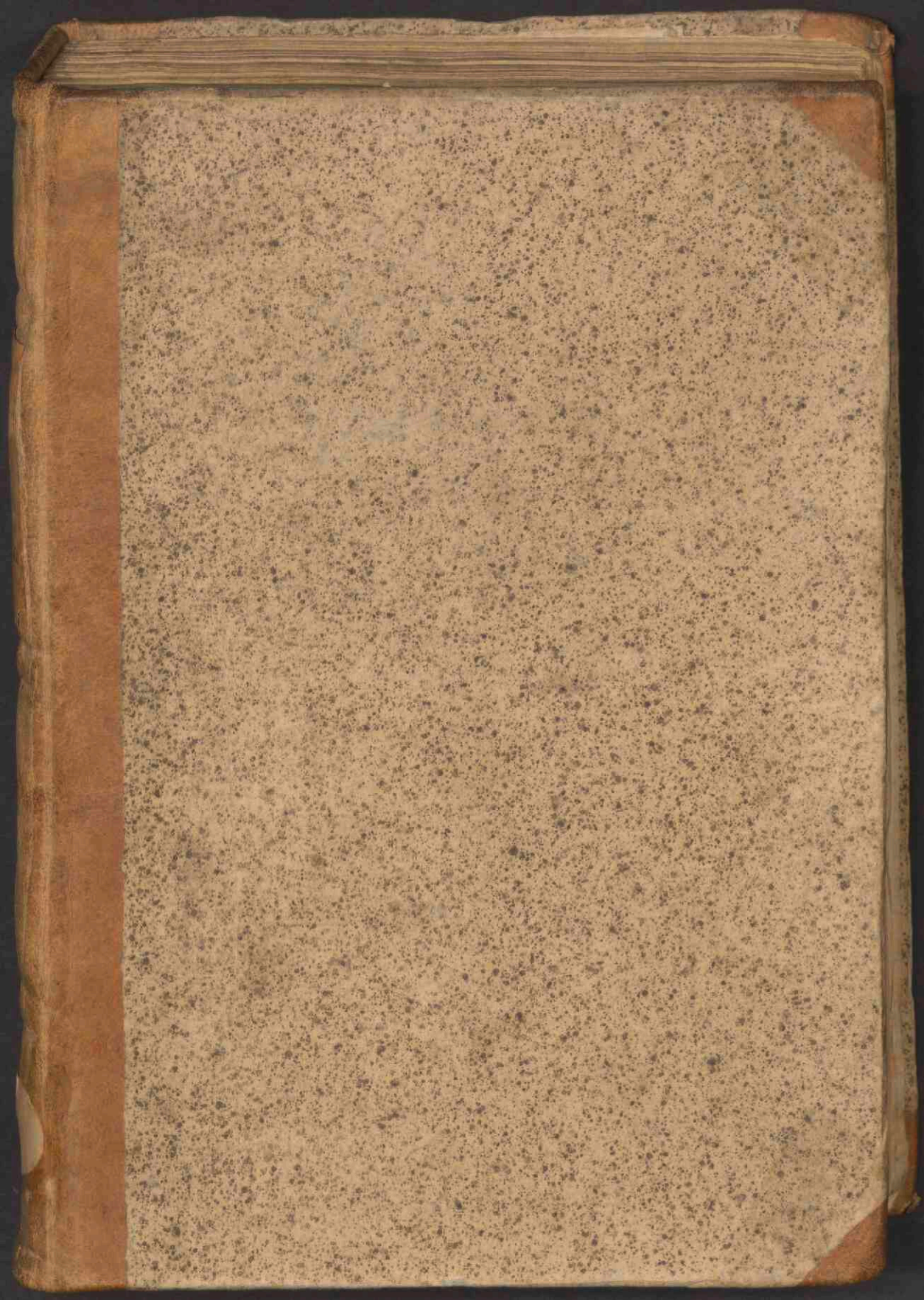

**Cō[m]mentaria epistolarum conficiendarum Henrici Bebelii
Justing? [n]sis, poetæ laureati, poeticam & oratoriam publice
profitentis in Gymnasio Tubingensi**

<https://hdl.handle.net/1874/420773>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

REB :LII

ommentaria

Epistolarum

Confessionarum

et alia

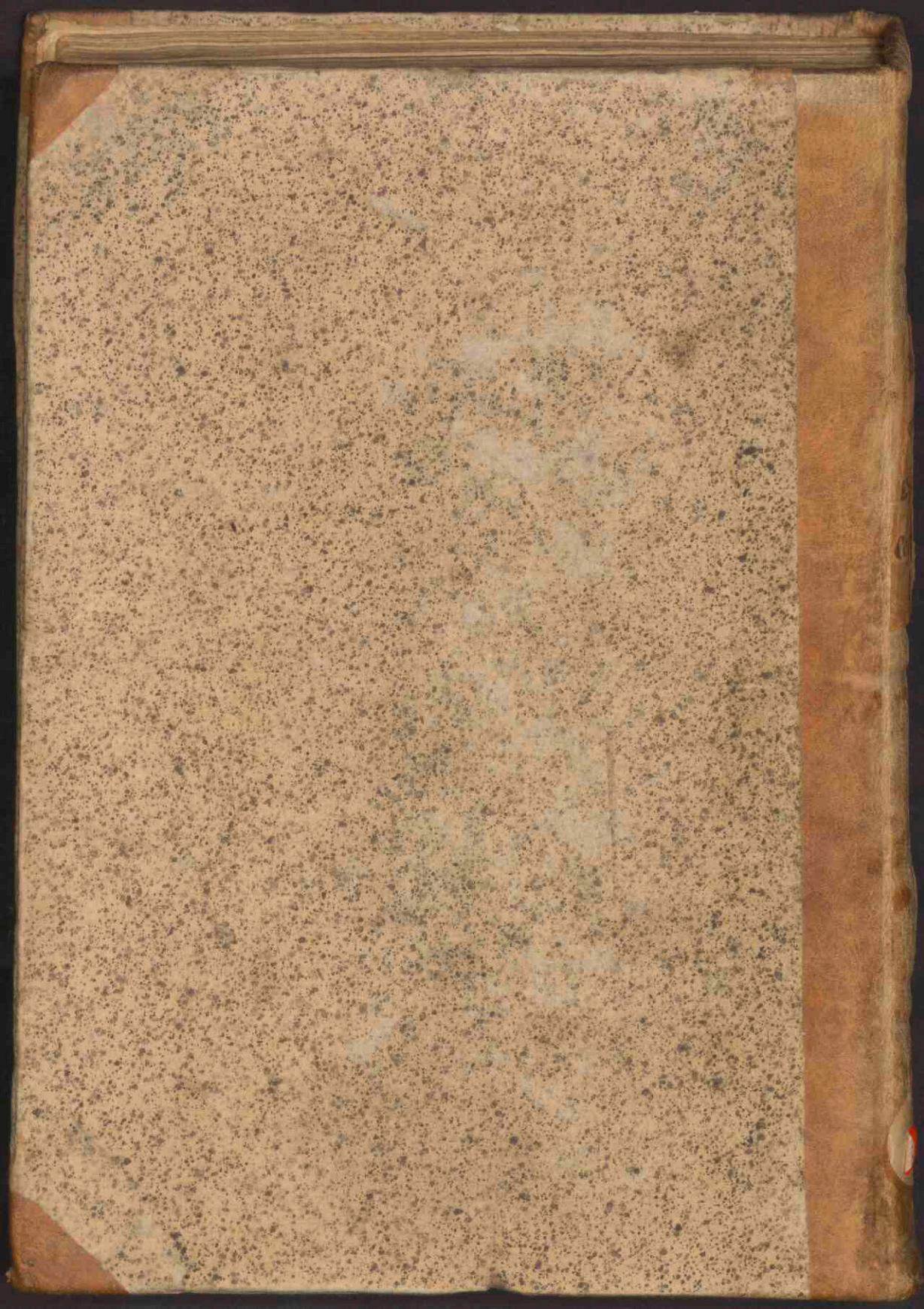
X. qu.

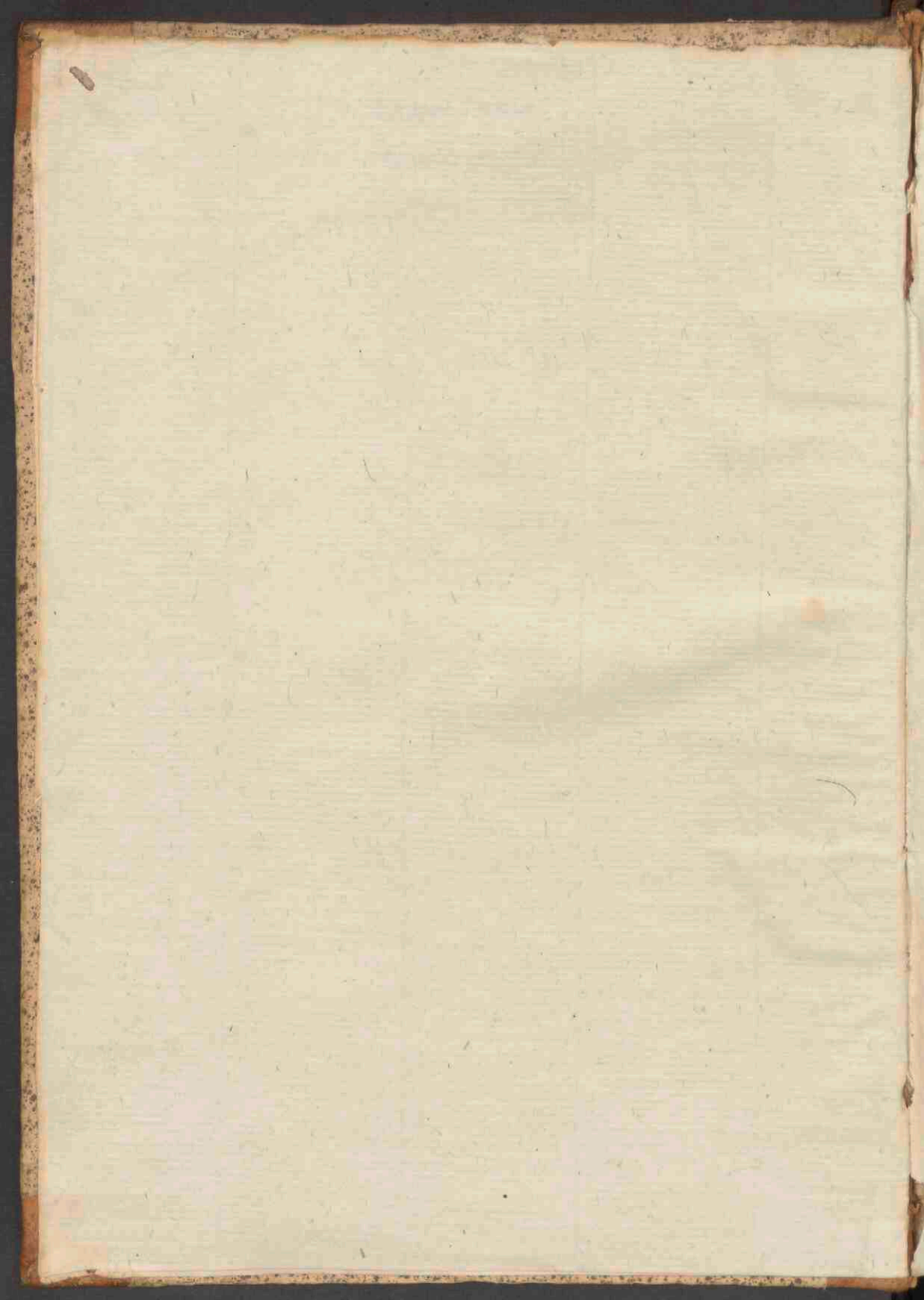
86

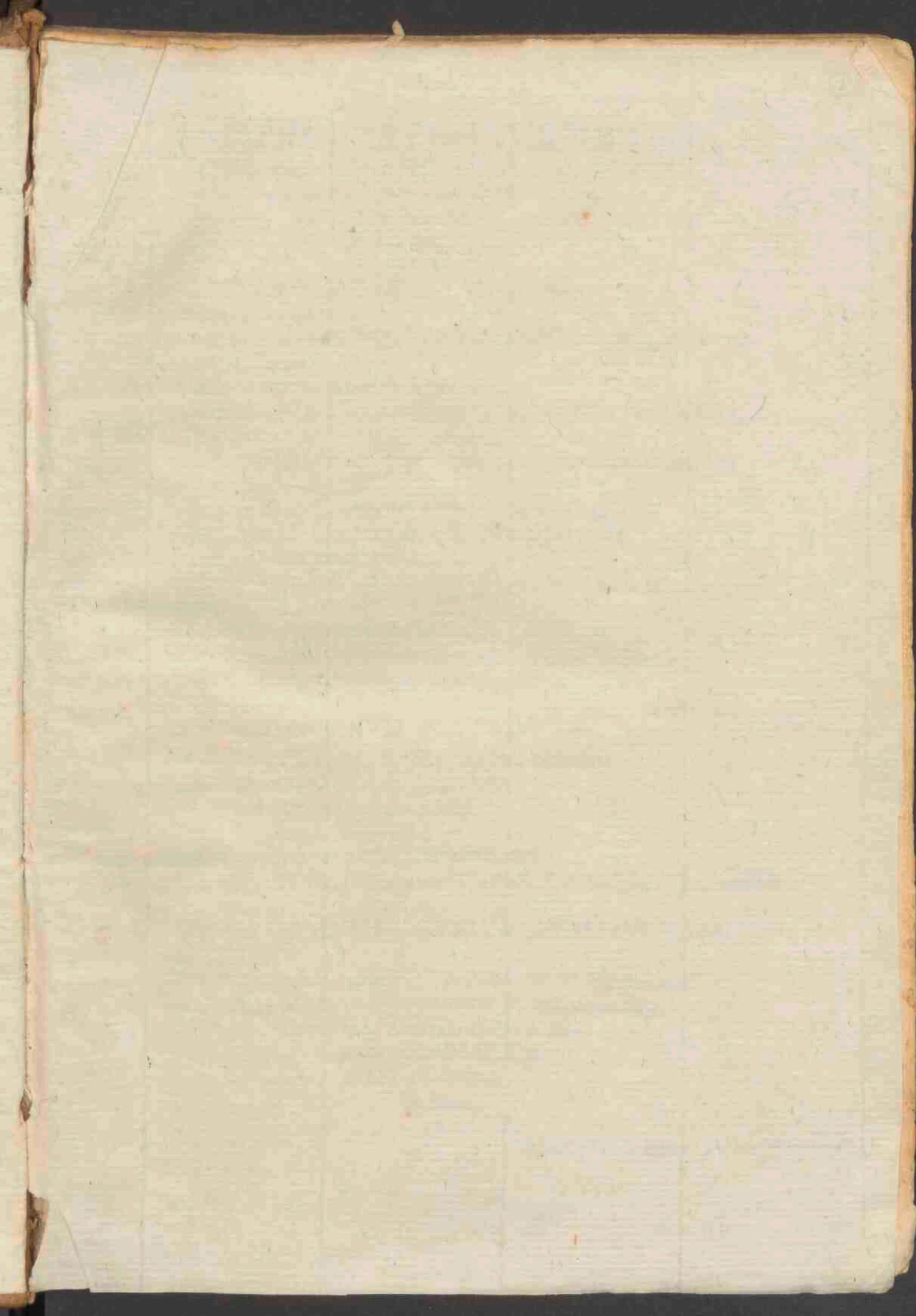

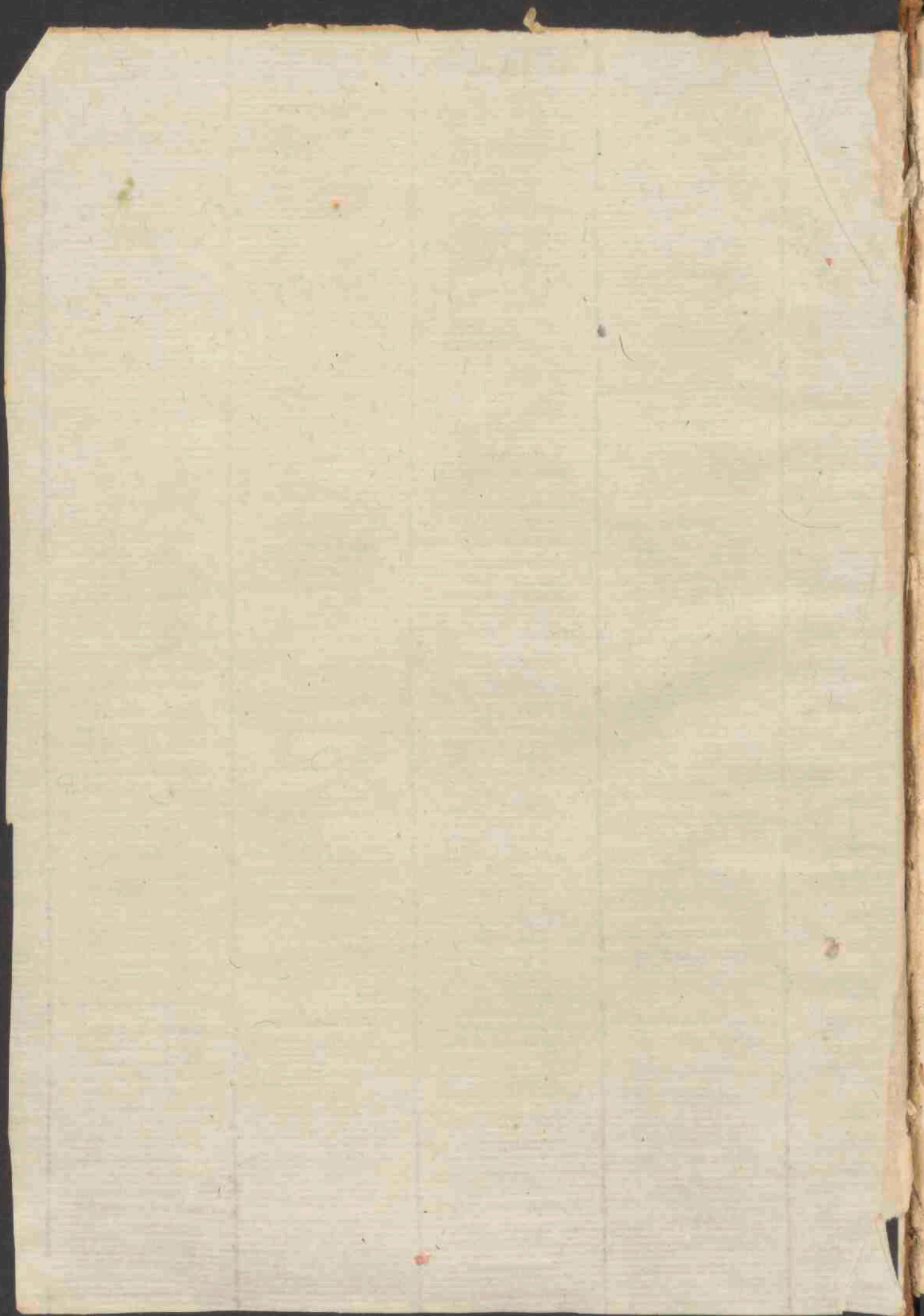

Cōmentaria epistolarum cōn-

ficiendarum Henrici Bebelii Iustingēsis, poe-
tæ laureati, poeticam & oratoriam
publice profitentis in Gymna-
sio Tubingensi.

- Contra epistolandi modos Pontii, & aliorum.
Contra epistolas Caroli.
Cōmentaria de abusiōe linguæ latinæ apud Germanos, & de pro-
prietate eiusdem.
Vocabularius optimarum dictionum.
Aunnotaciones & lima in Māmetractum, cum nouis additiōibus.
Annotationes nouæ pro lingua latina.
De magistratibus Rōmanorum, cum expositione terminorum.
Nomina latina artificum.
Nomina morborum corporis humani, latine & græce.
Nomina propria sanctorum, & eorum interpretatio.
Expositio quarundam quæstionum.
Qui sint pagi Sueuorum, & de aspiratione Necchari fluminis.
Apologia Bebelii pro commentariis.
Retractio eiusdem in quibusdam locis.
Instructio bene scribendi, pro fratre Guolffgango Bebelio.
Appendix commentariorum.

HAEC DENVO SVNT ADDITA.

- De nominibus officiorum apud principes nostros.
Differentia inter Cæsarem & Augustum.
De accentu hebraicarum dictionum.

NOVA.

- Apologia Bebelii contra aduersarium suum.
Recriminatio. H. Bebelii in Ioannē Corūnū Carnutēsem Gallum.

INDEX COMMENTARIORVM BEBELIANORVM.

Hæc omnia sunt nouissime per auctore recognita, emē
data, & in multis locis, multisq; uerbis aucta,
soliq; Schurerio commissa. An-

no domini. M. D. XIII.

Die. III. Mens-
sis Maii.

Der Herr Herrn Hübner Buchhändler

AD ILLUSTRISSIMUM PRINCIPEM VDALRICVM
Vuirtembergensem, & Theccensem ducē, montisq; Pelli
gardi comitem, dominū suū excellentissimū, Epi
stola Henrici Bebelij Iustingensis Sueui,

Priscis mos fuit scriptoribus princeps illustrissime, ingenuarū ar
tium studia literis demā dare, atq; mā data literis, cōsecrare principi
bus, quoniā neq; quenq; oportet magis uel meliora scire, uel plura
q; principē, cuius doctrina omnibus pōt prodesse subiectis. Quem
morē nimirū cōmendatione dignū, & a Iouis seculo initiū habuisse
(teste Lactā.) et ad hoc qui obseruatū, cū ai aduertissem, hęc prima
meorū studiorū stipēdia tibi principi florētissimo dicare statui, spe
rans ex hoc rem tibi facturū gratissimā, cū in primis hęc tuā iuue
nilē ætatē cōgruētissime istituere possēt hęc n̄æ cōmētatiōes. Nec
precor admittas quorundā funestā dementiā, qui solius uētris satel
lites, mox disturiēt principē decere arma, nō literas tractare, in cam
po sudare, nō in ociosis philosophorū scholis torpescere, Pereāt (di
centes) somiculosi sophiste, qui te inanes uerborum argutias, nō ad
res fortiter gerēdas cohortant. Quibus precor non præbeas aurem
p̄sertim in hac tenera etate, quoniā & ipsi quæ recta sunt, nunq; no
uerunt, aut didicerūt, & in eorū iacturā est magna principū sapiētia
dum non habēt nel prædandi pro suo libito, uel immodicæ luxu
riæ licētiā. Sed cōsule queso historias ueteres, & inuenies pene oēs
q; superioribus tēporibus floruerūt noīs fama, rebusq; clarissime ge
stis cātariissimos, & nouisse literas egregie, & earū cultores sūmo fu
isse amore profecutos. Sed quoniā scriptorū libri tot scatēt exēplis,
ut supuacū uideat plura in mediū afferre, hoc unū hortari non de
finam, ut crebro legas, & diligētius cōsideres Antigoni Macedonū
regis sapiētissimi epistolā ad Zenonē philosophū, ubi quid literarū
studiū conferat principibus, optime expressit. Sunt autē hęc uerba,
ut scribit Diogenes Laertius lib. vii. de uitis philosophorū. Rex An
tigonis Zenoni philosopho salutē. Ego fortuna me quidē, & glo
ria uitā tuā anteire existimo, cæterū disciplinis studiisq; liberalibus
& perfecta fœlicitate, quam tute possides, longe abs te p̄celli sentio.
Quocirca te orare statui, uti ad me proficiscaris, id mihi psuadēs, te
p̄ces meas minime irritas fieri passurū. Tu igit modis omnibus eni
tere, ut cōtubernio tuo fruamur, hoc pro certo habēs, re nō mei tan
tum, sed omnīū simul Macedonū eruditorē fore. Nā q; Macedonia
regem erudit, atq; ad uirtutē imbuit, eū & subditos quosq; instrues
te ad fortitudinē, & probitatē certū est. Nam cuiusmodi fuerit dux

tales ut plurimū subditos fieri necesse est. Hęc ille. Vide et quāti Alex
ander ille terrarū dominor, literas fecerit, qui scripsit Ateftoreli phi
lofopho, se malle ſciētia & doctrina alios anteire, q̄ diuitiis. Nec fal
ſus eſt, & deceptus. per ſapientiā em reges regnant, ut ſapientiſſimus
Hebreorū Salomon teſtis eſt, qui & .iij. Prouer. dicit. Beatus homo
qui inuenit ſapientiā, & qui affluit prudētia & ſciētia, melior eſt em
acquiſitio eius negotiatione auri & argēti, primi & puriſſimi fru
ctus eius, præcioſior eſt cūctis opibus ſapientiā, & oīa quæ deſideran
tur, nō poſſunt huic cōparari, longitudo dierū in dextera eius, & in
ſiniſtra illius diuitiæ & gloria, uix eius pulchræ, & oēs ſemite pa
cificæ. At quid te externis obrundā exemplis: cū domesticis abun
dare poſſim. Pone ante oculos Eberhardū ſeniorē, Vuirtenbergēſis
ducatus primū auctorē, & Theccenſis inſtauratorē, tuū nō ſolū ne
ceſſariū, ſed patrē, ſed educatorē indulgentiſſimū. Vide quantū ſciē
tiam, & ſcientiarū cultores obſeruauerit, uide quātum cōſecutus ſit
id ſcilicet, ut nullus p̄ſtantior, neq; foris, neq; domi, nec ſapientior in
tota Germania princeps iudicatus, & p̄ cōfeſſo ab oībus habitus ſit
Cuius laudibus enarrādis, ſi Homerus adefſet (ut uerbis utar Hiero
nymi) uel ſuccūberet, uel inuideret. Eius nāq; uirtutes adeo inter ſe
certare exiſtimant, ut quā cui præferas, ſit difficiliſimū ferre ſentētiā,
adeoq; omnibus ſunt exploratæ, ut ſi quid egregiū, ſi quid magni
ficū, ſi quid principe dignū, optimates Germaniæ meminſſe uolūt
ex illi^o rebus bene geſtis, acute dictis, prudēter excogitatis, exemplū
adducāt. Illū igitur potiſſimū æmulare, eiusq; maximas uirtutes eſ
ſinge, qui te iure hæreditario ſucceſſorē, non liberaliter modo edu
cauit, ſed & ſupra omnes mortales dilexit, & quod maius eſt ama
uit plurimū. Videns in te eaſ eſſe ingenij dotes, & iuuenilem animi
uigorem, & tanta futuræ uirtutis argumenta, eamq; formę & pul
chritudinis uenerationem (gratior nāq; eſt pulchro ueniēs e corpo
re uirtus) ut ſi bona animi & corporis tibi a natura liberaliſſime ad
miniſtrata ſequi, non deſerere uelis, futurū aliquādo, ut non ſuas tā
tum incredibiles, eaſdemq; imortales uirtutes ſis ſuperatus, ſed &
cum omni antiquitate, de omni genere uirtutis contendere poſſis
q̄ glorioliſſime. Quod ut tibi cōtingat, ſtudeas ſapientiæ queſo opti
me princeps, & bonis literis, præſertim in tenerioribus annis, qua
rum fructus a me ſuperius cōmemoratus eſt. Q. & ſi nullam aliam
utilitatem haberent literæ in principibus, hæc eſſet uel maxima,
quam Demetrius Phalereus expreſſit ad Ptolemæum regem, ubi
monebat, ut crebro libros lectitaret. Quoniam quæ amici non au
dent principibus demōſtrare, ea omnia in libris ſcripta reperiunt.

Nam nemo ex aulicis est, qui & si uidet principē perturbato animo
quāq; facere quæ sunt cōtra decorū & honestatē, audeat tñ eūdē uel
castigare, uel quod lenius est, admonere erroris, indignationē em
timet. Et cum omnia blāditiis & applausu sic agantur, fit (cum ne
mo unus per seipsum omnibus rebus uel modeste, uel prudenter
agendis sufficiat) ut sæpe maximi reges & principes in sumā præci
pitentur calamitatē, florentissimaq; regna unius temeritate auertā
tur, & sæpius sint euerſa. At quid ego infimæ sortis homo te pluri
bus demorer? & tuas piētissimas obtundā aures longa oratiōe? cū
tecū habeas plures uiros, in omni genere uirtutū & ſcientiarū p̄stā
tissimos, quorū ductu & auspiciis nihil ages, quod te fecisse pœnite
at. Ego autē, quod nostri instituti est, tibi & nomini tuo gloriosiss
simo nūcupatim hoc opusculū dedico. Sub tuo igit̄ patrocinio, &
tutela, p̄tegas hoc mancipiū tibi deditissimū, & cū per ociū licuerit
legas, & relegas, inuenies em̄ quæ tibi placitura spero, & quæ mi
nime sunt principi dehonestamēto. Quæ tamen nō dubitē princeps
op̄time, futuros nōnullos, qui intemperatē mihi insultabūt, inqui
entes. Pluribus uerbis sapientiā p̄dicasti, at nihil affers de sapientiā,
sed de scribēdis literis, & linguæ latinæ uera obseruatiōe, quæ nihil
ad sapientiā faciūt. Quibus facile respōdēdū est, neminē posse ascē
dere uno momēto & gradu per scalā ab imo ad summū, sed grada
tim & p̄singulos gradus eundo, sic neminē ad sapientiā nisi p̄ mul
tos gradus, & multas uariarū rerū exercitationes aspirare posse cer
tissimū est. Nec credas te principe indignū hoc paruū de condendis
epistolis rudimentū, atq; de abusione linguæ latinæ cōmentariola
Aristoteles em̄ rem se gratā facere arbitratuſ est Alexandro, cū esset
in tua ætate, uel paulo prouectiori, cum paruū in primis libellū de
cōponēdis orationibus illi dedicauerit, & Alexander magni mune
ris loco duxit, & dignissimū in quo principis ingeniū desudaret,
iudicauit. Alexander ille in quā magnus Macedoniæ rex, qui (ut scri
bit Plutarchus) cum audisset Anaxarchū de infinitate mūdorū dif
ferentē, fleuit, amicisq; rogantibus, quidnā fleret, an non inquit, di
gnum est flere? si cū infiniti sint mundi, domini unius uix facti fue
rimus. Nihil igitur alienā a ueterū instituto fecisse mihi persuadeo,
cum & Iulius Pollux de rerū uocabulis librū Cōmodo Imperatori
Romano dedicare nō erubuerit. Accipe igitur princeps, & columē
Sueuorū, fausto numine famuli tui deditissimi munusculum, quod
quanto breuius, tanto acceptius est. Quæ si tibi hæc placuisse intelle
xero, dabis mihi stimulū ad edenda maiora. Vale, & cōmendatum
me habe. Ex Tubinga quarto Idus Iulias. M, CCCC.

AD LECTIIONEM Henricus Bebelius poeta laureatus.

Ore Romano cupidus profari
Verba, uitando triuiale murmur
Barbaræ gentis, studiose lector
Huc aditabis.

Instruam te te Latio loquela
Condere hic chartas nimium decentes.
Arguam quosdã uerulos, docentes
Barbaralexim.

SAPHICON EIVSDEM AD EVNDEM PRIN
cipem Vdalricum Vuirtenbergenfem ducem.

S ueniæ princeps, columen, uel una
S pes Vdalrice, & facilis patrone
Omnium qui sunt studio uigentes,
Ingenioq;

In tuas quæuis mea musa laudes
Torpeat princeps, faciat parumue,
Mens tamen gestit cecinisse dulcis
Carmina Saphus.

Dedicent grandes alij cothurnos,
Arma uel Martis tumidi uomentes,
Turbidis pulsent animisq; phœbum
Magna professi.

Thure nos paruo, tenero litamus
Flosculo ætatis, teneræ iuuentæ
Principi austeras capiat Camœnas
Serior annus.

Lacte perfusum Cytherea uultum,
Sanguine & rubro, tibi dat benigne,
Ut solet pulchris, simul & pudicis
Sæpe puellis.

Ut tibi missa feritate, tigris
Luderet coram cupieus amare,
In tuum & tristes traheres fauorem
Ipse nouercas.

Pulchrior uirtus nitido refulget
Corpore, a nullo peritura fato,
Qua magis cunctos uenies per annos
Conspiciendus
Diligis multum Cectopis Mineræ

Dona, uirtutis studio retētus,
Diceris uates colere, & fouere

Castra fororum.

Fronte quapropter nitida capeffas
Ingenij noſtri uigiles labores.

Qui iubet craſſum poſuiſſe linguæ
Murmur ineptæ.

Qui iubent Sueuos triuñ magiſtros
Ore Romano didiciſſe fari,

Edere & docte Auſonio latinas
More loquelas.

Signa laturus medium per hoſtem
Barbaræ gentis, ueluti Camillus,

Comprimam nuper Geticum ueniuſto
Ore labellum.

O mihi quantas docilis iuuenta
Debet, o quantas ſtudioſa habebit

Gratias, q̄ Bebelio magiſtro
Hæc didicere.

CARMEN HENRICI BEBELII IVSTINGENSIS

ad iuuenes, ut tempore iuuentutis diſcant.

Diſce bonas artes iuuenis, ſuadente Minerua,
Dum non maxillas hiſpida barba tegat.

Inſtrue nunc mentem ſtudiis dum floreat ætas,
Iam ueniet uolucris pigra ſenecta pede

Ingeniũ rapit hæc feruens, animumq; rapacem
Hæc rapit & formã, & corporis omne decus.

Deturpat nitidos crines, rugaſq; ſeniles
Inducit, nobis nil niſi triſte ferens.

Candida nonne uides ſurgunt nunc lilia campi:
Surgit in hamatis nunc roſa pulchra rubis.

Quæ peritura breui bruma torpente rigefcunt,
Tempus edax celeri ſic pede cuncta uorat.

Nec tibi conceſſum eſt, annoſi more colubri
Annos & ueterem depoſuiſſe cutem.

Nec tibi cornicis, cerui aut ſpacioſa uetuſtas
Eſt data, nec uiues tempora Neſtoria.

Sed tua uita cito tranſit, ceu lilia campi,
Nec quæ præterijt hora redire poteſt.

Ergo frequens discas sopheria pulcherrima dona,
 Ex his post cineres candida fama uenit.
 Singula nam pereunt uulgi quæ ducit opima,
 Et color, & facies, forma decore nitens.
 Diuitiæ, uestes, Phrygiis innixa colūnis
 Atria transibunt, durat in orbe nihil.
 Sola mori spernunt musarū & dona Mineræ,
 Atq; his post tumulum gloria maior erit

VIGINTI QUATTUOR LI
 teræ grecorum.

a	b	g	d	e	z
A α	B β	Γ γ	Δ δ	Ε ε	Ζ ζ
i longū	th	i breue	k	l	m n
Η η	Θ θ	Ι ι	Κ κ	Λ λ	Μ μ Ν ν
x	o breue	p	r	s	t
Ξ ξ	ο ο	Π π	Ρ ρ	Σ σ	Τ τ
y	ph	ch	pf	o longum.	
Υ υ	φ φ	χ χ	ψ ψ	Ω ω	

SEX DIPHTHONGI GRAECAE.

æ	au	eu	i uel e	i uel æ	u
αι	αυ	ευ	ει εα	οι	ου υ

IN GRAMMATICAM BEBELIANAM DECA
 tostichon Thomæ Aucuparij Argentinensis.

Ingenij teneris meliora infundere uenis
 Dogmata grammatice, tempora nostra fauent.
 Eloquij & rudimenta aliter prebere iuuentæ.
 Quæ nostri pueros instituere patres.
 Munere chalcographo librorum copia tanta
 Dum data sit, decet hos nobiliora sequi.
 Romanos linguæ priscos assumere honores,
 Ut scopulos fugere & barbara cuncta maris.
 Scripta imitanda igitur pueris. uel quæ fugienda
 Sunt, hæc Bebelij grammata culta docent.

INDEX

INDEX COMMē	acerbus eodem	adulterinus. a. 38.	b. alchimisse	107. b.
cariorum Bez	acerarii	iii	b. aduſq̃	40.
belianorū.	aceraria eodem		ædiles	105.
	acidus	44.	b. æger	57.
Abante	a acini	45.	b. ægrotus eodem	aleo eodem
abantea	eodem acolythus	40.	b. ægritudo eodem	aleman. inferior 46. b
abatū	a. a cōmētariis	148.	b. ægrotatio eodem	alexā. ptes 65. b 60. a
abauus	73. b. acor	100.	a. æmulatio	56.
abba	97. b. a credo eodem		æneis	101.
abbas eodem	acrocordones	132. b	æneida. orū	eo.
abbatiffa eodem	actor	42. a	æqualis	100.
abbatia	a. actio eodem		ærarium	79.
abeplis 147. b 96.	a. actu	12.	b. ærarii milites	84.
abelalom	b. actualiter eodem		æramentū	73.
abextra	a. acuta uox	46.	b. æstimare	57.
ablatius tertii ordi	acutus eodem		æstuaria	56. b. 57. a.
nis	b. adamicare	40.	a. affamini	10.
abilitare	b. adamatinus	100.	a. affatim	41.
ab intra	b. adamus	136.	b. affectio	42.
abyſſus	a. ad curiā roma.	12.	a. affectionatus	co.
abnepos	b. ad cor uſq̃	21.	b. affectionor	cod.
abolla	b. adfabre	138.	a. affectus	10. a. & 42. b
abrahamus	163. b. adenes	130.	a. affectuosus	23.
absente nobis	3. b. adeodatus	113.	b. affectatio odio.	30. b
absolon	b. adinstans	22.	b. affectatus	43.
absentare	a. adiurare	35.	a. afficior tibi	cod.
abundus. a.	b. adiuuare	66.	b. affligo	35.
abundantia eodem	adiutor	87.	a. aforis	40.
abūdāter eo. & 39. b	ad nunc	10	b. ager	28.
abunde eodem	adoreum	96.	b. agios	89.
abusq̃	a. adonis	72.	b. agoranomus	105. b
academia	b. adprobe	138.	a. ago anū tertii	22.
acalicultis	a. adprime	41.	a. agonia	96.
acantilis	b. adpotus eodem		aggrauo	36.
acanthys eodem	aduerbiis p̃positio		ahenarius	107.
acalandis eodem	nō iūgitur	10. b	ahenum	40.
accersere	a. aduerbia cōparatiua		alauda	27.
accidentalis	7. a & ſuplatiua	141. b	alaricus	37. a.
accipenser	101. b. aduerſitores	148.	b. albania	96.
accipiter	a. aduocatus	45.	a. albitudo	100.
accumbo	b. adulare	35.	b. albor eodem	amanuensis eo.
acedia	b. adulter	33.	a. albugo	43. b. 135. b
acer	b. adulterium. eodem		alceus	112.
			b. amaritudo.	44. b.

COMMENTARIORVM.

amarus	44. b anomala	43. b apparere	35. b armamentū	29. a
amaricare	39. b anser	41. a. 93. b appodiare	43. a armati	41. b
amarius.ia.	31. a antequā	141. a appreciare	eodem armentum	29. a
amatio	eodem antegerio	30. a approbus	41. a armentarius	eod.
ambasiator	42. b antecedens	52. a appremiare	43. b armigeri	41. b
ambo.onis	15. a 50. a antambulōes	39. a apricum	100. b aromata	110. b
ambrosius	112. b anthracinus	88. a aprimo	eodem aromapola.	ec.
ambulatores	39. a. anthrax	eodem appropriare	43. b aromatarius	eod.
a memoria	143. b anthiochia	38. a a punctis	149. a arpi	77. b
amica	31. a anticipare	120. a apugione	148. b arquatus	131. b
amicabiliter	42. b antiades	130. a apuleius	137. b arfacide	44. b
amicabilitas	14. b antistes	43. a aquarius	106. b arthreticus a.	129. b
amiciter	39. b antistita	eodem aqua intercus	131. b articularis	eodem
amicus.ior.	53. a antiphona	37. b arationibus	149. a articio nēitatis	14. b
amiter ludo	34. b antonius	26. b 113. a araneus.a.	43. b arra	93. a
amigdalinus	37. a antonius musa	112. b aratio	29. a arrhabo	eodem
amodo	59. a antra	32. a arborator	111. b artificialiter	100. b
amorabundus	43. b anunc	40. a arca	109. b artificiose	eodem
amorosus	eodem anxioma	44. a arcessere	44. a arx	49. a
amplius	141. b anus	29. b. archigramate ^o	48. a ascaula	52. a
ampliter	39. b apagesis	97. a archigallus	106. b ascaules	eod.
an	141. a apedibus	149. a architectus	107. a asfiburgium	136. b
anacephaleosis	78. a apes hoc anno bene	architectari	eodē. allestris	38. b
anachorefis	97. a stabunt	34. a architectura	eod. alleuerare	35. a
anachyfis	apello	45. a architriclinus	eo. asma	132. b
anachorita	97. a apis	138. b arcularii	109. b asmatici	eodem
anaglyphon	92. a apocryfar.	93. a. 42. b ares	112. a. 41. b asymbolos	84. b
anathema	37. a apocalypsis	91. b. areopagus	40. b asper	44. b
anas	41. a apocryphus	100. b areopagite	eodem asperiter	39. b
anathemitizo	55. b apophragisma	64. a arete	90. b assimilare	83. b
andreas	36. b. 113. a apophoreta	92. b arena	97. b astragulus	85. a
andron	107. a apoplectici	132. a a responsis	149. a asthmatici	132. b
angelus	45. a apollo	114. a argentarius	107. b astrologia	44. b
angina	129. a apollinaris	eodem argentaria	85. a astronomia	eod.
angustiare	119. b apolonia	eodem argentarium	107. b astur	27. a
angustiatum	14. a apoplexia	132. a argi	77. b astrobolia	132. a
animans	52. a apostata	84. a arioli	72. a a studiis	149. a
annales	43. b. apostatare	eo. 119. b aristobulus	38. a athanatos	99. b
annato	36. a apostatrix	eodem aristoteles	41. b atra bilis	129. a
annihilare	39. b apostasia	eodem aristos	eodem attonitus	132. a
annona	41. a. 91. b apostema	130. b arrius	38. a atrium	50. a
annullare	39. b apotheca	40. b. 110. a arithmetica	40. b atrophia	132. b
anneus	37. b apothecari ^o	eo. 87. b arithmos	eo. atrophii	eodem

INDEX

atqui	44. b	autem	141. a	berythinus	88. a	cacabus	41. a	
auariter	39. b	autumo	36. a	beronice	37. b	cacodemon	54. a	
auca	41. a	axioma	54. a	biblia	15. a	45. b	cacophaton	19. a
auctor. ix. 42. a.	137. b	axones	36. b.	136. b	bibliopola	eo.	cacelia	132. b
auctoritas	eo.	Bacca, cæ.	45. b	biblos	eo.	cacozelia	124. a	
auctores pupill.	42. a	baccalaure ⁹	eo. 9. b	bibliotheca	67. a	cacozelon		
audax	15. a	baiulus	46. a	binies	87. b	cacus	178. b	
audacter	43. a	baiulo	eo.	biothanatus	89. b	caducus	130. a	
audaciter	eodem	balantiotomi	110. a	bistarda	27. a	caduceatores	106. a	
audacia	eo.	balbus	135. a	bis	39. b	calcata edificia	108. a	
audenter	eo.	baldassar	46. a	bitures	136. a	calcarii	eo.	
audentia	eo.	balistarii	112. a	bladum	46. a	calceolarii	109. a	
adiutor	78. a	baliius	148. a	blanditer	39. b	calceare	eo.	
aue	45. a	balista	45. b.	101. a	blasphemare	55. a	eadem	
augusti 44. a.	149. a	balneum	82. b	blesus	135. a	calcearii	sequen.	
augustinus	114. a	balthearius	110. a	bōbarda	101. a.	45. b	calcararii	eodem
augustale	78. b	banna	46. a	bombardarius	eo.	calceamentum	29. a	
augurū colle.	106. b	bancum	eo.	bombifare	45. b	calculari	52. a	
augurato	39. b	bancal	eodem	bombus. itatio.	eo.	calculosus	131. a	
auisare	15. a	baptismus. ma.	32. a	bononia	95. b	calculus	48. a	
aula	31. b.	50. a	baptisumum	eo.	bonosa	27. a	calculator	52. a
aulæa	46. a	barrabbas	26. b	bonum sero	137. b	caldarium	40. b	
auledus	52. a	barbarismus	26. a	braca	46. a	caldeator	105. b	
aulici	50. a	barbones	85. a	braccarii	107. b	calderifex	eo.	
aulos	47. b.	52. a	barbaria	95. b	brachamanæ	97. a	calefactor	108. b
a uoluptatib ⁹	149. a	barbara possunt	des	bractearius	107. b	caligare	35. a	
aurarius	107. b	clinari	136. b	brachiale	87. a	caligarii	109. b	
aureus	13. b	barbaritarii	108. b	se	brephotrophu	63. b	caliga	87. b
aure ⁹ nū. 13. b.	38. b	barbitonsor	46. a	breues & ia.	54. b	caligatus miles	eo.	
aures	31. a	bariona	37. b	breuiarium	46. a	caligula	88. a	
aureoli 38. b.	13. b	basia germania	46. b	briga. tores.	eo.	caliptra	46. b	
auricularius	133. a	basilica	90. a	brilacogea ani	126. b	calor	100. b	
auriculæ	31. a	basilicani	eo.	broci u ⁹ brochii	135. b	cambium	85. a	
aurifex	107. b	bastardus	35. a	brochitas	eo.	cambire	102. a	
aurificina	eo.	bastazontes	46. a	bubo. on. 27. b.	130. a	camelus	50. b	
aurifodina	108. a	beanus	9. a	buccina	97. b	camera	32. b.	
aurigo	131. a	bellum	28. b.	46. a	bull	54. b	camerari ⁹	55. b.
auriginosus	eo.	benedico	55. a	bulustermiata	38. b	caminus	37. a	
austerus	44. a	belial	84. a	burgundiones	95. b	camisia	52. a	
auscultare	96. b	beneueneritis	34. a	burfa byrsa	46. a	campana	73. b	
auspicato	39. b	beneuolus	9. a	busfator	eo.	79. a	campanatores	90. a
auspex	95. a	benigniter	39. b	buxus	31. b	cāpi puifores	105. a	
autenticus	9. a	bernhardus	112. a	cabellarii	97. a	campsores	85. a	

COMMENTARIORVM.

cancellaria	95. b	castaldia	56. b.	centuriones	eod. cicur. is.	eo d.
cancellare	52. a	castellum ani.	49. a	cerafus cerusa	51. a ciconia	27. a
cancelli	eodem	b castra	eodem	ceres	28. a cidaris	52. b
cancri	eod. a	castrophylac.	148. b	cerciorare	49. b ciere	48. b
cancer	154. b	castigare	35. b	cerdo	50. a cilicinus	93. b
candyloina	154. a	castor. rea.	52. b	ceroserarium	40. b cimiteriū	32. b. 48. a
candor	110. a	casu	47. b	certum feci	15. a cingularius	110. a
canon	48. b.	81. a	cataplasma	57. b	certificare eo.	119. b
canonizare	48. b	cataclysmus	93. a	ceruical	54. b	ue fugiendæ 14. b
canones non latini	catarrus	131. b	cetariū	112. a	cipare	39. b
scripti	99. a. 64. b	catastagnos	eodem	ceu	141. b	circa. circū. 141. b
cantharus	26. a	cataphractus	97. a	chalcomia	107. b	circiter citra eod.
capitiū sessum	34. b	cathecuminus	97. a	chalchomiste	eo. circitor	110. a
capidulum	46. b	catechizo	eo.	chaldei	72. a	circulator. trix. eo.
capella	81. d	catharina	112. a	chaonia	95. b	ciuis meus & non
capellanus	eo.	cathedra	67. b	character	48. b	conciuis 49. a
capitosus	51. a	cattus	58. b	charitas	49. b	ciuitas preced. b
capitatus	eod.	cauerne	32. a	charta	69. b	ciuitatensis 49. b
capitulatim	ibi. b	cauo	36. a	chartarius	110. a	ciuisia 10. a
capitulum	eo.	caupona	106. b	chenoboscion	96. a	cyclopas 67. b
capitiū	46. b	caupones	111. b	chiliarchi	104. b	clamosus 49. b
capo. us.	49. a	causare. ri.	48. b	chiluones	110. b	classis 54. b
caprilia	96. a	causidici	42. a	chiragra	134. b	clarifico 119. b. 15. b
caputium	46. b	cautela	22. b	chirurgus	87. b	claustrum 47. b
captiuare	40. a	cautelose	eod.	chirurgia	129. b	claustrarii 107. b
carbo	154. a	cautio	eod.	chirographus	26. b	claudus 135. a
carbunculus	eod.	caphas	75. a	chytropodes	94. a	clauus 132. a
carbonarii	108. a	ccephalea	133. a. 134. b	chironomus	149. a	clemens 114. a
carbūculātes	134. a.	cæriti	68. b. 69. a	chlamydes	32. b	clericare 39. b
carcinoma	154. b	cærimoniæ	80. a	choragus	52. a	cliens 60. b
cardiacus	eod.	cæsaries	32. a	choraules eo.	47. b	clinici 129. a
cauentia	49. b	cæsar	149. a	chordapsos	135. a	cloaca 49. a
caritas	eod.	cæsius	88. a	chordios	eod.	clunes 129. a
caristia	47. a	cæterum	39. b	chorus	47. b	clunici eodem
carinarii	108. a	cætero	eodem	christus	48. a	clusa 47. b
carminari	39. b	cælator	108. a.	christianissimus	5. a	coclites 135. b. 67. b
caruales	108. b	celebrationes	corpo	chronos	44. a	coda tremula 27. b
caruarium	111. b	ris christi	71. b	chronca	eod.	coda eodem
carnifex	48. b	celeres	104. b	chrylander	126. b	coæqualis 39. a
carnificium	eod.	celebris	67. b	chrylostomus	26. a	coelatores 108. a
carpentū. arius.	58. b	censores	105. a	cibarius. a.	31. b	coelestinus 88. a
carpo. onis.	49. a	cen sus	76. a	cibus	eodem	coelibes 51. b. 86. b
caeli dorus	53. a	cento	104. b	cicurari	47. a	coelebs 86. b

INDEX

coelibatus	eodem	cōplacētia	49. a. eo.	continenter	eod.	crumena	46. a			
coeliaci	135. a	complexio	49. b	contingit sepe	34. b	crumenarius	110. a			
coemiteriū	48. a	32. b	compilare	35. b. 52. b	cōtrarius sum	49. a	crusibulus	34. b		
coenobiū	50. a	complector	memor	riter	39. a	cōtuberni.	46. a	50. b	deniatri	110. b
aenaculum	82. b	compilatores	52. b	contubernales	eod.	cubi	85. b			
coenoma	93. a	cōpositē mētis	13. a	contubernalitas	eo.	cubicularius	47. b			
coetus	48. b	compotare	77. a	conuentus	51. b	cultrarius	107. a			
collationare	39. b	computatores	52. a	conuenticulū	eod.	cū aduerbiū	140. b			
collega	13. a. 50. a	compositio	com, in	conuiuatores	52. a	cunus	86. a			
collegatus	eodem	com, in	compositio	conuiuatores	eodem	cupes	111. b			
columba	29. a	ne	mutatur	124. b	conuiuū	eodem	cupedia	eodem		
collegium	46. a	concedere	22. a	conuerſatio	48. a	cupedinarius	eo.			
colica passio	135. a	conchile	48. a	cophinus	37. a	cupedinarium	eo.			
colyuste	85. a	cōciliabulū	51. b	copia	57. b	cupe	eodem			
colorum diuerſorū	concio	50. a	copiare	eodem	cuprum	107. b				
nomina	88. a	concionari	eod.	copiariū	duces	50. b	curia. romana	50. a		
colorare	36. a	concionator	77. b	coralium	48. a	curiales	50. b			
colon	135. a	conciues	49. a	coram	47. b	curtes	44. a			
color	47. a	conclaue	82. b	corallus	eod.	curtila	eo.			
coloni	eodem	conducere	54. b	coraderenus	47. b	curules	105. b			
colonias deducē e.	conſederati	60. b	co. cordialis	14. a	cyaneus	88. a				
colores rhet.	59. b	e. conſederatio	eo.	coriarius	76. b. 109. b	cybele	106. a			
columen	37. a	confessor	47. b	correspondeo	80. b	cynus	98. a			
comarchus	147. b	confido	35. a	corollarium	48. b	cyllus	135. a			
coma	32. a	confluens	52. a	coronarius	109. b	cymatilis	110. a			
comicialis	130. a	confuto	36. a	cornelius	113. b	cynomyia	93. a. b			
cōmeatus	50. a	congelato	36. a	coryza	134. a	cyprianus	26. b			
comeare	eodem	coniugatio	47. b	co. datiae	131. a	co. daciarii	75. b			
cōmentariū	65. b	coniugare	35. a	co. dalila	49. b	co. danubius	138. b			
combibere	77. a	consecrare	62. a	co. dapes	31. b	co. dato q. sit	54. a			
cōmētariensis	149. a	conſonans	52. a	co. david	53. a	co. dauides	136. b			
cōmendatio	78. a	conſistoriū	147. b	co. deauro	107. b	co. debeo	53. b			
cōmēdār iſ. b. et p̄ce	conſtitutus	12. b	co. crinalis	eodem	debet	138. a				
cōmenſales	52. a	cōſcripti ſent. 1. 1. a	credentia	22. b	co. decarchi	55. b				
cōmāducones	eo.	cōſtitutio corp.	49. b	co. decanus	54. a. 104. b	co. decem uiri	104. b			
comellator	48. b	cōſuetudo	48. b. 25. b	co. crinile	eodem	co. decena	79. b			
comellor	eodem	cōſularis p̄as	104. a	co. crinis	32. a	co. decarchi	55. b			
cōmuniter	49. b	conſules	eo.	co. crocula	109. b	co. decem uiri	104. b			
comiſſa	15. b	cōtēporaneus	44. a	co. crocotarii	109. b	co. decem uiri	104. b			
cōpatriota	76. b	contēporatiōes	eo.	co. crocotum	eodem	co. decena	79. b			
comparere	78. a	contextus	85. b	co. decarchi	55. b	co. decanus	54. a. 104. b			
compenſare	14. a	contentari	49. a	co. decem uiri	104. b	co. decem uiri	104. b			
cōplacere	14. b. 100. b	continens	52. a	co. decem uiri	104. b	co. decem uiri	104. b			

COMMENTARIORVM

decessor	143. a	barbaris quæ sunt deuincio	54. a	dispensator	46. a. 56. b
de cætero	10. b	in usu n̄orū 39. b	eo.	dispensare	39. b
decipula	31. a	de accētū quarundā deuirginari	86. b	displicentia	54. a
decoloro	36. a	diſtionum 41. a	55. b	dispositus	13. a
decurforium	63. a	de quibusdā noib⁹ deuotare	55. a	dispositio	eo.
decuplex	157. b	mediam breuianti deuoueo	55. a	dillo	143. a
decurio	148. a	bus cōtra uulgi cō dñj	55. b	dispnoeci	152
decuria	55. b. eo.	suetudinē 36. b	109. a	diuersimode	53. a
decurionatus	eo.	de quibusdā dīctōib⁹	54. a	diuine	39. b
decurrere	63. a	bus mediā longan	54. a	diues	53. a
deducere	54. b	tibus contra uulgi	43. a	diuittissimus	eodem
definire	52. b	cōsuetudinē 37. a	54. a	diuinitas	54. b
defectuositas	12. b	de quibusdā uerbis	85. a	doctor	21. a
defacili	58. b	mediā longatibus	54. a	doctrinari	22. a
deforis	40. a	contra uulgi conz	54. a	doctore	39. b
desigo	36. a	suetudinē 35. a	105. a	dogmatizo	114
degradari	15. 54. a	de quibusdā uerbis	6. b	dolearius	86. b
deitas	54. b	mediā breuiatibus	114. a	dolorosus	100. b
deificus	8. b	contra uulgi conz	55. a.	107. a	domata
deierare	55. b	suetudinē 36. a	107. a	domata	83. a
deiturium	eodem	de quantitate pprio	eodem	domno	9. b
delirus	133. a	rū noim q̄ nō pos	54. a	dominus	9. b
delphi	77.	nāt ad pacitū 38. a	55. a	domnus	eo.
demarchus	147. b	de quibusdā nomi	129. b	domicellus	eodem
de modo	10. b	nibus hebraicis &	54. a	donatio propter nu	
de mane	40. a	eorz quātitate 53. a	52. b	prias	71. b
dæmon	55. a	de quibusdā dīctōib⁹	eo.	donaria	81. b
dæmoniarches	eo.	nibus in prosa bre	70. b	donatus	113. b
dæmōiac⁹	65. b. 132. a	uie enūciadis 67. b	54. a	A Doron compos	
demostenes	112. a	deriuo	27. a	sita	53. a. 93. b
de modo bene scri		defecro	26. b	doryphori	84. a
bendi	123. a	desero	54. b	dorothea	37. a
demerito	10. b	desiderium	36. b	dos	71. b
dentarius	133. a	destinare	10. b	dracones	144. a
denotare	12. a	desolor	15. b	dromades	101. a
denudo	36. a	desudo	35. b	dromedarii	eodem
deorsum	140. b	desurfum	36. a	ducalis	38. b
deprecor	55. a	de subito	40. a	ducatu	eodem
depreciare	43. b	destillatio	eo.	ducare	54. b
deprauo	36. a	detritus grammatis	131. b	duco & inde	36. a
de quibusdā aduer		cus.	134. b	duellū. uel iū.	54. b
biis nō latinis	39. a	deteriorare.	39. b	duclilla	57. a
de quibusdā uerbis		deuelare	22. a.	dulcedo	100. a
				dulcitas	eodem

INDEX

dulcitus	eadem ad eloquentiã com	epithalamion	90.b	euripedes	101.a
dulciarii	iii.b. 149.a	parandam	7. a	epitoma	eo. a
dulce uinum	44. b	elucidatur	15. a	epodos	37. b
dulcor	100. a	eluros	58. b	epoto	36. a
dum	141. a	embrici	87. b	epulones	106. b
dũmodo	eo. emissarii		97. a	epulæ	31. b
duo	128. a	emoptysis	136. a	equus aur.	55. b
duplex	84. a	emoptryfici	eo. equilia	exaro	35. a
dure	39. b	emplastrum	57. b	excauo	eadem
duriter	ead. empirici		129. b	excipulæ	31. a
durgea	126. b	emporium	iii. b	excubare	36. b
duumuiui	106. b	emporus	ead. equites	excopiare	47. b
dux	54. a	ẽprosthotonos	132. a	exemplificare	10. b
dynaste	148. a	encanthis	135. b	exemplare	57. a
dynastia	ead. encauste. flũ.		108. a	exemplaritas	eo.
dyscolus	54. b	energia	90. b	exemplarium	ead.
dysferia	44. b. 129. a	enimvero	41. b	exenia	89. a
dysfenterici	eo. enterocela		134. b	exequare	35. a
dyspepsia	133. a	enthymema	95. a	exibam	35. a
dyspnoea	132. b	ens	57. b	exinde	39. b
dysuria	135. a	ephesus	37. a	exiguus	53. a
Ecclesia	58. a	ephemeris	43. b	existimare	80. a
Ecclesiastes	eo. ephippiũ		58. a. 108. b	exiliari	39. b
econtra	57. b	ephippiopœ	108. b	existimatio	80. a
econtrario	eo. epicaizare		39. b	exhibitor	13. b
ecclesiasticus	83. a	epicureus	57. b	exorcizo	56. a
economica	101. b	epidimia	135. b	exorcizatio	ead.
ectasis	133. a	epilepsia	129. b	explicitũ est	56. a
ectaticus	eo. epilepticus		129. b	expansus	78. a
ecõuerso uenit	34. b	epinyctis	130. b	expilare	52. b
economus	56. b	epiphania	94. b	ex Roma. urbe	13. b
ectropium	135. b	epiphora	135. b	extasis	133. a
educio	36. a	epiplocele	134. a	extra	140. b
egregius	53. a. 8. a	epiredium	29. a	extraneus	56. a
ego iũ Roman.	57. a	epirus	95. b	exterminatos	57. b
elapsis diebus	22. b	episcopus	56. a	externus	57. a
elemosyna	56. a	epistole officii	1. b	extimo	eo. b
elegia	96. a	epistola unde dica	euaporare	extimũ pedagog.	76. a
elephantiasis	133. b	tur	6. b	extrico	35. a
elephantiosi	ead. epistole partes		7. a	extrinsecus	57. a
elephantiaci	ead. epistola qualis esse	eudemon	54. a	extunc	10. b
eleifon	89. b. 32. b	debeat.	113. b	exulare	26. b
elyas	95. a	epitheton	57. a	exultio	54. a
				extra portã	40. a

COMMENTARIORVM

extrico	36. a fertones	44. a scenifector	eo. runt	35. a
ezechiel	95. a festiuit	39. b scenifecium	eodem fulcrarii	108. a
Faba syria	45. b festus	59. a fontanalía	58. b fulcrum	29. a
faber & inde	58. b festiuus	eod. fontanea	eo. fulica	27. a
fabricari	eo. festiuitas	eod. foras	40. a fullo	96. b
fabrica	107. a feudum	60. b fores	32. b fullonia	eodem
facile	58. b feudatarius	eod. forestaria	95. b fuluus	88. a
faciliter	eod. fiber	52. b forensis	58. a funiambul	108. b
faciendus	58. a ficus	134. a formica milli.	134. a funarius	eod.
factor	42. a fidius	72. a fornax calcari.	108. a fundamentare	39. b
falcarii	107. b ficitilia	108. a fornacarii	108. b fundare	eo.
falcatus	58. a fiens	57. b fornax sulphuria	e. funebris	67. b
falcones	110. b fiendus	eodem fornicarii	eodem fungus	134. a
falconarius	148. b figlina	108. a fornices	33. b fur	58. b. 18. a
falsarii	38. b figo	35. b fornicarii	eodem furuum	eodem
falsum	eod. sigulus	108. a. 58. b fornicator	eo. furunculus	134. b
falx	58. a figura	59. b fortitudo	136. a fuscus	88. a
falx putatoria	eo. firmiter	39. b forum	iii. b Gabella	76. a
falx messoria	eo. firme	eodem forū boariū	eod. gaddir	138. b
falx senaria	eod. fiscus	79. b forū piscariū	eo. galbula	130. b
famas pfr	142. b fiscalis	eodem forū frumētariū	eo. galli	106. a
familiaris	60. a fistula	133. a forū calceariū	eod. gallilæa	61. a
famosus	59. a flagro	138. b fossarii	108. b galenus	61. a
famulus	9. b flammescat	141. b fossores	eodem galerus	32. a
fanatici	131. b flamē dialis	106. b fouea	32. a galerita	27. a
farina	96. b flammearii	108. b fratres aruales	106. b gallus syluester	eo.
far	eod. flammeum	eod. f. agro	138. b gallus auritus	eod.
fasti	80. a flasculus.	34. b fratricida	33. b gangrena	134. a
fascicul ⁹ tēpor.	43. b flauus	88. a frequens	58. b garrulus	27. a
fastidio	35. b flatores	108. a friburgum et alia	in gaspar	61. a
fatigo	eodem flegma	76. b burgum	136. b gastrimargia	eo.
fauorabilis	60. b florentia	95. b friburgensis	&c. in geenna	143. b
fauorabilitati ue:	florinus	38. b genis	eodem gemursia	133. b
stræ	12. a fluentia	95. b frigidarium	41. a gentilis	61. b
fauoriffare	39. b fodina	108. a fringuilla	27. b gentilitas	eodem
febris	134. a foeciales	106. a frigilla	eod. Genitura	61. a
feles	58. b foedericus	58. a frontale	87. b generalifare	39. b
fellina	95. b foedus	69. a frondator	iii. a geometria. tra.	90. b
fera	29. a foemoralia	46. a frumentarius	iii. b georgius	112. b. 16. b
feralia	29. a foeminalia	eo. frustuato dubio	10. b germania supi.	46. b
ferramentarii	107. b foenilia	96. a frugi	58. a germania inferior	eo.
feriæ	60. b foenile	iii. a frugalis	eodem gerulus	21. a
ferior	eodem foenifex	eo. fugerunt non fugie	gerusia	50. a

INDEX

Gela	84. a	grossus	61. a	hernia.um.	134. b	hurruca	63. a
Gestire	19. a	grossuli	ead.	herniosus	135. a	hydria	26. b
Gibbosi	135. a	grossitudo	eadem	herodotus	63. a	hydrops	129. a
Glans	61. b	guardianus	101. a	heroes	38. a	hydropyxis	eo.
Glandulæ	130. a	guerra	16. 46. b	herostratus	121. a	hydrocephale.	134. a
Glaucoma	135. b	gutturosi	135. a	hesaias	95. a	hydrocela	134. b
Glaucus	88. a	gymnasium	13. b	hesucca	46. b	hydrophobia	scqn.
Glaucophthal.	135. b	gynæcium	107. a	heteroclitæ	26. b	hydrophobi	ead.
Glorias	142. b	gynætiarius	eadem	hiacynthus	88. a	hydrophoni.	eo.
Gloriosus	61. a	Habilis	9. a. 26. b	hyacynthinus	eo.	hydromel	70. b
Glossa	62. a	habilitare	eo.	hieronym.	61. b	hypocaufta	63. a
Glossematici	eadem	hæresis	63. a	hiera	63. b	hypocristis	26. b
Gnanus	73. a	hædilia	96. a	hieros. & eius	com.	hypodidascolos	
Gonorrhæi	130. a	halyætus	98. a	posita	62. b	hyssopus	37. b
Gonorici	eadem	halopetia	134. b	hierarchia	eo.	iacobus	63. b
Grabatus	61. a	hamarii	iii. b	hierocomion.	63. b	ianua	32. b
Gracchi	100. a	hamiore	ead.	hippocrates	62. b	ianthinus	88. a
Graculus	27. a	harmonia	62. b	hippolytus	113. b	iarchas	94. a
Grado, or.	61. b	hastati	70. b	historiare	39. b	iam diu est	35. a
Gradatus	ead.	hastarii	eo.	84. a	histris	85. b	ibis
Gradius	29. a	hastici ludi	63. a	holitor	iii. b	iconomus	56. b
gradus	62. a	hastiludior	ead.	holor	98. a	ichthyotrophis	96. a
grāmaticus	61. a	hebraicarum	diccio	homagium	60. b	ichthyopolii	112. a
grāmatista	eo.	nū accentus	150. b	homilia	26.	homo	137. b. 28. b
grāmatica	101. b	hebdomada	26.	homo	sc̄laris	120. a	idiota
grāmatica posi.	57. b	hebdoma	iii. b	hegani	126. a	homo	spiritual
granarium	ead.	hegani	126. a	helebarda	84. a	homo	magne. existi
graphice	61. a	helebarda	94. b	matioris	80. b	idololatria	66. a
gratias agere	61. b	heliotrapezon	136. b	honestus	7. a	idolothytum	eo.
gratias habere	61. b	heidelbergensis	62. b	honorabilis	ead.	idumea	38. a
gratias referre	eo.	helena	129. a	horrea	63. a	ieremias	95. a
gratiosus	60. b	hemiplexia	133. b	hortulanus	107. a	ientaculum	26. b
gratia	31. a	hemicranea	134. a	hostiarum	63. a	iesus	65. b
grates	ead.	hemorrhoids	130. a	hospitale	ead.	hubus	63. a
gratanter	39. a	hepatici	ead.	hubus	63. a	hulcus	eo.
gravis uox	46. b	hepatarii	63. a	humane	147. b	humaniter	eadem
grauedo	134. a	heraclitus	147. b	humeralē	iii. b	humilis	56. b
grauedinosi	ead.	heraclides	112. b	humilitas	112. b	hungaria	95. a
græca fides	iii. a	heraldus	112. b	humilitas	112. b	hungaria	95. a
gregorius	113. a	herbarii	112. b	humilitas	112. b	hungaria	95. a
grypes	98. a	heremus	112. b	humilitas	112. b	hungaria	95. a
gryphus	eadem	hercules	112. b	humilitas	112. b	hungaria	95. a
griseus	88. a	hercule ⁹ mor.	130. a	hungaria	95. a	illigare	64. a.

COMMENTARIORVM.

illiteratus	68. a indilate	21. b instaurare	66. b israel	57. b
illuminatus	8. b indispositio	13. a instantia	66. b ispida	27. b
illustis	8. a. 100. a indulgere	63. b instans	22. b itador	67. b
insulare	39. b indulgentia	eodem instigo	35. b italus	eodem
imaginor	64. a inducia	64. b institor	110. a iterum uenire	34. b
imber	26. a induciari	eodem instrumentū uet	85. b iturea	38. a
imbursator	79. a industriarii	108. b intelligere	26. b ita	79. a
imitari	65. b industriatus	65. a intentio	100. a itidem	138. a
immigro	36. a indusium	eodem intendere	11. a ite sessum	34. b
immo	79. b industrius	64. a intentus	11. a itinerarium	65. a
immutare	36. a industrius	cod. internus	57. a itineror	eodem
immunitas	85. b induro	36. a interula	65. a iubar	32. a
imperatores	104. a inebriari fulci.	10. b interrex	105. a iudas ischario.	114. b
impetigo	131. a inedia	94. a interpolatrix	109. b iucundus	63. a
impetiginosus	eo. insatuare	69. b interpolator	cod. iuglans	73. a
impius	53. a insatuati	eo. intimare	64. b iulius. anus.	114. b
impossibile	78. b infernus. a. um.	64. a intono	36. a iunix	66. a
imprecari	55. a insigo	35. a intra	140. b iuniores	72. a
impregnata	77. a infrequens	58. b intrinsecus	57. a iuppiter	28. a
improtracte	22. b infirmaria	95. b intronifare	40. a iuro deum	55. b
impulstrix	38. b infra	140. b inuehor	64. b iurista	66. a. 81. a
in aurē cecidit	21. b ingentes	74. b inuestigo	35. b iure cōsul.	66. a. 101. a
inamorate	43. b initiari sacris	68. a inuestire	39. b iuris peritus	66. a
inantea	22. b inimicare	64. b inuidia	118. a iure peritus	eodem
inamoratus	cod. inimicor	eodem inuictus	9. a. 100. a ius gentilitiū	64. b
inargentare	107. b inimiciter	39. b inuincibilis	eodem ius pontificiū	nō ca
inaurare. tor.	cod. inibi	40. a inuolucrum	81. a nonicum	81. a
inbeneficiare	39. b innotescere	11. a in urbe roma	34. b ius honorariū	105. a
in bonā partē	66. a in pūtiarū	39. a. 101. a ioannes	64. a ius patronatus	64. b
incalculabilis	19. a in puincia sue.	34. a ioacin	64. b iuuencus	66. a
incareerā ciba.	30. a in q̄ lectiōe sedes	eo. iocundus	63. b iuuenculus	eodem
incestus	33. b in q̄ bursa stas	eo. iosephus	64. b. 65. b iuuenis	66. a
inchoo	65. a inquino	36. a ippolitus	113. b iuno	28. a
incidenter	64. a inquieto	eo. iphigenia	38. a iuuo	66. b
incidentaliter	eo. insaniter	39. b iracunditer	39. b Kacozelia	30. b
inclutus	60. b insane	eodem irremissibili	10. a kyrios	32. b
incus	37. b insignis	63. b ironia	94. b kirrios	eodem
increfcentia	12. b insinuo	11. b irrigo	36. a kyrieleyson	eodē
index	65. a insolentia	65. a iscarיותes	37. b Labascat	142. a
index	100. b insolens	eo. ischyros	89. b labia. iæ.	67. a
index	57. b insuffla uelicas	22. a ischia. aci.	131. a labium	eodem
indicare	65. a insulare	40. a ischiadici	eodem labiosus	eodem
indies	138. a instar	66. b isidorus	65. b labrum	eodem

INDEX

lactaria	66. b laurentius	ii3. b licior	68. a loricarii	eodem
lactarii	eod. b lebes	67. a ligamini	io. a loripes	135. a
lactarii opus	66. b leccator	81. a ligo	36. lothi	26. b
lactidiaci	135. a lecythus	92. a ligurii	35. b lotium	32. a
lactinia	66. b lectifernia	81. b limen	148. b lothoringia	95. b
lathanopola	iii. b legalis	110. a liminarche	eo. lucas	114. a
lathanopoliu	eo. legalitas	14. limitanei	eodem lucia	67. b
lathanum	eodem legare	35. a limenophylace	eo. lucus	28. b
lagus	138. b legatus 42. b	104. b linarius	110. a luces	51. a. 142. b
lagonoponos	135. a leges	66. a lingones	95. a ludus	67. a
lagophthalmus	eod. legitimus	67. a linimentum	81. b ludi magister	67. a
laicus purus	68. a leguleus	66. a linteones	109. a lugubris	67. b
lampas	68. a. 90. a lemures	86. b linteū. olum.	eo. lumbale	87. b
lampadion	eod. lenæus	19. a lintearius	110. a iumbago	131. a
laminarius	107. b lenæ	33. a lipothimia	134. a lumbata	58. a
lanarius	68. a lenocinium	eod. lipothimici	eod. lunaticus	133. a
lancearii	70. b lentigo	132. a lipoplychi	eodem lupanar	75. a
lanius	110. a. 68. a lenibat	34. b lipoplychia	eod. lupa	eodem
laniena	eodem lens. tis. dis.	138. a lipitudo	eodem luperci	106. b
lanista	67. b leontini	77. b liquor	100. b lurchinabudus	30. a
langrauius	68. b leocrates	112. a litania	67. b luscii	67. b. 130. a
lapidarii	108. a leostenes	eod. lites	16. a lusciosi	135. b
lapidicina	eodem leonhardus	26. eo. literator	61. a luscitionem	eod.
lapidicidæ	eodem leporarium	96. a literatus	eodem luscatio	eodem
lar, lares.	68. b lepra	133. b lithiasis	108. a. 131. a lutetia	77. b. 21. a
laruati	eodem leprosi	eodem lithanici	eodem luter	93. b
laruæ	eodem lepus	28. a lithoglyphus	108. a luteus	88. a
large	39. b letania	62. b lithomus	eodem lutifigulus	58. b
largiter	eodem lethargus	131. b lithotomia	eod. lutra	52. b
laterarii	108. a leuare	67. a lithotomus	131. a luuio	142. a
latebre	67. b leuca	71. b lithostrotus	69. a luxuria	66. b
latinisare	15. 39. b libellare	39. b littus	80. b lychni	67. a
latinus latinior latinissimus	67. b libido	33. a litigium	16. a lychnuchi	eodem
latia	24. b libo	66. b liuio	142. a lyenteria	130. a
latomj	108. a liberaria	36. a locatus	9. a lyenterici	eodem
latronis	138. b liberarii	112. a locularius	110. a lyenosi	eodem
laurocinium	eodem librarius	69. b loculus	46. a lymbus	109. b
lator	21. a licenciatus	112. a locusta	69. a lymbularii	eodem
lator presentiu	eo. licentare	68. a loci	71. a lymphatum	70. b
lauacru	29. a 81. a licentia	68. a logica	101. b lymphare	eodem
lauatum	29. a licet	eodem lompartica	67. a lymphatici	133. b
laudare	77. b liceum. licium	141. a longobardia	67. a Macarius	112. b
		37. b loricati	107. b macellus. arii.	72. a

COMMENTARIORVM.

macellum	72. a manicæ	78. a medicamētā.	40. b metropolis	143. a
macellū ānonæ	eo. manifestarius	71. a medius fidius	71. b metropolitan ^o	ead.
macellū pisciū	ead. manifesto	39. b medo	70. a metrum	70. a
macellum holitorū	mansuetus	99. b me esurit	34. a michael	53. b
um	eodem mansio	55. a me friget	eodem migro	36. a
macero. ies.	138. b mansus	44. a mœchus	33. a miles	9. a. 70. b
macheropus	107. a mantellus	32. b mœchia	eodem millesies	18. a
machinarius	eo. mantele. iū.	69. b mœstiter	39. b milites hastarii	70. b
macor	100. a mantilia	eodem meliorare	78. a militissa	71. a
magia	38. a manticularia	eo. mellarius	iii. b militare	ead. b
magistri scriptu.	21. b manulearii	109. a melancholia	129. a millies	18. a. 87. b
magister curiæ	55. b manuleata tuni. eo.	melicus	85. b minerua	28. a
magister	69. b manus	29. b melliturgus	iii. b minorare	39. b
magi scrinii	148. b marcellus	113. a melioreico	39. b mi	128. a
magi equitū	105. a marthio	147. b membranari ^o	110. b mirū immōdū	138. a
magister cerimonia	marefeh. 79. b.	148. a membrana	69. b missa	14. a. 71. b
rum	148. a margarita	48. a meminens	29. b miseror	91. b
magi populi	105. a maria	72. b memini	70. a misereor	eodem
magistrare	39. b mariscæ	134. a memoriētēnus	39. a mitra	32. a
magus	72. a marito	36. a memoro mēori. eo.	mititer	14. b
malumet	85. a marsupium	46. a mente tenus	ead. mititas	eodem
maiorana	37. a marsupiaris	110. a meniana	83. a mitissimo cordis co	
maiorare	39. b martyr	26. a mensuro	35. b namine	14. b
malachias	95. a massagetæ	96. a mensa solis	64. a mitto te scire	34. a
malagna	57. b masticare	70. a mensarii	85. a monachus	29. b
maledicere	55. a materna lin. eo.	86. b mentagra	129. b monachor. se.	114. b
malefici	72. a mathematici	72. a meracus	70. b modernus	72. a
mallesetum	75. b matrix	71. a. 85. b mercantia	71. b modestus	52. b
maluaticum	ead. matricula	eodem mercator	eodem modestia	eodem
malum	77. a matrisso	40. a mercari græca si. iii	a modestiā habe.	52. b
malluicæ	75. a matula	69. b mercenarii	84. b modificare	101. a
mammæ	31. a matutinus	87. a mercimoniū	71. b modicum	72. b
mamsfer	100. b. 33. a mauors	28. a mercuri	36. b moyses	90. a
manare	35. a mausolea	92. a mergus	27. a molitores	iii. b
mancus	135. a mechanopius	107. a merula	70. b molochinarii	109. a
manduco	36. a medendi triplex for	merum	eodem molochinus	ead.
mane	40. a ma	129. b merus	34. b monedula	27. a
manes	68. b medicia triplex eo.	mesochorus	47. b monetarii	107. b
mangones	71. b mediator	100. a messias	65. b monetalis	eodem
mangonifare	eo. mediante	eodem met	15. 70. a monoculus	115. b
mania	71. b mediastinus	37. b methoicus	129. b monophthal.	133. b
maniaci	eodem mediatrix	100. a metallica mac.	45. b monstrosus	70. a
manicata	109. a medietates	eodem methodicus	ead. morbus	139. a

INDEX

morb ⁹ caducus eo. nanus	73. a noctū grūs	143. a nux mollusca	eo.
morb ⁹ facer eod. napus	138. b noctycorax	72. b nux tarentina	eo.
morb ⁹ comital ⁹ eo. natica	37. b nola	73. b nux pinea	eodem
morb ⁹ hercule ⁹ eo. nauitas	62. a nomē nīm debem ⁹	nyctitorax	72. b
morb ⁹ regi. 130. b nato	138. b pponere noi ei ⁹ ad	nyctilopes	135. b
moremgero 47. b naturalis filius	33. a quē scribimus 3. a	Obaudire	74. b
morgatiū 71. b. xii. a nauia	73. b noīa ppria pluralē	obedire	eodem
moroſe faciatis 32. a nauis	29. a habent 142. b. 127. a	obſucato dub. io. b	
moroſus 31. b ne 39. a	141. a nonies	39. b obiter	74. a
moroſitas 32. a neccharus	126. b non	141. a obligor	55. b
moroſus 31. b neceſſarium	39. b noſocomia	95. b oblimo	35. a
mortes 50. b neceſſe	eodem noſocomiū	63. a obrepo	eodem. b
mos 32. a neceſſum	eodem noſematicus	eod. obſecundo	47. b
moracilla 27. a neceſſarie	eod. notabilis	8. a obſequor	eodem
mulctum 29. b neceſſitudo	96. a notatio	57. b obſequium	eod.
mulctare 78. b necyomantia	73. a nothus	33. a obſequioſitas	10. a
mulcta eodem necromantia	eo. notifico	ii. b obſonor	35. b
multa eodem nedum	39. a notorius	71. a obſono	eodem
muliebris 67. b neſaſti	80. a nouiter	73. b obſonium	eodem
mulcebris eodem neſrenenſis	131. b uouies	85. b obſonatores	eod.
mulomedicus 110. a nemophylaces	95. b nouiores	75. b obſtipare	eod. a.
multotiens 70. a nemophylatiū	eo. nouiſſimus	eodem obſtringor	53. b
muſſum. a. eodem nemorarii	eodem nubiloſitas	12. b obſtringo	eodem
mulus 85. a neophitus	97. a nubo	73. a obſtupi	132. a
mundani 120. a neoterici	73. a nucleus cordis	22. b obuare	74. b
munditer 39. b neophritis	131. b nudare	36. a obuarius eo	eodem
municipes 49. b. 71. nepos. ptis.	73. b nūmus. pbus	38. b octavianus	144. a
municipum eo. neptunus	28. a nullipendere	100. b occidens	52. a
municipale eodem nequidem	39. a numularii	85. a ocrearii	109. b
munigeruli 21. a nequam	58. b numiſma	29. a ocreati	eodem
murani 44. b nequitia	eodem numiſmarii	109. b odorarius	ſequ. b
muriceps 58. b neruici	133. b num	141. a œconomi	56. b
muſica 71. b neſotrophium	96. a nullatenus	39. a. 73. œnopola	iii. a
muſcellinus 88. a neſtoris errata	138. b nullibi	eodem œnopolum	eod.
muſi 135. a ni	141. a nullotens	eo. œnomel	70. b
mutuo et or. 91. a nicea	38. a nunquid	141. a officialis	74. b
myrmetiæ 132. b nicolaus	113. a nuper obiit	35. a officiare	39. b
myopes 135. b nigror	100. a nutui irremiſſi.	10. a officina	106. b
myrobrechar. 109. a nimirum	41. b nutrit	35. b officium	74. b
myropolæ eodem uigromantia	73. a nux	73. a offenſio	54. a
myropoliū eo. 81. b nihilipendere	100. b nuxauella na	eo. olearius	iii. b
myrrhinus 37. a nobilis	8. b nux caſtanea	eo. olor	98. a
Nablat 74. a noctua	27. b nux amigdala	eo. omilia	62. b

COMMENTARIORVM.

omnimoda	15. b	ofanna	74. a	parentela	78. b	pecunia	26. b	
omnimode	74. a	ostensor pñtiū	21. a	paretia	77. a	pedagogium	76. a	
onocrotalus	98. a	oscedo	135. a	pariformiter	39. a	pedagogista	81. a	
opacum	100. b	ouilia	96. a	parificare	39. b	pedagogus	eodem	
oppanfus	78. a	oximel	70. b	parlamentū	147. b	pedarii	104. a	
operarii	46. a	ozena	134. b	parochus. hia.	101. b	pedica	78. a	
operatus	81. a	Pabula	31. a	parodontides	131. b	pedico	35. b	
opidani	49. a	paces	142. b	paronychía	135. b	pedicare	39. b	
oppido. dū. 74. a.	pc.	pagani. pagus.	126. b	paropsis	76. b.	92. a	pedūculus	133. a
opifex	106. b	pagasa	138. b	parotides	131. b	peiorare	78. a	
opificium	eodem	palatium	31. b.	50. a	parrhisi. orū.	77. b	peierare	55. b
opificina	eodem	palatini canes	eod.	parricida	101. b	pelican ⁹	100. b. 101. a	
opinio	80.	palestra	13. b	parricidiū	eodem	pellarii	107. b	
opisthotonici	132. a	palla. pallia.	32. b	partes natales	12. a	pellego.	16. b	
ophthalmia	133. b	palliones	107. b	particulare	39. a	peluis	75. a	
ophthalmicus	eod.	palpebre	67. b	paruifacere	77. a	pellones	107. b	
ophthalmus	eod.	paludamentū	29. a	paruilissimus	142. a	pelliparius	eodem	
ophimathia	30. b	pallor	100. a	parui hoies	74. b	pelluuiæ	75. a	
opsono. or.	35. b	pannarii	109. b	parulides	131. a	penare	78. b	
opsonium	eodem	panarethus	106. b	passagium	44. a	penaliso	40. a. 78. b	
opsonator	eodem	panarium	111. b	pascua	31. a	penaliter	39. a	
oratio	29. a	pancratius	113. b	passibula	38. a	pendo	76. a	
orator	31. a	pando	78. a	passim	140. b	penetro	138. b	
ordo	68. a	panicos	135. a	passiones	75. a	penes	eodem	
ordinare	eodem	panneriū	85. b	pastor	8. b	penitus	140. b	
oretenus	39. a	panifices	111. b	pastophori	97. b	penisionarius	76. a	
organum	74. a	pannicularii	109. b	pastophoriū	eod.	pensio	eodem	
organarii	108. a	pannonia	95. a	pastum	83. a	penuria	49. b	
origenes & compo	74. a	panfa	135. b	passum	75. b	perambulare	11. b	
sita a genos	74. a	pantices	135. a	patagiarii	108. b	peramplius	15. a	
oriens	52. a	papia	95. b	pater	97. b	percutiebam nō per		
oribus	142. b	papyropius	110. a	patescere	11. a	cutebam	35. a	
ornamentū	29. a	papilla	31. a	pathos	42. b	perdocet	36. a	
ornithotrophí.	56. a	papulae	129. b	patria. ota.	76. b	perductores	33. b	
ornithoboscio	eod.	paracletus	72. b	patrius sermo	86. b	perductrices	eodem	
orphanus	63. b	paraclytus	eodem	patricii	138. a	perduellis. lio.	54. b	
orphanotroph.	63. b	paralyfis	129. a	patricida	33. b	peregre	67. b	
orthopnoeci	13. 2. b	paralyticus	eodem	patrisso	40. a	peregre finm	140. b	
orthonia	eod. em	paranymphus	92. b	patres cōscrip.	104. a	peregre traſeo	eo.	
orthographia	26. a	parapherna	26. b	patroni	64. b	perennis	26. a	
oryza	97. a	parca	28. b	pauſa	75. b	pergamena	69. b	
ortygetra	17. a	parasitus	92. a	pauſare	75. b	perihermenias	78. c	
ortyx	eodem	parafceue	74. b	pectorale	87. b	peripatetici	41. b	

INDEX

per iamiam	22. b	physiologia	eadem	planus	138. b	potinum	77. a
peripetalinata	46. a	physis	79. a	plastes	108. a. 58. b	pomarum	iii. b
peristromata	eo.	physonomia	eo.	plasma	oi. a	ponticanus	73. a
periscele	92. b	phytonomia	75. b	plaustrum	38. b	pontifex	56. a
peristereon	26. a	phlebotomia	26. b	plebanus	8. b	pontifex maximus	106. a
peripneumon.	130. b	phlegma	133. b	plebarius	eadem	popina	77. a
periurare	55. b	phlegmaticus	eo.	plebeus	137. b	popinarum	iii. b
perizomata	46. a	phlycten	130. b	plenaria	14. b	popularis	49. b
perla	48. a	phœbades	75. a	plenū uinum	38. b	popularitas	ead.
perludo	34. b	phœniceus	88. a	pleuonicus	130. b	porcilia	96. a
pernego	36. a	phocæ	86. a	pleuritis	132. b	porocela	135. a
pernio	135. b	phrenesis	133. a	pleuriticus	eo.	porrigo	131. b
perniculus	eadem	phreniticus	eadem	pleureis	eadem	porriginosus	eo.
perorationē	78. a	phrenitis	eadem	plurificare	39. b	porta	32. b
perseuero	35. a	phrygiones	108. b	plumarium	109. b	portator	21. b
persona	77. b	phrygia	eadem	plurimipēdē	100. b	porta pretoria	78. b
personaliter	ead.	phthiriasis	132. b	plus	141. b	portentofus	70. b
psonata felicitas	eo.	phthiriasis	133. a	pneuma	137. b	portitor	21. b. eod.
persicum	73. a	pigardus	27. b	pneumonia	130. b	portibile	78. b
persuasitrix	38. b	pigmæi	75. a	pneumonicus	ead.	postq̄	141. a
petorritū	29. a	pigmenta	110. b	pocillator	74. b	postremo	39. b
perturbationes	74. a	pigmentarius	eo.	podagra	134. b	potest fieri	78. b
petra uel trus	75. a	pignus	93. a	poderis	91. b	poticii	106. b
petrus est doctor ill' pilati mors	114. b	pila	84. a	podium	43. a	potissimum	75. a
omnibus uel doctis	114. b	pila	84. a	poeta. tria.	77. a	potō	36. a
simus omnium	137. b	pileus. um.	32. a	poenaliter	39. a	potuū gerulus	21. a
phagædena	134. b	pinarii	106. a	pollen	96. b	practicare	15. a
phares. rao.	101. a	pincerna	74. b	polenta	eadem	practos	32. b
pharmacothē.	40. a	pindarus	90. a	polibat	34. b	practicos	eadem
pharmacopola	eo.	pinguedo	00. a	polydorus & alia	53. a	practica	eadem
pharmacus. cū. eod.	eo.	pinifores	iii. b	doros cōposita	109. b	practice	15. a
pharmacopœus	eo.	piscarius. ia.	eadem	polymitarii	eadem	prasinus	78. a
pharmaceutia	129. b	piscator	eo.	polymita	eadem	prauo	36. a
pharetra	67. b	pistores	ead.	pollincere	39. b	praxedis	114. a
phasianus	27. a	pistrinarii	eadem	pollinctor	eadem	præbenda	77. a
pheretrum	67. b	pituita	133. b. 76. b	polyphemus	126. b	præcise	76. b
phiala	76. b	pituitosus	eo.	polypus	134. b	præcedere	142. b
philippi	77. b	placat ⁹ auerterē	14. a	polyposus	eadem	præclariter	39. b
philippus	112. b	placencia	100. b	politores loricarum	107. b	præco	75. b
philemonē	37. a	placitum	33. a	pomaria. um.	75. b	præcōmēdatur	10. a
philosophia	94. b	placitare	39. b	pomerium	75. b	præconisare	39. b
phylacista	109. b	plagare	40. a	pomera	eadem		
physica. cus.	79. a	planci	135. b				

COMMENTARIORVM

præcoquo	36.a	præsto sum	78.a	proleptis	60.a	psalterium	74.a
præcors	9.a	præstolor	36.a. 37.b	promercialia	75.a	pseudapostoli	142.a
præcordialis	77.a. 9.a	præsumo	12.a	promotiones	78.a	psora	131.a
præcordialiter	13.a	præsumptuosus	65.a	promulgā ii.b. 12.a		psychocrelio	129.a
præcox	37.a	præterita die	22.b	pronepos	73.b	psydracion	130.b
prædecessor	142.	prætor	78.b. 105.a	pronubus. ba.	92.b	pterygium	134.b
prædicare	77.a	prætorium	78.b	pronunc	40.a	pusana. ariū.	96.b
prædicator. tio.	eod.	preciosus	8.a	procemiū	26.b	ptochodochiū	63.a
prædirigitur	10.a	præcū instantia	14.b	procemiari	101.a	ptochus	eodem
præminentia	77.a	priapismus	133.a	propitiosus	101.a	ptolemæi	138.b
præfectus 105.a. 75.b		priapus	37.b	propitiare	119.b	publicani	75.b
præfectus anone	eo. b	prima sabbati	100.b	propinare	77.a	pugio	75.b
præfoco	35.b	prima missa	22.a	propina	eodem	pullus	88.a
prægnans	77.a	primas	43.a	proplema	95.a	pulmonarii	130.b
prægustator	149.a	primarius	eodem	propola 109.a.	75.a	puluinar	34.b
præinstanter	13.b	prima sacrificia	22.a	ppono me trās. 12.a		pumilio	73.a
prælatatus 43.a. 101.a		primitiæ	eodem	propius	141.b	pumilius	eodem
prælibo	36.b	primicerius	148.a	ppria noia nō carēt		punire	78.b
præmiatio	12.b	princeps uinari.	74.b	psali numero 127.a		pupillus	32.b
præmiator	43.b	principissa	79.a	propria nō ponunt		puriter	39.b
præmissarius	71.b	princeps	eodem	ad placitum 38.a		purpuraria	106.b
prænestina nux	73.a	principalior	78.b	profapia 78.b. 138.a		purpura uillo. 110.a	
præpositio non pot ad		principor	79.a	profelitus	89.b	damascena	eodem
iūgi aduerbio 40.a		prior. atus.	45.a	proscriptio	46.a	purpuror	15.b
præpositio aduerbio		priuatim	76.b	prosodia		purus	34.b
nō proponit 22.b		priuato	eodem	prosperiter	39.b	pustula	130.b
præpositio 105.b. 43.a		priuilegiari	30.b	prosperatur	15.a	putearius	75.b
præporreca	10.a	priuilegiatus	eo.	prostibulū	75.a	puteoli	77.b
præporrigitur	eod.	proauus	73.b	proteruiter	39.b	puteus	75.a
prærogatiua	77.a	proba	21.a	protocygeni	148.b	putredo	100.b
præroboratur	10.a	probus	38.b	protoiecararius	eo.	putror	eodem
præsentare	44.a	procerus	74.b	protomartyr	26.a	pygmei	73.a
præsentator	21.a	procellio	14.a	protonotarius	eo.	pygargus	27.b
præsentialiter	39.a	proconsules	104.b	protoplastus	eo.	pyretum	67.b
præsentiu lator	21.a	procul	141.b	a pto. cōposita	eo.	pythagoreus	78.a
præsentiu exhibit.	13.b	procurator	42.a	protunc	40.a	pythagoristæ	78.a
præses. puintie 105.b		prodigialiter	15.a	prouideo	87.a	pythagorici	eod.
præshyter 26.a. 29.b		profelitus dies	59.a	prouisor	78.a	Quadrantalia	85.b
præshyterari	39.b	proficiat tibi	101.b	prouoco	45.a. b	quadries	eodem
præsius	15.a	proficio	76.a	proxeneta	26.b	quadrantana	79.b
præstino	15.b	profluens	52.a	proximus	141.b	quadrifluua	82.b
præstans	8.a	progenies	78.b	pruna	134.a	quadruuū ii.b. eo.	
præstio. præstiu	143.a	pro inuicē	40.a	psalmus	74.b	quauis	141.a

INDEX

quāquā	eodem recapitulare	78. a	rescribere	80. b	rusticus	79. b	
quando	eodem recens	80. a	resigno	eodem	rutilus	88. a	
quatenus. tūus	iz. b	recentiores	72. b	resolutus	81. a	Sabbatum	26. a
quaterdecies	iz7. b	recolo	80. b	respondeo	80. b	faccarus	23. a
quattuordecies	eo.	recomendare	iz4. a	restaurare	ioi. a	faccarius	io. a
quattuor	79. a	recomendatio	iz5. b	resto	iz3. a	facellanus	81. b
quali	iz4. b	recompensa	iz4. a	restio	io8. b	facellum	81. a
quæstores	79. a	rector	8. b	reticularius	io9. b	facer locus	eo.
quæstores urbani	io5. a	recumbere	31. b	reticulum	eodem	facer ignis	iz4. a
quæstores militares	eo.	redamare	80. b	retrosum	41. b	facer morbus	iz0. a
querulari	39. b	redibā n̄ redie.	34. b	retroactis dieb ⁹	22. b	sacrarium	81. b
quidam	79. b	reddo te certio. eo.	a	reuerendus	8. a	sacrifia	8. b
quidmirū	79. b	rediuia	iz5. b	reuerēter rogo	iz. a	sacrifia	81. b
quindena	eodem	rediuo	eodem	reuenire	34. b	sacrificiū	7i. b
quindecim uiri	io6. b	refectoriū	83. a	reus	80. b	sacrificulus	io6. a
quintuplex	iz7. b	refectuarium	eo.	rex	iz7. b	faccus. ulus.	26. b
quistula	27. a	referre gratias	61. b	rex sacrorū	io6. a	sage	75. b
quispiam	79. b	refragor	83. b	rhea	eodem	salii	io6. a
quoties	83. b	refulgens	9. a	rheda	29. a	saliorū carmina	30. a
quotennis	iz7. b	refuto	36. a	rhenus	26.	salome	37. b
quotus	eodem	regentare	39. b	rhetorica	io6. b	salsamentū	29. a
quo cū cōiūcti.	21. b	regia	31. b	rhetor	31. a	saluarius	95. b
Quo ego ppono	iz a	registrum	65. a	rhetoricari	39. b	salue. saluete	34. a
quō respōdendum	regulatur	per aduerbia inter reguli	iz a	rhetoricā	95. b	salu ⁹ sit aduē. tu. eo.	
rogantibus	79. b	regrator	iz7. b	rhomphea	93. a	salutes	iz7. a. b
Ragades	iz4. a	relatiua carent uo:	80. b	rheuma. tism ⁹	iz5. b	salutigerulus	21. a
ramex	iz5. a	catiuo	iz8. a	ricarius	io9. b	salmaria iter	54. b
ramicosi	eodem	ilego. igo. 35. a. et se.	ice. iculæ.	eodem	samson	63. b	
rancor	ioo. b	religio	80. a	ricularius	eo.	sancus	32. a
rapax mēoria	21. b	religare	64. a	ridicule. lus.	39. a	sandapila	93. b
raphael	53. b	relucet	36. a	rigo	36. a	sandapilarii	cod.
rapodi	61. b	remigius	iz3. a	ripa	80. a	sanguis	iz3. b
rapunculi	iz3. b	renudo	36. a	rizum	97. a	sapis	iz8. b
rapuncularii	eo.	repausantes	io. b	robustus	9. a	sapphira	37. b
raro	39. b	repatriare	30. a	robus	97. a	sara	71. a
rationabilis	iz5. a	repensare	iz4. a	romania	95. a	sarraceni	95. b
ratio locuples ē	39. a	repertorium	65. a	romulus	iz2. b	sarcinatrix	io9. a
ratiocinator	52. a	repo	35. a	rosule scientiarū	iz2. b	sarcinator	82. a
ratiocinariū	cod.	representare	44. a	rubidus	88. a	sarcinare	eodem
rauus	88. a	repressalia	eodem	rubī	77. b	sartio	82. a
reatus	80. b	reputare	80. a	rubor	ioo. a	sarcoela	iz5. a
re i cōpositiōe.	80. b	requesta	22. b	rubrica	80. b	sarctē	82. a

COMMENTARIORVM

farctōr	eodem scorio	45. b serio	64. a fynalcepha	26. b
farculum	82. a scribe	69. b seriosus	eodem singularis	83. a
wardanapalus	19. a scriptores	eodem ferius	eodem singularissim ⁹	eo. b
farillophori	84. a scriptuarii	eodem sero	40 singularisfare	39. b
farille	eodem scrobes	32. a ferotum	135. a sinopis	80. b
farmenta	82. a scrotum	135. a serpigo	131. a sisto suti	143. a
farpedonem	37. a scropha. ula.	133. a sertum	48. a sit quicquid sit	34. a
farrire	872. scultetus	75. b seruator	83. a sit utcūq; sit	eodem
farrior. ria.	eodem sculptores	108. a seruus	eodem fixtus	114. a
fartrina	eo. scutella	55. a sessum captatis	34. b smaragdinus	37. a
fatago	36. a scuterius	148. b seuerus & inde	83. b focius	9. b
fatani	84. a sebastianus	115. a seueriter	eo. 39. b societatis corp ⁹	81. b
fatyras	133. a sebaſte urbs	ead. sbylla	84. a sodales	52. a
fatyrasias	eodem unde secas	34. a si	141. a so terminata	39. b
faturnus	28. a secta	72. a sicera	37. a solarium	83. a
faxones	36. b. 137. a seculares	120. a sic	79. b solearii	109. a
faxonia	95. b secus	141. a sicut sicuti	141. a soleati	eodem
scabies	131. a sedes te	34. a sidonius	37. a soleæ	eodem
scabini	104. b sedeo in secūda par	ead. sidonius	eodem solēnis. nia.	81. a
sculptores	108. a se alexandri	eo. sigillum	84. a solenifare	39. b
scariotes	37. b sedentarii	109. a signantissime	20. b solis mensa	94. a
scatebre	67. b sedulo	39. b signanter	20. b soliuagus	26. a
scauri	135. b segmentarii	109. b signare	80. b solor	35. b
scenopeia	segrmina. mētū. eo.	ead. lignifer	85. b soluifare	39. b
sceua	135. a sella	109. b silatum	iii. b somniauit mih.	34. a
schlauonia	95. a sellarius	ead. a siligo	96. b sophia	72. b
schlauus	eodem sellator	108. a siligineus	eodem sophista & de caeter	
scheda	26. a semiuir	37. a syllepsis	25. ris in sta	81. a
schedula	eodem semizonarii	109. b siluester	113. a forex	71. b
schema	26. a senaculum	50. a siluii	44. b fororius. ia.	81. b
schisma	26. a. 72. a senatores	104. a simila	96. b fors	eodem
schœnoploc ⁹	108. b seneca	37. b similago	eodem fortilegi	eodem
schœnobates	eo. senescalci	79. b similis	83. b soter	65. b
scholaris	82. a. 30. a sensualitas	82. a similo	eodem solular	138. a
scholasticus	9. a. 67. a separatim	83. a simplex	82. b. 32. a spadix	77. a
schola trīualis	82. a sepiſſimus	142. a simplicitas	eodem spalmus	130. b. 134. a
schola particula. eo.	ead. sepulchrum	29. a simpliciter	eodem spatius	132. a
sciatica	131. a sequi	65. b simius	29. a spatūci	eodem
scientia trīualis	82. a serarii	107. b simon	75. a specialis	7. a
scientificus	8. b ferrari	eodem simonia	eodem specificare	39. b
scyphus	26. b serenus	4. b simulachrū	81. a speciarā	110. b
scolaria	95. b sericari	110. a simulare	83. b specierum	100. a
scotoma	131. b sericū uillosum	eo. sinapi	37. a spelta	96. b

INDEX

spelunca	32. a stultus.ior.	53. a suppliciter oro	14. a talea	54. a
spiritalis. tualis.	83. a stupor	100. b supportare	67. a talus	85. b
sphæra	26. a suppa	63. a supra scribo	9. b tam & si	141. a
splendens	9. a supro	16. b suprascriptio	eo. tanq̄	codem
spenici	150. a stuprum	33. a. 94. a supplio dubio	10. b tantali fons	94. a
spōsalitiā largit.	71 b fuauis	44. b supputatores	52. a tarde	20. a
spontaneus	142. a subetia	151. b surdi	135. a tartaria	95. b
spurius	33. a subetus	eodem surrepo	35. a tectores	108. a
stabunt bñ	34. a subligacula	46. a suspiria	132. a tectorium	codem
stabulū. larii	84. a sublimare	102. a suspiriosi	eodem tediari	39. b
stabulor	101. b subleuamie	14. a sutates	109. a telonarii	
stadium	93. a subsignare	80. b furor	eod. 82. a temelici	85. b
stadidromus	eo. subsellia	84. a sutrina	109. a. 95. b temeriter	39. b
statis in buria	54. a substātiōsū uin.	38. b sycos	134. a temperatura	22. b
status	7. b substillum	133. a sycosis	eodem temporizare	39. b
stallum	46. a subtilis	9. a syderatio	132. a tenasmus	132. a
staphyle	134. a subtrus	40. a syderati	eodem tenebre	67. b
statuarius	108. a suburana	49. a syllabarū q̄ntita.	35. a teneo memoria	39. a
stephanoploc.	109. b succellue	83. b syllepsis	59. b. 26b tenor	46. b
stephanus	113. a succinctoria	46. a syllogismus	83. a tentigo	85. a
stipendium	84. b sudo	36. a symballator	110. a tenue uinū	38. b
stipendiarii	eodem sufficientiæ	7. b symbola	84. b tenuior	53. a
stipendiosi	eodem suffoco	35. b symphonia	84. a tepor	100. a
stygalis	12. a suffragor	83. b. 35. b symposiar.	52. a. eo. b tepidariū	41. a
sto. steti.	143. a suffragium	eodem symposium	eod. ter	39. b
strabo	67. a. 135. b suffulsiōes oculo.	135. b synagoga	58. a terebre	67. b
straguria	133. a sulphurarii	108. b synaloepha	26. b terdecies	137. b
strategi	148. a sumanus	68. b synanche	44. b. 129. a tessere	85. b
stratarius	108. a summariū	46. a synchroni	44. a testamentū	29. a
stratonis turris	113. a sumptualia	87. b sync̄etis	134. a tetanus	130. b
stratopedarc.	148. b sum deorsum	140. a syndicus	43. a tetanici	codem
strenuor	53. a sum sursum	eodem synechdo.	59. b. 26. b tetraon	27. b
stringerē gladiū	56. a sum infra	eodem synodus	83. a tetrarcha	148. b
stringente necellita:	sum extra	eodem syntaxis	84. a teucri	84. b
tis articulo	10. a sum supra	eo. syntectici	134. a teucra	codem
stropharii	109. a sum mecum	13. a systema	95. a teutones	26. b
strophium	eodem sū turbatē mētis	eo. Tabellarius	21. a textores	109. b
strophula	135. a suppeditare	39. b taberna	106. b textrina. nū.	eod.
struma. osi.	134. a supperbiter	cod. tabernarius	eod. tatrix	codem
struthus. tio.	113. a supinū in u.	102. a taberna medi.	110. b textricula	co.
stuba	63. a. 82. a supplices	84. b tabes	132. b textus	85. a
studens	9. a suplico	13. b. 83. a tabidi	eodem thalamus	90. b
stusa	82. a supplicationes	eo. tablaris	38. a thales	138. b

COMMENTARIORVM

thafia nux	73. a	tornarii	108. a	tulliano fonte	13. a	ubera	31. a
theatrum	97. b	tornator	eodem	tumultus	29. a	uectigal	76. a 84. b
theodorus	53. a	torpor	100. a	tunc	138. a	uelut. uti.	141. a
theodoricus	37. a	torques	97. a	turbidus sum	13. a	uenenarius	111. a
theodotus	63. a	tortor balistæ	112. a	turbo	131. b	ueneficus	eod.
theologus	89. b	toruiter	39. b	turca. cæ.	84. a	uenerabilis	7. b
theophilus	126. b	totaliter	85. a	turcia	84. b	uenerandus	eod.
theoteta	54. b	totenus	137. b	turdella	27. a	uenco	73. a. 90. a
theriophylaciū	96. a	totennis	eodem	turii	77. b	uenetus	88. a
theriophylaces	p̄ce. toties		85. b	turris strationis	113. a	uenia	36. b
theriouraphiō	96. a	totuplex	137. b	tutelares sancti	64. b	uenter	86. a
therme	97. b	totuplus	eodem	Vacatio	85. a	uentrale	87. b
thesaurus	29. b	trachen	144. a	uacantia	eod.	uenus	28. b
thessalonica	37. b	tragelaphus	92. a	uacillo	138. b	uerbalia in for	38. b
thymelicus	85. b	transibam non tran	uado		36. b	uerba in so	40. a
thymium	134. b	siebam	34. b	uadari	eodem	ueredus	97. a
thomas	114. b	transuador	36. b	uale	20. b	ueredarii	eodem
thorax	87. b	trapezite	46. a	ualeri	36. b	uermis	135. b
thrasylbulus	38. a	trapezæ	84. b	ualetudo	31. b	uerminari	eodem
thronus	58. a	traulus	135. a	ualetudinariū	eod.	uermina	eodem
tiara	32. a	tredecies	137. b	ualetudinarii	eo.	uerna	86. a
tiarophori	32. b	treuga	64. b	ualgi	135. a	uernacul ^o	138. a. eo.
tiberius	115. a	tribun ^o celestis	104. b	ualidus. a.	86. b	uerruca	132. b
tibiale	87. b	triclinium	82. b	L. Val. laus	98. b	uerrucosus	eodem
tibifare	13. a. 59. b	triclinarii	107. a	ualor. oris.	101. a	uerrucaria	eodem
ticinum	95. b	trierarchus	148. b	ualuæ	32. b	uersus romā	34. b
tigla	85. a	trieris	eodem	uanga	35. a	uertebrium	67. b
tignus	107. a	trilinearis	82. a	uaporo	58. b	uertigo	131. b
timotheus	39. a	trinies	39. b	uaporarium	82. b	uespasianus	115. a
titulus	85. a	triquetrus	67. b	uapulo	73. a	uesper	31. b
tituli lasciuū	15. b	tristiter	14.	uarietas delectat	15. a	uespera	eodem
tonus	29. a	triticum	96. b	uari	133. b	uesperum	eodem
tonsilæ	130. a	triuuium	11. a	uarioli	eodem	uesperæ. ri.	eodem
tonforare	40. a	triuualis sciētia	82. a	uasfallagium	60. b	uespertinus	87. a
tonstrina	110. a	triuuiri	37. a	uasfallus	eodem	uestiari ^o	148. b. 110. a
tonstrix	38. b	trochus	26. b	uasa uiatoria	65. a	uestiarium	eodem
toparchia	148. b	troia	eodem	uas aretinum	34. b	uestigo	35. b
topper	30. a	trucido	35. a	uas famiū	eod.	uestis	31. b
topiarii	107. a	truffare	85. a	uas fictile	eodem	uestimentū	eodem
tormenta	85. a	truffator	81. a	uas thuscū	eodem	ueterametari ^o	109. b
tormen	129.	trusile	85. a. 75. b	uasculum	eodem	ueterinarius	110. a
torminosi	eodem	tuba	97. b	uascularius	108. a	ueternia	eo. b
tormina	44. b	tuburchiabūd ^o	30. a	uatiū	135. a		

INDEX

eternus	33. b	uirgili	36. b	undulata uestis iio. a	114. a
ueternofus	eadē	uirgilius	112. b	undo	eadem
uetus uinum	80. a	uirgo	86. b	ungulæ	18. b
uexillum	85. b	uirgines ut staj.	106. b	ungues	eadem
uaticari	87. b. 65. a	uirgo maxima	97. b	unguicula	eadem
uaticum	eadem	uiridis	78. b	unguentū	87. b. iii. a
uicatoria uasa	eo.	uiror	100. b	unguentarii	ead.
uasa realium	72. a	uirtus	29. a	unies	85. b
uicare	65. a	uirruofus	8. a	unio	48. a
uicarius minor	87. a	uirruofitas	100. a	unicuiq;	86. b
uice dominus	143. b	uifis pntibus	12. b	uniuerfitas	13. b
uictualia	59. a. 86. a	uitas	50. b	uobifare	13. a
uictor	21. a	uitalis	113. b	uocabularius	81. a
uice uerfa	87. a	uitaligo	130. b	uocatiuus fecūde de	xystici
uieris	34. a	uutilia	110. a	clinaticnis	128. a
uiere	110. a	uuitofus	8. b	uolatica	131. a
uictor	eadē. 86. b	uuitofitas	110. a	uolo te fcire	34. a
uigilia	59. a	uuitum	130. a. 143. a	uolo reuenire	eo. b
uilla	87. b	uuitū corporis	eo.	uolo tibi redder	eo.
uillagium	eadem	uuitarii	107. b	uolucres	67. b
uile	49. b	uuitulus	86. a	uoluntas	31. b
uillicus	56. b	uuitupero	29. a	uomice	134. b
uifnarius	iii. a	uuiarium	96. a	urbs	73. b
uicentius	113. a. 74. b	ullatenus	39. a	urina	32. a
uini fapores	44. b	uulyfles	26. b	urinare	87. b
uinitor	iii. a	uulmū fupinū	88. a	urinatores	eadem
uinu meracū	70. b	ultra	140. b	ufus	25. b
uinum dilutum	eo.	ultroneus	142. a	ut cū fubiūcūo	21. b
uinum dulce, tenue	ululare	26. b	ut in plurimū	86. b	
plenum	38. b	ululæ fequen.	b	ut plurimū	40. a
uiofarii	108. b	uumbrofum	20. b	uterus	86. a
uiofaria	eadem	unā rē. palia	34. b	ut uti	141. a
uir	29. a	unde uenis	eadē. a	utiq;	79. b

FINIS.

MVM HOMO AD hominis vtilitatem natus sit, vt Stoicis placet, & ortus nostri partē vendicer patria & amici, miser-
 tus sum quorū dā scholasticorū qui per auia, & indoctorū
 nemora aberrātes, recti itineris ducē nō inuenerūt, illis ego
 venio auxiliū p virili parte mea laturus. Legimus em̄ nus-
 per quosdā modos (ut ipsi dicūt) epistolandi Pauli Lescheri, Ioānis Bori-
 dae, Pontij cuiusdā, & Mēnellij, a quorū doctrīna adeo abhorreo, ut nis-
 hil magis existimē adolescētibus nocere, q̄ horū praeceptiones, cum ma-
 xime inhærere soleant, & pene indelabilia esse quæ in tenera ætate discū-
 tur, ppter animorū molliciē profunde inusta. Iuxta illud Horatii, 10
 semel est imbuta recens seruabit odorē. Testa diu. Vnde sanctus Hiero-
 in episto. ad Demetriādē virginē. Ipsa quoq; literarū studia teneris meli-
 us inferūtur ingenijs, idq; penitus inhærere solet sensibus, quod prius ses-
 derit in mēte. Et optimi sunt ad institutionē morū primi quicq; anni. Fas-
 cilis est em̄ rectā viā ignorātibus demonstrare, q̄ reuocare ab errore in-
 lapsos, ut Quintiliano placet. Tradunt nostri germani magna cōmen-
 taria, & aniles alucinationes, de cōponēdis epistolis, nō credo latinis, sed
 barbaris penitus & gothicis. p̄cipiunt ante omnia ne maiores nobis tis-
 bifemus, ut ipsi barbari loquunt. Itē nostrū nomē infra scribemus. Itē ne
 maiores salutemus, sed salutis loco captationē beniuolētię ponemus. Itē 20
 ponunt quinq; partes epistolę, salutationē, exordiū, narrationē, petitionē
 & conclusionē, quæ aliquæ potius sunt orationis partes, q̄ omnia adeo
 discrepant ab omni Romanæ linguæ p̄stantia, ut existimē eidē nihil magis
 alienū posse reperiri. Incipiētes taliter. Discreto ac circumsp̄cto socio
 Ioanni, uel Rapardo de Beuūinden, uel de Ronsteten, scholari in Schelck-
 lingen suo socio charissimo, promptitudinē famulādī cum omni fidelis-
 tate. Itē uel filialē dilectionē p̄missam. Est em̄ fere semp̄ eorū principii si-
 lialis uel paternalis, uel social affectus, desyderiū, fauorabilitas, discretio,
 dilectio. Item cerūfico te, uel notifico, uel promulgo, uel insinuo, elucido
 clarifico. Item salutes quas papyrus ferre potest, uel salutes plurimas una 30
 cum sui recommēdatione &c. Et mille cæteros aniles errores. sunt enim
 indigna uocabula quæ in epistolis ponant, nec quisq; scriptorū talibus
 multū usus est, de reeptis loquor. Vnde hæc habes bone ignoratię prę-
 ceptor: quo auctore hæc scribis: nam & si haberes auctores tui siles, non
 ne melius imitandos duxeris doctos & probatos, q̄ rudes & insipiētes,
 cum Plinius iunior dicat, Stultissimū esse ad imitandū non optima q̄q;
 pponere, nullū tamē inuenies oīno qui aliquid tuo more post se relique-
 rit, nisi Carolū quendā, ut opinor Burgundū, cuius epistolæ undiq; cir-
 cūferūtur, uelim perpetuo silentio uitā transisset, & ppter suū honorem
 nihil ad posteros trāsmisisset, quoniā tot egregia ingenia seducit & in p̄ 40
 petuū errorē allicit, ut multo melius fuisset nihil scripsisse, q̄ adeo indo-
 cte plabasse. Scripsit em̄ salutationes plurimas nō modo non mūdas, sed

MODVS CONFICIENDARVM

etiã ab omni latinitate discedentes. O quot futuros scio qui macerantibus linguis me inhoneste lacerabũt, uociferantes, quid conaris floccipendere hominẽ, cuius uestigia sequi non es dignus: Fateor multo me doctiorem fuisse, sed ingenium suũ non contulit ad hoc, ut lectu dignũ posseris relinqueret aliquid, sed iactabundus effudit ea, quæ ab omni antiq̃uitate abhorrentia sonant, nescio quid barbarũ, & rancidulum.

SAMVEL de monte Rutilo.

Vagatur etiã hinc inde per Germaniã quidam Samuel, ineptiarũ plenus, multos barbarissimos seminans, nihil docẽs, p̃ter incultos rhythmos (quos dicimus) facere, & reliquas latinæ linguæ calamitates, a quibus p̃cor caueas tanq̃ ab aspidum uenenis. Salutes ut dicit Martinus Phileticus, numero multitudinis non reperitur apud ueteres. Illa autem uocabula socialis, paternalis, filialis, fauorabilitas, discretio, promulgare, certificare, insinuare, & cætera similia, apud alicuius probati & docti auctoris epistolas (quod ego sciam) reperire non potui. uel si reperitur hoc rarissime, apud te autem semper & ubiq̃, nisi promulgare in eo significatu, ut infra dicam. Item & insinuare.

OFFICIVM epistolæ.

Epistolare officiũ est, ut M. Tullius ad Curionem testatur, ut certiores faciamus absentes, si quid esset quod eos scire aut nostra, aut ipsorũ interest. Quod etiã optime exprellit sanctus Ambrosius in epistola ad Sabinũ. Inter ludamus (inquiens) epistolis, quarũ eiusmodi usus est, ut disiuncti locorũ interuallis, affectu adhæreamus, in quibus inter absentes imago refulget præsentia, & collocutio scripta separatos copulat. In quibus etiã cũ amico miscemus animũ, & mentẽ ei nostrã infundimus, q̃d & diuus Hieron. graphice dicit. Turpilius Comicus tractas de uicissitudine literarũ, sola inquit, res est quæ homines absentes, p̃sentes faciat.

QUALIS stilius debeat esse in epistolis.

Cõpositurus igit̃ epistolas non alto stilo utai, nec inusitatis, uel nouis uerbis & orõnibus, sed latinis & puris, & ut Ambro. dicit, placet q̃tidiano & familiari sermone ep̃las texere. Sic & Seneca qualis (inquit) sermo meus esset, si una sederemus, aut una ambularem illaboratus & facilis, tales uolo esse ep̃las meas, q̃ nihil habeat accersitũ nec fictũ. Plinius iunior. p̃ssus sermo, purusq̃ ex ep̃lis petiit. Et Iulius Cæsar de analogia. Habe semper in memoria, atq̃ p̃ chore ut tanq̃ scopulũ, sic fugias inauditũ, atq̃ insolẽs uerbũ. Et Quintili. in. i. institu. Abolita atq̃ abrogata retinere insolentia cuiusdã est, & friuolę in paruis iactantia. Sintq̃ epistolæ breues iuxta Symachũ, piget in epistolis esse prolixũ, nisi materia scribenda non posset breuibus scribi. Cauendũ tamẽ ne nimio breuitatis studio epistola squalens, & iesuna, & concisa, ac plane sicca fiat qualis est Senecę.

DEPARTIBVS epistolę an sint ponendę.

Ponũt nostri germani quinq̃ partes epistolę, salutationẽ, exordium,

narrationē, petitionē & conclusionē. Et ad quālibet partē certā uerborū
 & orationū congeriē accumulāt, unde oēs epistolas tuas fabrices, quod
 mihi in primis displicet. Fui em̄ a teneris annis, ueterū monumētōꝝ; au-
 dus lector, nec inueni quenq̄ latinū de epistolis cōdēdis p̄cepta, nedum
 partes aliquas tradidisse. Adde q̄ petitiō, exordiū, narratio non sunt epi-
 stolæ partes. Exordiū em̄ non nisi in orationibus usurpari cōspicio. Plu-
 res etiā sunt epistolæ, ubi nihil narramus, nec petimus quicq̄, sed suades
 mus aliquid, uel dissuademus, uel declaramus nostrā familiaritatē, horta-
 mur ad uirtutes, deterremus a uitijis, & plura alia. Sunt etiā plures eplæ
 ubi tm̄ uel petimus, uel narramus tm̄ &c. Q̄ si me audire uis, abstinebis 10
 a partibus, & multis p̄ceptis epistolarū, hoc te docebit Quinti dicēs. Nes-
 mo aut̄ a me exigat id p̄ceptorū genus, quod est a plerisq̄ scriptoribus
 artū traditū, intellige de orationis cōpositiue scribētibus, ut quasi quas-
 dam leges imutabili necessitate cōscriptas, studiosis dicēdi ferā. Erat em̄
 rhetorice res p̄fus facilis ac parua, si uno breui scripto cōtineret̄. Et idē.
 nam in omnibus fere minus ualēt p̄cepta q̄ experimenta. & Augu-
 in. iiii. de fide Christiana. Ad cōparandā eloquentiā, magis prodest si q̄
 eloquentes audiat & diligēter legat, quā si quis circa artis p̄cepta se-
 occupet. & idem. Nam sine p̄ceptis rhetoricis nouimus plures eloqn̄ 20
 tiores plurimis qui illa didicerūt, sine lectis uero & auditis, eloquentium
 disputationibus uel diētionibus, neminē. Et Seneca epist. vi. ad Lucillū
 Longū est iter per p̄cepta ac infirmū, breue autem & efficax per exē-
 pla. Ex quibus omnibus liquido patet, non esse imorandū p̄ceptis, sed
 potius elegantijs, iam autē necessariū est scribere de epistolis, ut inueteras
 ti apud nos errores tollantur, quia malū non nisi cognitū cauēri potest,
 ita aliorū error cogit nos dare p̄cepta. Si cupis igit̄ elegātes episto-
 las scribere, non ad illorū modos epistolandi recurras, qui non docēt las-
 tinitatē, uerū hanc aperto Marte impugnāt, sed ad epistolas Ciceronis, et
 reliquorū monumēta, quos noīaui in opusculo illo quod inscribit̄. Qui
 auctores legendi sint nouicijs ad comparandā eloquentiā, hic igitur mo- 30
 dus est, hec ars componēdarū epistolarū ut sis latinus, quod si fueris, scri-
 bas quicquid in buccā (ut dicit̄) uenerit quod ad tuū p̄positū idoneū ius-
 dicaueris. Q̄ si nō poteris cōficere epistolas, nisi per quēdā ordinē, & ut
 ita loquar, manu ductionē, taliter habeas rem et p̄cedas, primo pone cau-
 sam, salutatione semp̄ p̄cedēte. Vbi narrabis quid te moueat, uel quare
 sis cōpulsus ad scribendū. Secūdo uoluntatē pone principalē, uel decla-
 ras quid uelis, quid postules, & quid in sūma sit ut scribas, Tandē con-
 cludas, si fecerit secūdū uoluntatē tuā, uelis cōpensare & similia.

QVALES debeant esse orationes in epistolis scri-
 bendis, uel in orationibus alijs.

Scripturo epistolas in primis obseruare suaserim ueritatem, & oratio 40
 nū, & uerborū, nec si quā nactus fueris elegantiā (ut qdā facere soliti sunt)

MODVS CONFICIENDARVM

eã ubiq; inferas, nec si aliquod uerbũ placet, uelis omnibus locis hoc uer-
 bum infulcire, mutatione em̄ ut dicit Quintilia. recreabimur, sicut in cis-
 bis, quorũ diuersitate reficit stomachus, & pluribus minori fastidio alit̄,
 ut em̄ campus uarietate florũ cõmendat, ita epistola uerborũ. Nec rosa
 quantũuis pulchra, si passim in omnibus pratis solã cresceret, admiratio-
 nem & recreationẽ sed contẽptũ pareret, sic una elegãtia omnibus inser-
 ta locis, fastidio erit non mediocri. Alterũ est æque fugiendũ, ne tortuo-
 sas faciamus sententiã, ut nulla sit coherẽtia orationũ, ut quorũdã mos
 est, q̄ undiq; ex probatis auctoribus elegãtiolas eripiũt, & in unũ coacer-
 10 uant, sine ullo ordine, & sine omni uerborũ coherẽtia, quod in primis
 damnandum est. Hi & in primis peccant, & ostentãt se latinitatũ imperi-
 tos, qui longas faciũt uerborũ structuras, multa interponẽtes inter sup-
 positũ principale, & eius appositũ quo magis inuolutas, obscurasq; pos-
 sint conficere locutiones, credẽtes ex hoc eruditiois sibi famã aucupari,
 cum longe secus eueniat. ab omnibus em̄ in puerili iactantia & stulticia
 gloriosi debẽt existimari, nam non intelligi uel maximũ uitiũ est, ut hec
 & alia tradidi pulchre in libello. Qui auctores legendi sint ad cõparadã
 eloquentiã, illud etiã animaduertendũ, ut non minor cura habeatur ad
 pondus sententiã, & rerũ dignitatẽ, q̄ ad electa uerba. neutrũ enim sine
 20 altero uitio caret cõposite em̄ & apte dicere sine sententiã, insania est. Et ut
 Cicero de Oratore dicit, quid est tam furiosum, q̄ uerborũ uel optimo
 rum, atq; ornatissimorũ sonitus inanis, nulla subiecta sententiã neq; sciẽ-
 tia, iacet em̄ (teste Hieronymo ad Paulinũ) oratio in qua tm̄ uerba laudã-
 tur, sententiõse uero dicere sine uerborũ ordine & elegãtia, infantia est cen-
 lenda &c. Illud etiã cauendũ in epistolis, & orationibus, ne poetarũ
 more, crebro dictioibus propria epitheta, hoc est adiectiua adiungamus
 nisi necessitas orationis exigat, quemadmodũ facere solet Carolus in epi-
 stolis, et nuper quidã alius, qui inter cãtera scripsit. No estelcũt oculi tene-
 bris caliginis atrã, in soluta oratiõẽ, cõtra quẽ ita scripsi, si legisles Quin-
 30 tilianũ, non ita scripsisses, qui dicit Epitheto poetẽ & frequẽus, & liberũ
 us utunt, apud oratorẽ nisi aliquid efficitur redundat. Tum autẽ efficit̄,
 sine illo quod dicitur minus est. hæc ille. Cauendum etiã ne per multas
 circũlocutiones scribamus epistolas, quẽ obscurates orationes, fidem &
 gratiã amittũt. Longasq; trãsumptiões uocabulorũ, & orationũ in pri-
 mis uitabimus, dicente Quintiliano, optimeq; demonstrat Cice. Cauen-
 dum ne sit deformis translatio, qualis est, castratã apherici morte rẽpu.
 quod exp̄ssi in alio opere his uerbis. Sũt itaq; epistolẽ Caroli a puerorũ
 leãtione sequestrandã, nullo em̄ rerũ pondere innixã, laborant in nouis
 inuentionibus, transumptionibus, & macrologia, reliquisq; superuacua-
 40 neã orationis illecebris quã omnia cauenda sunt in epistolis scribendis.
 Q̄ si quis iniquus rerũ iudex me taxare conatus fuerit, q̄ ego antea ab-
 stinendum suaserim a præceptis epistolaribus, & iam ipse dem præcepta

Respondeo præter rationē superius datā, me præcepta dare quo ad orationes faciendas, in qualibet re scribenda, non ad epistolas faciendas illo uel alio ordine, illis uel alijs partibus, illis uel alijs uocabulis, ut nostri faciunt latinæ linguæ eueriores.

ALIA PRAECEPTA AD ORATIONES

nes latinæ necessarias.

Vitanda est eiusdē literæ nimia assiduitas. ut Illud Ennii. O tite tute tate tibi tanta tyrāne tulisti. Et nuper quidā alius, deus dignas dignetur dare &c. Eiusdē quoq; uerbi assiduitas nimia fugiēda est, ut illud. Nam cuius rationis ratio non constat, ei rationi non est ratio fidē adhibere. Item cauenda est uocaliū crebra cōcursio siue hiatus, ut uaccæ Aenææ amœnissime impendebant. Plurimę quoq; dictiones in s terminatę non bene conueniunt, ut gignis nobis nouas præceptiones. Item cauenda sunt litter cadētia, & similitet desinētia, & eodē modo declinata multa, ut illud Ennii, Mœrentes, flentes, lachrymātes, ac miserātes. & illud. Fortunatorū impatorū, optimorūq; rectorū, uirtus magis q̄ fortuna laudat. Itē eos reduci quā relinqui, temni q̄ deseri malui. Cauendū etiā ne ex sine prioris uerbi, & sequētis principio deforme nomen efficiat, ut dorica castra. Et ne ultimæ pcedentes sint primæ sequētis, ut Cicero de suo consulatu. O fortunatā natā me consule Romā. Consonantes quoq; quę sunt asperiores, in iunctura rixant, ut Sextus Roscius, ars studiosorū, error romulii. S. ultimæ cum x proxima stridor est uastus, aut si post x sequitur s, ut fluuius xāthus, dux Xerxes, nix solita. Et si x sibi p̄i occurrat, ut rex Xerxes, dux Xātipus. Monosyllaba si plura sunt, male cōtinuabunt, ut Terentius. Et cum eo clam tute subduxisti mihi. & Horatius. An ni id sit, pulchra dicit Fortunatianus lib. iij. rhetoricę artis. & Martia. Cap. lib. v.

NOSTRVM NOMEN DEBEMVS PRAEPO-

nere eius nomini ad quem scribimus:

Illud & omnibus obseruandū uenit, ut in capite epistolæ. primo nōm̄ nomē præponamus eius nomini ad quem scribimus, etiā si homo cōditionis humilimæ ad pontificē summū, aut imperatorē sit scripturus. Deinde dignitatis, officij, ordinis, magistratus nomē simul tā nostro, q̄ suo postponat. ut H. Bebelius Iustingensis poeta Maximiliano Romanorū imperatori semper augusto, uel Alexā. Sexto salutē dicit. liē Hartmānus Eptingē. canonicus Basiliensis Vdalrico duci Vuirtenbergēsi salutem. Video tamen hoc non ab omnibus obseruatū esse. Ne quenc; unum in scribendo alloquamur numero plurali, & ut uulgo dicitur, ne uobis semus illū ad quem scribimus. Omnium igit tam gręcorū & latinorū, quā hebręorū, tam gentiliū, quā christianorū consensu id approbatū est, ut omnes cuiuscūq; conditionis, uel dignitatis homines singulari numero alloquamur, qui aliter fecerit, sciat se nō solū cōtra omnium maiorum, quos tamē honestissimū est sequi, consuetudinē fecisse, sed etiā barbarissimū

me se locutū & non latine, Cum Donatus in libello de figuris apertissimē me dicat felicissimū esse. Et Quintili. in pri. institū. dicat idem esse uitiū, si unū quis ad se uocans dicat, uenite, aut si plures dimittens ita loquat, abi aut discede. Quid igitur est, cur tantopere p̄ceptor modorū episto landi in tua peruicacia persistas, cum te uideas non solū cōtra religiosę antiquitatis morē facere, sed etiā oīno latinitatē declinare. Nōne & sumum principem sic alloquimur: nemo enim sanę mentis sic dicit. Pater noster qui estis in cœlis, uel date nobis panem quotidianū, sed qui es, da nobis. Desiste igitur ab errore, & sequere bona &c. Adde ad hec omnia

10 q̄ non congrue, nec latine dicimus, nos Alexander, uel nos Eberhardus dei gratia &c. uel, O dñe Abbas rogo uos, uel estote memor mei, uel in similibus orationibus, nos enim pluralis, & Alexāder singularis, nō cōgruunt in unā constructionem. Item estote & memor, & dñe similiter & uos, omnes sunt igitur illę orationes barbarę, nec quisq̄ ueterū sic locutus est, nec possunt saluari ulla regula, uel latina obseruatione. Statim autē obijciētis mihi illud Terentiū in eunucho. Nescio quid profecto absente nobis turbatū est domi. Absente enim & nobis nunq̄ congruunt, nec simul construūtur, imo absente exponit, teste etiā Donato grāmatis co, non inter postremissimos habendo, absente dico me pythia & nobis

20 mihi & amicis meis, uel Archaismos quę nobis non permittitur. Et ubi Virg. in. ix. dicit. Vos o Calliope p̄cor aspirate canenti, dicit Seruius syllepsis est, quę ponit numerū pro numero, uel casum pro casu quę signa sine exemplo a nobis fieri non debet. Si uis igit̄ unū alloqui in plurali numero & congrue, ut aliqui uolunt, dicas patres estote memores mei uel ualete sani, sicut Cicerō, populo imposuimus & oratores uisi sumus cum de se tm̄ loquēretur, ut autē sic unū alium alloquamur, nō est lectū ut existimo, ad unū enim loquendo, estote memores mei, est incongruā, non quo ad uerba, sed quo ad rem, quod æque uitiat latinitatem, sed q̄ quis de se loquitur pluraliter non ad alium, non est maior ratio, q̄ q̄ in

30 una auctoritas adest, in altera cessat.

NOTA maximū errorē multorū hodie scribentiū.

Erupt̄ autē nūc nouus error passim a multis usitatus, ut cum aliq̄ scripserit a tergo, Hērico Bebelio amico suo charissimo, sic incipit epistolam. Salutē dicit, post epistolā subscribit se taliter, tuus deuotissimus, uel totus tuus Laurētius. N. &c. quo mō em̄ latine, aut cōgruenter dici potest. Laurētius uel Conradus totus tuus dicit salutē Henrico suo amico, Nec scribas in tergo (ut quidā faciūt) meo amico, nō em̄ latine dicit̄ Conradus dicit salutē meo amico, cū de se Cōrado loquat.

AD OMNES homines scribens dic S. D.

In omnibus igitur epistolis tuis ad quoscūq̄ scribas sit hoc initiū. Salutem dicit, uel. S. D. P. non nisi more græco, q̄ dicūt bene agere, ut in eplis Platonis inueneri licet, uel felicitàte, ut Cratetis Cynici eplę ostendūt. Qz

40

autē maiores nobis non salutemus, unde habēt hoc p̄ceptores ignoranz
 tiæ: a nullo auctore probato, quoniā oēs, ut nos præcepimus scribūt, sed
 ab imperitis linguæ latinæ hostibus, quid em̄ saluatio nisi salutis optio?
 quis autē est in hac rerū humanarū imbecillitate tam de se confidens, tā
 desperatus, ut non optet salutē: nec quicq̄ est quod magis optandū sit sa
 lute, omnibus uel ditissimis uel potentissimis, uel cuiuscūq; alterius con
 ditionis. Cum omnia nostra opera deuotionis, ut nostri loquunt, ad hoc
 pergant, ut salutē cōsequi possimus. Scribas igit̄ Salutē dicit, uel S. P. D.
 & non appendas stulticiā tuā, una cum sui recōmendatiōe, uel cum fide
 litate seruiēdi, quod nullus unq̄ latinorū fecit, omnes enim poete & ora
 tores, simul & philosophi scribūt Salutē dicit &c. Itē & Christiani docto
 res, ut S. Paulus Senecæ scribit, Paulus Senecæ salutē, si modo epistolę nō
 mentiūtur auctore. Et Hieronymus Damasō, Pamachio, Theophilo S.
 dicit. Item Augustinus scribit Volusiano, Marcellino, Hieronymo &c.
 S. D. Ambrosius Simpliciano, Horontiano, S. D. uel etiā alijs &c. Iam et
 si aliquem indoctū aliter scripsisse constaret, insequere doctiores.

DE TITVLIS.

Scribas igit̄ Theophilus Beuindēsis poeta, studioso & multarū artū
 perito. Ioanni. N. scholastico in Tubinga. S. D. Similiter ingenuo indu
 strio, uel ingenioso, celebri, uel integro &c. Et fuge in ep̄is epitheta sc̄q̄
 tia, discreto, cōtēplatiuo, deifico, illuminato, sciētifico, subtili, abili, refulgē
 ti, authentico, discipulato, & multa alia quæ inuenies cōtra Pontii de sta
 tibus, nemo em̄ doctorū hominū sic scribere cōsueuit. Caue etiā ne lasci
 uis, & quasi calamistratis & piēturatis inscriptiōibus animi leuitatē indi
 cantibus, utare, ut sunt illa, purpureis literarū flosculis, gēmiscq; decorato
 floribus eloquētiæ purpurato, nitido sciētiæ cingulo insignito, septem ar
 tium lāpade refulgēti. Sed qui tituli cuiuslibet conueniāt infra signabo.

AD SVMVM pontificem.

Hæc epitheta seu tituli, sūmo pontifici conueniunt. Sanctissimus, bea
 tissimus, clementissimus, piētissimus, misericordissimus, benignissimus, 30
 uenerabilis, quo epitheto singulariter & crebro utitur antiquas ad sum
 mos pontifices, ut, Sanctissimo Christiani gregis moderatori Pio secun
 do pontifici maximo.

AD PATRIARCHAM, Cardinalem, Archiepi
 scopum, Episcopum, & Abbates.

Pater integerrimus, sanctimoniz plenissimus, sapientissimus, grauissi
 mus, in partē dñici gregis ascitus, amplissimus, uenerabilis, uenerandissi
 mus, reuerendissimus, beneficentissimus, innocentissimus, illustris patris
 archa, spectabilis episcopus, uel Abbas dicemus secundū leguleios. Exē
 plum de patriarcha, ut Hermolao Barbaro Aquilegensi patriarchæ ob
 seruandissimo. patri non minus piētissimo quā uenerādo. Archiepisco
 po. Item Bertholdo Moguntinæ ecclesiæ archipræfuli, ep̄orū præfecto. 40

MODVS CONFICIENDARVM

dignissimo. Episcopo, ut Ottoni episcopo Constantiensi, & ecclesiasticorum militum duci vigilantissimo. Item innocentissimo patri Ioāni Trémio Abbati Spanheimensi, tam obseruantissimo quā doctissimo. Preponitur etiā nunc Abbati Reuerendo in Christo patri, & superioribus Reuerēdissimo in Christo patri, quod apud ueteres nō legit. Inuenio insuper in antiq̄s libris sanctorū patrū reuerētissimus p̄ t nō reuerēdissimus.

AD SACERDOTES & cæteros religiosos

Incorruptissimo talis eccl̄ie canonico, religiosissimo uiro, uenerando deuotissimo Christi fratri &c. Studiofissimo religiōis p̄sbytero, sacrę militiæ cōstātissimo militi, patri optimo, diuinis deditissimo, diuinę gr̄æ re
ligioso, sūmæ integritatis sacerdoti, p̄batissimo diuinorū opatori.

AD CAESAREM.

Diuo Cæsari, faustissimo Romanorū imperatori semper Augusto, sacratissimo, inuictissimo, Christianissimo, gloriosissimo, felicissimo. Christianorū regi Augustissimo Maximiliano. Serenissimus autē quod attribuat̄ imperatori uel alijs principibus, ego apud idoneos nunc legi, quis eī unquā scripsit serenus homo, nedū serenissimus, sed bene dicimus serenus aer, serena mens dicit Seneca, serena fronte hoc legas, serenus est Petrus, uel Henricus, nunc legimus, quare minus receptum est in hoc significatu. Legi insuper Suetoniū, Pliniū, Corneliū Tacitū, & Aureliū Victorē de Imperatoribus, nunc tamē inueni quenquā Cæsarem serenū nec serenissimū ab illis uocitatū. Legi Paulo recentiores. Latinū pacatū Mamertinū, Nazariū in suis Panegyricis, & ad Cæsares oratiōes, aliosque ad Cōstātinū, Diocletianū, & ad alios Cæsares Panegyricos, nunc inueni serenissime Imperator, sed crebro sacer, uel inuicte, Sacratissime. Beatissime, Sanctissime. Legi item Spartianū, Capitolinū, Lampridiū, Vulcatium, Trebelliū, Vopiscū, Eutropiū, qui omnes de Cæsaribus scribunt, nec quisquē dicit Cæsar serenissime. At in Codice Iustiniani tum demum, qui mihi non est auctor latinitatis legi. Legi itē apud Petrarchā & Boccatium, a quibus eruditionē, non linguæ puritatē exigo. Itē apud Aeneā Siluiū, plus facundū quā elegantē & castæ latinitatis obseruatorē. Legi postremo apud Philephū Franciscū, Bernartū Iustinianū, non in omnibus imitandos. Inueni autē in epistolis Quinti Curtij, sed ex discrepātia stili, tēporū, rerū & nominū quæ epistolis inserunt, non credo eū auctorem esse, sed potius mentitū & adulteratū titulū, quo uendibilior liber esset. Quæ autē propria sint epitheta imperatorū & Cæsarū, facile colligemus ex epistolis diui Ambrosij, qui ita scribit, quem tu imitaberis, Beatissimo principi & clementissimo Imperatori Valentiniāno. Augustissimo imperatori Theodosio, Beatissimo Augusto Gratiano & Christianissimo principi & similia, & Mamertinus ad Iulianū. Sanctissime imperator, & Nazarius dicit beatissimorū Cæsarum, & Ambrosius alibi ad Gratianū. Sancte imperator dicit. Est autē propriū epitheton imperatori

beatissimus et Christianissimus, apud quos maior cura & sollicitudo reipublicae Christianae uersat. Nec credas peculiariter regibus Francorum atque butum titulum Christianissimus, quorum Pipinus, Carolus magnus, & reliqui eius successores, qui hoc nomen meruerunt, fuerunt etiam imperatores, non reges in Francorum, imo germani imperio, & origine fuerunt, & cum hoc posederunt Franciam, nec Carolus suis temporibus dictus est christianissimus rex Francorum, sed christianissimus imperator. ita enim ad eum scribit suus preceptor Alcuinus in quodam opusculo satis uulgaro Domino glorioso Carolo imperatori augustissimo atque christianissimo, humilis leuita Alcuinus, ita declarat etiam epitaphium eius aquisgranum, tali inscriptioni Caroli magni Christianissimi imperatoris Romanorum corpus sub hoc sepulcro conditum est. Solis igitur imperatoribus hoc nomen conuenit. Et primo tributum imperatoribus Carolo magno & eius posteris, ante omnes tamen Pipino germano qui fuit pater Caroli, & regno Franciae rex datus, quorum profapia multos ante annos defecit, quod tamen si hodie floret in Francia, uirtutes tamen & uitia non nascuntur in nobis, sed bonis, uel malis opibus nos uel comedant, uel obscurant, quoniam potius ut dicitur, caret plerumque successoribus uirtus, & cum bonis alijs cauere testamento possit, uirtus in hereditatis appellatione minime concedit. Sed quod plura nouit totus mundus quam male Christianissimus, uel potius Christianus fuerit rex nuprimo Carolus, in qua epigramma legit.

Carole maiorum sequeris uestigia prudens.

Cumque etiam pennis ipse uolare scias.

Nam tu multinubas male Christianissimus ales

Gallinas stuprans, fure uocandus ades.

Sed qui praecessit te Christianissimus ales

Carolus, hic louis est, tu stygijque dei.

AD REGEM uel alium principem.

Illustrissimo, felicissimo, eminentissimo, fortissimo, mansuetissimo regi, uel duci, uel principi &c. heroicarum uirtutum ceteratissimo cultori, magnifico, iuncto

AD COMITES & Barones quos uocant.

Generoso, nobili, inclito, excellenti, magnanimo, æquissimo &c.

AD DECVRIONES, hoc est equites auratos, & reliquos

nobilitatis & equestris ordinis uiros.

Equestris ordinis uiro excellenti Strenuo decurioni militiae, uiro militiae studiosissimo, nobilitatis ordinis prestantissimo, forti bellatori, nobili forti, magnanimo &c. Hos & clarissimos poteris appellare, nostri peculiariter equites istos auratos appellat, & decorat nomine strenuus, cum quilibet rusticus esse possit strenuus, simplici autem non scribitur (cuius contrarium est iners) hoc est uigilans & ad res gerendas promptus, fortis & laboriosus, ut Columel. lib. viij. rerum rustica. Magister pecoris, acer, durus, strenuus, laboris patiens alacer atque audax esse debet. Salustius de militibus. Nam ut quisque strenuus ceciderat in bello. Et Quintus Curtius in sexto. de Parmenione duce Alexandri, Acer consilio, manu strenuus, charus principibus.

MODVS CONFICIENDARVM

AD SENATORES.

Iustissimo senatori, prudētissimo, uiro consulari, præclaro senatus patri, spectabili, sapienti, seuro, præstanti, integerrimo, ornatissimo.

AD MERCATORES, Ciues, & alios plebeios.

Industrio & diligēti mercatori, mercaturæ studiosissimo. Cui optimo, probo & modesto uiro, non abiectionis laudis ciui, studiofo, innocētiae & integritatis uiro. Diligēti artifice, Bono opifici, Ingenioso fabro, honesto uiro, solertissimo, diligentissimo.

AD THEOLOGOS.

10 Diuinarum literarum interpretes, Sacrarum literarum uel sacrae paginae uel sacrae theologiae magistros, professores, doctores eximios & sapientissimos merito appellabimus.

AD IURISCONSULTOS.

Legum interpreti, utriusq; iuris doctore, ciuili pōtifficijq; iurisconsultissimo uiro, utriusq; censuræ doctore, reipu. moderatore, iurisconsultissimo, prudentissimo, excellentissimo, eximio, integerrimo, perspicacissimo.

AD MEDICOS.

20 Medicinae doctores, artis medicinae professores prudētes, expertissimos solertissimos medicinarum indagatores, accuratissimos, physicos, medicos fidelissimos appellabimus.

AD PHILOSOPHOS, Dialecticosq;

Sophiae filio, naturae exploratori, causarum speculatore, sapientiae amatori sapientissimo, modestissimo, excellentissimo, acutissimo.

AD MATHEMATICOS.

Immensi mundi, syderū & rerū indagatores dicemus, naturae mēfores, sapiētes fati interptes, futurarū rerū cōscios, occultarū rerū indagatores accuratissimos, subtilissimos, prudētissimos, perspicacissimos, diuinos.

AD MVSICOS.

30 Argutos & iucundos humanae uocis magistros, directores, modulatoresq; uocalissimos appellabimus.

AD POETAS & Oratores.

Hos dicemus musarū alumnos, lauro insignes, hedera decoratos, Apollinis sacerdotes. Phoebi interpretes, historiae patres, diuinos poetas, moderatores lyrae, sacro numine aflatos, suauissimos, iucundissimos, ornatissimos, clarissimos. Oratores eloquentissimos, disertissimos, latini eloquij moderatores, pedestris orationis splendore limatissimos. Quoscūq; aut noueris praestare in aliqua professione uel ordine, illos clarissimos, uel pstantissimos, eximios uel egregios spectatissimosq; poteris appellare.

AD GRAMMATICOS.

40 Grammaticum appellabimus reipublicae literariae columnen, latini sermonis exploratorem, literariae disciplinae moderatorem, poetarum interpretem, rapsodum copiosissimum. Spectatae eruditionis uirum.

AD SCHOLASTICOS.

Scholasticos dicemus, literariæ disciplinæ sacros, bonarum literarum studiosos, eruditos, doctos, uigilantissimos.

AD FOEMINAS.

Castitatis decus, pudicitiae exemplum, honestatis speculum, pudicissimam, castissimam, integerrimam & honestissimam matronam et dominam dicemus. Plura de titulis inuenimus apud Mariū Philadelphū quicquid autē germani de his scripserint, quod ego sciā omnino protritū, & ab omni politioris sermonis proprietate alienissimū est, ut in sequentibus comperies, quæ diligenter legas, oro & obsecro.

AD ILLVSTRISSIMVM principem Vdalricum Vurtenbergensem & Theccensem ducem. Epistola Henrici Bebelij Iustingensis poetæ laureati.

Superioribus cōmentariolis princeps clarissime quid in epistolis cōscribendis obseruandū duxerimus, non obscure intellexisti, nunc quid uitandum, in eis sit, scire uel maxime necessariū putauī. Scripsi igit̄ cōtra uulgares quosdā modos (ut ipsi loquūtur) epistolandi cuiusdā qm̄ se Ponticū inscripsit, & aliorū, quorū hallucinatiōes adeo uulgatæ sunt, & tāto in p̄cio habitæ apud quosdā germaniæ literatores, ut non dubitēt quidā ad illarū exēplar noua quædā deliramēta cudere, ut oīno necessariū existimē illorū errores in mediū afferre, ne p̄ eos labi plures contingat. Induxi itaq; p̄ modū dialogi Philologū, q̄ amatorē studiorum designat, qm̄ eius maxime interest errores declinare & errātes in uia rectā ducere, quod si q̄s a me quaerat, cur in tantā descenderim tenuitatē, ut has ineptias & ineptiarū auctores refellēdo, uelim mihi laudē & gloriā uendicare, cum sint peritis illorum noīa uel ignotissima, Respōdebo & ingenue fatebor nūq; induci potuisse, ut hos taxarē, nisi in dies uidere liceret multos, q̄ hos uel imitent, uel pueris proponere non erubescāt. Sunt igit̄ auctores illi obscuro fateor, materia aut̄ quæ cōtra eos scribitur, meō iudicio lectū dignissima est, qm̄ inumerabiles hæreses, ut ita loquar, & errores linguæ latinæ & barbarissimos refutat, & cauedos esse persuadet. nam hæc est uel potissima causa, cur hanc prouinciā assumpserim, ut pij & studiosi scholastici abstinendū esse ab huiusmodi barbasculis epistolandi modis exploratū haberent. At q̄ cōtradico scriptoribus interdū etiā antiquis, si usq; ut homines errauerint, & nomina eorū taxauī, consulto me fecisse credas, nam is sum (ut cum Platone loquar) qui meorū nulli parcā, præterq; rationi, quæ ratiocinātū mihi opū mā uideat, exemplo monitus eorū qui in arce scientiarū steterunt, nam & hi ueri habēdi gratia si quid a scriptoribus perperā dictū fuisset, id corrigere & emendare nō erubuerūt, nec uel amicissimis parcerēt, deumolā Hieronimū, Augustinus. Hieronymus multos, nōne & Demosthenes & Homerum s̄ Ciceroni dormire quādoq; uidentur: quorū concertatione bonæ artes & illustratæ sunt & creuerūt maxime. Et hoc in primis necessariū fuit, qm̄ multū nimia capti credulitate tantū tribuūt festiuis librorum titulis

CONTRA MODVM

lis, auctorūq; uetustati, ut horū auctoritatē p ratione potissima fumere nō uereant, quod ne sæpe cōtingat gloriosum puto scriptorū errores si possūmus de medio tollere, hoc ego facere cupiens scripsi hos labores tibi nō oī no indignos, quos sub tui noīs maiestate & patrocinio emisi, sperans multis p̄futuros q̄maxime. Vale principalis iuuetutis princeps et monarcha.

TETRASTichon ad eundem.

Aspice nos uultu princeps Vidrice sereno

Gloria Sueuorum, Teutoniciq; solī.

Et tibi sit gratum quicquid depinximus ad te.

Post hoc maiori tu celebrare lyra.

10

COMMENTARIA contra modū epistolādi Pontij,

Rethorica Pontij uel alterius grāmatistæ, qui se hoc nomine inscripsit.

PHILOLOGVS.

Rethorica scribendū est per rh & t sine aspiratione.

PONTIVS

Circa modum dictandi,

PHILOLOGVS.

Nescio profecto unde hæc sartago loquendi uenerit in linguas germanorū, ut oēs fere accipiāt dictare, p eo quod est cōponere, & dictamē materiam, quæ cōposita sit, cū tamē longe fallant. Dictare em̄ est id dicere quod alius excipiens notet. Testis Georgius Merula, Domitius Chalderinus, & q̄ nemo ex recētioribus latininitatis obseruator Laurētius Valla. Idem te docet Cicero cū dicit ad Atticū, se illa nō scripsisse, sed reparādi lateris gratia dictasse. Sapho. At mihi Pegasides blandissima carmina dictāt, Pli. lib. vii, ca. xxv. loquēs de Iulio Cæsare. Scribere & legere simul dictare solitū ac cepimus, epistolās uero tantarū rerum quaternas pariter librarijs dictare, aut si nihil aliud ageret septenis, quod si ethnici scriptores uobis sunt ignoti, uos grāmatistæ saltē se quimini uestigia sancti Hieronymi qui aptissime ostendit quid sit dictare lib v. super explanatione Isaiæ, dictamus hæc nō scribimus corrente notariorū articulo. Idem super Abdia. Neq; em̄ ea lauiditate & cōpositiōe uerborū dictamus, ut scribimus aliud est mi Pamachi sæpe stilū uertere, & quæ memoria digna sunt scribere, aliud notariorum articulis præparatis pudore reticendi dictare, quodcūq; in buccā uenerit. At ex hoc in hūc errorē incidimus, quod reperimus. Ratio dictat, quod est frequētissimū, quale est illud Plinianū in epistola. O mare, o litus q̄ multa inuenitis q̄ multa dictatis. Et illud Boeci. Ecce mihi laceræ dictāt scribēda camœnæ. Verū hic manifesta ratio subest, nam camœnæ & litus solito do tacite nobis suggerūt quod scribamus, ita et ratio loquit, quod nos scribendū putamus. Est igit dictare quasi, ut ita dicā ad pennas legere, & dicta men ipsa lectio, si saltē est in usu doctorū, quod ego nondū legi, sed dictata sunt quasi themata & p̄scripta quæ ludi magistri pueris præbent.

40

PONTIVS.

Et dicit epistola ab epi quod est supra, & stolon missio, quasi supra missio, quia epistola supra mittitur memoriæ nunciōrū, unde Græcista. Fitq;

Stolon tibi missio sic & epistola signat.

PHILOLOGVS.

Certe deliras quisquis sic dixeris, latini em̄ scriptores sic dicunt, epistola de scēdit a medio pacimeno. i. p̄tō p̄fecto huius gr̄eci ἐπιστέλλω epistello, quod significat mitto, m̄do, n̄a amittit unū l in futuro, & dicit̄, ut dicit Mancinellus, epistelo, deinde cū e in penultima futuri mutat̄ in o uocalē dicit̄ epla.

PONTIVS.

Item nota q̄ quinq; sunt partes dictionis essentielles, scilicet salutatio, exordium, narratio, petitio & conclusio.

PHILOLOGVS.

Quo auctore hæc p̄cepta effundis: ego em̄ quod solū de me ipse profiteor 10
 multa ueterū monumēta pellegi uel uidi, nec inueni quenq; latinū de epistolis cōdendis p̄cepta nedū partes aliquas tradēte, nisi te & tui similes. Ad de q̄ petitio, exordiu, narratio nō sunt epistolæ partes. Exordiu em̄ est solius orōnis, plures etiā sunt eplæ ubi nihil narramus nec petimus quicq; sed suademus aliqd uel dissuademus, uel ubi declaramus nostrā familiaritatē, hortamur ad uirtutes, de terremus a uitis, & plura alia. Nulla em̄ pars essentialis est, imo una harū partiū sufficit ad epistolā. Si cupis igitur eloquentiæ gloria celebrari, nō ad illos modos (ut ipsi dicūt) epistolandi te cōferas, qui nō docent latinitatē, sed huic bellū indixerūt, & contra hanc palā martē cō 20
 ferūt, sed ad epistolas Ciceronis, Philelphi, & illorū quos noiaui in opusculo qd̄ inscribitur. Qui auctores legendi sint nouiciis, quod & te Augustinus docebit dicens. Ad cōparandā eloquentiā magis p̄dest si quis eloquens audiat & diligēter legat, q̄ si quis circa artis p̄cepta sese occupet, & ut dicit Seneca, longū est iter per p̄cepta ac infirmū, breue aut̄ & efficax p̄ exempla. Nullus est igitur modus, nulla ars cōponendarū epistolarū, q̄ ut sis latinus, quod si fueris, scribas quicqd in buccā uenerit & quicqd ad tuū p̄positū idoneū iudicaueris, quod si error quorundā scribentū modos epistolandi necessario per quēdā documēta extirpādus sit, & germani scholasticus uelint nō nisi per quāsdā doctrīnas cōponere epistolas, accipiāt tres episto 30
 larū cōditiones nō requisitas nec essentielles, sed quasi manuuctiones quāsdā (ut ita loquar) & ordinē. Primo causam, qd̄ moueat eos ad scribendū. Secūdo uoluntatē principalē (ut dicunt) ubi declarent quid potissimū uelint ab eo ad quē scribunt. Tertio cōsequens, ut si fecerit quod petieris, te nihil unq; omitturū eorū, quæ sibi cōmodare sperabis, uel simile, quod facile ex superioribus scriptis fingere licet. Quod aut̄ dicitis partes essentielles, & accidetales, miror te tradere modū rhetoricū, cū in uulgarissimo orationis grāmaticæ genere uerferis, & a solis grāmatistis usurpato. Rhetor em̄ qualē tu insituere polliceris, non utitur his uocabulis essentialis & accidentalis, generalis & specialis, principalis & minus principalis, præsertim in hac signi 40
 ficatione, sed grammatistæ & dialectici.

PONTIVS,

Item illa diuisio quintumembris scilicet q̄ quinq; sunt partes dictam̄

CONTRA MODVM

nis, sic reducitur ad bimembrem, nam omnis pars dictaminis aut est circa affectum, aut non, si primum sic est salutatio & c.

PHILOLOGVS.

Cōsultius esset me hercle silentio transire has totius libelli ineptias, & mōstrosas hallucinationes, nisi plures essent apud germanos qui nō solū his rebus fidē haberent, sed etiā id aliis censoria & aristarchi uirgula p̄ciperēt, nulla est crede mihi ibi dictio quę redoleat ullā rhetoricā. Sed hic p̄ceptor ignorantissime & dediscere uolētibus pessime merite, ubi legisti apud Ciceronē uel Quintilianū, uel aliq̄ne latinū illas redutiōes, & (ut uulgo dicitur) sufficiētias stolidissimas: quod te dii perdāt, qd̄ ex mediā barbaria, p̄gressus poluis nobis omnē latinitatē. Illæ em̄ tuæ sufficiētix nō sunt tradēde in aliqua facultate nedū in rhetorica, ubi purius & sincerius est loquendū. Sunt em̄ ubiq; profus inutilis & nuper ab indoctis excogitatæ, sed o scēlicia scēcula hodierna, qbus hęc nūc denuo corrigo scilicet Anno dñi. M.D.XV. Has em̄ ineptias & hallucinatiōes penitus euanuisse credo ī scholis nostris, ubi adolescentes nūc om̄es ferme tersam latinitatē amplectunt, nō sine mea admonitiōe & doctrina, quoniā hactenus apud nos nemo diligētius (absit dīcō gloria & liuor) laborauit ad instaurandā linguā latinā, sed crede mihi ante annos. xx. dū ego cepissem primo p̄fiteri humaniores literas. ij. modis epistolādi erāt in sūmo honore, & quos ueteres socii nolēbāt pandere charis. Tubingæ unus docebat magno p̄cio tales modos epistolandi, & alius Basileę, eo tēpore qñ in utroq; loco aderā, p̄fessor, licet admodū adolescēs.

SEQVITVR DE STATIBVS. PONTIVS.

Tituli archiepiscoporū, Patriarcharū, Episcoporū, Abbatum, Legatorum & c. sunt tales, honorabilis, uenerabilis, uenerandus, reuerendus.

PHILOLOGVS.

Primū nūq; legi apud idoneos statū dici conditionē uel qualitātē eā esse hoīm qua nosiri germani utūtur dicētes, ille est in statu seculari, uel spiritali, uel in statu clericali, sed ordo apud latinos dicitur, ut ille equestris ordinis, uel ordo ecclesiasticus, uel ordo senatorū, uel ordo plebeijs. Venerabilis aut̄ epitheton est summorū uirorū, hoc est Cæsaris, uel sūmi pontificis, uel aliorū optimatū. Leo Papa in epistola prima suorū sermonū, promississe me memini uenerabilē imperator. Cornelius Tacitus, quia Vespasianus uenerabilis senex, Ausonius ad Gratianū Cæsarē. Tu Augustæ uenerabilis districtus maximo bello. Hieronymus in p̄logo sup̄ Zachariā. Itaq; mi Exuperati Papa uenerabilis. Idē super Abachuch. Alterū mi Chromati papa uenerabilis in Abachuch librū scribēs. Idem sup̄ Ionā. Cæterū nō ignoramus Chromati Papa uenerabilis. Item cæteris hominibus attribuit sanctitudinē, uel longa etate florentibus, Apuleius de deo Socratis, nempe Pilius orator eloquio comis, experimētis cautus, senecta uenerabilis & c. Et p̄sertim mulieribus multa uitæ & ætatis honestate & regia dignitate pollētibus. Curtius in tertio, sed oīm oculos animosq; in semet conuerterant castitæ mater cōiunxq; Daris, illa nō maiestate solū, sed etiā ætate uenerabilis

lis, hæc formæ pulchritudine. Hieronymus in epistola ad Marcellū, nec em̄
 ignoram⁹ uenerabilis soror, & Benedicta filia tuā potestātē in hoc seculo
 & gloriā. Idem in plogo Osee pphete. At nunq̄ legi in titulis inscripticijs
 illarū personarū. Cedat hic plebeia germanorū literatorū cohors, q̄ prædi
 ctas dictiones lege quadā tātūmodo artiū magistris attribuit, quod si fieri
 pōt, apud doctiores tñ nunq̄ legi, habēt em̄ alios titulos magis pprios, q̄
 bus cōmendant a sciētia in qua excellūt, uel a moribus. Attribuit & uene
 rabilis rebus inanimatis, Cornelius Tacitus. Ego uero oēm eloquentiam
 oēsq̄ eius partes sacras & uenerabiles puto, Macro. lib. viij. satur. honestatē
 dico & modestiā, nec minus cū sobrietate pietatē, quā em̄ harum dixerim
 minus esse uenerabilē. Et Iuena. Saty. xvi. Atq̄ ideo uenerabile soli, fortis
 ti ingeniū &c. Honorabilis, honestus, reuerēdus, uenerādus, sunt epitheta
 attribuēda hoibus cuiuscūq̄ cōditōis uel status (ut dicitū) fuerint, dūmodo
 honore dignos iudicemus. Sicut Papa honorabilis, uenerandus agricola,
 honorādus miles (Sanctus tñ Iuo Carnotēsis epūs in suis eplis singulariter
 epīs scribit uenerabilibus uel reuerēdis) sicut & hæc sequētia. Egregius, sin
 gularis, clarus, prestans, fortis, constans, insignis, illustris, nobilis, notabilis.
 Dicimus em̄ nobilis grāmaticus, nobilis pictor, egregius magister, egregi
 us poeta, egregius miles, egregius rex. Sic Horat. in. iij. car. Antris egregij
 Cæsaris audiat. Egregie Cæsar dicit Plinius Cecilius ad Traianū Cæsarē. 20
 Item illustris poeta, uel orator. Cice. in. ij. de oratore. Sed eorū oratorū, scili
 cet qui partim in pompa, partim in acie illustres esse uoluerunt. Illustris
 enim ut Serui. dicit lib. vi. enei. nomen nouitē est non meriti, unde etiam in
 meretricibus inueni. nā et nobiles & illustres uocāt, nemo tñ facile dixerit
 illustris agricola, uel simile. Adde q̄ hæc (ut dixi de illustris) uocabula, bo
 nis & malis possunt attribui, ut insignis princeps & insignis meretrix, egre
 gius latro. Singularis, nequā nobilis p̄do. Plini. lib. iij. natu. hist. Messalina
 elegit in id certamē nobilissimā e p̄stitutis ancillā. Et Modestinus. ff. de ap
 pel. & relā. dicit insignes latrones. Lactan. lib. iij. in ca. xv. Aristippo Cyres
 naicorū magistro, cum Laide nobili scorto fuit cōsuetudo. Idem in. iij. ca. 30
 xvi. & ab hoibus insigni supplicio affectū. Quintus Cicero ad fratrem. q̄
 nequaq̄ sunt tam genere insignes, q̄ uitijs nobiles.

PONTVIS.

Abbas maior uel minor, prior, prepositus. Decanus &c. Tales habent
 determinationes, preciosus, uirtuosus, decorus, religiosus, pius.

PHILOLOGVS.

Bone literator istos titulos, uel ut tu indocte dicis determinationes, uel
 ex te ipso confingis, uel mercede cōductus a barbaris confundis linguam
 latinam. Preciosus enim nunq̄ legi in titulis inscripticijs, sed m̄to plus res
 bus inanimatis attribuitur. Virtuosus autem uocabulum est si credimus
 Philelpho, quod nemini mortaliū haētenus cōuenire potuit, quod & maz
 ximus orator & phūs Cicero scriptū reliq̄. Georgius quoq̄ Valla ita di
 cit. nam uirtuosus nō dicit nisi rustice & barbare, p̄ quo q̄ laute ac minime
 b iij

CONTRA MODVM

Sordide locuti sunt uirtutis studiosum dicunt, Et diuus Augustinus in sua dialectica. Vt a uirtute nō potest dici uirtuosus, sed moderatus & industrius. Et Cicero licet uirtuosus dicat, nunq̄ tñ uirtuosus, q̄uis Boetius fecerit. Recurras autē ad nostra cōmentaria de epistolari ratione, & inuenies titulos hoibus cuiuscūq̄ conditionis, sine uerecundia tributendos.

PONTIVS.

In infimo statu sunt. Sacerdos, plebanus, diaconus, acolythus, sacrista, horum determinationes sunt, discretus, deificus, honestus, humilis.

PHILOLOGVS.

10 Plebanus uocabulū est credo ab indoctis inuentū & plane barbarū, ut saltē non antiquum, melius forsan diceret plebeianus uel plebeianus. ego mallē dicere rector uel pastor huius sacrae aedis uel alterius, & si pastor uix tollerabile sit in prosa, uel curator animarū. Sacrista quid sit ego nescio, sed remitto ad Apollinē, uel eius collegā dñm Iosbartū. pseudopropheta Tus bingensem. est em̄ barbarū uocabulū. Discretus nihil aliud est q̄ diuisus, caue itaq̄ ne in posterū ea distictōe utaris, qua nemo doctus in tua significatione usus est, ut in cōmentarijs uidebis. Deificus nūq̄ legi apud pbatos nē dum in titulis. Humilis autē apud idoneos & ueteres significat abiectū & 20 hoīem infimae uel fortunae, uel natiuitatis, quo sacerdotes absonū est dehonestare. Plī. in prologo lib. xiiij. natu. histo. nec deterrebit quarūdā rerū humilitas. Et Plī. iunior. quī tu ipse humiles & sordidas curas alijs mandas. Et humilitas est abiectio quaedā quasi uilitas. Nō me fugit apud ecclesiasticos aliter accipi, quibus in hoc nō assentior oīno, nec item repugno qm̄ ita usus est Cyprianus, Lactatius, Hiero. & alijs quibus nō nihil in eloquentia tribuo, p̄sertim cum illius uirtutis aliud nomē uere, ppriū ipse nō scīa. Plōra inuenies de hac re in cōmentarijs nostris linguae latinae.

PONTIVS.

Magister theologiae. Doctor iuris, doctor medicinae, rector uniuersitatis 30 tales habent determinationes. Sapiens, prudēs, scientificus, illuminatus, industrius, legalis &c.

PHILOLOGVS.

Scientificus, illuminatus, industrius, legalis nemo scribit in suis titulis. Industrius enim nō dicit, sed industrius, ut Valla testis est, qd̄ autē cōsuetudinem multorū allegas, nihil p̄bas, ut audies in cōmentarijs nostris de abusione linguae latinae. Etiā cōtra tuā cōsuetudinē loquit̄ Hieroñ. ad Ruffinū Aquilegensē. errantū multitudo non parit errori patrociniū. Et Paulus iuriconsultus de regulis iuris. Quod initio uidiosum est, nō pōt tractu tēporis cōualefcere, & sic de alijs omnibus dicas consuetudinibus, uel potius corruptelis, nō tñ nego a lege legalis dici, ut legalis sciētia. atq̄ haud facile inuenies in externis inscriptiōibus se solo, ut legali uiro uel legalis homo, id est urbanus, ut nostri dicunt. 40

PONTIVS.

Baccalareus simplex, studens simplex, licentiatus ad magistratū, has habent determinationes, autēticus, subtilis, refulgens, abilis, splēdēs, beniuolus.

PHILOLOGVS.

Baccalaureus (licet apud ueteres nec re, nec noie auditū nomē scribēdū est, quasi laureatus bacca, hoc est fructu lauri arboris coronatus. de bacca uidebis in cōmentarijs de abusione &c. Studens autē sumit pro quocūq; q̄ operā dat studijs, siue doctor, siue magister. Ergo caue ponas pro certorū hominū qualitate. Licēt iustus uero in nostris cōmentarijs audies quid sit, dicam in hoc uocabulū nō esse latinū, nedū dignitatis nomen quod esset non usitatū, significaret illū qui potestātē haberet peccādi & uagādi quorū sum uellet. tales autē nunc docti quidā auctoratos dicūt, ut auctoratus theologiae uel iuris &c. ubi nos licentiatos dicimus. **M**ā autē determinatiōes autenticus, subtilis, refulgens; habilis, splendens, beniuolus non ponuntur in titulis scribendarū epistolarū, nisi ab his qui in sordidissimo oratiōis genere uersantur, & cum linguae latinæ elegantia habent nullum cōmerciū. Qui autē tituli & epitheta cuiuslibet hoī in suo ordine attribuēda sint, uidebis in cōmentarijs nostris de ratione epistolarū componendarū.

PONTIUS.

Infimus status studentū. Locatus, Pedagogus, Scholaris, Beanus, horū determinationes, docilis, ingeniosus, obediens disciplinatus.

PHILOLOGVS.

Locatus non est nomē dignitatis, sed minor uicarius dicendū est. Illud autē significat illū q̄ locatū ab aliquo. Beanus nec græcū est, nec hebraicum, nec latinū, sed plane thracū, ut opinor uel getarū. Scholaris autē (sic enim scribendū est p̄ ch) dicit res p̄tinēs ad scholas, sicut libri, calamariū, & siffa. homo autē qui disciplinā discendæ gratiā intrat scholas scholasticus dicit. ut alio loco dicemus. Et nō dicit scholasticus, ut apud idoctos rector scholæ. Disciplinatus se solo non est ponēdū in titulis & epithetis, quoniā sicut & disciplinosus teste Varrone tam in bonū q̄ in malū accipi potest, sic etiā disciplina. nā tradit Aug. in dialectica, discibilis rei disciplina dicit, q̄ ut quarumq; rerū scientia est, nec multū legi disciplinatus, nisi apud Vlpianū. ff. de excusa. & tēpo. l. sed & reprobari. qui accipi uidet pro disciplinis inhærente & intento. Disciplina autē parū latine pro castigatione & correctio ne accipitur a nostris meo iudicio.

PONTIUS.

Infimus status secularis, miles militaris, aduocatus castellanus, ciuis, horum determinationes, inuincibilis, strenuus, fortis, robustus.

PHILOLOGVS.

Miles ut ostendam in cōmentarijs non est nomē dignitatis, sed quilibet qui bello militat, & precio cōductus bella sequit, & p̄sertim pedites. Inuincibilis uix uel Alexandro magno addi possit & ascribi. Est enim insueta dicitio, & epitheton. inuictus & inuictissimus plus quadrat, in usuq; doctorum est. Robustus autē cuiuslibet rustico potest adiungi, si habet corporis uires, & si a Cicerone etiā robustus animus dicit libro primo de finibus.

Item p̄cors & p̄cordialis, sunt uocabula indoctorū grāmatistarū.

CONTRA MODVM

DE SVBSCRIPTIONE PONTIUS

Ioannes Schabenseckel seruitor in Argentina uester filius cordintinus.
PHILOLOGVS

Seruitor est vocabulū illorū qui renunciauerūt latinitati, quare non seruus uel famulus, uel melius cliens: nam nunc lectum est apud latinos seruitor. Cordintinus similiter uocabulū est germanorū uel indoctorū getarum. Socius tuus fauorabilis, etiā est idiotarū dicere. Socie mi fauorabilis, quis latinum sit fauorabilis, sed non bene in tuo significato.

PONTIUS.

10 Regula subscriptiōis est, æqualiū subscriptio in inferiori margine est locanda.
PHILOLOGVS.

Hæc est una barbaries a recētoribus pfecta, quā eradico in cōmētarijs nostris de rōne ep̄larū cōdēdarū. Ois em̄ quicūq; scribit siue maximus, minimusue, in superiori margine se scriptitabit, & ante nomē illius ad quē scribemus, sic tenet religiosa ueterū, & sanctissima cōsuetudo & maestas.

PONTIUS

Regula q̄ in subscriptiōe supremorū præterq̄ in dñi Papæ est adiungēda dei gratia quo ad seculares, sed quo ad sp̄iales est adiūgenda diuina clementia, uel miseratione diuina, sed Papa sic format diuina pp̄tiatione.

PHILOLOGVS.

20 Ille bonus homo conspirauit in exitiū linguę latinę, quis em̄ hæc uidit obseruare quenq; eruditum: Episcopus dei gratia cur nō scribat. Etiā hoc uocabulum propitiosus non lego apud ueteres.

DE SVPRASCRPTIONE, hoc est de inscriptiōe exteriori.

PONTIUS.

Deinde debet poni illa particula dño ac dño tā in statu sp̄iali q̄ in statu seculari.
PHILOLOGVS.

30 Quicqd̄ agant alij tu sp̄ cōspiras in latinę linguę interitū. Primū sicut supra scribo nō dicitur, ita nec suprascriptio, quia ut Priscia, dicit supra nō cōponit. In sup dño ac dño nemo unq; latinus scripsit (in usu tñ & lingua germana non rephendo) imo nec semel est adiūgēda dño. Audi Nicolau Perottū episcopū, Cauendū p̄terea est ne unq; dñm honoris causa noibus pp̄rijs p̄ponamus, ut dño Pyrro, barbara em̄ est hæc locutio & nup̄ inuenta, non hoc latini, non græci ueteres fecerūt. hæc illē. Domicellus autē uocabulū est oīno uandalicū & nūq; lectū. Nec dōnus, dōna sine i in medro ut qdā ponunt, ut dñs ad solū deū, dōnus ad hominē referatur. Sæpius autē ille Pontius errat in una dictione, quod si semel reprehēderim, non amplius repeto tanq; superflū.

PONTIUS.

Exemplum Nicolao Harter ingenioso frequentanti in Vlma.

PHILOLOGVS.

40 Frequentanti scholas dicere debes uel simile. alioqui non facis sensum perfectum, quis locutio sit grāmatisarū.

PONTIVS.

Exemplū. Discretæ & rubicundæ mulieri Annæ ciuissæ in P.

PHILOlogus.

Ciuissa nō est latinū, sed ciuis cōmunis generis, qđ pueri nouerūt.

DE SALV rationē.

PONTIVS.

Salutatio. Synceræ dilectionis constantiam iugiter præporectā. uel dilectione cum seruitutis constantia iugiter p̄porrecta.

PHILOlogus

Moc quod iā dicā debebit tibi infringere omnes tuas barbaras salutatio-
nes, omnes latini scriptores ad quoscūq; scribūt contēti sunt dixisse. Salu-
tem dicit. Græci autē dicūt bene agere, & qui aliter facit ostendit se esse bar-
barum, non latinū, ut plenius de ratione epistolæ audies, nam & si tuæ sa-
lutationes sint latinæ (in quo tñ dubito) non tamen earū usus est, nisi apud
grāmatistas, prælibata, p̄porrecta, ante missa & similia non sunt in usu rhe-
torum. Et illa aduerbia cordialiter cōdintime non usurpani a doctis. Vir-
tuositas a nullis nisi rhetorice indoctis dicitur.

PONTIVS.

Nota has salutationes in datiuo, charitati indissolubili cū nutus desyde-
rio iugiter p̄libatę amicitie indefinēti cū dilectiōe fauorabilitate iugiter p̄-
porrectę, seruituti irremissibili, cū p̄mptitudinis amore firmi p̄assumptæ
nutui irremissibili cū fauoris p̄mptitudine &c. affectui indefesso cū amici-
tię obsequiositate iugiter ante missa, intuito, parato cum fauoris diligētia,
iugiter p̄scrip̄tę, ligamini irremissibili cum obsequio p̄destinato affamini
prompto.

PHILOlogus.

Præterq; qđ ubiq; conspirasti in latinę linguę interitum, etiā deliras bone
pater, quis em unq; tuas istas tam barbaras & gothicas salutationes posu-
it. Nā omnia ista tua uocabula, & si aliqua sint latina, tamen a doctissimis
in raro usu sunt. Obsequiositas etiā latinum non est, saltem elegans. Nut-
tui irremissibili. Ligamini, affamini quid uelint & significant, ego non satis
calleo. Liceret etiā idem facere de alijs exemplis quæ in alijs casibus pos-
nis, sed sunt in eadem barbarie. Accirco pergam. Item præboratur, præpor-
rigitur, præcommendatur, prædirigitur sunt grammatis uocabula præ-
pria.

DE EXORDIO

PHILOlogus.

Sunt merē ineptię sic partes epistolę, & eas quasi quibusdam præscriptis
uocabulis & orationibus confringere. Eset enim, ut dicit Quintilia lib.
ij. Rhetoricæ res prorsus faciles ac parua, si uno breui præscripto continere-
tur. sed mutantur plerq; causis, temporibus, necessitate, occasione, propter
quę (dicit idem) mihi semper moris fuit qđ minime alligare ad p̄cepta.

PONTIVS.

Sic uel sicut exordia formabimus, affectus fautoris illuc de merito diri-
gitur, ubi p̄culdubio mēs petētis nullatenus defuscat. Aliud, petitiō de p̄cā-
tis istac de cōdigno referi, ubi semoto dubio desyderiū mīstētis nullatenus

CONTRA MODVM

cōtēnat. Aliud, p̄motio honoris inibi de honestate reduci, ubi sup̄p̄sso dū
bio semp exaltat. Aliq̄, discretio p̄uidi ibidē ad fautorē de iusticia adducit
ubi alienato dubio semp eleuat, & silia plura facere possis exordia.

PHILOLOGVS.

Quid est bone deus, cur tā penitus cōspiraueris in latinæ linguæ excitiū,
nihil est em̄ oīno in tuis orōnibus q̄d redoleat rhetoricā, sed uulgatissimas
grāmatistarū ineptias, nullū nomē, nulla tua orō q̄ alicubi inueniat apud
idoneos. Nā & affectus & desyderiū in ea significatiōe q̄bus tā crebro uter
ris, plus sūt eccl̄iasticorū q̄ ueterū. Nullatenus aut̄ nō est latinū, de merito
autē & decōdigno uix latina sunt, q̄a ut de doctorū indagine dicit Noni⁹
10 Marcellus. Oēs artē secuti negāt aduerbijs p̄positionē addi optere, q̄d si ue
terū auctoritas in aliquibus oppositū fecerit, nō tñ est ulla auctoritas meo iu
dicio quæ dictas dictiōes a barbarie eripiat. Idem dicit seruius Honoratus
sup̄ Donatū. Generaliter tenendū est q̄ aduerbijs, i. solis positus non debet
contungi p̄positio separatim. nemo enim dicit de sero de modo. Vnde nec
de mane dicere debemus, quod plerūq̄ in usu habēt, hæc ille. Idē dicit Do
natus, Idem Diomedes grāmaticus, ita & nuper quidā scripsit. Barbare dis
cimus de cætero, sed ceterū, at ego apud Q. Curtiū lib. iij. legi, si exemplar
nō est mendosum. Et apud Felicē Capellā lib. viij. Idem pro nūc. extūc re
20 probauit, cui ego assentior, licet Apuleius lib. vij. de Asino aureo extūc di
xerit. Et Orosius lib. iij. de alarico ad nūc dicat, ego autē parū ornate dicta
crediderim. Item alienato, uel obfufcato, uel frustrato dubio, uel suppresso
dubio, non multū lego apud ueteres.

PONTIVS.

Stringente necessitatis articulo. **PHILOLOGVS.**

Est oratio fessorum & eorundem Gothorum.

PONTIVS

Ad huius arboris tegmina digne conuolant peregrinantes, a cuius fru
ctuum dulcedine nutritur repausantes.

PHILOLOGVS.

30 Nescio quid sit repausantes, nec nisi sordidum uocabulū credo.

PONTIVS.

Illuc merito p̄parari debet animus ambulātis, ubi sciētiarū fulcimento
potest inebriari.

PHILOLOGVS.

Inebriari fulcimēto q̄d significet uix uel Apollinis interpres Sibylla no
uerit, q̄d aut̄ alio loco dicis adolefētis intētio, mallem dixisses animus uel
uoluntas.

DE NARRATIONE

Exemplificare est grāmaticum uocabulum non oratorium.

PONTIVS.

40 Si faciemus narratiōes, uobis innotescat in his prælatis quod ego ibo
ad studium priuilegiatū Basiliense, & in eo intendo permanere. ad trieniū
audiendo ibidem facultates omnīū artīū liberaliū.

ALIA NARRATIO.

ALIA NARRATIO.

Tibi insinuo in p̄lib atis singulis ego propono studere totū triuū cum quadruiuo cum hoc uarias moralitates quibus meā uitā in singulis partibus possim redimere.

ALIA NARRATIO.

Tibi pmulgo in huius facti negotio q̄ ego p̄sumo pambulare ad curiam Romanā, & in eadē perseuerabo, pro gratiē impetrauōe, ut meū possem defendere statū clericalem.

ALIA.

Tibi propono enucleare quod mens mea appetit bonū studium, uirtutes adipisci, hoc, ppter uitare malas leges, quibus p̄na stygalis regulat.

ALIA NARRATIO.

Tibi denoto notificare intentionē meā q̄ desyderiū uersat moribus in sistere, hoc propter sūmū bonū inquirere, quo acquisito cessat omnis motus naturalis.

ALIA.

Tibi ppono declarare in facto illius gesti q̄ mens mea ingrit circa moralitates uirtuositatū, hoc ppter artiū acumina ascēdere, sine quibus in uita nullus potest p̄fectus haberi.

ALIA.

Patescat uobis in scriptis his quod ego propono me transire ad partes natales deo fauēte, & ibi mea bona uendēdo, ut meū possim inchoatū studium laudabiliter terminare.

PHILOLOGVS,

Quæso te bone Pontij, uel quisq̄ es, qui tibi hoc nomē usurpasti, cum bona uenia dicas mihi, quid uelint tibi hæc barba culæ, squalētes, & ieiunæ orationes, quis unus ueterū literarū haud infrequēs lector & pbatorū auditorū quicq̄ tale scriptitasse p̄dicatur: nōne frontē amississe possis existimari: cū tam uana ridiculaq̄ cōsingis, non ad rhetoricā, sed cōtra rhetoricā, cum qua iam aperte martē conferis. Innotescat uobis, patescat tibi, illæ orationes sunt plane (ut dicitis) incōgrue, cum sit hic uerbū tertriæ p̄sonæ sine supposito, quod nō p̄t fieri in uerbis p̄sonalibus, nisi uelis dicere hæc impersonalia eē quod etiā hætenus apud idoneos nō legi nisi apud quosdā ecclesiasticos, q̄ p̄sonaliter accipiūt. Plinius Cecilius ad Octauij suū, enotuerūt quidā tui uersus. Lactātius, ut hoī per seipm ratio diuina notesceret in procmio primi lib. sic Apuleius lib. i. floridorū, f. uti qui suo noīe obscuri sunt meo innotescāt. Item Iustinus lib. xij. sed ubi Apulis oraculū innotuit interfectos legatos in urbe sepeliūt. Macrobi. v. lib. saturna. bene ex his uersibus etiā ciuiū nomē innotuit. Dicit tamē p̄ter morē doctorū Terentia. ca. xv. Deniq̄ inde suspicio q̄ innotuerit nos ad orientis regionē precari. Sic & Orosius lib. vij. ut quāta multitudo hominū p̄paratā mortem euaserit oībus notesceret. Ego intēdo dicis, non possum hic quin sub cōsuetam ueniat sentētia mea uitare, dum hic ut sæpius cōtra omniū fere iā induratū modū loquēdi sum locuturus, dicā tamē quod sentio. Intendere p̄uelle & in animo esse nō est in usu doctorū quantū ego lego. Nec itē intēditio p̄ uolūtate, sicut dicit Lauren. Valla. Intēdere em̄ est sollicitū esse & suspensum. Inde intētus est sollicitus, Virgi. v. ænei. Confidūt transiris intēditq̄ brachia remis. Item intēdere est innectere uel illigare. Virgi. ij. ænei. Et

stupea uincula collo. Intendunt, Marcus Tullius in Hortensio. Quæro em̄
 nō quibus intendam rebus animū, sed quibus relaxem. Item intendere est
 sollicitē, diligenter intueri. Virgi. lib. v. Intenti expectant signum. Intēdere
 extendere. Marcus Tullius de suppliciiis. Tabernacula carbaleis intenta ue
 lis collocabāt. Et de senectute. Intentū em̄ animū tanq̄ arcum habebat, nec
 languens succūbebat senectuti. Hæc omnia Nonius Marcellus. Item inten
 dere proprie est crimen in aduersariū iacere. Teren. in Eunū. Hanc si inten
 dit esse. Item intendere uerbum est a uenatoribus translatum, qui retia ten
 deram, hic ergo qui parat Chremetem & Symonem fallere intenderam di
 10 xit, Donatus testis, ut aut̄ tu accipis intendo teutonice, ichi mut han, non in
 uenio apud probatos. Tibi insinuo apud oratores poetasq; raro lego insi
 nuo in tali significatione, apud indoctos ubiq;. Et ualet apud eosdem. i. ma
 nifesto ut aperio & certū reddo, quod nūq; apud pbatos inuenio. Sed No
 nius Marcellus dicit. Insinuari est immitti quasi sinu accipi. Sisenna li. histo
 ri. iij. Agmen perturbatū peditis insinuāt, ac loco cōmouent. Et per metas
 phorā apud rhetores dicimus insinuare, non aperte, & simpliciter rē expo
 nere, sed latēter in animū audiētis ueluti in sinū quod uolumus mittere, p̄
 20 libatis singulis. Quis quæso p̄ceptor ignoratiæ ex auctoris idoneis tuo
 more scriptitat: uteris em̄ ubiq; p̄libata salutatiōe, p̄libatis singulis. i. p̄
 missa uel ante dicta, sicut tu exponis, quod nemo p̄ter indoctorū sententiā
 factitalle cōperitur. Dicit tñ Macrobius lib. i. de somnio Scipionis tanq̄ grā
 maticus & expositor nō ut orator. Vnde his p̄libatis ad tractatū oratio re
 uertatur. i. p̄gustatis, & p̄habitis, qui & ipse nō multū in elegātia laudat̄.
 Quod aut̄ ubiq; scribis, tibi insinuo uel notifico quod p̄pono q; intendo,
 q; ego pambulabo, q; desideriu meū uersatur, & semp q; repetis in oibus
 oronibus, facis ut indoctissimi quiq; qui em̄ in sordidiore oratiōis genere
 uersant, uō cupiūt uarietatē sententiarū, nec his est cōmeritū cū ullis oratiō
 nibus quæ sunt ex latinorum tu scriptorū penetralibus depromptæ. Laudat
 30 em̄ Plinius Cecilius Pompeiū Saturninū oratorē, in quo erāt crebræ aptæ
 q; sententiæ, grauis & decora cōstruō, sonātia & antiqua uerba. Idē nepot̄
 loquēs de Ileo oratore. Occursant uerba sed qualia, quæsitā & exulta. Q;
 aut̄ dicis propono studere triuū cū quadruū, es imperitus plane grāma
 tista, & cecucientibus oculis pueriliq; studio omnia corrumpis. Per triuū
 em̄ quod significat ubi tres uix cōcurrunt, intelligis tu grāmaticā, rhetori
 cā & dialecticā, Quod nemo latinatis cultor protulit. Triuualis tñ scientia
 pōt dici grāmatica quæ in triuū docetur. Perottus testis, ut Quintilia. litera
 rii pene ista sunt ludi & triuualis sciētīe. Similiter quadruū nō de scientia,
 sed de quattuor uis cōcurrentibus in unū dat significationē. Cū hoc uari
 40 as moralitates. P̄ ridiculū caput & ellebero purgādū, quis unq̄ latinus &
 idē de lingua latina scribēs scriptū reliquit moralitates: nam ad minus uix
 eleganter dicitur & usitate apud idoneos, Tibi promulgo, omēs qui sup̄io
 ri tempestate in germania uoluerūt esse latini, in oibus sere epistolis usi sūt

hoc uocabulo promulgare, p manifestare, & significare, quod apud rhe-
 tores nūq̄ legi, saltē in ea significatione, est em uerbū iuriscōsultorū. Vnde Fe-
 stus Pompeius dicit, promulgari leges dicūtur, cum primū in uulgus edū-
 tur, quasi prouulgari. Quod ego p̄sumo perambulare ad curiā Romanā
 ut tu accipis, in animū induco, nō memini me legisse apud idoneos peram-
 bulare. Ad curiā autē Romanā, est oratio indoctorū, superab. undat em praz
 ter alia per, uel ad. Item curiā Romanā, sic loquūtur indocti, & quibus nul-
 lum cōmertium est cū his scriptoribus, qui linguę latinę proprietatē, & uo-
 cabulorū significationes indagariūt. Tibi enucleare propono, raro & enu-
 cleare apud doctores inuenitur, inuenitur tñ, sed caue in hoc significatione 10
 tua tam crebro utaris. Quibus pœna stygalis regulatur. Nulla est latinitas
 nullus sensus, nā pœna stygia dicendū erat. Regulatur nō nisi apud grāmā
 tistas in usu tam frequenti est. Tibi denotio notificare intentionē. Caue ab
 his barbaris locutionibus. Raro inuenies denotare nisi apud grāmāstias.
 Circa moralitates uirtuositatū. Virtuositas nemo nisi idocū dicūt. Quod
 ego propono me transire ad partes natales. Propono me trāsire, est oratio
 indoctorū & barbarorū. Similiter partes natales, sufficisset dixisse ad nata-
 le solū, uel ad patriā partes in hac acceptiōne etiā dicitur parū eleganter, ut
 multi prodūt, ut, Est ne rex in partibus nostris: attamen & apud ecclesiasticos
 nō minimos ista inueni, & fortasse ita accipit Cæsar in sexto cōmentari-
 orū, loquēs de Ambigorige rege. atq; ille latebris aut saltibus se eriperet, &
 noctu occultaret alias partes, regionesq; petere nō maiore equitū p̄sidio
 q̄ quattuor, qbus solis uitā suā cōmittere audebat. Et in septimo hoc idē sit 20
 In reliquis ciuitatibus, in oībus partibus incēdia conspiciūtur. Et Iuuenalis
 in. ii. Saty. Dicturus tanq̄ diuersis partibus orbis, ueniret, scilicet ep̄la. Et
 Horatius lib. pri. car. ode. xxxij. Examē çois timendū partibus. At nihil au-
 fim uel cogitare minus elegās, quo uel semel elegātissimus Cæsar usus est.

DE Artificiali narratione. Pontius.

Siquidem fauorabilitati uestræ clarifico meam cordis subiectionē sem-
 per esse pronam ad quęuis mandata uestra, quæ de condigno rationis me-
 rito semper seruitori sunt adimplenda. 30

PHILOLOGUS.

Quā bone deus Ponti abhorres ab omni elegātioris sermonis usu & cō-
 fuerudine. Nihil me hercle, a te pdiūt quod ex penu Ciceronis, & huius si-
 miliū depromptū iudicari possit, ut nō imerito dicat Franciscus Philel. in
 una ep̄la, ea latinitatis penuria germanos laborare, ut cū uenerint in Italiā,
 ac Romā, romano sermone audiātur eo, qui cerdonibus etiā apud p̄sicos
 & pistoribus cōis erat. Nā & ego nihil oīno taxarē hæc tua scripta, tanq̄ pe-
 nitus barbariæ mācipia, nisi uiderim plurimos undiq; qui maxima cū p̄-
 tinacia hæc defenderent, & ampullosis proclamationibus laudaret, quorū 40
 ineptis erat occurrendū, nisi essemus plane de lingua latina inofficiosi mi-
 lites. Fauorabilitati uestre quis latinus in epistolis reliquit: Ego nō reperi,
 quis ad unū similiter scribēs dixit uestræ, & nō potius tuę. De qua re in cō-

CONTRA MODVM

mentarijs de ratione epistolari latius differemus, Clarifico est uocabulū grāmaticū, quo nemo ex elegātoribus in prosa oratione uti gaudebat, & reliqua que in mediū adduxisti, si non sunt plane barbara, at grāmatica & sordida nemo dubitauit. Nā & seruator, & de cōdigno prius etiā taxauit, quapropter hic non est opus. **PONTIVS**

Societati uestræ intimo, sublimo charitatis uinculo, meā sciētiarū incrementiā.

PHILOLOGVS.

Mallē dixisses incrementū q̄ incrementiā. Cogor enodare mētis affectū, promulgo intimo cordis conamine, declaro p̄cordiali fauoris libamine, sunt orationes a nullis p̄ter indoctos uisitatæ. Præcordialis non legi. Libamine aliud significat q̄ p̄ hic possit poni apte. Insinuo meā defectuositatē egentīā, est itē coquinaria oratio. Defectuositas nō facile apud rhetores inuenies. Obsequiositas in eadē sorde est. Itē nubilositas quod etiā a te ponit est simile p̄dictis. Quis autē intelligeret istā tuā orationē, sublimi cordis me dicamine: ad nullū propositū reducere possum, nisi adsit Apollo, uel eius minister Iosbhartus, p̄pheta Tubingensis. Ut semota omnīū protelatione mox uisis p̄sentibus non differatis. Visiis p̄sentibus est oratio imperitorū. Quod autē dicis p̄miationē, ego nō lego in rhetoricis. Amicabilitas apud ueteres etiā non est in frequēti usu. Quod studiū Basiliensē in quo actu constitutus sum. Actu dicūt eodē modo actualiter impiri, pro iam uel nūc, uel p̄sentī tēpestate. Constitutus etiā non bene ponit, cū cōstitutio fiat ab alio, uel in seruitio uel in dignitate. nam & dū in eplā ad Thimotheū interpretis dixit, orate pro regibus & oībus q̄ in sublimitate sunt cōstituti, dicit Lat. Vallā. nec elegāter nūc dicit cōstituti, nec græce legit, sed tm̄ q̄ in sublimitate te uel dignitate sunt. Sciētiarū rosulas. Mas nimīū pruriētes & lasciuas trāsumptiōes nō cōperio apud doctos hoīes. Idē dicā de ista tua orōne, uirtutū lilij. Crispāis syluæ feritas, nunc q̄ legi nisi apud te. Crispas syluas.

PONTIVS.

Vestra dilectio noscat me uisitaturum studiū Friburgensē, uestræ dilectioni meam mentis intentionē, quatinus mihi &c.

PHILOLOGVS.

Quod dicis quatinus, tāgīs morem omnibus illiteratis, barbaris, cupet dinarijs & seplarijs cōmunē, qui loquūtur ubiq̄. Rogo quatinus uelis ad me uenire. Iubeo quatinus hoc facias, quod nemo doctus fecit, nā secū dū te ualeret, ut quod nūc lectū est, dicit em̄ Festus Pōpeius sic. Quatenus per e significat qua sine, sicut hactenus hac sine. Quatinus uero per i quoniam significat. Quod ita esse probat Plinius iunior ad Caniniū Ruffum. Quatinus denegat nobis diu uiuere, relinquamus aliquid quo nos diu uixisse testemur. Item Iuena. Sa. xij. Quatinus hic nō sunt nec uenales elephantū. Quintilianus. Quatinus luctus nostri in ius uocantur.

PONTIVS.

Tertia regula. Si narratio incipitur in plurali, debet finire in plurali. Et ita faciendum in singulari, quia alias generaretur tedium, sic q̄ aliquis vo

bisaretur in principio narrationis, & in posterum tibisaretur.

PHILOlogus.

Tibisare & uobisare, uel ut quidā alii dicunt singularisare, & plurificare sunt dictiones popinariae, & gothicae, planeq; barbarae. Vbi dixisti alias, alioquin dicendū erat. Quod autē dicis nō debere quenq; modo singulari, modo plurali numero appellare, bene dicis. Nā neminē unū numero multitudinis alloqui debemus. Nosmetipsos autē pro nostro libito iam singulari, iam plurali numero, etiam in una oratione appellabimus. Audi Vallensē, rhetorica ars iubet nos uti modo plurali numero pro singulari, modo eō trario, adeo ut uno atq; eodē loco de se orator in utroq; numero loquatur Virg. O melibee deus nobis haec ocia fecit, Namq; erit ille mihi semper deus, uide Vallam. Quo modo Cicero & Quintilianus in prosa oratiōe sepe usi sunt, exempla apud Laurentiū require. Q, autē dicit Pontius sum male dispositus, credo q; nō latine & pure dicat ad hāc significationē, sed bene diceret, nō sum mecum, sum in mentis perturbatione, uel non sum cōpositus, uel compositae mentis. Item sum turbidus uel turbatae mentis. Quintilianus in ix. Vt si quid fuisset turbidiorū cogitationū componeret. Dispositio uel in dispositio, p affectuone nrares philosophi parū elegāter & syncere accipiūt.

PONTIUS.

Vestrae serenitati notifico, me collecturum esse duas partes bibliae, studēdo praedicationem fidei Christianae.

PHILOlogus.

Biblia. orum. pluralis numeri tantū dicit Georgius Valla Placentinus, sicut rhetorica. orū, phisica. drum. In singulari autē secūdfi grēcos biblos dicitur, ut notū est, quae dicitio si in latinū transiret, crederem dicendū biblus nō biblia, doctorū tamen iudiciū de hoc requiratur. Praedicationē autē non bene ponis, ut in cōmentariis audies. Nō dicas autē ut prius, fonte potatus Tuliano, sed tulliano, sicut Hierony. saepius dicit, fluuius tullianae eloquētia, & tulliana lucet puritate. Collega etiā est socius non nisi dignitatis alii cuius, nō collegatus uel collegiatus, quod nunq; lectū est apud probatos.

DE Petitione

PONTIUS.

Haec sunt aduerbia ad petitiōes requisita, cordintime, humiliter, lachrymabiliter, instanter, affectanter, cōfidenter, reuerēter, deuote deuotius deuotissime, p̄cordialiter, fideliter, obnixius, totaliter, suauiter, intime, laboriose Verba autē supplico, peto, p̄cor, dep̄cor, rogo, flagito, gliisco, desidero, appeto, affecto.

PHILOlogus.

Haec aduerbia raro legi in epistolis doctorū hominū, uel nunq; nisi pauca ex eis. Cordintime, totaliter, p̄cordialiter credo penitus rustica & barbara. Sed rogo suauiter, rogo reuerenter, uel supplico, uel aliud ex his, laboriose flagito, sunt orationes popinariae, & a non doctis usurpatae.

PONTIUS.

Quare uestrā paternitatē imploro fideliter, quatinus mihi succurratis in solacio sum remediū, pro inchoati studii mei uigore, & plura similia.

CONTRA MODVM

PHILOLOGVS.

Quis hæ tuæ orationes & omnes sint detritæ, rusticæ, squalêtes, lacini-
se, uulgatissimæ, & non nisi popinis meritorijsq; tabernis, & nugalibus tri-
ujs scriptæ, tñ pessima quæq; eradicabo, & plurimarũ dictionũ pios lecto-
res admonebo, ne per te decipiatur. In omnibus petitiõibus tuis dicit. Oro
te quatinus uelis. **Supplico** uobis quatenus & t. semper quatinus, quod ne-
mo latinus facit, q; non possit hic poni quatinus, supra ostendí, multo mi-
nus quatenus. **Audi** **Caprũ** grãmaticũ. Quatenus aduerbiũ aut loci aut
temporis. **Tẽporis**, ut **Quatenus** hos exercebis mores. **Loci**, cum dicimus
quatenus ibimus in unũ manducare: uide tuũ errorem. **Acron** super **Ho-**
10 **ratiũ**. Quatenus, id est q̄diu. Nam interdũ aduerbiũ temporis, interdũ lo-
ci, Quatinus uero per i est cõiunctio tñ.

PONTIVS.

Alia petitiõ, quapropter uestræ supplico reuerentiæ p̄insanter precibus
humilibus quibus possum, quatenus filium meum præsentũ exhibitorẽ
in uestræ uniuersitatis collegium dignemini assumere.

PHILOLOGVS.

Sic formasti omnes petitiones tuas, quas longũ esse omnes tangere, quã
in eodẽ luto & barbarie uersant omnes, tamẽ sic habeto. **Præinsanter** esse
popinariã dictionem. **Supplico** autẽ quo semper uteris, raro usus est **Cice-**
20 **ro**. **Supplicationes** sæpius. Nam fere semper ad deos lego. uel est humiliũ
uel afflictorũ. **Præsentũ** exhibitorẽ, sic loquũtur indocti, quare non tabel-
larium. **Uest** uniuersitatis. **Docti** dicunt, studio **Tubingen**si. **Patauino**
uel **gymnasio**, uel **academía**, uel **palæstra**, raro uniuersitas. **Uniuersitas** est
aliqua cõmunitas uel ciuitatis, uel altarũ q̄rucũq; rerũ, ut **Martia**. de rerũ
diuisione in. ff. uniuersitatis non sunt singulorũ, ueluti quæ in ciuitatibus
sunt, ut **theatra** & **stadia** & his similia, & c. qua alia sunt cõmunia ciuitatũ.
hæ ille. Et **Plinius** iunior **Saturnino**. Ideo nunc rogo, ut non tñ uniuersita-
ti eius attendas, uerũ etiã particulas qua soles, lima prosequaris, hic uniuersita-
30 **ti**, id est generalitati. Et **Pompeius** iuriconsultus de uerborũ significatiõ-
one. **Territoriũ** est uniuersitas agrorũ iuxta fines cuiusq; ciuitatis. **Uniuersita-**
sitas tamen studiorum dici potest, quod uniuersæ & omnes artes ibi doce-
antur, sed nouæ & non usitatæ.

PONTIVS.

Vobis supplico quatenus mihi in uno floreno succurrere non recusa-
tis, ut mediante illo studium optatum ualeam adipisci.

PHILOLOGVS.

Philadelphus dicit florinos non florenos uulgo dici, & est dictio uulgaris
& a probatis in nullo uso. **Sed** aureus nũmus, uel aureus per se solum, aut
reolusq;. **Illo** mediante est sermo creber in ore grãmaticorũ mediãte pecu-
40 **nã**, mediante illo uiro, quod apud idoneos nuncq; legi.

PONTIVS.

Quare tuæ sociali dilectiõni cordialius duxi consulendũ quatenus re-

bus ac sumptibus tuis dispositis quanto citius poteris nostro studio proferes te afferre, a cuius scaturiente dogmate & torrentis uoluptatis dulcoribus poteris faciri.

PHILOLOGVS

Hæc oratio penitus est a popinarijs confecta, & barbaſcula plane, nihil succi in ea, nihil uigoris, nihil latinitat̄is ut in omnibus. Cordialis cordialior cordialissime, & similia, ego nunq̄ nisi ab imperita grāmāſtarū cohorte audire potui. A cuius ſcaturiente dogmate & torrentis uoluptatis dulcoribus poteris ſatiari. Ab iſtis calamitrat̄is et laſciuienſibus trāſumptionibus & circūlocutiōibus ſere alienis cauēamus omnes in oratione. Nā ſunt plane odioſe, & ab indoctis excogitate, nec alicuius pbati auctoritate inixæ.

PONTIUS

Quare reuerendiſſime domine, & præceptor ſingulariſſime, deuote ſupplico ueſtræ reuerentiæ, quatenus una cum clero ueſtro eodem die ſolenni proceſſione inſtituta, ſolenniorem miſſam faciatis decātare, ut dominus omnipotens ſit placatus, indignationē ſuā a nobis auertere, & tranquillā pacis conſtantiam ecclēſiæ ſuę conferat.

PHILOLOGVS.

Singulariſſimus non eſt latinū. Proceſſio autē dictio minus propria ꝑ hoc ſignificatu, latine dicuntur ſupplicationes, ut ſcripſit Ioānes Chryſoſtomus. Soldus Brixianus ſuper Saluſtiū. Miſſa eodem modo latinū nō eſt (ut teſtis eſt Perottus & Philoſophus) ſed ſacrificiū dicendū, ut in cōmentarijs uidebis de abuſione latini ſermonis. Vt dominus omnipotēs ſit placatus indignationem ſuā a nobis auertere. Oratio eſt plane incongrua. Quis em̄ unq̄ dixit ſit placatus auertere?

PONTIUS.

Quare princeps in clyte ueſtra liberalitas me merito liberare teneat ſuppliciter oro & attēte, quatenus me miſere anguſtiatū uelut ouiculā lupis deputatā, de tā horrido carcere nō differatis extrahere, pecuniāq̄ tantā ad rēpus exponatis, quouſq̄ ꝑꝑrijs reſtitutus, uobis facere ualeā recōꝑeſam.

PHILOLOGVS.

Proh deū atq̄ hominū fidē, quid doces Ponti, niſi pugnare cōtra rhetoricā, neq̄ latinā linguā, quā adeo diſcerpis, ut uel hoſtib⁹ miſericordiā ꝑuocare poſſit. Repete totā orationē, & nihil inuenies quod ullā elegantiam redoleat. quis em̄ latinus diceret illā orationē, quare ſuppliciter oro & attēte, princeps ueſtra liberalitas teneat me merito liberare cōtra em̄ faciendā eſt cōſtruō, oratiōe itaq̄ iſta nihil eſt inſulſius. Anguſtiatū & anguſtia re ſunt grāmāſtica uocabula. Velut ouiculā lupis deputatā, eſt inſulſa & oratio & hic cōparatio. Proprijs reſtitutus, has & ſimiles orationes nō ſolum legi apud politicores, non em̄ ſatiſſaciunt intellecui. Recōꝑeſam ſtabulari & popinarij ſic dicunt. Recōꝑeſare recōꝑeſare, recompenſa &c. non latine ſed compenſa, compenſare, cōꝑeſare. Item repenſare legimus quod indocti dicunt recompenſare, ut Apuleius. Præſentis beneficij

CONTRA MODVM

uicem mihi per eā repensare te debere. Alibi dicis, spretis rudibus lampadibus. Quid ualeat ista oratio, ego nō possum mente cōplecti, tñ hoc unum scio esse plane insulsam. Sæpius enim eandem rem dico. Mas circūlocutiones inulitatas & deformes ubiq; præsertim in epistolis uitabimus.

PONTIVS.

Quapropter uestrā paternitatē mitissimo cordis conamine, refero petitionis libamine obnixius, & similia, rogo precū instātia sedulissima. Implo ro uestrā confidentiā toto cordis scrutinio. Cur uestrā mititatē rogitō in dimis cordis uiribus amicabiliter, instantissime. Dulci melodia deprecationis inflo, quatenus uestra beniuolētia a me nō subterfugiat in necessitatis articulo, uel quatenus mihi congruā, nec nō cōpetentē faciat prouisionē.

PHILOLOGVS.

Mitissimo cordis conamine, petitionis libamine, precū instātia sedulissima, toto cordis scrutinio, dulci melodia deprecationis, in necessitatis articulo. Omnes istę orationes sunt indignæ rhetorices alūnis. Sed inter meritorij & popinæ, p̄fessores multā celebritatē sibi uendicarūt, & quasi primam elegantia. Nec mititas a mitis dicūt, sicut nec mititer teste Augustino, qui in grāmatica dicit. Sed sunt quædā quæ cum aspere sonant dimissa sunt, ut a miti mititer non dicimus, a tristi trisiter non dicimus.

PHILOLOGVS.

Q; dicis, subueniatis mihi in subleuamine studiū, Ego nunq; legi subleuamine studiū, nec quisq; ueterū posteritati cōmēdauit. Tu autē in hāc linguę latinæ tenuitatē descendis, ut consulto uelis nouā linguā introducere, cum indies antiqua moriant, ut dicit Quintilia. In omnibus uobis cōplacere. Cōplacere p̄ obsequi & quasi uicem reddere, non credo usitatū esse apud idoneos. Et sicut nec placētia dicitur a placeo quantū ego memini, ita nec cōplacētia, & præsertim pro obsequio, ita nec ediuerso displicētia, q; & si hoc ultimo usus sit Apuleius, uix tñ aibi apud illustres reperiri credo.

PONTIVS.

Plenaria rogatione uestram accedo legalitatem, pulsu prærogatio & precatio accedo uos.

PHILOLOGVS.

Mas omnes petitiones non intelligo, sunt enim popinariæ. Plenaria & legalitas non legi apud idoneos multum, pulsu prærogatio & precatio uo quid significent ego nescio.

CONTRA PAVLVM Lescheriū qui com̄ posuit modū epistolandi.

Offert se hic Paulus Lescherius, qui item pari elegantiā & ratione cum Pontio delirauit, cuius modus epistolandi (ut ipse scribit) nihil differt a Pontij deliramentis, quæcūq; autē semel dixerim, non opus est amplius repetere, quapropter paucis agā cum illo. Scripsit bonus ille uir epistolārū qnq; esse partes, ut superior, & de omnibus exempla posui t eodē tenore sonantia, in eandēq; sententiā deprompta, nesciens dictū Quintilianī in. ix. suarū

Institi. de figuris sententiarū. gaudent em̄ res uarietate, & sicut oculi diuer-
 rum aspectu rerū magis detinentur, ita semper animus p̄stat in quod se ue-
 lut nouū intendat. Et ut dicit **Cornelius Tacitus**. Nec om̄es clausulas uno
 & eodē modo determinet scriptor. Hic autē noster semper uno & detrito
 calle uagatur. Versat̄ item hic noster **Paulus** in tam tenui, sordidoq; ora-
 tionis genere, ut si **Gothicus** oīno non sit, se tamē triuiale gr̄amaticā plas-
 ne ostentat. Epistola autē debet esse elegantibus, puris iisdemq; antiquitatē
 redolentibus uerbis & orationibus contexta. Antiquitatē autē dico tēpor-
 ra **Ciceronis**, **Salustij**, **Liuij**, **Quintilianij** & reliquorū. Id quod ostendit **Pli-
 nius** ad **Tuscū** suū. Et pressus sermo, purusq; ex epistolis petit. Pressus autē 10
 id est subtilis, ut exponit **Nonius Marcellus** illud **Ciceronis** in **Hortensio**.
Quis autē est & fuit unq; in partiēdis rebus, in definiēdis & explicādis prof-
 ficior. Item ut dicit **Omnibonus Leonkenus** sup̄ illud secundi libri de orato-
 re **Ciceronis**. Ita porro uerbis est aptus & pressus, loquens de **Tucydide**. i.
 subtilis. Debet igitur epistola esse non nimis lasciuens & exuberās, ut **Ca-
 roli**. Item nec ieiuna & tristis, & exanguis quemadmodū istius **Pauli** sunt,
 sed medio gradus inuenire, prae se ferat simul & grauitatē, & elegantia, qd
 optime ostendit **Cornelius Tacitus** in dialogo, de oratoribus dicens. Ora-
 tio sicut corpus hominis ea demū pulchra est, in qua non eminent uenae,
 nec ossa numerantur, sed tēperatus ac bonus sanguis implet mēbra, et exur-
 git torus, ipsos quoq; neruos robur tegit, & decor cōmēdat. Displicet post 10
 hoc in modo isto epistolādi **Pauli Lischerij**, q; quādoq; arguit ut dialecti-
 cus & sophista, interdū gr̄maticā introducit, interdū iura, estq; penitus ua-
 rius in suis operibus, quae omnia sunt uitāda rhetoricę magistris. Item ha-
 bet suae materiae testes **Hugutionē** & **Paptā**, quos constat non bonos fuisse
 se gr̄maticos, nedū rhetores. Sed audiamus quaedā eius uocabula prius
 non reprobata in superiori dialogo. **Ducissa**, comitissa, principissa, p̄cor-
 dialissimus, abbatia sunt plane barbara. Itē equestris ordinis hoies audaces
 uocat in titulis eorū, cum audax in malū capiatur, ut in cōmētarijs nostris
 de abusiōe inuenies, q; & si milites uere sint audaces, hic tamē uult eos lau-
 dare, cum inde plus graues uiros dehonestet hoc uocabulo, tam & si non 30
 nunq; etiā in bonū capiatur, p̄sertim apud poetas qui liberius loquuntur.
 Item prosperat̄, elucidatur, certifico, clarifico, sepius utitur, quae sunt gr̄a-
 matica uerba in oratoribus rarissima. Item peramplius degradari, prodigi-
 aliter, omnimode, certū feci, batulo; inopia (ubi dicendū tabellariorū) au-
 sare sunt penitus barbara, & interdū mūdioris linguę sectatoribus, cum
 plura eorū sint penitus gothica. Item rōnabilis causa, p̄sonaliter, sunt gr̄a-
 matistis remittenda, ne tecū lege agant. Item ars latinisandi, met, ambo,
 onis, sunt remittēda barbaris, qui non latina, ut in cōmētarijs dicā. Practi-
 care etiā nō nunq; legi apud idoneos, licet practice practices utatur **Quin** 40
tilia, lib. ij. institui. Verbū autē non inueni, non tamē repugno dici. Nec an-
 te **Quintilianū** quisq; dixit practica, teste **Aenea Siluio**, gr̄ae ū tamē & bo-
 num est uocabulū, multa alia posuit deliramēta, sed ea extirpauī in supio

CONTRA IOANNEM

in **P**ōtū libro, quapropter hic nō erat opus, tamē si quis in huius hoīs dīctā
mina, ut ipse dicit incidit, diligenter animaduertat ea quæ in **P**ontio res
p̄hendī, hic etiā esse taxanda. Et tantū de his, **H**abuit autē iste **P**aulus & **P**on
tius de quo superius diximus, auctores **G**uidonē quēdā, & alium **G**uilhelmū,
a quibus omnes isti trīuiales, & gothici errores fluxerunt.

CONTRA IOANNEM BORIDAM de Aquilegia.

Vidimus & nup̄ quēdā modū epistolādi inscriptū, cui titulus erat pra
ctica seu usus dictaminis Ioānis **B**oridæ de aquilegia. **E**rat satis gothicus ti
tulus & barbarus, practica dictaminis, postq̄ & hunc illū modum perspes
io xi, omnino laborabat penuria linguæ latinæ, ea qua superiores, annotauit
tamen quædam in aliis non contenta, quæ hic subiiciam.

IOANNES BORIDA de Titulis sic scribit.

Prouido & discreto uiro septiformi studiorū lapide radianti &c. **L**ite
ratoris militis cingulo decorato. **F**loribus eloquentis purpurato.

PHILOLOGVS.

Displicent mihi omnino, ut sæpe testatus sum, istæ lasciuæ & leuitas ha
rum orationum, auctoritate fretus **S**ulpitii **V**erulani, hominis haud quā
q̄ indocti, dicētis. **C**auē ne lasciuus & quāsi calamistratus, & picturatus in scri
p̄tionibus leuitatem animi indicantibus, utare, ut sunt illa. **P**urpureis litera
io rum flosculis, gemmisq̄ decorato. **S**uauissimo odore **P**egafidum affluen
ti. **N**itido scientiæ cingulo insignito, & similia. **P**urpuror. aris. purpuratus
literatores semidocti scribunt in epistolis.

IOANNES BORIDA Salutationē scripsit sicut superiores.

Debitam reuerentiam & deuotam cum recōmendatione se ipsum. **S**al
utem & omnimodam reuerentiam. **P**rinceps ad subditos. **S**alutem & gra
tiam suam. **I**tem famulatum prius destinatum cum salute.

PHILOLOGUS.

Sunt salutationes popinariae, planesq̄ barbare. **O**mnimoda nō legi apud
idoneos. **C**ū recōmendatione seipsū, oratio est barbara, & ut dicitis incon
30 grua. **R**ecōmendatio em̄ nō pōt regere accusatiuū. **C**ōmēdatio nō recōmē
datio dicendū erat, famulatū prius destinatū. **D**estinare pro eo qd̄ est mis
tere, omēs ubiq̄ ponitis, quod ego apud doctos nūq̄ legi. **E**st em̄ destinare
scdm̄ **N**on. **M**arcellū parare. **I**tem destinare est emere. **L**ucilius lib. xxiiij. **F**a
cio ab lenone uenio tribus in libertatē millibus destinet. **D**estinare est pro
ponere, deliberare, **P**lin. iunior **C**alestrio tyroni. **M**isit ad me uxor eius **H**i
spulla cōmunē amicū **C**. **G**eminiū cū tristissimo nūcio destinasse **C**orneliū
mori. **I**tē destinare est parare. **L**actan. in prolo. **C**uius asserendæ atq̄ illustrā
de septem uolumina destinauimus. **I**tem destino significat assignare, depu
tare, addicere et eligere atq̄; alligare, aliqñ taxare, atq̄; pro precio depurare.
40 **P**lautus in **R**udente. **M**inis triginta sibi puellam destinat. hoc idem notiss
cat. **P**ræstino apud **A**puleium qui dicit. **E**t percontato precio q̄ centū num
mis indicaret, aspernatus uiginti denariis prestinaui. **Q**ui autem alii dicunt
destinare. i. mittere, allegantes. **I**uena. in. iij. **S**atira. **D**estinat hoc monstrū

Cymbæ linicq; magister, Pontifici summo. Ego expono pro deputat, & magis quadrati meo iudicio, nec illis assentio.

IOANNES BORIDA.

Q; si mearū eritis facilis exauditor. PHILOLOGUS.

Has & similes orationes non lego apud idoneos, quas plane incōgruas & ineptias credo. Quia eritis facilis exauditor, non bene quadrant, siue enim de uno, siue de pluribus loquebaris, omnia in eodem numero ponenda erant. Et si ad unum loquebaris in plurali, quod uix latine fieri posset. Attamē si ita loqui uis, omnia supposita & nomina ad istud uerbū pertinentia & relata, ponēda erant in plurali, quod notat Cicero ad Brutū de perfecto oratore, de se ipso loquēs, cum dixit. Populo imposuimus & oratores uisi sumus. Quod genus (ut Quintilianus li. viij. suarū institutionum tradit) non orationes modo ornat, sed etiā quotidiani sermonis usus recipit, attamen ad aliū sic loqui uix permittitur. Nec quis ad unū loquēs congrue loquitur, esto meus defensor.

Ioannes BORIDA.

Obolum de cætero uix ualebo. PHILOLOGUS.

Tenore præsentū dicit, quod a stabulariis didicisti. Idem, demonstratiōe præsentū uel ostēsiōe, q; si plura inueniatur in iure canonico, q; sunt a me repulsa, meminisse debetis in canonibus esse popularem loquēdi modū, & gotthis indoctisq; hos esse scriptos. Nam magna ex parte post corruptionem per gotthos, & alios linguæ latinæ ignaros, scripti sunt canones. Est aut argumentū imperitorū, ut dicant cum princeps, hoc est Cæsar & pontifex maximus, legū cōdēdarū aliarūq; rerū auctoritatē habeāt, cur nō haberent etiā illa: Vt uerba quecūq; barbara & inusitata faciāt latina, quibus illud respondeo quod Pomponius Marullus grāmaticus Capitonis, is em Marullus Romæ profitebatur, sermonis exactor modestissimus, cū ex oratione Tiberiū Cæsarē reprehendisset, Affirmate Acteio Capitone, & esse illud latinū, & si non esset, futurū certe. Iam inde mēitur inquit Capito. Tu em Cæsar auctoritatē dare potes hominibus, uerba non potes.

Ioannes BORIDA.

Cum talibus uenistis ad guerras. PHILOLOGUS.

Guerra est latinū corruptū & barbarū, & male loqui autētica extruans Fæderici impatoris, sic inquit. dño guerrā faciente, sed lites, bellū, discordia uel seditio, uel sissa, plura hic dimitto, q; supius repulsam passa sunt. Lites aut plus sunt in iudicio q; bello. Nec litigū apud ueteres facile repit.

Hæc sunt igit q; pro cōmuni omnium studioforū utilitate, & Germaniæ ornamento in mediū attuli, ea spe, ut cum in alijs multis rebus p̄stemus ceteris nationibus, hæc una utputa eloquētia nō inueniamur contēnendi ceterisq; inferiores. Vturi sunt em plures me duce, qui nō solū hæc sed plura alia notabūt, quo magis possimus nos asserere a forde barbarica, & ad Romanū sermonē exactius ingredū cuius uel mediocriter docto sit uia parata, sed æmulis & aduersarijs indoctis, dicētib; inhumanā esse uoluptatē

CONTRA IOANNEM

illorū famā in discrimen deduci, ut tuam nobilitates (cum puerilis sit iactantia) accusando illustres uiros, suo nomini famā quaerere, ut dicit Hiero. in epistola ad Augustinū) respōdebo & ingenue fatebor, eū hominē a cōsuetudine humano esse segregandū merito, qui a nullo quoq; iniuriæ genere lassessitus, incōsulto & temere in alios suā maledicentiā profundit, macerans temq; linguā intendit. Eū autē qui ueritati (quæ uel amicis pponenda est) patrocinari cupit publicæq; utilitati cōsulere, qualē me esse laboro, credo non solū non odiū & uituperationē, sed etiā fauorē et gloriā mereri. **Vitia** igit hominis uel errata nō hominē taxare soleo, quinimo tēpora illorum
10 hominū quæ fatorū forsan iniquitate, in maxima linguæ latinæ iactura et inopia laborabāt. bene igit scripserūt suo tēpore, doctiq; fuerūt, nunc autē nihil nisi latinus sermo debet esse in precio & usurpandus, quod nō possit fieri, nisi illorū errores tollantur, qui contra latinitatē scripserūt, nec ulla ex parte locupletare nouerūt. **Meus** igitur labor, ut mihi uideor non improbatum iri, sed laudari meretur, quod ego adolescens, & inter linguæ latinę professores minimus, sim id aggressus, quod nemo ante me tentauit, opus in primis laudari dignissimū, quod si contigerit me errare, uti non dubito, debetis meminisse optimi lectoris, neminē unū, ut **Varro** testis est, omnia posse scire. Et item ut in cæteris rebus omnibus, ita in his infirma esse principia. **Laudetur** iuuenilis ad ardua impetus. **Valete.**

AD EVNDEM.

Multa sunt optime lector, ut uerū fatear, in hoc opusculo, quæ & ætatis iucuriā, & impetū adolescentiæ sapiunt, sed primū cum officio grāmatici functus sim, non opus fuit in expositione & interpretatione uocabulorū, uerbis cōpositis, & oratoris floribus adornatis uti, non em̄ uolui panegyricum scribere, aut controuersia, sed cōmentariū, ut dicit noster **Hiero.** sed cōmentariū, i. hoc habere ppositū, nō ut uerba mea laudē, sed ut ea quæ non eleganter, uel minus latine dicātur, possint uel aliqua ex parte ex mea
20 hac cōmēdatione cognosci, qd aut nimis acerbe illusi **Pontio, Carolo** &c. ut multis uidetur, non est magna iactura. **Sunt** em̄ adeo ignoti, quibus de trahere uel nemo potest, quippe quorū nec cognomē, nec patria scitur. ad do **Pontū** esse fictū uocabulū, ab aliquo qui suū nomē (& merito quidē) in tam inepto opusculo diuulgare non audebat. **Vale.**

AD LECTOREM Tetraſtichon.

Scripsimus hæc iuuenes, dum non mihi barba rigeret.

Attamen & pueris sæpe legenda puto.

Q; si quid lima dignum conspexeris ipse

Emendare precor dexteritate uelis.

CONTRA EPISTOLAS CAROLI.

40 **Scripturo** mihi cōtra ineptias ep̄larū cuiusdā **Caroli**, ut ex eius scriptis facile liquet **Burgūdi**, tota **Germania** in me eijciendū & explodēdū cōspirabit, adeo facer, & celebri noie est apud nos ut p̄ripuisse palmā omnibus q̄ modo in cōscribēdis epistolis operā locarūt, existimet, nec quisq; epistol

las se cōfecturū sperat, nisi eius copiā habuerit. Ego autē qui eius lectiones
 dissuasurus uenio, nihil eorū quæ recte instituisse confidā mutabo, & si om-
 nes quotquot sunt in Germania reclamarent, & meū hoc inceptū tanq̄ te-
 merariū improbarēt. Non em̄ debita laude fraudabor, ueniat mō æquus
 rerū æstimator, & nō plus in hominis uerba q̄ in ueri fidē iuratus contin-
 gat iudex, nec assis faciā cēsores illos pulpitarios, triuialesq̄ magistros, quo-
 rū unū studiū est doctiores fodicare, cætera omnia cœcutiētibus oculis, pu-
 eriliq̄ doctrina tractantes, dū modo hoc meo labore sim pluribus utilitatē
 allaturus nō mediocrē, cum ad hæc non modo legenda inuitauerim pluri-
 mos, uerū etiā ad simile aliquid elaborandū, emulationis studiis exciden-
 tur nō pauci, & eo pacto barbariæ renūciabit Germania. Verū ut aliquan-
 do aggrediamur rē, sic habetote pii lectores. Omnes salutationes fere quas
 congessit in hunc librū ille audaculus uerborum structor, esse incongruas,
 hoc est barbaras, uel ab omni reuerēde uetustatis religione, & sanctitate ali-
 enissimas, & pueriles in primis quas usurparent uix pueri elementarii. An-
 tiquitatē autē, hoc est Tullii, & equaliū tempa in latina lingua in primis imi-
 tari decet, nec sine piaculo ab his dissentire datur. *Verustas* em̄ ut dicit *Ma-*
crobius tertio *Saturna*. nobis semper si sapimus adoranda est. Et *Phauoris*
nus phūs apud *Aulū Gelliū* li. i. ca. x. dicit. antiquitatē tibi placere ais, q̄ ho-
 nestia & bona, & sobria & modesta sit &c. At antiquitas & antiquitatis admi-
 ratores nō scribunt salutationes pueriles sicut *Carolus*. Sed dicūt tantum.
Salutē dicit, uel salutem plurimā dicit. *Græci* autē, bene agre. *Plurimi* ex la-
 tinis dicunt, felicitatē optat. Et qui aliter facit, nō scribit latino more, nōne
 & antiquitas (a qua ad nos defluxit omnis doctrina) si nouisset meliorē, &
 magis idoneū modū salutationū, in hoc concordibus omniū monumen-
 tis nō perseverasset, sed barbaras ut tu, scriptitasset salutationes. At nosco te
 primū responsurū, fingere necesse est, quod tibi concedo, si fiat citra *Roma-*
næ linguę detrimentū. Caue igitur quisquis cupis esse latinus, ab huius epi-
 stolis, nam nō solū peccat in salutationibus, sed & alibi, ut plurima loca ta-
 xando in mediū proponā, quod tam & si plurima reliquerit in istis epi-
 stolis, quæ sunt ad omnē eloquentiā accōmodatissima, sapuerintq̄ plane
 latinā linguā, non tamen legenda censeo. Quoniā (ut dicit *Au. Gellius* in x.
 de *Seneca*) Adolescentiū indolē non tam iuuant quæ bene dicta sunt, q̄ insi-
 ficiant, quę pessime, multoq̄ magis & si plura sint quę deteriora sunt, q̄ si
 inter doctos sibi locum nō infimū uendicauerit, ut certe potuit, ingenio ta-
 men suo indulgere q̄ tēperare maluit, ut de *Quintili* scribit *Quintili*. Nunc
 institutum iter continuantes. ponemus eius ineptissimas salutes, postea ua-
 ledictiones, tandem alias ineptias.

SEquuntur Salutationes CAROLI.

Salutes plurimas q̄ effundere possit hic calamus aut ferre papyrus.

PHILOlogus.

Hęc oratio est barbara, & ut dicimus, incōgrua, plurimas & q̄ effūdere
 possit, nō quadrāt, quod elemētarius puer diiudicaret, Sed plures, uel alius

CONTRA EPISTOLAS

comparatiuus. superlatiuis non, aliqui habent nō quā sed quas, quod magis placet. Etia salus secūdu grāmatūstas nō habet salutes, sed caret. Sed tamen non repugno potuisse etiā dici salutes, si aliquis ueterū protulisset, quem tamen nullū scio. Cum Martinus Phileticus super epistolis Ciceronis dicat, salutes numero multitudinis non inuenitur apud ueteres, de quibus rebus, & nominū carentia in cōmentarijs nostris de abusione linguæ latinæ plura audies. Salutem etiā nec effundit calamus, nec fert papyrus quoniam a solo deo procedit, nec in potestate ullius est hominis, nedū inanimatorum, uides igitur etiā hanc primam salutationem esse cōtra grammatricam & congruitatem, & uerborum proprietatem. **O** Carole de latina lingua pessime merite, quot uidi literariæ disciplinæ milites per te deceptos: qui hæc prima tuæ salutationis deliramenta in suis epistolis scriptis tarunt Sed iam ad alias salutationes quas simul ponam, tanq̃ in uno ignorantia luto demersas,

SALVATIONES CAROLI.

- Immenfas perenni fauore salutes.
- Salutes foeliciū uotorum datrices.
- Amiciciam supra quam dici potest pro salute.
- Seruitiū promptissime ad quæq; placita pro salute.
- 29 Salutes ad astra usq; ferentes Foelicitatem sine carituram.
- Salutes æquantes Maris arenas.
- Animum ad placita paratum pro salute.
- Plurimæ salutis longum affluxum.
- Centenas salutes millesies resumptas.
- Salutes supra quam scribi potest lætiores.
- Subiectionem humilissimam loco salutis.
- Largas abundo fluxu salutes.
- Salutes plurimas omni salute lætiores.
- Multarum salutum plenissimum sinum.
- 30 Ineffabiles spe multas salutes.
- Ingentes tumulo profundo salutes.
- Plurimas abundo fauore salutes.
- Salutationem quam dare solet suo pressori Scorpio.
- Salutes quas inter ungulas milui assequitur pullus.
- Salutes illæ quas mihi optas in te redeant pro salute.
- Salutem quam Cretenses suis hostibus optauerunt.
- Mille item & mille millesies mille salutes.
- Salutes numero multas, mole magnas, pondereq; onustas.
- Salutes plurimas ex centro cordis egressas.
- 40 Plurimas affectu immenso salutes.
- Fortunas speratas cum salute.
- Salutes innumeras rōsis & uolis amceniores.
- Salutes plurimas amceno splendore fecundas

Salutes plurimas sine atq; mensura carentes.
 Salutes tibi nuncius meus dabit. Honores plurimos pro salute.
 Ingentes ad uota salutes. Felicitèr uiuere pro salute.
 Salutes plures q̄ mellis aristas. Salutes stellis numerosiores.
 Salutes plurimas aduersitatis nescias.
 Salutes plurimas melle & succura dulciores.
 Salutes fraterno amore uenustas.
 Salutes plurimas beniuola penna depictas.
 Summas summo fauore uel uigore salutes.
 Cupidi obsequiū loco salutis. Salutē in eo sine quo salus esse nō pōt. 10
 Salutes tam abundas, ut saccos repleāt sportas & bigas.
 Premissa recōmēdatione decenti ac debita.
 Salutes lætissimo sole lætiores. Plurimas iugi cremēto salutes.
 Salutes non pauciores q̄ gerit æstas aristas.
 Salutes numero incalculabiles. Ingentes cordis ex fonte salutes.
 Salutes quas tibi mens plenissimas gessit, nec calamus sufficit pingere.
 Amicitias adamante solidiores. Decenti cum urbanitate salutes.
 Salutes a stris splendidiores
 Gaudiorū nostrorū manipulum saltem usq; ad unum pro salute.
 Altos ad tumulos usq; salutes. 20
 Boni uiri scyphos plenos lætosq; haustus pro salute.
 Salutes omnes quas tenet polus, humus aut pelagus.
 Et alias innumerabiles posuit hic Carolus, quas tamē longū esset omēs
 recensere, cum in his iam scriptis satis sit ineptiarum.

PHIL. Ologus.

Qz sint rustice, inelegātes, inconcinnae, stultae & barbarae salutatiōes iste
 Caroli, quis est tam cæcus qui nō uideat: Quid aliud facis o bone Carole,
 nisi bellū gerere cum latīna lingua, ubi legisti illas & reliquas pene oēs
 salutationes, tam insulas, tam ridiculas, tam barbaras: a te prodeūt, tuę in
 uentiones sunt æque ab oībus studiosis cauendæ, atq; uenenū publicū, po
 30
 suisti itē plures alias ineptias & salutatiōes, q̄s & quarū siles supius repro
 bavi. Audistis prius salutes apud idoneos nō repiri. Veniā nūc ad alia que
 dā, q̄a magnū cresceret in uolumē, si oēs errores essent taxadi. Amicitias su
 pra quā dici, pōt pro salute, nec illa oratio est a quoq; exponibilis ad con
 gruā sententiā. Salutes ad astra usq; ferētes, est puerorū sermo. Similiter illa. Sa
 lutes æquātes maris arenas. Similiter illa. Cētenas salutes millesies resumptas
 Et iā lego milles, nūq; millesies apud idoneos inueni. Et fatuæ illæ seq̄ntes
 salutationes. Salutes numero multas, mole magnas, pōdereq; onustas. Sa
 lutes inumeras, rosas & uiolam ceniōres. Salutes q̄s in unguis milui asse
 40
 quat pullus. O bone Carole p̄ter alias ineptias debuisses dixisse ungues, nō
 unguilas. Differūt em̄ ungues et unguilæ, q̄uis unū ab altero deriuet, qm̄ un
 guis est eorū anialū q̄ dīgitos habet separatos, penitusq; distinctos, ut sunt
 hoies, simiq; aues. Plū. Ungues simiq; ibricati sunt, hoibus lati, rapacib⁹ unci,
 d ij

CONTRA EPISTOLAS

- cæteris recti, ut canibus, præter eū qui a crure plerisque dependet, & sæpius apud Pliniū inuenies. Ungula uero de his dicitur q̄ digitis carent. Idem de struthio camelo qui ex genere uolucrū est, ungu læ huic sunt ceruinis similes. Idē. Sues illyrico quibusdā locis, solidas habent ungu las. Idē sæpius & aperto hanc differentiā monstrat. Hæc Perottus. Vnguicula de his dicitur quæ habet ungues. Errat Græcista qui dicit. Ungues nō brutis dantur, dat ungu la brutis. Salutes quas Cretenſes suis hostibus optauerē &c. Saluatio nē quā dare solet suo pressori Scorpio. & innumerabiles aliæ. O q̄ deformē cheros, o q̄ totus ineptus es, nō em̄ solum nō sectaris elegantias, uerum etiā sine omni uerborū pondere prolaberis in quāq; ignorantie sentinā. Pri mo, nō habes differentiā inter salutem & saluationē. Secūdo sine omni sententiarū ratione scribis, quicquid in buccam uenerit, quod est furiosi homi nis, etiā si usus esses elegantibus uerbis, quod te docet Cice. in pri. de orato re ad Q. fratrem. Quid est em̄, tam furiosum q̄ uerborū, uel optimorū, uel ornatis simorū sonitus inanis, nulla subiecta sententiā, neq; scientia. Audi & Quintilia. in. ix. suarū institutionū. Sunt qui neglecto rerū pondere, & uiri bus sententiarū, si uel inania uerba in hos modos deprauarūt, sūmos se ius dicent artifices, ideoq; nō desinūt eas necere quas sine substantia sectari tam est ridiculū, q̄ quætere habitum gestūq; sine corpore. Quod aut̄ dicis salu tes inumeras rolis, & uolūis amœniores, est deformissima transumptio & inepta. Contra quā & simile (sæpius em̄ cōmittis eandē) loquit̄ Quintilia. in. viij. dicēs. Optimeq; Cicero demonstrat ne sit deformis translatio, qualis est castratā morte Africani tempus. Salutes plurimas omni salute lætiores, uel de qualis sit ista oratio, salute lætiores q̄ stolidi. Item lætus uel læta nō est congruū ualde epitheton salutis in profa oratione, q̄ si esset congruū, sup̄ abundaret, quia per se omnis salus nobis gaudio est. Epithetis aut̄ in profa oratiōe nō est utendū quēadmodū in carminibus, nisi aliqd agat ad sensus perfectionē. Audi Quintili. in. viij. li. Ornat em̄ epithetō qd̄ recte dicimus appositū, a nōnullis lequens dicit̄, eo poetæ & frequentius & liberius utunt̄.
- 30 Nam q̄ illi satis est cōuenire uerbo cui apponit̄, & itaq; dētes albi & humi da uina, in his nō reprehendimus apud oratorē, nisi aliqd efficitur, redundat̄ aut̄ efficitur, si sine illo quod dicit̄ minus est, qualia sunt. O scelus abomi nandū, o deformē libidinē. Itē largas abundo fluxu salutes, præterq; q̄ est ine ptissima oratio, etiā nūq; legi apud doctos abundus. a. um. sed bñ abunde uel abundatē aduerbiū. Itē salutes plurimas ex cetro cordis egressas, nemo orator diceret ex cetro cordis. Quis centrū sit philosophorū & mathema tiorū uocabulū. Fortūas speratas cū salute, es malus philosophus Carole. nā rerū & uerborū pondus minime attendis, ubi em̄ salus est, ibi procul ce dat fortuna, multū em̄ dñatur fortunæ, & ab eius ministerio, pcul est, qd̄ a sūmo dat̄ & optimo maximo deo. Honores plurimos, p salute. O bone Ca role es ut tecū iocer, cōtra nostrā fidē obstinatus maxime uel capitalis inimi cus illi cui hanc optes, nō dico salutē, sed maledictionē, qm̄ uanos & instabi les & caducos honores q̄ cōplures pessunderunt (ut dixit Socrates apud

Valeri. Maxi. lib. vii. de sapienter dictis & factis) optas ei. p salute, qua nihil
 pōt melius excogitari in humanis. **S**alutes plures quā habet mellis aristas.
O bone **C**arole ubiq; optas multas salutes, credo quod sis gentilis, qm̄ tan
 tū una salus est, q̄ pcedit a deo. **T**u forsā credis esse plures deos, & a quoli
 bet singularē procedere salutē, & ob hoc dicis salutes. **S**alutes plurimas ad
 uersitatis nescias, hic etiā deliras **C**arole, aduersitatis nescias, q̄ nulla salus
 uera, nisi eadē sine aduersitate. **S**alutes tā abundas ut saccos repleat, portas
 & bigas. **O** **C**arole magna audacia usus es, cū tam puerilē rē transmisisti ad
 posteritatē, quō em̄ res imaterialis magnitudini & oneri, id est rebus mate
 rialibus possit cōparari & cōuenire. **P**ræmissa recōmendatione, hæc & simi
 lia plurima superius taxauī, qua ppter de his hic nulla mērio. **P**lurimas ius
 gi cremēto salutes, ego raro legi cremētū apud idoneos, sed bñ incremen
 tū **S**alutes nō pauciores quā gerit æstas aristas, æstas aristas cacophonon est,
 κακὸς φωνή, hoc est malus sonus, q̄ est plus fugiendus fere q̄ ullū aliud in grā
 matica uitū. **N**ā dicit **A**ul. **G**el. lib. xij. notū aticarū, quod a scriptoribus
 elegantissimis maior ratio habita sit sonitus uocū atq; uerborū iucundioris,
 quæ a græcis εὐφωμία **E**uphonia, id est uocalitas, cōsonantiāq; dicit, quā re
 gulę disciplinę q̄ a grāmaticis reperta est. **I**dcq; pbat auctoritate **V**alerij pro
 bi, **V**ergilij, **C**iceronis, **L**ucretij & reliquorū, de qua doctissimū **A**ugustinū
 in sua grāmatica audi, nā euphonia inquit, id est suauitas bñ sonandi admis
 sa est ad latinum sermonē, ut aspera temperet, & ab arte ex ratioe recessum
 est, ubi asperitas offendebat auditū. **S**ic **C**icero ait, impetratū est a ratione,
 ut peccare suauitatis causa liceret. **S**alutes numero incalculabiles. **I**ncalcula
 biles nondū legi apud idoneos ad salutem pertinere, nedū in frequenti usu
Ingentes cordis ex fronte salutes, est insulsa oratio, nescioq; profectio ubi uel
 quæ sit frons cordis. **S**alutes quas tibi gestit mens plenissima &c. **Q**uid tibi
 uis **C**arole, q̄ dicis mens plenissima: forsā plenissima stultitiæ, & sic est sen
 sus perfectus. **Q** autē hic apud te gestit regit accusatiūū quas, non legi ad
 huc apud idoneos, immo & nuper quidā scriptor comœdiarū eodē uitio
 laborauit, contra quem ita scripsi in annotationibus, ubi legisti gestire post
 se exigere accusatiūū: ego enim non legi, uide quid **T**erentius in **E**unucho
 dicat, **C**herea quid est quod sic gestis. **V**ergilius in **g**orgicis. **E**t studio incal
 sum uideas gestire lauandi. **E**st igit gestire (ut scribit **S**eruius **H**onoratus grā
 maticus) læticiā suā corporis habitu significare. **I**tē **N**onius **M**arcellus gesti
 re lætū esse significat, dictum a gesticulis facilioribus, & sic secundum illos
 est uerbū absolutū, ut dicunt grāmatici, quod nō regit accusatiuum post se,
 potest tamē quādoq; regere accusatiūū quando pro cupere ponitur, nec ta
 men legi nisi apud **T**ertulianū, qui dicit in principio **A**pologetici, unū ges
 tit interdum ne ignota damnetur. **B**oni uini scyphos plenos pro salute. **O**
Carole ut rideam tuas ineptias, es plane epicureus, qui nihil curas de salu
 te, sed tantum de gula & uoluptate, esq; alter **S**ardanapalus, qui fecit scri
 bi in sepulchrum suum. **C**um te mortalem noris præsentibus exple **D**eli
 ciiis animum, post mortem nulla uoluptas. **N**ancq; ego sum puluis, qui nu
 d iij

CONTRA EPISTOLAS.

per tanta tenebā. Hęc habeo quę edi, quęq; exaturata libido *H*ausit, at illa manēt multa & p̄clara relicta. *S*trabo hęc. *H*as & omnes salutationes posse sem rēphendere pluribus modis, sed nō est opus, cū noueris eas esse fatuas ridiculas, & barbaralexim ubiq; olentes, procedā iam ad ualedictiōes eius, ubi nō minus ineptū q̄ hic, ponamq; tantū aliquas, quia his cognitis poteris alias etiā his similes uitare, tanq; ridiculas & barbaras.

VALEditiones **C**AROLI. Sequuntur.

- T**u fœlix uale & quidem ualentius quam qui ualentissimus.
Tu lætius uale q̄ apis in thymo, quam piscis in undis.
- 10 **V**ale raptūm ex *P*arrhisius acta iam cœna cadente lumine solis.
Vale in eo qui facit ualere.
Vale ex *R*oma octobris decima, uelocius *E*uro, dū nox tulerat silētia terris.
Vale in eo qui dat escam omni carni.
Vale longa die & uoto fœlici. ex *B*ononia tarde dū læta traherēt crepuscu-
 la noctē. ex *N*. mane dum iam cessarunt profecto sole tenebrę
Vale, p̄p̄q; diē me expecta, intro quoq; me infra cor tuū firmare digneris.
Vale ualentius quam qui fœlicissime.
Vale lætus & faustus optatoq; uoto fruarē.
Vale fœlix teq; in æuum seruare dignetur creator astrorum.
- 20 **V**ale & tuā naturā tuāq; promissionē sequere in p̄clara te uocantes.
Vale, longior essem sed ad quietem sopor me inuocat.
Valete mihiq; præcipite nihil mihi dulcius erit uotis paruisse.
Valete in eo sine quo ualor esse non potest.
Tu uale in eo qui neq; fallitur neq; fallit. *E*t fœlix ualeas corpore sano.
Vale atq; sic studeas ut semper magis ualeas.
Vale estoq; faustus in æuum ex *N*. uolante manu leuissima penna.
Vale ex *P*arrisius eo calami cursu quo lepus segnior erat.
Vale ex *L*ouanio tam rapido cursu digitorū, ut uix oculi sequerētur.
Vale ex *N*. adeo cursim ut uisus calamus uentos superaret fugaces.
- 30 **V**ale atq; fausta fœliciq; sospitate fruarē. *E*t uale gaudentissime.
Vale ex *N*. sancti *L*ucę profecto tarde iam terris luce dimota.
Vale ex *N*. tarde dum nox aderat crescentibus astris.
Vale ex *L*ouanio digitorum motu non segni.
Vale ex *N*. leporino cursu, & quidem ocyus quam corpus opacū soli ob-
 iectum causauerit umbram.
Vale ex *L*ouanio oculi trepidantis in ictu.
Vale teq; ille custodiat in cuius manu nos & nostra consistunt.
Valete pater optime in eo cui nullus præfuit auctor.
Valeto & mereris & ea benedictione fruaris, quam oues a luporum den-
 tibus recipere solent.
- 40 **E**x *N*. tarde luce cadente uolante noctua nuncia noctis.
Ex *N*. celerius q̄ suos aspergat radios phœbus.
Valete lætissime siccatis oculis dolore seiccto.

Ex N. Junij septima, irundinis uolatu raptius.

Vale in eo qui numerat seculorum dies & horas.

Vale Mañ gnta tā rapido calamo quasi iunctas haberet Dædalij pēnas.

Ex brugis perfectināter una tibia stante altera ferente papyrus.

Vale semper intētus, q̄ labilis sit mundus.

Vale tibiq; persuade q̄ me totum tibi dedo.

Vale ex Parrhisijs alato calamo pennatis digitis.

Vale ex N. raptius q̄ fulgura cadunt.

Vale sponso lætius regeq; foelicior.

Interea uale meiq; semper meminens esto.

Vale semperq; præcipe tuus semper fuero, si tēpus postulat aut res.

Vale scriptum si > blauio cælo luna supplente diem.

Vale fortis semper & sanus ferricq; recocti robore firmior.

Vale perhilariter & quidem gaudentior musicis in melle

Vale constans studio intētus omniq; pendentia mentis seclusa.

Vale ex N. ocyus q̄ imaginem specula reddunt.

Fac ualeasq; idq; signatissime cura, ut si qd studio demas uirtutibus addas.

Vale ex N. Horæ labuntur, cadit sol & duplicat umbras, parat se dies cedere nocti &c.

PHILOLOGUS.

Videte p̄ lectores barbari Caroli nouā latinitatē, æque enim hic atq; in salutationibus delirat ineptissime, uel em̄ oibus scriptoribus doctrina præstat & omniū doctissimus est, uel omniū ineptissimus, quosquos enim scriptores dico probatos, unq; legi, cauēt ab istis ineptijs, solusq; Carolus scribit ea, quæ nullus unq; uel legit uel scripsit. Q; si cōmēdarē epistolas, & eorū uenustati patrocīnarent, nōne & Cicero & reliqui etiam nouissent sic addere in fine pueriles & barbaras orōnes & cōparatōes. De industria pariter barbasculus hic Carolus adiungit uel uersum uel mediū uersum, q̄ etiā tā crebro nemo unq; latinus fecisse cōperit. Vñ Quinti. li. ix. de cōpositione. Versum in oratione fieri multo foedissimū est totū, sed etiā in parte deforme, utiq; si pars posterior in clausula deprehēdat, aut uersus prior in ingressu. Ego aut̄ dixi nō crebro fieri, quoniā apud Cicero nē aliq̄n in oratione inuenit̄ integrū modo, modo mediū metrū, sed raro. Sed ut dicit Fœlix Capella. Hic t̄n uir & longo opere & ipsa sua maiestate defendit. At tu scribe tot & tam egregia q̄ fecit Cicero & tibi etiā somnū nō abnuimus. Tu autē in epistolis cōficiēdis sequere maiores & doctissimos. Scribasq; uale t̄m. uel si uelis, Vale, & me cōmendatū habeas. Vale & me, ut soles amare. Vale & me apud principem tuū cōmenda, uel simile &c. sine istis uanitatibus & puerilibus cōmentis, Vt aut̄ in summa dicā, omnes istæ ualedictio nes quas hic apposui, sunt uanæ & cauendæ ab omnibus q̄ uolūt & cense ri & esse latini. Ex Bononia, tarde dum læta traherent crepuscula noctē. Carole sepissime peccas i dictōe tarde. Debebas ei dicere sero nō tarde. Aliud em̄ est tarde, aliud sero, qd puer elemētari^o scire deberet. Vale eo calami

CONTRA EPISTOLAS

- curſu quo lepus ſegniſior eſſet. **O** ridiculā comparationē & nunq̄ apud doctos lectam. **E**s **C**arole ut cōiectura cōſequor ruſticus, & ſiſus tibi ruſticus cordi eſt (ut **P**li. ad **R**uſſum ſuū dicit) ſunt em̄ ut caſtris, ſic etiā in literis noſtris plures cultu pagano. **V**ale ex. **N.** ſancti **L**ucæ pfeſto, mallē dixiſſes uſgilia. **N**ā pfeſtū a feſto & religioē uacuū eſt, & glibet dies nō feſtus, ut dicit **N**oni. **M**arcellus, & **M**acrobius lib. i. ſatur. de diuiſione dierū. ſcribit profefſtos dies hoibus ob adminiſtrādā rem priuatā publicāq̄ cōceſſos. **V**ale ex **N.** tarde dū nox aderat creſcentibus aſtris. **B**one **C**arole, aſtra nocte nec creſcunt nec decreſcūt. **N**ā in eodē numero & die & nocte ſunt, q̄uis die propter ſolis ſplendorē ea obſcātē nō uideantur, quod & ſtabularij & popi, narij nouerūt. **T**amē is ſermo poetæ eſt cōceſſus & frequēs, qm̄ ut **A**cron grāmaticus dicit, ex uulgarī opinione plærūq̄ poetæ ſenſus cōcipiūt. **O**rationibus autē ſentētiarū grauitas & pondera uerborū conueniūt in primis, quod tu hīc nō cōſideras. **V**ale & quidē ocyus quā corpus opacū ſoli obiectū cauſauerit umbrā. **Q**uis unq̄ ex literatoribus nedū ex doctis uel au diuit, uſ legit hāc quā ſordidiſſimā cōparationē, celeritatis cū corpore opaco. **A**dde q̄ corpus opacū eſt philoſophorū, nō rhetorū, prout opacū dicitur nō tranſlucidū. **A**t opacū, ut dicit (cuius cōtrariū eſt **A**pricū. i. ſoli expoſitū) umbroſum latine, & ab ipſo **C**icerone dicit. **C**auſauerit ſemid octorum grāmaticarū nō illorū qui emuncto & romano loquūtur ſermone uerbū eſt, puulgata ſignificatōe. **C**auſari uero deponētaliter eſt in uſu poetarum & rhetorū. **E**ſt autē cauſari, cauſam rei geſtæ aſſerre. **Q**uintilia. in de elamationibus, nec cauſanti pupillo ſic tutor irascat. **V**irgi. **C**auſando noſtros in longū ducis amores. **C**auſari etiam ſignificat cauſam dicere, uel de ſendere, ut **N**onio **M**arcello placet. **V**ale meiq̄ ſemp̄ meminēs eſto. **M**eminens non eſt in uſu noſtro, ut dicit **M**acinel. **I**n **P**lauto meminēs, legit̄ tñ eſt fuge lector, quod tam & ſi **S**idonius in epiſtola ad **H**eſperijū etiā uſus ſit, non debet mihi obreſſe. **A**b illo em̄ eruditionē, non puritatē ſermonis aut receptorū uocabulorū auctoritatē mutuandā eſſe exiſtimo. **V**ale tibiq̄ p̄ ſuade q̄ me totū tibi dedo, nihil iſta oratione inſulſius. **E**ſt em̄ penitus incōgrua, & popinariorū peculiaris loquēdi modus, ſed dicendū erat, tibiq̄ p̄ ſuade me totū eſſe tibi deditū, uel tibi eſſe deditiſſimū. **V**ale ex. **N.** alato calamo, pēnatis digitis. **O** ridiculū totū **C**arolū nihil apportat, niſi quod eſt alienū ab omni latini ſermonis elegantia. **V**ale ſemperq̄ p̄cipe, tuus ſemp̄ ſuero ſi tēpus poſtulat aut res. **B**one **C**arole nimis cōciſas & tortuoſas, hoc eſt ſibi non cohēretes orationes cōglutinas, quod eſt uitioſiſſimū, ut poetæ ſemp̄ in tertio uerbo alſā inceptare ſentētīā, quod tu hīc & ſæpiſſime facis. **V**ale ſignatiſſimeq̄ cura. **S**ignanter & ſignantiſſime nunq̄ legi apud illuſtres. **V**ale ex **P**arrhiſius, ego dicerē ex **P**arrhiſijs, nixus auctoritate doctiſſimi uiri noſtra tēpeſtate **P**hilippi **B**eroaldi, qui dicit in annotationibus cōtra **S**eruiū, ego annū agens tertij & uigeſimū, cum **P**arrhiſijs celeberrima totius **G**alliæ ciuitate, ſtudia humanitatis publico auditorio p̄ſiterer. **P**arrhiſij parrhiſioꝝ pluralis numeri tñ ſignificat & gentem & ciuitatē illius

gentis. Est igitur notū ex Beroaldo Parrhijs pluralis numeri tantū esse, & non debere dici ex Parrhisius. Item & Parrhisios esse populos illius. ut bis, ex eiusdē auctoritate notū, atq; auctoritate latinissimi historici Julij Cæsaris, q̄ dicit Lutetiam esse oppidum Parrhisiorū. Et ut quandoq; finiam, omnes istæ Caroli ualedictiones sunt non minus ridiculæ q̄ ineptæ, & in primis ab omnibus latini sermonis studiosis uitandæ, quas omnes singulatum taxare esset superfluum & nimis rediosum. Nunc descendemus ad epistolas Caroli, earundem uel saltem aliquas ineptias, & incongruitates studiosis ostendendo, ut ab earū lectiōe sint penitus alieni. Nam, si omnes (ut ita loquar) inconuenientias exhibere pergerem, res cresceret in magnū uolumen, & epistolis grandius multo, quod esset lectoribus fastidiosum. 10

CAROLVS

More uinatorū qui de quolibet uase probā tradere consueuerūt.

PHILOLOGVS.

Probā ego in uita mea nunq̄ legi pro illa significatione, nisi apud indios & eisdem plane barbaros.

CAROLVS

Sed nunc isto cum opportuno gerulo te scire exopto.

PHILOLOGVS.

Hæc est oratio meo iudicio, non multū in usu eruditorū & receptorū dicendo sic, gerulus præsentū, quod ego nūq̄ legi, uel gerulus se solo, uel portitores, licet Hiero. & Sidonius utantur, sed dicendū est scdm̄ ueterum usum, Tabellarius. In hac em̄ oratiōe lator p̄sentū, & sitibus (ut Perottus dicit) non modo barbare loquimur, sed etiā falso, nō enim lator est, nec cū scribūtur literæ, nec cum legūtur. cum enim scribūtur, laturus est. dū legūtur attulit, hæc ille. At Perottus uix satis exacte uim illius uerbalis in or, et etiā similiū cōsiderauit. possunt em̄ omnibus tēporibus applicari. dicit em̄ doctor siue doceat, docturus sit, uel docuerit, ita lator legis tam qui tulit, q̄ fert, aut laturus est dicit. Sic etiā uictor dicit, tam qui uincit, q̄ uicit, ubi igit̄ nostri dicūt lator uel baiulus, uel ostensor, uel exhibitor, uel gerulus, uel p̄sentator p̄sentū, uel harū, tu dicas uno uerbo & elegāter, tabellarius, gerulus tamē literarū magis admittitur (non gerulus p̄sentū uel harū) cū Plautus dixerit, Salutigerulos pro salutē portantibus. Ita etiā in bacchi. Chrysalus dicit, non prius salutē scripsit. Nicobulus respōdet. nusq̄ sentio. Chrysalus non dabis si sapiēs. Verū si das maxime, ne ille aliū gerulū querat. Idem in pseudo. munigeruli uitur, quasi gerēs munus. & Sueto. de Caligula. Magnificas Romā literas misit monitis sæpe latoribus &c. Et Solinus de Germania dicat, potuū gerulus. Apuleius similiter, gaudij sui gerulus scriptū reliquerit, aliud tamē magis est in usu probator, quod & graphice expressit Hiero. dicens. Rudes Italiae populi ante chartæ & membranarū usum, aut in dolatis ex ligno codicillis, aut in corticibus arborum, mutua epistolarum colloquia mittebāt, unde & portitores earū tabellarios, & scriptores a libris arborū librarios uocauerunt. Portitor autē ut sit ille qui aliquid 20 30 40

CONTRA EPISTOLAS

portet, & ut alij uolūt, qui portat, nō possum scire unde deriuetur, tamē a portare portator potius, q̄ portitor dicei, Sed melius est q̄ a portu dicatur ut sit portitor transfretator a portu, de qua re ita dicit Bapūsta Pius Bononiensis, quos græci telonarios appellāt. Cicero magistros scripturę. Primo res tamē latini portitores appellāt. Inoleuit & stirpescere caulescereq; iam pridem cecepit labes opinionis, quæ meo primū Marte demolitāda est, portitorē. s. appellaret literarū nunciū. Nec obstat Cassiodorū, ceterosq; neotericos portitorē literarū dicere audacter. At ego ut dicam quod sentio, non Cassiodorus solū, uerumetiā Seruius, Hieronymus & Ambrosius illo doctiores ita utūtur, & his omnibus multo uenustior, maiorisq; auctoritatis lib. i. theba. Statius. Languet hyperboreæ glatialis portitor urfæ, atq; Martialis de ariete, quo traicta est Helle. Quid meruit nemees terror quid portitor Helles. Pollemus tamē inquit Pius apud Ecclīasticos portitorē literarum, p̄ uectore interpretari, quoniā ille per mare naui mittebatur, quoniā litteræ naui missitabatur p̄sertim cum atici essent littorales populi.

CAROLVS.

Nescio quid mihi ad aures cecidit, q̄ ex urbe ad nos q̄ primum descendere paras.

PHILOlogus.

In aurē cecidit, est inusitata oratio, pro eo quod intellexi uel percepi.

20

CAROLVS.

Si sortem patriarū luctus & squalorem cerneres.

PHILOlogus.

Ista est una oratio popinariorū, qui dicunt in ista patria crescūt bona uina, cum deberent dicere regione uel prouincia.

CAROLVS.

Quæ iam ita deperijt, ut ne domuncula salua permanſit.

PHILOlogus.

Si elegāter Carole nouisses loqui, dixisses profecto, ut ne domūcula quidem. Itē ut, in hac significatione requirit coniuñctiuū, ut sic, ut ne domūcula quidē salua permanſerit.

30

CAROLVS.

Memoriā certe rapacē habet & tenacē quo eū sacratissimarū legū aptissimū iudico auditorē.

PHILOlogus.

Quæ memoriā sit rapax nūq; legi, forsā furis, manus Carole fuit rapax, memoriā non. Item quo similiter quemadmodū ut, postulat coniuñctiuū, ut quo eum aptum iudicem auditorē legum.

CAROLVS.

Tu igitur indilate prouidebis sibi de corpore legum.

PHILOlogus.

Indilatæ sæpissime dicis, ego autē apud idoneos nūq; legi.

CAROLVS.

40

Scias amice ad cor usq; dilectē, similiter ad cor usq; rogans.

PHILOlogus.

Ad cor usq; dilectē sæpius dicis, & aliā orationē sequentē, sed an bene

nec ne, nō possum iudicare, ego tamē non dicerē, nec unq̄ apud aliū legi.

CAROLVS.

Habes Macrobiū in Saturnalibus, habes etiā Donatū super Terentio quos libros si mihi concedere non recusaueris.

PHILOlogus.

O puerile Carole ingenii, quis unq̄ dixit cōcedere, p̄ cōmodo dare ut mutuae: nisi plane imperitiu litteratores. Concedere enim significat iugebē non leihen.

CAROLVS.

Cogor iā tibi cordialis amice quiddā quod me angit & urit deuelare.

PHILOlogus.

Cordialis non legi unq̄ apud doctos. Item deuelare s̄pissime usurpas pro manifestare, quod & si possit esse latinū, tamē apud probatos est nullo in usu, apud te frequentissimo.

CAROLVS.

Fili q̄ ad gradum tanto desyderio aspiras gaudeo.

PHILOlogus.

Ista est oratio popinariorū & seplasiariorū, habes gradū in quo gradu est, est ne gradatus, pro eo quod est in qua dignitate est studiorū, uel quā dignitatem nactus es in literarū studijs. Item uel quæ insignia meruisti in literatoria militia, uel es ne aliqua dignitate insignitus.

CAROLVS.

Nam doctrinari qui sistit negligit, retrocedit qui non progreditur.

PHILOlogus.

Doctrinariū sis rhetor bñ grāmatistis remisisses, quorū est, nō rhetorū

CAROLVS.

Ago iam annū sexagesimū tertiu. **PHILOlogus.**

Elegantius dixisses, ago annum tertiu & sexagesimū, & si scdm grāmatium bene dixeris.

CAROLVS.

Qui adulari soleam uel insufflare uescas. **PHILOlogus.**

Quid sit insufflare uescas, & quale prouerbiū nondū legi.

CAROLVS.

Primā missam fauente dei clementia celebraturus.

PHILOlogus.

Prima missa quid sit, bonus latinus non intelligit, sicut in cōmētarijs nostris de abusione audies, dixisses latine primas operationes, uel prima sacrificia, uel primitias initiationis meæ. Nec bene dicitur uolo canere primitias meas, sed offerre deo primitias mei sacrificij, uel celebrare, nec satis est dicere primitias, nisi addideris cuius sint primitiæ. Sunt enim primitiæ omnium rerum primi fructus.

CAROLVS.

Itaq̄ absq̄ uiro mercantiam exercet. **PHILOlogus.**

Mercatura legi, mercantia apud doctos nunq̄.

CONTRA EPISTOLAS

CAROLVS.

Q ante instans Martini festum eas restituro.

PHILOlogus.

Iste est iterū unus indoctorū modus loquendī cū dicūt ad instans natiuitatis dñi festū te soluā, & siñā, cū dicere deberēt ad festū natiuitatis, uel alterius pxime futurū. Nemo em̄ ex oratoribus quod ego sciā, sic locutus est. **D**ialectici autē accipiētes instans, p nunc, fallunt meo iudicio, quoniā tēpus significat mox futurū, ita accipit Marcia. **F**œlix Capella lib. ix. dum inquit **I**psaq; tripos trini cursus psagia pollicei, hoc est extātis instātis & rapti, hoc est p̄sentis, futuri & p̄teriti. Apud Diomedē autē instans, p̄ p̄senti uidei accipi, dū dicit, eius tñ p̄fecti instās apud ueteres sustollo erat, & apud **P**riscia.

CAROLVS.

Sed in antea uidero ne te amando perdidisse uidear.

PHILOlogus.

In antea est barbarū, sæpius enim ante dixi, præpositionē aduerbio nō posse præponi, nisi auctoritas suffragetur.

CAROLVS.

Meministi eorū quæso quæ lapsis diebus ad te scripsi,

PHILOlogus.

20 Elapsis diebus, uel effluxis, uel retroactis diebus, imperiti quidā & in forensi iurgio detriti rabulæ utūtur, exactis siue superioribus dicēdū erat, ut Merula Alexandrinus in Galiotum testis est, atamē præterita die dicit **C**æsar lib. vii. de gallico bello. & **P**lautus in **M**erca. **S**eruisbo mihi decurso in spacio, & dilapso tempore, **S**alu. in Iugurtino. **I**tem respiriū quod apud te sit plane ignoro.

CAROLVS.

Ut nostras aperiant requestas. **PHILO**logus.

Requesta est uocabulū apud indoctos in precio, apud doctos barbarū, **I**tē p̄ iamā dicis, quod itidē barbarū est, sicut superius ostēdi in dictione in antea.

CAROLVS.

30 Itaq; cautelose hoc efficit. **PHILO**logus,

Cautela cautelose apud grāmatistas nō apud rhetores suū locū habēt.

Nam doctiores pro cautela cautio dicunt. **CAROLVS.**

Ex raritate meæ temperaturæ. **PHILO**logus.

Temperaturæ uocabulū est gothicum & nuper inuentum.

CAROLVS.

Nucleū cordis mei pandam. **PHILO**logus.

40 **Q**uid sibi uelit ista oratio, ego non uideo. **E**st em̄ inusitata apud doctos. **E**st igitur tuū sigmētū **C**arole. **Q** autem dicis appreciare grāmaticum est uerbū, uix elegās, & si usus sit eo etiā **H**ieronymus. **I**tem improtracte, id est sine mora, nemo nisi barbarus sic loquitur.

CAROLVS

Affectuosissimas salutes, **PHILO**logus.

Affectuosus a. um. in tua significatione apud grāmatistas forsan ualeret apud rhetores barbarū. Item credētia nuncq̄ nisi apud te & tui similes legi-
CAROLVS.

Salutes plurimas melle & succura dulciores.

PHILOlogus.

Saccarus significat quod teuto. nos dicimus zucker. Et non succura, uel zucharus. Pli. in. xij. cap. viij. Saccaron & Arabia fert, sed laudatius India. Ergo male Philel. epi. lib. vi. Iacobo Cōstantino, paucis em cōtenti sumus, plurisq̄ lactucā & pyrū facimus, quā cinnama & zucharū. Sed quid plura. iam receptui canam. Infiniti em opis esset oīa psequi. Cōsultissimū autē est ab eius lectione penitus abstinere, qui nō docet sed dedocet. legas autē Ci ce. in epistolis. Philelphū & alios. Ego ad alia pgreddiar. Iam uale.

BEBELIUS.

Legimus nuper Iuonis sancti Carnotensis ecclesie quondā episcopi epistolae, non minus doctrina q̄ sanctitate commendabiles, in quibus tamen omnino displicent salutationes, non more ueterum scriptae, sed rusticae & uitandae, de quibus iudico uti Carolinis. Vale.

COMMENTARIA DE ABVSIONE LIN

guæ latinæ apud Germanos, & de proprietate eius dem. Et vocabularius optimarū dictionū.

10

ADLECTORES HENRICVS BEBELIUS.

Clangere romano quisquis sermone diserte

Optas & caste uerba latina loqui,

Huc precor accedas, non sim tibi sordidus auctor.

Inuenies quæ te nanq̄ iuuare queant.

AD PRAESTANTISSIMVM & utriusq̄ iuris peritissimū

doctorem **GR**egorium **L**amparter ducis **V**uirtenber-

gensis **C**ancellariū dignissimū. **E**pistola **H**enrici **B**e-

belij **I**ustingensis **S**ueui poetæ laureati.

30

Quærenti mihi atq̄ sapius cogitanti uir præstantissime, cui nam potissimum meos de abusione linguæ latinæ cōmentarios dedicare, tu mihi quoque me ueterā occurrebas. is em es habitus, qui pter mirificas easdēq̄ immortales uirtutes tuas, ea etiā splendescas poliorū studiorū excellentia, & tam sis emeritus omnis literariæ expeditionis miles, ut si sub tui noīs auctoritate has nostras lucubrationes emisero, tutissimū patrociniū mihi uidear adeptus, aduersus triuiales & barbasculos grāmatistas, qui rugata fronte, dimisso supercilio, solutis labijs, oborta lingua & stridente salua, uerbisq̄ trutinatis auctoritatē sibi doctore & iudicū uendicāt (ut uerbis utar Hieronymi) ut apud eos qui audiūt docti existimētur, aut certe ex hoc rumusculo turpia secūtur lucra, qui tamē sunt plærūq̄ ea ingenij tarditate, ut tes-

40

EPISTOLA

mere plæraçq; omnia eructēt, nec ullū illis cōmerciū sit uel fuerit cū his scri-
 ptoribus qui latinæ linguæ proprietatē, & remotiorū uocū significatiōes
 indagarūt, solū igit̃ illud hominū genus timeo, qui paulū aliquid ultra pri-
 mas literas progressi, falsam sibi sciētix psuasione imbuerūt, nam & cede-
 re p̃cipiēdi peritis indignātur, & omniū studijs obstrepūt, a quorū cogniti-
 one sunt alienissimi, fodietes omnia ea quę neq; in scholis eorū triuialibus
 cōculcata neq; in schedulis Alexātri & similiū protrita sunt. Cōtra hos te
 patronū, te defensorē, teq; propugnatorē appello, q̃bus obsecro respōdeas
 ut figāt ipsi stilū, tria ut dicit̃ uerba cōiungāt, studeāt paululū, experiant̃ se
 metipsos, & ex labore proprio discāt ignoscere laborātibus. Ego em̃ cū uis-
 dere liceat passim & in uarijs. **E**uropę, romaniq; imperij nationibus bona-
 rum artiū studiosos maxime in id niti conariq; ut latine, uenuste, & signifi-
 canter sermōes suos efferāt in mediū, soli germani, & nos p̃sertim Sueui p̃-
 uicacia quadā lenocinia uerborū, uereq; latinitatis obseruationē minime
 curemus. Subueniendū duxi (cū sit uel maximū pietatis opus errantibus
 uiam demonstrare) nobilissimis quorundā in **G**ermania ingenijs, qui cum
 sint alioqui eruditi plane, & multis in rebus excellētes, præceptorū tamen
 suorū incitiua adeo barbari, gothici, & uandalici in suis & scriptis et sermo-
 nibus audiuntur, & adeo iniuriōsi in linguam latinā, ut me hercules, uix **C**i-
 cero uel aliquis suorū æqualiū in uitā reuocatus latinā diiudicaret. **A**ccē-
 dant igit̃ huc oēs bonarū artiū studiosi, præsertim germani, quibus potissi-
 mum scripsimus, & legāt relegantq; has lucubrationes nostras, inuenient
 enim docti pariter & indocti, pueri & profectioris ætatis hoīes plurima le-
 ctu dignissima, quibus se suuare possunt, iam in profodia, nūc in orthogra-
 phia, quādoq; in syntaxi, hoc est constructione, & plerūq; in etymologia,
 ubi uulgo & ab indoctis peccat̃, quā puincia apud germanos, quod ego
 sciā nemo ante me tentauit, persuadeo tamē solū, nec scribere uolo inuis
 legē. Inuitus em̃ me nemo legat, uel sequat̃, utat̃ quisq; si uult sua latinita-
 te, uel barbarie potius. **L**egāt me studiosi, & quibus curæ est bene loqui &
 latine, nolentē non cōpello, uolentē sūmo cū studio ducere cupio, quod ut
 cum dignitate præstare possim, nihil non librorū quos præsertim habere
 potui reuoluere, introspicere & olfacere, nō sine magno labore meo conas-
 tus sum. **Q** si me contigerit interdum errare, uti non dubito (cum nemo
 unus iuxta **V**arronē lib. ij. de re rustica, omnia scire possit, & **R**uffinus scri-
 bat operi arduo & magno somnū non esse abnuendū, & quādoq; bonus
 dormiter **H**omerus) nō ægre laturus sum, nec reformido coargui, adeo ut
 gratias quoq; habiturus sim qui me ueriora, certioraq; docuerit. **T**am lon-
 ge enim ab hac excellētia, ut & **A**ugu. profitetur) absūm, ut si nullū uerbū
 quod reuocare uellem protulero, sim fatuo q̃ sapienti similior, sed proinde
 de fateor me ex eorū numero esse conari, qui proficiēdo scribūt, & scriben-
 do proficiunt. **P**arū itaq; existimo æquū iudicē immo impudentem & in-
 grauisimum qui tot barbarissimis & tot millibus errorum a me cōfectis &
 eradicatis uno aliquo pluribusue aut p̃teritis aut ignoratis, aut male iudicē

caris compensatione agi nolit, sed ut ineptū, indoctū & male meritum del
 lingua latina cōmertio literarū interdicit, quis mihi non iure concederet
 clamare cum Hieronymo: O labores hominū semper incerti, o mortaliū
 studia, contrarios interdū fines habētia, unde putabam bene mereri de ger
 manis nostris, & nostrorū ad discendū animos concitare, inde in culpā uo
 cor, & nauseanti stomacho cibos ingero, aut quid in homine tutū sit, si ins
 nocentia criminosa est, hoc tamen unū in primis consolatur me, q̄ studios
 sis hominibus fecerim rem gratissimā, & de literaria republica, apud ger
 manos male meritus nunq̄ debeam censerī a quoq̄, ueniat modo æquus
 rerū æstimator, non assis faciens detractores pessimos, & indoctos literato
 res. Nam ut loquar cum Seneca, nunq̄ uolui placere populo. Nam quæ
 ego scio, populus non probat, quæ probat populus ego nescio. quis enim
 populo placere potest, cui placet uirtus, & ea quæ sunt supra populū? **T**is
 bi igitur non populari, sed doctissimo, sed studiosorū studiosissimo, sed ins
 geniosorū fauentissimo, amplissimæq̄ dignitatis uiro dicauius hos ima
 turos fortis, ea conditione, ut quæ emendari opus sit, pro tua humanitate
 uelis cognoscere, & in meliorem lectionē redigere quæ benedicta sint non
 recuses apud semidoctam grāmatistarū cohortem defensare, & tui uatis de
 xteritatē ab omni indoctorū iniuria asserere. **V**ale, & me cōmendatū sem
 per habe. **Ex Tubinga. M CCCCC.**

AD EVNDEM ASCLEPIADEVM carmen.

Inter iuridicos gloria Gregori
Non spernenda uiros Sueuia quos fouet,
Nec non eloquij tersiloqui pater.
Tractans ardua factaq̄ principum.
Quæso si timide nostra minutula
Te musella adiit plena ruboribus
Pergens ad faciem tam nitidi uiri
Agresti similis quæ sit arundini
Nam suscipias fronte serenula
Si non eximio displiceat tibi
Non assis faciam Zoile liuidos
Latratusq̄ tuos, qui quod amabile
Quicquid conspicuū moribus & tuis
Diuersum est, triuio rumigero furens
Explodes ueluti cuncta ualentia
Liuoris stimulo ducis in infimū
Sed non barbaricis, sed tibi Gregori
Docto atq̄ egregio scribere mens mihi
Quapropter famuli iam precor aspice
Exorsus iuuenes, quæ tibi dedicans
Vellem mente hilari susciperes, **V**ale.

AVCTORES

AVCTORES QVIBVS vsi sumus in hoc opere.

	Ex grāmaticis	Marcialis	rerum rusticarū.
	Seruius	Ruffus festus	M. Caro.
	Sergius	Germanicus Cēsar	Iunius Columella
	Donatus	Marcianus capella.	Palladius
	Priscianus	Petronius arbiter	Marcus Varro.
	Aulus Gellius	Ex christianis poetis.	Ex philosophis.
	Acron	Sedulius	Seneca
10	Porphirio.	Prudentius	Boetius
	Hedrianus	Iuuenus	Apuleius
	Nonius Marcellus	Sidonius apollinaris	Albertus magnus
	Festus Pompeius.	Fortunatus ep̄us	Ex ecclesiasticis
	Marcus Varro	Arator	scriptoribus
	Diomedes	Alcānus auitus	Lactantius
	Caper	Ex Oratoribus.	Ruffinus,
	Agretius	Cicero	Cassiodorus
	Terentianus	Quintilianus Fortu	Tertulianus
	Charisius	natianus	Hieronymus
	Ex Græcis	Plinius Nouocomēsis	Augustinus
20	Iulius Pollux	Ex historicis	Ambrosius
	Ioannes Crastonus	Titus Liuius	Fulgentius
	Ex poetis,	Quintus Curtius	Beda presbyter
	Virgilius	Cēsar. Orosius	Ex ambiguis
	Ouidius	Valerius Maximus	autoribus
	Horatius	L. Florus	Plinius
	Lucanus	Flavius Vopiscus	Solinus
	Sillius Italicus	Amianus Marcellinus.	Macrobius
	Claudianus	Iulius Capitolinus	Iulius firmicus
	Lucretius	Salustius	astrologus
30	Statius	Suetonius	De re militari
	Calphurnius	Iustinus	Vegetius
	Seneca tragicus	Cornelius Tacitus	Iulius frontinus
	Plautus	Serenus Samonicus &	Ex iuriscōsultis
	Terentius	is q̄ Macer inscribit	Vlpianus
	Persius	de uirtutibus herbar̄	Paulus
	Marcus Manilius	scribens, sed non est.	Modestinus
	Iuuenalis	Ex panegyristis	Caius
	Serenus Samonicus	Latinus Pacatus	Martianus
	Ausonius	Nazarius	Pomponius
40	Tibullus	Mamertinus	& quidā alij
	Propertius	Plinius iunior	Ex Neotericis hoc
	Catullus	Ex scriptoribus	est recentioribus

Laurentius Valla	Franciscus Petrarcha	rorū accusati ab auctoꝝ
Tortellius	Iouianus Pontanus	Isidorus.
Dionysius Nestor	Raphael Regius	Hugutio
Iunianus maius	Poggius	Catholicon, quos Nes
Nicolaus Perottus	Angelus politianus	stor insequitur taxan
Crispophorus Landi	Antonius Sabellicus	do, eorūqꝫ plures erro
Beroaldus (nus	Baptista Mantuanus	res annumerat.
Georgius Merula	Ioannes Craſtonus	Papias
Domitius Calderinus	Antonius Panormita.	Brachilogus
Sulpitius uerulanus	Paulus Pompilius	Henricus de colonia
Franciscus Philephus	Hermolaus Barbarus	Māmetractus
Leonartus Aretinus	Martinus Phileticus	Ioānes de garlandria
Georgius Valla	Hubertinus Crescētinas	Alexāder gallus
Anto. Mancinellus	Auctores taxati & er	Grecista, Petrus helig

DE ABVSIONE linguæ latinæ.

De quibus **Catolicone** & alijs taxatis dicit Nestor Dionysius, non satī admirari queo, qꝫ cum latinarū literarū mediocrē haud quacꝫ scientiā, grecarū prope nullā habuerint, uocabulis græcis nō latinis modo nō inepte dicā, aut inerudite, sed a uero prorsus uerisimiliqꝫ abhorrētes interptatiōes etymologias, cōpositiones, deriuationes cōtra approbatissimorū tā græcorum qꝫ latinorū auctoritates innectere ausi sint, quos ego tamen **Bebelii** excusandos puto, cū uisuerint eo tēpore quo lingua latina corrupta erat per gotthorū & uandalorū influxionē, ut nemo lere tunc reperiret, qꝫ emū etæ & sinceræ latinitatē curā haberet, tales igiꝫ de industria sensisse eo tēpore cum plebeia indoctorū omniū cohorte possunt existimari, nō credas uocabulario ex quo, & uocabulario rerum. Nam in mille & multo pluribus locis aberrāt a uera terminorū acceptione & significatione.

CONTRA EOS qui uolunt abusiones & barbarismos consuetudine defendere.

Anteqꝫ ad materiā nobis propositā ingrediar, in primis quorundā blateratorū insanas obiectiones refutādas censeo, qui has nostras cōmentationes p utilitate publica susceptas molestissime sunt laturi, quoniā ab eorū ignoratiā multū distant, dicturi quid tu tantā præ te fers iactantiā & scientiarū ostentationē, ut in aliorū hominū uitia & rephensiones descēdas: cū tu ipse in minimis forsan interdum prolabarīs. Quibus ego respōdeo me hūc suscepisse laborē (mater Christi sit mihi testis) pro cōmuni studiosorū utilitate, & si ut dicitis sapius errare me cōtingat, cū nemo tam prudens, tā circūspectus possit esse qui non aliqꝫ labat (ut testat **Lactātius Christianus Cicero**) tamē emēdari patior. Scio em̄ ita cōparatā esse omniū naturā hominū, aliena ut melius uideant & iudicēt qꝫ sua. Nostri autē dialectici mox dicent sufficit nobis mentis cōceptū exprimere, sufficit qꝫ intelligimur, nolumus fieri uel poetę uel oratores. Sed philosophi uel theologi, has res minutulas paruipendētes, At si me audire uis, si esse & haberi cupis latinus, in

DE ABBVSIONE

singulis intuendū est, ut dicit **Fabius** de elocutione li. viij. ut sint latina quę
 dixeris, perspicua, ornata, & ad id quod efficere uolumus accōmodata. Si
 aliter loqueris iā gothicus es nō latinus. At uero q̄ est tua tanta puicaria
 & mentis obduratio, ut cū poteris latine & Romane loqui, malis gothice
 & barbare, tā em̄ facile itur recto itinere q̄; deuiō & erroneo, nisi forte (q̄d
 & concediū) uelis barbare nō latine philosophari. Quē aut̄ theologis, philo-
 sophis & quibuscūq; aliis eloquētia & tersus sermo nō solū ornamento sit
 & decori nō mediocri, sed pene necessarius, audiamus **Senecā** Christianissi-
 mū philosophū ad **Paulū** apostolū dicētem. **Velim** itaq; cum res eximias
 10 proferas, ut earū maiestati cultus sermonis nō desit. Idē ad **Luciliū**, nō (me-
Hercule) ieiuna esse uolo & arida, quę de rebus tam magnis dicentur, neq;
 em̄ philosophia ingenio renūciat. **Et Quinti.** li. ij. institū. quin ipsa uitę prę-
 cepta etiā si natura sint honesta, plus tamen ad formandas mentes ualent,
 quoties pulchritudinē rerū claritas orationis illuminat.

Vt̄erius obicit̄ aduersarij. **Artē** discamus, sed usum teneamus. Con-
 fuetudo em̄ certissima loquēdi magistra est, ut dicit **Fabius** & **Horatius**.
 Multa renascēnt̄ q̄ iam cecidere, cadēnt̄q;. Quę nūc sunt in honore uocabu-
 la, si uolet usus. Quē penes arbitriū est, & uis & norma loquēdi. Sed in cō-
 20 dicūt̄ indocti, sic loqmur, quid ergo cū tuis ineptiis nos redarguis? Rñdet̄ t̄
 bi **Quintilia**. Cōsuetudo rephensione carere debet. Nā in loquendo non si
 quid uitiose multis insederit p̄ regula sermonis accipiendū erit. Nā ut tran-
 seā quē admodū uulgo imperiti loquuntur. Tota sepe theatra & omnē circ-
 turbā exclamasse barbare scimus, ego cōsuetudinē sermonis uocabo cōsen-
 sum eruditorū, sicut uiuēdi cōsensū honorū, hęc **Fabius**, hoc idē dicit **Scit̄**.
Hiero. ad **Ruffinū**. Errantiū multitudo nō parit errori patrociniū. **Et Paul-**
us iuriscōsultus. ff. de regulis iuris. Quod initio uitiosum est, nō pōt tractu
 tēporis cōualecere. Hoc idē repetitū de regulis iuris li. vi. ca. Non firmatur
 30 **U**sus etiā est, ut sup̄ poetica **Horatii** tradit̄ **Porphirio**, **luculētus** interpres,
 nihil aliud q̄; regula sermonis latini, dicūt̄ aut̄ multi, audiui sepe doctos ita
 loqui, p̄sertim in pago nostro est unus sacerdos admodū bonarū artiū per-
 ritus, ut passim de illo p̄dicant, & tñ ita ut nos loquitur. Dico tibi in hoc nō
 est doctus, pōt in aliis habere peritiā, in hoc nullā auctoritatem habet. **V**na
 etiā uoce soletis oēs opponere dictū nescio q̄d **Boetii**, **Miserrimi** est ingenij
 tñ inuētis uti, & nūq; inueniēdis. **Et Aristotelis** dictū, fingere necesse est. **F**in-
 gere dico tibi, ut testat̄ **Fabius** magis cōcessum est gręcis, qui sonis etiā qui
 bulsā, & affectibus nō dubitarunt noīa aptare. nostri aut̄ in iungendo, aut
 in deriuādo paulū aliquid ausi, uix in hoc satis recipiuntur. **Et idem** dicit̄
 noua uocabula nō sine quodā periculo fingimus. Nam si recepta sint mo-
 40 dicum laudis asserunt repudiata etiam in iocos exeunt, usitatis ideo tutius
 utimur, hęc ille. Hoc idem uult **Aul. Gelli.** lib. x. ca. viij. **Et Quintili.** in viij.
Fictio nomis gręcis inter maximas habita uirtutes, nobis uix permittit̄,
 deniq; tāq; confirmata sint omnia nihil generare audemus ipsi, cum multa
 quotidie ab antiquis ficta moriatur. **Et Cice.** de perfecto oratore ad **Brutiū**.

Ergo ille tenuis orator modo fit elegans, nec in faciendis uerbis erit audax & in transferendis uerecūsus & parcus, & in priscis reliquisq; ornamētis & uerborū & sententiarū remissior. Si autē uelis fingere a græcis mutuabis. Audi Horatiū. Et noua fictaq; nuper habebunt uerba fidē, si Græco fonte cadant Graphice & de his rebus disserit consultus. Fortunatianus lib. iij. artis rhetoricæ in hæc uerba. Tertiū modus qui est, ut nouemus uerba quæ tamē parcius debemus attingere, nam & egre nouū uerbū facere pot sis leue ac decorū, & fere aspernātur homines que non recognoscāt, uir pfe cūssimus dixit uerbis utendū esse, ut nūmis publica moneta signatis. Idem uerba quibus modis nouātur, primo græca transferimus, ut noua, ex his 10 latina confingamus, de hinc per geminationem, ut Cicero seras soliuagas dixit, & per deriuationem nouare possumus, ut ab autumno Cato ait autumnitatem, & a perpetiēdo Cicero perpellionē. Ultimo dixeris nolo esse tam singularis, ut nostri loquūtur, derideor a uulgo tam curiose loquēs promptū est inquā non a doctis sed ab imperitis & indoctis derideris, quibus si placere uis desperandum est de tuis studijs.

DE ORTHOGRAPHIA quarundā dictionum male a uulgo scribi solitarū, & q̄ necessaria sit orthographia grammaticis.

O Orthographia (hoc est recta scriptura) Germana iuuētus quā nō solū decora sed etiā necessaria sit, p̄ter Donatū tuū etiā ex Quintiliano in pri. discas, qui ita dicit, Quis hoc nescit, alios barbaris mos scribendo fieri, alios loquendo, quia quod male scribit, male etiā dici necesse est. Et Augu. Barbarissimus quid aliud est, nisi uerbū non eisdē literis uel sono enunciatū: quo ab eis qui latine ante nos locuti sunt enunciarī solet, ex quibus uerbis etiā apertissime habes, æque in scribēdo ac dicendo & orationibus barbarissimos fieri. Quare posui quasdā uulgatas dictiones & earū rectā scripturā, ut cum in his scribendis prius errauerimus, iā simus cautiōres, ne toties barbarissimos admittamus simusq; omnibus doctis lū dibrio, & germano nomini dehonestamēto futuri. Passim igit sine ordine cōgessi huc (ut quæq; nobis se obtulit) dictiones perperā antea scriptas, q̄d cum notissimæ sint significationis, & ego tantūmodo rectā scripturā in his desiderem, nolui quanq; seorsum & suo loco ponere. Scribe igitur **IEN** taculū per i, non gentacula, teuto, morgenessen. **IM**ber nō humber uel himber. **Chry**stostomus, non chrisostomus uel crystostomus. **PER**ennis nō peremnis, q̄a a p̄ & annus deriuat. **PRE**sbyter nō prespiter uel p̄sbiter, sed p̄y. **SCH**eda schedula nō cedula. **SAB**batū duplici bb scribitur non fabatū. **LE**onardus uel potius leonhartus, nō lenhardus. Et secundā producit apud Philel. in Saty. Ingenia hæc eadē patī faciūdia nostri. Ip̄se Leonardus seclī ducis atq; panormi ego tū mallē corripere. **PRO**tonotarijs, protomartyr protoplastus, & om̄ia a protos quod est primus, t exili, & non aspirato scribūtur, ut ptomartyr, non prothomartyr. Hic etiā

DE ABRVSIONE

- nota scribendū esse **MAR**tyr, in ultima syllaba per y græcū nō martir. Et martyr græce latine dicitur testis, protos autē primā produ, quia per ω mega scribitur, quod quidā nostri nō bñ obseruauerūt. **LOTH** scribitur nō lot. **PRO**lepsis nō prolepsis. **PRO**œmiū nō prohemiiū. **EX**scribere non exscribere, quia post x nunquā pōt seq s, ut dicūt grāmatici, sed nō uideo semp ita obseruatiū eē, legoq; exscribo etiā & sifia apud recētiōres eosdēq; doctissimos. **SYL**lepsis nō silempsis. **SYN**ecdoche nō sinodoche. **SCH**isma nō scisma nō em a scindo uenit, ut indocti grāmatici dicūt, sed græcū est. **SCHE**ma nō scema. **SYN**alœpha nō finalimpha. **SPH**æra cū ph & æ diphthongo non spera. **DIPH**thongus non diptongus. **PEL**lego libentius dicerē q̄ perlego, sicut, n. dicimus **INT**elligo nō interlego, sic pari rōne pellego. At in disputationē reuoco non decido rem. **DION**isyus non dionisyus græco y ante s scribitur. **HE**ronymus similiter y græco in penultima scribitur, & h in principio. **EV**angeliū nō euangeliū. **TRO**chus non trocus. **BAR**abbas non barrabas. **SE**dulius. Tūc coluere bahal tunc elegere barabbā, quia ex bar & abba cōponit. **PHL**ebotomia non flebotomia & prima breuis est. **ANT**onius cum t exili scribi debet & o longo, quia ω mega, ut nuper in græco codice uidi, luena. x **SAT**y. Antoni gladios potuit contemnere si sic. Et **AUF**onius. Antonius ab hinc regimen capit, ille uocatur.
- 10 **HEB**domas adis, uel hebdomada indifferēter dicimus, nō ebdomada. **SCY**phus non sciphus scribitur. **HYD**ria non idria. **TEU**tonus: uel teutones sine aspiratione, non theutones uel teuthones. **HAB**ilis, non abilis, habilitare tamē quo nostri utuntur nōdum legi, at bene aptare. **RHE**nus non renus. **HUL**cus non ulcus. **HYP**ocrisis cum y græco & simplici p. nō hippocrisis, quia prima breuis est. **PEC**unia simplici c scribitur, quia prima breuis est, ut in **HOR**atio. Et genus & formam regina pecunia donat. **CAN**tharus non cantarus, & est græcū uocabatur lum. **PAR**alyticus cum y græco post l. **SAC**cus sacculus duplici cc. **HE**teroclitā non etroclita. **RHE**tor non rethor. **CHA**rta nō carta.
- 20 **ALEX**ander simplici l scribitur. **VLY**sses duplici ll, non uāxes, ut **PHI**lelphus in epistola quadā ostendit. **CHI**rographus non cyrographus: handtgeschrift. **GEOR**gius non leorius, aliqui etiā diphthongo scribunt **GE**orgius. **CYP**RIANUS non ciprianus. **VL**ulare & exululare simplici l scribuntur, non ullulare. **QU**idius primo metamor. Exululat frustra; loqui conatur ab ipso. **TRO**ia in soluta oratione trisyllaba est **VER**um aliquādo bisyllaba est per synæresim in carmine. **HOR**a. Dic mihi musa uirū captæ post tempora Troiæ. **PRO**xeneta per x non profeneta, ut indocti scribūt, est enim crebrū uerbū apud iurisperitos, sic enim scribitur προξενιστος. Et est compositor uel mediator emibiliū & uendibiliū rerū, & in genere conciliator ad aliquid faciendū, & deriuatur a προξενέω, quod est hospitio coopto. **PAR**apherna nō paraphrena, ut imperiti scribunt & dicuntur a iurisconsultis quæcūq; præter dotem foeminis sponis dantur, a παρά, id est præter, & φερνῆ, id est dos.

DE NOMINIBVS quarundā auīū in quibus nos ger
mani erramus, & de laude Alberti magni.

Legimus nuper uigefimū tertium de animalibus librū Alberti magni. Alberti in quā illius fūeui, qui ex incredibili multarū artūū eruditione cog nomēto magnus appellatur, omnīū recte philosophantiū princeps, qui ut doctis perſuaſum eſt, in phyſicis & latentibus rerū cauſis, Ariſtotelem illū peripateticū, & totius antiquitatis philoſophos ad unū ſuperauit, & a tergo, reliquit longiſſime, quis enim illo ex omni hominum memoria, aut in dialectica acutior, uel in philoſophia locupletior, aut in ſacris literis ſublimior, & ut uno uerbo plura comprehendam, in omni literatura doctior: 10
De quo tale eſt noſtrum epigramma.

LAVS ALBERTI magni per Bebeliū.

Cedite philoſophi quos græcia iactat alumnos

Extulit, & ſi quos Itala terra ſuos.

Quos longe Albertus uicit merito Polyphemus:

Gloria Sueuorum teutoniciq; ſoli.

Par decus ingenij, nec phas ſperare nepotes

Hic nouit quicquid philoſophia docet.

In illo ipſo libro de animalibus, offendi quædam de nominibus auīū, in quibus erramus. Primo noſtri dicūt ibis & ciconia idem ſunt, quod nō eſt 20 uerū. Audiamus Albertū. IBIS ibidis eſt auis quæ in Aegypto iuxta Nilū eſt, eſt autem auis magna in multis ciconiæ naturā imitans, ſed nō eſt ciconia. Hoc idem confirmat Plinius in. x. natu. hiſto. ca. xlvij. dicens, uifam in alpiſibus ab ſe peculiarē Aegypti ibin. M. Egnatius caluinus præfectus earum prodidit. PHAſianus teſte Alberto eſt gallus ſylueſter, quod Plinius uidei cōfirmare in lib. quo ſupra, ruruſ phasianæ in cholchis geminas ex pluma aures ſubmittūt, phasianus tamen ut ego credo & gallus ſylueſter quē nos gallū auritū uocamus, nō ſunt idē, & una auis. ACCIPITER habich, teſte Alberto, etiā aſtur uocāt. COturnix uulgo ein vuachtel, eſt 30 auis teſte Alberto, quā uulgo indocti quiſtulā uocāt, quā græci ortygē appellant, dicit etiā ortygometra. FVLica eſt ſpecies aquaticæ auis q̄ mergus uel niger anate minor uocāt. EROdius teſte Alberto eſt nouiſſima aquila, quaſi heros auīū, uel potius grecū eſt nomē. Eſt autē grandis ualde & tota nigra. Seruius aut in. xi. dicit diomedæas aues græci erodios uocant. 40 CHiuones itē a Plinio dicunt aues de genere accipitrū, qui hodie falcones dicunt. ALAuda uulgo ein lerch, eſt uocabulū gallicū, ſed latine dicitur galerita. Hæc Pl. lib. natu. hiſto. xi. BONoſa teſte Alberto, ein haſelhun. GARRulus, heher teſte Alberto non graculus, ut indocti putant attemē noua ſunt nomina Garrulus, bonoſa, Turdella. Nā hæc apud Ariſtotelem, nel Pliniū, nec aliū ex ueteribus legi hæc nomina. TURdella ut dicit Albertus uulgo troſtel, nō tordela. GRACulus uulgo duol, nō heher, ut indocti uolūt. Alio noīe monedula dicitur, eſt teſte Alberto, auis nigra coruini generis magno roſtro, albo ubi coniungit capiti. FRIN

DE ABUSIONE

guilla, uel ut alij dicūt frigilla auis dicta q̄ tēpore frigoris cantet & uigeat, alij aliter dicunt. **A**canthys uulgo disteluoegel, ut dicitur, non acanthylis uel accalandis, ut indocti dicunt. **V**irgi. Resonāt, & acanthya dumī, latinē carduelis dicitur. **M**OTacilla auis est apud nos nota, **v**uasserfeltz, uulgo codatremula dicitur. **V**eteres enim codam caudā dixerunt. **N**Octua, bubo & ululā simpliciter diuersæ aues sunt, ut aperte ostendit **P**linius x. dicens uncos unguēs & nocturnæ aues habent, ut nocturnæ bubo & ululā. **I**SPida eiseuoegel, teste **A**lberto. **B**istarda teste **A**lberto quod nec item antiquū nomen credo, significat apud nos trapp, Itali hanc auem sterdam & trapū, Hispani tardā a tarditate uocant ab athenæo uidetur tetraz dici, ab alijs tetraon uel tetragon, non pigardus, ut indocti dicūt. **P**igardus enim est de genere caprearum teste **P**linio, aliquando genus aquilæ est, ut **S**uidas ait. **T**u autem uera & recta literatura lege pygargus non pigardus, ut græca intuenti uidere licet.

AD Lectores **HENRICVS** Bebelius.

Nō irascere mihi quæso lector si quædā uocabula taxauero, quæ apud te sunt in frequenti usu. **E**go enim non nifus proprio iudicio, sed studio & diligentia cōquisiui ex diuersis auctoribus quicquid reperire potui ad latinam apud germanos locupletiorē reddendā, collegiq; ad unū opusculum, ut paruo labore lector saltem aliqua uocabula inueniat, quibus prius uel abusus est, uel quorū ignorauit penitiorē significationē, nec egreseras si quādo barbaros uel indoctos nominabo eos qui aliter ac ego p̄cipio utitur uerbis uel orationibus, indoctos em̄ credo elegantioris sermonis, quibus in alijs sint doctissimi, nec dialecticos, philosophos & theologos &c. obstrigo ad tantā purioris sermonis & castioris obseruantia, utpote eos qui non in uerbis sed rebus laborāt, quibus tersus sermo esset maximo ornamento & decori, ut antea dixi, sed eos qui epistolas & orationes cōficiūt, & qui latini & esse & haberi uolūt hoc tamē unū dico omnibus literatis syntaxin hoc est constructionē & congruitatē, ut uulgo dicit̄ profodiā & orthographiā necessariā esse in primis, dialectici autē & hi de quibus prius dixi quædā habent uocabula parū latina, quibus uti nō prohibētur, quæ oratori essent turpissimo sermone cōscriptos, a quibus maxime & p̄ ceteris omnibus linguæ latinæ nitore exigere, si uolus barbarus ille (ut dixit **S**acrianus) **I**ustinianus suis uadalicis legibus cultā latinatē nō supplantasset, de quo **P**hilel. ita refert, **O**utinā superi si quid mortalibus usq; est, iusticiæ reliquū te iustiniane sub imis. **M**anibus ardētī plectāt phlegetonē iacentē. **P**ostq; tāta **I**talica mililena uolumina legū. **P**rincipe te clades te principe pestis ademit. **C**um tua uenturæ moliris noīa famæ. **I**nsere & uulgi titulos demētis inire. **L**ex & iura tuo perierūt in clyta fastu. **A**le in quā barbar⁹ **I**ustinia. (dixit ille) ut suę barbaricę testimoniū relinqueret, sanxit in suo codicis. x. li. **P**oetas nlla imunitatis p̄rogatiua iuuari, q̄s optime meritos de humano genere, & primarios philosophiæ magistros, primosq; theologos, & diuus **A**ugu. & 10.

et ius antiquitatis cōsensus confitetur. **Q** si quidā **Philippus** impator cuius esse dicit lex, poetas odio, psecutus est, tuæ tñ prudētiae erat o Iustiniāne & æquitatis iniquā (ut notissimū est) legē tollere, qm̄ & philosophi aliqñ **Roma** pulsi fuerūt, & plus q̄ semel, nō tñ iccirco philosophis est denegandus honor, tñ excusandus est impator. Nā latinū nō nouit, quinimo culpa est eius assessorum & uiciorum. **Vale lector.**

CONTRA ETY mologias quorundā indoctorū.

Ethymologia est (teste **Quintiliano**) q̄ uerborū originē ingrit, a **Cicero** rone dicta ē hęc notatio, q̄a nomē eius apud **Aristo.** inuenit σίμβολον qd est nota. Nā uerbū ex uerbo ductū est ueriloquiū, ip̄e **Cicero** q̄ finxit resor midat, in primis aut̄ ille error germanis est maximo impedimēto, q̄ minus linguæ latinæ sint idonei p̄fellores, dū (secuti **Isidorū, Catholiconē, Papiā, Hugutionē,** & cæterā grāmatarū sordē) oīa uocabula anxie uelint p̄quirere, unde ueniāt, uel quale habeāt interptamētū, qd est p̄pmodū impossibile, & sēpe cōstat mendacē esse etymologiā, & sic maximas infundūt linguæ latinæ tenebras, dū uel græcæ cūctiōni latinā dant etymologiā, uel ecōtrario, græcū em̄ uocabulū non pōt habere latinā etymologiā, ut dicit **Seruius pri. georgi.** Et ita bene rephēdit **Varro L. Leliū,** ut est apud **Aul. Gellii** li. i. ca. xvi. de etymologia leporis, nō em̄ **LEPORē** dicimus (ut ait) quod est leuipes, sed qd est uocabulū antiquū grēcū. **Nec VVlpes** bñ dicit, quasi uolipes, testis est **Quintili.** At **Gellius** eundē etiā; **Varronē** rephēdit, q̄ dixit & eū secuti iuriscōsulū **FFrē** ex eo appellatū, q̄ ueteres romani furū arū appellauerint, & fures p̄ nocētē q̄ atra sit facilius furētur, nōne sic uideēt (ut dicit **Gellius**) **Varro** de fure dixisse, tanq̄ **Lelius** de lepore. Nā qd a græcis nunc κλέπτω. i. fur dicit, antiquiore græca lingua φῶρ est dictū, hinc p̄ affinitatē l̄p̄ q̄ φῶρ græce est, latine fur dī. hec ille. Itē & **PETra** male interptatur quasi ledēs pedē, est em̄ græcū uocabulū, uide suo loco de p. **Nec Columba** dicit quasi colēs lumbos, ut uoluit **Acron** grāmaticus, & **Albertus magnus,** sed ut **Varronī** placuit lib. rerū rusticarū. iij. a culminibus uillę dicta. cū p̄pter timorē naturalē sūma loca in tectis colūbę captēt & turres sequantur, nec **Calliodorus** placet qui dicit, **Colūba** quasi cellæ alūna, quæ uitā sine alterius grauamine peragit, nec **Isidorus,** & **Barto,** anglicus q̄ dicitur a colore colli. Itē nec **IVNo** a iuuādo, nec **IVPpiter** quasi iuuās pater dicit & interptat, ut optime p̄bat **Lactan. meus.** lib. i. institu. suarū de origine louis, sed maxime ex eo q̄ neminē iuuare possit. **Quid** autē sentiat **Cicero** de istis etymologiā rū inep̄tis hic inspicere. Ita em̄ dicit lib. iij. de natu. deorum. In enodandis aut̄ noibus quod miserandū est laboratis. **SATURnus** quasi se saturat annis. **MAVors** q̄a magna uertit. **MINerua** q̄a minuit uel q̄a minat. **VENus** q̄a uenit ad oīa. **CERes** a gerēdo, quā piculosa cōsuetudo. In multis em̄ noibus hærebitis, q̄due Ioui facies, qd **Vulcano,** q̄q̄ **NEP** tunū a nādo appellatū putes, nullum erit nomē quod possis una litera explicare unde dictum sit. In quo quidem magis tu mihi natare uisus es q̄ ip̄e **Neptunus.** **Magnam** molestiam suscepit & minime necessariam

DE ABUSIONE

primus **Zeno**, post **Cleates**, deinde **Chrysippus** cōmenticiarū fabularū, red-
 dere rationē uocabulorū, cur quæq; ita appellata sint causas explicare, hæc
 ille. At uide quantū detestetur & insectet̃ has etymologiarū hallucinatiōes
Quintilia, in pri. ut etiā doct̃issimos taxare nō dubitauerit, qui superuacua
 operā his ludibriis impendere, eius uerba hæc sunt. Nam illa minora in qui-
 bus maxime studiosi eius rei fatigātur, quæ uerba paulū declinata, uarie &
 multipliciter ad ueritatē reducūtur, aut correptis, aut porrectis, aut adiectis
 aut detractis, aut pmutatis literis sillabisue, inde prauis ingeniis ad foedissi-
 ma usq; ludibria dilabūtur. **Dicit** igitur ille (sicut **Raphael Regius** refraget̃
 huic lectiōni, meo iudicio male) etiā interpretatiōnē rectam sequendā, imp-
 10 bandā contrariā, ne a contrariis aliqua sinamus trahi, ut **LV**cus quia opas
 cus umbra parū luceat, **Et LV**dus, quia sit longissime ab lusu. **Et DIS** quia
 minime diues uides hic aperte **Quintilia**, repræhendere has interpretatiōnes.
Ex illis etiā **Quintilian**i uerbis nō placet mihi quod dicit **Priscianus**, & **dis**
 uus **Hiero**, in epistola ad fabiolā. **BELL**um interpretari, q; nequaquæbellū sit,
 nec **Seruius** placet dicens. **Dicūt**ur em̃ **PAR**cæ per antiphrasim, i. cōtrariū
 sermonē, quia nemini parcant. sic **LV**cus cū non luceat, & **BELL**um q; nul-
 la res in eo bella sit. Nā præter **Quintilianū** **Lucus** ab erudit̃is dicit̃ a luce sa-
 trificiorū. **Et PAR**cæ a doct̃issimo **Varrone** a partu quasi partæ, ut **Gel.** in
 20 iñ. tradit. **BELL**um aut̃ **Festus** dictū uoluit, qm̃ beluarū est perniciofa dissen-
 sio. **Cicero** & **Quintilianus** per literarū mutationē a noiē duellū, & ita fas-
 cū esse bis a diuis. **Et** sic cū **Cicero**, **Varro**, & alii bellū, parcas, lucum non a
 cōtrario trahant, nec ego illos secutus u n o, qui mihi (contra opiniōnē **Ra-**
phaelis) **Quintilian**i lectiōnē confirmare uidētur. **Nec** officii a cōtrario q;
 nemini noceat, sed ut dicit **Ambrosius** in libris officiorū litera imutata qua-
 si efficiū, sicut nec eumenides &c. **Addit** **Quintilia**, etiā ne **HOM**inē quidē
 appellari, quia sit humo natus, quasi uero non omnibus aialibus eadē ori-
 go, aut illi primi mortales ante nomē ab aere uerberato, pgamus, sic perue-
 30 nimus eo usq; ut stella luminis stilla credat̃. **Cuius** etymologiæ auctōrē cla-
 rū sane in literis noiari in ea parte qua a me repræhenditur inhumanū est,
 qui uero talia libris cōplexi sunt nomina sua ipsi inscripserūt, ingeniosæq;
 uisus est **Gabinius CAEL**ibes dicere, ueluti cælites, q; onere grauissimo ua-
 cent. Idq; græco argumento innuit, nec ei cedit **Modestus** ab inuētiōne. Nā
 quia **Celso** **Saturnus** genitalia absciderit hoc noiē appellatos, qui uxore ca-
 reant, ait **Lelius PVT**uitam quia petat uitā, sed cui non post **Varronē** sit ue-
 nia, qui **AGR**um quod in eo agatur aliqd, & **GR**Aculos, qa gregatim uo-
 lent dictos **Ciceroni** persuadere uoluit (ad eū em̃ scripsit) cum alterū ex græ-
 co sit manifestū duci, alterum ex uocibus auitū, sed hoc tanti fuit uertere ut
 40 **MER**ula quia sola uolat, quasi mera uolans noiaretur, quidā non dubitas
 uerūt etymologiæ subiicere omnē nominis causam, ut ex habitu (quemad-
 modū dixi) lōgos & ruffos, ex sono sirepere murmurare etiā deriuata, ut a
 uelocitate dicitur uelox, & cōposita plæraq; & similia his, quæ sine dubio
 aliunde originē ducunt, sed arte nō egent, cuius in opere nō est usus nisi in

dubiis, hæc **Quintili.** in primo. In ultimo igitur dicto uult nō multū sectas esse huiusmodi etymologias, nisi in dubiis. **Addo** & alia quorū propterea etymologia improbat. **VIT**upero em̄ nō a uita, sed a uitio & uitans do uenit. **GR**adius nō a gradior dicitur, sed uocabulū est teste **Quintilia** no thracū. **RHE**da nō dicitur a redeundo, sed gallicū est teste **Quintili** nec teste eodē. **EP**redum a rheda & ep̄i græca p̄positione sed **Au.** **Gelli** totū esse barbarū affirmat. **Sicut** & **ESSE**dum & **Petorritū** gallica uel britannica noīa existimantur. **NVM**ilina simplici m̄ & prima breui non a nūmo deriuatur, sed uox græca est, & potius nomisma dicit̄. **PER**alia **Festus** a ferendo uel seriendo dicta putauit, quare qui seram antiquitus mortē dicūt, ip̄i uiderint. Item & **Au.** **Gel.** li. vi. deridet **Seruiū Sulpitiū** uirū suę grati doctiss. q̄ **TEST**amentū interpretatus sit quasi testans mentē, quid dicitur (ut idem ait) calceamentū, quid paludamentū, quid pauimentū, quid uestimētū, quid alia mille per eiusmodi formā etiā in ista, omnia cōposita dicemus &c. quasi diceret, nōne & hæc etiā a mente dicētur, cū nō uideatur diuersitas. **Ad hoc** alludit **Valla** dicens, nā cur a mente potius dicatur, q̄ a mento uel a menta, quia nihil ad hāc significationē facit mentū mentaue, inquit, quid ergo mens ad armentū, ad salsamentū, ad cimentū, ad ornamentū ad armentū, ad pauimentū, ad tormentū, ad calceamētū, & ad huiusmodi infinita, nō est uera etymologia hæc, neq̄ a mēte, neq̄ a mento, neq̄ a mēta, sed potius hæc noīa assumunt tum syllabā, cū exirent antea in men, ut uerbum, calceamē, & ut cōcludit, nihil habet magis ridiculū hæc de qua loquimur sentētia q̄ etymologia, in qua ipse quoq̄ **Varro** & **lusit** & **lusus** est. **Et** ut **Gel.** testatur **Trebatius** lapsus est in uerbo sacellū dicēs. **SAC**ellū ex duobus uerbis arbitror cōpositū sacri & cellæ quasi sacra cella, sed q̄s ignorat ait **Gellius** **Sacellū** & simplex uerbū esse, & nō ex sacro & cella cōpositū, sed ex sacro diminutiū. **Etiā** post **Quintilia.** (præter neotericos qui ubiq̄ delirant) quidā in has etymologiæ ineptias inciderūt, ut est **Donatus** qui ait. **Oratio** dicta est quasi oris ratio, perinde ac si nō ita dicatur ab oratio oratio, ut a ratū ratio, & magis sit in oratio ratio q̄ in aratio, ploratio, miratio, narratio, numeratio, & cætera huiusmodi. **Itē.** **SEP**ulchrū dictū est sine pulchro. **Veritus** em̄ dicere seorsum a pulchro, quia se in cōpositiōe est longū, cōfugit ad sine, cuius pria syllaba breuis est, q̄si in sepulchrū sit sine, aut hæc p̄positiō cōponi soleat, nec intelligit, ut a simulatū dicitur simulacrū, mutata t in c. & a lauātū dicitur lauacrū. **Nām** ueteres lauātū dicebāt **Qui.** **M**ane lauaturas illa petebat aquas. **Item** a fultu nō tam mutata q̄ ab iecta t, t̄q̄ superuacua dicitur sulcrū, & a mulctū, mulctrum dicitur, ita a sepulcrū. **Item** **Donatus** in eo quod dicit **LEN**æus dicitur a leniēdo q̄ leniat mentē, fallitur, est em̄ græcū uocabulū dictū ληνω. i. lacu ut dicit **Seruius.** **Nec** bene **VIR** a uirtute uel uireo, sed teste **Cicerone** a uir, & uirtus a uiro. **Nec** **VIT**ū a uitia, sed ut tradit **Cicero** in tuscu. questio. a uerbo uiro uitare descendit, nec **TVM**ultus a multū tundendo, sed ut idem uult in viij. **Philippicæ;** a multo tumore, nec **TON**us a tonādo dicit̄, sed

10

10

30

40

DE ABBVSIONE

potius uerbo græco τείνω qđ est intēdo. **T**onus em̄ significat itēdōnē uſuo
cis, uſ corde. **M**onachus itē dicit̄ solitarius, nec p̄bo hāc etymologiā quā dat
Gratia, xvi. q. i. ca placuit, a monos. i. solus, & achus tristitia q̄si solus i tristi
tia. **A** solitudie em̄ deductū est. **N**ec **N**AV is a nādo, sed græcū est, a nauo de
scēdens, nec **A**Nus ab annis, ppagat, uerū ab a particula priuatiua & noos
quod sensum signifi. **M**ANus nō a mano, sed teste **C**icerone a munifendo.
Nec **P**RESbyter quasi prebens aliis ter, sed græcū est, ualeq; latine senior.
THEsaurus item nō trahitur ab auro, sed græcū est, nā in thesauris magorū
erat thus & myrrha, ut sacræ literę testant, in lob thesaurus niuis dicitur, &
10 in **P**lauto thesaurus auri. **V**bi datur intelligi esse & aliarū rerū thesaurum.
Non sum nescius **T**hesaurū diffiniri a iuriscōsul. ueterē quandā depositi
onē pecuniæ. **S**Mius nō a similis, sed a græco uocabulo simios deducitur
Pariter & multo maiori in stultitiā & ineptiarū sentina uersantur hi, qui ex
modis significādi uolūt uocabula imposita esse. **D**icit em̄ **Q**uintili. non est
lex loquēdi, sed obseruatio ut ipsam analogiā nulla res alia fecerit q̄ cōsue
tudo, sed nolo in re tā ridicula plura loqui, nō sunt em̄ digni istū (ut uocabu
lo eorū utar) **M**odistæ, de quibus uerba fiant. **S**unt em̄ eorū inuenta meræ
nugæ, labyrinthiq; inextricabiles falsi & erronei.

CONTRA LIBELLVM QVI DE DISCIPLINA

scholarium **B**oetii intulatur.

10 **C**ircūfertur qđā paruus libellus q̄ inscribit̄ **B**oetius de disciplina scholar
riū, nō parui p̄cū apud idoctos, q̄uis titulus sit barbarissimus. **A**t ita habeas
lector **B**oetiū in omī literatura uirū p̄stantissimū nūq; edidisse hoc opuscu
lū, qđ ab omni ueteris eloquētię umbra est alienissimū, & adeo barbarū, ut
nephās sit **B**oetio hoc uile mancipiū ascribere, qđ ne ad imperiū quidē **R**o
manæ linguæ admitti unq; dignū fuit. **B**oetius aut̄ uel **B**oethius ut alii uo
lūt, adiuti ueteri inscriptiōe qđ **D**erthone extare dicit, in diui martiani cen
bio. ubi inuenit̄ **B**oethio, & **E**utharico cōsulibus, sed parū pbare uidēt̄ hec
tēpora barbariæ in primis obnoxia, uel potius oīno seruiētia, is inq; **B**oeti
us, ut reuerēter loquar, in suis opibus est plane latinus & ueterū emulator,
30 & si nō usq; quaq; laudatæ elegatiæ. **I**s aut̄ libellus est oīno barbarus, & ab
omī mūdioris latinitatē obseruatiōe discretus, & seiunctus & qm̄ barbarū
est illius operis seiunūq; & durū orationis genus, nolo bonarū artū studio
fos scholasticos in hoc uersari, caueātq; ab eius lectiōne tanq; a quadā labe
ingenii, qđ cōtra hactenus factitatū nouimus p̄ceptorū ignorantia, qui nos
docuerūt ea q̄ iure essent dedocenda, qđ & si totius operis ofones sint durę
& exanguēs, quædā tñ annotaui uitia, q̄ sunt a **B**oetio & eius stilo, & oīm
latinorū alienissima. **D**icit̄ igit̄ primo inter cetera. **M**artiane sociorū charissi
me creditis hūc euenire &c. **E**t uestra siquidē nouit discretio &c. nonne bar
40 bafcule loquit̄: quis em̄ unq; ex latinis nedū ex antiquis, unū alloquens dix
xit. **C**reditis, uel uestra discretio: eū sit manifestarius solocismus, ut in opus
sculo de cōdendis eplis scripsimus. **N**ā **Q**uineilia dicit. **M**ē esse uitiū, si unū
quis ad se uocās dicat, uenite, aut si plures dimittens, ita loquat̄, abi aut discē.

de. Discretio etiā in ea significatione qua hic accipit̄ est indoctorū grāmatis-
 tarū & barbarorū, ut suo loco diximus, quod aut̄ dicit̄ preclarior est mihi
 scholarē confoueri scholasticū dicendū erat. **SCH**olaris em̄ nūq̄ apud ido-
 neos reperies, p̄sertim in ea significatione. Dicit̄ idē repariere, quod est uer-
 bū in primis barbarū, ut alio loco dixi. Itē cibaria incarceratione dicit̄, quo uer-
 bo & ofone nihil p̄t̄ ineptius excogitari, dicit̄, q̄ est triuialit̄ magis, qua
 druualit̄ potentia, de q̄bus suo loco in nomine schola satis plura diximus
 Item male interpretatur dyſcholos. Dicit̄ in suis paribus more indoctorū, q̄
 dicūt in paribus meis crescunt bona uina. Item dicūt in ista patria crescunt
 bona uina, etiā barbare, licet **Virgi.** dixit̄ poetice lib. ij. **Georgi.** Diuisē arbo-
 ribus patrię. Et multa alia deblāterat̄ que sunt a latinitate in primis abhor-
 rentia, at ea omnia passim in toto opere taxabo.

CONTRA EOS Qui antiquis &
 exoletis uocabulis utuntur.

Ōstēdimus prius auctoritate disertissimorū uirorū nouis uocabulis nō
 esse utendū, nūc nimis antiquis & aboleis abstinentū esse idoneis auctori-
 bus pbabo. Erūpunt em̄ iam quidā scioli qui affectato sermōe maxie deles-
 ctant̄, & erūt̄ ex antiquissimis auctoribus uocabula iādiu ab usu deserta. Cō-
 tra q̄s primū loquit̄ **M. Tullius** sons & pater eloquētice ad **Brutū** de p̄fecto
 oratore. Ergo ille lenis orator nō sit elegans, nec in faciendis uerbis erit au-
 dax, & in transferendis erit uerecundus & parcus, in priscis reliquisq̄ orna-
 mētis & uerborū & sententiārum remissior. Et **Quintilia** in pri. institut. uerba
 a uetustate repetita nō solū magnos assertores habent, sed etiā afferunt ora-
 tionī maiestātē aliquā, sed opus est modo, ut neq̄ crebra sint hæc nec mani-
 festa, quia & iam nihil est odiosius affectatione, nec utiq̄ ab ultimis etiā ob-
 literatis repetita temporibus, q̄lia sunt **Topper**, & antegerio & exanclare &
 profapia, & **Saliorū** carmina uix sacerdotibus suis satis intellecta. Ergo ut
 nouorū optima erunt maxime uetera, ita ueterū maxime noua similis cir-
 ca auctoritatē ratio. Nā etiā si potest̄ uideri nihil peccare, qui uidetur his uer-
 bis quæ sūmī auctores tradiderunt, multū tamē refert non solū quid dixer-
 rint, sed etiā quid persuaserint. Neq̄ em̄ tuburchiabundū & lurchinabundū
 iam in nobis quisq̄ ferat, licet **Cato** sit auctor, nec hos lodices, quāq̄ id
Pollioni placeat, nec gladiolā atqui **messala** dixit, nec parricidatū quod in
Celio uix tolerabile uidetur, nec collos mihi **Caluus** persuaserit, quæ nec
 ipsi iam dicerent. Item lib. viij. de ornatu eadem ferme dicit̄. Ex quarū anti-
 quarū. s. uocū affectatione teste eodem, nec minus noto **Sallustius** epigram-
 mate incessitur. Et uerba antiqui multū furate **Catonis**, **Crispe** iugurinae
 eoditor historiae, nec **Augustus Cæsar** elegātis & limati sermonis homo, q̄
 q̄ eque reprehendit in oratione ac **xxo** **Julian** & antiquarios, de quo ita scri-
 bit **Suetonius**, genus eloquēdi **Augustus** secutus est elegās & temperatū ui-
 tatis sententiārum ineptis, atq̄ incōcinnitate & reconditorū uerborū, ut ipse di-
 cit̄ fortioribus, p̄cipuamq̄ curā duxit sensum animi q̄ apūissime exprime-
 re, cacozelos & antiquarios, ut diuerso genere uitiosos pari fastidio spreuit

DE ABySIONE

Exagitabat nō nunq̄ in primis Meccenatē suum, cuius myrobrechis, ut ait
 cincinnos usq; quaq; p̄sequitur & imitando per iocū irridei. Sed nec Tibe-
 rio parci, & exoletas interdū & reconditas uoces aucupanti. **M.** quidē **An-**
 toniū ut insanū increpat, quasi ea scribentē quæ mirentur potius hoies q̄
 intelligant κακοῦνια aūt auctore **Diomede** est per affectionē corrupta sen-
 tētia, cū eo ipso dedecoretur oratio, quo illā uoluit auctor ornare. **Quintili-**
 in. viij. cacozelon inquit. i. mala affectatio per om̄e dicendi genus peccat, nā
 & tumida & exilia & p̄dulcia & abundantia & accersita & exultantia sub
 idem nomē cadunt. **Aul.** item **Gel.** scriptor satis emunctus & defecatus lib.
 10 x. inquit, uerbis uti aut nimis a boletis exculcatiscq; aut insolentibus, nouita-
 tisq; duræ & illepidæ par esse delictū uidetur. Sed molestius equidē culpatis
 usq; esse arbitror uerba noua, incognita, inaudita dicere, q̄ inuulgata & for-
 dentia. Noua aūt uideri dico etiā ea quæ sunt inusitata & desita, tam & si sint
 uetusta. Est adeo id uitiū plerūq; seræ eruditionis, q̄ græci ὀφθα βίαν .i. tar-
 di discentiā appellant, ut quod nūq̄ didiceris diu ignoraueris, cū id scire aliis
 quādo ceperis magnificias. Idē primo li. **Phauorinus** phūs adolescenti uete-
 rū uerborū cupidissimo, & plerāq; uoces nimis p̄ficas & ignotissimas in
 quotidianis, cōmunibusq; sermonibus expromēti. **Curius** inquit & **Fabris**
 20 cius & **Corficanius** antiquissimi nostri, & his antiquiores **Horatii** illi triges-
 mini plane & dilucide cū suis fabulati sunt, neq; **Aruncorū**, aut **Sicanorū**,
 aut **pelasgorū**, qui primi coluisse Italiā dicuntur, sed ætatis suæ uerbis locuti
 sunt, tu aūt perinde quasi cū matre **Zuandri** nunc loquere, sermone multis
 ānis iam desito uteris. Sed antiquitatē tibi placere ais, q̄ honesta & bona &
 sobria & modesta sit. **U**ue ergo moribus p̄teritis, & loquere uerbis p̄sentī-
 bus, unde & **C. Cēsār** li. i. de analogia scriptū reliquit. **H**abe semp in memo-
 ria, atq; in pectore, ut tanq; scopulū sic fugias inauditū, atq; insolens uerbū
 multa iuuenes apud **Senecam** epi. cxiiij. item multa apud **Suetoniū** de cla-
 ris oratoribus & grāmaticis, & **Mart. Foelix Capella** lib. v. eadē dicit, postre-
 mo ut concludā **Marialis** hanc antiquitatis ufectionē detestatus, ita illud it
 quendā **Crestillū**. **C**armīna nulla probas molli quæ limite currūt. Sed quæ
 30 per salebras altaq; saxa cadūt. **E**t tibi mœonio quod carmīe maius habetur
Lucili Columella hic situs **Metrophanes**. **A**toniusq; legis terrai frugi serai.
Accius & quicqd **Pacuiusq;** uomūt. **V**is inter ueteres **Crestille** tuosq; po-
 etas. **D**ispereā, si scis mentula qd sapiat. & **Fortunatianus** lib. iij. uir perfectus
 simus dixit uerbis utendū esse, ut nūmis publica moneta signatis. & idem,
 sed quia uerborū ueterum iam exoleuit usus, non sunt audacius usurpan-
 da illa quæ cum ætate mutata sunt.

DE ERRORIBVS Græcistæ.

40 **V**ideo plerosq; truiualium nugarū literatores usurpare æquiuocatiōes
 differētiās terminorū. Item deriuationes & etymologias quas reperūt apud
Eberhardū hunc, apud eosdem non fordidū auctorem, qui tamē in hanc li-
 terarū tenuitatem descendit, ut eius differentiæ & interpretationes non mo-
 do sint falsæ nulli usq; momenti, sed etiā ridiculæ, & de græcis p̄cipientis &

de latinis. Temere em̄ pleraq; omnia eruat, nec est ullū illi cōmercium cum linguę latinę proprietate, & remotiorū uocū significatione, nec mirū præceptores em̄ & literarū censores habuit sibi indoctiores Catholiconē Papiā. **Mugutionē**, **Isidorū** & cæteram grāmaticorum sordē, qui tanq; **Sis** byllæ interpretes omnia præcipiendo magnas in linguā latinā effuderunt tenebras, quas tamē ut cauere possis, quædā obiter annotanda duxi **Græ** cistæ deliramenta, ut ab eius lectiōe profus animū abducas (omnia enim corrigere nō esset parui laboris, sed ingentis acerui) Errauit ergo bonus ille uir in hoc carmine. **Gratia** sit **Christo**, grates referamus amicis. **Nemo** em̄ illam differentiā unq; obseruauit, talem autē habeas differentiā. **GR**atia 20 in prosa oratiōe dici. **GR**ates in carmine, nec nisi raro grates in soluta oratione usurpandū censeo, nec nostri proprie, & usitate apud ueteres loquūt, dicentes habemus uobis grates immortales. **Grates** em̄ poeticū est. Item in hoc carmine. **Est** hæresis secta nomē trahit a seco uerbo, hæresis em̄ prima longa est, quia diphthongus est, ut in dictione modernus diximus, pari modo **Alexan.** gallus errauit in iij. **Sic** & herilis herus hæresis, tñ excipis heros. **Plus**, secta dicit a sectando, ut dicit **Dona.** atq; ibi. **Orator** sit discipulus **rhetor** docet illū. **OR**ator em̄ est qui orat causas uel in cōcionibus uel in iudiciis **R**Hetor autē professor rhetoricæ artis. **Estq;** multū præstātius nomē orator q̄ rhetor. **Nec** ualet illa dr̄na eiusdē. **Dic** aures hoīs, dic aurículas asinoꝝ 20 rū, nec itē illud carmē. **Muscipulæ** murū, sunt discipulæq; luporū. **Decipu** la em̄ uel decipulū, est instrumentū ad decipiēdas aues, & feras q̄scūq; fraudulēter cōparatū, ut in **Hieremia**, sicut decipula plena auibus, sic domus eorū plena dolo. **EX**cipulæ autē sunt foueæ q̄bus fraudulēter pisces excipiunt. **Pli.** lib. ix. de anguillis, glomeratæ uoluunt mirabili multitudine ut in excipulis eius fluminis ob hoc ipsum fabricatis singulorum milliū globi reperiant. **Nec** illud. **Est** lenonis amasia, sed qua cōsidis amica **Luxuries** pri 30 m̄a faciet natura secūdā. **AM**ica em̄ frequēntiori est in usu pro ea cū qua nobis est coitus, q̄ pro cōsanguinea, in q̄ significatione rarissime accipiūt, præter em̄ alios scriptores elegiographos qui ubiq; amicā in malū accipiūt, etiam 30 **Tertulianus** noster in malū accipit loquēs de **Ioue**. **Non** ita dilectarū iam pridē amicarū. **Sed** **AM**asius, uel amasio, onis. ut **Apuleius** utit, & amasia accipiunt pro eo uel ea qui uel q̄ amat uel amat. **Gel.** li. viij. ca. viij. **Delphis** nos uenercos esse & amasios dicit. **Hiero.** sup ezech. amasius uenerisq; pulcherrimus iuuenis &c. **Et** sepe alias utit hoc uocabulo. Itē ibi errat. **Quis** potius plures loca tu pomaria dicas. **Asi** pomaria sunt ubi poma abscoſa tenentur, de q̄bus suo loco. Itē in sequentibus oibus uersibus abiice dr̄nam **Eber** hardinā. **Pabula** dic hoīs sed brutū dic aialis, pascua. **Nos** hoīm propriamā 40 millas dicimus esse. **V**bera sunt pecudū, sed māmę sunt mulierū. **Cuius** māmę millas dixisti dicq; papillas. **Dicit** em̄ **Pli.** li. xi. ca. xxxix. **Māmas** homo sol⁹ e maribus habet. **Idē.** ursæ māmę q̄ternas gerūt **Delphini** binas in ima aluo papillas tm̄. **Et** balenæ uitulicę māmę nutriūt foetus, hæc **Pli.** **Et** **Hiero.** in euan. **Et** beata ubera q̄ suxisti. **V**ides hanc tuā dr̄nam stolidā esse & nes

DE ABEVSIONE

tñini obseruatā. Delirat ulterius **Gręcista** dicēs. **Aula** domus comitū, sed re-
 gia mansio regū. **Induperatorū** sunt cella palatia dicta. **Hęc** em̄ est insulsissi-
 ma dr̄na. **AVLA** em̄ silit̄er & palatiū regū sunt & imperatorū & diuitū si-
 ne ullo discrimine. **Nec** ista. **Cingula** cornipedis cingētis cingulus esto. **At**
 neutri gūis sit zona tibi mulieris. Itē nec illa absurda. **Dicit** hęc **buxus** dū ui-
 uit in arbore ramus. **At** si detrūces hoc **buxū** dicere debes. **Nā** **luxus** etiā
 de ligno dicit. **Buxus**q; uocat **bercindiya** mater. Itē illa, uestes sunt mulieris
 sed uestimēta uirorū. **Et** illa, **Affectus** mēis sed corporis esse uolūtas, & mē-
 ra deliramēta in his blactit uersibus. **Vespere** sit nona si re mutaueris in rū.
 Illius occasum, **uesper** sit q̄libet hora. **Quo** sol obtegū nubis caligine terra.
Rirorū cantāt, re rarū timpana pulsant. **Ista** em̄ dr̄na oīno confundit ab au-
 ctoribus, **uesper** **uesperū** & **uespera** sine discrimine ponunt, itidē **uesperi** &
letudo em̄ uocabulū est melum, hoc est indifferens ad bonū & malū, ut bo-
 na ualetudo. i. sanitas, mala ualetudo. i. infirmitas. **Inde** ualetudinariū dicunt
 tur q̄ frequēter sunt infirmi. **Et** ualetudinariū dicit̄ locus in q̄ ægroti curant̄
 teut. **liechenhus**; qualia sunt in cęnobiis monasticis, qd̄ ipsi minus latine in
 firmatoriū appellat̄. **Annæus Seneca**, tanq̄ in eodē ualetudinario iaceā,
 de cōmuni malo tecū colloquor. **Et Columel**, li. xij. rerū rusticarū. **Siue** alte-
 rū languidiorē in ualetudinariū cōfestim deducat, loquēs de seruo uillatico
Et ualetudo le. pducit. **Hor. ij. Saty.** **Dura** ualetudo incidit̄ seu tarda senes-
 ctus. **Nec** ualet ista dr̄na. **Esca** uolatiliū cibus, epulæq; uirorū. **Diuorū**q; da-
 pes, firmat, ut **Isidorus**. **Cenā** prudētū cōuiuia dic̄ sociorū. **Sanorū**q; cibus
 gñalia cibaria dicas. **Nolo** em̄ nimis anxie has dr̄nas obseruare, q̄ & si **Ser-**
 uius dixerit **DAPes** proprie esse deorū, ut **Virg.** in viij. **Hęc** ubi dicta da-
 pes & sublata reponi. **Sunt** tñ dapes & hoīm uel eorū improborū. **Virg.** in
 iij. **Nam** simul expletus dapibus uinoc; sepultus. **Cibarius** etiā a. um, signi-
 ficat uilis & plebeus, ut **cibarius** panis est fordidus & uilis. **Tul. in v. tusc.**
 cū **cibarius** in casa panis datus esset, nihil uisum est illo pane iucundius. **Ci-**
 bariū etiam uinū pro ignobili posuit **M. Terētius Varro**. **Addē** q; & epu-
 læ etiā de diis dicunt̄. **Item Vir.** ut tu das epulis accumbere diuū. **Hic** uelim
 obiter etiā admonere lectores ne nimis anxias & molestas differētias uelut
 insectari, quas nouerint pstantissimos linguæ latinæ auctores confudisse, si-
 cut **Acrō** **Horatiani** carminis satis luculētus interpret, ne in ea quidē re be-
 ne probatur, dicens accumbere esse deorū, discumbere hominū, recumbere
 ferarū. **Cum Cicero** in primo de orato. nulla lege astrictus dicat de homi-
 nibus, tantā in **Crasso** humanitatē fuisse, ut cum lautū accubuissent, tollere
 tur omnis illa superioris tristitia sermonis. illā autē differētia superstitiose
 uelle obseruare q̄ linguæ latinæ parens **Cicero** cōfundit, hominis credo es-
 se multū superstitiosū & in lingua latina heretici. **Nec** ualet istud carmē eius
 dem. **Est** homo morosus si sit bene morigeratus. **Morosus** em̄ non est ille q̄
 est præditus bonis moribus, cum hic dicat̄ **moratus**, sed morosus, ut tradit
Porphirio nō pessimus grāmaticus, est qui est multorū morū inter se con-

trariorū, ut sunt senes, dicente **Cicerōe**. At sunt morosi & anxii & difficiles senes. **Morositas** itaq; proprie est quādo res pene nulla animo hoīs cuncta fastidientis satifaciat. **Nec** ualeat ille uersus eiusdē. **Me** mos morosum mora me facit esse morosum. **A** mos em̄ morosus uenit, nō a mora, ut dicit **Val** la, non tñ repugno a mora dici posse morosus nō tamē facile uisitatū. Male etiam dicunt nostri, morose faciat. **Nec** ista differentiā eiusdē obseruatur cū dicitur, q; **Crinis** sit tantū mulierū, **Cæsaries** uirorū, **Coma** quadrupedis, **lubar** serpētis & leonis, & male dicit **Catholicō** q; **Coma** sit tantū mulierū, **Coma** em̄ de uiris dicitur. **Oui**. in opere meta. de **Polyphemo**. **Nescio** quē regnare **Iouē** coma plurima toruos **Prominet** in uultus. **Et** **Corne**. **Tacit** 10
tus de germanis, unde habitus quoq; corporū quanq; in tanto hominū nū mero idē omnibus truces & cerulei oculi, rutilæ comæ &c. **Et** **Hora**, in carminibus de **Thelepho** loquens. **Spissa** te nitidū coma, puro te nitidū **Teles** phe uespero **Tēpestiua** petit **Cloe**. Itē **Cæsaries** de mulieribus. **Virg.** iiii. ge or. **Drymo**q; xantoq; ligeaq; philodoceq; **Cæsariē** effusæ nitidā per candi da colla. **Et** **crinis** etiā uirorū. **Iuue**. **Saty.** iij. Ille metit barbā crinē hic depo nit amati. s. pueri. **Vitabis** & illā differentiā stolidā eiusdē. **Scrobes** serpētū sunt, at spelunca leonū. **Sunt**q; sepulcorū foueę, sunt antra draconū. **Vt** plæ risq; placet, **Cauernæ** cuniculorū. **Vitabis** & illā. **Vrinas** hominū dic, lōs 20
tia sunt asinorū. **Lotiū** enim latinū est uocabulū & uetus, ualens tantū quan tum urina. **Item** & illā. **Ad** corpus sanctus, ad mentē pertinet almus. **Cum** potius terra dicat alma, ab alēdo eō q; nos alat. **Et** corpore nō sanctū, sed ani mo & mente esse pollumus, pro ea significatiōe qua ipse & nos nūc sanctū accipimus. **Alioqui** apud ueteres sanctus erat impollutus quales erāt lega ti iure gentiū. **Nec** ualeat hęc duo carmina. **Simplex** legitimus, simplex idio ta uocet. **Simplicitas** bona sit, & mala simplicitas, ut diximus in dictiōe sim plex. **Derideamus** & illā differentiā. **Baptismū**, pprie, tibi sit mūdatio mētis. Exterior q̄ sit per aquā baptismus uocat. **Hęc** uox baptismus necit utrūq; sibi. **Baptismus** em̄ & baptismus a græcis dicit. **Baptismū** in neu. ge. nō dicit (ut testis est **Lauren. Valla**) ab eisdē, at ecclesiastici doctores nostri utunt, ut 30
Hieronymus in **Marco** ca. xi. & **Ambro.** in sermone octauę epiphanię. **At** tutius & melius primis duobus uteris, & nulla est differentiā eorū, pro eodē enim ponunt. **Derideamus** & illā. **Pilleus** est iuuenū, peregrinantūq; gales rus. **Præsulis** est mitra, nobilitūq; tiara. **Præter** cetera em̄ mitra est pprie mīr tierum, non præsulū. **Vlpia**. ff. de auro & argē. &c. **Muliebria** sunt quę ma trisfamilias causa parata sunt, quibus uir non facile uti potest sine uitupes ratione, ueluti stolæ, palliæ, tunicæ capicia, zonæ, mitræ. **Dicimus** itē pileū in neu. gene. si credimus **Vallæ**, non pileus. **Martia**. **Cūq;** decent nostrū pis 40
lea sumpta **Iouem**. **Hieronymus** tamē utitur pileolus, q; si bene, dicitur & bene pileus. **Tiara** si credimus **Hieronymo** ad **Fabiolā**, uestis est tam sacer dorum q; pontificū, & est capitis tegimentū, ut idem dicit quasi sphaera me dia sit diuisa et pars una ponat in capite. **Hoc** græci & nostri tiarā, nonnulli galerū uocat. uides hic **Hierony.** pro eodē posuisse. **Suidas** autem docet ua
 f iij

DE ABySSIONE

ram esse ornamentū capitis, quā rectū soli reges gestabāt apud **Persas**. **Inde**
Tiaraphori dicunt quasi gestantes tiarā. **Alio** uocabulo tiarā uocant **Cida**
rim, de quo etiā apud ecclesiasticos scriptores mētio fit. **Hiero.** in **Ezechiele**
 ait. **Cidaris** insigne est pōtificis corona est, hoc est diadema regis indicium.
Tiara est tam scēmi. q̄ masculi generis. Et illā differentiā. **Sit** thalamus spon
 si camerā dic esse scholaris. **Camera** em̄ non est totum cubiculū sed lacunar
 parsq; superior cubiculi. Et illā. **Pauperis** est palla, ditis chlamys at mediō
 cris **Pallia** sunt tribus his **Mantellus** conuenit hęc uox. **Quid** potest stultū
 us & cōtemptius dici p̄sertim apud disertos q̄ hęc differentiarū miseria &
 somniabunda deliramēta: quapropter in re tam manifestaria pudet me ad
 10 ducere in contrariū exempla. **Quoniam** quidē nemo est tam sine oculis, qui
 non has perspiciat meras esse nugas. **Chlamydes** puerorū & filiorū esse tes
 tatur **Vlpia.** ff. de auro & argento &c. **Nec** **Mantellus** latinū est, ut alio lo
 co dixi. **Scholaris** etiā suo loco &c. **Derideamus** & hanc differentiā. **Oris** cū
 corde confessio dicitur esse. **Sed** cor nō ori concordia passio tm̄. **Futilis** est de
 ridendaq; & hęc differentia eiusdē **Vrbis** porta fores thalami, sed ianua tē
 pli, **Penoris** est ualua. **Quod** & **Oui.** manifestat. **Derideam** & hęc, **Castro**
 rū prætor, præfectus dicitur urbis. **Ecclesiarū** dicitur prepositus sit siue scho
 laris. **Dicitur** em̄ prætor urbanus ab urbe apud romanos. **Et** prætor peres
 20 grinus ut. ff. de origine iuris luculentissime tradit **Pompo.** iuriconsul. **Præ**
 pōsitus aut̄ & prælatus, ut sint nomina dignitatis, ego nō dum legi apud ue
 teres, quāuis & ego ipse quondā scripserim in carmine. **Corrige** peruersos
 plate monastice mores, sed correxi & præfete posui, magis tm̄ toleratur præ
 positus q̄ prælatus. **Nec** ualet ista dr̄na. **Pupillus** matre caret, orphanus est
 sine patre. **Nec** bene posuit hoc carmē. **Dicitur** abba pater, abiolon inde ue
 nit. **Debet** em̄ referēte **Nestore** scribi abefalom cum e post b & m in sine, ut
 scribit apud hebr̄os. **Chaldeos** & **Græcos**, & est penul. lōga, nō breuis. **Pru**
 dē. **Solus** abefalom lacerās pia uiscera ferro. **Nec** ualet ille uersus. **Mors** ni
 gron est nigromantia dicit̄ inde. **Necromantia** em̄ dicitur, non nigromantia,
 30 ut in eadē dictiōe suo loco uidimus. **Nec** ualet iste. **Dic** pratos esse manū qa
 practica nascit̄ inde. **Pratos** em̄ q̄ significet manū nondū legi, **πρακτός** aut̄
 agibilis significat, & **πρακτικός** efficax, factibilis, actualis. **Practica** aut̄ uo
 cabulū primū ad nos transtulit **Quinti.** **Nec** iste. Est quoq; dulce cimē inde
 cimiteriū. **Dicit̄** em̄ cœmiteriū nō cimiteriū, ut suo loco dicā. **Errauit** & in
 his uersibus, **Kirrios** est porcus nō dicas kirricleyson. **Et** kyrios dñs uult q̄q;
Mercurius. **Non** em̄ kirrios dicitur porcus ut hic somniat. **Sed** **κύριος** chi
 ros, kyrios uero uocatur dñs. **Inde** kyrie, eleison duæ integræ dictiōnes. **Qz**
 si in annotationibus hymnorū aliter senserim, nūc tamē ioannē capnionē
 Phorcensem sequor qui in hūc modū ad me rescripsit, aio kyrie trisyllabū
 40 esse, cuius prima per hypsilon, secūda uero iota scribit̄, & accētus acutus in
 prima leuatur. **Eleison** aut̄ uerbū imperatiuū tetrasyllabū, accentu siliter in
 antepenultima acuto, non em̄ sit diphthōgus unq; ex e & η. i. ita uocalibus
 quapropter a nostris ob ignorantia **Hellenismi** iam dudū cepit male pro

nūciari, & ego integre kyrie eleison nup̄ inueni in antiquo codice in monasterio ad duplices aquas, hoc est Zuifuldensi. **V**aleat aut̄ eleison. i. miserere. **D**elirat **E**berhardus & in his uersibus. **N**ō clara matre natus claroque parēte, **V**t plerisque placet dicit̄ eē nothus. **S**purius est natus tātū clara genitrice. **A**udi **L** Laurentiū in **A**ntoniū **R**audensem, q̄ nothus sit natus ex nobili p̄re & infami matre, miror cur dixerit **R**audensis, cum parū ante **Q**uintilia. au tulerit dicentem. **N**othū qui legitimus non sit uocant gr̄eci, non aduertēs eodem loco dixisse **Q**uintilianū, ut **C**atonis oratione testatū est, quia nō habemus nostrū, utimur peregrino, igit̄ nothus est absolute illegitimus. hęc ille. **S**purius autē dicit̄ absolute qui incerto patre natus est, quem **M**odestinus iuriscōsul. ff. de statu ho. uulgo conceptū appellari testat̄. **V**nde spurius etiam uersus dicit̄ alterius ac incerti auctoris **A**usonius de **A**ristarcho **Q**uicq̄ notas spuriis uersibus apposuit **B**astardus autē apud latinos nuncq̄ legit̄. Ita nec bene **B**ernardus in glossa capi. **N**isi cum pridē de renunciatiōe ubi dicit̄, **M**anser proprie dicit̄ de scorto natus. **S**purius de concubina. **N**othus de adulterio natus. **E**t naturalis dicitur natus de cōcubina quæ tenet̄ in domo, nec item bene pontifex in eodē capitulo. **M**anser em̄ nō est uocabulum apud ueteres usitatū. legit̄ tamē apud **E**cclēsiasticos & **B**iblicos, nā hebraicū est, nō latinū, neq̄ gr̄ecū, diciturq̄ manser per m, nō manser, ut imperiū scribunt teste **I**oāne **R**euchlin in libro de rudimētis hebraicis. **N**aturalis autē filius dicit̄ legitimus & de legitimo toro natus, ut apud latinos & eruditos scriptores inuenies, & apud iuriscōsultos illos latinos & elegantissimos. **V**nde **V**lpianus. ff. de senatoribus dicit̄. **S**enatoris filiū accipe debemus nō tm̄ eū qui naturalis est, uerū adoptiuū quoq̄, & eodē titu. l. liberos. idem dicit̄. **S**icut etiā pater naturalis dicit̄ legitimus, ut **C**aius. ff. de ritu nuptiarū. l. si quis. **N**aturales liberi, licet in adoptionē dati fuerint senatus cōsulto continētur, & sæpe alias, p̄sertim. ff. de gra. offi. l. si filii. filius naturalis. i. legitimus dicit̄. **A**t neotericos in hoc loco non sequemur, sed latinos & iuriscōsultos, nō **I**ustinianū, qui eū plebe errat in autēticis, quibus modis natus. si. effi. legit̄. collatiōe. v. **E**t itē de sanctis. ep̄is. colla. ix. in principi. **N**ec ualet ista differentia eiusdē. **E**st hominis libitū, placitū solet esse deorū. **P**lacitū em̄ hominū uel eorū dē stultorū est, teste **L**actā. in pri. instit. c. xv. **Q**uis em̄ (inquit) tam demēs qui cōsensu & placito innumerabiliū stultorū &c. **M**iror in primis unde cōmentus sit homo ille tales differentias, quo spiritu uel auctore effuderit. **N**ec illa. **A**lterius uiolās uxorē ferī adulter. **A**st mechus faciens incestū cum meretrice. **S**ignat adulterium, fornicor & reliquū. **F**ornix est arcus, fornicq̄ domus meretrici. **A**dulter em̄ & mechus gr̄æce p̄ eodem ponunt̄. **E**t adulteriū seu gr̄æco uocabulo $\mu\omicron\iota\chi\epsilon\iota\alpha$ mechia penul. produ. cōmittit̄ in nupta. unde **M**odestinus iuriscōsul. ff. ad le. iulīa de adultere. & su. dicit̄. **A**dulteriū in nupta cōmittit̄. **S**uprū in uidua uel uirgine uel puero cōmittit̄. **A**ttamē & suprū corporis, apud **S**alustium, & alios etiā pro simplici, ut dicit̄ fornicatione interdū sumit̄. **S**uprū itē pro adulterio accipitur, & apud **C**iceronē lib. ij. de finibus bono. & malo. stuprata p

aim Lucretia a filio regis. Incestus uero, ut idem dicit, cōmittit eū priuignā,
 nuru, nouerca. Et Paulus dicit. ff. de ritu nupt. Incestū cōmittit, q̄ ex gradu
 ascendentiū, uel descendentiū uxore duxerit. Sed lenociniū facit, ut dicit Vb
 pia. ff. de his q̄ no. infra. qui quæstuarā m̄cipia habet, uel qui hūc quæstū in
 liberis exercet. Sunt igit̄ Lenæ, ut idē dicit. ff. de ritu nupti. q̄ mulieres q̄stua
 rias p̄stituūt, & si qua cauponā exercens in ea quæstuarā corpora habeat
 ut multe. Perductrices autē & perductores sunt teste **Manio Pediano** care
 p̄sonarū, in q̄bus supra exercita legibus uindicanī. **FORNIX** autē nō est
 ras faciunt, siue naturales, siue industria humana p̄fecte. Et q̄m meretrices
 in hmōi locis & cellulis p̄fiant, factū est ut fornix p̄ lupanari capiat̄. Et for
 nicari p̄ scortari. Sed p̄ter ecclesiasticos uix quempiā inuenies qui fornicari
 p̄ scortari accipiat. Latini em̄ prisca q̄ signate locuti sunt accipiūt fornicari
 p̄ incuruare ad silitudinem fornicis, sicut **Plinius** & alii. Et fornicator apud
Paulū. ff. de fun. instru. accipiūt p̄ ministro fornicis i balneo calefactādi. Nec
 ualet illa differētia. **Parricida** patrē qui transfigit, siue parentem est **Patrici**
 da suā qui uiolat patriā. **Patricida** em̄ dicit̄ qui patrē interficit. Et **matrici**
 da qui matrē, qui & gr̄ce μητροκτόνος. **Unde Ausonius** **Matricida** Nero
 propriū uim pertulit ensis. Itē **fratricida** qui fratrem occidit. Sed **parricida** per
 abusionē teste **Quintili**. in. viij. matris quoq̄ & fratris interfeitor dicit̄. **Po**
 nitur & aliq̄n pro simplici homicida, unde **parricidiū**. i. homicidiū. **Unde**
Pomponius. ff. de origi. iur. propterea quæstores constituebant̄ a populo
 qui capitalibus rebus p̄essent, hi appellabantur quæstores parricidii. **Hęc**
 sunt quæ obiter. terigisse libuit ex innumeris erroribus, quos in posterum
 eradicabimus, si hęc placuisse intellexero.

CONTRA IOANNEM de Garlandria.

Ioannes nescio quis de **Garlandria** edidit cōpositā uerborū, & quocorū li
 brū, & synonyma, & librū de deponētalibus, a cuius opibus caueas, tanq̄
 a uenefica cicuta, a labeq̄ ingenii pestifera. Multo em̄ plus delirati in syno
 nymis, equocatiōibus & interpretationibus, q̄ hic **Eberhardus**. Nec paruo
 libello contētus essem, si eius errores in mediū afferre uellē, quos uel pru
 dens ipse adolescēs dinoscere & diiudicare p̄ōt. In uerbis autē deponentali
 bus interdū adeo barbara & uandalica uerba hic adducit, ut in linguæ la
 tinæ interitū cōiurasse posset existimari, interdū adeo inusitata & exoleta,
 & ab ultimis etiā obliteratis repetita t̄pibus, ut uix **Corūcanius** & **Fabrici**
 us, aut **Sicani** **Pelagiq̄** qui primi coluisse Italiā dicuntur, in usu habuerint.
 Quare cōsultissimū tibi sit eius libros oīno declinare. & una litera oēs des
 lere, ne te falsis molestisq̄ gr̄amaustarū fabulamētis irretiant. Sed uale can
 dide lector, nec detrahēdi studio hęc me scribere credas. **Non** em̄ detrahit̄
 qui uerū dicit, nec ego eius uitā uel mores taxauī, sed errores in lingua lati
 na (non detractione sed ex instituto) ad quā illustrandā, & ab iniuria asserē
 dam omnes studiosi accingamur, ne nos germani cæteris nationibus ridē
 culo simus inculto & barbaro sermone nostro, q̄ si in toto opere alicui ex

scriptoribus uel antiquis, uel neotericis contradicere uidear, ductus forsitan maiori auctoritate uel saniori ratione, proterea non uelim cenferi ex his, q̄ cōtra laruas pugnat, nec illi a me iniuriā fieri, ad quod me nō uolūtas, sed suscepti operis & prouincię necessitas traxit. Nam ut famę mortuorū detrahare uelim nō est uerecūdię meę, qui nulli uiuentiū detrahare consueuit sed si forte in scriptis meis aliqua reperiūtur, in quibus aliter aliquid q̄ forsitan aliqui hodie uiuentes sensisse reperiar, nō cōtra illos dictū eē, sed quod mihi uidebat a me scriptū esse existimari uolo, ueluti ad diuū Hieron. scripsit Augustinus, iterū uale. Ex Tubinga.

DE QUIBUSDAM barbaris orationibus in cōmuni ab indoctis multū usitatis.

10

Omnes bonarū artiū studiosos in germania, pro cuius laude & utilitate hoc opus suscepimus, admonēdos hic nō inoportunū duxi, in coniungendis latinis dictionibus nō omnia latina cōformari posse nostro sermoni germanico, decor em̄ unius linguę nō quadrat in alia. Nā ut graphice dicit Hiero. ad Pāmachiū. Difficile est alienas linguas insequentē non alicubi excedere, & arduū, ut quę in alia lingua bene dicta sunt, eundē decorem et translationē conferuent. Et idem super Matthe. latina cōsuetudo gręco idiomati nō respōdet, ergo multo minus nostra cū latino uel gręco, ut quislibet mentis cōpos diiudicare potest. Inde male dicimus. Mito te scire q̄ ego bene possum, sicuti quidā scripsit, quē in hoc noiare inhumanū puto, dices re em̄ debuit. Volo te scire me sanū uel incolumē esse, uel reddo te certiorē me bene ualere. Item male. Vnde secas loānes, hoc est, unde uenis. Item male. Ipse fiet legere, domini nō erūt facere. Tu dic. Ipse leget, dñi nō faciēt. Item nec bene. Apes hoc anno bene stabūt, ut nup quidā astrologus uaticinatus est. Male etiā sic loquimur. Somniauit mihi, me friget, me esurit, sedeas te. Item ero uenire. Rex non erit uenire, sed dicas ueniā, uel rex ueniet, & sisia.

20

Vernacula em̄ nostra lingua nō pōt per oīa sequi latinā, neq; ecōtratio latina nostrā. Barbare etiā dicimus, Beneueneritis, uel sitis bene uenturus, uel beneueniat dominus. Latini em̄ dicūt. Salue uel saluete, aut aue, uel saluus sit aduētus tuus, uel gaudeo te saluū aduenisse, ita dicit Valla. Neq; ē apud latinos aliud uerbū q̄ aduētū nos rñdeamus q̄ salue, nisi more uulgaris magis q̄ pbato dicimus beneueneritis. Item & barbare dicimus. In qua bursa statis: Et in qua lectiōe sedetis: uel ego sedeo in secūda parte &c. Itē barbare dicimus, decernimus q̄ uti debeat, de quo Valla cōtra donationē Cōstantini sic loquitur. Quid illa loquēdi barbaries, decernimus q̄ uti debeat, pro eo qd est decernimus ut utat, sicut nunc barbari hoīes scribūt & loquūtur. Iussi q̄ deberes facere. Iussi q̄ deberes uenire, pro eo quod est iussi ut uenires, & plura similia. Etiā barbare dicimus. In prouincia Sueuię. In prouincia Gallię uel Macedoniae, uel in urbe Florentię, uel Romę, uel in insula Sicilia. Sicur Gellius lib. xvij. ca. ulti. dicit. Pos dixisse hominē cum inde irent in terram Italia fuisse. Itē li. xvi. ca. ij. spartū q̄q; usum in terra gręcia diu incognitū

30

40

DE ABVSIONE

fuisse dixit. Itē in urbe Roma, Florētia, sicut **Gel.** dicit li. xiiij. nō parui in urbe Roma noīs &c. nescio (ut dicit **Valla**) an pbe dicamus ex Roma urbe, ex Florētia, et silibus, sed potius cōtra ex urbe roma. ex urbe **Vlma**, ut **Cra** couia. sed q̄ **Virgi.** in. viij. dixit flumē hymellē. Et **Buthroti** urbē, impropie teste **Serui** loquit̄ poeta, licētia usus. Itē nō flasculus sed uasculū. Est em̄ uasculū diminutiū a uas, significatq̄ q̄dlibet uas ex quacūq̄ materia. sic **Vi** pia. ff. de auro & argēto. si cui uascula argētea, ut pote lances quadratę sint legatę &c. sic nō significat solūmodo ein flesch, ut nostri dicunt. Nec crustū bulus latinū est, sed possis dicere. **Vas** fictile. **Vas** famiū. **Vas** thuscum, aut **Aretinū**. Nec cussinus latinū, sed puluinar, uel ceruical penul. Ion. sicut & uectigal & torcular scdm̄ aliquos. Nō hñ dicimus occido te cum gladio, ut pcutio te cū ense, & silibus, ut alibi dicā. Sed occido te gladio, ense, sine p̄ positione. Itē male dicimus. **Sit** q̄qd sit, sed sit utcūq̄ sit. Itē male, dabo tibi unā rem p̄ alia, sed aliā p̄ alia, ut dicit **Valla**. Et male eodem teste, postq̄ tu hoc p̄ te nō uis mihi da, sed qm̄ tu hoc p̄ te non uis uti mihi da, siue qm̄ aut qm̄ dē. Itē male. **Capiatis** sessum, sed itē sessum, ut **Plau.** in penulo. ne sessū ducat. Item in euāge. iudei ad iudā dixerūt. **Tu** uideris mediā corre. in futuro conūctiui nō pdu. ut indocti legunt. Male etiā dicimus pludere uulgo uerspilen. Sed amittere ludo. Adde q̄ barbare dicimus. Est purus laicus, ut purus grāmaticus. Purus em̄ immaculatus & intemeratus est, quod nihil ad grāmaticū. At ita dicere possis, est detritus grāmaticus, uel solū grāmaticus, uel extremus idiota, ut dicit **Augu.** ad **Volusianū**. Possumus tñ dicere merus. Nā **Plau.** in milite dicit, meri bellatores gignunt, quas tibi p̄gnantis facit. Et in **Pseudo**. mera iam mēdaciā fundis. Idē in **gurgur.** ibi ostentatores meri cōfidētes garruli. Negat itē grāmatici bene dici uersus Romā, uersus **Sueuiā**, sed romā uersus, sueuiā uersus, sed non semp̄ ita obseruat. Dicit em̄ **Varro** lib. i. de lingua latina. **Cliuus** proximus ad florales usus uersus **Capitoliū** uetus. & **Cice.** ad **Appiū**. Cum ego laodicea usq̄ ad **Iconiū** iter fecerim. Male dicimus cōiungit se, teuto. es begeit sich. Itē dat se, ut multi loquuntur. **Volunt** em̄ cōfirmare uernaculā suā cum lingua latina. At dicas cōtingit sępe uel aliqñ. Male dicimus, emi hęc rem p̄ tribus denariis. Vel uendidi p̄ libra. Pro em̄ p̄positio circa uerba æstimationis omitti debet, ut uēdidi tribus denariis, nō p̄ tribus, et sic in silibus. Nā **Diomedes** dicit em̄ asse nō pro asse. Male dicimus. **Volo** iterū uenire, uel ecōuerso. **Vel** iterum tibi dare. Sed dicas uolo reuenire, uolo tibi reddere, & ita in silibus. **Ibam**, **transibā**, **reddā**, **exibā** in p̄terito imp̄fecto non **transiebā**, **rediebā**, **exiebā**, & hoc quasi speciale est in uerbo eo. Nā reliqua fere omnia uerba, nisi etiā excipiat̄ queo quibā, habētiebā in p̄terito imp̄fecto, ut **audiebā**, **seuiebā**. Nā ut dicit **Serui.** in. vi. ænei sup̄ hoc carmē **Virgiliū**, lenibat dicitis animū, lenibat p̄ leniebat & antique dixit. **Vt** squamis auroq̄ polibat, p̄ poliebat. Maiores em̄ in oibus cōiugatiōibus impatiuo bā addebāt, & faciebāt imp̄fectū indicatiui, quod in tribus obseruat. In quarta etiā e addit̄, ut **nutri** nutriebat. **Q.** igit̄ **Virgi.** in. ij. dixit. **Nutri**bat teneris immulgens ubera

labris pro nutriebat dixit. Et **Claudi.** li. i. de raptu. Hic elementorū seriē sedes
 q̄ paternas. **Insignibat** acu, pro insigniebat. Fallit tñ & hæc regula in uerbis
 cio terminatis teritiæ cōiugationis. Nam faciebā, percutiebā dicitur, nō faces
 bam, percutebā. **Dicas** fugerunt nō fugierūt, petebā non periebā, ut mos in
 doctōrū est. **Matthæū** legitur nō oratio congruenter dicta, licet **Alexander**
 ea usus sit. **Male** a nostris dicit. **Tu** fecisti met, met em̄ solo se nihil signi, sed
 est syllabica adiectio. **Male** dicimus, iam diu, q̄ ille est mortuus, sed dicas nu
 per obiit. **Non** est dicendū teste **Vallensi.** **Nō** uidetur tibi q̄ benefaciā. Et mi
 hi nō uidetur q̄ bene loquaris, uobis uidei q̄ male faciamus. **Eruditi** em̄ sic
 loquūtur. **Non** uideor tibi bñfacere, tu nō uideris mihi bene loqui, sicut uo
 bis uidemur bñfacere, ita nobis uos uidemini. **Quintilia.** tñ lib. ix. instituti.
 dicit. **Cō**mode etiā apud nos aliquas ante oculos esse rerum personarū ue
 imagines fingimus, eadē aduersariis, aut iudicibus non accidere miramur,
 qualia sunt. **Videtur** mihi, & nōne uidetur tibi. Et idem lib. ij. **Cicero** ut mi
 hi quidē uidetur, & iucundus incipientibus est. **Nisi** uelis dicere suppositū
 esse **Cicero.** **Præceptū** **Vallæ** non tenet ubiq̄.

DE QVIBVSDAM Verbis mediam longantis
 bus contra uulgi consuetudinem.

Si uultis germani scholastici & esse & haberi inter grammaticos (ut idē
 sapius dicam) sit uobis in primis cura, ut prosodiā. i. accentum, hoc est pro
 ductionem & correptionē syllabarum obseruetis sanctissime. **Qui** em̄ lon
 gam breuiauerit syllabam, uel e cōtrario, manifestariū facit barbarissimum,
 ut apertissime tradit **Augusti.** lib. ij. de doctrina **Christiana** dicens. **Item** bar
 barissimus qd aliud est, nisi uerbū nō eisdē literis uel sono enunciatur: quo ab
 eis qui latine ante nos locuti sunt enunciari solet. **Quintili.** in pri. instituti. &
Donatus in eo opusculo, quod de figuris inscripsit idē dicit. **Accipe** igitur
 quædā uerba mediā producentia contra uulgi consuetudinē, & in dictioni
 bus pluriū q̄ trium syllabarū **L.** designat longam. **Trucido** Hora. **Ne** pue
 ros corā populo **Medea** trucidet. **Marito.** are. **Claudia.** **Concutit** & glebas
 secundo rore maritat. **Lego** are, allego, relego. **Quid.** Quippe relegatus nō
 exul dicor in illo, & **Virgil.** in vij. **Sedibus** & nymphæ, ægeriq̄, nemoriq̄ re
 legat. **Assueuere** perseuero. **Stadius.** Nam si ludere **Grippe** perseueras. **Cōs**
 polita em̄ sunt a seuerus. **Aufonius** tñ dicit de **Castore** & **Polluce,** Patribus
 ambiguis & matribus assueuatos. **Affligo,** infligo. **Claudia.** **Flectit** & assue
 tū spoliis affligit egestas. **Inuito** are. **Mardia.** **Me** meus ad subitas inuitet ami
 cus ofellas. **Confido,** diffido. **Claudia.** **Omnibus** exclusus cepus confidit in
 tino. **Oblimo** are. **Claudia.** **Luxus** & humanas oblimat copia mentes. **Æs**
 quo are. **Exæquo.** **Quid.** **At** tunc exæquor tetricas licet, illa sabinas. **Diffido**
 ere. **Claudia.** **Munera** decipiūt, qui se diffidit amari. **Mano** are, emano. **Clau**
dia. **Crimē** & ad nostras manauerit usq̄ secures. **Obsipare,** consipio. **Clau**
dia. **Pennatiq̄** murū circūstipantur amores. **Caligo** are, **Claudii.** **Sydera** tæ
 nareo caligantescq̄ profunde. **Adiuro** are, coniuro. **Clau.** **Coniurata** furie
 crinitaq̄ soribus hydris. **Fatigo.** **Vir.** **Quæ** mare nūc terrasq̄ metu cœlūq̄

DE ABRVSIONE

fatigat. **Formido** are. **Tullius** in arato. **Formidās** acrē morsum sepus his te
 q; nomē. **Instigo** are. **Vir.** Instigat studiis resonatq; fragoribus æther. **Vapo**
 ro as. are. euaporare. **Horati.** in episto. ad **Q. Leuum**, descendēs curru fugiē
 te uaporet. **Repo**, obrepo, surrepo. **Iuue.** Saty. ix. Poscimus, obrepit non int
 lecta senectus. **Liguri** penul. longa. **Hora.** li. ij. sermo. **Tractauit** calicē mā
 nibus dū furta ligurit. **Inclino** are, declino. **Oui.** Inclinat cursus & eadē cirt
 cuit auras, **Castigo** are. **Vir.** **Hic** grauis **Entellū** dicitis castigat **Acestes**. **Vesti**
 go, inuestigo. **Tulli.** in arato. **Cerula** uestigat finita in partibus asira. **Fastid**
 dio ire. **Vir.** Inuenies aliū si te hic fastidit alexis. **Suffoco** are, prefoco. **Ouid.**
 Suffocent animā dira uenena tuā. **Mensuro** penul. pro. **Aul. Gelli.** Gratia q̄
 paucis mēsurat singula uerbis. Item nutrit enutrit u producūt. **Claudi.** **Spe**
 nutrit ducitq; simul refouetq; leonē. **Nestor** sepe non spe legit. **Ideo** male dī
 cit nutrit primā esse correptā, corrupte em̄ **Claudianū** allegat. **Suffragor**, re
 fragor penul. longa ueniētia a suffragine, ut dicit **Perotus**. **Ouid.** siue **Vir**
 gilius fuit in priapeio. **Copia** me perdit tu suffragare rogatus, **Petronius** ar
 biter. **Ad** sonitum strepitumq; lucri suffragia uendunt, **Serenus**. **Q;** nobis
 fieri suffragia iusta recusat, præter morē aliorum. **Ouidi.** de nuce. **Quid** nisi
 suffragium nimbos uitantibus essem. **Alii** in hoc carmine **Quidii** uolūt suf
 fragium a frango deriuari, & corripī, quod ego non probo. **Adulor** aris,
 uel indifferenter adulare. **Et** uenit ἀπό τοῦ δουλου, quod est seruus, adulat
 ri enim seruile est. **Iuuenā.** **Quid** quod adulandi gens prudentissima laus
 dat, **Ruffus Festus**. **Cerulus** accedens diti loca flumine adulat. **Et** ego admo
 dum adolescentulus sic lusi.

Prohdolor o superi ueneratur solus abundās,

Nec probus, aut doctus, nemo iuuatq; inopem.

Et nunc diligitur nullus nisi cum sit adulans

Fallere qui nescis ue tibi nunc misero.

Dormito are, **Horati.** qūq; bonus dormitat **Homerus**. **Solor** aris. **conso**
 lor, desolor. **Virg.** dicitis solatur amicū. **Cōpilo** are, & expilare qū significat
 expoliare, ur cōpilant socios. **Cōniueo** cōniues, ere. **Silius**. **Cōniuentq;** solē
 q; pauent deprēdere, &c. **Appareo** appares. **Ouid.** Si qd es appares culpa so
 luta mea est. **Figo**, defigo ere. **Statius**. **Defigit** comitiq; obliquo lumine mō
 strat. **Pædico** are. **Catul.** **Pædicabo** & irrumabo. **Ilabor**, collabor, ut nostris
 illabitur oris. **Opsonor**, ut opsono as, pro eodē **Et** opsoniū o in medio pro
 ducūt, quia apud græcos per ω scribit sic ὀψωνιον & inde etiā per p opsoni
 um scribi debere uidetur, sed cū apud alios per b inuenerim, nō mutabo. **ps**
 pria auctoritate. **Hora.** **Omnia** conductis cæmēs opsonia nūmis. **Et** est op
 soniū (ut habet **Valla** in **Raudēsem**) quicquid carnis piscisue ultra panē pul
 mentūq; comedimus. **Opsonatores** autē dicuntur hi qui opsonant, hoc est
 opsonia quibus uescimur sciēter emunt, uulgo inkauffer speifung, unde **Se**
 ne. lib. vi. epi. adice opsonatores quibus dominici palati noticia subtilis est
 Male ergo **Accursius** glosator labitur, qui dicit opsonatores esse qui custos
 diunt dominum in lecto, uel qui resonant & cantant domino in mēsa. qui

quoties de rebus grāmaticis se ingerit, toties ineptit. **Marito** as, are. **Claudia**.
Concutit & glōbas sēcūdo rore maritat. **Refuto** & **confuto**, are. media
longa est, quia a re & con & fando componuntur, a in u mutando, ut dicit
Festus. **Virgili**. in xij. Italia ad mortē si te fors dicta refutet. Item deriuo, are.
iūdem mediam longam habet, ex riuo enim i longam habente componit
tur, & est deriuare aquas, cum in maiorem congeriem creuerint in plures ri
uos deducere, hinc improprie & transumptiue unum uocabulum dicitur
ab alio deriuari. Et ut paucis concludam, omnia sequentia penulti. produ
cunt. **Allido**, **Præstolor**. **Immuto**, are. **poto**, **epoto**, **eradico**. **inquierto**. **libo**, de
libo, **prælibo**, **prauo** & **deprauo**. **relicet**, **illucet**, **denudo**, **renudo**. **nudare** u
longa. **Virgi**. de liuore. **Inforlix** macies renudat ossa. **Sudo**, **desudo**, **insudo**
sicut nudo. **Virgi**. eodem. **Sudat** frigidus intuens quod odit, similiter dus
ro induro. **Quidi**. lib. vi. meta. **Induro**q; niues & terras grandine pulso. **Dis**
lato as, are. **penul. pro**. **Virg**. in more. **Leuat** opus palmisq; suū dilatat in or
bē. Itē similiter coloro as, are. & decoloro. **Vir**. de liuore. **Pallor** terribilis ge
nas colorat. Item extrico penultima longa. **Horatius**. **Mercedem**, aut num
mos unde, unde extricat amaras.

DE QVIBVSDAM Verbis mediam breuianti
bus contra uulgi consuetudinem.

Inquino as. **Ruffus Festus**. **Pestifero** afflatu serpens uagus inquinat ethrā.
Educo are. **luue**. Terra malos homines nunc educat atq; pusillos. **Virgili**.
Quattuor hic iuuenes totidē quos educat **Vphens**. Eodē modo. **Māduco**
corripi credo. Nam utrūq; a **duco** as, are. in uisitato uerbo deriuari uidetur,
hoc ante sensu & nunc libenter sentirē, sed ex deriuatione **Perotti** producit.
Dicit enim q; a manu ducenda descendat, unde a iure produci debuit quia
duco is, ere, etiam producit cui suffragatur (ut citat cū **Nonius Marcellus**).
Lucilius lib. iij. **Satyrarū**. **Commanducatur** totum complexa comestq;. Et
idem lib. xv. **Cōmanducatus** corruptit adnecita adegit. producit & **Arator**,
licet nullius auctoritatis existat. **Cauo**, **excauo** corripunt a. **Virg**. in vij. **Te**
gmina tuta cauant caputū flectūtq; salignas. **Rigo**, **irriigo**. **Lactantius**. duo
deties undis, irrigat omne nemus **Autumo**. **Seneca** in **Hyppo**. quod esse te
net autumas dignam nece, componitur ex ab & æstimo, ut dicit **Nigidius**
Figulus. **Horati**. **Autumat** hæc populus hæc magnos formula reges. **Con**
gelo as. **Quidi**. **Congelat** & tectis in mare serpit aquis. **Ligo**, **illigare**, **religo**.
Claudia. Et **sparsos** religant crines & uulibus addunt. **Aggrauo** are, **con**
grauo. **Quidi**. Sed magis hæc quo sunt cognitiora grauant. **Concoquo** ere,
præcoquo. **Stati**. Et quas præcoquit ebosita cannas. **Innato** are, **annato**.
Claudia. **Annatat** unda fretis extremaq; lucis imago. **Erudit**. **Quid**. **Erudit**
& rarum pectine denset opus. **Pernego**, **abnego**. **Claudia**. **Pernegat** hic sem
per lapsuræ pondera terræ. **Intono** are. **Claudia**. **Intonat** erranti gladio **pez**
nituscq; trabali. Similiter & hæc penulti, corripiunt. **Perdocet**, **edocet**, **aro**,
exaro, **migro**, **immigro** & cætera composita. **Defodio** defodit. **Oui**. lib. iij.
meta. **Fa**. iij. **Vim** tulit inuitæ dicentem defodit alta &c. **Satago**, quia a **sais**

DE ABRVSIONE

Ego breui prima cōponitur. Transuado & transuador, id est uadū trati-
 ticio, & uado etiā corripunt. Qui. lamq; uadaturus lectica prodeat inquit.
 Item stupro, as, are, & constuprare, sicut etiam stuprum, Prudentius. Et su-
 pra uestra dex ueneris prætexitis umbra.

DE QVIBVSDAM Nominibus mediam breui antibus contra uulgi consuetudinem,

In nomibus etiam notabis q; **V**aleri utūs iuxta **N**igidii siguli sententiā
 acuit primam, non secundā. Et ego addo **V**irgili. **G**eorgi. **M**ercuri, quia sit
 militer secundā breuiant. At super hoc **G**el. ita dicit lib. xij. Si quis nūc **V**a-
 leriū appellans in casu uocandi secundū id præceptū **N**igidii acuerit primā
 10 non aberit quin rideatur. Immo & ego suffragor **G**ellio in **V**aleri, quoniā
 & similiter prima, ut secunda breuiatur, nō tñ eadē ratio est in **V**irgili. **G**e-
 orgi & **M**ercuri, similibusq; quia cū prima longa sit, secunda breuis, secun-
 dā acuendo, accētus repugnat cū quantitate, quod est contra **Q**uintilianū,
 ut dicā de accentibus, sic igitur iuxta quantitatē poteris primā non secundā
 acuere, sed quod **P**risci. dicit ea uocabula iam dicta in secunda acui debere,
 nō in prima, forsan in hoc iuuatur p̄ter nostrā consuetudinē quæ eū sequi-
 tur & bene, q; firmitas & uigor uocis in his noibus quasi quibusdā neruis
 additis intēdatur, ad quod ego quoq; accedo, optimā rōnem dat **S**erui. grā
 20 maticus doctiss. i. ænei. dicēs. Sane plerumq; accentū suū retinet etiā sermo
 corruptus, ut mercuri, domiti, ouidi, tertia a fine habere debuit accētū quia
 penul. breuis est, sed constat hæc noīa apocopē pertulisse, nā apud maiores
 erat ntūs & utūs, ut hic **M**ercurius o mercurius. **V**nde cū licet breuis sit etiā
 post apocopē suū seruat accētū. **H**ic obiter ānotandū **G**regorius nomē pri-
 mā longā, secundā breuē habere, contra quorundā usum. **S**ic em̄ apud gr̄c
 eos scribitur $\gamma\epsilon\gamma\acute{o}\rho\iota\omicron\sigma$ in principio per η quod in e longum conuertitur.
SA**X**ones uel melius **S**axones populi sūt germaniæ & media breuis est. **C**lau-
 dia. de consulatu **H**onorii. Ignotūq; frenū maduerūt saxone fuso. **O**rcades,
 in hoc uocabulo labitur **D**ionysius **N**estor alioquin doctus homo, qui di-
 30 cit mediā longā, allegans **L**ucanū in pri. Et biturix longisq; leues saxones
 in armis. Nam nō saxones, sed axones legendū est. **S**unt em̄. **A**X**O**nes po-
 puli galliæ, de qbus intellexit **L**ucanus accolæ axonis fluuī in finibus **R**he-
 morū, ut est apud **C**æsarē. **D**e **S**axonibus aut̄ nihil ad propositū, qm̄ longe
 distant a **G**allia, nec nomē habuisse creduntur eo tēpore. **Z**E**B**edei penul.
 cor. est. luuēcus. **H**inc tunc **Z**ebedei coniunx submissa rogabat, sed uix tenē-
 dus est hic luuēcus, nam apud gr̄cos pe , diphthongo scribitur. **P**E**L**ecan-
 nus a breuē habet, ut **P**aulus **P**ompilius docet, idē dicit in **A**ndreas penul.
 timā breuē esse, unde **P**hilelphus. **A**ndrea dū placita nobis munuscula mi-
 40 tis. **S**ed pelecanus ab aliis producitur, qbus ego plus accedo, quia accentu
 circūflexo in penul. apud gr̄cos scribitur $\pi\epsilon\lambda\epsilon\iota\alpha\iota\omicron\sigma$ & cū sit grecū non
 dicit̄ quasi pellecanus, ut quidā inepte tradunt. **S**I**M**onia penul. habet bre-
 uē non longā, similiter controuersia, quia uocalis ante uocalē breuiat̄, qua
 tñ dictione simonia uidelicet nō nisi ecclesiastici utuntur. **A**M**A**racinū est

ungentū ab amaraco herba odorata nominatū, & habet penultimā cor-
 ptam contra uulgi consuetudinē. **Lucretius.** Deniq; amaracinū fugitat lux
 & timet omne Vngentū. **AMARACUS** aut uulgo maiorana dicit genus
 herbæ. **PRÆCOX** præcocius media breui enūciatur. **Calphurnius** æglo.
 ij. Inſita præcocius ſurripere perſica prunis. **COPHINUS**, id eſt corbis pe-
 nultima breuis eſt, ut dicit **Iuue.** de iudæis. Quorū cophinus fornūq; ſup-
 pellex. **Hec** item teſte **Valla** in penultima corripitur (quæ uulgo, p̄dus
 cuntur male) proſelitus, **Idea**, ſicera, euronotus, anathema **Aeneas** propriū
 in actibus **Apoſtolorū**, **philemonē**, **ſarpedonē**, **palemonem**, canōnem que
 omnia penultimā corripunt. **EPHESUS** ciuitas media breui. **Hora.** Aut
 ephesum bimarſue **Corinthi.** **COLUMĒ** contra quorundā indoctorū
 uſum media breuiatur. **Hora.** in carminibus, **Grande** decus columenq; res
 rum. Et **Catullus.** **Theſſaliæ** columen peleu. Et poſtea æmathiæ columen
 peleu. Et **Cicero** de ſuo cōſulatu. Quæ magnū ad columē. **Dorothea**
 & **Timotheus** penultimā corripit. unde **Fortunatus.** Et cum **Timotheo**
 uiuere cura meo, ſimiliter **Dorotheus.** **Triumuiſi**, ſemiuiſi, penultimā
 ſicut eorū primitiuū corripit. **Federicus** et **Theodericus** penul. corri.
 ut tradit **Nefor Diony.** uſus tñ doctorū aliud ſequit, ſicut **Alaricus**, p̄dus
 xit **Claudianus**, cum quo ego ſentio, ſic **Henricus** & **Dominicus.** **Epis-**
 theon, uel epithetū penultima breui, ut alio loco dicā. **Criſtallinus**, ami-
 gdalinus, myrrhinus, ſmaragdinus penultimā habet breuē, non ut uulgo
 proferuntur. Et ſi ſmaragdus apud **Prudentiū** poetā etiā penultima longa
 inueniatur. **Martia.** Et turbata breui queſtus criſtallina uitro. **Serenus.** Ferē
 amidaliniſ ſuccus nucis eſſe bibēdus. **Iuuenalis.** Myrrhina deinde adamas
 notiffimus & heronices.

DE QVIBVSDAM diſtionibus mediā longantibus
 contra uulgi conſuetudinem.

Caminus media producta debet nunciari. **Clamdeſtinus** ſi longa de-
 bet nunciari contra cōmuniū grāmatiſtarū opinionē. unde **Silius** italicus.
 Ceter clamdeſtino traheretur ſœdere bellū. **Marcus manilius.** Et clamdeſti-
 nis ſurgentia fraudibus arma. **Sinapi** media producta eſt. **Serenus Sa-**
 tonicus. **Sæpius** ergo docet mordax hauriri ſinapi. **Sidon** ſidonis media
 p̄dus eſt apud alios. **Virgi.** Memini ſidona uenire. **Iuuecus** p̄ſbyter. **Sidonē**
 tyrūq; petit cū ſœmina ſiſis. Et **Qui.** lib. ij. meta. **Suſpicit** indigne ſidonida
 noie dicūt. **Corripit** apud alios. **Qui.** lib. xiiij. meta. **Sidonis** inq; pyra factū
 ſub imagine facta. **Eſt** & apud græcos hec ſyllaba indifferēs, ſcribunt enim
 ἰδωνίον ἰδωνίον. Et ſidonis ἰδωνίον δὲ τῶν οὐκ ἰδῶν, hoc eſt per
 o breue. **Sidonius** itē ad placitū ponit apud latinos & græcos, qui ſcribūt
 ἰδωνίον ἰδωνίον ἰδωνίον per o lōgū. & ἰδωνίον per o breue. **Iuniores**
 & **Euripides**, p̄duxerūt. **Homerus** & **Diony.** corripuerūt. ut notauit **Al-**
 dus. **Ro.** liarū. inſtaurator. **Euphrates** media lōga dicit un⁹ ex flumibus
 eſſe q de paradifo fluūt. **Ruffus Feſtus.** **Plurimus** euphrate manat liquor
 iſte ſeroci. **Epodos** o in media longa eſt. **Sidonius.** **Serm** o nūq; ſales nos

uumq; epodon, **Aufonius**. Dactylicos elegos choriambūc armē epodos;
 Et **Terentianus**, Præmissio hexametro dulcē subneat epodū, pducit in penul.
 Itē **bariona** nomē tetrasyllabū **Simonis Petri**, sic em apud græcos scribitur,
 βαριωνα. Itē **Salome** pe, pdu, sic scribit σαλωμη. Itē **iscariotes**, pe, pdu,
 quē nos corrupte **Scariotes** dicimus, ita em scribit ισκαριωτας. Itē **sapphira**
 mulier apud Paulū, sic em scribit σαπφειρα. Itē **agapitus** pe. lon, sic em scribitur
 & γαπατιος. Vbi mellus **agapetus** diceremus, si autē græce pferre uolumus
 & manere græcū, accētus cadit sup̄ ante penultimā. Incus incudis
 penul. lon. **Ruffus Festus**. **Ditia** uulnifici crepidāt incudibus altis &c. **Me-**
 diastinus sti. lōga, & **mediastini** teste **Marcel**. nō em balneorū, sed & ministri
 & curatores ædiū uocati sunt. **Hora**, in epi. Tu **mediastinus** tacita p̄ce rura
 petebas. **Mediastinū** interpretat **Priscia**, quasi in medio stans, aliī scribunt
Madiastynus ut dicat ab **asty**, qd urbē & ciuitatem designat. **Priapus** a in
 media lōga est. **Hora**. Cū **faber** incertus scānū faceret ne **priapū**, **Antipho**
 na o in media lōga est, quia p̄ mega scribit, hoc est p̄ o lōgū. **Salubris** u
 in medio semp̄ longa est. **Nasica** i in medio longa. **Hora**. **Filia Nasicæ** me
 tuentis reddere soldū. **Beronice** i in medio lōga, fuit regina. **Iuue. vi.** **Sary**,
Myrrhina deinde **adamas** notissimus & **beronices**. **Hydropis** & **hydropi**
 cus o ante p, pdu. **Hora**. Si **noles** sanus cures **hydropicus** et ni. **At** male **Ma**
 cer corripuit & p̄ter naturā cum dixit. **Hydropicis** sic humores. **Symon**
simonis penul, pdu, est. **Hora**. **Pythias** emuncto lucrata **simone** talentū. Itē
 etiā **Simonis** o, pdu, cta enūciari debet p, ut est sancti **Apostoli** nomē testis
 est **Pompilius**, & **Iuue**cus dicēs. **Ales** psequit cantu mentemq; **Simonis**, &
Valla idem dicit. **Hos** secutus scripsi & ego sic. **Noscere** si lector funesta **Si**
 monis iniqui, loquēs de **Simone** mago. **Fortunatus** male in hoc carmine,
Hinc **Simonē** & **Iudā** mittit perfida gemellos, secutus est hic græcū accētus,
 quo accedendū nō est, ut etiā dixi in diuisione **Marīa**. **Liceū** siue **licitū** media
 pdu, cta locus i quo docuit **Aristo**. ut **Marcus Tullius**. **Tuq;** academia um
 brifera nitidoq; liceo. **Academia** autē penul, uel longa uel breuis esse pōt;
 longa est sicut in p̄cedenti uersu. **Et** in hoc laurea **Tullij**. **Atq;** academię ce
 lebratā noie uillā. **Claudianus** breuiat. In latium sp̄retis academia migrat
Athenis. **Et** **Sidoni**⁹. **Obruet** & quāq; totis academia sectis. **Hysopos** no
 men herbe penul, pdu cōtra uulgi cōsuetudinē, testis est **Nestor Diony**. cū
 o longo em scribit in medio, sic ἕρσωον hysopon, nos tñ unū subijcimus
 unde **Alanus**. **Si** cœlū terræ confirmat cedrus hysopo. **Et** si **Macer** p̄ter na
 turā corripuerit dicēs. **Et** hysopū siccū calidū quoq; tertius illi. **Quisq;** autē
 hic auctor fuerit sæpe errauit hic & alibi in quātitate. **Macrū** autē nō fuisse
 cōstat. **Thessalonica** urbs & **Metropolis** in **Macedonia** i in penulti, pdu,
 cit, ut apud **Claudia**. & alios inuenies. **Pharmacopola** & oīa cōposita a
 polo uerbo græco qd est uēdo po in penni, pducūt, ut **bibliopola**, **myropo**
 pola, **ppola**. **Anneus** quo noie **Seneca** appellat pe. pro. est. **Terentianus**.
Anneus Seneca & **Pōponius** ante secūdus. **Hic** nota obiter. **Seneca** nō dicitur
 quasi se necās, sed ut **Calliodo**. ait, qd canus natus sit. **Heroes** & **heros**

as penul. pdu. enunciari debent. Poderis media longa. per eñ in medio scribitur, ut in apocalypsi. Præcinctū ad mamillas uidi uestitū podere. Est autem poderis, ut dicit Hiero. uestis pontificis q̄ latine dicitur Talaris, & ex eo q̄d ad pedes descendat hoc sortita uocabulū est, uel ut dicit Crastonus. Poderis est tunica linea qua utuntur sacerdotes. Iphigenia penul. lōga enūciat. Qui. iij. tristi. Pro nece cōplexus iphigenia dedit. Euripides Sidonius pen. pduxit. Orchestra quatit alter euripidis. Alij corripit magis recepti. Mœchia. i. adulteriū. Et magia. i. incantatio penul. pducit, scribunt eñ apud græcos cū ei diphthogo in penultima. Passibula, cleobulus, thrasybulus, aristobulus & similia in bulus uel bula, u. pducūt in penul. Auso. Arma sup̄ ueheris quod thrasybule tua. Hora. Studiū aufert cleobule liparei nitor heri. Sidonius. Lindie tu cleobule canis modus optimus esto. Hæc item ut Valla testat̄ pducunt̄ (q̄ a uulgo perperā corripunt̄) Idolathistū. Brabiti, siue ut nos loquitur brauiū. Orthigometra, cenomia, latia, arrius, darius, idumea, iturea, cæsarea. Adde si uis Antiochia, ita eñ apud græcos scribit̄ *Αντιοχεια*. Sed ut Priscia. uult dicimus Alexandria, Nicia, Antiochia penul. breui. siue Alexandrea, Nicea, Antiochea penul. lōga, ut dixi i arte carminū.

DE QUANTITATE priorū nominū q̄ non ponantur ad placitum, ut dicit Alexander.

Cedant qui propria nomina ad placitū quo ad quātitates syllabarū ponunt in arbitrant, legant enim Qui. lib. iij. de Ponto ad Tuucanū, & Martialem in. ix. epigrā matū ad Caritū, & inuenient illos difficultate quantitatis priorum nominū maxime anxios fuisse, & abstinuisse ab illis in carmine. Iudicio igitur meo. Omnia, ppria latina & græca, quo ad omnes syllabas sequuntur regulas quantitātū appellatiuorū, nisi singularis poetarū auctoritas interueniat, quæ eas ad hanc, uel ad aliā quantitātē coerceat quorū auctoritas maxima regula habenda est. Est autem auctoritas spectata poetarū lectio. Barbara autem in ultimis subiacent regulis, in medijs prout ad spectatū usus exercitiū deuenierint, in primis sunt ad placitū. Hæc intellige nisi poetæ alicuius auctoritatis, uel positio. aut aliā regula generalis coerceat ad certam quantitatē, plura dicam in arte carminū.

DE QVINGVE FIGVRIS Alexandri Galli inuenies de F in dictione figura, & quale iudiciū habeam de secunda parte eiusdem.

- De tribus partibus Alexandri inuenies in dictione Iesus.
- Quomodo tenebræ, candelabrū & similes dictiones in mediā syllaba pronunciantur in soluta oratione, inuenies de I caput, propriū.
- De quorundā hebraicorū quantitate uide in dictione Dauid.
- Quō bene r̄ndeat p̄ aduerbia affirmatiua ad interrogatiōes, uide de q.
- De accentu aduerbiū aliqñ & aliarū dictionū, uide de a, propriū ca.
- Glossæ sunt uitandæ, uide de g, in dictione glossa.
- De nominibus in sta uide de s. Ego sum Romanus melius dicit̄ q̄ sum de Roma uide in litera E.

DE ABBUSIONE

vir non est litera latina. uide in litera v.

Adulterina signa dicunt alienis annulis facta, uulgo falsa teste **Perotto**
Et adulterina clauis. i. externa & quasi altera facta, sic **Apuleius**. **A**dulteri-
 num auctore uocat non uerum sed subdititium, dicens de alino aureo. **N**ec me per-
 terit huius quoque facti auctor adulterinus. **A**dulterinam monetam (dicit **Bar-**
to. merula) appellamus, quam indocti falsam dicunt. **H**iero. contra **Ruffinum**, &
 quasi bonus trapezita adulterinae monetae pecuniam reprobet. **I**dem lib. iij. com-
 mentariorum ad ephesios, unde omni studio legenda nobis scripturae sunt et
 10 in lege domini meditando die ac nocte, ut probati trapezite sciamus quod nummus
 pbus sit quis adulter. **H**aec obiter notabis. **P**robum nummum dici latine qui ab
 alijs bonus uel ualidus dicitur. **P**lautus in persa. nec quisquam dabit pbum & nu-
 meratum argentum. **I**dem, nummi sexcenti hic erunt probi numerati. **E**t pecuniam
 adulteram uel adulterinam quam uulgo mala dicitur uel falsa. **N**am & falsum li-
 brum pro maledoso improprie dicimus, recte tamen appellabimus falsum iudici-
 um, falsum nomen, falsam sententiam pro non ueris, non quod fallendi gratia dicta
 sunt, sed quod opinionem hominum sefellant, latine etiam falsarios dicimus, qui de-
 capiendi gratia publica scripta falsificant, & adulterinam monetam faciunt. **A**v-
 reus nummus ein guldin, qui uulgo florinus appellatur. **P**hilel. enim in epistola quaedam
 20 florinos non florenos scribit, sic dicens. **R**elig nummi aurei apud caeteros sere
 oes & principes & respu. florini uocantur, at nec florinus nec florenus latinis
 ne dicitur. **A**ureus autem nummus. **D**ucalis dicitur quem uulgo & indocti du-
 catum uocant, quia tamen dictione **P**hilel. utitur in epistola ad **P**apam **P**ium dicens, ut
 mihi ducati trecenti numerentur. **N**ummi aurei etiam eleganter aureoli appellantur.
Avsterus a. um. opponitur dulci teuto. saur, ut **Cornelius Celsus** de
 medicina li. pri. nunquam uinum falsum bibere expedit, ne tenue quidem aut dul-
 ce, sed austerum & plenus. **Q**uintilia. lib. ij. quare mihi maturitas quidem ipsa
 festinet, nec multa in lacu statim austerata sint. **H**ic obiter nota plenum uinum
 dici teuto. starck. quod nos dicimus forte, alij uinum substansiosum dicitur mis-
 nus bñ. **E**t tenue teuto. ring oder leicht, quod nos debile dicimus. **H**oc etiam
 30 leue dicitur apud **Cice**. v. tuscu. que. **D**e austero dicit **Festus**. **A**ssessrix non
 ab assistendo uel asserendo, ut **M**ametractus & caetera labes grammatistarum
 uult deriuatur, sed ab assessor, ut dicit **Nonius Mar.** ut lib. sa. ca. x. da mihi
 sedium tuarum assessoricam sapientiam. **A** uerbalibus enim in sor non possumus sor-
 mare in trix semini. nisi in quibusdam addita t, ut a possessor possessrix, a tutor
 tonstrix, ab expulsor expulsrix, ut **Apuleius** in **Cosmographia**, indagatrix
 uirtutis, expulsrixque uitiorum, diuinarum particeps rerum, loquens de philosophia
Idem **Cicero**, v. tuscu. dixit ab impulsor impulsrix, a plausor plausrix. haec
Noni. **P**ersuasor. **P**lautus persuasrix in bacchi. formauit. alia autem in sor a
 quibus non formatur nomen in trix repugnante euphonia uel usu, sunt generis
 40 communis meo iudicio. **E**t ob hoc ego quodam carmine euerfor posui in sor-
 ge. nulla enim auctoritas mihi suffragabatur, ut dicerem euertrix. **I**taque meo picu-
 lo sic posui, de qua re doctiores iudicent. **A**leator uel aleo, onis dicitur qui lu-
 dit in alea, non autem dicimus **A**leare sed ludere in alea. **E**st autem alea omnis ludus qui

in uarietate fortunę cōsistit. **Mar. Alea** prima nūces & nō dānosa, pprie tñ de tesseriis dicit. **Alea** etiā per similitudinē ponit, p dubitatione & periculo. **Plini** in plo. natu. hī. extra oēm ingenij aleā positū **Ciceronē** scripsit.

Ambulatores pprie dicūtur qui urbē passim peragrāt uenditādo uilis-
simas merces, & dictis quibusdā scurrilibus aucupādo uenditores, teu. hol-
hippen man, oder senff verkauffer. uel similes, nō autē vuan-
dler, ut nostri dicunt. **Anteambulones** autē dicunt qui honoris gratia aliquē comitando
pcedunt teuto. vorgenger. sicut principes habēt. **Sueto**. de **Vespasiano**. Ea
demū excutit magis cōuicio quā precibus uel auctoritate, dum eū identis
dem per contumeliā anteambulonem fratris appellat.

DE QUIBUSDAM aduerbijs non latinis.

Laurentius Valla homo de lingua latina meritiſſimus, tradit has sequē-
tes dictiōes nō eē latinas & satis puras, uidelicet, **Aliqualis**, aliquiditer, mul-
totiens, pariformiter, coequaliter (nec etiā coequalis apud ueteres facile re-
perit, saepe autē apud recētiōres) nullibi, diuersimode, oimode, pſentialit, nul-
latenus, & quo quidā utunt nullatenus. **Priscia**. tñ nullatenus ponit sicut &
multotiēs, sed nō recipit in hoc grāmaticus em ut alibi dixi non debet esse
opifex uerborū. **Veteres** em nō multotiēs, sed frequēter dicunt, nō nullibi,
sed nusq̄, non nullatenus, sed nullo modo. Nec ego inuenio apud erudit-
tos mētetenus uel corde tenus hoc didici, ut nostri dicūt, sed melius forsan.

ut **Diomedes** grāmaticus locutus est, memorię tenus, possumus tñ dicere
cordetenus, uel ore tenus ambulāui in aquis, hoc est usq̄ ad cor, uel os, uel
sister. Sed cōplector memoriter, uel teneo memoria, uel memoro memo-
riter. **Apule**. tñ de asino dicit, & oimodis cohorcinatiōibus dilapidauit, qd
q̄ latine ipse uiderit. **Amodo** p post hoc reprobat **Valla**, sed quo crebro
utunt ecclīastici scriptores, ut **Ambro**. et **Apuleius** dicēs, ut nemo me amo-
do tam mane egredientē solū uidebit. **Cice**. ad **Atticū** dicit particulate, ubi
nos uulgo particulariter dicimus, gratāter & ponaliter. **barbara** sunt ad-
uerbia. Et ut **Georg**. **Valla** dicit, in pſentiarū nō est latinū, sed in pſentia. **Le**
gi tñ in pſentiarū apud nō pēnitēdos scriptores, pſertim apud **Vlpianū** iu-
riscōsul. nō semel. **Nec** hñ ridiculose aduerbiū, sed ridicule. Irridet em **Hie**-
ro. **Ruffinū** q̄ ridiculosus dixerit, cum ridiculus dicere debuisset, ridiculus
em dicit q̄ deridet. **luue**. **Saty**. iij. Nil habet infelix paup̄tas durius in se, q̄
q̄ ridiculos hoīes facit. **Idem Valla**, nec bene dicit nequidē. **Nam** inter ne-
& quidē semp debet mediare una dictio. Et ut idē dicit, solocismū incurrit
si quis nedū p nō solū ponat, sed nō cōsiderauit **Ciceronē** ad **Atticū**, si mō
nō mēdose legit dicentē. **Tu** qm̄ cares quartana, & nedū morbū remouisti
sed etiā grauedinē, sed rarū est. **Falso** itē dicimus plus q̄ false. **Sedulo** plus q̄
sedule, tuto plus q̄ tute, de q̄bus **Augu**. in grāmatica sua de aduerbio dicit
sic **Cice**. ait. Imperatū est a rōne, ut peccare suauitatis causa liceret, sed tñ in
paucis admissa euphonia est. **Nam** ratio locuples est, & in paucis pſumpsit, ut diceret **Ci**-
ce. humaniter, cum humane dicere debuit. Et **Terētius**, uitā parce & duriter

agebat pro dure. Sed tñ ipsi auctores modestius, & cū quodā pudore cōtra
 regulā pauca psumpserunt. Nā & falso dixerūt pro falsie, & necessario, p ne-
 cessarie, & sedulo p sedule, & raro pro rare, & crebro, p crebre, & tuto, p tu-
 te, sic & alia. tñ pauca nō licēter sed uerecunde sunt usurpata, hæc ille. Geor-
 gius autē Valla in sua grāmatica sic dicit. Multa tñ exsupradictis nomibus
 ipsa terminatiōe dī pro adterbiis accipiunt, ut falso, cōsulto, postremo, au-
 spicato, sedulo, augurato, manifesto, priuato, p̄cario, merito, cætero qd alii
 cætera, ceterū alii. Dicit etia priuatim. Necessario dicit, & necesse & necessa-
 riū & necessum, dure & duriter, large & largiter, humane & humaniter, fir-
 me & firmiter. Porapo, in auctorato dicit insaniter p insane. Titinnius seue-
 riter p seure, blāditer, benigniter. Plautus amiciter, auariter, mūditer, moe-
 stiter, æquiter, asperiter, festi uiter, ampliter, ignauiter, proteruiter, inimiciter
 iracunditer, supbiter, temeriter, p̄clariter, toruiter, puriter, prosperiter, abun-
 de, abundāter, ab affatu affatim corripitq̄ fa. Hæc ille. abunde teste Priscia-
 no, ab abundo as. dicit, abundanter ab abundās. Et ut idē dicit differūt. Di-
 uine humane, & diuinitus humanitusq̄. Nā diuinitus a diuis, & humani-
 tus ab hoibus mōstrant. Diuine autē & humane, uel humaniter similiter di-
 uis & homibus significant. Binies, item trinies, quadries nō dicimus, sed bis
 ter, quater, nec itē nonies, sed nouies p u, ut a nouē descendat.

DE QVIBVS DAM Verbis barbaris
 quæ sunt in usu nostrorum.

Hec uerba zechare, tibifare, uobifare, auisfare, crinifare, bursfare, latinifare
 exēplare, quod latine exscribere & describere, exemplū ue sumere dicit, sol-
 uisfare, cipare, deteriorare, appodiare uerba sunt penitus barbara & gothi-
 ca, nec digna q̄ in latini sermōis campo admittant. Epistolari autē rhetorica-
 ri, carminari, episcopari, iniuriari, querulari, tediari, cōtētari uerba sunt nō
 oratoria & elegantia, sed penitus grāmatica & detrita. Itē presbyterare, uel
 doctorare, uel magistrari, p magistrū fieri, anuilare, anihilare, damnificare,
 modificare, dignificare, parificare, iudicare, peditare, hoc est pedibus ire, q̄
 uis suppeditare bñ dicatur. Officiare, libellare, maiorare, minorare, peiorare
 & meliorare uerba sunt penitus de media grāmatisarū schola deprōpta
 Hiero. tñ in Bibliis utit uerbo minorare si est translator, at uiderit ipē. Vfus
 est em̄ meo iudicio sermone triuui, & uerbū quotidianæ sermocinationis
 assumpsit. Et Columella melioresco habet lib. ij rerū rustica. Dispensare itē
 p legibus soluere minus latine dicit. Sunt & illa barbara. Singularisfare, plu-
 rificare, quibus quidā utitur tanq̄ elegātoribus p tibifare & uobifare. Ad-
 de p̄dictis priuilegiare, priuilegiatus. Itē præconisfare, solēnsfare. Itē inbenefi-
 ciare, quo quidā utunt pro inuestire quod & ipsum nō legi. p̄sertim in ea si-
 gnificatiōe. Itē regētare pro regere, amaricare, placitare pro cōcordare, epi-
 caisfare quo theologi hodie utunt, fauorissare p fauorē facere. Itē fundamē-
 tare pro fundamētū iacere, nec fundare frequēs, ut dicit Valla nisi p transla-
 tiōnē, frequētius em̄ iacere fundamēta dicimus, fundare tñ i ea significatiō-
 ne utit Virg. in. v. Tēporisfare, clericare. i. clericos ordinare quo utit Ioānes

Andrææ, collacionare (id est exēplū recognoscere latine) sunt em̄ oīa penit̄
 tus indigna, q̄ in latini sermōis uniuersitatē admittant̄. Itē uxorari meo iu-
 dicio est ybū nō ml̄tū elegās, q̄ tñ qdā utunt̄, & maxime ecclīastici. adde p̄
 dictis licētiare, apostillare, sicut etiā apostilla nomē barbarū. Itē historiare, p̄
 historiā cōponere, sunt em̄ inepta & inculta uerba, sicut specificare nō nisi
 a grāmaticis & dialēcticis dicit̄, adde barbaris & incultis uerbis generalisa-
 re, doctorisare, moralisare, uulgarisare, intronisare. Vix em̄ inuenies ulla la-
 tina uerba a noībus deriuata, quę in so terminent̄, ut latine & elegāter dis-
 catur, uel pauca. Nostrī autē quasi ab oībus formare tentāt, ut a pœna poe-
 naliso, & in silibus, at patrīssō, matrīssō a græcis ueniūt & filia. **V**untur & io
 nostrates historici uocabulis parū latinis & uetustis, ut sunt exiliari pro eo
 quod est exiliū pati. Insulare, p̄ insulā facere. **T**onfurare, p̄ tonfurā facere.
Adamicare, p̄ amare, uel adamare. **C**aptiuare itē quo etiā crebro utunt̄ p̄
 captiuū facere, uix elegās & uetustū uerbū credo, nec itē plagare, p̄ plagam
 inferre, atq; pœnā, quod usitatū est apud nostrates chronocarios.

PRAEPOSITIO non potest adiungi aduerbio.

Præpositio (ut dicit **Donatus** & **Seruius** grāmaticus) separatim non de-
 bet applicari aduerbijs. **E**t ideo defursū, defubito, derepente, exinde, aduscq;
 abuscq; dehinc tñ usurpatiuę dicunt̄, male em̄ dicerētur, nisi auctoritas sus-
 fragaret̄, q̄ p̄ rōne habēda est in grāmatica. **M**ale ergo dicimus abantea, ut 20
 in plurimū. **V**t plurimū uero habet **Palladius**, li. iij. rerū rusticarū. **E**xtunc
 a post, p̄ nūc, p̄ tūc, a primo, a nunc, insimul, abante, abextra, ab intra, & sic
 de silibus. de cætero autē dicit **Paulus**, ff. de custo. reor. l. nisi qs. & **Curtius**
 in **Alexandro**, & **Fœlix Capella** in lib. viij. **I**nibi dicit **Plautus** in captiujs,

ECCLESIASTICORVM locutiones aliquę minus latinę,

Deforis autē a foris a longe. Item, p̄ inuicē barbara (nisi sacrę literę &
 trāslatio noui instrumētū his uterēt̄) iudicārē, nulla em̄ alia rōne, uel aucto-
 ritate defendi possunt. **H**ieronymū autē si mō est trāslator uti nō rejicio, ita
 nō ubiq; elegāter locutū fateor. **I**dem in actibus apo. trāslulit, egressi sumus 30
 foras portā. **E**t in **Luca**, subtus lectū, & trāslator psalmoꝝ subtus pedes me
 os dixit, dum dicendū esset extra portā, subter lectū uel pedes. foras em̄ &
 subtus aduerbia sunt quę non regūt casus apud latinos, sicut apud gręcos
 sit, unde illi adducti in translatione aduerbijs casum dedere. **S**eruius autē
 dicit, nemo enim dicit de sero, de mane. **V**nde nec de mane dicere debemꝰ
 quod plærūq; in usu habent, sed quoniam legimus dum mane nouum, id
 est hoc ipsum mane, iam nomen effectū est, genus enim non recipit nisi no-
 men, uidemus ei adicere posse præpositionē, quare tutius loquūtur q̄ so-
 lum aduerbiū sine præpositione ponūt, ut mane uenit. **E**t quādo uolūt ad-
 dere præpositionem genus coniungunt, ut de primo mane uenio. **I**am em̄ 40
 non uidei iūgi de partū oratiōis quę est mane, sed quę est primo. hec **Ser-
 uius**. **V**erum **Sergius** super **Donatū** dicit. **V**nde est illud apud **Plautum**, a
 primo mane usq; ad uesperū, modo mane nomen est, hoc mane huius ma-
 nis, hoc mane. **N**am si aduerbiū esset nec genus reciperet, nec præposi-

DE ABySIONE

- tioni adiungeret, Bonū sero, hīc etiam nota male dici a nostris (si credimus
 eruditis uiris) bonū sero p bona uespera, ualeret em̄ tm̄. i. bonū tarde, ut dicit
 Peror. Sed & si sero tēpus significat nocturnū & crepusculum, recte dicitur
 bonū sero, ut s̄a diximus. Sed potius forsā bonū serum dicendū est (ut
 Titus liuius) erat iam diei serū, uel dicemus quietā noctē uel simile. has etiā
 orationes derident docti, quales sunt, pro posse meo, in quantum potero.
- 61 **Arithmetica** dicendū est, nō arismetica, ut indocti dicūt. Arithmos em̄ gr̄e
 ce, numerus latine dicit. Inde arithmetica. Indocti autē dicunt arismetica ab
 ares. i. uirtus quod falsū est. Ares em̄ areos mars dicitur, ut **AREOpagus**, q̄
 est teste Hieronymo in interpretatiōe hebraica, athenarū curia, q̄ ut idem dicit
 interpretatur uilla Martis, quod ipse ibi quondā cum ducentis duodecim
 diis dicatus sit, alii dicunt q̄ ibi cedes iudicabatur, quarū uidetur Mars autē
 ctior, uel quod ibi figeretur lancea cū iudiciū fieret, quod Mars fecisse dicit
 contra Neptuni filiū. Inde areopagitæ dicuntur sapientes, & iudices qui athe
 nis in areopago iudicabāt. Mammetractus & alii areopagū falso a uirtute
 deriuant. Arete autē uirtus dicitur nō ares. **Apotheca** cum th aspirato scribitur
 bendū, significat proprie repositoriū uini, sicut horreū frumenti, teut. uuein
 keller. **Plinius**, uina in apothecis, canis ortu mutantur, postea q̄ restituntur
 sibi. Et **Cicero** in **Philippicis**, apothecas uini obiecit **Antonio**. Dicitur igitur
 20 apothecæ in q̄bus uinū & seruatur & uēditur. **Vlpia**. ff. de fundo instruēdo
 legato. **Vina** etiā quæ in apothecis sunt nō cedent &c. **Plinius**. apothecis su
 tisse & diffundi solita uina anno sexcētesimo tertio urbis apparet. **Nostris** igitur
 uehementer (ut in aliis etiā) errant qui uocāt sine omni ratione & aucto
 ritate, apothecā **Pharmacothea**, ubi uenales herbae & medicamenta expo
 nuntur, ad quā medici suas (ut ita dicā) receptas scribunt, quæ medicamentaria
 uel pharmacothea dicit, quasi repositoriū medicamentorū, **ὀνομα** enim lo
 cus uel repositoriū est, & **φάρμακία** medicamentū. Inde medicamentariis
 us, uel gr̄ece pharmacopola penul. longa dicit, qui uulgo apothecarius uo
 catur, **Acolythus** cū c exili & th aspirato scribendū est, qui aliter scribit ere
 rat, dicunt autē ἀκόλυθος acolythus, ut dicit **Ioannes Crastonus**, obsequēs,
 30 assecutor uel ministrās, & dicitur ab ἀκολουτέω. i. sequor, unde & distinctiō
 one uicesima prima dicit, acolythi gr̄ece latine ceroferarii dicuntur, a depor
 tandis cereis, q̄n legendū est euangeliū. Itē distinctiōne uicesima tertia. **Aco**
lythus inquit accipiat ceroferariū cum cereo, ut sciat se ad accendenda lumina
 mācipari, ubi ceroferariū accipit p instrumento quo cereus fixus cōiunctus
 Amabo interiectio blandientis nō corripit mediam ad differētiam uer
 bi amabo futuri temporis, ut plures literatores dicunt, sed sequitur naturā
 sui uerbi, ut dicit **Sulpitiū** de quantitate, hoc te docebit **Catullus** ad **Ipsitilla**
 lam. **Amabo** mea dulcis **Ipsitilla** **Meæ** deliciae, mei lepores.
- 40 **Aenū** uel ut **Gel.** lib. ij. noctū atticarū scribit, ahenū per aspirationē mo
 re ueterū, ut firmitas & uigor uocis, quasi quibusdā neruis additis intendet
 retur, est uas in quo aqua calefieri consueuit teuto. kessel, quod dicitur caldar
 riū. **Virgili.** i. geor. Et solis undā tepidi despumat aheni. **Quis** **Caldarium**

ut dicit **Sipō**inus potifex fit in balneis uas, ex quo aqua calida hauritur, & calefit, & **Tepidariū** ubi tepida aqua haurit, & **Frigidariū** ubi frigida, hoc docet **Victor**uius, cū scribit facienda esse aena supra tria hypocaulim caldariū, tepidariū, frigidariū. Errat aut hic **Nestor** **Dionysius**, qui dicit aenū est uasis genus, alias cacabus uocitātū, nam **Cacabus** (licet nō multū) differt tū ab aeno, est em̄ teste **Varrone** uas in quo pulmentariū coquit teuto. pfan. de duciturq; a sono dum feruet. Quā dr̄nam **Paulus** iurifconsultus eū docuit fer dicens. Non multū interest inter cacabū & ahenū, quod supra focū pendet, hoc aqua ad potandū calefit, in illis pulmentariū coquit. Errant rursus qui dicunt cacabus teuto. ein kachel, ut modo dictū est, sed significat pfan. **Vnde** **Hiero.** **Paralipomenon** li. ij. ca. xxxv. pacificas uero hostias coxerūt in lebetis, & cacabis, & ollis. Et interdū cacabi sunt argentei, ut **Pompo.** ff. de auro & argēto &c. Certe si cacabos argenteos habebat. Altercor aris deponētale, uel alterco, teste **Prisciano**, est contēdere uel iurgari, unde ex **mis** **Publiū**, ut testis est **Au. Gel.** lib. xvi. habet, nimitū altercādo ueritas amittitur. Inde altercatio teste **Pompeio** est iurgatio. Caue ne dicas altricari sicut plurimi, & male. Anser quid significet notū est, comprehendit em̄ utrūq; se xū sub uno articulo, ut passer & aquila, unde **Pli.** li. x. q̄ ex seris mitigentur nō concipere, ut anser &c. Auca aut̄ latinū nō est, sed anas anatis media breui pronuncianđū est, teu. uasser ent. unde **Ruffus Festus.** Latipedēq; anate cernes excedere ponto. Et **Maçer** de uirtutibus herbarū. Anseris aut̄ anatis mixta pinguedine turi, auis est nota. **Martia.** uidet̄ produxisse. Et anatis habes uropigiū macre. **Annona** dicitur quicqd uno anno colligit ex prædiis, siue sit siligo, siue auena, siue scenū, aut cordū teuto. embt, uel aliud simile, imo annona omnīū opsoniorū est, ut idonei auctores prodiderunt, immo & **Suetonius** in uita **Tiberiū** annonā piscium intellexit.

DE ACCENTV Quarundam dictionum.

Aliqñ tradit **Priscianus** (& eū secutus **Sulpitius Verulanus**, **Pompilius** & quidā alii) acui debere in antepenul. syllaba, quod an uerū sit **Laurētius** **Valla** linquit in dubio. Ego aut̄ dico aliqñ penultimā debere acui, nō antepenultimā, animatus uno auctore. **Au. Gellio** in li. vii. cap. vii. qui sic inqt. **Num** igitur in his uocibus scilicet adpotus adprime, uel apprime quas nō acui dicimus, ea causa est, quod syllaba insequat̄ natura lōgior, quæ nō ferme patitur acui priorē in uocabulis syllabarū pluriū quā duarū. Et ita etiā dicit **Quinti.** in pri. li. institu. Euenit ut metri conditio mutet accentū, ut pedes cudes pictæq; uolucres. Nam uolucres media acuta legā, quia & si natura breuis, tamē positione longa est. Ex quibus **Quintilianus** uerbis liquido colligitur, ipsum uelle accentū cū syllaba nolle pugnare, sed semp̄ syllabæ & metro obsequi &c. Quod si **Au. Gelli.** (cui multo plus tribuo quā **Prisciano**) de quo **Gellio** dicit **sanctus Augusti**, in li. de ciui. dei. ix. **Gellius** uir elegantissimi eloquii & multū facundæ sciētiæ, dicit contra **Prisciani** auctoritatem. Et similiter **Amiani** poetæ. Apprime non primā, sed mediā debere acui, ex quo primā sequitur mediā natura lōgior, quid putandū in Aliquādo ubi

DE ABRVSIONE

ante penul. breuis, penultima oīno longa. Hac persuasione inductus, credo melius dici aliquā penultima acuta. Similiter eadē ratiōe credo. Nimirū penultimā acui debere, ubi eodē modo contrariū dicit Priscianus. Idē tñ Gel. libro supra allegato dicit, affatim. i. admodū, appobus, admodū in prima acui debere, qđ & ego sentio, cū penul. breuis antepenul. longa sit, & idē dico de mirū in modū antepenu debere acui. In enimuero & retrorsum eadē ratiōe qua in apprime credo penultimā nō antepenul. acuedā esse, & alios qui penulti. longa. Horat. sermonū lib. i. Saty. iiii. Quod moechus foret, aut licarius, aut alioqui, hoc cōfirmat Quintili. in pri. dicens, quia duabus longis sequētibus primā breuē acui nosser sermo nō patitur. Aristoteles per i nō Aristoteles philosophus dicitur ab ἀριστος aristos, id est optimus, & τέλος id est finis, quali optimus finis, ut grāmatici uolūt. Et nō dicitur ab ares, id est uirtus. Ares em̄ non dicitur uirtus, sed Mars, arete autē dicitur uirtus &c. sed male Catholicon cū plebeia grāmatarū colluue sentit, ut in aliis multis. Estq; Aristoteles penulti. breuis nō longa, ut indocti proferūt. Omnia em̄ a telos cōposita te corripit non producit, unde Iuena. Si quis Aristotelē, in ij. Saty. Et s. Augustinus. Summus Aristoteles trutinando cacumina rerū, & Sidonius Apollinaris. Quæ uel Aristoteles partitus mēbra loquendi. Falluntur autē indocti qui dicunt Aristoteles penul. longa, ut dixi in ratiōemationibus, ea ratione, qđ Aristotelis græce in ntō, penultima acuitur, sed dum transit in latinū & habet es in ntō, antepe. habet accentū, & si etiā breuis sit, ex regula latinorum, quā alibi dixi. Fuit autē hic Peripateticorū princeps. Vidi ego plures qui se profiterentur peripateticos, & tamē quid esset, & unde ueniret peripateticus nescirent, peripatetici igitur ab ἀπεριπατῆς peripateo, id est deambulo, qđ deambulantes & hinc inde spaciantes disputabant. Et Aristoteles deambulans docebat. Armigeri nō omnes milites dicuntur, ut uulgus putat, nec nobiles tantum & equestres, ut nostri uolūt, sed qui principibus arma gerūt, in pugnaq; subministrant. Sed armati possunt dici milites expediti. Curtius in ij. triginta & duo armatorū ordines ibant. Apul. de aureo asino. Ipse ad ppositū suum, qui mille armatorū ductū sustinebat, sollicite proficiscitur. Alias ultima acuta aduerbiū, significat alio tempore uel alio loco, ut dicit Acron in Ser. Horati. Et Cice. in. i. de na. deo. Sed hæc alias nunc quod cepimus &c. nostri autē & uulgares alias ubiq; accipiūt pro alioqui, qđ ego nō inueni nisi semel apud Pliniū in xij. natu. historiæ li. ca. xij. Radix costū gestu feruēs odore eximio frutice alias inutitili, ubi ego expono pro alioqui. Itē alias, p aliter reperitur. Teren. qđ alias malim quā hodie fieri has nuptias. Sed alioq significat teu. sunst oder andersf aduerbialiter. Vnde Lactantius meus (quē primus oīm quod ego scia cepi, pfiteri publice apud germanos in studio Tubingēsi Anno dñi M. cccc. xcviij.) in prologo institutionū diuinarū ita dicit. Alioqui nihil inter deū & hoīem distaret, ubi ineruditi dicunt alias. Et Plini. in epist. Vir alios qui prudentissimus honesto quidē, sed tamen in errore uersatur.

Alterare pro ut significat mutare de una qualitate in aliam, ut de firi

gido in calidū &c. uerbū est non in usu oratorū & eloquentiū uirorū, imo
 & philosophis ægre cōcedit. Sed alterare in uera significatione accipit pro
 alternare, ut **Qui**. in meta. **Alterat** undas. i. alternat, modo est in hac, modo
 ista, hæc **Hermolaus Barbarus**. **Auctor** cōmunis generis significat id qd
 factor, quāuis factor. ut **Valla** asserit non sit in usu, nisi in quibusdā e græco
 translatis, & in illo quotidiano, credo in deū omnipotentē factorē cœli &
 terræ græce est ποιητὴν poetā. Et ideo recte legitur in quodā symbolo. **Cre**
do in deū patrem omnipotentem poetā cœli & terræ. **Attamen** & factor
 a facio in usu est etiā apud idoneos & latinos auctores, a **M.** enim **Catone**
 in rebus rusticis non semel usurpatur, præsertim in uno loco dicit factores
 qui oleum fecerint. Et **Seneca** omni arte requiem factori dabit. Et nostro tē
 pore in curia apostolica factores uulgo uocantur, qui latine procuratores
 sunt. Et quos uulgo procuratores nominant, hi sunt causidici uero uocaz
 bulo. Sed ut ad propositū redeā, nos poetas & cæterorū operū cōditores,
 auctores uocamus. Et ille qui fecit aliquod opus, qui ægit bellū, peregit pa
 cem, auctor est operis, auctor est belli, auctor est pacis. quinetiā non un qui
 aliquid faciunt, sed qui principes sunt & primi iubent auctores appellant.
 Nam & hominē in quo est potestas et dignitas auctorē uocamus, unde au
 ctoritas dicta est. **Liuius** maiores nostri nullā ne priuatā quidem rem agere
 scēminas sine auctoritate uoluerūt, **Errant** hīc uehementer qui scribunt au
 tor, non em̄ descendit ἀπὸ τοῦ αὐθεντοῦ, ut nostri præcipiunt, tunc enim de
 beret scribi per aspirationē sic author, uti multi scribūt. Ego uero scribo au
 ctor cum e auctoritate **Valerij** probi qui auctoritatē ita scribi ostendit in
 opusculo de interpretandis **Romanorū** literis, & auctoritate **Apuleij** grā
 matici, atq; **Charisij** ueterūq; monumentorū, & assentior **Serui** doctissimi
 mo grāmatico, qui super. xij. ænei. dicit hīc & hæc auctor ab auctoritate de
 scendit, nec ab augeo uenit, ut dicit **Philel.** in episto. quadā ad scribas duca
 les, quoniā nullū latinū in or a supinis descendēs est cōmunis generis ut au
 ctor, q; auctor sit cōmunis generis, testis est **Augu.** in grāmatica sua & **La**
ctan. lib. pri. instit. ca. xxvij. qui posuit in scēminino genere loquēs de **Ve**
nere sic. **Quæ** primo (ut in historia sacra cōtinetur) artem meretricē insti
 tuit auctorq; mulieribus in **Cypro** fuit, uti uulgo corporū quæstū facerēt,
 male ergo ut dicit **Nestor Dionysius** legunt qdā illud **Augustini** in sermo
 ne natiuitatis **Mariæ**, auctrix peccati **Eua**, auctrix meriri **Maria**, auctor em̄
 dicendū erat. **Rursus** male legūt quidā illud aplī. quāto tēpore hæres par
 uulus est, nihil differt a seruo cū sit dñs omnium, sed sub tutoribus & acto
 ribus est usq; ad p̄finitū tēpus a patre. **Auctor** em̄ non actor legēdū est. **Nā**
 auctores etiā pupillorū uocant, hi in quorū administratione ætas infirma
 resq; sunt, unde **Paulus** iuriconsultus ait. Etiā si nō interrogatus tutor au
 ctor fiat, ualeat auctoritas eius, cū se pbare dicit id quod agit. **Pomponius**,
 Et si pluribus datis tutoribus unius auctoritas sufficiat, tū et si tutor aucto
 retur, potest etiā ab augeo descendere auctor, & auctrix formini generis,
 sed aliud significat. Aliud est em̄ auctorē esse de quo superius, et augere. **A**

DE ABBVSIONE

Actor autē dicitur orator qui agit causam, quiq; gestum corporis & uultus agit, unde & pronuntiatio & oratio quæ habet & scripta actio appellatur. Item comedus, tragedus .i. histrio qui agit gestus in scena, & Mimus ois actor dici potest. Aliqualis & aliqualiter non sunt in usu doctorum sed barbarorum. Amice aduerbiū est, amicabilem autem ego nunq; apud doctos legi, non tamē dāno qui ab amicabilem amicabilem descendere possit. Ambasiator latinū non est, sed pro eo legatus uel orator, quidā tamē differentiā faciūt inter legatū & oratorē, ut legatus Papæ sit, orator Cæsaris uel aliorū principū, cui differentiæ ego non accedo. Nec hoc uocabulum apocrifarius (quod significat legatū nō tm̄ Papæ, ut Raudensis putauit, sed & generaliter) satis mundū est, dicente **Laurētio Valla**. Apocrifarij non aliter apud græcos nitidū uocabulū est, quā apud nos ambasiatores, quod nemo nisi barbarus dixit, q̄uis apocrifarius habeat in autem, de sanctis. episco. colla. ix. §. Reuerendissimi uero, plura in **Mametractū** scripsi.

Altilia nō significat tm̄ teuto. hauf; vogel, & secūdū alios capos pigues, sed omnia animalia, nedū aues quæ domi uel uillis, uel in uiuarijs saginantur, ut gallinas, anseres, anates, sues, pisces. Ita habet **Valla** in **Rauden**, ut & **Plini**. de natu. histo. lib. ix. ut cocleæ quoq; altiles ganēā implerent. **Acedia** simpliciter, uel melius **acedia** non **accidia** est græcū uocabulū, & apud nos **tediū**, **molestias**, **tristitiā**, **curas** indicat, quod si credimus **Vallæ**, similiter græcis qui ita scribunt **ἀκηδία** **acedia** per e in secūda syllaba, non **accidia** dicitur. **Affectus** uel **affectiones** ait **A. Gell.** dici a latinis philosophis quæ græci **pathe** appellāt, hoc est animi motus uel perturbationes, uel passionēs, quod uocabulū ultimū a doctis reprobāt. **Affectio** crebro est apud **Cice**. **Affectus** uero nunq;. **Contra Quintilia**, sæpissime **affectus**, raro **affectionem** dicit. Est autē **affectio**, ut **Cicero** diffinit, animi & corporis ex tempore aliqua de causa mutatio, ut **læticia**, **cupiditas**, **metus**, **molestia**, **morbus**, **debilitas**, & alia quæ in eodē genere reperiūtur, teuto. **affectus** uel **affectio**, **leidlicheit**, oder **entsetzlicheit** in **freud** oder in **leid**, uel in **silibus**. Sic **Lactā. pri. diuī. institū. dicit**. Item multi **affectus** quibus cōmoueri solemus uel ad iram, uel ad cupiditatē, uel ad læticiā, uel ad metū, uel ad miserationē, ut in his omnibus totidē mentes putētur operari. Sic & **Quintilia**, de **affectibus** duæ sunt inquit **affectiuū** species. **Alterā** enim græci **pathos** uocant, quam nos uertentes ac proprie **affectū** dicimus. **Idem** docet **affectiuū** quosdam concitatos esse, quosdā mites & cōpositos. **Lactan.** modo uitia, modo **affectus** nuncupat. **Augustinus** motus animi, quos græci **pathe** dicunt perturbationes uel **affectus**, sed expressius **passiōes** uocari tradit, sed nostri **barbare** dicunt **affectionatus**, sicut & **passionatus**, & **affectionor**, quod non reperitur apud idoneos, nostri in super ubiq; accipiūt **affectū** se solo pro quadā bona uoluntate & desiderio, inclinationeq; bona ad aliquē dicentes. **Salutes** cum **affectū**, .i. cum desiderio bonæ in te uoluntatis. Item habete **affectū** pro **effectu**, .i. uoluntatē pro eo quod fieri nequit, quod q̄ bene nescio, autē raro ego legi, quinimo negāt eruditi bene dici **afficior** tibi, p̄ cōpatior, uel

bene uolo tibi, attamē p̄ter alios dicit **Corneli. Taci.** li. xvij. de **Othone** Cae
 sare, neq; ut affectus uestros in amorē mei accenderē cōmilitones ueni pos
 stulaturus &c. Et **Plini.** ad **Traianū.** cedis affectibus nr̄is, ubi affectus accipi
 uidet̄ pro uolūtate, quā uultu, uerbis & ope ostēdimus, de q̄ re eruditū iud
 cēt. At dicimus insup̄ affectatus sermo, affectata oratio, uel affectata uerba,
 hoc est minus anxie & curiose quæsitā, & affectatio nimīa curiositas & dili
 gētia. Appodiare uerbū est quo nemo latinus utit̄. **POD**ū autē a quo for
 tan istū uerbū hoc formarūt, est in theatro locus ad spectandū aptus, & a pe
 de nomē accepit, qua dictione utit̄ **Suetonius, Iuuenalis, Victruuius.** Ans
 tistes ecclesiæ dici pōt̄ latine, qui uulgo dicit̄ **Præpositus,** uel **platus,** legitur
 & antīstita in sermō. genere. **Prælat**us ut sit nomē dignitatis nūq̄ apud ido
 10
 neos legi, nec itē p̄positus apud ueteres, sed hñ adiectiue accipit̄, ut **Iustinus,**
 p̄fectus ipsi **Mædis** p̄positus, & **Curtius, Zephyrus Thraux** p̄positus. **Pos**
 test̄ it̄ dici meo iudicio p̄fectus uel primarius uel primas ecclesiæ. **Prior** etiā
 nō bene ponit̄ pro noīe dignitatis, sed forsā primas uel potius pater, ut di
 cit̄ **Hiero.** in epi. ad **Eufiochiū** uirginē. **PRI**oratus nō est latinū, At **Apule**
 ius noue sicut in aliis multis, **Præpositū** accipit̄ pro noīe dignitatis, pro p̄
 cō militū dicens. Ipse ad p̄positū suū qui mille armatorū ducatū sustinebat
 sollicit̄ proficisci. Et **Iulius Firmicus** lib. ij. **Matheos.** quosdā autē facit in
 20
 templorū cultu semp̄ p̄seuerare, aut p̄positos religionū. Et **Vlpia.** ff. de in
 situ. actio. l. quicūq; dicens. Itē **fullonū** & **sarcinatorū** p̄positus. Et **diuus**
Hiero. lib. iij. reg. ca. iij. dicit. **Præpositus** domus, quē nos magistrū curiæ uo
 camus. Et **sc̄tus Ambrosius** p̄positus cubiculi dicit̄ quē nos parū eleganter
 camerariū uocamus. **Tantis** igit̄ stipatus auctoribus nō facile dānabo post
 hac p̄positus pro noīe officii poni. **Aduocatus** quis sit norunt uel me
 diocriter docti, q̄ scilicet alteri adest in causa. sed nūi male & barbāre accipis
 unt pro p̄tore uel p̄fecto urbis, aut uillæ. Sed q̄ differentia sit inter aduo
 30
 catū & patronū, **Valla** te in suis elegantiss̄ docebit. **Pontificū** decreta facis
 unt aduocatū, qui apud eos causis tractandis p̄sistit, & uocat̄ alias **syndicus**
 sed male, q̄s eim̄ sit aduocatus dixi supra. **syndicus** uero græce, latine dicitur
 30
 cōis, duū uiri itē municipiorū græce **syndici** sunt appellati. illorū autē duū
 uiratus erat fere eiūsdē dignitatis qualis in urbe **centura.** **Audacia** & au
 dētia differunt teste **Nonio.** **Audacia** est temeritas. unde **Cic.** li. ij. rhetorice:
Sic unicuiq; uirtuti finitū uitiū reperietur aut certo iam noīe appellatū,
 ut **audacia** q̄ **fidētia.** **Pertinacia** q̄ **perseuerantiæ** propinqua est. **Cic.** item
 pri. offi. ita diffinit̄ **audaciā.** animus paratus ad periculū si sua cupiditate nō
 utilitate cōmuni impellitur, **audacię** nomē potius habeat quā **fortitudinis.**
Audentia est **fortitudinis.** Inde **audax** est temerarius. Sed **audens** est fortis.
Virg. in vi. **Tu** ne cede malis sed contra audētior ito. **Virgilius** & **Lucanus**
 nūq; **audacē** appellant quēq; cui deinde nō sit semp̄ aduersa fortuna secu
 40
 ra, ut **Turnus** **audax,** & **Lucanus.** nanq; rates **audax** **lilybæo** littore soluit,
 & alibi, **Audax** uenali comitatus curio lingua. **Hinc** etiā **audacter** & **audē**
ter. **Vbi** aduertēdū q̄ quidā dicunt **audaciter** qdā **audacter.** **Caper** grāmā
 h iij

cus utrūq; dici posse cōtēdit. Sed audaciter melius, quia noīa in x̄ l̄a tertiā
nata in aduerbīs iter assumunt, ut atrox atrociter, uelox uelociter. At nōs
usum doctōrū secuti, dicemus audaciter nō audaciter, qd̄ norit Quintili. in
i. insitū. dicens. Inhærent tñ quidā molestissima diligētē pueritate, ut auda
citer potius dicāt q̄ audaciter, licet omēs oratores aliud sequant. Vnde & dī
uus Augusti. in sua grāmātica dicit de aduerbijs. Sed ex his quedā p̄ syno
pē euphonię causa dicimus, ut audaciter, difficulter, nō audaciter & difficulte
10 n̄. audaciter protulit secundū analogiā, & Cicero p̄ sexto Roscio, multa se
lerate, multa audaciter, multa improbe fecisti. Argētarij require in dicti
one trapezitar. Anomala debemus dicere uerba uel noīa, nō anomala,
sicut Gothicorū mos est, ἀνωμαλία anomalia em̄ græcū uocabulū (ut di
cit Gellius) est inēqualitas declinationū consuetudinē sequens, & Fœlix Ca
pella dicit, quę nouātur regula uulgo docti quęq; anomala uocāt. Apo
stata uide in dictiōe satani. Appreciare & appremiare uerba penitus grā
matica & inelegātia crederē, Romanaq; ciuitate interdicēda, nisi illis uterē
disertus n̄ Hiero. sed interdū (ut alias dixi) assumit cōsulto uerbū uulgare,
utpote ad uulgū scribēs. Nec depreciare elegās est, quo uti Sidonius dicit.
20 nā apud te s̄atorū curā turba depreciet imperitorū. Premior aris, aut depo
nētaliter. i. precitū capere, Sueto. uti in Tito, dū inquit. In cōcionibus patris
nūdinari, p̄miariq; solitū. Analogia, ut dicit Gel. in ij. noct. atti. est similiū
declinatio, quā teste Quintili. ex græco transferētes in latinū p̄portionē uo
carūt. Sed nostri quibus cū lingua latina nullum est cōmertiū hanc uocant
grāmāticam regulatiuam barbāre & nullo auctore. De analogia eadem di
cit Martianus Fœlix Capella lib. iij. de grammatica.

Araneus proprie ipsum animal uocāt teut. spin. Plin. in xi. araneorū his
nō absurde iungatur natura. Aranea est opus ipsū & tela, sed poētę etiam
fœmininū pro aniali usurpant. Virg. Laxos in foribus suspēdit aranea cal
30 ses. Albugo est morbus oculorū cum ulcus circuli oculi infestat, quem
græci lrim dicūt. Leuit. xxi. albugo pro macula oculi simpliciter accipi ut
deitur. Amorosus, hoc est plenus amore, ego nunq; legi apud receptos,
nec item quo indocti utuntur in amōrare & in amōratus, hoc est ardens in
amore. Amorosus tñ & dolorosus tolerātius est, nec repugno qn̄ dici possi
tur. ego tñ nunq; legi, apud Laberij uero amōrabūdus. i. affluens amore legi
tur. Appropriare est uerbū grāmāticū nō elegans & oratorū. Anna
les, ut tradit Gelli. in v. noct. atti. Sunt libri qd̄ factū quoq; anno gestūe sit
monstrantes, nostri dicūt minus latine Fasciculus temporū. Cum uero nō
per annos, sed per singulos dies res gestę scribunt, ea historia uocabulo grę
40 co ἐφημερίσ. i. diariū dicitur. Annales igitur sunt quę nostri gręco uocabulo
chronica noīant. Chronica q̄ ualent temporalia plurali numero debent
enuntiari sicut Phisica. Gelli. li. xiiij. ca. xvi. In chronicis scriptū est, & li. xvi
cap. xxi. Ex libris qui chronici appellatur. Et paulo post, ut Cornel. nepos
in. i. chronicorū dixit. Augu. li. i. ca. xxvij. sed istorū prophetarū duorū tem

pora in chronicis non in eorū libris potuimus inuenire. Hiero. autē super
 Ieremia in singulari usus est, dicens in chronica Eusebii. Melius Augu. lib.
 ca. vi. nam sic scribunt, qui chronicā historiam profecuti sunt. Nam ille adie
 ctualiter, ut ita loquar, posuit. Inde synchroni, quo uocabulo utitur. Hiero.
 sunt æquales & coætanei, græce em̄ χρόνος chronos tēpus significat, q̄ au
 tem quidā dicunt contēporaneus uti credo apud receptos inueniri. Et ut
 dicit Beroaldus cōtēporatiōes nostri fidelit̄ magis q̄ foelicit̄ interpretatur
 Synchronismō. Alodiū a recētoribus iuris peritis dicitur minus latine
 prædiū. Sunt autē alia uocabula, quibus utriusq̄ iuris familiarē hodie utuntur,
 quibus sine pbato auctore, sicut est mansus qui & hubus dicitur. Dicuntur
 autē esse quantitatē terræ, q̄ bobus duobus sufficit ad laborandū in anno. 10
 Item curtes & curtilia pro uillis pprijs utuntur. Vtuntur et uocabulo rēp̄salia
 Item fertones, passagiū, minus latinis. Absentare & præsentare scripsit nup̄ q̄
 fertones, passagiū, minus latinis. Absentare & præsentare scripsit nup̄ q̄
 dam grāmaticus esse gothica uerba, sed ego latina dico. Claudia. lib. in. de
 raptu Proser. Colloquio patrijs, pcul absentauerat astris. Plini. de uiris illu
 stribus. Caput Pompei magni cum annulo Cæsari p̄sentatū est. hoc etiam
 uerbo utitur Quintilia. in. xij. a quo uenit rēp̄sentare, quo Cice. in epist. ad
 Curionē utitur. Accersere, ut tradit Agretius euocare est. Arcessere uero
 aliquē accusate significat, & ab arceo nascit̄, nāq̄ aliū accusare est a malef
 cio arcerē, inde a Cicerone dictū est arcessit̄ maiestatis. i. accusat̄ crimine les
 20
 cio maiestatis. Axioma teste Gel. lib. xv. ca. viij. latine a dialecticis dicit̄ Pro
 positio, a Marco Varrone proloquit̄. a M. autē Cicerone dicit̄ pronūciatū
 sic etiā ab Hiero. contra Ruffinū, imperiti dicunt male axioma. Et nota si
 uolumus sequi accentū græcū, tunc antepenul. ipsius acuetur, quibus penul.
 sit longa, quia per ω scribitur ἀξίωμα. at Martia. foelix antepenul. & penule.
 breuiat̄ dicens. Aduenit & stolidū p̄struit axioma, at licēter meo iudicio.
 Alleuiare nō bene dicitur, sed leuare uel alleuare, est em̄ alleuare souere
 & op̄e, atq̄ auxiliū præstare. Quintili. quare nō petis, ut miserū putetis, nisi
 si & innocens fuerit, non petis, ut afflictū alleuetis, nisi & pbauerit se infes
 30
 liciore &c. Item alleuare est in altū tollere. Quintili. uide multos quorū su
 percilia ad singulos uocis conatus alleuarent. Augustus dicit̄, quasi sacer
 ab auiū gustu dictus, q̄ in auspicijs adhiberi solebāt. unde Oui. in fastis. Sū
 cta patres Augusta uocāt augusta uocant. Tēpla sacerdotū rite dicara ma
 nu. quod aūt Lau. Valla cōtra donationē Cōstantini dicit̄ Non ideo uoca
 tur Augustus q̄ imperiū augere debeat, ut aliqui sentiūt lingue latinæ im
 petiū, nō oīno suffragor eius sentiētix cū dicat Sueto. de Augusto, ut Au
 gustus potius uocaretur nō cum nouo solū, sed etiā ampliore cognoie qd
 loca q̄q̄ religiosa & in q̄bus augurato qd consecrat̄ augusta dicant, ab au
 40
 ctu uel ab auiū gestu gustuue. Ad hoc nomē alludit Oui. scribens. Augeat
 imperiū nostri ducis augeat annos. Cui etiā astipulaf. Aegesippus q̄ sic scri
 bit in. v. belli Iudaici. Augustus apud Romanos nomen imperij est, q̄ au
 geat suos, nō q̄ opprimat alienos, ab isto igit̄ omnes posteri reges Romani
 dicti sunt Augusti, sicut Cæsares a Iulio Cæsare. at Iulius non dicitur CAE

DE ABBVSIONE

far, q̄ c̄so matris utero natus sit, nam scribit Suetō. Cæsarē matri **Aureliæ**
 olim dixisse. Mater aut pontificē, aut exulem filiū hodie uidebis. Nec pri-
 mus Iulius dīctator apud Romanos hoc nomine decoratus est, sed Scipio
 Africanus, ut auctor est Solinus cap. iij. dicens. Rursum necatis matribus
 ortus, est auspiciator sicut Scipio Africanus, qui defuncta parente, q̄ excelsō
 utero in diem uenerat, primus Romanorū Cæsar dīctus est. Idem dicit
 Plin. lib. vij. natura. histo. Et sicut Cæsares & Augusti nūc appellatio no-
 mine dicunt reges romani, sic apud Albanos oēs Siluij, apud Persas Arsa-
 cidæ &c. unde Seru. in. vi. aeni. dicit postea oēs Albani reges dīcti sunt Sil-
 uij ab huius noīe, sicut hodie Romani imperatores Augusti uocant. **Aegy-**
 pty Ptolemēi, & Persæ Arfacidæ, Latini Murani. Et ego addo Beli phoeni-
 cum reges, quod latius exequi meus Hiero. in. ix. super Ezechie. dices. **Vi-**
 deturq̄ mihi non unus esse Pharaō, sed apud ægyptios hoc uocabulo des-
 monstrari regiā dignitatē, sicut apud Romanos Cæsares & Augusti reges
 eorū appellant a primo Caio Cæsare, & secūdo adoptiuo eius Octauiano
 qui postea Augustus est appellatus. Et apud Syros Antiochi. apud Persas
 arfacidæ, apud Philistim Abimelech, & post Alexandrū in Aegypto Pro-
 lemēi, usq̄ ad Cleopatrā, qua uicta apud Actiū, Aegyptus Romana est sa-
 cta prouincia. Hæc ille. Alioqui non alioquin scribendū, sicut & atqui
 nō atquin, de hoc ita dicit Valla super Quintilia. In pluribus diuersorū au-
 ctorū uetustis codicibus inueni alioqui non alioquin scriptū dici, post apud
 Caprū gr̄maticū legi hoc p̄cipi, sicut atqui n caret, sic & alioqui. **Angis-**
 na, ut dicit Beroaldus morbus fauciu, & dicunt etiā tonsillæ. Imperitū mes-
 dicorum uulgus squinantia uocat, cū Hippocrates & Galenus sijnanchen
 appellauerint. Et ut idem dysenterian gr̄æce, tormina latine uocantur. Inde
 dysentericus, latine torminosus. Iam nomen dysenteria peruulgatū est in-
 ter medicos, cum torminū nomē ignorēs, quod sane perq̄ mirū est gr̄æcā
 dictionē esse latinis cognitissimā, latinā penitus ignotā, ut idē dicit, at ego
 audio hanc dictionē esse in usu eorū, sed pro alio significato. **Nuper enim**
 pro cruciatu uentris accipi audiui a quodā, teuto. kimmē. **Amarus in-**
 terdum significat ruch, hert und herb, in hominibus. unde Iustinus contra
 Antipatrum, amariorē semp ministrū regni q̄ ipsos reges fuisse. Interdum
 amarus uulgariter saur oder starck, sicut poma uel uina. **Sene. epi. lxxiij.**
 quo modo poma quædā sunt suauiter aspera quomō in uino nimis uete-
 ri ipsa nos amaritudo delectat. Est igit̄ ut etiā Hiero. tradit. **Amaritudo cō-**
 traria dulcedini. Et amarus dulci. Saporū igit̄ uini & aliarū rerū tradente
 Plinio lib. xv. ca. xxvij. natu. histo. sunt genera tredecim. dulcis, suauis, pins-
 guis, amarus, austerus, acer, acutus, acerbus, acidus, salsus, de alijs postea dī-
 cit. subiūgit item unū, in quo plures pariter sentiunt sapes, ut uinis, nāq̄
 in his & austerus, & acutus, & dulcis, & suauis &c. **Vbi austerus dulci, &**
 acutus suauī opponi uidetur, suauis em̄ alius quā dulcis. **Suauis sensu. dul-**
 cis sensu. Sic uinū in infantia est dulce, in pubertate suaue. **Homerus pariter**
Mel dulce, uinum suaue uocat. Inde nolcis significationem austeri & acuti.

Hic nota eodē modo accipi posse asper de uino, & cæteris similibus, & de homine, unde & **Quintili.** lib. viij. necessitate enim nos dicimus durū hōminē aut asperū, non enim propriū erat quod daremus his affectionibus.

Aue uerbū imperatiui modi non dicitur ab a, id est sine & ue, sed uenit ab aueo es. ere. quod apud nos gaudere significat, ex nimia cupiditate, imo & aueo cupere significat. Angelus græca lingua significat nuncius, unde dicit **Martia. Foelix Capel.** li. ij. philologiæ suæ de genio. Et quoniam cogitationū arcana superæ annuntiat potestati, etiā Angelus poterit nūcu pari, hos autē angelos græci ἀγγελοὺς dicūt, latini medioximos, quos etiā greci agathos & cacos dæmonas uocāt, hoc est bonos & malos dæmonas & angelos, at generali uocabulo apud nos Manes uocantur. Sunt em̄ manes eodē teste tam boni q̄ truces angeli. Inde uenit euangelīū ab eu q̄d est bonū, & angelos nuntius, quasi bonū nuntīū. euangelia itē .orū. p. n. sacrificiū & supplicationes dicunt, que pro bono & iucūdo nuncio decerni solent, mercedē itē significant eiusdē iucundi nuntij. **Cice.** ad **Atticū.** o suauēs duas epistolās quibus euangelia deberi fateor uernacula lingua nostra, botten brott. debet autē proferrī euangelīū u secundā litera fontū cōsonantis s habente, quod est oīno cōtra uulgi opinionē, dicentis differentiā esse inter euangelīū per u consonantē, & u uocalē, sed tēdet me in re superuacua plura uerba facere. Audi q̄ de hac re scripserit homo impense doctus, defecatiq; sermonis **Ioannes Capnion Phorcēsis Sueuus**, ita em̄ ad nos scripsit. De euāgelio idem quod de **Euandro** tibi iudiciū sit. Nam cū post eu cōsonans litera sequitur, tunc diphthongi, hoc est duarū uocū sonus retinetur, ut euge, **Eusebius. Eunuchus.** Sequenti uero aliqua uocali cōperrū est enunciationis quandā diuisionē admitti, manente diphthongi quantitate, ut cum dicimus, **Prolemus Euergites. Bacchus** euius, ut **Virgi.** in. viij. Tū pater **Euandrus** dextrā cōplexus eunū. Naud secus atq; in au diphthōgo accidere solet, ut gaudeo gauisus & econtrario auis, auiceps. Appellare pulchrū & elegans uerbū est, primo ut dicit **Vlpianus.** ff. de iniurijs. & fa. li. est blanda oratione alicuius pudicitia attendere, teuto. einer vnerlichs an muten. **Quintilia.** uxor marito dixit appellatā se de stupro a priuigno. Alias appellare dicitur creditor quādo creditā pecuniā reposcit, uel in iudiciū debitorē uocat. Idem **Quintilia.** in. v. non debui tibi pecuniā, me appellasti. Appellare itē est uocare & requirere, uos appello centuriones dicit **Cice** ro pro **Milone.** Appellare itē est prouocare, uti est titulus apud iurifconsultos de appellatiōibus, quod & si idem sit appellare & prouocare, in elegantia tamē differūt. Ita em̄ eleganter loquimur, appello iudices uel principem sine præpositione, sed prouoco ad populū, uel ad principē cum præpositione, lego tamē etiā apud iurifconsultos, appellare ad principē, unde hæc differentia non oīno seruatur. unde **Vlpia.** iurifconsultos. quid faciat iudex uidentū est, & poterit ad principē appellare. Item appellare a iudice uel principe. **Modestinus**, ut appellari a præfectis prætorio non possit. **Apuleius** etiā prouocare sine p̄positione ponit (si saltem idoneus auctor est confirmadæ

DE ABySIONE

latinatatis) dicens nihil prodest prætorē aut potestātē aliā prouocare. Item a
 principe prouocare dicit. **C**ellius. lib. xvij. ca. viij. ego nunc ab hoc **C**æsar
 ris libro prouocassem. **B**acca per duplex cc sine aspiratione describit. Et
 rat hic **M**artinus phileticus q̄ in de senectute **C**iceronis per simplex c scribi
 iussit. **D**ifferunt autem **A**cini & baccæ teste **V**allenſi **L**autentio, **Q**uæ **A**cini
 uulgo beer inter fructus minutiores arborū fructuū ue dentius nascuntur.
Baccæ uero dispersius & rarius. **I**nter acinos numerant uuæ, grana hederæ
 grana sambuci, grana mali punici. **A**dde etiā morū, & quicquid his simile
 est. **I**nter baccas uero fructus lauri, fructus oliuæ, corniloti quæ **F**abā syriā
 uocant myrtulentisci, similiūq̄. **I**nde uenit baccalaureus, quasi laureatus,
 hoc ē coronatus bacca lauri, q̄uis apud ueteres, nec hoc uocabulū, nec res
 fuerit in usu. **B**iblos uel scdm **T**heodorū **G**azam & **G**eorgiū **V**allā, by
 blos per y græcū apud nos significat liber. **I**nde biblia orū. pluralis numeri
 tm̄ scdm **G**eorgiū **V**allā significat librū ueteris & noui instrumētū. **S**ic em̄
 inquit **G**eorgius. **B**IBLIA generis neutri pluralis numeri, ut rhetorica cū
 codicem significamus, & physica, quæ faciunt bibliorū, rhetoriorum, phy
 sicorū. **I**nde uenit bibliopola, id est uenditor librorū, & dicitur a βιβλιον q̄
 est liber, & πωλώ, id est uendo & producit po syllabam. **M**artialis in apo
 phoretis. **S**unt quidam qui me dicunt non esse poetā. **S**ed qui me uēdit bi
 bliopola putat. **Q**uidā autem græcæ literaturę penitus ignari dicunt a bi
 blos & polio is. ire. quos cum sua ignorantia relinquemus, nō enim digni
 de quibus uerba fiant. **B**ursator & imbursator uocabula sunt barbara,
 & non latina, a latinis **Q**uæstor dicit, uide in dictione quæstor. **B**allista cū
 duplici l̄ scribit, nam deriuatur a βάλλω quod est iacio, uulnere, sagitto, &
 significat tria. **P**rimo teste **N**onio, maiora saxa & grauiora, quibus iaciunt
 teuto. bichenstein. **V**nde **V**ale. **M**axi. cum telorū iactu perforare nequit
 ret, ad ultimū balistarū tormentis undiq̄ petitam, silicum crebris & ponde
 rosis uerberibus percubuisse, unde lectū est etiā balistas talentareas esse, id est
 lxx. librarū saxa. **S**ecundo balista accipitur pro tormento mœnia concutiē
 te. **Q**uidi. de tristū. lib. i. **Q**uā graue balistæ mœnia pulsat onus. **N**em. in. ix.
 meta. **N**ec leuius pulsata sonat q̄ ferreus olim. **Q**uā laceras aries, ballistæq̄
 concutit arces. **T**ertio significat teuto. ein armbrost, quæ a quibusdā aīo
 nomine scorpio dicitur, ut auctor est **A**miānus **M**arcellinus assistit (inquit
 ens) artifex contemplabilis, & subtiliter apponit in tetrones cauamine sa
 gittam ligneam spiculo maiore conglutinatam, & cum ad extremitatem
 neruorum acumen uenerit, summū percito interno pulsu a ballista ex ocū
 lis aduolat. **E**t sanctus **H**iero. lib. i. contra Iouinianū. **B**allista quanto plus
 retrahitur, tanto fortius emittitur. **B**ombus & bombitatio est proprie so
 nus iste quem faciunt apes. **E**t bombitare uel bombifare (si modo dicimus)
 sed uix inuenit, non est sicut nostri dicit pedere, sed sonare quemadmodū
 apes faciunt. **B**ombarda uulgo dicitur metallica machina, quæ ignis
 incendio & sulphureo puluere, ut ita dicam glandes æneas, stāmaſq̄ pilas,
 & globosa, grauioraq̄ saxa conuoluens, horrifono fragore ac tonitru lon

ge, lateq; iactat, muros uerbum quatens, & obstantia quæq; molliēs. Hoc aut no mē bōbarda apud idoneos linguę latinę scriptores nusq; inuenitur qm nec noie, nec re erat apud antiquos, hmōi aut nois impositio a sonitu tracta nequaq; uidet absurda. Inde bombardariū dicūt tā peritū bombardę emittendę q; ipm artificē. Baiuli q; gręci bastazontas uocant, sunt q onera humeris portāt, & uesturas onerū faciūt suo corpore. unde & Festus dicit baiulos dicebāt antiq quos dicimus operarios. Inde baiulare est onera ferre apud Quintili. in. vi. ego te baiulare nō possum. Bancalia q sacri canones usurpant, illiteratū est & barbarū uocabulū. Dicunt em perī stromata siue peripetasmata, siue aulæa, siue insignia. Sunt autē **Aylæa** siue græce perīstromata, aut peripetasmata, aut etiā **Italica**, panni & uela pīcturata, & uersicolore textura spectabilia. Nec itē bancū uel stallū quibus nostri utuntē latina credas, sunt em indigna q ciuitate Romana donari debeant. **Baldassar** uel **baldassar** baldassar reperio apud idoneos recētiores, non baldasar, & declinabiliter contra nostrū usum. **Barbiton** sonitum mundum est uocabulū & barbarū, teste **Valla**. **Bladū** barbare & nō latine frumētū dicimus, uel potius teuto. suter. **Braca** nō est femorale, ut uulgo putatur, sed tegimētū a coxendicibus & umblico ad crura productum & uestis qua totū corpus tegit. unde **Pompo**. **Mela** scribit. farmatę braci totū corpus, & nisi qua uident etiā ora uestiti. Et **Diodorus Sicu**. uestes femoralia, uel perizomata, uel subligacula uel succinctoria, uel cāpestria accipiuntur pro tegimēto pudendorū, ein bruch. Græci bracas periscelidas uocant. Unde **Hiero**. ad **Fabiolā** græce περισκελι periscelle, a nostris fœminalia uel bracæ usq; ad genua pertingētes. **Bancarij** malū uocabulū est & barbarum, sed uocantē hi **Trapezitæ**. Item banca est barbarū. **Belial** uide in dictione **Satan**. **Banna** imperialis uel papalis. **Bāna** barbarū est uocabulū testis est **Valla** cōtra donationē **Constantini**, sed potius proscriptio dicitur. Et **banniti** latine proscripti dicunt. **Bursa** apud barbaros & ineruditos accipit p repositorio nūmorū, teut. seckel, cum deberēt dicere crumena uel marsupij, & scdm aliquos loculus. Nec bursare latinū est. At cōtuberniū studentij significat tabernā seu cohabitationē studentij, quā barbari etiā bursam uocāt. Inde & bursatores dicunt apud monachos, qui latine dicuntur o:onomi uel dispensatores, uel quæstores. Inde cōtubernaes sunt ipsi sodales, qui ab indoctis cōstantes dicunt, nec meo iudicio pōt collegij dici. Collegij em apud idoneos est cōgregatio hominū uel collegarū, non ædificij uel domus collegarū. At nostri ubi deberēt dicere collega, dicunt **barbare** collegatus uel collegiatus. **Byrsa** autē significat coriū, ut **Virgilij** interpretes scribunt. **Breuiarium** scribit **Sene**. lib. v. episto. ad **Lucillū** uulgarīa esse parumq; latinam ditionē. ait em, **Olim** cū latine loqueremur. **Breuiariū** uocabatur id qd nūc uulgo breuiariū dicitur. At refragor in hoc **Senecę**. cum **Plinius** non pessimus auctor, dicit libro. viij. ca. xxvi. hoc est breuiariū eius ab oriente &c. Et idem ait lib. xlvij. uerū ut pariter

DE ABRVSIONE

omnis culturæ quoddam breuiariū peragatur. & Suetonio de Augusto. Tertio breuiariū totius imperij &c. Idē de claris grāmaticis. Alterū breuiario rerū omnium Romanorū instruxit. Bellū latine dicit sed guerra uel briga barbare, & brigatores barbarū uocabulū, sicut & arbitriū latine dicit quod hodie legulei barbare laudū uocant. Bassus a. um. & bassa uox apud Latinos nuncq̄ legi, pro qua dictio bene legi pressa uel grauis uox apud eruditos, & per contrariū acuta uox, quam nos altā uocamus minus bene. Media autem uox est quem Tenorē uulgo nuncupamus. unde Quintilia. li. instit. ij. Nō enim laus est dicere prelle tantū, aut subtiliter aut aspere, quā phonaſco acutis tantū, aut medijs, aut grauibus sonis, aut horū etiā partibus excellere. Nam sicut cythara, ita oratio perfecta nō est, nisi ab imo ad summū omnibus intēta neruis cōsentiat, & Plini. lib. x. ca. xxviii. de Philomela. plenus grauis. s. sonus, acutus, summus, medius, finis. Et Apuleius in Cosmographia, ipsaq; musica, quæ de longis & breuibus, acutis & grauis oribus sonis constat. Item nec dicas in Bassa Germania, latine em̄ nō loqueris. Ita scripsimus in quendam sciolū sacerdotē astrologū, q̄ dicit per alemaniam altā, bassam, erras, deberes dicere alemaniam inferiorem et superiorem Bassus enim bassa non reperio nisi apud paganos sacerdotes, quibus nullum est cum lingua latina cōmerciū. Item altum est uocabulū mesum, & ut dicit Celsius anceps, non enim celsum tantū significat, sed & profundum, ut crebro apud poetas inuenias. Amianus item Marcellinus inferiorem Germaniā nominat secundā & primā Germaniā, quam alij superiorē rem, uel melius ut ego sentio, prima Germania est cis Rhenum. secunda est trans Rhenu, hoc est belgica quæ hodie est Germania. Capitiū autē & cappa latina non sunt, sed barbara & gothica. Capitia autē per i uel capitula, teste Nonio. Marcel. sunt capitū tegmina. Varro de uita patrū. lib. iiii. Tunicas nec capitia, nec strophia, neq; zonas. Idem in eodē, neq; id ab orbita matrū familias instituti, q̄ ea a pectore ac lacertis erāt apertis nec capitia habebāt. M. autē Varro li. i. de lingua latina dicit. Capitiū uenire ab eo quod capiat pectus. i. uestimentū pectoris, quod & superius exemplū contra Nonij allegationē uidetur uelle, cū dicit, q̄ ea a pectore ac lacertis erāt apertis nec capitia habebāt. Varronis sententiā uidetur cōfirmare Aul. Gel. lib. xv. ca. vii. ex mimis Laberij qui dicit, induis capitiū tunicæ pietatum. Vlpia, autē. ff. de auro & argen. dicit capitiū esse tegimētū mulieris atū capitis, di. m̄iebrīa sunt q̄ matris familias causa parata sūt, q̄bus uir nō uti facile pōt sine uitupatione, ueluti stolæ, pallia, tunicæ, capitia, zonæ, mitræ q̄ magis capitis tegēdi q̄ ornādī causa sunt parata, poteris igit nō sine auctoritate dicere capitiū, teu. i. ap. CAPIdulū etiā & caliptra est genus uestimenti quo caput tegebat, teste Festo, & sic pōt dici, teu. kap, uel hut, sine delictu crimine, ut ego credo. Hic optime aduertēdū, q̄ si quā res aliqua est dicenda uel scribēda, q̄ nec re ipsa nec noīe sit in usu uel græcorū, uel latinorū, id quod doctus scire pōt, exēpli gratia, si tibi eēt Mesucca exprimēda, q̄ est uestis polonorū, atq; bohemorū, etiā in Germanorū usu, cum non sit in usu græco

tum uel latinorū, ut opinor, diceret, da mihi hesuccā, cū illa particula semper addita, ut ita loquar, uel, ut more nostro dicā, & sic de omnibus consimilibus facies, quia plura talia sunt in usu barbarorū, quæ non sunt apud Italos, unde optime testis **Sidonius**, licet nouis rebus noua notā imponere. Et **Apul.** de dogmate **Platonis**, detur em̄ uenīa nouitati uerborū, rerū ob securitatibus seruienti. & **Hiero.** Noua uerba nouis rebus fingemus. Cū curis uel cicur, ut est apud **Varronē** (non cicurris per duplex rr, ut scribit apud **Catholiconē**) significat quoddamq; animal quod cicurari, hoc est manuefferi potest, ut testis est undecunq; doctissimus (**Teste terentiano**) **Mar.** Varro de lingua latina. lib. ij. Et **Cice.** de natu. deorū. in. ij. quæ & q̄ uaria genera bestiarū, uel cicurū, uel ferarū, ubi feræ & cures opponunt. Errat igit **Catholicon** qui dicit. Cicuris est porcus natus ex apro syluestri & domestica porca. **Siliter** & **Papias** delirat qui dicit, cicurris est sus domesticus.

Charistia pro penuria uel caritate non inueniri apud idoneos, supra scripsi. At bene dicimus charistia per ch, & gratificationē significat. unde **Val.** maxi. lib. ij. ca. i. Conuiuū etiā solēne maiores instituerūt, idq; charistia appellauerūt. Vnde charistia celebrare apud nos, potest significare teuto. hofhalten, sicut consuetū est inter amicos, uel apud principes reperiri, & est pluralis nu. tm̄. Inde uenit **εὐχαριστία** eucharistia quod interpretat apud **Hieronimū**, id est gratiarū actio. Colores rhetoricos ineruditū uulgus putat significare exornationes & elegātiās uerborū atq; sententiarū, ut cū perferunt elegantem orationē, dicit cōmitti colorē rhetoricalem, sed male sentiunt, audiamus **Vallā** super nonū librū **Quintiliā**. in situ. sic inquitentem. De figuris & coloribus uerborū hic titulus ab imperitorū aliquo est appositus, qui putant figuras uerborū ac sententiarū colores dici, cum a rhetoricis probabilis causa alicuius facti color uocetur. Vocant igitur latini colorem excusabilem facti causam. Nam cum in declamationibus, tum in ueris causis i primis color querebatur, qui si absuisset, uix causa stabat, quē colorem in narratione præcipue & per omnes orationis partes seruari debere **Quintilianus** præcipit. Et **Seneca** in declamationibus refert ab egregijs declamatoribus sepe extra causam quæsitū fuisse de colore. **Figure** igitur uerborū, uel sententiarū dicendi sunt, non colores. **Figura** ut suo loco dicemus non est uitiosa, sed elegans & oratoria oratio. **Census** quid sit & quomodo eo nomine abutamur, uide in litera p, in dictione pensio.

Conterraneus, quere in dictione **Verna**. Colonia dicitur multitudo ciuiū Romanorū, missa ad aliā ciuitatem, in qua agri publici per triumuiros ei diuidebātur. Et deducere colonias est de urbe Romana, uel aliā ciuēs tollere, & in aliā ciuitatē ducere, in qua agri publici diuidunt eis. Inde coloris, id est habitatores. **Virgi.** Vrbis antiqua fuit tyrij tenuere coloni. Et iā colonos accipimus pro rusticis. Et colonia a colo is. ere. deducitur, ut ab idoneis in scriptis relicū esse scimus. Et penul. syllaba breuis est in colonia, uocalis em̄ ante uocalē in latinis dictionibus semper corripit, paucis exceptis, quapropter nō possum satis ridere, ne dicā stomachari, quosdā germaniæ

leguleios, qui cū in iure ciuili de colonijs deducēdis loquat, dicūt colonia penulti, producta ad differentiā Coloniae urbis Agrippinae, quae differentiā facit eos peccare in grāmatica, cum uocalē natura correptā, pducāt. Ne sciunt etiā boni homines Coloniaē Rhenensem esse cū praedictis eandē Romanorū & Agrippinae matris Nononis coloniaē. In una igit dictione eandem rem significante faciunt differentiā & quātītatis syllabarū diuersitatē.

- Camera dicitur latine testudo seu fornix & lacunar, parsq; superior cubi-
 culi, teuto. gvuelt oder schneck, non autē, pprie significat totū cubiculū
 in quo dormimus, ut nostri dicunt. Inde uulgo uocāt camerariū qui cubi-
 10 cularius dicitur. Apud. de asino, nam mytilū mulionē & ephestionē cocum
 hyppathamū cubiculariū. Corā aduerbiū significat teuto. gegēvuertig
 & tantū ad personas refertur. Barbari autē dicunt praesentialiter & ore te-
 nus. Ore tenus enim ualet usq; ad os, sicut mente tenus usq; ad mentē. Cor
 de tenus usq; ad cor, quod nihil ad propositū facit. Casu aduerbiū. i. for-
 titu, ut Cice, in. ij. de natu. deo. intelliges declarare horas arte, non casu. La-
 20 ctan. v. lib. ca. ij. nisi forte casu in manus eius diuināe literae inciderunt, pro
 quo imperiti dicunt casualiter, quod ego apud idoneos nunq; legi. Ca-
 lebs & cēlibatus, uide in dictione uirgo. Correspondeo non est latinū
 uide in dictione respondeo. Coniugatio apud grāmaticistas est declinatio
 uerborū, q; paria sint & quasi uno astricta iugo, possumus tamē dicere ul
 30 declinatio, uel. coniugatio uerborū, uel ordo, ut neoterici iam dicūt primi
 uel tertij ordinis, hoc est coniugationis. Coniugare igit & cōiugatio corri-
 piunt mediā, contra quorundā grāmaticistarū usum, quia componuntur a
 con & iugum & iugare, quae primā corripit, unde Quintus Serenus. Ca-
 rica, uel Betis lento cum melle iugatur. Confessor non est, ut uulgo pu-
 tat auditor cōfiteutiū, sed ille ipse qui cōfiteatur, teuto. ein er der beicht. Inde
 dicimus de confessoribus, von beichtigern. Claustrū a claudendo, non
 significat proprie atrium monachorū, teuto. ein closter, sed significat (ut ita
 loquar) clausurā, teuto. ein clausen, quā barbari & indocti dicunt clusam.
 40 Sicut est in alpebus tridentinis, Sic Solinus de Nilo. Tunc quoq; (in q; emē
 sus magna lōginquaq; loca, cum primū occurfantibus scopulis asperatur
 tantis agminibus extollitur inter obiecta rupium (ut ruere potius q; ma-
 nare credat) demumq; a cataraete ultimo tutus est. Ita em quaedā claustra
 eius Aegyptij nuncupauerūt. Et Florus per alpes. i. claustra Italiae ferebant.
 Copia æ. uulgo Copei, nō bene, uide in dictione exēplar, adde q; nec la-
 tine dicitis copiare uel excopiare pro excribere. Chorus graece latine si-
 gnificat cōtū hominū, & cōgregationē uel choreā, nostri autē indocti acci-
 piunt, p subsellis sacerdotū in tēplo, teuto. chor in der kirchen. Inde chorau-
 lis est is q; tibis ad choreas canit. Nam aulos graece tibia latine est, teuto. ein
 45 fvuogler. non korsinger, ut nostri accipiūt, unde apud nos usitatū nomē, p
 latino Auledus. Et dicitur chorus a chara, i. leticia. Inde Mesochorus dicitur mo-
 dulator, q; in medio canat choro. Cōplacere uulgo dicimus, ubi rieto-
 res utuntur his uerbis, morē gero, uel obsequor, uel obsecūdo, adde q; cō-
 placentiā dicitur indocti, ubi nos obsequiū latine dicimus. Carpētū uide

in dictione faber. **Christus** $\chi\rho\iota\sigma\tau\omicron$ per ch aspiratū & i latinū scribitur, & ualet unctus, qui hebraice **Messias** dicitur, ut refert **Laetan.** Vnde **chrisma** similiter per ch aspiratū. Sed caue ne per x scribas **Christus** hoc modo. xps indocti em sic decepti sunt per graece literaturę ignorantia, ubi sic scribitur abbreviatum $\chi\rho\sigma$ ubi χ litera ualet ch. non x. Item ρ ualet r non p. Caue post hoc ne sic scribas, q̄ autē quidā indoctiores uolūt reddere rationē cur per x scribas, ad designandā crucem christi, & ita seribi religionis gratia, nō adhibeas fidem, indoctissime em & intollerāter hęc conlingunt. **Cœmi** terium in principio cum œ diphthongo scribitur, non cimiteriū dicendū, teuto. kirchhoff, est mortuorū dormitoriū, & a $\kappa\omicron\mu\epsilon\delta\omicron\mu\epsilon\alpha$ uerbo deducit, 10 quod est dormio, non a cimis. i. dulce, ut græcista fabulatur. **Calculus** est quē latronē, & p̄ diminutionē latrunculū antiqui appellarūt, uulgo autē recentiores **Schacū** appellāt. **Coralliū** simpliciter scribit, non coralliū, ut nos **luri**, a enim est breue, unde **Oui** sic & coralliū dum crescit in æquore uimē, & sic **Quidi**, produxit primā, sed contra **Claudianus** de nuptijs **Honorij.** **Mergit** se subito uellitq; coralia clothe. Sed **Sidonius** cum uulgo errat dicens. **Lactea** puniceo sinuatur colla corallo, optime **Quidius.** Nam prima apud græcos per ω scribitur, sic $\omega\rho\acute{\epsilon}\lambda\omicron\upsilon\upsilon$ ubi prima longa, alię breues, male etiā **Vocabularius** rerū dicit. **Corallus** korellen, sed **Coralliū.** **Crinale** nostri uocāt fertū uel coronā, teuto. ein krentzlin, ubi deberēt dicere crinae 20 le, q̄uis & crinale apud idoneos nunq̄ absolute legerim, sed adieciue ut ualeat crinale aliquid p̄tinens ad crinē, ut **Stati.** in **Achilleide.** Et fronti crinale reponeret aurū. **Claudi.** **Crinali** florens hedera &c. **Sertū** igitur uel corona significat, teuto. ein kranz, nec tm̄ corona ex auro est, ut uulgus putat, sed ex gramine corona myrtea, oleagina, lignea, spinea, pampinea, rosea, florea, de insignioribus coronis docebit te **A. Gellius.** lib. v. ca. vi. no. 30 **ti.** atticarū. **Conchile** uel conchiliū est lapis preciosus. teuto. berlin. Indocti autē & barbari plam uocāt, latine etiā hic lapis margarita uel margaritum p̄ eodē. **Vnio** onis idem significat, estq; ge. maf. ut dicit **Valla.** Nam unio forminini quod & pro unitate nunc accipit, nec auctoritate nitū, nescio em apud quē reperiat, nec arte, cū deberet esse ge. maf. ut talio, stello, curculio.

Cæcellarius, ut multis placet, dicit a cæcello ala palatij, sic dictus, q̄ olim ibi officiū suū exercebat iuxta thesauriū impatoris, cuius sibi cura demāda batur. Attū illud uocabulū minus tersum doctiores uitant, ut testis est, nos bis quidā **Ioānes Bap̄ti.** **Bononiensis** sic dicens. **Ab** epistolis latine nuncupantur & uenuste quos cancellarios semidoctū uulgus appellat, quorum principes archigrāmatei uocant. **Plutarchus** auctor est **Eumenē** archigrāmateū **Alexandri** fuisse, hoc est scribarū principē. **At** qui dixerit cancellari 40 us nō oīno caret auctoritate. **Flauius Vopiscus** in uita **Carini** amicos optimos quosq; relegit aut tenuit, præfectū urbi unū ex cancellarijs suis fecit, q̄ foeditus nec cogitari potuit aliquādo nec dici. **Consuetudo** teste **Martino Philetico**, elegāter usurpatur pro eo quod quidā dicunt conuersationem. **Et** teste eodem, tu ne dicas conuersationē, hoc enim nomē non memini me

legisse apud Ciceronē. At bone philletice leges apud Quintiliā. Senecā crebrius & alios. **Causare.** i. causam facere, uel in causa esse, solū apud dialecticos ieiunō orationis genere gaudentes reperio, non apud elegantiores. **Ac** causari apud doctos significat causam rei gestæ afferre, uel ut Nonio placet, causam dicere uel defendere. **Character** habet characteris penult. longa in obliquis, & scribitur cū aspiratione in principio, sic em̄ apud græcos scribitur, χαρακτήρ χαρακτῆρος penult. longa. **Corollariū** simpliciter & duplici ll, non correllariū, ut indocti scribūt, est dictio frequēs in ore dialectorū, sed a paucissimis uel intellecta, uel recte scripta. Est aut̄ corollariū ut **Varro** dicit dictū, quod significat id quod addit, p̄ter id quod est debitū teuto, zugebūg oder ein schenckung vber den lon. uocabulū fictū a corollis, q̄ h̄c, cum placuerāt actores, in cena dari solitę sint. **Sueto.** de **Augusto.** **Corollaria** & p̄mia in alienis quoq; muneribus ac ludis crebra, & grādia de suo offerebat. **Aufonius.** Interea tamē ne sine corollario poetico tabellarius tuus rediret, paucis iambicis præludere putauī. **Comessator** uocatur κομῶδω comazo, quod est ebrietatibus operā dat, deduciturq; a uerbo græco μεδο, cum comedo primā corripiat, comessator eandem producat. **Martialis.** Qui nec leno potes, nec comessator haberi. **Inde** comesor. aris. comesatio quæ fit quotiēs post coenā aliquid comeditur. **Sueto.** de **Vitellio.** Epulas triphariā, interdū quadrifariam dispertiebat in ientacula et prandia, coenas & comestationes. **Ciuitas** teste **Leonardo** arretino, non dicitur quasi ciuū unitas. Sic em̄ & pari ratiōe paruitas dicere paruorū unitas, diuersitas diuersorū unitas & uarietas, & sic de multis alijs, quod est in primis absurdum dicere. Sed ut idem dicit ciere est uocare, inde coetus, inde ciues, inde de ciuitas, inde alia hmōi cōgregationis uocabula ex eo dicta, q̄ multitudo uarie dispersa in unū conuocabat, a ciere itaq; ciuis, & a ciuibus ciuitas & sic etiā uult **Cassiodo.** dicens, nam cum omnis ciuitas a ciuibus dicatur uerius tamē illa ciuitas dicitur quæ unanimes ciues continere monstratur, dixit ergo ille ciuitas a ciuibus, non quasi ciuū unitas. Et ut dicit **Gellius** lib. xvij. iuxta sententiā **Valerij** Flacci. Ciuitas accipitur & pro loco, & p̄ oppido, & pro iure quoq; omnium, & pro hominū multitudine. **Canon** primā lego correptā (non productā, ut tradit **Sulpitius**) **Aufonius.** Hic demū excessit grāmaticos canonas, in quo multi errāt. **Inde** uenit græcū uerbum canonizare, quod apud latinos in rariori usu ē. & significat regulare, ut ita loquar, non sanctificare, ut uulgo loquit, dicens ille est canonizatus, hoc est in numerū sanctorū relatus, quod inauditū est. **Latine** item dicimus canonis gratiā facere, uel soluere canonibus quod uulgo nunc dispensare uocant, ita etiā legis gratiā facere, uel legibus soluere. **Carnifex** (ut dicit **Donatus**) est qui carnes ex homine facit, & ut **Iulius Firmicus** dicit, cui damnatorum hominū officia creduntur, teuto. ein diephencker, male autē nostri dicunt teutonice, ein fleischer oder metzger. hic em̄ **Ianius** dicitur, unde **Senecca.** deinde cum scholasticos. sumo fragore, & tu quisquis es carnifex cū

fricta sustuleris securim, anteq̄ serias patrē respice. Inde carnificiū est opus carnificis, unde **Tertulianus** in apologetico, longe aliud carnificii munus in **Christianos** imperatis. Inde carnificina est locus carnificii teutonice. die haubstat, uel ipsa excarnificatio cruciatulq̄.

Complacentia est uocabulū indoctorū, docti pro eo obsequiū dicunt. **Castriū**, ut dicit **Seruius** grāmaticus in v. æneid. est ciuitas. Inde castellū pars uī castrum, & locus muris munitus, sicut etiam arx, quæ ab hoste arcendo dicitur, teutoni. berckschlos, nōstri uocant fortalitium minus latine & bene, ut ego sentio. **Castra** aut pluralis numeri tantū potest dici locus ubi milites tentoria fixerunt, teut. vuagenburg. Sed uilla non significat teuto. ain dorff, uerū pagus uel uicus paganus. Sed uilla proprie significat domū in agris, nō tñ inepte plures in uno agro domus uillæ uocari possunt. **Virgilius**. Et iam summa procul uillarū culmina fumant. **Suburbana** aut pluralis numeri tantū significat teuto. uorstat. edificia ante ciuitatē pagi instar cōstruata. Inde castellū & castellani, qui non sunt præfecti arcū, ut uulgo putat, sed dicunt castelli inhabitatores, teste **Liuius**, sicut oppidani oppidorū inhabitatores. **Cōtrarior** aris, uerbū est penitus grāmaticū, ideo scribentibus epistolas, & his qui syncere loqui uolūt uitandū, sed cōtrarius sum, bene. **Carpio** genus est piscis peculiaris **Benaco** lacui (qui nunc uulgo gardæ lacus dicit.) Sed nō est carpio isle de genere istorū pisciū quos nos nūc carpones uocamus, ut mecum falso multi putauerūt. **Capus** uel capo teutonice. ain kapon pro eodē possunt dici, teste **Seruius**. **Cloacæ** nō proprie loca ad onus uentris efficiendū disposita significant, sed sunt uix illæ subterraneæ parietibus in modū aquæ ductuū munitæ, per quas aquæ pluuiæ extra urbē uel in fluuiū dilabuntur. **Contentor** aris, uerbū est satis barbarū, sed cōtentus sum bene dicitur. **Conciues** uulgo uocant qui sunt ex eadē ciuitate teut. mitburger, in quo errore uersatur & **Lau. Valla**, sed audi **Philippū Beroal**. In ualuit consuetudo, ut cōciues passim dicamus municipes nostros, recte an perperam uiderint illi in quorū ore & labris dictio hæc est tam frequens, me riualem nō habebunt, ego latinitatē elegantia sequens dicere malim, hic meus ciuis est q̄ cōciuis. Et ita locuti sunt ueteres omnes qui pure, probeq̄ loquūt, ita **Marcus Tul.** loquēdi norma ubiq̄ uoluminū, ciues suos dicit, nūq̄ cōciues. **Tertio** tuscula. **Legimus** librū **Clitomachi** quē ille euerfa **Carthagine** misit cōsolādi causa ad captiuos ciues suos. **Lactā**. in lli. institū. diui. loquēs de **Sybillis** dicit, de q̄nta **Erythræa** quā **Apollodorus** **Erythræus** affirmat suā fuisse ciuē. **Luca**. in pri. **Nec** ciuis meus est in quem tua classica **Cæsar**. Et **Apul. li. iiii.** floridorū. **Protagoras** **Democriti** physici ciuis. **Neoterici** aut. i. re. eūores, conciuēs dīctant tanq̄; id sit elegantissimū, latinissimūq̄. **Auctoritas** mihi dux & magistra rerū oīm. **Alio** mō latine & eleganter dicit municeps meus, p. ciuis meus. **Plinius** & iuriscōsul. & scholasticus eruditorū municeps usurpāt in hoc significatu. Et sicut nō dicimus cōmuni cepus, ita nec cōciuis pari rōne, unde **Paulus** iuriscōsul. ff. de uerbo. ignifi. dicit, municipes intelligendī sunt & hī qui in eodē municipio nati sunt. Sic

DE ABBVSIONE

- etiā ut dicit **Festus**. **Curiales**. i. eiusdē curiæ, nō cōcuriales. Et **Georg.** merula dicit. **MVNiceps** est eiusdē patrię nō solū ciuitatis ul' oppidi, & sic usurpat **Orosius** li. vii. dicens, apud **Britānias**. **Gratianus** m uniceps eiusdē insulæ ty rānus creatur & occidit. Sic etiā dicimus popularis eiusdē populi, nō cōpo popularis. **Plaut.** in pen. **V**bi penus ad penū loquit, o mi popularis salue. Inde **POP**ularitas est eiusdē populi natio. Idē, & si qd opus est quælo dicatq; im pera popularitatis causa. i. quia de eadē gente. l. **Aphricana**. **POP**ularis in habitator alicuius ciuitatis & ciuis eiusdē **Gel.** li. v. cap. iij. **Protagoras** de p ximo rure in abderā oppidū, cuius popularis fuit, caudices ligni portabat
- 10 &c. **Cōplexionē** corporis medici barbare magis q̄ latine dicunt, cū latini elegāter dicant cōstitutio corporis uel temperamentū, cōpositūq; corporis moderationē, quā græci uocant crasim. **Itē** corpus bene cōstitutū, qd barba ri dicūt bene cōplexionatū. **Cice** in tuscu. **Cui** corpus bene cōstitutū sit & exploratū. **Idē** in ij. de finibus bonorū. **Ipse** em **Metrodorus** beatū describit his fere uerbis, cū corpus bene cōstitutū sit & exploratū ita in futurū. **Cha rita**s per ch est amor, uel saltē species amoris. **Caritas** autē sine h dicit penus ria teut. teure. **Sed** differūt, quia caritas fere frumētū dicit & ānonæ. **Penuria** autē inopia oīm rerū, & præsertim earū quæ in penu recondi solēt, barbare autē & nō latine quidā caristiā uel caritudinē dicūt. **Adde** q; carentia nō nisi
- 20 a grāmatisis nō oratoribus dici reperio. **Dicas** igitur annona est cara, nō ut uulgares in caro precio, ita testat **Martinus phileticus** sup **Cice**. epi. **Dicitur** autē penuria teste **Festo**, q; pene min⁹ sit q̄ necesse est. **A** penore autē descēde re nequit, quēadmodū uult **Catholicō**, cū penus prima breuis sit, penuria autē illā pducatur. **Mor.** **Supremū** tēpus in se penuria uictus. **Et** sicut carū dicit teut, teuer oder vuerd, sic econtrario uile uilius, uilissimū, vuolfsail oder un vuerd, exēpla inuenies apud iuriscosul. ff. de rescindēda uenditione. **Plaut.** in milite. & postea qui hoies probi essent, ut esset his ānona uilior. **Clamo sere** a clamor dicimus nō clamorosus. **Iuue.** **Securum** iubeant clamoso infir
- 30 clamosa molossi. **Silius**, **Sidonios**, **Drepani** atq; undæ clamosus **Helorus**. **Certificare** & certiorare uerba sunt potius grāmatica, q̄ oratoria & ele gantia, ut multi uolunt quibus tñ utunt iuriscosul. **Certificare** dicit ff. de excu. & temporibus eorū. l. si duas. §. sunt autē. **Certioratus** dicit **Papini**. ff. si quis onus cau. testa. l. prima. §. si autē. **Cōmuniter** hoc aduerbiū indocti & barbari accipiūt pro fere uel pro plerunq; reūto. zum offiern mal, & sic esset aduerbiū temporis, nec aliter audio usurpari, sed cōmuniter significat pariter, ita oēs teut. gemein, ut cōmuniter utimur hac re, teut. mir gebrach ens mit ainander in gemain, & sic latini accipiūt. **Cice**. in ij. de na. deo. sic dis similimis bestiolis cōmuniter cibus querit, & **Tertulia**, apologetici ca. xvi.
- 40 **Cæterum** quod uideri cōmuniter, quod cōprehendi, quod æstimari potest minus est oculis. **Ciuitatensis** indocti & barbari dicūt, pro inhabitatore ciuitatis, quoniā latinū non est. **Concio** si credimus **Aul.** **Gel.** li. xvij. tria significat. **Primo** significat orationē publicā alicuius sacerdotis ul' magistræ

tus, quā græci uocant *δημογορίαν demegorian*. Inde concionari deponētale, est facere sermonē ad populū, & ad populum loqui, ut exponit Aug. in grāmatica sua. **Lactan.** in ij. Sed quid prodest ad uulgus & imperitos hoies hoc modo concionari. Et concionator quē indocti prædicatōrē uocat, ut in dictione ecclesia inuenies. **Secundo** concio dicitur locus uel suggestus, aut cathedra, unde uerba fiunt, quę uocat ab indoctis ambo onis. quod latinum non est. **Tertio** significat cōtū & multitudinē populi assistentis quā græci *ἐκκλησίαν* ecclesiā uocat, ut in eadē dictione uidebimus. unde **Cice.** in. ij. de de ora. in hac ultima significatione accipit, cum dicit **Conciones** sæpe exclamare uidi cum apte uerba cecidissent. **Cōmeatus** accipit pro cibo ad ciuitates necessario, uel ad exercitū, uel pro alemonia ad uitā uel domū priuatā necessaria, ubi uulgo & plebei literatores dicūt uicualia. **Cice.** p. lege manilia iam cōmeatu priuato uel publico, phibemur. Itē cōmeatus in singulari tm̄ accipitur pro facultate & potestate abundi uel recedendi ad rēpus a militia, ab alioe ministerio, sic q̄ redeat ad diem sibi statutū ab imperatore, ut **Tit. Li.** magna pars sine comeatibus dilabebat. Inde cōmeare est abire cum animo redeundi. **Collegiū** quid sit, uide in dictione bursa. hic tm̄ nota dicendū esse collega non collegatus uel collegiatus quemadmodū barbari dicunt. **Kyrie eleison** uide de erroribus Græcistæ. **Cerdo** non tm̄ signi. teuto. ein ledergerber, sed quicūq; exercet artes illiberales & mechanicas lucri gratia. **Cerdo** enim græce iucrū latine dicitur. Inde cerdo. i. lucrío lucrionis, ut **Festus** uult. **Contuberniū** dicitur contubernaliū habitatio, conuictus & sodalitas, sicut contuberniū studentū significat eā domum quam indocti uulgo bursam uocant, ut in dictione bursa uidimus. **Seneca** epist. vi. ad **Luciliū**, **Hermacū** & **Polienū** magnos uiros non scholæ **Epicuri**, sed contuberniū fecit. Inde contubernaes dicuntur in uno contubernio habitantes. **Lucius Apu.** de asino. **Cur** utiq; cōtubernalis arctissimi relicta cœnula præmaturus afforet. **Et** idem loquens de duobus fratribus simul habitantibus, unico illi contubernio cōmunē uitā sustinebat. **Et** **Cyprianus** contubernalitatē usurpat pro ipsa sodalitate. **Contuberniū** autē a con & taberna deriuatur, & græce dicitur *κοινόβιον* cœnobiū quasi cōmunis uita aliquorū quorūcūq; non monachorū tm̄, ut uulgus existimat.

Curia a cura dicta, proprie dicitur locus ubi senatus tempore. curat, teuto. rathus. **Et** ita dicit **Lactā** grāmaticus sup thebaida **Statij** in secretis locis curę publicę disserunt ad hoc electa loca curias noiauit antiquitas, alio uocabulo senaculū dicitur, & græce gerusia. **Varro** autē duo genera curiarū annumerat. Nam & ubi curarēt sacerdotes res diuinas, ut curię ueteres. **Et** ubi senatus humanas. hæc ille. **Improprie** igitur nostri uocant curiales, teuto. hoffleut oder hoffgesindt, eos sc̄ qui sunt in atrijis uel palatijis principū, qui ab elegantioribus dicunt aulici. **Sicut** etiā palatini canes dicunt hi rabulę q̄ sūt in palacijs principū. **Palatiū** em̄ uel aula, uel atriū, uel regia dicitur domus imperatoris uel principis. **Martia.** **Atria** **Pisonū** stabāt cū stēmate toto. **Et** **Suetonio.** **Tranquillus** de **Galba.** Imperator uero stēmata in atrio pposuerat quo

DE ABEVSIONE

paternā originem ad Iouē &c. Indocti etiā barbare dicunt curia Romana Item illud. Curia Romana non petit ouem sine lana. Nemo enim eorum qui proprie & signate loquuntur illi orationi suffragatur. Item & barbare curialem uocāt eū qui sit facetus & comis, quoniā lectū est nunq̄ in ea significatione, sed curiales dicunt eiufdem curiæ. Copiarū duces dicunt eleganter a **Q.** Curtio qui a nostris non satis latina uoce capitanei dicunt.

10 Camelus notū animal est, pascitur inter armenta, in oriente duo sunt genera. **Bactriæ** & **Arabix**, differūt. **Q.** illa bina habent tubera in dorso, q̄s uulgo **Dromedarios** uocāt, & a luculentis scriptoribus **Dromades**. **Quintus Curtius** de rebus gestis **Alexandri magni** lib. v. **Dromades** cameli inter dona erant uelocitatis eximix duodecim. **Cambire** & **campiores**, uide in dictione **Trapezita**. **Crux** tam mascul. q̄ femi. generis est, testibus **Capro**, **Probo**, **Pompeio**, & item **Hiero.** qui lib. i. super episto. ad **Ephe.** dicit, **Crux** scdm̄ græcos est mascul. ge. unde est illud, in oratiōe **Gracchi**, dignus fuit qui malo cruce periret. & **Hiero.** ad **Gala.** **Mihi** autē ablit gloriari nisi in cruce dñi nostri **Iesu christi**, per quem .i. crucē mihi mundus crucifixus est, quod quidā literatores indocti putant esse relatiuū huius genitiui **Iesu Christi**, quod non quadrat. Et sicut translator ex imitatiōe græcorū trāstulit crucē in mascul. ge. lic em̄ in **Matthæo** ca. xx. transtulit, scitis quia principes gentiū dominant eorū, earū latine dicere debuit, sc̄ gentiū, sed quia græce gens est neu. ge. ideo interpret non aduertit, sicut in episto. **Pauli** prima ad **Corint.** maior horū est charitas, ubi harū dicere debuit. uix autē interpret hic excusari potest, nisi ex græca imitatiōe, uoluit enim fideliter transferre. Et in plurali habet cruces, teuto. galg. honorandas etiā cruces uocat **Iulianus** in auten. de sanctis, epist. colla. ix. Non est uerū autē ut imperiti putāt, q̄ accipiatur pro meretricibus, qui decipiūtur ex illo **Teren.** in **Eunuchō**, & illis crucibus quæ nos nostrāq̄ adolescentiā semper habēt despiciatā, & quæ nos omnibus semper cruciant modis, ibi em̄ crucibus nō meretrices sed tormēta, & pœnas earū effectus significat, qui em̄ meretricē sufferre cogitur, idem tormenta & durissimas cruces tolerat. Sic & nos accipimus.

30 Ah quis sollicito non gestat mille dolores. **Petio**re quisq̄ suas iustinet ecce cruces. **Crux** igit̄ & cruces significāt patibulū. **Seneca** i. decla. suffixorū corpora crucibus in sepulturā suā defluunt. & **Curtius** in. iij. lib. **Crucibus** affixi per ingens litoris spaciū pependērūt, ita & **Corne.** **Tacitus** dicit. Et **Iulianus** in. ij. quicūq̄ capi potuerunt supplicia crucibus luerunt. **Nec** te perturbent grāmatici, qui dicunt q̄ crux careat plurali. **Nam** auctores allegatos habes in contrariū, sicut nec uita nec alia quædā carent. **Cice.** enim dicit mortes primo de natu. deo. & primo tuscu. **Quintili.** in declama. & **Augu.** lib. i. ca. xi. dicunt mortū in genitiuo plurali. Item mortibus. **Orosius.** **Mortes** etiā **Seneca** dicit & mortibus. & **Hora** paces dicens in episto. ad **Iulium.** **Bella** quis & paces longū diffundit in æuū. **Capella** in. iij. glorias dixit. Et **Gellius** gloriarū. **Luces** **Apuleius** in colmograpia. Et **Quidi.** Post septem **lucis** **Iunius** actus erit. **Capella** lucibus dixit. Et **Quidi.** in. vi. **Falso.**

Aspicit instantes medijs sex lucibus idus. Item uitas inuenies apud **Gelliu**,
 & uitaru apud **Augustinu** li. xv. ca. ix. & illi auctores immo solus **Cicero**
 plus facit mihi q̄ omnes regulæ grāmaticorum. Et sic si apud idoneos au-
 ctiores inuenies aliquid contra grammaticas regulas, sequere auctores, nō
 grammaticam, præsertim apud auctores illos qui non nimis uetusti sunt
 ut **Lucilius**, **Pacuius**, & similes, uel nimis recentes, quibus etiā non datur
 auctoritas, nec temere etiā usurpanda sunt, quæ unus semel tm̄ etiā si rece-
 ptus sit licentiose dixisse uideatur. Nam ut **Asconius** dixit **Pedia**. quod ses-
 mel fieri dicitur, ac si nunq̄ fiat accipi solet. In hoc tamē **Ciceronē** excipio,
 apud quem quicquid inuenio regula est. usitatū, cultū & usurpandū, alio-
 rum licentias quantū possumus uitemus, q̄ & si latine locuti sint, nō tamē
 usitate p̄sertim prosam orationē scribentes, non sequant̄ in omnibus poe-
 tas qui liberiores sunt in uerbis q̄ oratores, q̄ & si **Hora**. paces dixerit, ego
 in carmine, non tamē facile in prosa dicerē, sed si quis dixerit, defendi con-
 tra grāmaticos auctoritate, quæ interdū plus defendi q̄ q̄ cōmendat ora-
 tionem, dum a cōsuetudine separati, alioqui maxima est. Auctoritas em̄ eo
 modo, ut dicit **Quintili**. in primo, ab oratoribus & historicis peti solet, nec
 est ulla ratio danda in grāmatica, quod idem notat **Quintilianus**. Cū sum-
 morū in eloquētia uirorū iudiciū pro ratione sit, & ut idem tradit, non est
 lex loquēdi, sed obseruatio, ut ipsam analogiā nulla alia res fecerit q̄ cōsue-
 tudo. Hinc ut graphice dicit **Georgi**. **Valla**. In tota grāmatica nullū magis
 efficac̄ p̄scribi potest p̄ceptū, q̄ ut diligēter obseruetur quid & quo modo
 locuti sint clarissimi in dicēdo auctores, uel etiā quibus eloquentiæ doctrinæ
 næq̄ aliqua tributa est auctoritas. Vnde dicendi præcepta pariterq̄ loq̄n-
 di eliciunt̄. Præterea ut eleganter dicit **Valerius probus**. Si aut uersum pans-
 gis, aut orationē soluta fruis, atq̄ ea uerba tibi dicēda sunt non finitiones
 illas præcidas neq̄ fetutinas grāmaticas spectaueris, sed aurē tuā interroga,
 hoc est euphoniā. Nec bene dicit̄ uolumus ire cum cruce, uel crucibus, teu-
 ro. mit dem kreutz, sed cum reliquijs, quia cum cruce uel crucibus ualeret
 cum patibulo. **Cerasus** media correpta arbor est nota, teuto. kirsbaum. 30
 Inde **cerasum**, uel teste **Seruo** **Cerasū** fructus eius, teu. kirs. **Indo** & **goti**
thici dicunt **Cerusa**. **Cerusa** autē uel sc̄dm̄ alios **Cerussa** spuma est quæ ex
 seruescente materia plumbi fit, qua mulieres ora depingere & uenustare so-
 lent, teu. plei ueis. **Auso**. **Sandix** & **Cerussa** alias simulate puellas. Et **Hie**
ro. in episto. ad **Marcellā**, illæ em̄ solent purpurisso & cerussa ora depinge-
 re. & **Plini**. suo loco plura. **Capitosus** ut significet eigensinnig, ego adhuc
 apud idoneos non multū legi, sed **cerebrosus** uel **morosus**, de qua dictiōe
 als dicemus. Sed quis repugnet etiā dici **capitosus** sicut **cerebrosus**? **A** capi-
 te etiā sit **capitatus**. i. in caput crescens. unde **Lucius** **Columella** in. xij. **Cul-**
 tus autē porri capitati assidua sarritio & stercoreatio est. **Plini**. **Capitato** ma- 40
 ior est ad eadē effectus. Inde etiā **capitulū**. id est paruū caput. **Teren**. **O** lepi-
 dum **capitulū**. Hic autē notabis parua initia in libris potius capita dici, q̄
 capitula. Et sic dicit **Raphael Regius** sup̄ **Quintilia**. **Caput** dicit̄ in ea signis
 i ij

DE ABRVSIONE

ficatione quæ nonnulli capitulo utuntur nomine, in usum non sane a doctis in ea significatione recepto. Idem dicit **Omnibonus Leonicensis** super oratorem, **Ciceronis**, & **Beroaldus**, & quidam alij, ut **Gelli**, in. x. quod id capite superiore a **Critolao** scriptum esse diximus, Idem sic ca. viij. legis Iuliae. Et **Pli**. Recitauit capita legum, & **Augu**. de trinitate dei. lib. xvij. ca. xxij. sed in una serie coniecta ponentes solis capitibus distinguenda curauimus. At cum uenia aliorum dico etiam posse capitulum accipi in ea significatione, si modo exemplar **Ciceronis** non est mendosum, qui dicit lib. i. de legibus, nec uero feret si audierint te primum capitulum optimi prodidisse, in quo scripsit nihil curare deum, uti & **Vlpi**. ff. de mili. testa. l. i. & **Modestinus**. ff. de excu. & tempo. l. si duas. §. est autem.

10

tem, & **Hiero**. in **Isaie** explanatione, ut non tam commentarios, quam indices capitulorum nos legere credamus, quod & saepe utitur, & **Aemilius Probus** capitulum primum protulit, & **Pli**. lib. ij. natu. histo. ca. xij. breuiter atque capitulum attingam. Nam & capita apud **Pli**. ea legimus quae columnis adduntur, unde naturalis historia. lib. xxxvi. habemus proximum columnis spirae subditae & capita addita.

Caelibatus significat abstinentiam rei uxoriae uitaeque sine matrimonio. Et coelebs is dicitur qui caret uxore, & ita dicit **Aug**. noster in sua grammatica. **Celebs** dicitur qui non habet uxorem, uel quae non habet maritum. **Quintilia**. lib. i. institutu. de tribus uirtutibus elocutionis deridet **Modestum**, qui quia **Caelio Saturnus** genitalia absciderit coelibes appellatos ait qui uxore careant. **Gabinus** ingeniose sibi uisus est dicere coelibes dici, ueluti celites. **Priscia**. quoque ait coelebs dicitur quasi caelestium uitam ducens. **Hiero**. lib. ij. ca. xlix. contra Iouinis animum. Coelibibus nomen inditum esse autumat, quod caelo digni sint qui coitu careant. & **Fulgentius** dicit coelibatum dici uoluerunt uirginitatis abstinentiam. Videntur hi omnes accipere non tam pro uxore caribus, quam pro castis & omnibus uenere abstinentibus, sed nescio an satis exacte, satisque significater locuti sint. Namque apud eos qui latine loquuntur, coelibes, per his qui uxore careant usurpantur, etiam si habeant concubinas. **Plau**. in merca. Si quem inquit scribitur seu maritum, seu **Heracle** adeo coelebescortariet. **Sueto**. in uita **Galbae**, uerum amissa uxore **lepida**, duobusque ex ea liberis, mansit in coelibatu.

20

Conuentus masculini generis idem est quod **Synodus**, ut alio loco dicemus, & auctore **Festo** Conuentus quattuor modis intelligitur. Vno modo cum quolibet hominem ab aliquo conuentum dicimus. Altero cum significat multitudo ex pluribus generibus hominum contracta in unum locum. Tertio cum a magistratibus iudicij causa populus congregatur. Quarto cum aliquem in locum frequentia hominum supplicationis, aut gratulationis causa colligit. Inde conuentus religiosorum significat congregationem ipsorum, non autem domum uel habitaculum. Errant igitur qui dicunt. Ego fui in conuentu fratrum minorum, cum uelint intelligere monasterium, non enim significat domum, ut iam dixi. Inde etiam uenit conuenticulum quod fere semper in malum accipitur pro congregatione aliquorum hominum perditorum. **Cicero** pro **Roscio**. Conuenticulum inquit, hominum quae ciuitates nominantur.

30

Hiero. sup **Naum**. Vide hereticorum conuenticula, & captos multos a leone. Idem **Hiero**. saepe utitur uocabulo conciliabulum etiam pro conuenticulo pessimo.

40

Idem super **A**cremia. Diuersa hereticorū & omnium mendaciorū conciliabula demonstrantur, alio loco dicit, & ecōtrario hereticorū cōciliabula mor tuorū terra esse credat. **C**horaules est is qui tibijs ad choreas canit, nam aulos græce est tibia latine, unde apud nos usitatū nomē est pro latino **A**uledus. **C**icero. Qui cytharedi esse nō possunt, auledi fiunt. **A**scāules autem græce latine **V**tricularius, teuto. ein sackpfeiffer. **A**scāula ein sackpfeiff.

Choragus autē dicit choreæ princeps, & expensę suppeditator, & chori magister, sicut conuiuator dicit magister conuiuij, & qui parat conuiuiū græce. **S**YMPosiarches, Conuiuij uero & cōuictores dicūt inuitati ad cōuiuiū. **C**ontinēs scē. generis dicit terra firma, in cōtinēti autē (dicit **B**e 10 roaldus) apud iuriscōsultos usurpat pro cōfestim & sine cūctatione, quod non facile reperies apud oratores & historicos, nec ego legi nisi apud Iustinum qui eo utitur, & in. i. lib, & in. v. nescio an alibi. **C**ontinens itē. i. continū. **L**iuus dicit continēs bellū, & **C**æsar continēs agmen. **I**nde continēter. i. continue, unde **C**æsar in primo gallici belli. **P**roximi sunt germanis q̄ trans **R**henū colūt, quibus cū cōtinenter bella gerūt. **C**ontinens etiā apud oratores firmamentū orationis dicit, & ut dicit **V**alla. **P**ræsentis temporis participia cū substantiuant, solent esse generis neu. ut accidēs, antecedens, p̄sens. **Q**uædā tamē alterius generis sunt masculini, ut oriens, occidens, p̄fluentis pro flumine, & confluentis quo duo flumina cōueniūt scēmi. **C**ontinēs 10 pro terra quæ non est insula. **C**ōsonās pro litera non uocali. **P**rægnās pro unde sit participiū nescio, & animās, nōnuncq̄ tamē hoc nomen in neutro genere reperit, sed magis in plurali. hec ille. **E**go autē dico animās reperiri apud **C**ice. in formi. & masc. genere, in masculino plusq̄ semel apud **L**actā. **C**ōmensales a parū eruditis dicuntur, uel cōuictores dicūt. **V**nde **P**hilel. in epi. docti sodales uel cōmanducones, uel cōuictores dicūt. **V**nde **P**hilel. in epi. ad Ioannē quendā euāgelistā, nam & uicinia tua omnis & tui ordinis socij & sodales, itē cōmanduconesq̄ tui cōstātissima testimonia aduersus te serāt. **V**nde & **A**ugu. de pastoribus. **S**odales em̄ dicunt tanq̄ unius cōuiuij. **L**at 30 tina em̄ lingua sic dicti sunt quasi simul edales, eo q̄ simul edant. **C**amisia barbarū est & uulgare uocabulū, unde **H**iero. in epi. ad **F**abiolā, uolo pro legentis facilitate abuti sermone uulgato, solent militantes habere uel stes lineas quas camisias uocāt, sic aptas membris & asiriētias corporibus. ut expediti sint, uel ad cursum uel ad prælia dirigendo iacula, tenendo clypeum, ense librando, & quocūq̄ necessitas traxerit. **C**alculari. i. rationari uel cōputare, dicit **P**etrus **M**arsus in pri. offi. esse barbarū uocabulum ad quod quid dicā nō habeo, scio em̄ q̄ calculator latinū est, & ab idoneis usurpatur, unde **M**artia. nec calculator, nec notarius uelox, maiore quisq̄ circulo coronet. **S**unt igit̄ calculatores & rationatores q̄ & cōputatores, uel 40 supputatores dicunt, **E**t ratiocinari est cōputare. **E**t ratiocinariū est liber & codex in quo accepti & expensæ rationes describuntur. **C**ancelli nō significat, ut uulgo putat, predig stuo, sed caneri dicebant ab antiquis claustra & septa, nūc diminutiue cācelli dicunt, uulgo getter, sūt autē lignis in trās

uerſum per modica interualla connexis, ad ſimilitudinē retis, qui frequēter habentur in ſacellis & ſanctorū aedibus. Cancellare autē apud iuriſtꝝ conſultos eſt delere, & ex tranſuerſo calamū ducere ad delendū ſcripturam.

Compile reſte **A**ſcanio eſt ita peruellere ac furari, ut ne pilos quidē in corpore relinquāt compilatores. Hinc compilare dicitur ſcriptor qui alie na furatur. & in unū quali corpus redigit, unde **V**irgilius dictus eſt cōpila tor **H**omeri ab æmulis, quoniā uerſus **H**omericos ad uerbū pene trāſtere bat, & furtim in librū ſuū tranſtulit, noſtri autē cōpilare pro cōponere acci piunt, ut me puero audiuerā. **A**lexander de uilla dei fuit compilator quali cōpoſitor doctrinalis **E**xpilare quali in eadē ſignificatione, crebrꝝ eſt apud iuriſconſultos de expilatione, uel crimine expilate hereditatis. **C**alior animal ſauis notū, alio noīe ſiber, teuto ein biber, in aqua & in terra uiuēs, non dicit a caſtrando q̄ ſe caſiret, ut uult **L**idorus, ſed eſt nomen græcū, q̄d latinā etymologiā nō patit, ut dicit **S**erui, & ſæpe ego in hoc opusculo, nec item, ut doctis perſuaſum eſt, ſe caſtrand. dicit eim **P**li. lib. xxxij. ca. ij. ſicut & ſiber quos caſtores uocāt, & caſtorea teſtes eorū amputare hos ab ipſis cū capiuntur negat **S**eſtius diligentiſſimus medicinæ, quinimo paruos eſſe ſub ſtrictorꝝq; & adhæretes ſping, nec adimi ſine uita animalis poſſe. **I**dem refert **A**lbertus magnus, recentiu philoſophorū princeps **E**t idem **P**lini. lib. viij. ca. xxx. cum de fibris loqueret dicit inter cætera. **C**auda piſcium his cætera ſpecies lutræ, utriꝝq; aquaticū, utriꝝq; mollior pluma pilus. **H**ic nota **L**V tram dici teu. otter. **D**oleator & dolearius quere in diētiōe uietor de u.

Diſcretus non ſignifi. uulgo beſchaiden, ſed modeſtus, & modeſtia quā uos dicitis diſcretionē. **E**t ut dicit **C**ice. i. offi. ipmꝝq; genus iocandi non pro fuſum, nec immodeſtū ſed ingenuū, ac facetū eſſe debet. **D**iſcretus enim ni hil aliud eſt q̄ diuiſus, unde **T**ertulianus ca. xxxix. loquēs de **C**hriſtianiſ; itaq; qui animo, animaq; miſcent, nihil de rei cōmunicatione dubitamus, omnia indiſcreta ſunt apud nos præter uxores. **A**uſo. diuidat hæc ſi quis fa ciunt diſcreta uenentū **E**t **H**ermogenes iuriſcōſul. **E**x hoc iuregentiū intro duſta ſunt bella, diſcretæ gentes. i. diuiſæ. **Q** **C**urtius in. ix. **A** cæteris diſcretos milites, elephantis in conſpectu totius exercitus obſicit. **E**t **P**li. lib. xxix. in prologo, & omnes eas dānauit. **E**rophilus in muſicos pedes uenarꝝ pul ſu, diſcreto, per etatū gradus diſcreta, & inde hæc ſecta, de quibus rebus plu ra leges contra **P**ontiu de ſtatibus hominū. **E**t uulgo dicimus, diſcretionē habere, cum debeamus dicere habere rarionē, uel ſapere, uel habere. mode ſtiam, non tamē me fugit temperantiā (cui etiā contrariā facit eſſe luxuriā), a **C**icerone modo modeſtiā, modo moderationē uocari. **D**efinire eſt, ut ita loquar, determinare, & quali ſinem dare, ſed diſſinire eſt hoc ab illo qua ſi diſperſiōdo diſtinguere. **V**nde diſſiniriō uocata eſt non ut multorū uſus habet definiō, qua in diſputatione uti ſolemus, ut ſic oratio eſſe rei demon ſtrans, definiō credo debere eſſe. de ſomniō **S**cipionis cum dicit **C**icero, ſic habero omnibus qui patriā conſeruauerint, adiuuerint, auxerint, certū in cœlo delinītū locū, ubi beati ſempiterno æuo fruuntur. **E**t ſic definiō ſignā

fi. teu. bestimmen. Iustinus, quibus magna p̄mia definiēbāt **Diues** est ge-
 ois non tm̄ cois. Quid de arte lib. i. **Addidit** externo marmore diues opus
 Et **Hiero.** in epi. ad **Nepotianū**, nemo mihi obiiciat diues illud in iudga tēs
 plum. Et habeat in cōparatiuo contra uulgi op̄inōnē diuitior & diuitius.
Calphurnius in ægioga **Iollæ Lycidæ**. Sum quoq; diuitior certauerat ille
 tot hedos **Pascere**, Quid de **Ponto** lib. iij. **Textaq;** fortuna diuitiora sua, &
Martia. Romanū propius diuitiusq; forū est. **Hem** ad **Carinū**. **Cresco** diuiti-
 or licet fuisset, & diuitissimus dicit **Sidonius**. **Dis** aut̄ (tam & si dis & dite
 in ntō uix repiatur, sed bene diti ditem a dite) de se format ditor ditissimus,
 nō diues, in quo plebæi gr̄amatisæ allucinātur, sicut & in amicus. **Amicus**
 em facit amicior & non amicior, ut **Cice**. **Appio** neq; tibi amicior q̄ ego 10
 sum, unde & **Fran.** **Petracha** ægl. x. **Hunc** alius misis qui pastor amicior al-
 mis. Sicut **Stultus** stultior & nō stultior, ut indocti p̄cipiūt. **Horatius**. **Ob**,
 uoluas uitiū quid si me stultior ipso. De qua re tam manifesta, superflū est
 multa exēpla proferre. **Obiter** hic nota q̄ exiguus, tenuis, egregius &c. aliis
 ter cōparantur apud scriptores aliq̄n q̄ a gr̄amaticis p̄cipitur. **Tenuior** em̄
 inuenio apud **Ciceronē**, **Pliniū**, **Salustium** & **Corneliū Tacitū** lib. xvi. Et
 apud iuriscōsultū. ff. de p̄cnis. l. **Calistratus**. **Exiguior**. ff. de lega. iij. l. nūmis.
 assiduior dicit **Varro** rex̄ rusti. li. ij. **Egregius** pro magis egregie. **Iuue**. **Egre-**
 gius cēnat meliusq; miserimus horū, & est tetrasyllabū propter metrū. **Lu-**
 cretius. **Nam** nihil egregius q̄ res secernere aptas a dubiis, & **Plautus** indu-
 strior pro magis industrie in **Mustellaria** ponit. Itē strenuus strenuor. **Plau-**
 tus in epidico, nam strenuor si p̄dicat suas pugnas de ore illius sunt sordi-
 dæ. **Idoneior** dicit iuriscōsultus de in diem adiectione uel potius adiectio-
 ne. l. eum qui. §. melior aut̄, quod igitur tanti & tam docti auctores in usu
 habuerunt quorū auctoritate nititur lingua latina sequi non dubitabo, &
 impius pro magis impie, apud interpretem **Iosephi** legimus.

Diuersimode nemo ex latinis scriptū reliquit, sed est barbarorum.

Dia cōposita, ut tradit **Nestor** cū **δωρον** q̄d apud nos donū signi. do sylla
 bā p̄ducūt, ut **Isidorus**, **Theodorus**, **Calliodorus**, **Diodorus**, **Polydorus**, **He-**
 liodorus, & si q̄ sunt s̄s̄ia, de aliis exēpla regre in **Nestore**. **Q;** **Theodorus**
 cōtra uulgi cōsuetudinē do p̄ducatur, audi **Martialē**, **Vierios** uatis **Theodori**
 in flāma penates. Et scribit **Theodorus** p̄ th aspiratū in principio, cōponi
 q; a theos, id est deus & doron, id est donū. Sic de similibus dicendū erit.

DE QVIBVS DAM HEBRAEIS NOMI.

nibus & eorum quantitate.

Dauid prima longa regius propheta teste **Iosepho** indeclinabile est. sed
 dauides in gr̄o habet dauidis media longa. Et si **Sedulus** contra fecisse dices-
 tur. **Iuuenius** poeta. **Edidit** hic **Mariam** **Dauidis** origine **Ioseph**. **Fortuna-**
 tus episcopo. De magno magno dauides scripta reliquit, qui **Dauides** dicit in
 noiatiuo, Et **Iuuenius** sæpe. Et cantatissimus ille hymnus, **Israel** tu rex **Daui-**
 dis & inclyta proles, ubi studiosos admonuisse uolo carmē hoc perperam
 legi a uulgo sic, **Israel** es tu rex, es enim non debet hic poni, uitiōsum enim
 k

DE ABRVSONE

redderet carmen, unde Fortunatus ecclesiasticus poeta, **I**sraheliticus iussit
 adesse uiros, ubi **I**srahel secundā & tertiam producit, ita enim apud græcos
 scribitur *ισραηλ*. **S**edulius. Qui regit **I**srahel neq; prorsus dormiet unq;. **E**t
 iterū Fortunatus. **I**srahel reliq; floreat ante genus, male **S**idonius dicēs, **I**srahel
 appensī per cōcaua gurgitīs. **E**t **I**uuēcus aliquādo. In eodē hymno perperā
 legitur obuiā, sed obuiā legi debet, quod si qdā homunculi futuri sint, qui
 mihi studiose detrahere conabuntur (ut uerbis utar sancti **H**iero. ad **M**ar-
 cellā) **C**ur aduersus auctoritatē ueterū & totius mundi opinionem aliqua
 10 in sacris literis emendare tentauerim, quos ego cū possem meo iure contē-
 nere, asino quippe lyra superflue canit, tamē ne nos supbia (ut facere solēt),
 arguant, ita responsum habeāt, me nō emēdare sacra scripturā, sed uitiosita-
 tem codicum, quā prohdolor uariis in locis experimur. **N**ec quisq; est qui
 uel uelit, uel audeat præter aliorū morem quicq; in mediū adducere. **E**go
 autē nihil eorū quæ recte instituerō immutans, & si rumpatur illa idōtis,
 bene mereri de repub. literaria si possum nūq; abfuerō. **Q**uod si auctor a mor-
 tuis reuocaretur, non secus ac ego sentiret, sed uulgus omnia contaminans
 ad cōmodiorem sensum es addidit, nec possum adduci, ut auctor nō indo-
 ctus auctoritate ante nominatorū sic scriptū reliquerit, qui fuit ut **S**panhai
 20 mēsis meus abbas ante germaniæ decus prodit **T**heodolphus episcopus au-
 relianensis, **I**srahel, **M**ichael, **R**aphael, & id genus similia mediā producit, &
 similit̄er ultimā. **V**alerius flaccus. **H**ic & odoratus fragrantī crine **M**ichael
 nec placet mihi hoc carmen **A**ngeli **P**olitiani alioqui doctissimi, ut meum
 est iudiciū cum dicit. **V**errinus **M**ichael florentibus occidit annis, quoniam
Fortunatus & **F**laccus plus apud me ualebunt, & ratio græcæ literaturæ
Debeo es. ere, latine significat id quod teut. dicimus schuldig sein, ut debeo
 tibi mltos aureos, debeo tibi uitā. **S**eneca, ut statim tibi soluā quod debeo.
Et **L**actan. lib. i. institū. quemadmodū potest esse deus principalis qui aliis
 ortū suū debet. **M**acro. in ij. satur. loquens de **A**ugusto, habenda est ad som-
 nū culcitra in qua ille cum tantū deberet dormire potuit. **M**ale autē indo-
 30 ctū dicūt, sum tibi in debitīs, es mihi quattuor florinos in debitīs. **O**bligo &
 passiuū eius obligor in rebus pecuniariis nondū legi apud oratores, cū sint
 crebro in usu nostratiū literatorū & apud iuriconsultos, licet nō fere in ea
 significatione. **D**icunt & nostri obligor tibi magnam summā pecuniæ, qd
 q̄ congrue & latine sit, ipsi uiderint, cum obligor passiuum respuat hunc
 actū. **M**agis forsan tolerandū esset si dicerent, obligo me tibi in decem aure
 is, uel obligor a te quattuor libris pecuniæ, sed deest apud me auctoritas. **S**cio
 apud scriptores dici obligare fidem, amicitia, amorem & similia, ut **C**icero
 pro **M**urena, qui se nexu obligabit. **Q**uintilia, neminē magis obligauerunt
 40 expectatiōes. **E**t **P**lini. iunior suo **S**abino, proinde firmianis tuis ac iam pos-
 tius nostris obliga fidē nostrā. **E**t idem **C**ornuto suo, neq; em obligadus est
 in amoris officio, qui prior cepit. **Q**uintilia. in decla. positis meritis quibus
 obligatus sum. **E**t **V**ictruius cum eo beneficio essem obligatus, obligatus
 nomine pecuniæ, dicit iuriconsultus. obligatus autem pecuniæ sicut obli-

gatu sfurti dicere possumus. Obligare, insuper signi, teu, uerbindē. **Q.** Cursus, suppressi sanguinē & uulnus obligare iussit. **Cice.** li. iij. de natu. deorū. Esculapiorum primus qui speculū inuenisse, primoq; uulnus dicitur obligauisse, eodē modo loquor de obstringo & obstringor, deuincio & deuinctior, sicut de obligor quibus nostri male utūtur. **Displicentia** uulgu accipit pro eo quod docti dicunt offensio uel molestia. **Diatim** audio ufurs pari pro quotidie ab indoctis, quod tamē an sit apud doctos in usu, nondū quod ego sciam, legi. **Dica** est accusatio, uel causa et iudiciū e graeco sumptum, non significat teuto. kerff holtz. **Terent.** in **Phormione.** Scribam tibi dicam. **Et Cice.** in **Verrem** actiōe. iij. Scribitur **Heraclio** dica. **Talea** autem ualeat, teuto. kerff holtz. **Dato**, q; sit interiectio concedētis nufq; apud idos neos reperi, q; uis semel quod ego scia posuerit **Boccatius** in genealogia deorum, cui eruditionem, auctoritatem in dicendo non tribuo. **Dialina** thetica uocatur ab indoctis quam graece & bene **Syntaxim** dicimus, ut in dictione eadem uidebimus. **Delecrare** & degradare uide in dictione grado & grador. **Diffidatus**, teuto. ein abgefagter. Itē diffidare & literas diffidatorias nuncq; legi apud latinos scriptores, quae tamē dictiones in usu germanorū sunt, perperā qdē meo iudicio. **Apud eosdē** dicitur exultio, id est cautio de non uindicando, & iuramentum exultionis, hoc est de non uindictando, ab exulcor, sed barbare, & sine exemplo alicuius eruditi scriptoris. **Diabolus** graece, ut testis est **Lactant.** in. ij. diuina. institu. latine criminator dicitur, q; crimina in quae lapsus est ad deum refert, unde **Trismegistus** eodem **Lactantio** teste uocat dæmoniarchen, hoc est principē dæmonum. **Dæmonas** autem teste eodem **Lactantio**, grāmatici dictos aiūt, id est peritos ac rerum scios, unde **Eudæmon** dicitur bonus dæmon & angelus, & **cacodæmon** dicitur malus dæmon & angelus. **Diabolus** nō dicitur quasi deorsum ruens, ut interpretantur quidā indocti, quoniā ut dixi graecum est, nec item dicitur diabolus, ut duobus bolis hominē deuoret, ut absurdus theologus confingunt. **Dux** est generis cōmunis, ut etiam uester **Augustinus** in grāmatica dicit, ducissa non dicitur latine. **Dicecesis** cum i latinis no in principio scribitur & ex diphthongo. & est penul. syllaba longa, contra morem uulgarem, potest dici gubernatio, dispensatio, seu iurisdicatio. **Et** descendit a **Διοικέω** diceceo, id est gubernatio uel ministro, & nō ab ex & caesio, ut tradit **Hugutio** cum sua cohorte. **Dialogus** est non ut imperiti dicunt sermo duorū, a dia quod est duo quod nufq; legitur, sed est qlibet oratio ubi disputatiue introducunt quotq; auctori libuerit loquētes, dicit autem dialogus a **Διαλέγομαι** dialegome qd est sermocinor uel disputo. Ita etiā dialectica cū i latino post d scribit, & in fine cū ct, nec dicit a dia qd est duo sicut impiti dicūt, sed dialectica etiā a dialegome, quod est disputare & sermocinari, ut in dialogo diximus. **Decanus** est qui sub se decē milites habet, nostri aut faciūt quādā dignitatē sacerdotij & studiōrū decanarū, sicut **Hiero.** uocat decanos. s. monachos q; decē p̄sint. **Vege.** li. ij. de re mili. dicit. Erāt decani q; decē militibus p̄positi nūc caput cōubernarij uocant. **Des**

DE ABBYONE

curio etiā scdm Moniū & diuū Hiero. in episto. ad Eustochiū a decenario numero dicitur, quod ego a libi contra dixi, fecit usus uocabuli decenario numero contrarius. **Deducere** is dicitur, qui alicui officij gratia præstat comitatū, teu. das gleit geben, nostri autē dicunt cōducere quod ego nunq̄ legi apud eruditos. **Conducere** autē modo significat cōgregare, modo locatū accipere, teu. beston, sicut domos cōducimus, interdū conducere significat beston, sic faciūt qui preciiū accipiūt pro aliqua re faciēda, uel expediēda sicut locari econtrario, uerdingen. **Conducere** item significat interdū emere, aliquādo cōuertere, interdū prodesse. **At** q̄ sacri canones interdum dicunt saluū conductū non credo bene & satis latinū. **At** docti saluū iter, uel literas salui uel tuti itinēris dicūt, aut melius literas publicæ fidei. **Di** uinitas latine & uetuste dicitur, ubi nostri iam nouo uerbo & non elegātī dicunt deitas. **Id** quod **Augu.** etiā testat de ciuita. dei. lib. vii. ca. i. Hanc diuinitatē, uel ut sic dixerim deitatē, nam & hoc uerbo uti iam nostros non piget, ut e greco expressius transferāt, quod illi **Theotera** appellant. hæc ille.

Duco as. are. pro eo quod est ducatū regere & ducem esse sepe usurpat **Iacobus Bergomensis** chronicorū scriptor, at ego nunq̄ legi, sed bene ducere pro eodē significatu. **Vnde** **Quintili.** ait discipulis ducere classē multo pulcherrimū, id est quādo pueri sunt principes classis. i. sui chori uel societatis. **Scholastici** em̄ diuidunt per classes apud eruditos. **Vbi** apud imperitos per primā uel secundā lectionē, item per doctrinale primā partē, secundam.

Dyscolus cū greco y & c non aspirato scribitur, & est grecū uocabulū. & non ualet tantū quantū uagus & disciplinatus, ut barbari dicūt sed signi, malū perniciosumq̄ ac toleratu difficilē, unde **Petrus** epi. i. **Serui** te dñs non solū bonis, sed etiā dyscolis, & cōponit ex dys qd in cōpositiōe malū uel difficile signi, & κέλομαι iubeo, ita ut dyscolus is dicatur cui difficulter iubetur, neq̄ dyscolus a schola quod ch aspirato scribitur deduci potest, ut tradit **Hugutio.** **Catholicon** & libellus qui docēs de disciplina scholariū, seu melius scholasticorū, false **Boetio** ascribit, qui ait dyscolus a schola diuisus, sicut & permulti alij delirāt.

Duellū uel duelliū nō est tm̄ duorum bellū, ut uulgus existimat, sed duarū partiū de uictoria contendentiū hoc est bellū totius exercitus, alioqui non diceretur duellū inter thebanos & theleprotos, & ab **Horatio,** **Græcia** barbariæ lento collisa duello, bellum em̄ teste **Quintilia.** & **Cice.** ad **Brutū** per literarū mutationē a nomine duellum. sic olim duellum nunc bellū. **Inde** antiquitus perdullē dicebant, quem ut dicit **Cice.** in pri. offi. nunc hostē, & nunc hostis peregrinū significabat, qui suis legibus uteretur. **Perduellio** autē est crimē læsę maiestatis, de quo **Vlpia.** **Diplomata** (ut scribit **Beroal.**) tabellæ sunt & codicilli, uidentur propriē accipi pro his principalibus libellis & publicis quibus imperator. item breues & breuia apostolica, hoc indicare uidetur **Cice.** in quadā epistola ad **Titū Apitiū.** **Diploma** statim non est datū & mox **Pansa** recipit perceleriter se ablaturū diploma. **Corne.** **Tac.** eoq̄ diplomatibus nullum

principē prescripisset. Apud iuriscōsul. de uerbo. obli. diploma aliud signi
 ficat, uideturq; accipi pro duplicata itinēris festinatione breuis & breue ha
 betur. **C.** de cōueniendis fisci creditoribus. lib. x. Apud item **Lampridium**
 in **Alexandro**, & **Vopiscū** in **Aurelio**. Diēta signi. cōnationē siue locū
 in quo habitamus. Inde diētarij ministri diētæ, & dicitur a διαίτα qđ
 signi. uiuō & uersor, scđm **Varro**. uero q; in ea per diē edatur. Diēta etiā
 est uictus, unde & **Hiero.** contra **Iouinianū** lib. ij. qui ægrotat non aliter re
 cipit sanitatē nisi tenui cibo & castigato uictu q̄ λεπτι διαίτα lepre diēta,
 id est tenuis uictus dicitur. At nostri diētā uocāt, teu. tagung. sicut diēte pri
 cipum, quod ego nūq; legi, nisi forsan diētā accipiāt ut non multū discre
 pat pro loco iudiciorū & loco ubi arbitri cōueniūt, ut ueniat a uerbo græ
 co διαίτω diēteo. i. iudico, sicut arbiter, a quo etiā διαττω diētetes. i. ar
 biter deriuatur, nostri pessime diētā accipiunt pro unius diei itinere, teuto.
 tagreis. nam nūq; ita inuenitur apud idoneos. Iter etiā unius diei latine di
 citur mansio. **Pli.** Gebannitarū caput thomna est, abest a gaza nostri lirtos
 ris iudæꝝ oppido. **M. D.** xxxvij. millia passuū, quod diuiditur in mansiōes
 camelorū sexaginta duas. Discus est uas escariū, & a nobis notissimū uo
 cabulo **Scutella** dicitur. Inde discophorus qui prandīū in disco portat, teu
 to. aufstragen. Alias discus est genus ludi ex ferro siue plumbo orbis latus
 & ponderosus. Et dicitur a διοκείν quod iacere signi. nostri autē nō plūbo
 uel ferro utuntur, sed lapide. Inde discobolas dicitur qui discū uel lapidem
 iaculat. Deuouere signi. detestari, execrari, imp̄cariq; & ut uulgo loq
 mur blasphemare atq; maledicere, de blasphemare scito apđ græcos βλασ
 φμείω, id est execror bene dici, scđm **Craſionū** & alios multos. **Lauren.** au
 tem **Valla** cōtra **Raudensem** ita inquit. Blasphemare græcū uerbū signifi
 cans non execrari, ut **Raudensis** uideretur significare, siue ut suo uerbo utar
 maledicere, sed uerbis contumeliā facere, dignitatiq; alterius honoriq; de
 rogare. At male dicere pro execrari, & in eo significato in quo nunc eccles
 siastici utuntur noue & barbare accipitur, hoc **Augu.** noster tradit in epist.
 ad **Paulinū**, qui inter cætera sic dicit. Qui autē distinctiūs latine locuti sunt
 precationibus utebantur in optandis bonis, deprecationibus uero in deui
 tandis malis. Precari dicebāt em̄ esse precando bona optare. Imprecari ma
 la, quod uulgo iam dicitur maledicere, deprecari autē mala precando de
 pellere. Maledico igit̄ cum regit accusatiuū & signi. detestari barbare dicit̄,
 ut enim **Sergius** dicit maledico tibi non te dicimus, sed maledico cū regit
 datiuū & signi. male loqui de aliquo, bene et latine dicitur. de bendico au
 tem ita loquitur **Valla** homo in primis eruditus, bendico non inuenitur
 pro uno uerbo dito, licet eo **Prisci.** utatur, & hoc tēpore utamur more grę
 corum, quorū auctoritate dedimus uerbo accusatiuū p̄ter naturā suā, cū
 postulet datiuū. Idē est & deuotare quo utitur & **Cicero** & **Apuleius**. De
 uotiones autē sunt execratōes atq; maledicta. Et deuoti dicunt proprie exe
 crati & maledicti, quæ uulgus nunc in bonā partē accipit, quod ego acces
 ptarem magis cum diceremus, sum deuotus Christo, deuoueo me christo,

DE ABRVSIONE

hoc est totum me trado & dedo christo, adeo ut sim deuotus & execratus mundo, sic forsan tolerandū esset. **Et** sic ego scripsi. **Disce** sacros libros **Christo** deuote sacerdos. **Nec** dicere deuote pater more uulgari, sed deuote christo, uel religioni, uel pecunia, uel diabolo, quod etiā uix tolerat, si ueterū more loqui uoluerimus. **Valla** autē ita dicit. **Deuouere** proprie est dicere hoc & hoc mali mihi cōtingat, uel hoc & hoc mali mihi deus faciat, si hoc ego non agam, aliquādo etiā detestari, cum quo magis conuenit anathematizare. **Deierare** non est periuriū facere, ut nostri loquuntur & accipiunt, qui male deiurare dicunt, **Deierare** enim dicendū est, & significat ualde iurare, de enim augere solet, ut deamo, demiror. hinc deiuriū dicitur iusiurandum, elegantius autē dicitur deiero uel iuro deū, uel terrā sine prepositione, q̄ per deū uel terrā cum prepositione. **Peierare** uel periurare est falsum iusiurandū dicere. **Vnde Tertulianus** in apolo. **Citius** apud uos per omnes deos q̄ per unū geniū **Cæsaris** peieratur. **Dij** cum duplici ḡ latino scribitur, unde manifeste colligitur duplicem esse syllabā, cum quælibet uocalis præter q̄ in diphthongo per se syllabā faciat. **Est** ergo duarū syllabarum & sic debet enunciari, sic etiā ḡdem & ḡ in plurali, nisi in carmine aliquādo ex necessitate per syneresim unā faciat syllabā, habet autem deus in plurali indifferenter & usitate apud receptos dij uel dei. **Tertulianus** contra gētes.

20 **Si** enim non sunt dei pro certo, nec religio pro certo est. **Luca.** **Fatis** accede deisq̄. **Et Plau.** in gurgu. cui homini dei sunt proprii, lucrū ei profecto obijciunt, falluntur autem hoc in loco quidā imperiti uersificatores qui dicunt. **Scribe** dij sed lege di si uis urbanus haberi, ut modo diximus. **Decuriones** dicuntur gubernatores & rectores primarij municipiorū & oppidorū qui **Romæ** **Senatores** dicuntur. **Decurionatus** uel **decuria** est dignitas senatoria in re militari, dicuntur & **decuriones** equitū, hoc est præfecti & magistri equitum, hi apud nos uulgo & barbare dicuntur **marſchalci**. **Item** **decuriones** palati, hoc est præfecti palati, quos nostri magistrōs curiæ appellant. **Et** **Decuriones** popinæ quos nostri magistrōs coquing uocant. **Decurio** item cubiculariorū & scribarū, quos nostri **Camerarios** barbare & **Cellarios** uocitāt. **Decurio** autē ut dicatur q̄ decem equitibus præsit, omnino non suffragor, sic em̄ & **decurio** senator diceretur, qui decē sit hominū præfectus, quod omnino nō quadrat, & **decurio** palati, q̄ decem palatijs, quod est absurdū, sic & scribarū, aut quæ dignitas esset decem tantū equitibus præesse. **Illi** autē potius decani dicuntur, & græce **Decarchi** qui decem præfunt. **Vallā** ideo in hoc probo qui dicit. **Non** dicitur **Decurio** q̄ decem militibus præsit. **Sed** **Pomponij** iuriscōsulti opinio est sequenda dicentis. **Decuriones** quidā dictos aiunt ex eo q̄ initio cū **Coloniæ** deducerētur, decima pars eorū qui deducerētur consilij publici gratia conscribi solita sit, & ut idem dicit, quidā horū temporū docti equitē uocant, sed rectius **decurionem** uocarent hunc quē uulgo militē auratū uocamus. **Nam** eques est aut qui **Romæ** ex ordine equestri est quod non facit ad gloriā militārē, aut qui equo militat, cuius nulla dignatio est. **Explicit** expliciunt quod pos

30

40

nit **Alexāder** grāmāticū, per q̄ barbarū uerbū est, nec dignū q̄d in penū **Romanæ** linguæ admitti debeat. Nec te decipiat **Martialis** carmē. Quouisq; loco post hunc finire libellū. **Versibus**, explicitū est omne duobus opus. **Hic** explicitū ab explicare uenit, & non ab explicit. Nec epistola **Iustiniani** ad **Theophilū** & **Dorotheū** dicens, per nostras orationes tam in græca lingua q̄ **Romanorū** quas eternas fieri optamus, explicita sunt &c. hic etiā ab explicare uenit, non ab explicit. **Episcopus** a **ἐπίσκοπος** scopin quod speculari signi, deducitur, quali speculator uel superintendens, ut dicit **Hiero.** ad **Euagriū**, non autē signi, pōtificē, teu. bischoff, saltē proprie, ut nunc uulgo putatur, sed ut **Archaelius** iuriscōsul. ff. de honoribus & muneribus tradit, hī, pprie dicūtur episcopi, qui præsunt panī & cæteris uenaz libus rebus quę populis ciuitatū ob quodiānū uicū necessaria sunt. **Apontifices** ideo iam dicūtur transumptiue episcopi, quia debent esse speculatores dei quo ad animas uenandas, & **Christo** emēdas. Id quod graphice **Hiero.** tangit in translatione epistolæ **Pauli** ad **Titū** dicens, oportet enim episcopū sine crimine esse tanq̄ dei dispensatorē. **Eleemosyna**, siue ut tradit **Georgius Valla**, **Eleemosyna** per y græcū in penul. syllaba, & duplici ee post scribendū erit, non elemosyna, ut ex græcis intelligi datur, apud q̄s sic scribitur, ἐλεημοσύνη, unde maxime errauerunt nostri, & quidā **Itali** in quātitate syllabarū huius diuisionis. Et elemosyna signi, misericordiā siue miserationē. Sed uulgo apud nos, nūc munus inopi datū dicitur. Sed raro hoc uocabulū apud ueteres in usu fuit, nec enim unq̄ reperitur, nisi forsan apud unū, & eū ne inter ueteres quidē enumerandū **Heliū** scilicet **Spartianum**, qui de **Antonio Caracalla** scribit, non tenax in largitionē, non lētus in elemosynā, sicut in uno pariter loco solū reperitur apud **Latinos**. **Exorcizatio** & **exorcizo** ἐξορκίζω græcū uerbū. i. adiuro apud **Vlpianū** scilicet qui dicit. ff. de extraordinaria cogni. **Medicus** fortasse si (ut uerbo uulgari utar) in posterū se exorcizauit. **Emulatio** dupliciter dicitur, ut **Cice.** in tuscula. dicit, Est enim hoc nomē in laude & in uitio. Nam imitatio uirtutis æmulatio dicitur, & tūc laudis est. Est item emulatio egritudo, si eo q̄ quis cōcupierit alius potiat, ipse careat, latine æmulatio, græce zelos dicit, male nostri zelos simpliciter p amore ponūt, sicut nec æmulatio poni debet.

Euaginare uerbū est grāmāticū, & nō in usu eorū q̄ pure locuti sunt, si significat gladiū educere, latine autē & elegāter dicim⁹ stringere uel distringere gladiū. Inde stricto gladio uel ense. **Euaginare** autē frequēter utunt ecclesiastici scriptores, & **Iustinus** non inelegans oīno historicus lib. pri. Interim gladio ipsa sua sponte euaginato. Et **Vegetius** lib. de re militari. **Euaginato** etiā gladios uel contos tenētes. **Extraneus**, ut scripsit nup̄ qdā in priapicis, non est frequēs uerbū apud excultos auctores. Attamē reperit apud nō pœnitēdos scriptores, & eosdē plane **Latinos**. **Plini** lib. xxviii. naturalis historię. **Extranei** interuentu, aut si dormiēs spectetur infans. **Seneca**. li. iij. de ira, puerū ætas excuset, foeminā sexus, extraneū libertas, domesticū familiaritas. **V**titur & **Virgilius** in. vii. si bene memini, æneidos. **Suetonius** in

DE ABBVSIONE

uita Augusti. Et quidem in diurnos cōmentarios referetur extraneorum quidem cōreū adeo prohibuit &c. Iustinus lib. xliiij. Si extraneus deest domi hostem quærent, & eodē utitur lib. v. Apuleius. Nuncq; profectio tā cōstāter hominē extraneū tot tantorūq; criminū postulasset. Tertulianus in apologetico. Saturnus nō pepercit extraneis. Hic obiter dicā me in primis delectari si quādo possum puræ latinitatis assertioni testes adducere. **Lactā** tium, **Hiero.** uel **Aug.** quoniā his maxime faueo tamē non adeo addictus sum ipsidem, ut eos mihi in omnibus sequēdos proposuerim, quoniā sæpe a pura & uetusta latinitatis obseruatione paululū discedunt, & sic amici, magis tamē amica ueritas. Nam & interdū discedo a **Macrobio**, **Apuleio**, **Vegetio**, & multis alijs qui post **Plinij** tēpora floruerūt, q; & si sint doctissimi mi plane & latini, tamē non tantū habent auctoritatis, ut aliquod uocabulum a superioribus nō usurpatū ipsi uel singuli linguæ latinæ donare possint, ut ab alijs accipio, & præsertim a **Laurentio Valla**. **Oeconomus** ὀκονόμος cum œ diphthongo in principio scribendū est, non autē ut nostri dicunt iconomus, cōponit em̄ ex ὀίκος œcos, quæ est domus, & νόμος nomos. i. lex, ualetq; œconomus. i. domus dispensator, hic a nostris studentibus uulgo & male præpositus dicitur. Et apud monachos bursator. Et dispensator, ut **Varro** dicit ab ære pendendo dicitur. Et proprie dispensator res erant, quantum ex **Pompeio Festo** habemus, qui æs pensantes expendebant non numerabant, & ut diuus **Hiero.** in episto. ad **Algasiū**. **Villicus**, proprie uillæ gubernator est, & a uilla nomen accepit, sed œconomus tam pecuniæ q; frugū & omnium quæ dominus possidet, p̄ter rationē & latinitatē familiæ tam legalis, q; p̄tōficalis prudentiæ loquūtur, de œconomō quē etiam falso iconomū uocitant, præsertim de sacrosancta eccle. **C.** iubemus & distin. lxxxix. dicentes. iconomus est qui habet potestātē super res canonicorum, cui. s. res ecclesiastica gubernanda mandatur. Vice dominus autē qui habet super res ipsius episcopatus, est autē hoc oīno barbarū uocabulum, similiter & castaldia officiū castaldi ab eisdem usitatū. Similiter & maior domus idem cum castaldo minus latine dicitur. **Eremus** (tēste **Diony.**) sine aspiratione scribendū formi ge. græcū est uocabulū quod apud illos in medio syllaba scribitur, hac uidelicet scriptura ἐρημος eremos, ergo media producta, contra omnium quasi recentiorū obseruationē, neq; ab hæreo deducitur, ut **Hug. u.** cum cætera indoctorū turba scribit, cum eremus prima breui, & hæreo prima longa enuncietur, sed est penitus græcū uocabulum. Quæ autem media longa sit & scribenda per η, testis est **Sibylla**, ut allegat **Lactā.** lib. iij. diui. insti. ca. xv. in hoc. ἀνδρῶν χιλιάδας ἐν ἐρημῷ πέντε κτόρεσι, **Andrō** chiliadas en eremo **Pentecorelli**. Vbi legitur eremo prima breui & media longa. Ergo **Prudentius** errauit cum dicit. Excidit ergo animis eremi sitis. Nec ualet iste uersus in hymno sancti **Ioannis**. Præpotis martyr eremiq; cultor. Et **Mapheus**. Expediā primāq; eremū, primosq; recessus, & plures alij. **Æstuaria** ab æstu dicta non significāt, ut indocti credunt balnea, teu. badstuben, sed æstuaria sunt loca quæ marinis aquis refer

ta, sunt ex inundationibus, p̄ quas sæpe in mediterranea fluuioꝝ instar nauis
 gantes ascendunt, aliquando non nisi nando transiri possunt. **A** grecis anachy-
 sis ἀναχυσίς; hoc est inundatio dicit. **C**æsar in cõmentarijs, pedestria itidem
 concisa æstuarijs nauigatione impediri. Et **V**ale. Maxi. lib. ix. idẽ videlicet
 ne gulã Neptuni arbitrio subiecta haberet, peculiaria sibi maria excogitas
 uit æstuarijs intercepto fluctus. Et **O**rosius lib. vi. Quippe tamẽ hostes p̄
 interfusa ex oceano æstuaria atq; inaccessos recessus terrarum finibus
 munirentur. **E**xistimatio, quære in dictioe reputare. **E**thnicus. quære
 in dictioe gentilis. **E**go sum **R**omanus **A**ustingensis. **P**etrus florẽtinus,
Ioãnes uenetus. **S**tanislaus **C**racouianus dicendũ est, & melius q̄ ego sum
 de ulma. **E**gidius de **R**oma, **P**etrus de **V**enetijs, **H**enricus de **I**ustingen. **V**n
 de **F**ranciscus **P**hilel. in epistola quadã. **S**ed quonia te ex omni tẽpore & ca-
 stigatũ in dicendo, scribendoq; & perpolitũ cupio, nolim post hac cum uel
 de patria, uel de familia mẽtionẽ feceris, aut **B**artolomeũ de colle, uel de ale-
 manis scribas, quãdo em legisti usq; uel **H**annibalẽ de **C**arthagine, uel **P**u-
 blium de cornelijs: **I**ndoctoꝝ enim aut arrogantium iste mos est, qui uim
 istius p̄positionis de ignorãt, uel sibi licere uolunt, quod ab omni ueritas
 tis usu est alienũ, uerũ apud nos germanos illũ errorẽ extirpare non possu-
 mus, ignominia em loco acciperet nobilis, nisi adderemus p̄positione de, tã
 tã differentia faciunt inter de **I**ustingẽ, & **I**ustingensis, & sibus. **A**dde in sup
 ut qdã nuper p̄cepit. **N**oia talia uenustius terminari in us q̄ ensis, ut me-
 lius moguntinus q̄ moguntinẽsis. **C**racouianus q̄ cracouiẽsis. **V**enetus q̄
 uenetenis, ubi tamen usus spectari debet & uocalitas. **V**bi etiã nota quod
 plæbeia quædã gramatistarũ colluuiens uolens scribere **I**ustingensis, uel **V**
 mensis, scribit **I**ustingensẽ. **V**lmensẽ, ac si illa nota s̄ ualeret sis, quod nuncq;
 auditũ est, imo nec, sed quod idem credũt. **M**elius etiã dicitur natus sum in
 in **S**ueuia, in **V**lma, q̄ ex sueuia, ex ulma, & in cõsimilibus, ut multi præci-
 piũt, attamẽ & latine dicit, ille ex **S**ueuia natus est, ex **P**olonia, i. sueuus, pos-
 lonus. **T**eren. in **A**nd. **E**x andro hæc est ancilla, & in **E**unucho, dixi cupere
 te ex æthiopia ancillulã. **E**pitheton, uel epithetũ cum i latino sequenti th
 aspirato scribitur, & i exili in ultima syllaba, debetq; media correpta enun-
 ciari contra uulgũ opinionẽ, & dicitur, ut dicit **M**acrobius adiectiũ, aut ap-
 positũ latine. **E**xemplar est ex quo simile faciamus, & a grecis ἀντίγρα-
 φον ἀντίγραφον dicitur. Idẽ exemplare, uel exemplariũ, ut dicit **N**estor. **I**n-
 docti autẽ & barbari ubi deberẽt dicere exemplar dicit copia, teuto. copei.
 quod latinũ nõ est. **A**sinus **P**ollio, deinde ex literis quas **P**ansa mihi misit
 cognoscens omnia. **N**am earũ tibi exemplar misi. **E**xemplũ autẽ est quod
 sequamur, aut uitemus. **V**erũ exemplũ & exemplar pro eodẽ accipi & cõ-
 fundi hanc differentia idonei testes auctores sunt, ut apud **N**estorẽ **D**ionysiu
 legere potes. **I**tem exemplaritas est in usu non doctoꝝ, sed semidoctoꝝum
 gramatistarũ. **E**xtrinfecus & intrinfecus, ut sint noia apud idoneos uix
 credo reperiri. **S**ed externus & internus magis dicunt. hæc **V**alla, **E**xtrinfec-
 us tamẽ & intrinfecus aduerbia usurpat **C**ice. **Q**uintili. **C**urtius & oēs aliq;

Epicureus dicitur qui epicuri sectam fouet & sequitur, habetque penultia longam
 contra uulgi morem. **Sidonius Apollinaris.** Aut epicureos eliminat undique uir-
 tus. **Auctor** in priapeiorum corripuit dicens, ut credas epicureos citari, & melius me iudic-
 ce. **Esto** interiectio uero legitur ut credas epicuros oscitari, & melius me iudic-
 ce. **Esto** interiectio uero legitur ut concederis. **Vir.** Non dabit regnis esto phibere lat-
 nis, nisi autem dicitur dato, quod ego nunquam legi apud idoneos & doctos. **Aegro-**
ratio & **ægritudo** per æ diphthogon in principio scribuntur. **Cic.** li. iij. tuscu-
 sic distinguit dicens, sed proprie ut egrotatio in corpore, sic ægritudo in animo
 nomē habet. **Ægritudo** igitur a **Cic.** uocatur quā tristitia alii **Sicut Seneca** &
 10 **Augu** appellat, teut. trurikeit oder bekūmernus. **Sic** eger proprie signi. mor-
 stum & tristē, nō infirmū corpore, sicut nos dicimus, teut. bekummert. **Sed**
 ægrotos quo ad corpus, teut. krank. **Lactan.** lib. i. insti. Atqui illa oratio &
 doctrina, & exemplis, & ipso loquēdi genere profecta non ægri, sed cōstan-
 tis animi ac iudicii fuit. **Poetæ** tamē, ut in aliis paulo licentiores hæc aliqua
 do confundūt, unū pro reliquo ponētes, sic **Terentius** in **Andria**, ipm animi
 mū ægrotū plæruq; ad deteriorē partem applicat, pro ægrū, ubi caue ne di-
 cas more cuiusdā indocti hoīs, famulus meus ægrotat, dicēdū em erat egro-
 tat. **Item** æger apud **Vergiliū** aliquando, id est male ualens, quo ad corpus
 ut, quatit æger anhelitus artus. Idē tñ sæpius ægrū pro morbo posuit, ut ibi
 20 curisq; ingentibus æger, & alibi. Ipse caua solans ægrū testudine amorē, &
Corne. **Cel.** in prologo (ut alimēta sanis corporibus agricultura sic sanitatē
 ægris medicina promittit) accipit ut eger sit in corpore. **Existimare** & **estī-**
 mare sic differunt, quod æstimare est considerare. **Existimare** uero iudicare,
 nam prius consideramus ea quæ iudicanda sunt, hæc **Donatus.** **Æstimas**
 re nō extimo more indoctorū. **Etyologia**, id est ueriloquū, teste **Quin-**
 30 **tilia.** in pri. institu. uerborū originē inquiri, quæ a **Cicerone** dicta est nota-
 tio, a quibusdā originatio, ab indoctis autē & uulgo grāmatica positua dicitur.
Scribitur autē etymologia per t sine aspiratione, & post y græco, & dicitur
 ab etymos, id est uerus, & logos sermo uel ratio. **Emplastrū** est tenax illa
 cōpositio qua **Chirurgi** utunt ad uulnera curanda, teut. salb, sed malagma
 uel cataplasma, teuto. ein plaster. **Econtra** non dicitur latine, sed contra uel
 econtrario, ut uult **Valla**, legi tamē si exemplaria non sunt mendosa apud
Pliniū econtra, & **Quintilia.** in viij. **Vel** omnia econtra liberiora poetis q̄
 oratoribus, & **Senecam** de ira. uide ne econtra placidior. **Inde** discedimus a
Valla, item etiā apud iuriconsultos. ff. de legatis. iij. l. qui filiū, sed ecōuerso
 uix latine dicitur. **Essendi** essendo essendū nō reperitur apud idoneos, p̄-
 ter **Donatū**, quod si reperiat, non regeret casum, ut indocte **Alexāder** ue-
 ster tradit dicens. **Presbyter** essendi causa, sicut etiā a sum. ens quo usi sunt alii
 40 qui, non est in usu frequēt, nisi apud philosophos huius tempestatis & dias-
 lecticos. **Et Cicero** primo essentiam & indolentiā finxit, si credimus **Sido-**
nio Appollinari, qui dicit lecturus es hic etiā nouū uerbum, id est essentia-
 m, sed scias hoc ipsum dixisse **Ciceronē**, qui essentiam & indolentiam no-
 minauit. **Nec** item siens a suo dicitur, **Nec** siendi. do. dum, nec siendus, sed p̄

eo docti faciendus dicunt. **E**phippium dicitur tegmē, quod equo ad inſi-
dendū imponitur, propter molliorē uecturā paratū, teu. ſattel, quod indo,
ēti ſellā uocant. **S**ella uero ſignificat ſedem, quā græci thronū uocant, hinc
θρονον & βασιλικον .i. ſolium, hoc eſt ſedem regiam uocant, & θρονον ηγεμος
uicov .i. ſellam curulē. **E**cceſia quoq; latine concio dicitur (ut ſuo loco habi-
tū: ſt) eſt coetus uel populi multitudo aſſiſtens ad audiendū oratorē concio
nātem, hoc ita eſſe teſtatur etiā præter **H**ieronymū **C**aſſiodorus, pſal. lxxxii.
nec illud omittendum eſſe diuidico, quare ſynagogam antiqui uocitaues
rint, quā nūc eccleſiam **C**hriſtianiſ temporibus nuncupamus **S**ynagoga
eſt cōgregatio nō ſatis exprimēs hominū coetū. **E**cceſia uero cōuocatio nūc
cupat, q̄ de diuerſis gentibus aggregata colligit. **I**nde eccleſiaſtes εκκλησια
ſta græce dicitur latine concionator, teu. prediger, hæc oīa ita eſſe teſtatur
ſanctus **H**ieronymus ſuper libro eccleſi. dicens. **E**cceſiaſtes autē græco ſer-
mone appellatur qui coetū i. eccleſiam congregat, quē nos poſſumus nunc
cupare concionatorē, eo q̄ loquatur ad populū, & ſermo eius non ſpeciali-
ter ad unū, ſed ad uniuerſos generaliter dirigat. **E**rrant hic uehemēter incu-
rioli, & infrequētes bonarū literarū lectores q̄ dicitū eccleſias ſignificare ſa-
cras eſdes & delubra deorū, q̄d ſi uolumus more græcorū quorū dictio eſt
proferre εκκλησιαν eccleſiā dicemus penultima acuta. **N**on poſſum etiam
ſatis admirari cur ſyllaba ſecunda a poetis **C**hriſtianiſ breuis ponatur, cū
apud græcos ſic ſcribatur εκκλησια per η quæ ſemper apud latinos in e loſ
gam conuertitur, quā bene & recte **A**lcimus auitus poeta **C**hriſtianus pro-
duxit libro primo. **D**e lateris membro ſurgens eccleſia nupſit. **F**orenſes
indocti accipiūt pro extraneo quod non eſt lectū apud eruditos, at foreſis
ſignificat in foro exercitatū, ut **V**arro teſtat. **H**ora. **N**e uelut inati triuūſ ac
pene forenſes. **E**t forenſis ſermo uel eloquētia qua utebantur in foro.

Falx inſtrumentū eſt quod eſt falcatū, hoc eſt recuruum. **E**t ut **V**arro teſ-
tatur a farre dicitur litera cōmutata. **V**nde falx putatoria, quam indocti
urangam dicunt, teutonice ein hau der uingarter. **F**alx meſſoria, ein ſichel.
Falx ſcœnaria, ſeges. **H**æc omnia inuenies apud iuriſconſultos, pſertim **V**l-
pianum. ff. de fundo lega. l. inſtrumenta fundi &c. **I**tem falces ſtramentar æ
ſyluaticæ, arborariæ, adoreæ falces, falces lumectariæ quibus lumecta, hoc
eſt ſpinas in agro ſecamus. **F**œdericus cum œ poſt ſcribitur, non fredes-
ricus ſcribendum, uenitenim a fœdere & ico. is. ere. & teuto. dicitur **F**rides-
rich, a fœdere, & corripit penultimā ſyllabam, ut tradit **N**eſtor uocabula-
rius. **A**t **C**laudia. producit **A**laricus. **E**n **A**laricus ait non qualē nup ouan-
tem. q̄ ſi alaric⁹ etiā uenit ab icus, **N**eſtoris regula nō tenebit, unde ego ma-
gis, pduxerim, ſicut etiā ſimilia, ut alibi dixi. **F**rugī uocāt proprie qui in
uictu tēperatus eſt, non nuncq̄ in ueſtū ſimilibuſq;. **C**icero etiā frugī uult
eſſe qui ad omnia aptus, utiliſq; eſt, & omni uirtute p̄ditus. **E**t igitur frugī,
ut **B**eroal. dicit omniſ generis, & per omnes caſus declinat, & nō dicimus
frugalis, q̄ ſiſ frugalior & frugaliffimus dicamus, q̄d ſatis liq̄t teſtimonio
Iuena. cū ait. **V**etre nihil frugalius. **E**t **C**icerōis in **V**errē. hic ſolus inducī

DE ABVSIONE

tur, cæteri sæpe frugalissimi excluduntur. Animaduerti apud Quintilia. in pri. lib. de tribus uirtutibus elocutionis, taxari eos a quibus dicitur frugalis nuncq; frugi, tanq; frugalis sit dictio parū proba, libuit obiter hoc annotare ppter inueteratā cōsuetudinē eorū in quorū ore semp est frugalis, nūq; frugi, qui latinitate deficiūt. Cōtrariū frugi est nequā dictio. Est autē nequā ut dicit Gel. homo nihilī neq; rei, neq; frugis bonę, inutilis, libidinosus &c. Nostri autē improprie furē uocant nequā. Nequicia, ut idem Aulus Gel. dicit significat luxū uitæ prodigū, effusumq;. Frequēs modo crebrū significat, siue de loco, siue de re animata dicat, ut frequēs miles, frequēs, i. creber

10. copiosus, multus, modo quod ab alijs frequētatur, ut frequēs locus, frequēs templū, in quo multi conueniūt, & quod multū frequētant. Et infrequens dicitur uel parū frequentatū. ut infrequēs forū in quo pauci cōueniūt, uel rarū, ut phœnix infrequēs auis, hoc est quæ raro reperit. Fontanalia dicuntur festa q̄ circa fontes fieri cōsueuerūt, quæ nos nulla suffragāte auctoritate & male, fontanea appellamus. Audi Varronē fontanalia a fonte, q̄ is dies seriatu cum in fontes coronas iaciunt & puteos coronant. Facile aduerbiū reperit, de facili uel faciliter nō reperitū apud idoneos, cum enim facilius reperit, in. i. inusitatū apud latinos uellet demonstrare, itē dicit in his permittamus & audiuisse & sciuisse, & tribunale & facilius dicere, ubi aperte ostēdit apud latinos facilius non esse in usu. Et Martianus

20. Foelix Capella lib. iij. cū habilis (inquit) habiliter dicamus, cur facilius facilius ter non dicimus. Diomedes autē grāmaticus utitur facilius si nō est mendosus. Viāruuius etiā in primo utitur, si liber nō est mēdosus, uerba eius sunt. itaq; mathematici facilius contra eas disciplinas disputare possunt, q̄ pluribus telis disciplinarū sunt armati. Figulus. teuto. hafner. Et sic docti usurpāt, apud ecclesiasticos autē Iustifigulus dicit, quod non facile apud ueteres inuenies. Hiero. autē dicit sup Iohelē. Plastes quē nos fictorē & figulū possumus dicere. Felēs græce dicitur eluros, uulgo, autē cattus dicitur katz.

30. Cattus autē & muriceps non uidetur mihi satis latine dici & uenuste. Muriceps enim insuetū uocabulū est. Nestor autē uocabulariu s dicit, cattus, p isto aīali duplici scribi debere, qd mihi nō placet. Vulgo em̄ felē cepisse dici constat cattū, quod ueteres dixerūt cattū astutum, in quo genere maxime excellit felēs. Cice. in pri. de legibus ait, quis igitur prudentē, & ut ita dicā cattum non ex ipsius habitu, sed ex aliqua re externa iudicaret. Si igitur cattū admittimus non cattus, sed cattus dicitur. Faber nomē est generale omnīū qui corporis labore artificū aliquod exercēt, dicitur em̄ faber murarius, teuto. ein murer. Faber ferrarius, teuto. ein schmid. Faber lignarius, teuto. ein zymerman. Et hic etiā multiplex est. Nam & faber lapidarius, multiplex. Vnde etiā quælibet opera fabricari dicuntur teste Nonio. Indocti autē p sa

40. bro lignario absolute dicunt carpentarius. Cum carpentarius magis adiectiuum sit, ut equus carpentarius dicit, qui carpentū uehit. Et faber carpentarius qui carpenta facit. Est autē carpentū uehiculi genus, teu. schlit, latinū uocatur bylū nō a carpo is. ere. ut Catholicon cū suo Hugutioe dicit, sed a Carmēta

Euandri matre potius. Famofus famofior,iffimifimus, ut inuenio apud eos
 qui latine pprie & fignate loquunt, in malū accipitur pro infami, teut. uers
 limpt, ut testat Philolphus in quadā epiftola. Hubertinus Cressentinas, &
 Domitius Chalderinus, Cicero li. ij. de orato. nō pol audeo. Nam me ad fa
 mosas uetuit mater accedere. Salustius in Iugurū. postq̄ famofam largitis
 onē impudentēq̄. Lactantius, philosophus ad meretricē famofiffimā coms
 mearet, & Hierony. li. ij. super Galatas, hęc i. circo cōgellimus, quia famof
 iffimā questio est, & nobis solet a Iudēis pro infamā obici, quod saluator
 nolter & dñs sub dei fuerit maledictō. Item iurifconfulti de famofis libellis,
 qui & ubiq̄ famofus pro infamibus accipiunt, nec te decipiat sicut pluris
 mos ille Iuena. uersus. Famofos equitū cū dictatore magistros. Illic em̄ les
 gendū est. Fumofas, id est fumofas imāgines maiorū, qui magistri equitū
 dictatorefq̄ fuerunt. At famofus etiā in bonū accipitur, pro eo qui est bos
 nę famę, sed apud eos auctores qui nō tm̄ apud me ualuerūt, sicut Cicero
 & sui æquales, quos tm̄ non reprobo. Iulius Firmicus in vi. Athletā faciet
 istā gentura quę sacris certaminibus uictor famofa reportet insignia coro
 narū. Pli. in epi. ad Triariū. Ad curā pulcrā alioq̄ & famofam. Lucius Flo
 rus li. iij. nec quicq̄ amplius tm̄ de tam famofa uictoria, q̄ cognomē creticū
 reportauit. Apuleius, hic uxore generofam & eximia famofitate præditā.
 Idē. atq̄ ipsa potiffimū famofa castitate inftitutus, etiā idem, at ille uir alioq̄
 grauis & sobrię religionis obseruatiōe famofus. Corne. Tac. li. xxi. Haud
 procul Hierosolymis castra facit, sed qa famofę urbis supremū diē traditu
 rum sumus, idem etiā in malū accepit li. xi. Claudius famofos probris quo nā
 modo senaru depelleret anxius. Ruffus sextus. Cyprus famofa diuitiis pau
 pertatē Po. Ro. ut occupare sollicitauit. Orosius li. ij. Ibi tūc Crcesus rex lys
 dorū famofus opibus &c. Et itē a Iulio firmico xxx. matheseos famofis ora
 tores cū laude dicuntur. Tu seq̄re latiniore. Item apud poetas fere oēs famo
 fus in malū accipit. Horatius sermonū li. pri. Saty. iij. Quod mœchus foret
 aut sicarius, aut alioqui famofus, & lib. ij. sermo sa. prima. Famofisq̄ lupo
 cooperto uersibus. Festus & festiuus differūt, quā drām pauci obseruāt.
 Festus. a. ū. em̄ potius de die dicit, significatq̄ apud nos, teu feirtag. Idem ses
 tus dies. Festiuus (.i. lepidus & iocundus) autē magis ad alias res, ut festiua
 oratio, festiuū dicitū. i. lepidū & iocundū, unde Cic. de ora. Dicēdi uis egres
 sia sūma festiuitate, ac uenustate cōiuncta, pfuit. Et Pli. in prolo. natu. hifto.
 Me uero nō pōnitet nullū festiuorē excogitasse titulū. nō signate igitur di
 cēt festiuitas sanctę Marię, sed festū, ubi sepius peccāt canonica iura. De his
 lege Laurētii. Inde uenit p̄festū & profestū dies, teu. vuerck tag, unde Festus
 Pompeius. Profestū diē dicebant qui festus nō erat. Et in alio loco profestū
 dies procul a religiōe numinis diuini. Et Macro lib. i. satur. Profestū dies hos
 minibus ob administrādā remp. priuatq̄ cōcessi. Et nō dicunt qui ante ses
 sitos sunt, teu. feirabent, quos sacrarū literarū scriptores uigilias appellant.
 Qz uigillare ante diē festū mos est in sacrificiis faciendis & sacris hymnis cā
 tandis. Memini tm̄ legisse me apud Gel. li. ij. ca. xxxiij. festiuis diebus, sic enīq̄

inquit, postremo lex Iulia ad populū peruenit Cæsare Augusto imperante quō profectis quidē diebus ducētū finitū Kalēdis Adibus, Nonis & aliis qui busdā festiuis trecenti &c. **Ar.** Acron Horatianus interpres sentit in dictōe profectū cū uulgo. **Figura**, ut diffinit Quinti. in ix. institū. suarū, est cōfir-
 matio quædā orationis remota a cōmuni & primū se offerēte rōne. Et paulo post idē. Ergo figura sit arte aliqua nouata forma dicendi. **Indo.** cū grāma-
 tistæ uocāt colores rhetoricales, quæ figura dici deberet, de qua re supra di-
 ximus. **Figura** igitur est exornatio uerborū ac sententiarū, & male grām a-
 rici dicunt. **Figura** est uitiiū ratione uel rationibus excusatū uel excusabile.
 10 **Cum** exornatio sit & sine uitio, quod ex eodē Quintilia. in. i. colligi datur
 his uerbis. **Enim** uero maiori cura iam doceat tropos oēs quibus præcipue
 nō poema modo, sed etiā oratio ornat. **Schemata** utraq; i. figuras quæq; le-
 xeos quæq; dyaneas uocātur. **Idem** in. i. li. liquide oñdit dicēs, prima barba-
 rismi ac solœcismi scēditas absit. **Sed** quia interim exculantur hæc uitia,
 aut a consuetudine. **Nam** sæpe a figuris ea separare difficile est. **Hic** aperte
 20 **Quinilia**. barbarismū & solœcismū nominat uitia nō figuras, immo & di-
 stinguat contra figuras. **Quinq;** igitur figure. **Appositio**, euocatio, cōceptio
 siue qd idem est **Syllepsis**, **Prolepsis** & **Zeugma**, quas ponit **Alexāder Gal-**
lus nō sunt uitiosæ, sed ornatae & grāmaticis orationibus multo elegantio-
 30 **res**, quibus usi sunt doctissimi & summi in eloquentia uiri, quorū iudiciū, ut
 tradit **Quintilia**. in. i. lib. pro rōne habetur, nec alia pōt dari ratio in grāma-
 tica, nisi ex auctoritate eruditorū aut ex analogia, aut etymologia, sed auctō-
 ritas multū præualet, nō est em̄ (ut idē dicit) lex loquendi sed obseruatio, ut
 ipsam analogiā nulla alia res fecerit q̄ consuetudo, intelligo eloquentiū ui-
 rorū, non em̄ cum primū fingerent hoies analogia celo missa formam lo-
 quendi dedit, sed inuenta est postq̄ loquebantur hoies, & notatū sermone
 quid quoquo modo caderet, itaq; nō ratione utitur sed exēplo **Papirianus**
 grāmaticus. **Latini** secuti naturā, affluentia ex technis non sunt adepti. **Rō-**
 40 **mani** ingenio fecerūt imperia, græci arte dixerunt, **Romani** exemplo fecerūt
 re, quæ scripserāt arte græci uel p̄ceperant. **Idē** dicit diuus **Augusti**, lib. ij. de
 doctrina **Christiana**, quid est ergo (inquit) integritas locutionis nisi latinæ
 cōsuetudinis conseruatio loquentiū ueterū auctoritate firmata. **Nec** mihi
 obesse debet, q̄ **Diomedes** dicit, auctoritatē in regula loquendi nouissimā
 esse, ad quā confugiamus tanq̄ ad anchorā ubi oia alia defecerint, ipse em̄
 auctoritatē a consuetudine distinxit. **Vbi** sola auctoritas unus hois oratio-
 nē defendere debet, sine aliqua rōne cōsuetudinis analogiæ aut nature. **In** ap-
 positione non esse uitiiū **Quintilia**. in. i. lib. institū. ostendit, dicens quædā nō
 & faciē solœcismi habent, & dici uitiosa nō possunt, ut **tragœdia**, **Thiestes**,
 & **Iudi floralia**, quanq̄ hæc sequētū tempore interciderūt, nūq̄ a ueteribus
 aliter dicta, uides hic ut **Quintili**. dicit has & plures orōnes, hoc est appositio-
 40 **onē Alexandri** nō esse uitiosam, & penitus ab usu loquendi recessisse, quas
 p̄pter inutile est magna de hac re facere cōmentaria, quæ admodū nri scho-
 lastici (quos **beanos** uocamus uulgo) scitare conueuerūt. **Syllepsis** autē &

Zeugma & Prolepsis orōnes ornatissimæ & species schematis, ut uidere licet in opusculo Aelii Donati in figuris. Et Quintilia. Schema autē nihil aliud significat nisi ornatū & figuram. Hic etiā nota dicendū esse prolepsis, syllepsis nō ut indocti grāmatilæ dicunt prolemis, sillemis. Est em̄ prolepsis græca dictio tm̄ ualens quantū præceptio. Et ut Cicero dicit de natura deo. anticipatio, a pro. i. ante, & ληΐσ. i. acceptio. Itē syllepsis conceptio dicitur latine, ex σὺν quod est con, & ληΐσ acceptio, adde q; Synecdoche per y græcū in principio scribit, & ec ante d, non synodoche, ut nostri imperiti & scribunt & proferūt, quod græca inspicienti notissimū est. Sic etiā a pluribus scribit in synechdoche per ch aspiratū ante d, ut nup apud Raphaelem regijū uidimus. Hic admonuerim somniculosos scholasticis oīno abstinentiū esse a magnis Alexandri cōmentarijs, quæ cōgesserūt quidā **VI** menses, & nescio qui alij in quinque figuras, quæretes quod uitū in hac uel illa figura, quibus rationibus excusari pōt. Item arguit in contrariū Notā dum primo, secundo, a parte ante, & a parte post, q̄ incongrue dicunt, nihil em̄ est æque puerile, & tam dānosum studiosis, q̄ occupari in hac re utilitatibus nihil laboris aut, & ut nostri loquunt, speculationis multū indigēte. Adde q; tota secūda pars Alexandri miseria & cōfusio est, & corruptela iuuenum, non fructus. Adde enim difficilis est p̄ter hæc q; infructuosa, ut multo facilius **Virgiliū**, **Quidiū**, **Terentiū**, uel alios intelligant pueri q̄ secūda partē. Stultissimū autē quære a iuuenibus ex qua ui regatur ista. uel alia dictio, cum id ne grandiores quidē natu bene iudicent, nec grāmatici est talia inuestigare. Nam quis puerorū intelliget facile, quid sit ex ui relationis ex ui a ctus conuersi in habitū, ex ui effectus causæ formalis, materialis, finalis, uel efficientis; item ex ui transitionis. Multū em̄ excedunt hæc deliramenta captū grāmatici, nec talia inuenies apud **Priscianū**, uel ullū aliū ex ueteribus, aut etiā recētoribus italīs, quare hæc docentes ueluti errorū & ignorantie magistros fugito, quicūq; cupis euadere in uirū disertū & eruditū. Quid referā insuper aniles fabulas & indignas lectione schedas de impeditis **Alexandri**, & monstrosa uix ipsis qui cōposuerūt satis nota cōmentaria, in quibus nihil oīno utilitatis inuenies, sed obscura sphingos enigmata pueris tanq̄ uenena uitāda (ut merito ista secūda pars impedimentū studiorū generaliter possit uocari) **Resipisce** tādē **Germania**, & **Alexandriū** cū scrupulosi cōmetarijs in eternū exiliū relega. Nā citius quis iurisperitus uel theologus q̄ grāmaticus ex **Alexandro** euaserit. Familiares dicuntur amici nostri & de familia, atq; parētela nostra existētes. Caue p̄ famulis uel seruis accipias, nisi cōsulto honestiore uocabulo eos sic appellandos; ut amicos uolueris, quod prisci fecerūt. unde & **Macro** dicit, maiores nostri omnē dominis inuidiā, oēm detrahentes seruis contumeliā, dominū patrē familias, seruos familiares appellauerunt. **Hodie** tm̄ familia & filios, & seruos cōprehendit, ut habet **Ulpia**. ff. de uerbo. signi. **Fœdus** uel cōfœderatio latine dicimus, ut fœdus pcutere, uel inire cōfœderationē, uel coire societate latine dicimus. **Liga** uel ligā facere barbare dicitur. **Inde** socij uel

DE ABESSIONE

confœderati dicuntur. Sicut sunt liberæ ciuitates Sueuiæ cum alijs regulis
 socij uel confœderatæ. Sunt & alijs confœderati, quibus indigni hoc noie, po-
 tius cõspiratores & peditores, de qua re plura alias scribã. Feudũ, aut̃ quo
 passim nunc legulei utuntur uocabulũ est gallicũ, non latinũ, sicut & feuda-
 rarius & alia ab illo descendentiã, sicut nec uasallus probe & latine dicitur.
 Nec uasallagiũ quod itali dicunt, & homagiũ quod galli, & hominiũ, latinis
 ne dicuntur dum fidelitatis iuramẽtũ exprimere uolũt, nec homo legius uel
 10 legius latine dicitur, qui suo domino ligatus sit, uel legalitatẽ teneat. Licet ius
 ra cõsãrũ nouissima, & iura canonica illis uocabulũ passim sint referta. Va-
 falli autẽ latini clientes dicuntur, & homagiũ clientela. Fratrũ appellatiõne
 etiã sorores continentur, ut dicitur, ff. de lega. in. 1. Lucius Titius. §. quæsitũ est, et
 ergo fratres possunt dici, teu. gescv uisterig, hoc est mas & saxmella, ita dicit
 Lactan. in Statio, Deucalio nãq; & Pyrrha fraures, idemq; cõiuges sunt. Et
 Augu. li. xxij. de ciui. dei. decẽ quidẽ fratres quorũ septẽ sunt mares, tres so-
 minæ de cæsaria Cappadociæ suorũ ciuitũ nõ ignobiles maledicto maris
 recẽti patris eorũ obitu destitute, quæ iniuriã sibi ab eis factã acerbissime tu-
 lit, tali pœna sunt diuinitus coercitũ. Favorabilis apud eos qui caste &
 latine loquuntur, dicitur is qui gratiosus est, & impetrabilis, ac fauoris plenus,
 teu. der vil gunst hat. Caius iurisconsultus, ff. de regu. iuris. Favorabiliores
 20 rei potius q̃ actores habentur, sic Quintilia. in. xi. institutionũ, ut quisq; ho-
 nestus, hũilis, inuidiosus, fauorabilis erit. & L. florus de bello muinẽsi. Octa-
 ui. Cæsar ætate & iniuria fauorabilis, & nois maiestate quod sibi induerat
 Imperiti aut̃ accipiunt fauorabilẽ pro eo qui fauorẽ præbeat ac opinuletur.
 Ita fauorabilẽ iudicem dicunt cum deberẽt æquũ, & suspectũ cum deberẽt
 dicere iniquũ. Falsus, ut dicit Perottus habet falsissimus, non autẽ falsior
 saltem in usu doctorũ. Nec rudis aut mediocris habent comparatiuũ. Nec
 inclytus inclytior habet, licet inclytissimus dicat. Feriæ seriarũ (raro enim
 reperitur in singulari) sunt dies festi, a seriendis (ut dicit Pompeius) uicimis
 dictæ, teu. feirtag. Adde q̃ idem Pompeius dicit, serias antiqui festas uoca-
 30 bant, unde Vlpia, ff. de ferijs. Si seriatis diebus fuerit iudicatu lege cautum
 est &c. Et Cice. in. iij. offi. Venit ipse mature scalmũ nullũ uidet, quærit ex
 proprio uicino num feria quædã piscatorũ essent q̃ eos nullus uideret. Et
 Seneca de breuitate uitæ. De Liuiõ Drufo dicitur dixisse, qui sibi ne puero
 quidẽ unq; ferias contigisse Ergo improprie loquitur qui dicitur. Feria ses-
 cũda, tertia, uel feria quarta &c. accipientes feriã pro quolibet die, siue festus
 sit siue non. est enim locutio uiolenter usurpata, de qua re alias melius &
 copiosius locutus sum. Inde uenit uerbum deponẽs ferior, aris. quod signi-
 ficat agere & esse ociosum, teuto. feirtag hon vnd mæssig sein, unde Trebo-
 nius in episto. ad Ciceronẽ, nec putes in Asia feriatũ illũ. i. ociosum fuisse. Et
 40 Macrobi. quoniã tertiũ diem iam feriatũ sumus. Plin. in epi. ad Aciliũ. Erdis
 es feriatũ patitur plura contexi. Et Hiero. memini me puerũ cursitasse per
 cellulas seruulorũ, diem feriatũ duxisse lusibus. Gratiosus teste Gel. libro
 viij. ca. xij. dicitur tam is qui gratiã admittit & ceteris impertit, q̃ cui homi-

mines fauēt, & gratiā apud hoīes habet. **A.** Gel. nullū exemplū affert quod
 actiue accipiat pro eo qui dat gratiā, in frequētissimo apud nos rates est usu
 dicētes, Gratiōse pater. Item gratiōse princeps, quod tamē ego rarissime pu
 to inueniri apud classarios & sūmates scriptores, nec ego unquē inueni. **Sed**
 passiuē pro eo qui habet gratiā bene inuenit. **Sene.** lib. i. de clemētia ad **Nes**
ronem. Nemo non cui alia desunt hoīs noīe apud me gratiōsus est. **Et Q.**
Cice. ad **Tulliū** fratrem de petitiōe consulatus. **At Antonius & Catilina** mo
 lesti sunt. imo hoī nouo industrio, innocētī, diserto, gratiōsus apud eos qui
 res iudicat. **Gloriōsus** autē usitate in utrāq; partē accipit tam pro gloriā
 habente, gloriōsq; plenitudine, q̄ pro eo qui affectat intēperanter gloriā. In **10**
 malū accipitur apud **Teren.** miles gloriōsus **Thraso**, hoc est ostentator iaz
 stāticulusq;. **Et Pli.** natu. histo. lib. x. ca. ij. loquēs de **Pauonibus**, ab auctoris
 bus (inquit) nō gloriōsum tm animal tradit, sed & maleuolū. **Sed** in bonū
Cice. de diui. lib. pri. loquens de **Decio**, cuius mors ita gloriōsa fuit, ut eādē
 concupisceret filius. **Seneca** epist. lxxxij. nullum malū gloriōsum est, mori
 autem gloriōsum est. **Et Pli.** **Cecilius** in episto. ad **Fraudantiū**, quos ut glo
 riōsum, sic difficile est superare. **Et frequētissimū** ē apud ecclesiasticos, quod
 dicamus deus gloriōsus, gloriōsa uictoria. **Grossus** non legi unquē apud **20**
 idoneos & ueteres in ea significatione, ut significet grob, sed bene crassus in
 ea significatione, ut apud **Ciceronē**. **Crassa** minerua. **Grossi** tamen dicuntur **30**
 fici, teste **Macrobio** in. iij. **Saturna**. quæ non maturescunt. **Vnde M.** articus
 in millibus tot ficos non uidebitis grossum. **Et paulo post.** summas ab alio
 lacte distillas grossos. **Et Posthumius Albinus** annali primo de **Bruto**. **Et**
 causa sese stultū **Brutumq;** faciebat, grossulos ex melle edebat, hic grossus
 est substantiuū & certū genus ficorum non obscure intelligitur. **Sic & Hie**
ron. super **Michea** dicit. **Inmaturæ** f. cus, id est grossi ficorū quas hebraei
 bechora uocant. **Grossitudo** legi apud **Senecam** libro. iij. de beneficijs. sed
 credo mendose legi pro crassitudine. **Item** lib. iij. **Regum** cap. vij. dicit gros
 situdo luteris, & ca. xij. minimus digitus meus grossior est dorso patris mei **30**
 ubi crassitudo & crassior legi debere credo, & esse corruptā lectionem im
 peritia librariorū. **Galenus** medicus, non **Galienus**, uide in hīn dictiōe
Hippocrates **Gastrimargia** græca dictio penul. acuta, ut græcus accētus
 habet, sed apud nos corripitur, ut est in hymno Iesu quadragenariæ, per, g
 non castrimargia per c scribenda, ut literatores indocti scribunt. **Et** signifi
 cat nimīā ingluuiem & gulositatem, non gulæ concupiscentiā, ut indocti
 tradunt. **Graphicæ**, ut ego credo significat concinne & elegāter, & id qd
 uulgo artificialiter dicimus, sed & artificialiter latine dicitur. **Galilæa** est
 regio Iudææ; **Et** scribitur in prima syllaba simpliciter, non gallilæa, & s̄ diph
 thongo in penulti unde **Arator**. **Inde galilæa** reperit saluator **Iesus**. **Gas**
par aris. per g declinabiliter reperio apud eruditos, non per c **Caspar** inde **40**
 clinabiliter, ut indocti præcipiunt, nec casperus dicendum aut casparus.
Grāmaticus & grāmaticista differunt, sicut literatus & literator, grāmatis
 tus em̄ græce latine literatus dicitur, qui est absolute & perfecte doctus, sed

DE ABEVSIONE

grāmāta grāce & literator latine dicit mediocriter & imperfecte doctus,
 hec Sueto. Tranquil. de grāmāticis & rhetoribus, & eodē teste, grāmāticū p-
 prie dicitur poetarū interpretes, qui a Platone Rapsodi dicunt. Glans est
 fructus quercus & aliarū arborū glandifera; nō solū quercus. Et sic glans
 fagi est fructus ipsius fagi &c. Et sicut Paulus iuriscōsultus de uerbo. signi-
 ficat, glandē autē, ut dicit Plin. natu. histo. lib. vi. quæ pprie intelligi ferunt robor
 quercus, esculus, cerrus, ilex, suber. Gratias agere, est uerbo quod indocti
 dicunt regrator. Habere gratias est animo habere. Referre gratiā est factis,
 de quibus uide Lauren. quod aut nostri dicūt fundimus uobis multas gra-
 10 tias, uel fatemur, uel narramus gratias, ppter uarietate orationis, nō credo
 apud aliquē receptū & illustrē scriptorē reperiri. Et unus Apuleius quod
 ego sciā dicit gratias dicere, ita em ait libro floridorū, ut pro eo honore uo-
 bis multas gratias dicerē. Nō aut uisitate multū dices grates, quia plus poe-
 ticū est, licet quidā uisū sint in prosa oratiōe. Q. Cur lib. iij. pro se quisq; dex-
 trā eius cōplexi grates habebāt, uelut præsenti deo. Et Apuleius in prolog.
 Trismegisti, laudes, gratesq; maximas agens. Et Cic. de somnio Scipionis,
 post suspexit ad cœlū, & grates inqt tibi sume sol ago, hoc tū rarū est, & for-
 san exemplar corruptū, ut quidā putant. Sed & Corne. Tacit. lib. ij. dicit re-
 20 dixisse uos in corpus nomēq; Germaniē, cōmunibus deis, sed p̄cipuo deorū
 matri grates agimus, & sæpe alias. Et Martia. Felix Capel. lib. vi. ago tibi,
 habeoq; diua persoluēsq; p̄petes debeo grates. Salust. dicit, debeo gratiā, &
 reddo gratiā, quod ultimū ualeat. i. referā gratiā. Gentilis ut dicit Festus
 Pompe. dicitur & is qui simili nomie appellat, ut ait Cincius, gentiles mihi
 sunt qui meo noie appellant. Vel gentilis est ex eodē genere ortus, teu. ein-
 friend. Cice. i. tus. fuit em meo regnante gentili. Et Plin. epi. lib. vi. Passenus
 Paulus splēdidus eques Romanus, & in primis eruditus scribit elegos, gē-
 tile hoc illi, est em municeps Propertij, atq; etiā inter maiores suos Propertij
 30 nūm numerat. Gentiles sunt, ut dicit Cice. in topicis, qui eodē noie sunt in-
 ter se, non est satis, qui ab ingenuis oriundi sunt, ne id quidē satis, quorū ma-
 iorū nemo seruitutē seruiuit, abest etiā nūc, qui capite nō sūt diminuti, hoc
 fortasse satis est. Ab hoc gētilitas dicta, quæ pprie est multitudo ipsa, uel sa-
 milię uel nationis alicuius. Plini. de uiris illustribus, gentilitas eius Manlij
 cognoie iurauit, ne quis postea capitolinus uocaretur. Scriptores tamē lite-
 rarū sacrarū gentiles & græci ethnicos uocāt oēs idolorū cultores, ideo q
 in gentiliū, hoc est maiorū suorū fide persistere, nec religiōis cultū mutaue-
 re, quos eosdē & paganos uocat Orosius, ideo quia alieni a ciuitate dei ex
 locorū agrestiuū compitis et pagis ueniētes pagani uocātur, uel scdm alios
 dicuntur, & maxime iuriscōsultos pagani non militātes. Inde paganos uo-
 40 citamus gentiles, q; sub uexillo Christi non militent. Grado & grador-
 aris. & gradatus, hoc est habens gradū. i. dignitatē uocabula sunt noua im-
 peritorū & reperititia, nec meo iudicio honeste in penū Romani sermonis
 admitti possunt, sed penitus gothica & barbara. Nec degradare latine dicitur

cimus, ut sacerdotibus aliquādo contingit. Latine autē defecrare dices. Est
 em̄ defecrare ex sacro pphanū facere, ut **Plautus**. Defecrare eū prius oportet
 ne manus contāminē. Consecrare autē est quod nos barbare & gothi-
 cē dicimus canonizare, sicut de sanctis & dijs dicimus. **Tertulli**. male cum
Lucullo actū est qui primus cerasa ex ponto Italię pmulgauit, quod nō est
 propterea consecratus. **Cice**. quod si ullū unq̄ animal consecradū fuit &c.
Et Lactan. & eorū memoriā post mortē consecratā esse. At gradus pro dis-
 gnitate etiā ab idoneis & latine dicit. Vnde **Marcellus** iurifconsul. ff. de ritu
 nuptiarū. obseruandū est inquit, ut inferioris gradus homines ducant ux-
 ores, eas q̄s hi qui altioris dignitatis sunt ducere legibus propter dignitatē p-
 hibentur. **Et Vegetius**, ut ex prima cohorte ad gradū quempiā promotus
 uadat. & **Q. Curtius** lib. v. erat inter duces manu strenuus bello quidē pa-
 cis artiū et ciuilibus habitus rudis, uetus miles, ab hūili ordine ad eū gradū in
 quo tunc erat promotus. & **Cicero** pro **Sylla**, neminē esse ex illo honoris
 gradu qui nō omni studio, uirtute, auctoritate incubuerit ad rempu. con-
 siderandā. Glossa duplici scribitur, non simplici, ut apud nostros, & est
 interdū lingua, interdū linguę obscurioris interpretatio, cuius apud gręcos
 eos quinque sunt uarietates & differētię. Cōmunis, **Attica**, **Dorica**, **Ionica**,
Eolica, **Quintilia**. in pri. protinus em̄ post interpretationē linguę secretio-
 ris, id est quas gręci glossas uocant eadem & glossemata uocant. **Inde** glos-
 sematici qui uulgo glossatores uocantur, nunc ab imperitijs glossę, & quidē
 simplici s̄ pro quacūq̄ usurpant expositione, quod q̄ bene dicat, uiderint
 ipsi qui glossas illas quibus, nihil est ineptius maiore cum apparatu expo-
 nunt, quā priscorū iurifconsulorū scripta, in quorū enarrationē glossę ille
 a quibusdā barbaris ac prorsus linguę latinę imperitijs fuerūt cōparatę,
 nemo certe ueterū, hoc est eruditorū glossam in ea unq̄ accepit significati-
 onē. hęc **Raphahel** regius. **At Seneca** etiā in epistolis cōtra glossemata scri-
 bit. **Et merito** glossę illę interlineares quas nostri triuiales magistri faciūt
 ab omnibus uitandę, & iuuenibus prohibēdę sunt in primis. Imperiti itē
 a lingua linguagium faciunt minus latine, sicut a uia uia-gium usurpauit.
Apuleius lib. vii. de asino, sed uix recipitur. **Genitura** appellatur latino
 uocabulo, & erudito quod uulgo indoctū natiuitatem uocat, hinc est il-
 lud apud **Spartianū**. **Seuerus** genituras spon-sarū requirebat cum esset ma-
 theleos peritissimus. **Et Aulius** firmicus peculiariter utitur. **Ambrosius** ser-
 mone triuij usus natiuitatē, sicut uulgo dicitur appellat in quarto exame-
 ron breui atomo exiguoq̄ momento distare natiuitatē inopis & potens-
 tis &c. **Alias** genitura pro spermate accipitur, de quibus plura scribit **Be-
 roaldus**. **Grabatus** mediā producta apud latinos, est lectica seu paruus
 lectus. **Gręcista** & reliqui ponūt differētiā dicentes. **Pro gremio grabatū**
 pro lecto pone grabatū, sed allucinant oīno, q̄ em̄ grabbatus significet gre-
 mium non est lectū apud idoneos, sed latini scribūt grabatus per g & pro-
 ducunt mediā, sicut **Virgi**. in moreto. **Membra** leuat sensim uili demissa
 grabato, gręci contra per x scribunt & primā producunt. sic xpaββατορ.

DE ABRVSIONE

Helena media breui pronunciat, siue sit græcorū meretrix siue sancta
 Constantini mater, nescio autē cur indocti hoies qui nihil legerūt faciunt
 differentiā inter sanctā & meretricē, quo ad nomina dicētes pro meretrice
 media breui, pro sancta media longa, quasi indignū ducentes sanctā **Hele-**
nam noīe meretricis contaminare, cum plures meretrices uocētur **Marix,**
 plures **Catharinæ,** plures **barbaræ,** plures **Otiliæ,** similiter plures uirgines,
 probæ mulieres eiusdem noibus, cum nō nomina, sed res sit inspicieda. **Quæ**
 autē **Helena** penul. producta uulgo pronūciant, uenit error ex hoc q̄ penul-
 tima acuitur apud græcos sic. ^{Ἑλένη.} **Homilia** per h in principio scribē-
 10 dum est. & per i ante l non e, ita dicendū homilia, non homelia penul. bre-
 ui. Ita scribitur apud græcos ὁμιλία quorū hæc dictio est, testis est loannes
Craſtonus & **Nestor Dionysius,** & interpretatur apud latinos homilia col-
 loquiū concio & sermocinatio. Nam & apud græcos ὁμιλέω dicitur: con-
 labo lōga, ut non obscure datur intelligi in græcis, ita em̄ apud græcos scri-
 bitur λιτανεία, unde **Hiero.** super **Zachariā.** **Holda** interpretat deprecatio
 domini, quod græce significantius dicitur λιτανεύσις ualeatq; apud latinos
 tantū quātū supplicatio. **Hippocrates** cum i latino & duplicato p scrib-
 bitur, fuit medicus insignis, corripitq; penul. syllabā, & nō producit, ut uul-
 20 go proferūt, unde **Martia.** **Os** hominis mullum me rogat **Hippocrates,** &
 cōponitur **Hippocrates** ex ἵππου quod est equi, & κράτος; id est robur; q̄
 equi robur, uulgares & indocti scribūt & nominat **Hippocras** et male. Sic
 etiā scribūt **Galienus,** cum docti & scribant & proferant **Galenus** sine i, fuit
 & hic **Galenus** medicorū præter **Hippocratem** fere princeps ex **Pergamo**
Alia oppido ortus. **Hieronymus** cum aspiratione in principio & i lati-
 no, & cum y græco in penultima syllaba, est & dictio quinq; syllabarū, nō
 quattuor, ut idiotæ pronūciant. Et ualeat ex ui noīs sacrū nomē uel sacra lex.
Primæ duæ sillabæ breues sunt, & tertia longa, quia per ω mega apud græ-
 30 cos scribitur, sic ἱερόνυμος; aliqui faciunt syneresim, ut in illo carmine. **O q̄**
Hieronymo satus parentē (& quos ego aliquādo imitatus errauit) sed hoc
 oino uiolentū, nam o longa est, & i apud græcos nunq; est consonās, adde
 q̄ apud latinos teste **Prisciano** i aspiratū nunq; potest esse cōsonās. Hic etiā
 notare licet omnia cōposita ab hieros quod significat facer, in principio cū
 i latino aspirato scribi debere, ut **Hierarchia** non cum g, ut quidā præcipiūt
Hierosolyma uel **Hierusalem** indeclinabiliter. **Angelus Politianus.** **Tertius**
 us aonijs satus ille **Hieronymus** undis. **Harmonia** quæ est compositio
 uel concordantia contra uulgi consuetudinē penul. habet correptā, ut **Luce.**
Harmoniā graij quā dicunt &c. Et **Vælix Capella.** Quæ istorū laudes
 protulit harmonia. **Humilis** proprie apud latinos est ille qui est obscur-
 40 ro & sordido genere uel loco natus, & humilis. i. uilis apud iurifconsultum
 ff. de pœnis. **L. Calistratus,** humiliores & honestiores opponūtur. Inde hu-
 militas illa obscuritas loci uel generis. Item humilis significat kurtz, sicut p̄
 cerus gerad vnd hoch, sic hūilis hō ein kurtzer, uel humil arbor, tein. in der

Herodotus proprii historiographi cōtra uulgi opinionē do syllabā pe-
 nulimā correptā habet, vnde Ausonius poeta in græco carmine οὐρανὸν
 πύλον εννεα ἰσοδοτον, & similia propria do corri. ut Theodotus, Zenodos
 tus, Furius Bibaculus. En cor Zenodoti en cor crateris. Heraclitus nomē
 philosophi syllabā cli producit nō corripitur, ut uulgus putat, sic em scribi
 tur apud græcos Ἡρακλῆϊ τοῦ. Lucretius, Heraclitus inquit quorū dux prælia
 primus, simili modo Heraclides i producit, & heraclitus. Hurruca nō eru-
 ca (ut scribit Georgi. Valla) paruū est quoddā reptile quod super brassicas
 præcipue repit corrosurū foliā, teuto. raup. præter cæteros autē etiā Iouia-
 nus Pontanus legit eruca, cui paulo plus tribuo q̄ Georgi. tu sequere qd 10
 uoles. Hæresis uide in dictione modernns pulchra. Hypocausta dicū-
 tur latine quæ barbari stubas uocāt, uide in dictione stuba uel stappa, qua
 dictione, ut alibi omisi uti iuriscōsultus Vlpia. ff. de lega. iij. ligni appella-
 tio. dum inquit, lignis autē legatis quod cōburēdi causa paratū est contine-
 tur, siue ad balnei calefactionē, siue dictarū hypocaustorūue, siue ad calcē
 siue ad aliā rem coquendā solebat uti. Hic nota hypocausta & balnea di-
 stingui per iuriscōsul. nota pariter dictā hic optime accipi posse pro stuba
 uulgari uocabulo. Nam dicta est locus cœnationis, ut dixi, & calefit per li-
 gna, ut hic, ergo stuba dici potest. Horrea non tm receptacula frumentī,
 sed etiā aliarū rerū repositoria esse testes sunt eruditi, & in primis iuriscōsul 20
 ti, qui pluribus in locis, & peculiariter in titulo de contrahēda emptione.
 horrea frequēter usurpant pro repositorio mercū & rerū p̄ciosarū, & hor-
 rea uini legūtur. Hastiludior aris, uerbū est uulgo frequens, quod parū
 elegāter & usitate dici & usurpari credo, hasticos in ludos in Caligula Sue-
 tonius uocat eos qui hastis consiciūtur. Est autē decursoriū locus ubi fiunt
 illi ludi hastici, & decurrere, est illa torneamēta (ut cum uulgo loquar) exer-
 cere. Hospitale uulgo uocat quod elegāter & græce Nosocomion app-
 pellat, hoc est domiciliū languentīū, quo ægrotātes aluntur. Hiero. in epita-
 phio Pabiolæ dicit, primo omnīū νοσοκομίων nosocomion, id est languen-
 tium uillā instituit, in quo ægrotātes colligeret de plateis, & consumpta lā- 30
 guoribus, atq; inedia miserorū membra refoueret νόσ. μ. ο. nosimos em id
 est ægrotus, & Nosomaticos ualetudinarius dicitur, unde perperā legit in
 autentica de sanctis. epi. collatione. ix. ita. Sed nec xenodochiū, aut nosiacho-
 miū, aut ptochodochiū, aut alium quēlibet uenerabilis domus gubernato-
 rem &c. ita enim legendū est, xenodochiū per x siue ξενοδοχείον per x nos-
 focomiū, aut ptochodochiū. Et cū Accursus taceat, tu ita interpretare. No-
 focomiū quid sit diximus. Prochodochiū dicit uulgo hospitale medicorū
 πτοχος ptichus em mendicus dicit, & dochīū δοχείον domus uel rece-
 ptaculū. XENODOCHIū autē est locus publicus quo peregrini & hospites 40
 hospitaliter recipiuntur. Xenos em hospes dicitur, & dochion receptaculū
 & penul. longa est in illa & præcedente dictione. Hiero. ut supra, xenodo-
 chium in portu Romana sitū totus pariter mundus audiuit. Hic obiter no-
 ta XENIA esse munera hospitalia, non exenia. ut uulgo proferi. Inde etiam

xenoparachiui dicitur illi qui iussit decurionū & prouincialiuū domo lega-
 tos externos suscipiebāt, & hoc nomen inditū, q̄ peculiari pompa Romæ
 suscipiebant ipsi græci, de quibus mentionē facit Archadius iuriscōsul. ff.
 de muneribus & honoribus. Item orphanotrophiuū dicitur iulgo hospitale
 pupillorū, & eorum qui utroq; parēte orbatū sunt ὀρφανός em pupillus, &
 τροφή educatio est. Item brephotrophiuū dicitur uulgo hospitale paruulo-
 rum, quibus infantes expositici alunt, βρέφος Brephos enim latine infans
 dicitur, & τροφή trophē educatio. Sicut etiā Hierocomjon locus est in quo
 leprosi aluntur, hoc est domus leproforū, Hiera græce lepra dicitur latine,
 & κάμη uilla, de quibus & plura. C. de sacrosan. eccle. ubi perperā omnia les-
 guntur. itē. xxij. q. viij. cap. tributū. **Iacobus** propriū nomē mediā, p̄du-
 cit, non corripit, ut uulguſ enunciat, & ex propria natura syllabarū quatuor
 est. Claudianus. Ne laceres uersus dux **Iacobe** meos, uehemēter hoc
 in loco errauit **Gallus** **Alexāder** qui dicit. **Dalida** **Sampsonis** **Iacobiq;** **Ma-**
ria. **Iacobus** em mediā lōga est, & ego apud eruditiores non **Sampson**, sed
sanson uel **samsōn** lego. Itē **Dalila** non **Dalida**. Sic em nup in quodā uetu-
 stissimo exemplari sancti **Ambrosij** inueni. ad **Vigiliū** epi. lxx. Et ita etiā
 ponit diuus **Hiero.** in interpretatiōibus hebraicæ dictionū dicēs. **Dalila** in-
 terpretat paupcula uel sinula. **Iniuriōr** aris, quāq; uulgo usitatissimū sit uo-
 cabulū, apud idoneos tñ nunq; legi. **Iocūdus** & **iucūdus** differūt. Nam
 primū a ioco dicitur, hoc est homo iocosus, & corripit primam. **Iucundus**
 a iuuo dicitur, & est homo cuius consuetudine & moribus delectamur,
 & cuius præsētia nos iuuat, id est delectat, & contra naturam primitiuū
 prima, p̄ducit. Inde legēdū in sacris literis. **Iucūdus** homo nō iocundus.
Indulgere ut **Valla** dicit est cōcedere, & ut sic dicā obsequēter delicatēq;
 tribuere, & ut **Seruius** dicit, quoties uoluptati operā damus, indulgere di-
 cimus. Inde indulgētia est illa mollis educatio, & ut ita dicā obsequētia. ut
Macrobius. sed indulgētia tam fortunę, q̄ patris abutebat. **Literatores** autē
 uulgo indulgētiā accipiūt pro ueniā dicētes. **Indulgētiā** tibi deus tribus-
 at, uel deus tibi indulgeat, quod quis, negat dici non latine: ut dicit **Valla**.
Dicendū em erat, deus tibi ueniā donet, quare male errat **Græcista** dicens.
Fas tibi sit ueniā peccato non p̄eunte. **Quod** si p̄cedat solet indulgētia dici,
 non tñ oīno sine auctore indulgētia pro ueniā accipiūt. Ita em accipit **Iulius**
Capitolinus in **Antonino** pio, dicēs. His quos **Hadrianus** dānauerat in se-
 natu indulgētiā petiūt, & post. ad indulgētiā, p̄missus fuit. Est em ueniā re-
 missio culpæ, ut peccauī & ueniā peto. **Veniā** tamē p̄ indulgētiā ponit &
 nō ecōtrario. **Cice**, p̄ **Archī**. dabitis mihi hāc ueniā. **Hic** & hęc **INS**ignis &
 hoc insigne, qd sit notū est, habet in plurali numero insignia insignibus nō
 insignijs, ut imperiti utunt, dicētes ille insignijs magistralibus est decoratus
Sene. in decla. non aliud **Codrus** cæteris impatoribus dedit exemplū, quā
 quod positus insignibus impatoris ad mortē cucurrit. Et **Cæsar** lib. pri. de
Gallico bello **Considius** dicit id se gallicis armis, atq; insignibus cognouit
 se. Accipit autē insigne p̄ eo quod uulgo dicūt arma & scuta nobilitatis uel

ſtirpis, ſicut etiā **Virgilius** accipere uidetur in, vii. loquēs de **Auētino**. **Pulcher**
 ceter **Auentinus** clypeoq; inſigne paternū, græce dicit apophragiſma, qua
 diſtione **Plinius** in epiſtis utit. Dicit item apud latinōs, ius ſtirpis, ius gentili
 tatis, & inſignia gentilitia. **Inferna** a um. i. pertinens ad inferos & c. Sub
 ſtantiue em̄, ut dicit **Philel.** apud latinę linguę erudiſſimos nunq; inueni
 es, & ſic in ſymbolo apoſtolorū legendū eſt, deſcendit ad inferos, & nō de
 ſcendit ad inferna. At ut uerū fatear etiā cōtrariū reperi. **Claudianus**. **Mus**
 gitus ab alto redditus inferno, & **Fulgentius** dicit, qualiter & ad infernum
 deſcēderit. **Cice**. in **Arato**. **Cōuexo**q; ſinu ſubiēs inferna leonis, & **Corne**.
Ta. lib. xxi. loquēs de **Iudæis**, eadēq; cura & de infernis, & p̄uaſio celeſtiū. 10
Lactā, ſæpe & p̄ſertim in carmine paſchali. **Qua** deus infernū uicit & aſtra
 tenet, & **Apule**. de deo **Socratis**. **Mallē** tamē ego dicere apud inferos, quā
 apud infernū uel apud inferna, male em̄ ita dicit niſi intelligat ſubſtantiuū,
 ut inferna. ſ. loca uel ſimile. **Imagino** aris. quod nuper p̄cepit quidā non
 eſſe latinū nunq; memini me legiſſe apud **Cice**. & eius æquales. At apud
 iuniorē **Pliniū** in epi. ſepe & apud **Apuleiū** de aſino. peſtiſeros imaginariſ
 amplexus, & apud **Quintili**. in .xij. & tantū oratorē imaginat ac frugi, un
 de nemo iure rephēdere pōt. **Induſtrioſus** & ſerioſus ſcribit **Laurē**. **Val**.
la non dicit, ſed induſtrius & ſerius ab induſtria & ſerio. **Cice**. in. v. tuſcula.
Sūmā fuiſſe eius in uictū rēperantiā, in rebusq; gerēdis uirū & acrem & in 20
duſtriū, at ſi exemplar non eſt corruptū & mendoſum. **Vale**. **Maxi**. habet
 induſtrioſus lib. iij. ca. iij. loquēs de **Tarquiniō Priſco**. **Ceterū** tam p̄ſperū
 conditionis ſuę euentū induſtrioſum pro inuidioſo, glorioſum pro inui
 ſo reddidit. **Incidēter** & incidentaliter non ſunt uocabula digna oratori
 bus, & his qui ſcribunt epiſtolas, hoc tamen teſtabor me dixiſſe de oratori
 bus, & his qui ſunt emunctæ latinitat̄is, plura enim uocabula prope bars
 bara & penitus ſordida cōcedunt grāmaticis & dialeſticis, quoniā in inſi
 mo & uulgariffimo orationis genere uerſant, quę non oratoribus, & his
 qui uolunt & eſſe & haberi latini. **Et** uos ubi dicitis incidenter uel inciden
 taliter, latini dicunt obiter, ut in ſuo loco dicemus. **Illigare** & non inliga 30
 re, ut indoſti dicunt, teu. einbinden, apud doctos tamē lego religare ſapius.
 pro eodē, nec memini me legiſſe illigare, ap̄d iuriſcōſultos tamē libri dicit̄
 tur cōglutinati quos nos religatos dicimus, ut. ff. de lega. iij. l. librorū .ſ. ſed
 præſcripti libri. **Ioānes** ſine aſpiratione h eſt tetraſyllaba diſt̄io, prima i
 breuis ſecūda o longa contra omniū recentiorū morē, qui o corripit̄ per
 perā. **Male** ergo **Fortunatus** dixit, **P̄cipuū** meritis ephesōs ueneranda **Io**
 annē. **Male** **Sedulius**, & male ſi auctor eſt, ut uulgo credimus **Paulus** lon
 gobardus h̄iſtoricus in hymno. **Ut** quæat laxis & c. in adonico, ſanctē **Ioā**
 nes, hunc tamē hymnū noſter **Albertus** magnus diuo **Hiero**. aſcribit. **Ma**
 le & noſtri germani, ita em̄ dicit **Hermolaus** barbarus uir æuo noſtro do 40
 ctiffimus. **Eſt** & in **Ioāne** quē græci **Carithonymon** interpretant̄ litera o lō
 ga **ιωαννης**, quo noīe utunt̄ **Ioſephus**, & **Cornelius Ta**. & **L. Apuleius**, ip̄e
 tamē **Sidonius Apollinaris** breuē facit eā ſyllabā. **Qua** nunc **Helyas** nūc te

DE ABVSIONE

iubet ire Ioannes. Non sic iuuenecus poeta, nō sic alii poetæ Christiani de re
ceptis loquor. de qua dictione loquitur Pontanus, loānes quoq; & Ioacin
que ludæa sunt, aspirationē nō habēt ante a apud græcos, & alibi Iosephus
loānes, loacin, in quibus i uocalis est, nō consonās, apud græcos aspiratiōe
carent, qua tanto magis carebūt apud nos si primā literā consonantē fecerit
mus. Apud hebræos loānes dicitur aspirationē habere, mutata tamē paulū
literatura. Ioanan em apud illos uocat, & quia abundat aspirationibus he
bræi, etiā Iesus dicunt mutatis etiā literis aspirare, quod nō fit apud græcos
lus gentilitium uocat id quod uulgo dicunt ius patronatus. Et san cū tutela
10 res qui patroni uulgo dicunt. Inductiæ, arū pluralis numeri tantū, est secu
ritas præstita hoibus & rebus ad tēpus, bello nondū finito, reut. frid in eim
krieg, intellige ad tempus aliquod data, ubi Indo cū dicitur Treuga illiterato
uocabulo. Q, si hoc in canonibus sacris reperies, nō ob id mundū est uoca
bulū. Sunt em scripti canones maxime eo tēpore quando corrupta erat la
tina lingua per influxionē gotthorū, & tunc forsan loquendū erat secundū
uiuendū qualitates, qui omnes Romanæ linguæ barbariē miscebant, quæ
propter si quādo canones (ut ipsi dicunt) aberrauerint a proprietate cultorū
ris sermonis, imputabimus temporū iniuriæ, nō sanctis patribus, qui omī
sanctitate & uitę puritate claruerunt, simul & splendore scientiæ mirifico.
20 inter cæteros tamen liber decretorū magis placet. Induciari autē quo quidā
utitur pro eo quod est mōrari & differre, est in ore illorū qui latine linguę
bellū indixerūt. Intimare uerbū quo utitur Solinus, Apuleius, Foelix Cas
pella, Julius Capitolinus, Aelius Spartianus, Julius Firmicus, Diomedes
grāmaticus & quidā alii. nuncq; legi apud uetustiores, quod quā elegans sit
uiderint hi quorū in ore tam frequens est. Ego em nec damno uti quidā, q
tāū uiri sint illo usi, nec item uetustū existimo. Inimicor, aris, uerbū est grā
maticū, quod nuncq; apud elegantes legi, sed inimicare quod signi. inimicū
facere, ut apud Flor. Et miseris inimicat urbes. Inuehor uerbū deponen
tale & nō passiuū huius uerbi inueho, ut dicit Nicolaus Perottus Sipont
30 inus pōtifex qñ significat teste Nonio, increpare, uel maledictis aggredi. Er
rant igit uehementer qui inueho actiua uoce usurpāt pro increpare & ma
ledictis inuadere, inter quos est Philephus, qui bis in Satyris peccauit, pri
mo hecarosticha o. staua. Prodigus in tristē ostendit lætus auarū. Alter in est
sufos luxus uitæq; proteruā. Inuehit. Itē alibi, Inuehit in fratē quod uiderit
ore diserto. Est igitur ut sæpius dicā inuehor deponentale non actiuū qñ si
gnificat increpare. Vnde Cic. lib. de oratore. Cū igitur uehementius inuehe
retur in causam principū consul Philippus. Idem li. iij. ad Cēsare, itaq; in eā
Pansa uehementer inuectus. s. Hiero. in epistola ad Riparium presbyterū.
40 Tacita forsan me cogitatione rephendis, cur in absentē inuehar. Idem cōra
Ruffinū, lectis literis prudentiæ tuæ quibus in me inueheris. Caper grāma
ticus dicit inuehor & iocor in Macrū. Et Pedianus, inuectus sit in Ciceronē
& Diomedes inuehor in hominē æmulū & inuectus sum. Ita omnes latini
scripūtarunt, de uere latinis intelligo. Quintilia, in ij. li. sed in illud hominū

genus quod facilitate dicendi male utebatur inuectus est. Inueho autem actiuum est
 compositum ab in & ueho, & significat quasi intro ueho, unde Tertulianus con-
 tra gentes ca. xxx. Coelum denique debellet impator, coelum captiuum triumpho
 suo inuehat. Inde inuehor eius passiuum, i. uehor. Virg. lib. v. gnei. Centauro
 inuehitur magna. Peccauit igitur nup quidam non mediocriter in dialogo quo
 dam, uel ut ipse inscripsit comedia, ita scribens comici quoque poetae leueris-
 me in uicia inuehitur, debebat enim scripsisse inuehitur, ut ostendimus. Indus-
 sum, ut dicit Nonius, est uestimentum quod corpori intra plurimas uestes ad-
 haeret, quasi intussum uulgo camisia uocant, quam dictionem nusquam inueni apud
 idoneos scriptores. Et idem interula quod indussum. Inde dicitur indusatus, i.
 indusio indutus. Itineror, aris, est iter facere, quo uerbo utitur Apuleius, 10
 & quidam recentiores, latinius tamen & melius diceretur iter ingredi uel iter facere
 est enim penitus grammaticum uerbum. Sicut & uiare quo Ambrosius & alii ec-
 clesiastici utuntur, & uiantes apud Apuleium, Sidonium & alios recentiores
 pro uiatoribus usurpatur. Sed uaticari est uaticum parare, quod apud Plau-
 tum inuenitur a uatico descendens. Est autem uaticum quod itineris causa para-
 tum est, & a graecis ἐφόδιον ephodion dicitur, a uatico uaticulum dicitur.
 Vasa autem uiatoria sunt quae apud Plinium reperiuntur, quibus utuntur uiatores
 pro ferendo potu. Et oedæporicon graece dicitur, quod uulgo itinerarium uo-
 cant, sic scribitur ἐδοι τροπικόν. Idioma quod scribendum & quid signi. simi 20
 liter idiota uide in dictione uerna. Insolens nostri grammaticae accipiunt, p
 non modesto, teut. vnbescheiden, & insolentia pro immodestia, sed male, &
 nulla auctoritate suffulti, nisi forsan barbarica, insolens enim significat uel non
 solens uulgo ungev uon. Terentium in Andria, quid tu athenas tam insolens.
 Item insolens, i. imprudens superbus & audax, & quo uulgo utimur presum-
 ptuosus, teuto. stoltz, ubermietig, murv uillig dicitur, & ut Seneca dicit nisi
 nihil aliud est insolentia quam species magnitudinis falsa. Cice. de senectute. Nec
 certe uerendum ne uera praedicans de se nimis uideatur, aut insolens, aut lo-
 quax Iulius Frontinus lib. i. Fabius Maximus aduersus Hannibalem suc-
 cessibus praeriorum insolentem. Ambrosius in episto. ad Vigilium. Verum quod fa- 30
 cile usu uenit insolens rerum secundarum animus, de quibus rebus lege Noni-
 um Marc. Inchoare quid sit notum est, & a chao iungitur, ut Diomedes gram-
 maticus tradit. Venitque a chaos, i. initio rerum, si credimus Acroni grammatico
 quibus a choum, i. mundum uenire alii dicant, & sic scribatur Inchoare, inter
 quos est & Sueto. Tranquillus, ut Lunianus scripsit, cum igitur sit actiue si-
 gnificationis regit post se actum, ut Virg. vi. aene. Tum stygio regi nocturnas
 inchoat aras. Et in georgi. Te sine nil altum mens inchoat, non tamen semper. Clau-
 dianus. Infandis iterum terras accidere bellis. Inchoat, Luca Longis Caesar pro-
 ducere non tamen Inchoat alloquitis. Ideo minus bene Galeottum corripit Georgi-
 us Merula, licet in prosa oratione nunquam legerim. Index latine dicit ubi ma- 40
 periti dicunt registrum uel tabula, uel repertorium, uel directorium. Indica-
 re item praeter uulgatam significationem significat etiam aestimare & praeci-
 sum rei dicere, teut. bieten, & est uendentis, sicut liceri seiffen, emptoris. Plaus

DE ABRVSIONE

tus in **Au.** uenio ad macellū rogito pisces indicēt caras. **Cicero.** iij. officio.
 Cū postulasset, ut sibi fundus cuius emptor erat semel indicaret. **COM**
 mentariū item dicimus cū res nostras nudis uerbis rescribimus quod uul
 go registrū uocāt. **Infatuatæ** mulieres nō sunt proprie stultæ & fatuæ, sed
 quæ uel a **Fauno** uel malignis spiritibus agitantur. Et similiter infatuati uir
 ri quos uulgus nominat spiritu plenos uel obsessos, uel dæmoniacos, uel
 arreptiōs, teutoni. beßessen mit dem bösen geist, qui latine etiā laruati uel
 ceriti dicuntur, ut suo loco dicam. Infatuare tamē significat facere fatuū. **Se**
 ne. episto. lx. cum pro sua quenq̄ portione adulatio infatuat. **Dæmoniacos**
 10 illos & habentes dæmonem græci uocant δαίμωνοφορητοῦς. Imitari &
 sequi differunt. Imitari em̄ ad facta, dicta, moreq̄; aliorū refertur. Sequi uer
 ro ad personā & ad corpus, ut nō recte dicitur, tu præcedis & ego te imitor
 sed potius sequor. Imitari em̄ nūq̄; pro sequi ponitur. Sed tñ sequi pro imi
 tari, ut **Tullii** filius nō est secutus patrem. **Isidorus** per i latini sine aspira
 tione scribitur, & penultima lōga pronunciari debet. **Auctor** est uobis fat
 tis notus. **Iesus** scribitur cum i latino sine aspiratione apud græcos, & est
 trium syllabarum, prima i corripitur, secunda e producitur, & ultima etiā
 producitur us. **Sic** enim scribitur apud græcos ἰησοῦς. Et **Iesus** in hebræo,
 ut dicit **Hieronymus** in græco **Soter**, in latino saluator dicit̄. **Sic** **Christus**
 20 græce, **Messias** hebraice, unctus latine dicitur. Est aut̄ triū syllabarū, ut mul
 tis placet ob diuinam trinitatē repræsentandam, unde **luuencus** optime ser
 uauit quantatē dicens. **Inde** **Galilæam** repetit saluator **Iesus**, at sine illa ratio
 ne quā ego nihili facio. **Iesus** est trium syllabaræ quia cum sic scribatur a græ
 cis i litera per se syllabam facit, nūq̄; enim apud græcos i transit in consor
 nantem, ergo **Ioannes**, **Hieronymus**, **Iacobus**, **Ioseph**, & similia omnia faci
 unt i in principio per se sonare, & syllabā propriam facere, nisi apud **poet**
 tas in carmine tantū synæresis fiat. **Hic** errauit **Alexander Gal.** dicens. **Dat**
Iesus um quarto. quem tñ in prima parte sui operis sine cōmētariō meā
 30 tanq̄; apud **sirenios** scopulos cōsenescamus. **Secundā** aut̄ partē eiusdē peri
 tus in utilē censeo adolescentibus, pestiferūq̄; uirus, quippe q̄ nihil in se con
 tineat quod scire dignū sit, ut tota dicatur merito impedimentū studiorū.
Tertiā aut̄ pars imperfectissime tradit quantitates, hoc est cur nos germani
 facile peccemus in syllabarū quantitatibus, nimīū confisi **Alexandro**, cum
 in aliis multis, tum etiā in hac dictione **Iesus**, nam e & us producit nō corri
 pit. **Iosephus** penul. produ. debet proferri, ut **luuēcus** poeta. **Urget** mo
 nitus **Mariā** puerūq̄; **Iosephus**. Nam teste **prisciano**. Nomina barbara in si
 ne accentū detinētiā more latino declinata accentū ipsum retinēt, & penul.
 producūt syllabā, ut ab **Adā** adamus, ab **Abraham** abrahamus. **Idolum**
 40 cum i latino initio scribitur, & est media longa contra uulgi consuetudinē,
 scribitur enim per ω mega apud græcos, hoc est o longū, similiter & prima
 lōga, quia per ε diphthōgon scribitur. Quod intelligere potes ex hoc car
 mine græco **Sibyllæ**, ut allegat **Lactantius** meus lib. i. insitu, capi. xi. δ' αἰῶ

μολασ ἀΰχουσι νεκρῶν εἰδωλα καμόντων. Quare errat Alexander gallus
 dicens. *M*ola dicta dei. Et alibi. *I*dola dic longū. Et multi alii cum eo delirāt.
 Inde ab idolū & latria quæ est seruitus, uenit idololatria dictio hexasyllaba
 penul. longa, sic em scribitur, λατρεία per 4 diphthongon, nō idolatria sicut
 aut literatores dicūt. Inde etiā uenit idolothytus, & dicūt latine immolatus
 idolo, ut in *A*pocalypsis iij. ca. fornicari & manducare de idolothytis, & in
 pri. epist. ad *C*orin. nōne conscientia eius cū sit infirma ædificabitur ad cor-
 medendū idolothyta, εἰδωλοθυτον, id est idolis immolātū. *J*unior cōpa-
 ratiuus uenit, ut ait *C*ornutus a lune. *J*unis em inq̄tet iuue minor iuue ne di-
 citur, unde iunior ideo primā quoq; syllabā produ. Inde iunix iuniciis. Sūt
 autē iunices ætate uirides uaccæ. Sed iuuenis habet iuuenior. *C*alphurnius
 Sum quoq; iuuenior &c. Et *C*olumel. de apibus loquēs, illis quidā incom-
 modo quod iuueniori examini accipere sō. et. Et *P*lini. ad *A*rianū, quod sa-
 cerdotiū idē & consulatū multo etiā iuuenior q̄ ille. *I*uuenus iuuen-
 ca nō tantū bos dicitur, sed etiam homo iuuenis, teste *P*orphirione. grāma-
 tico. Inde iuuenculus & iuuenula. *H*orati. Te suis matres metuūt iuuecis.
 Te senes parci miseræq; nuper. *V*irgines nuptæ &c. quapropter cedat indo-
 ctissimus grāmaticaster, qui carmē hoc nostrū in funere cuiusdā muliercus
 læ repræhendere conatus est. Namq; iuuenca fui & multis mea forma plas-
 cebat, dicens iuuenca esse bouē, sed turpiter conuictus est. In partē bonā
 accipio hoc, uel in partē deteriorē latine dicitur, quāuis nuper quidā barbare-
 dici scriptū reliquerit. *C*ic. pro *R*oscio. quæso *E*ruci. ut hoc in bonā partē ac-
 cipias. Et alibi, uidete nunc quā uersa & mutata in peiorē partē sint oia. Idē
 pro *A*rchia, eā iudices a uobis spero esse in bonā partē accepta. Et *T*eren. in
*A*ndria, ipm animū egrotū plerūq; ad deteriorē partem applicant. *I*uri-
 sta latinū non est, sed iuriscōsultus, uel iurisperitus, uel leguleius, nec bene
 dicimus, ut tradit *G*eor. *V*alla iureconsultus uel iureperitus, sed iuriscōsul-
 tus, iurisperitus. Et hoc dictū *G*eor. *G*eor. *G*eor. ego approbo, si apud *C*icero. in ora-
 tione pro *M*urena iuriscōsultorū non iureconsultorū legat, ubi sic inquit
 Nam cum per multa præclare legibus essent constituta, ea iureconsultorū
 ingenijs pleræq; corrupta ac deprauata sunt, ubi ego iuriscōsultorū substi-
 tuerim, non em dicimus peritus uel consultus grāmatica uel rhetorica, sic
 nec consultus iure uel peritus iure, sed in iure, credo igitur deprauatā esse le-
 gionē. At ut obiter tangā rem a priscis iurisperitis inauditā, nescio rideam-
 ne an stomacher, cū *L* Lauren. *V*allē. in leguleios nostri tēporis qui quoties
 cūq; *P*auli, *V*lpiani aliorūq; testimoniū assumūt, legē noiant, ubi caput di-
 cere deberēt, cū lōge sit aliud legē esse, & habere uim legis, quodq; de formi-
 us est unā legē in plures leges partiunt, uerbi gratia ad legē *A*quiliā uel *C*or-
 nelīā, uel *I*uliā &c. quoties scēuola, quoties *P*aulus uel *P*apinianus, aliusue
 quis loquitur etiā si bina uerba & quidē a superioribus depēdentiā, toties
 nouā legē appellitāt. non ab aliquo legiflatore unā legem, sed ab infinitis
 interpretibus legū infinitas leges esse iudicātes, quod si uelint imitari oēm
 antiquitatem, & latinæ linguæ grauissimos auctores, ubi iuriscōsultorū

DE ABRVSIONE

- uerba allegātes legē appellant, caput dicendū inueniēt. **Aulus Gellius** no-
 ster lib. ij. ca. xv. Sic capite. vi. legis **Lulix** **Sueto**. dicit, capite legis **Papix**. **Pli-**
nus Cecilius Valeriano suo, recitauit capita legū. Et **Pedia**. proprie iuris
 capita dicuntur. **Iustinianus** non leges, sed uersus appellat. **C.** de iure enu-
 cleando. **Iuuo** as. are. & adiuuare non solū regit a dūm, ut præcipiūt grās
 matistæ, sed & quod rarū est datiuū. **Plautus** in **Cistellaria**, quando ita tibi
 iuuat. Et adiuuare apud **Gelliū** lib. ij. ca. xxix. regit datiuū cū accusatiuo, ita
 enim inquit. & roges ueniant, operāq; mutuā dent & mellem hanc nobis
 adiuuent. **Instantia**, ut dicit **Valla** in **Raudensem** non est probatū uoca-
 10 bulum, quo tamē utitur **Apu.** de asino, coætaneū & contubernale eadem
 numinis premebat instantia. & **Gelli.** lib. viij. ca. xij. Et **Martia** ff. de libellis
 dimissorijs. & eodē **Augu.** lib. iij. ca. vij. Instar iuxta sententiā **Vallæ** signi-
 ficat ad æquiparationē uel ad mensurā, aut ut dicit **Perottus**, & ante eū **Ser-**
 uius instar, id est ad similitudinē status, aut cōditionis. Et ut dicit **Beroal.** ins-
 star, id est ad imaginē. **Sueto.** locus in auito suburbano iuxta **Velitras** per
 modicus & cellæ penariæ instar. Et ut idē **Beroal.** dicit. **Lauren.** **Valla** mo-
 rose nemiū contendit reprehēdere **Seruiū** significatione instar, **prisci** igitur
 & eloquentes & recepti in eloquētia dicūt instar, nō ad instar. **Sunt** tñ quā
 recētiores qui sic ad instar dicūt, sicut **Apuleius** & **Solinus** sæpius. Item **Ius-**
 20 **tinus** & **Aurelius**, primus autē **Serenus**, ad instar scripsisse memorat. **Ab-**
 instar uenit uerbū instaurare quod significat nouare. unde **Macro.** li. saturo
 dali. i. Instaurare **Varro** ait esse instar nouare. restaurare autē barbarū est, ut
 dicit **Sulpitius Verulanus**, quia sicut restar non dicimus, ita nec restaurare.
Luxuria apud eruditos dicit **Beroaldus** fere nunq; signi. uenerēā libidi-
 nem, sed immodicā profusione & luxū exuberantē, uelut **Valla** dicit uer-
 borū uestiūq; & quæ sunt id genus delicatior, ac sumptuosior cura. unde
 & **Cice** i. offi. aperte distinguit luxuriā a libidine, dicēs, luxuria cum omni
 ætate sit turpis, senectuti foedissima est. Postea addit, sin autē etiā libidinū in
 30 temperatiā accesserit, duplex malū est. Et **Paulus Orosius** lib. i. ex abūdā-
 tia enim luxuria, ex luxuria foedē libidines adoleuere. Et **Lactan.** lib. vi. ca.
 vij. Alia uia ducit luxuriosos, alia eos qui frugi appellant, alia imperitos,
 alia doctos, alia inertes, alia strenuos. Et **Iustinus** in. ix. loquēs de **Alexandro**
 frugalitati pater, luxurię magis filius deditus. Sed quid opus est id auctori-
 tatibus cōfirmare idoneis: cum scriptorū plena sint oīa, ut idem dicit **Bero-**
 aldus, apud ecclesiasticos aliquādo reperies luxuriā iam accipi p libidine,
 sed qui signare & pure locuti sunt in ea significatione acceperūt quā tradidit
 mus. Et idem significat luxurio quod uel unius **Virgilij** testimonio manife-
 starium est. **Luxuriatq;** toris animosum pectus. Et alibi. **Luxuriā** segetū res-
 nera depascit in herba. **Lactariū** opus est uel lactaria dicūtur quæ a no-
 40 stris minus latine lactinicia nominant, ita enim dicit **Hermolaus** barbarus
 omnes qui lactinicia id genus modo appellāt, barbara et uulgarī uoce utū-
 tur, nec quod nomē id in quodā **Hieronymi** libello inuenias argumēto sit
 receptū, id a doctis alioqui non constat. **Hieronymi** sit nec ne illud opus.

Labrū & labiū nihil differūt, licet quidā inter quos **Græcista** est, anxiam & inutilē faciunt differentiā, inde labiosus, non labinosus. Item labiū & labia æ. fœmi ge. pro eodē. **K** litera apud latinos superflua iudicatur, teste **Hiero.** nihil em̄ cum ea scribimus apud latinos, ne græcas quidē dictiones nisi kalēdas. **Martia.** Capella addit, capita & calūnias p̄ scribi, hoc tñ hodie cessit abusu, adeo ut nihil faciat, nisi q̄ maneat in numero literarum, ut dicit **Quintilia.** Longobardia regio est **Galliæ** cisalpinæ, non lōbardia. Ergo male scribūt. **Historia** lomparica uel lombartica, sed longobartica.

Lychni pensiles dicūtur quos uulgo lāpades uocamus, uel ut **Hermolaus barbarus** dicit **Lychnuchi**, quali lucerniferi dicūtur apud nos, teuto. die ampeln die in der kirchen, oder andersvuo brinnen. unde **Plini.** lib. xxxiii, cap. iij, placuere & lychni pensiles in delubris arborū modo mala ferentiū lucentes, lychnus græce lucerna latine dicit̄. **Caue** autē ne dicas lampas, qm̄ uulgo ita loquūtur dicit **Perottus.** Est em̄ lampas λαμπάσ, ut interpretat̄ **Ioannes Crastonus** idem quod fax. **Pli.** ij. lib. natu. histo. ca. xxvi. lampades uocant plane faces, **Raphael** autē regius dicit lampas esse generale uocabulum omniū eorū quæ accensa lucent, ergo id quod ardet, non quod ardentem materiā cōtinet dicit̄ lampas. **Ludus** ut testatur **Asconius Pedianus** dicitur omnis schola, hoc est omnis locus ubi exercemur, siue corpore, siue animo, ut ludus palæstritarū, teu. sechtshul. ludus literarū ubi docemur **litas.** Inde ludi magister dicitur, qui primas literas docet, non scholasticus, ut dicit̄ **indocti**, de qua re alias diximus. **Litania** non letania, uide in dictione **Homilia** de h. **Lantzmannus** non est latinū, quare in dictione uerna. **Lebes** etis. penul. longa. unde **Virgi.** v. ænei. **Tertia** dona facit gemis nosq; ex ære lebetes. **A Virgi.** ut hic, & ab **Quidio** in epist. **Viginti** fuluos operoso ex ære lebetes. ponit lebes in mas. gene. ab **Hiero.** autē formi. dicit em̄ in **Ezechiele** ca. xi. hæc est lebes, uos autē carnes &c. significat autē lebes non ut uulgo accipiūt, teu. ein tigel, sed est uas æneū interdū coquinarium, sed ut dicit **Seruius** apud **Homer.** ubi scribit lebetas missos esse **Achilli.** **Alia** dos lib. i. accipitur pro uase in quod aqua cadit, dum manus abluūtur, ein handibeckin. **Quidi.** **Viginti** fuluos operoso ex ære lebetes. **Libraria** a nostris dicit̄ id quod a græcis bibliotheca, aut locus & officina librorū, quā ego dictionē apud **Au. Gel.** in. v. lib. inueni. ca. iij. sic inquentē. **Apud** sigillaria forte in libraria, ego & **L. Paulus** poeta uir memoria nostra doctillimus consideramus, debet autē penul. syllaba correpta pronūciari, quia dicit̄ latina contra nostrorū consuetudinē. **Legitimus** per simplex scribitur contra morē indoctorū. **Quidi.** in epi. **Pectora** legitimus casta momordit amor. **Leuare** signi. liberare, & leue facere, teu vbertragen oder erlösen, oder leicht machen, significat & alia, grāmatisfæ autē dicunt alleuare. **Nec** itē quo etiā indocti utūtur. **Supportare** receptū est in hac significatiōe ut barbari dicunt, ego sum supportatus istis laboribus, hoc est leuatus & liberatus, nec ego usq; legi, nec item terse & latine dicimus, loquor cum supportatione .i. uenia, ut solent crebro theologo. **At** q̄ **Vale.** dicit li. v. solatijs

magis alleuiāduſ q̄ onerāduſ cladibus, cōtēderim corrupte legi, & nō legi
 debere alleuiāduſ, ſed alleuāduſ. Lucia nomē uirginis ſanctæ, penul. det
 bēt correpta enūciari, nō lōga, ut uulgo p̄fert. Philel. in Saty. Si ſaperes nū
 forte times ne Lucia pellex. Anto. Panormita. Me mea ſeneniſ Lucia nym
 pha capit. Latinus latinior latiniffimus dicimus. Sunt autē qui pertinaci
 ter defendunt non dici latinior, nec latiniffimus, quia ſicut nō dicimus græ
 cus græcior græciſſimus, nec italus italiior, italiſſimus, nec ſueu⁹ ſueuior. ſi
 ſimus, ſic nec latinior, quā dubitationē. Seruius ſuper Dona. ſoluit, dicens.
 Vtrū latinior dicereſ, quod tūc dicit cum pro diſerto ponit, ut ſit latinior q̄
 modo diſertior. Cum autē gentē ſignificat non pōt cōparari &c. Dicit ali
 50 qui Romanus romanior. & Plau. in penulo. Nullus me ē pœnus pœnior
 Luſcus dicit qui altero oculo caret, ſicut Hannibal. Idem Cocles. unde
 Serui. grāmaticus ſuper. viij. ænei. dicit. Nā luſcos coclites dixerunt antiq̄.
 Vnde & Cyclopaſ Coclitāſ legimus dictos, q̄ unū oculū habuiſſe perhi
 bentur. Iuena. Saty. x. Cū. getula ducē portaret belua luſcū. STRabo autē
 dicit is qui oculis in obliquū respicit, teu. ein ſchiller. Et nō deducit a ſterno
 is, ut allucinaſ; Hugutio, ſed a *σπείρω* ſtrepho, quod eſt uerto deſcēdo, quare
 hic ineptit Eberhardus græciſta, quē uulguſ grāmatiſtarū ſequit. Cum dicit
 cit. Obliquū uifum geſtāſ homo ſtrabo uocatur. Dicitur & luſcus qui ui
 det idq̄ parum. In dictione enim luſcus errauit.

10 **DE QUIBUSDAM DITIONIBVS TANTVMMO**
 do in proſa oratione breuiter enūciandis, contra uulgi opinionē.

Conſtans eſt, & iam inueterata opinio grāmaticorū penultii. ſyllabas ſer
 uentū dictionū poſſe efferre uel lōgas uel breues ſine ullo diſcrimine, ut
 pronuncianti libeat. ſ. chiragra, ſunebris. Hora. in epi. Ira truces inimicitias
 Et ſunebre bellū, latebræ, tenebræ, uolucres, podagra, cerebrū, celebris, mu
 liebris, mulcebris, ſcatebræ, terebræ, triquetrus, palpebræ, illecebræ, uertebræ
 lugubris, pheretrū, pharetra, cathedra, pyretrū, baratrū, colubri, celebris, p̄
 30 egre, uel quaſlibet alias uocales natura breues, quas ſequit muta cum liq̄
 da, eaſdem poſſe produci, uel corripi, in proſa oratiōe, uel in carmine. Ego
 aut̄ has oēs dictiones, & ſimiles in ſoluta oratiōe debere breui uocali ante
 mutā & liquida enūciari uolo, non longa, quod tradit & Diomedes grā
 maticus dicens. Nuius autē pedis ſi penul. poſitione longa ita fuerit, ut exci
 piat tam ex muta q̄ ex liquida, accentus tranſſertur ad tertiā ab ultima, ut
 tenebræ, latebræ, & quod non obſcure uidetur uelle Quintili. in. i. inſtitu.
 orato. lib. his uerbis. Euenit ut metri quoq̄ conditio mutet accentū, ut Per
 cudes, piētæq̄ uolucres. Nam uolucres mediā acuta legā, quia & ſi natura
 breuis, tamen poſitione longa eſt, ne faciat iambū, quem nō recipit uerſus
 heroicus. Quid aliud uult ſibi Quintilianus, q̄ q̄ uolucres, tenebræ, & ſu
 40 pradictæ dictiones penultima breui debeant enūciari, niſi carmē aſtingat
 in aliā quantitatē. Sunt igit̄ hæ dictiones & ſimiles in metro cōmunes & in
 differentes, in ſoluta oratione tantūmodo breues. Lanista non eſt carnis

lex uellanius, ut inepte tradit **Catholicon**, sed dicit ille qui ad gladiatoria, homines insituebat, quo eos uederet & facilius. **Lanius** est q̄ carnes ue- ditat populo. teuto. ein metzger. **Q**q̄ eas concidat, lanietq; lanus dicitur. **Plautus** in **capitulis**. **Dij** immortales, ut ego calles pertruncabo tergoribus pernīs pestis quanta ueniet, quanta labes larido, quanta suminū ablu- do, quanta collo calamitas, quanta lanijs lassitudo, quanta porcinarijs. **Laniarius** autē est qui lanas curat. **Plautus** in **Aulularia**. stat fulo phrygio au- rifex lanarius. **Licentia** est impunita quædam facultas agendi quid uelis. **Cice**. **Sæpe** de libere dictis ac factis loquitur, & de licentia **Clodiorū** que- ritur. **Quintilia**. & quæ in alijs inquit libertas est, in alijs licentia uocatur. **10**
Hora. **iiij**. car. **Indomitam** audeat **Refrenare** licentiam urbium. **Licentia** em̄ semper fere in malum capitur, nisi apud ecclesiasticos scriptores, & alios nō nullos. **Igitur** non dicas da mihi licentiā, uel cum licentia tua. **Sed** dicas cū uel pace tua, uel cum fauore. **Adde** quod barbari faciunt uerbum licentia re, teuto. vrlaub geben, quod latinū non est. **Adde** q̄ ineptissime nomen fa- ciunt **Licentiatus** quod sit dignitatis, & eius qui iam habeat facultatem ad doctoratus insignia accipienda, quod est inauditū apud doctos. **Lictor** appellatus est teste **Gellio** a ligando q̄ cū magistratus populi **Romani** quē- piam uerberare iussisset, crura eius & manus ligari, uinciriq; a uiatore soliz- ta sint. teuto. bittel oder scherg, non autem hencker, ut nostri dicunt. **Sed** ta- **10**
men teste **Nonio**. **Carnificis** officio antiquitus fungebatur. **Laicus** dicitur quicūq; non est clericus, hoc est initiatus sacris. **Male** igitur nostri dicūt, est purus laicus, hoc est oīno illiteratus uel idiota. **Nec** clerus uel clericus dicitur dicendum autē erat, est illiteratus uel idiota. **Nec** clerus uel clericus dicitur literatus uel scholasticus, iuxta **Alexandrū**, scribere clericulis, sed clericus dicitur sorte datus, uel sorte dei, hoc est quicūq; iniciatus est sacris. unde **Hie- ronymus** ad **Nepotianū**. **Si** enim (inquit) clerus græce fors latine appella- tur, propterea uocantur clerici, uel quia de sorte sunt domini, uel quia do- minus ipse fors, id est pars clericorū est. **Est** autem initiari sacris imbuere & **30**
consecrare, & ut dicitur in clericū ordinare. **Cum** igitur dico, uolo initiari sacris, hoc est uolo recipere ordines & ordinari, ut nostri dicunt minus pu- re & uetuste. **Sanctus Augustinus** in epistola ad **Maximum** grāmaticum. **Ex** quo intelligeris **Romanis** non initiatus sacris, & **Macrobius**. cōsule ini- tiatus sacris **Liberi** patris. **At** q̄ dicim⁹, ordines recepi, uolo ire ad ordines, sum ordinatus, orationes sunt ex sordidiore uulgi usu comparatæ. **Ordina- re** tamen utitur. **Hieronymus** sæpe loquens ad indoctos, ita enī inquit, **Cæcum** animal offert qui ordinat indoctū, ut est repetitū decretorū. **distin.** **xlix**. **Idem** super **Aggeū** prophetā. **Sacerdotum** esse officium nouerimus scire legem dei, & respondere ad quæ fuerint interrogati, saltem illud habe- **40**
ant, ut postq̄ sacerdotes fuerint ordinati &c. **Hæc** uerba **Hieronymi** ideo congesimus, ut intelligant indocti sacerdotes, quibus nullum est commer- cium cum bonis literis, q̄ nulla tergiuersatiōe possint suā ignorantia excu- sare, de quibus alias plura, utitur & cæteri ecclesiastici scriptores, illo ybo

ordinare. & Iustinianus in autent. de sanctis. episc. colla. ix. dicens. Sancimus ergo quoties opus fuerit episcopū ordinare clericos, & primates ciuitatis cuius futurus est episcopus ordinari. Nostri igitur etiā maledicūt, ille est com petens clericus, teu. er verftet sein ding gnug, deberent em dicere est medio criter literatus. Initiare etiā significat incipere, quo Firmicus Maternus, & quidā alij vruntur, atq; ipse Salustius. **L**Aikus autē est græcū uocabulū, & apud ecclesiasticos notissimū, & uenit a λαῶν. id est populo, laicus enim nihil est nisi popularis. **L**antrauius nostri nomē barbaricū finxerūt, qd utiq; nobis non cōuenit miscere in latinā linguā, nulli enim licet noua uocabula latina fingere citra analogiā, ut dixi in principio cōmentariorū. **A**b 10 furdum autē oīno est, ut dicit ad Euagriū noster **M**icro. peregrinarum linguarū inter se mixtura, q; si nobis liceret. nōne & Hungaris: & Bohemis: & Polonis: & cæteris: & sic uocabula hungaris nota, etiā latinissimis germanis essent ignota, & econtrario, unde lingua latina uerteret in barbariē, quod fieri non debet. **I**ntegritas em locutionis teste **A**ug. lib. ij. de doctrina Christiana, est latinæ consuetudinis obseruatio, loquentiū ueterū auctoritate firmata. unde cum germanis inuentionibus in omnibus rebus & officiis, & dignitatibus eorumdē difficile sit noiā imponere, debemus & possumus uti circūlocutiōe, unde quō latine exprimā lantrauius nō habeo, nisi dicā cōmes 20 prouincialis, uel comes principalis, eo q; sit princeps, q; si oīno nō possum, dicam lantrauius, cum illa particula (ut uernacula lingua utar) uel, ut sic dicā. **L**aruę proprie dicūtur animæ defunctorū, umbręq; nocturnę, quę domos incursionibus infestāt, teu. geist die umbgend. Est autē differētia inter manes, laruas & lares, id quod optime exequit **A**puleius de deo Socratis, dicēs, **S**pecies dæmonū sit animus humanus exutus & liber stupēdij; uitæ corpore suo abiuratis, hunc uetere lingua latina reperio **L**emurē 30 dicātū. **E**x hisce ergo lemurius qui posteriorū suorū curā fortitur pacato & quieto numine domū possidet lar dicitur familiaris. **Q**ui uero propter aduersa uitę merita, nullis bonis sedibus in terra uagatione, ceu quodā exilio punit, inane terriculamētū bonis hominibus, cæterū noxiū malis. hūc pleriq; laruā perhibēt, cum uero incertū est quę cuiq; eorū sortitio eueniat, utriq; lar sit an larua noiē. **M**anē deū uocant & honoris gratia uocabulum additū est. hęc ille. **A**d hoc ultimū alludit **A**ugu. lib. ix. de ciui. dei dicens. **M**anes autē deos dicunt, sed incertū est bonorū, seu malorū meritorū non dissimiliter sed eleganter. **M**artia. **C**apella. lib. ij. de his rebus disserit, dicitq; **P**lutonē dici sumanū, quasi summū manium, & plura alia. **D**e laruis autē dicit **M**iero. in hebraicis quæstionibus. **N**atura laruarū est terrere paruos, in angulis garrire tenebrosis. **I**dem ad **M**arcellū. placet mihi de laruis, de noctua, de bubone, de niliacis ridere portētis. **P**lini. in prologo naturalis histo. dicit cum mortuis non nisi laruas luctari. **I**nde ueniunt **L**aruat, hoc est furiosi & mente capti, quasi a laruis exterriti, teu. die belessen seindt. hi & **C**ERiti dicitur, siue q; κέρατα, hoc est cornua in capitibus se habere 40 putant, siue a **C**erere, quasi cereris ira, animo uexati, quos uulgo demonia

eos uocāt. **Pacuius.** **Vt** miser quasi ceritus furiis agitor. **Plautus.** certe lar-
 uatus est aut ceritus. **Itē** laruatus aedepol hoīem miserum medicum quæri-
 tat. **Vulgus** aut̄ indoctū & triuialis fermocinatio, appellat laruas q̄ perso-
 næ apud latinos scriptores dicuntur, teu. schemen, quod quidē meminere
 uix uno loco **Horatiano** inuenies laruā pro persona usurpari, & etiā qua-
 dā transumptiōe & similitudine tm̄. **Horatius** in **Satyris.** Nil illi larua, aut
 tragicis opus esse cothurnis. **Locusta**, ut dicit **Albertus magnus**, dicitur
 quasi longa hasta, uel secundū **Perottū** melius, a locis urendis locustæ sunt
 uocitatae, ob iacturā quā messibus afferunt, tactu multa urentes, morſu ue-
 ro oīa erodentes &c. animal paruū est satis notū infirmas habens alas, quo
 10
 usus fertur sanctus loānes baptista, quod est contra **Perottū** qui in hūc mo-
 dū dicit. **Nefas** est credere diuū Ioannē (quē regis nostri præcursorē merito
 uocā) huius cibi impuritate usum in eremo fuisse. **Causa** aut̄, ut idem dicit
 erroris hinc fluxit, quod græci ἀρξιδ'αο modo locustas uocāt, modo sum-
 mitates herbarū siue arborū, hoc est teneriores partes quasi quosdā caulis
 culos qui sumi in cibo solent, unde ἀρξιδ'εῖν græci dicūt, hoc est summa des-
 cerpere, interpret̄ igitur p̄ cauliculis locustā posuit. **At** bone **Perotte** oīno
 refragor tuæ sententiæ, & dico locustas esitasse Ioannē, & moueor fide dignis
 ex auctoribus. **Plī.** in xi. natu. histo. dicit locustæ parthis gratæ sunt in cibo
 Idem li. vi. cap. xxx. pars quædā æthiopū locustis tm̄ uiuit fumo & sale du-
 10
 ratis. **Et** **Strabo** lib. xvi. de quibusdā æthiopibus dicit. **His** finitimi sunt qui
 cæteris & nigriores sunt & minores, & uitæ breuiores, raro em̄ quadages-
 simū transcendunt annū, eorū carne iam in ferinā uersa uiuunt ex locustis,
 quas uerni libes, ac **Zephyri** uehemētius flantes in ea loca impellūt, & pau-
 lo post, cadentes colligūt, & admixto sale ex eis massulas cōficiunt & utun-
 tur. **Albertus** autē de animalibus non existimauit locustas esse huius generis
 quod apud nos, quod & si **Perottus** hæc modicū tetigerit, maxime tm̄ con-
 tra eum me mouit diuus **Hiero.** qui dicit super **Ionā** prophetā, quod mihi
 uidentur & locustæ significare quibus uescebat̄ Ioānes, animal paruū infirmas
 habēs alas, de terra quidē cōsurgens, sed altius nō ualens auolare. **Hē** in epi-
 10
 ad **Marcellā.** qa camelorū uestitus regmine, zona pellicea cingebat̄, cibi dis-
 splicēt uiliiores, nihil uilius est locustis. **Idē** li. i. ca. xxvii. cōtra **Iouinianū.** **Rur-**
sum orientales & **Libye** populos quia per desertū & calidā eremi uasitatē
 locustarū nubes reperiunt, locustis uesci moris est. **Q̄** si **Hiero.** ut oibus no-
 tissimū est, fuit nō solū latinus sed etiā hebræus, & græcus. **Itē** **Syriā** & **Aegis-**
ptū, & solitudines in quibus delituit Ioānes, nō solū uidit & plustrauit, ue-
 rū etiā in eis ad longā morā habitauerit, quis nō uelit **Perotto** p̄ferre homi-
 nis expertissimā & doctissimā sententiā: **Moueor** insuper cōtra **Perottū** q̄
 in **Leuitico** legatur dominū talia animalia **Iudæis** tanq̄ munda in cibū as-
 40
 signasse. **Item** locusta non est genus herbarum, ut indocti tradunt, sed ἀρξιδ'
 græcum quod latine significat locustā, etiam significat summitates herbas
 ram ut diximus. **Lithostrotos** penultī, longa, ut dicit **Nestor** & **Ioannes**
Carmelita. dicitur pauimentū lapidibus stratum, & componitur ex **Libor**

DE ABEVSIONE

lithos qui est lapis, & *σπῳτος* strotos. i. stratus, unde **Hiero.** in euang. **Ioan.**
 ca. xix. & sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithostrotos, ubi barbare no-
 stri dicunt licostratos, in qua dictione errauit **Tortelius.** **Hugutio.** **Catholi-**
con &c. **Librarii** dicunt qui libros excubunt, & exempla transferunt. **Scr-**
ptores aut sunt ipsi auctores, conditionesq; librorum. **Et** scripturarii sunt qui
 nunc scribere dicunt, ab indoctis scriptores, dicentibus, est scriptor ciuitatis. In
 doctum uulgus, similiter librarios dicit esse uenditores librorum, quos nos græ-
 co sed notissimo uocabulo, bibliopolas uocamus, sunt enim ut iam dixi libra-
 10 rii qui scriptitant libros. **Et** unde librarius ueniat & descendat graphice ex-
 plicat diuus **Hierony.** noster in quadam epistola dicens. Nam & rudes illi Ita-
 liæ homines quos cariosos **Ennius** appellat, qui sibi, ut in rhetoricis **Cice-**
 ait, uictu ferino uitam requirebant, ante chartæ & membranarum usum, aut in-
 dolatis ex ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutua epistolarum collo-
 quia mittabant, unde & portitores earum tabellarios, & scriptores a libris ar-
 borum librarios uocauerunt. **Allego** aut perlibenter diuum **Hiero.** **Aug.** **Ambro.**
Lactan. & reliquos rerum diuinarum classarios scriptores, ut proletarium nostrum
 theologum & neotericum intelligat etiam ecclesiasticos scriptores locutos esse
 20 **Charta** & membrana differunt. **Charta** enim (nam sic scribitur per ch alpira-
 tum & est græcum, nec deriuatur a careo cares, ut indocti dicunt) est uel to-
 tus liber, uel pro papyro accipitur, utriusque testes sunt iuriscōsulti. **Vlpia.** ff.
 de lega. iij. librorum appellatione continentur omnia uolumina siue in charta
 siue in membrana sint. **Et** idem, nam & in usu plerique libros chartas appellat.
Et **Quid.** li. iij. tristitum, Nullus in hac charta uersus amare docet. **Membrana**
 aut est quam pergamenam dicimus, unde diuus **Hiero.** in epist. ad **Chromatium.**
Rex **Attalus** membranas **Pergamo** miserat, ut penuria chartæ pellibus pre-
 ferretur, unde pergamenarum nomen ad hanc usque diem tradente sibi inuicem pos-
 30 teritate, seruatum est. **Magistrare** est moderari & monstrare, ut dicit **Festus**
 unde magister, magisterium & magistratus deriuantur. **Sunt** aut magistri, ut
 dicit **Paulus.** ff. de uerbo. signi. omnes quibus præcipua cura incumbit, &
 qui magis quam ceteri diligentiam & sollicitudinem rebus quibus præsumt debent
 hi magistri appellantur. **Vnde** etiam cuiuslibet discipline præceptores magi-
 stri appellantur, a monendo uel monstrando. **Barbari** autem & uulgi dicunt
 & scribunt maister sine g, quoniam ueniat a maior, ut **Hugutio** uoluit, & qui-
 dam alius qui sic uersificatus est. **A** maiore statu nomen traxisse maister, di-
 citur &c. **Mantæle.** lis, uel mantælum cum æ diphthongo & simplici l,
 pro eodem declinari possunt. **Seruius** teste, quin etiam mantile dicitur in
 40 **ga.** **Martia.** Mantile e mensa surripit **Hermogenes,** significant autem omnia
 (**Varrone** teste de lingua latina li. ij.) ubi manus tergunt, teuto. hantzy uehel,
 unde **Lucilius,** mappas, mataela, merūq;. **Mantilia** item sunt quibus mēsas
 regimus. **Et** teste **Pompeio** manticularia dicunt ea quæ frequenter in usu ha-
 bent, & quasi manu tractantur. **Mantæle** ac mantelū genus penulæ est apud
Plautum, caue dicas mantellus. **Matula** aut, teuto. ein bruntzkachel. **Hier.**

rony in episto. ad Geruntiam. Et crater adhibendū est, & matula ad secretis ora naturæ. **M**onstrosus, portentosus, a monstro, portento, non mōstruosus uel portentuosus. Luca. li. i. **M**onstrosisq; hominū partus &c. **E**contra rio teste **V**allensi dicendū fœtuosus, & nō fœtosus, ut in illo psalmographi. **O**ues eorū fœtuosæ, quia noīa quæ sunt a quarta decli. assumunt u, ut uultuosus, saluosus, actuosus. **M**et syllabica adiectio p se nihil significat, unde nec dicere debemus tu fecisti met, & raro legi adiungi nisi tribus his pronominibus ego, tu, sui, sed **D**iomedes etiā tradit ille met. **E**t **S**allustius in Iugurta, dicit. mea met facta mihi dicere licet. **M**anil. in. iij. **A**dde etiā Italicas uires. **R**omāq; suis met. **M**aterna lingua non bene dicit, sed uernacula, quære in dictione uerna. **M**asticare uerbū quod in ore indoctorum frequens est, nunq; apud idoneos inueni. **L**atine autē mandere dicit, hoc est cibum intra os dentibus malisq; anteq; in stomachū trudatur conficere.

Multotiens apud Latinos (de receptis loquor) nunq; lectū est, nec quisq;, nisi **P**risca. usus est, qui & si grāmaticus sit egregius, non tamē recipitur in hoc a doctis, ut auctoritatem nouis uerbis dare possit. **M**etrū, ut scribit **V**bertinus clericus in. i. lib. episto. **C**ice. ad **L**entulū, nomē est declarationis quo raro utuntur auctores, nec in oratione soluta, nec in carmine nisi declarationis causa, ut **Q**uinili. in. i. lib. insi. oratoriarū, euenit ut metri quoq; conditio mutet accētū. **E**t idem, nā poetas metri necessitas excusat, ibi dicit **Q**uintilia. metri & non carminis, ut tangat mensurā carminis, de qua hic loquitur. **M**eu ū igit nihil aliud est q; mensura, quod apud idoneos in carmine nunq; memini me legisse, at ne in prosa quidem, nisi apud **M**acro. de somnio **S**cipionis lib. ij. metra canoris uersibus adhibeātur. **E**t apud **P**lini. iuniorē ad **P**ontū suū, probauerūt inde plura metra. & apud **G**el. lib. iij. ca. xvij. **E**t metrū esse integrū potest, & præpositiones istæ possunt nō bare, protendi &c. doctiores igitur libentius pro metris dicunt uersus, carmina, numeros, musas, aut ponendo nomē unius musæ pro carminibus, aut cytharā **A**pollineā, aut cantus phæbeos & pierios, & similia, **M**etrū igit plus pertinet ad geometriā q; ad poeticā. **M**emini me facere, scribere uel similia debemus dicere dicit **A**grecius super **C**apriū, & non fecisse uel scripsisse memini. **N**ā memini sermō est totus præteriti tēporis, qui ante factā rem in presens reuocat, & si dixeris, memini me fecisse, duo præterita simul iungis. **T**eren. **E**go illā uidi uirginem. bona forma memini me uidere, quē insecutus quidam cōmentator epistolarū **C**iceronis dicit pulcherrime dicimus, memini me legere uel scribere &c. rarissime memini audisse, legisse nisi necessitate uersus. **V**irgi. in geor. **N**anq; sub œbaliæ memini me turribus altis **C**orytiū uidisse senē &c. **E**go autem, credo latine dici, memini me legisse uel legere, sed frequentius & melius legisse, audisse, q; legere, audire, significat enim recordor, ut in **R**audē. **V**alla dicit. unde **C**ice. ij. de ora. **T**ū illum mihi respondisse memini. **E**t **P**lini. iunior in epif. ad **M**estū **M**aximū. memini si ne te sæpe legisse quātas contētionēs &c. **M**ulsa scēmi, ge. uel neu. signi. genus potionis ex aqua & melle confectæ, quod idē **H**ydromel

DE ABRVSIONE

dicitur, ut est apud **Vlpi.** ff. de uino tritico uel oleo legato. l. si quis uinum
 teu. met. ubi barbari nostri dicunt medo. onis. **Cice.** ij. de ora. ut mulsam frigidū
 biberet simul ac domū rediisset. Dicuntur autē a mulcendo, ubi quidā
 & bene faciunt dñam dicentes. **Mulla** sœmi. ge. est potio ex aqua & melle
 cōfecta, sed mulsam uinū est atico melle temperatū, & dicitur græce cenos
 mel. **Martialis** in apophoretis. Nos alicam, mulsam poterit tibi mittere dis
 ues. **Potus** autē ex aceto & melle dicitur **Oximel** a græcis. **Merum.** i. solū.
 Inde **MERula** auis, qa sola uolat, quasi mera uolans, ab hoc nomine uenit
 meracus, meracius & meracissimū. Vnde uinū meracū dicimus, quod me
 10 rū est nulla aqua admixta. **Corne.** **Cel.** præcipit hyeme meracius uinū esse
 bibendū, æstate dilutius. **Mem** **Corne.** uinū dilutius pueris, senibus meraci
 us &c. quod signi. hyernas potioes debere esse meracas & sine aqua. **Aest**
 uas aqua cōmixta, & tale uinū aqua mixtū, dicitur dilutū dilutius, issimū,
 pro ut minus plusue aquæ admixtū fuerit, quod uiri alioqui eruditū, insci
 te & barbare lymphatū uocitāt, nullo idoneo auctore subnixi, cū lymph
 tum semp in latino inueniāt accipi pro furibūdo, ut **Pli.** iunior ad **Corne.**
Ta. & pleriq; lymphati terrificis uaticinationibus & sua, & aliena mala lu
 20 dificabani. & **Cice.** in. i. de diuinatione, qualis est flexa anima tanq; lymph
 ta ui bacchi sacris cōmōta, & **Solinus.** Et repente uelut lymphatici futura p
 cinūt. Et lymphare significat furore uexare, ut apud **Vale.** **Flac.** lymphates
 rat urbē. **Hiero.** uinū dilutius uocat aquatius his uerbis. **Vinū** si aquatius
 bibitur, calix frangit, mensa subuertitur &c. de qbus **Philip.** **Beroal.** ex neo
 tericis nulli secundus, a quo multa accepimus, & **Serenus** **Samonicus,** helle
 boro bene purgat lymphaticus error. **Milites** dicti, quia mille erāt ante
 in numero, q̄s **Romulus** primus ex populo sumpsit, & milites appellauit,
 ut **Eutropius** in. i. lib. histo. dicit, teut. k rieger, & proprie fusknecht. **Varro**
 autē milites dictos asserit, q̄ triū millium legio primo siebat, atq; singule tri
 30 bus **Tatiensū,** **Rhamensū,** & **Lucerū** millia militū mittebat, & **Vlpi.** apud
Iustinia. lib. xxvij. **Militē** inquit quasi millesimū quenc; dictū, hoc est om̄
 nē q̄ est ex numero millenario. **Hinc** hastarii, & ut dicit **Varro** milites hasta
 ti, lantz knecht, quia hastis pugnāt, ut **Lancearii.** **Curtius** li. ij. currū decem
 millia hastatorū sequebant. Errant hic nō mediocriter quidā legulei, uel ut
 eorū uocabulo utar legitæ, latini sermonis ignari, q̄ putāt ex superiore **Vl**
 40 **piani** exemplo, ex mille maxime strenuū militem dici. Et nostri equites aus
 ratos, uel melius **Decuriones** iuxta sententiā **Vallensis,** teut ritter uocāt per
 perā **Milites,** auctōr illius superstitiois iam pridē inueteratæ fuit **Accursius**
Floren. qui si reuifisceret sui eū erroris poeniteret, q̄ tam false **Vlpiani** de
 testamēto militari interpretans ad propriū arbitriū retorserit, & priuilegiū
 nescio quod auri portandi indulserit, unde quæso **Accursi** tantā audaciā
 40 **bi** sumere poteras: ut militibus dignitatē aliquā quā nūq; apud ueteres ha
 buisse, nec iurifconsultus aliquis literis ad nos transmisit, nec quisq; tui an
 tiquæ historię cognitæ sunt, cōcesserint. Equidē fuisse decanū, fuisse decurio
 nē, tribunū fuisse, uel legatū, dignitatis fuit, fuisse autē militem nūq; audi,

tum est, nunquā lectū inter ueteres, ne paruā quidē dignitatis fuisse portionē
 Cum igitur dixerit **V**lpia, millesimū quēq; esse militem, decepit **A**ccursiū
 elegantia linguæ latinæ, sine qua certe nullus potest rite iura ciuilia inter-
 pretari. **N**ec etiā illud prætereundū duxi, uniuersos qui erant in exercitū,
 qui pedibus & equo mererēt, sine discrimine ueteres appellatauisse **M**ilites
 & cōmuni genere protulisse, nō nūquā qui equo nō milites modo sed eque-
 stri gradu & honore præstarent, & sic proprie qui pedibus militāt tm̄ milites
 dicuntur, reliqui **E**quites, cuius rei causa est, quod milites dicimus etiā nōn fas-
 tis honesto exercitio præditos, ut qui reos custodiūt, & qui ad supplicium du-
 cunt, sicut illi qui **C**ristū crucifixerunt dicti sunt milites, teu. schergeren, unde
Vale. **M**axi. lib. ix. de cupiditate uitæ. **C**n. **C**arbo magnæ uerecundię est la-
 tinis annalibus **T**erentio in suo cōsulatu iussu **P**ompei in **S**iciliā ad suppli-
 cium ductus, petiit a militib; dimittere & flebiliter sibi aliuū leuare priusq; expi-
 raret liceret, quo miserrimo lucis uisu diutius frueretur. **V**nde & illud etiā
 militem & reum eadē stringit cathena, quare apud omnes propemodū in-
 uulgatū uidemus, ut miles pedite signet. **M**ilitiū latinū non est, qua dictione
 ne utunī quidā barbafuli grāmatici. **N**ec item ducissa uel principissa quis
 bus nostri utūtur, sed dux & princeps, ita em̄ loquitur uester **H**ieronimus
 (ne semper poetæ allegem) li. ij. cōmentariorū super **G**ala. **S**ara lingua no-
 stra princeps interpretatur fœmi. ge. hæc ille. **I**dem lib. iij. **R**eg. cap. xv. **I**nsu-
 per & **M**achaā matrē suam amouit, ne esset princeps in sacris **P**riapi. alioq;
 mox diceretis non uolumus loqui more poetarum. **M**atrix (de qua uis-
 de in dictione uterus) est id in quo mulieres cōcipiunt, a disertis loci in plu-
 rali nominantur, quod si in prædicta dictione scripserim matricē in ea signi-
 ficatione non nisi ab imperito uulgo dici, sum falsus **R**aphaelis regii aucto-
 ritate, qui ita in cōmentario metamorphoseos scripsit, in eadem tamen sig-
 nificatione etiā matrix ab idoneis, & non omnino spernēdis scriptū res-
 perio. **M**acrobi. in vij. satur. **E**t tale est dicere ouū ante gallinā factum, ac si
 quis dicat matricem ante mulierē factam. **E**t qui interrogat quemadmodū
 gallina sine ouo esse potuit, similis est interroganti quo pacto homines fas-
 citi sunt ante pudenda, de quibus homines procreantur. **S**imiliter **S**olinus,
 sternutatio post coitum cauenda, ne prius semen excutiat impulsus repens
 tinus, quod penetrabilibus se matrix insinuet paternus humor. **E**t meus ille **L**as-
 tantius. lib. pri. cap. viij. **N**on potest ex uiri fœmoribus & matrice deus for-
 matus esse. **I**d quod **L**asantius colligit ex **S**ibylla erythræa, quæ sic dicit,
 εὐδὴνεται ἀνδρῶν ἐκ μήτρων μήτρας τῆς εὐδῆος τετυπωμένους εἶναι μήτρα em̄
 græce latine matrix dicitur, ut etiā **C**raſtonus interpretatur. **I**nde uenit ma-
 tricola, qua dictione quāuis prouita uernaculaq; dicit **B**eroaldus utuntur
 apud nostros, & **V**egetius & inferioris notæ scriptores, pro qua latini **A**-
 bum uel **P**itacium dicūt. **M**anifestarius significat illum qui uulgo noto-
 rius dicitur, **P**lautus. **C**apio fustem, obrunco gallū manifestariū furem. **E**t
Gellius libro primo notūm, in **C**iceronis oratione solocismus est manis-
 festarius. **M**unicipes, ut dicit **A**ulus **G**ellius in xv. lib. sunt ciues **R**omas

DE ABBVSIONE

ni ex municipiis suo iure & legibus suis utentes, muneris tantū cum popu-
 lo Romano honorarii participēs, a quo munere capessendo appellati uide-
 tur, eadem scripsit **Vlpianus** iurifconsul. ff. ad municipes & de incolis dicēs
Et proprie quidā municipes appellantur muneris participes recepti in ciui-
 tate, ut munera nobiscum facerent, sed nunc abusiue municipes dicimus
 suæ cuiusq; ciuitatis ciues, ut puta campanos, puteolanos &c. municipes
Tubingenses, die burger von **Tubingen**, uel municipes **Schelcklingenses**,
 apud quos ego educatus sum, & primas literas didici. **Inde** & municipiū
 dicitur abusiue quodlibet oppidum, teuto. ein stat. uideant hic grāmatistæ
 10 qui **Donati** grāmatici minus opusculū interpretantur, q̄; inerudite alucis-
 nentur in hoc uocabulo municeps, a quo municipale ius, dicitur priuatiū
 cuiusq; ciuitatis ius. **Mercimoniū** dicitur quicquid cum alio contrahit,
 & a merce uenit, sicut & mercator & mercatura. **Mercantia**, æ. autē scemi-
 gene. ego nūq; apud idoneos legi. **Mangones** sunt diāi quasi (teste **Por-
 phirione**) manu agones, & proprie erant puerorū formæ magistri, & men-
 tiendi coloris artem probe calientes. **Et** ergo improprie loquitur **Eberhar-
 dus** græcista dicens. **Magno** cabellorū sit. hinc **Mangonizare** uerbū forma
 uit **Plini**. qui oratā scribit primū pensiles inuenisse balneas, ita mangoniza-
 20 tas uillas subinde uendendo. **Est** em̄ **Magonizare** colorem fuco & uerū ro-
 bur inani sagina mentiri, quanq; uenustæ ad alia transferatur. **Nam** & hodie
Mangonizantur panni, siue lintei, siue lanei, quoniā & equos mango-
 nizatō uendi uidemus. **Milliare** nō latine sed gallice leuca dicitur, ut dis-
 cit **Iornandes** gothus, habetq; mille & cccc. passus. **Maniaci** dicuntur
 furoris morbo laborantes, teuto. vnkinnig, inde **Mania** dicitur infania. **Mus**
 græce forex latine dicitur, a sono quē rodendo facit, ut aliqui uolunt mul-
 ti autē dicunt foricem esse murē syluestre, ex eo forsan argumento, q̄; **Plini**.
 foricem dicat hyeme condi, non autē forex dicitur a fera & rodendo, ut **Ca-
 tholicon** cum sua cohorte tradit. **Columella** in super tradit diuersa murem
 & foricem dicens. **Si** serpens, aut mus, forexq; in mustum ceciderit &c.
 30 **Musica** uel musicus non dicitur a moys græce, quod est aqua latine, quia
 circa aquas inuenta sit, ut dicunt indocti, sed a musa, sæ. quæ dicit a **μῦσος**
 quod est inquirere & indagare, ut dicit **Plato**. **MOYS** em̄ nō est dictio græ-
 ca uel latina, sed hebraica, ut est apud **Hiero**. de hebraicis noibus. **Mors**
 gatiū uulgo & nō latine a nostris appellat, q̄ hodie **Spōsalitia** largitas apud
 leguleios dicitur. **DOS** autē est mulieris patrimonium quod affert uiro. **Do-**
 natio aut propter nuptias est e contrario uiri, uiderlegung. **Missa** nō est
 latinū, ut significet, teuto. ein meß. **Sacrificia** em̄ uel celebrationes corporis
Christi dicunt. **Audi Philel**. **Et** illud etiā addiderim nō satis latine, aut litera-
 40 te **Leonardū Aretinū** **Pogiū**q; noialse missarū solennia q̄ a græcis **Λειτουργίαι**
liturgie, hoc est supplicatiōes aut orationes operatiuæ, a nris uero cele-
 bratiōes corporis **Christi** nominant. **Sed** ut **Phorcensis** noster tradit, **Missa**
 in hoc significatu, neq; græcū, neq; latinū est, sed hebraicū, neq; latine dicitur
 mus nūc **Premissarius**. **Medius** fidius aduerbiū iuradi, sicut me hercules

hoc est per deū **Fidiū**. Nam **Fidius**, ut **Perottus** habet, est deus qui fidei præs
 est. **Plautus** per deū **Fidiū** credis iurato mihi. **Serui**. aut dicit, medius **fidius**
 .i. dios **Ἰδιος**, ἰδιός louis filius. Magus teste **Apuleio**, lingua perfarū est q
 apud nos sacerdos dicitur, qui a uulgo pro maleficio accipit, quod & **Hie**
 rō. tangit super **Danielē** dicens. **Arioli** sunt incantatores. **Magi** qui de signis
 philosophantur. **Malefici** qui sanguine utuntur, & uiciumis, & sæpe contin
 gunt corpora mortuorū. **Chaldæi** sunt quos uulgo **Mathematicos** uocat
Consuetudo aut & sermo cōmunis magos pro maleficis accipit, qui aliter
 habentur apud gentem suā, eo q̄ sint phi caldeorū, & ad artis eius scientiā
 reges quoq; & principes eiusdē gentis oīa faciunt, hęc ille. **Inde** uenit **Magia** 10
 penul. producta, nā p̄ ei diphthongum scribitur. **Vulgus** igitur teste **Aulo**
Gel. lib. i quos gentilitio uocabulo **Chaldæos** dicere oportet **Mathematicis**
 cos dicit. **MAThematici** em̄ dicuntur eodem teste, id est disciplinis uacant
 tes, quoniā geometriā, gnomonicā, musicā, ceterasq; itē disciplinas altiores
 μαθηματα, id est disciplinas ueteres græci appellabāt. **Macellū** teste **Pom**
 peio dicitur a **Macello** quodā, qui exercebat in urbe laurocinisū, quo dāna
 to censores **Aemilius** & **Fuluius** statuerūt, uti in domo eius opsonia uēde
 rentur, non sequor in hac parte **Donatū**, qui super **Terēnij Eunuchū** uult
 a macladīs pecoribus macellū dictū, nam ut **Varro** dicit. **Macellū** est locus 20
 ubi omnia ad uictū pertinētia uenduntur. **Et** sic macellū annone, teu korn
 hus oder marck. **Macellū** holitorisū, uulgo krautmarck, & sic de singul. **Ci**
 ij. de diuinatiōe. putabā annonā in macello cariorē fore. **Et** **Varro** lib. pri.
 forū holitorisū hoc erat antiquū macellū. **Plautus** in pseudo. **Et** ad macel
 lum, ut pisciū quicquid est precio præstinē, ibi macellū pisciū, teuto. visch
 marckt. **Item** macellū opsonior; ubi opsonia uendunt. **Inde** macellarij non
 sunt lanij tm̄ siue laniones sicut uulgus existimat, sed oēs qui uendūt escus
 lēta & poculēta. **Modernus** ior. uocabulū est quo nemo ex elegātoribus
 & ueteribus usus est, & iuxta **Laurentiū** penitus gothicū, eo autē uocabus
 lo quod ego sciā utitur **Ruffi**. in ioseph in antiquitate iudaica lib. i. **Dicas** 30
 igit uel iuniores, uel recētiores, uel græco uocabulo neoterici, nō moderni
 moderniores. **Item** secta recētior q̄ alij minus bene uocat uia modernorū
 uel uia realiū. **Secta** etiā uel hēresis dicendū est, nō uia. **HA**eresis em̄ pprie
 significat nihil aliud q̄ opinionē, siue electionē, unde **Hiero.** sup. episto. ad
Titū. **Hæresis** græce ab electione dicit, q̄. s. unusquisq; sibi eligat quod ei me
 lius esse uideatur, philosophi quoq; stoici, peripaterici, academici, epicurei,
 uel alius hēreseos appellāt. **Idem** lib. ij. sup. epis. ad **Gala**. **Heresis** autē græce
 ab electione dicit, q̄. s. eā sibi unusquisq; eligat disciplinā quā putat esse me
 liorem, quicūq; igitur aliter scripturā intelligit q̄ sensus spiritus sancti flagi
 tat, quo conscripta est licet de ecclesia non recesserit, tamē hēreticus appella
 ri potest. hic uides ex **Hiero.** quomodo hēresis a propria significatiōe trans
 sumatur ad peruersam illorū doctrinā, qui nunc hēretici & schismatici dis
 cuntur. **Est** etiā differētia inter hēresim & schisma, ut idē tradit **Hiero.** qd hē
 resis puersum dogma habet. **SCH**isma ppter specialē dissensionē ab eccle
 n iij

sta separatur. Cæterū nullū schisma non sibi aliquā constringit hæresim, ut
 recte ab ecclesia recessisse uideatur, deriuatur, autē hæresis, ab ἀπίστωι αερο
 mę quod opto significat, uel eligo, non ab hæreo hæres, ut Hugutio cū cæ
 teris allucinā, **Maria** nomē beatæ uirginis & humani generis cōsolatri
 cis, & dicit non a mas maris, ut quidā male dicūt meo iudicio, sed ut tradit
Hiero. in hebraicis nominibus **Maria** hebraicū est, & interpretat stella ma
 ris, siue amarū mare, & idem in alio loco. **Maria** est illuminās seu illuminas
 ta, & idem. Sciendū q̄ **Maria** sermone syro dñā nuncupatur, & debet enū
 ciari penul. correpta, non producta. **Claudi.** **Præparat** & pulchros mariæ
 10 sed luce minores **Eligit** ornatus. **Idem.** **Formosus** Mariā ducit honorius, **Lu**
 uencus poeta. **Urgetur** monitus Mariā puerūq; **Iosephus.** **Idem.** Edidit hic
 Mariā **Dauidis** origine **Ioseph.** **Sedulius.** Quis fuit ille nitor Marię cū **Chri**
 stus ab aluo, idē tamē semel produxit. Sed an græcis nominibus græcus sit
 dandus accentus apud latinos, iudicent doctiores. **Martia.** em̄ **Capella** dicit
 de accētibus, græca noīa si in latinū transeūt accipiūt latinū accētū, nisi ma
 neant græca, quod si manserint græca, accentu græco proferēda sunt, debet
 ergo adonis, creusa cōtra morē græcæ linguæ imperitorū prima acuta p̄
 ferri. **Econtrario** **Simois,** **Corydon,** periphās penultima acui nō antepenul
 20 tima, ut dicit **Codrus.** **Atraphael** regius super **Quintilia,** dicit hinc manife
 ste colligitur quosdā qui alijs doctiores uideri uolūt male sentire, cum eos
 reprehēdāt qui **Mariā,** **Sophiā** et similia acuta a fine secūda proferūt, quicq;
Iacobū, **Hyslopū,** **Paracletū,** **Simonē** & hmōi tertia a fine acuta enunciant
 cum ipsi maiore sint digni castigatione, ut qui ueterē, syncerāq; pronūciādī
 nomina græca consuetudinē corrumpūt. Nam græcis nominibus ex **Fabij**
 sententiā, græci accentus sunt tribuēdi. hæc ille. **At** p̄oetarū alia est obserua
 tio quo ad quantitatē, ut in **Maria** & **Iacobus** legere possumus, non tamen
 repugno quā pronūcianda in soluta oratione proferātur scđm græcum
 accentū, sic ut dicit **Raphael,** qui etiā tantū de pronūciatione, non de quan
 titate loquitur. **Q̄,** si latina facies, & latino accentu etiā proferēda sunt **De**
 30 quantitate autē ut diximus iudices. Non autē scđm græcū accentū quantis
 tatem iudicabis, quoniā sæpe breuis acuitur & econtrario. Sed ut **Raphaē**
 lis argumentū cōfute. s. breuissime. **Respōdebo** cum **Diomede.** **Verba** græ
 ca græcis accētibus efferimus, si n̄sdem literis enūciauerimus in latinis. In
 de cessat græcus accentus in nomine **Iacobus.** **Paracletus,** **Hyslopus,** **Maria**
marie, **Simon** **simonis,** quā transferunt iam in latinā declinationē. **Modi**
 cum non dicitur parū proprie, nec modicus, a. um. paruus, sed modicus
 a modo significat tēperatus, & qui habet modū in rebus, & sic legi de san
 cto **Martino.** **Martinus** hic pauper & modicus. **Vnde** **Augu.** lib. iij. de do
 ctri. christiana. **Modicus** autē modus nomen imposuit. Nam modica pro
 40 paruīs abusiue non proprie dicimus. **Mythicorax** per y græcū ante c &
 non nocticorax, sicut scribūt indocti, & græcarū literarū inexperti. **Est** enim
 omnino græcū uocabulū, & ualer in latino, id est noctis coruus, hoc ē **Bu**
bo, q̄uis **Hiero.** dicat idē quod noctua, teu. nachu ap, a nyx nyctos vuxtor

in genitiuo, id est noctis. Et corax, id est coruus. lege igitur in Psalterio, factus sum sicut nyctycorax in domicilio. **Q.** si futuri sint quidam inerediti grama tiste qui hoc meum opus tanquam temerarium reprobant, cur aduersus auctores ritate iam inueteratam, & omnium hominum opinionem aliqua in sacris scripturis emendare tentauerim. **H.**is respondebo uerbis Hieronymi in epist. ad Marcella. Non adeo hebetis me cordis & tam crassae rusticitatis esse, ut aliter quid de diuinis scripturis, aut corrigendum putauerim, aut non diuinitus inspiratum, sed latinorum codicum uitiositatem, quae ex diuersitate librorum omnium comprobata ad graecae originem, unde & ipsi translatum non denegant, uoluisse reuocare, quibus si displicet fontis unda purissimi, cœnolos riuus los bibant. **Necromantia** uel **necyomantia** in ultima per t scribendum & proferendum, non est graeca dictio, & significat diuinationem quae sit per mortuos, & dicitur a νεκρός καὶ νέκυος, id est mortuus, & μαντεία diuinatione uel uaticinium, quasi diuinatione mortuorum. **Dicimus** igitur **necromantia** uel **necyomantia** per t in ultima & i longo. **Indocti** autem scribunt **nigromantia**.

Nanus graece dicitur **Aul. Gelli**. in penult. noctium suarum, latine **Pumilio** dicitur, teuto. 3vuerg. **Nanos** enim graeci uocauerunt breui, atque humili corpore homines paululum supra terram extantes, nostri scribunt **gnanus** & **masle**, ut legentibus graecas literas & **Gelli** optime constat, dicit autem **Perotus**. **Pumilio**. onis, & **pumilius**, **pumilia** posse declinari, non sunt autem **pumilio**nes inter homines, sed etiam inter caetera animalia, dicitur **Plinio** lib. natu. histo. xi. **Pumilionem** genus in omnibus animalibus est, atque etiam inter uolucres. **Item** etiam de arboribus dicitur **Pumilio**nes, unde & idem **Plini**, lib. xij. quoniam arborum etiam abortus inuenimus, hoc quoque ergo in genere **pumilionum** infelicitas dicta erit. **Non** sunt autem idem **Mani** & **Pygmei**, ut imperiti dicunt. **Sunt** enim **Pygmei** teste **Plinio** li. vii. populi Indiae, qui cum sint breuissimae staturae, & uix duos excedant pedes & quadratè, transumptiue possunt accipi pro nanis. **Sicut** si dixerimus de paruo homine **Zachus** est, de quo in euangelio. **Nullibi** uocabulum opicium est & barbarum, si credimus **Vallae**. **Et** **nullotiens** penitus gothicum. **Nullatenus** uocabulum est apud eruditos nullo in usu, apud indoctos frequentius, a quo donec apud receptos inuenias, abstinere te uelim. **Numularii** quare in dictione **Trapezita**. **Nux** generale uocabulum est omnium fructuum qui foris duro teguntur, & intus habent quod est esui, ex sententia **Macrobi**, & sic plures sunt nuxces, ut **IVGLans** quasi **louis glans**, teuto. **vuelshchnus**. **Hæc** a graecis **basilica** nominatur. **Nux auellana** ex arbore est quae **corylus** dicitur **haselnus**, hæc etiam **Prænestina** dicitur, hanc graeci **pontica** dicunt. **Nux castanea** uocatur etiam **heracleotica**. **Nux amigdala**, teuto. **mandelkern**, hæc graeca, dicitur & **thasia** **Perficium**, teuto. **persich**, quae etiam **nux mollusca** dicitur. **Item** **nux tarantina**, **nux pinea** &c. hæc **Macro**. in. iij. satur. **Nubo** uerbum neutro passiuum habet in preterito **nupsi** & **nuptus sum**, sic & **ueneo** etiam **ueneor** in passiuua uoce dicitur. **Inde** ego **deceptus** scripsi aliquando **uapulatus** sum cum **uapulauit** dicendum fuisset, nunc enim potui interim ita reperire apud idoneos,

DE AEUSSIONE

& ut reuertar. Nubere proprie mulieres dicitur, sed uiri ducere scilicet mu-
 lieres. At non semper ita obseruatur. Nubo etiam uiris attribuit, ut & nubi
 passiuè mulieribus. **Sene.** li. iij. controuersiarum. **Tyrānus** permisit seruis, ut
 dominis interemptis dominabus suis nubant. Et **Matthæi** ca. xxij. In refer-
 rectione enim neque nubent, neque nubentur. Sed hoc est ex imitatione græca
 quæ interpretem siue sit **Hiero.** siue alius, sæpe facit non aduertere latinatæ,
 & quasi negligere latinæ regulas, ut etiam in episto. ij. **Ioannis** ubi dicit. Os ad
 os loqui ex imitatione græca, ubi nos ore ad os diceremus, sicut etiam illud
Pauli, spero me futurum ad uos, latine uix dicimus, nisi ex græca imitatione
 Nam ut **Hiero.** dicit latina consuetudo græco idiomati non respondet. No-
 uiter si credimus **Vallæ,** non syncere & latine dicitur, sed noue aduerbiū,
 & nouior. Nouiores contredit **philelphus** non dicendum, sed recentiores uel
 iuniores. Atque **Gellius** & post eum **Valla** dicunt. **Ciceronē** nunquam usum fuisse
 se nouissimum & nouissime, decipiuntur, sic enim apud eundem de oratore scri-
 ptum est in calce, quæ uno sunt ad iudicandum nouissima. **Nola** non dis-
 citur pure & uetuste tintinabulum, teuto. glock, ut **Valla** mecum sentit in **Rau-**
 den. **Naula** tamen potest dici organum, unde errore fluxisse crediderim. unde
Suidas ait. **Psalterium** organum est musicum, quod nauila etiam uocatur, nec cam-
 pana bene & prisce, glock. **Hiero.** tamen lib. ij. super episto. ad **Ca.** uideat uo-
 care ærumentum, quod nos uulgo campanam uocamus, sic enim inquit. **Itē**
 quasi ærumentum sonans, & cymbalum tinniens, ut insatuatum sal in stercore co-
 culcandam. **Nola** tamen uulgo dicitur a ciuitate campanie. Sic etiam campana a
 campania, a campana **Hiero.** campanula formauit in episto. ad **Eustochium.**
Nepos ut tradit **Perottus** proprie dicitur filij aut filia filius, unde autis
 & nepos sunt relatiua, & sicut nepotis filius dicitur pronepos, & pronepos
 tis filius abnepos, ita aui pater proauus, & qui proauus pater. abauus, tamen
Aure. **Augu.** **Hiero.** & alij recentiores docti & excellētes uiri usurpant ne-
 potem pro filio fratris, eumque ex fratre siue sorore nepotem uocant, quos ego
 ut in alijs plerisque, ita in hoc libere sequor, cum id nequaquam alienum a ratio-
 ne uideatur, quando quidem patrum fratrum filios diligunt instar nepotum, suntque
 quasi auorum loco. hæc ille. Veruntamen non solum apud ecclesiasticos, sed etiam
Sene. **Vale.** **Maxi.** & alios ita reperies. Et ut **Serui.** dicit. xij. ænei. hic & hæc ne-
 pos dicimus, nam ut neptis dicamus per successiois discretionem admissum
 est. **Oppidum**, ut dicit **Laur.** **Val.** homo ille de latina lingua meritissimus,
 est omnis urbs præter **Romam** quæ peculiari nomine & per antonomasiam,
 hoc est excellentiam urbs uocari cepta, fecit ut ceteræ urbes oppida uocaren-
 tur, teuto. ein stat. Errant igitur grammaticæ nostri qui dicunt oppidum esse uil-
 lam quæ cum ciuitas non sit, eius tamen priuilegij utitur, teuto. ein marckt,
 quorum errorem **Varro** de lingua latina lib. i. apertissime ostendit dicens. **Oppi-**
 da concedebant in **Latio** ethrusco ritu multa. i. iunctis bobus, tauro & uacca
 inferiori aratro circum agebant sulcum, hoc faciebant religionis causa die auspici-
 cato, ut fossa & muro essent munita. Dicitur itaque oppidum **Festo** teste, quod ho-
 mines opes suas conferunt, uel quod opem prebet uel ut **Pöpo.** iuriscōsul. tradit

ab opere, q̄ eius rei causa moenia sunt cōstituta. Inde uenit aduerbiū oppido
do quod pro cito uel statim quādoq̄ accipitur, ut dicit **Serui.** in arte. **Plau.**
reddidi omne aurū oppido. **Aliquādo** oppido .i. ualde, ut dicit **Nonius,**
uel ualde multū, ut dicit **Bestus.** **Plau.** in **Amphitrione** oppido interiꝝ obse
cro hercle quantus, q̄ ualidus est. **Orū** autē hoc aduerbiū teste **Pōpei,** ex
sermone inter se confabulantū, quantū quisq̄ frugū faceret, ut quæ multū
tudo significaret, sepe respondebat, quarū uel oppido satis esset. **Hinc** in cō
suetudinē uenit, ut dicat oppido pro ualde multū. itaq̄ si qui in alijs rebus
utuntur eo, utpote si qui dicat oppido didici, spectauī, ambulauī, errant. q̄
nulli corū subijci potest quod satis est. Item q̄ aliquādo iūgī oppido. **Gel.** 10
lius. **Oppido** q̄ libens feci. **Cæsar** quibus rebus oppido q̄ pauci sub pellis
bus acq̄iescebāt. **Nic** iūgī reprehendendos necesse duxi indoctos, & quos
dam delirātes grāmatistas, qui dicunt oppido media producta debere enū
ciari, ad differētiā oppido in dō & abtō ab oppidū, quod si legissent **Ca**
tullum ad **Rusticū** qui dicit, **Othonis** caput oppido eē pusillū (in quo pha
lēcio cui libet mediocriter literato, liquet i in oppido esse breue) errorē cor
rigerent, & mecū sentiret. **Sed** in pluribus alijs delirant etiā, sicut **Helena** p.
meretrice media breui. **Pro** sancta muliere & **Cōstāntini** matre media pdu.
qd nullus unq̄ ueterū dixisset. **Origenes** penul. habet breuē non longā,
ut uulgus pnūciat. omnia em cōpositata cū γένος genos, quod apud nos 20
genus indicat ge syllabā corripit, de quibus rebus lege **Nestorē** uocabula
riū, quare errauit **Petrus Riga** cum dixit. **Scriptis** **Origenes** q̄ non tenebro.
sa fuerunt. **Opinio** quere in dictione reputare. **Omnimode** aduerbiū
nemo ueterū usurpauit. **Obiter** **Pliniana** dictio, ualet enim quantū uul
go incidentaliter, in quo **Valla** errauit, qui accepit obiter pro eo quod est
specialiter. **Obuius** eo tibi, uel ueniā tibi obuiā, latine & usitate dicit, sed
obuiare uerbū quod **Valla** ponit, usitatū uix uspiam apud latinos, ut dicit
Oliuerius reperitur, p̄sertim uetustos, utitur tamē præter alios **Hiero.** con
tra **Ruffi.** **Nūc** tamē tuis assertionibus obuiasse sufficiat. **Et** **Salu.** in **Iugurta**
dicit, **Obuiatū** est, at raro fit, non reprobabo autē facile aliquid q̄ **Salustius** 30
utitur **Osanna**, uel melius **osanna** saluifica interpretat, de quo **Hiero.** in
epi. ad **Damasum** sic scribit. **Et** **osanna** quod nos corrupte propter ignorā
tiam dicimus **osanna**, saluifica, siue saluū fac exprimitur, o si ergo saluifica
interpretat, **anna** in reiectio deprecantis est. **Si** ex duobus uelis uerbū cōposi
tū facere dices **osāna**, siue ut nos loquimur **osanna** media uocali litera **elisa**
Reuchlin **Phorcēsis** scdm̄ hebraicā orthographiā scribit **oschāna.** **Orga**
nū est instrumentū musicū qd̄ habet chordas, ita **Pōpei.** dicit. **Nā** ut in **orga**
no chordæ, sic in machina intēdunt funes. **Et** diuus **Hiero.** in prologo psal
morū dicit. **Psalm** græcū est, & latine organū dicit, quē hebrēi **nablath** uo
cant. **Et** idē in epist. ad **Dardanū.** **PSAL**teriū græcū, dicit latine laudatoriū 40
docens in clypei modū quadrati eē formatū chordarū decē, unde **Psalmos**
graphus. In psalterio decachordo psallā tibi, scias tū ut alibi dixi, **Organū**
esse generale instrumentū omniū uasorū musicalū, immo & aliarū rerū

DE ABBVSIONE

ut organum uisus, sicut alibi dixi, uerū psalmus & psalteriū non differunt.

Officiales ab eruditīs & latinis dicuntur ministri, apparitoresq; ipsorū magistratuū. unde **V**lpia. ff. de pœnis. l. si quis forte. **S**ed multa extant exēpla, quæ non tñ officialiū suorū, nec sub se agentū, uerū seruos suos pœna affecerint. **E**t **A**pulei. lib. i. meta. lubet officialē suū insuper pisces incendere, ac pedibus suis totos obterere, uulgo aut̄ nomināt officialē pro ipso magistratu, & eo qui in aliq; dignitate super ceteros est. **V**t alij apud **A**puleiū accipiunt officialē. Sicut & uulgo officiū pro magistratu ponūt, nō sine auctoritate. inquit em̄ **S**eneca, sexagesimus annus ab officio me dimittet, ponit et **T**reuellius **P**ollito, palatina officia, ac **L**apridiū dicit. In animo habuit, omnibus officijs genus uestiū propriū dare, possumus tamē ibi officia in uera significatiōe accipere, q; efficiat quod unūquemq; deceat pro conditione personarū, ab efficiendo em̄ dicitur, **A**uctoribus **A**mbrosio & **D**onato. Inde ab **A**pulei. dicūtur officia feralia, aliquādo inferalia q̄ mortuis fiunt. **O**fficiati pro illis qui sunt in officio & dignitate barbarū est.

Obedire est audiēdo obsequi, ab ob & audio. **A**ntiqui dicebāt obaudire. **Q** autē nostri uulgo accipiūt obaudire pro non audire, teuto. vberhorren, q; bene, ipsi uiderint, ego em̄ nuncq; legi in hac significatiōe apud uerteres. **P**rocerū a cera deducit, & significat prolixū, & in longū productū quasi ad similitudinē ceræ extensum, teuto. gerad, oder hoch, sicut homo procerus, ein gerad vnd lang mensch. **E**cōtrario humilis, teuto. kurtz vnd nider, & non solū de animalibus, sed & de arboribus, & id genus rebus dicuntur. **D**e arboribus. **S**ene. episto. c. i. Quod in magnis euenit montibus quorū proceritas minus apparet lōge intuetibus. **E**rgo procerā arbor ein hoher baum, sicut ecōtrario humilis arbor, niderer baum. **V**irg. in bucol. **H**umilescq; myricæ. **D**e hominibus **P**ompo. **M**ela de Iudea loquēs, alij humiles, paruicq; alij proceri & corpore ingētes. **V**bi obiter annotandū. **P**arui homines, teuto. klein menschē, sed ingentes gros, sicut hic, & pro eodem **V**asti. **S**ene. episto. lxi. ut uastissimorq; edacillimorūq; animalū auiditatem uinceremus. **P**incerna uocabulū est triuialiū & uulgi, sed pro eo possūmus dicere uel pocillator, ut **A**puleiū, Ioui suus pocillator ille rusticus puter &c., uel princeps uinariorū, ut habetur in **B**iblijs, post hæc uerba, peccauit princeps uinariorum regis **A**egypti, ibi dicit **H**ieronymus, ubi nos possumus more uulgi uocare pincernā, nec uile putetur officiū, cum apud reges barbaros usq; hodie maximæ dignitatis sit regi poculū porrexisse. **P**oetæ quoq; de **C**atamito & **I**oue scripserunt, q; amaliū suum huic officio manciparit, hæc ille. **V**INARIUS tamē proprie dicitur qui uendit uinū. **P**incerna uero qui administrat. **P**arascue sceues. interpretat̄ preparatio. **E**st autem parascue dies quem uulgo ueneris appellant, tractū de consuetudine iudæorū, quia ea die preparāt uictuū necessaria pro sabbato, quod superstitiose adeo colebant, ut ne uisq; quidē necessaria parare uellent, producit quoq; penul. ut dicit **P**ompi. **E**t descendit a παράσκευα parascuazo qd

est præparo. Vnde & præparatio interpretat, ut diximus, neq; ex paro. a. & sceua cõponitur, ut allucinari **Mugutio**, **Catholicon** & eorum socij.

Prostitulũ (ut dicit **Valla** in **Rauden.**) non est quod lupanar, sed ipsum scortũ, & meretrix, & apud **Hieroñ.** frequẽter inuenit, ait em̄. Prostitula regnum dei non possidebit. **Idem** lib. ij. cõtra **Ruffi.** Et quæ hodie uirgo, posita prostitulũ sit. **Idem** tamẽ **Hiero.** ut alibi dixi, etiã prostitulũ pro lupanari posuit. **At** ego de hoc nihil possum affirmare. Scio tamẽ apud **Noniũ** prostitutas accipi pro scortis. **Et** idẽ apud **Tertu.** qui dicit, inter matronas & prostitutas nullũ de habitu discrimẽ relictũ est. **LVP**anar autẽ significat domũ meretricis, a lupa quæ meretrix dicit, & sic lupa. i. meretrix nutrit **Romulũ** & **Remũ**, ut testis est **Liuius**, **Lactan.** **Augu.** & alij. **Promer** calia quidam existimãt proprie dici merces quæ prius minoris emũtur, ut postea pluris distrahãtur, quarũ rerũ negociatores **Propolæ'** nuncupãtur, media longa, teu. vff oder furkeisser. **Peluis** est uas aquariũ, in quo uaria perluũtur, pelluuiæ autẽ sunt quibus pedes lauant, ut **MAL**luuiæ quibus manus. **Passiones** pro morbis animi uel corporis a recentioribus dicuntur, præsertimq; ecclesiasticis scriptoribus, quæ græce dicunt $\pi\alpha\theta\eta$ pathe, unde & **Augu.** lib. ix. ca. iij. de ciui. dei. De his animi motibus. quas græci pathe, nostri autẽ quidã (ut **Cicero**) perturbatões, quidã affectiones, uel affectus, quidã uero (sicut **Apule.** de græco expressius) **passiones** uocant. **Et** ita etiã usurpat **Apule.** de philosophia **Platonis.** Nãq; iniuriã inordinatã passionẽ & egritudinẽ mentis esse ait. **Et** **Macro.** **passiones** animi sæpe utit. **Verum** alij ethnici scriptores illi emuncti & tersi hac dictione abstinent, perinde ac parũ proba latinãq; quod & diuus **Hiero.** confirmat super **Zacharia** propheta dicens. possumus quattuor cornua quæ regnauerũt cõtra populum dei, & quattuor $\pi\alpha\theta\eta$ accipere, quæ eruditũ nõ uerbũ de uerbo exprimentes $\kappa\alpha\kappa\omicron\varsigma\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ kakoselos **passiones**, sed perturbatões interpretãtur, non **Liuius**, non **Quintilia.** non **Pli.** non **Cellus**, non quispiã ex illa cohorte scriptorũ classicorũ, hoc uocabulũ usurpat, non columẽ eloquẽtiẽ **Cicero**, sed pro eo dicũt perturbatões uel affectus, ut in eadẽ dictione uicimus. **Indocti** etiã & barbari dicũt **passionor.** naris. & onatus. quod oino barbarum est. **Petrus** **petra** male per etymologiã latinã exponit **petra** quasi pede trita, ut est apud indoctos, quia græcũ nomẽ non patit latinã etymologiam, ut dicit **Serui.** **At** **petrus** & **petra** græca sunt noia, & $\pi\epsilon\tau\rho\alpha$ saxum ualet. **Item** **Cæphas** non est nomẽ græcũ, ut indocti credũt, sed hebræum uel potius syriacũ, dicẽte diuo **Hiero.** lib. i. sup **Gala.** non aliud significat **Petrus**, aliud **Cæphas**, sed q̄ nos græce **petrã**, hanc hebræi & syri, propter linguam inter se uicinã, **Cæphã** nuncupãt, nec **petrus** est nomẽ propriũ principis **Apostolorũ**, sed **Symon**, quod idẽ testatur **Hiero.** **Ex** dño multi sortiti sunt uocabula, ita & **Simoni** qui credebat i **petrã** **Christũ**, **Petri** largitus est nomẽ. **Potissimũ** dicendũ est a potis, nemo em̄ nisi **Prisci**, dixit potissime, qui tamen in hoc non satis recipit. **Puteus**, teuto. significat ein brun, ex quo aquã bibendã haurimus, non locus ubi confluit imunda aqua, ut

DE ABRVSIONE

indoctū ubiq; interpretant, quod ex idoneis auctoribus non obscure intelliges, **V**arro fontanalia a fonte, q; is dies feriē eius ab eo cum in fontes coronas iaciūt, & puteos coronat. **C**ice. lib. ij. de diuinatione. qui cū aquā uidiſſet ex puteo hauſtā, terræ motū dixit fututū. Et meus ille **L**actā. lib. iij. cap. xxvii. **D**emocritus quaſi in puteo quodā ſic alto, ut fundus ſit nullus ueritatem iacere demerſam. Et **C**aſſiodo. in **P**ſal. puteus dicitur hiatus patēs in terrę ſinibus excauatus, aquas cōtinēs humanis uſibus attributas. Inde putearius, quo uocabulo **P**linius uicitur, eſt qui puteos fodit, teu. brünengraber.

Paſſum dicitur id generoſiſſimū uinū quod uulgo, & non latine neoterici dicitur maluaticū uel malmaticū. **V**ocabularius rerū indoctiſſime dicitur malfeſia, uel malfeſetū. **A**udiui hoc uinū ab hoīe docto, & in penſitādīs ſcripſis in primis callido dicitur uinū cretæū, eo q; ex **C**reta allatū eēt. **P**aufa eſt requies alicuius rei. **A**ccius in epigono. Et nobis datur pauſa loquendi **L**u. ci. lib. i. **H**æc ubi dicta dedit pauſam facit ore loquēdi. **I**nde noſtri formant uerbū pauſare, quod neſcio an eleganter dicat nec ne, ego em nondū legiſti, apud aliquem ethnici, ſed eccleſiaſticos quoſdā. **P**rælatuſ, prior, præpoſituſ, dæmonū, ut habet, xxvi. q. v. uocat mulieres incantrices, quas teuto vnholden uel hetzen uocamus, a **P**ythonio **A**polline, q; is auctor fuerit diuinationi. **S**ed ego magis proba & uſitata dictione phœbades dicerē. i. fatiloq; non incantrices. **P**ythoniſſas em apud priſcos nunq; legi, quod ſi probū eſt uocabulū. **P**ythoniſſas dicemus ſine h in prima, nā & in ſacris literis legimus ſpiritū pythonis πύθωνια πύθωνιο **A**polliniſ. ſ. qui auctor diuinationi fuit. **V**ero autem & priſco uocabulo dicitur ſage, eo q; ſatis agant, ut dicit **A**cron grāmaticuſ in carmi. **M**oratiij. **Q**uę ſaga quis te ſoluere theſſaliſ maguſ uenenis. **A**pule. **S**agæ mulieres ora mortuorū paſſim demorſicant.

Præfectuſ urbiſ uel pagi, latine dicitur, qui a barbaris **S**cultetuſ dicitur uel aduocatuſ. **P**omeriū, **T**ituſ **L**iuuſ inquit eēt locū ad muros intra & extra, in quo ædificare non licet, quaſi poſt mœnia, teu. zvingelhoff, non ut indocti dicunt apffelgart. **S**ed pomariū dicitur locus cōſituſ pomis. **H**ora. **E**t uda mollibuſ pomaria riuis **S**erui. tamē in arte dicit pometa dicuntur loca ubi pōmā naſcunt. **P**omaria autē ubi ſeruātur, ut penaria. In quibuſ dictionibuſ errauit **G**ræciſta, ut ſuo loco dicā. **P**ugio eſt breue telū lateri adhærens, a pungendo. **V**el ut alij uolunt a pugno dictuſ, meo iudicio, apud barbaroſ & uulgareſ uocatur ruſſile. **P**ræco a præcinendo, qui ad res emēdas homineſ cogebat, & auctiōnē indicebat & auditiā, teu. vucin vſyrieffler, oder anderer ding. **S**ic & præco uerbi diuini dicitur qui uulgo prædicatur dicitur. **P**ublicani ſunt, ut dicit **V**lpia. ff. de publica. & ueſtig. q. publico fruuntur. **N**am ideo nomen habēt, ſiue fiſco ueſtigal pendant, uel etiā tributū conſequātur, & omneſ qui quid a fiſco cōducūt, recte appellātur publicani. hæc ille. teuto. zoller, oder die etvvas von einer gemein beſton, uulgo, & non latine ſatis **D**aciarij uocant, **A**ecurſiuſ quem etiā indocti præbecula auctorem ſequitur, meras nugæ, dicens in eo titulo quo ſuſ

pra. **P**ublicani quasi publice peccātes, ut in **Euan.** sed nō est uerū, sunt enim & honesti & probi uiri in hoc genere. **Cice.** em̄ in oratiōe p̄ **Pōpeio.** **Mā** & publicani (in q̄) hoīes & honestissimi & honoratissimi, suas rōnes & copias in illā prouinciā cōtulerūt, quorū ipsorum per se res & fortunæ curæ uobis esse debent, atq̄ uerū est sc̄dm̄ tropologiā theologorū, teste **Hieron.** publicani uocant̄ qui seculi sectant̄ lucra, & exigūt uectigal p̄ negociationes, & fraudes ac furta, scelerataq̄ periuria. **Ve**ctigal etiā uulgo & non satis latine **Dacias** uocant̄, nec item quibus hodie legulei utunt̄, latine dicitur **Gabella**, extimū **Pedagiū**, nec credo reperiri apud iuriscōsultos illos latinos et excultos. **P**roficio fructū, & quasi profectū facio. **C**auē autē barbare loq̄ **io** cum paganis sacerdotibus, proficiat uobis, quod uitiū etiā semidocti grā manifeste aduertere deberēt, cū hic sit uerbū personale sine supposito, quod in tertiā persona non intelligitur, sed expresse debeat. poni suppositū, dicite autē si uultis, proficite, uel proficiatis, doctiores autē dicūt bona salus, bona uita, uel pax uobis, ponite hic ante oculos, quomodo quidā ignarus sacerdos, derisus sit a docto scholastico his carminibus.

Vallanus sacerdos.

Proficiat domino super alta schola artificio.

SCHOLASTICUS.

Tu loqueris nec romanū pagane sacerdos.

Græca sapis minime, nescio quid loqueris.

SA CERDOS. Cum nummis locus facit me cunctis bene doctus.

SCHOLASTICUS. Grammaticamq̄ rotas, laceras, & mille figuris.

Rhetoricus color est, proficiat domino.

SA CERDOS. Propter bonum rythmū debes confundere totum.

SCHOLASTICUS. Sis ergo ignarus cum nummis omne per æuum,

Ipsē bonas artes prefero diuitijs.

Pensio dicitur a pendendo q̄ datur pro usu alicuius rei, ut agri aut domus &c. teu. zeins. **V**lpia. ff. de migrādo. l. i. hoc interdictū, pponit̄ inquilino, qui soluta pensione uult migrare, & post. **S**i pensio nōdū debeat &c. **30** unde pendo. is. zins geben. **E**rgo barbare loquuntur qui dicunt, dedisti census domus, deberēt enim dicere pensionē. unde **Cice.** episto. lib. vi. ad **Lesptam** **Dolobellæ** procuratoribus exigā primā pensionē. **P**ensionarius autem quo nōnulli utunt̄ barbarū est, ut in **Rauden.** testatur **Valla.** **C**ensus igitur non est pensio, nisi apud indoctos, sed aut quicquid fortunarū quis habet census est, ut census meus, teuto. mein gut vnd mein vermogen. **P**li. iunior in epi. **Q**uæ uel in primis census hoīm spectādos arbitrat̄. **E**t **Quintili.** in decla. **A**biere cēsus mei &c. aut id qd̄ principi p̄ capita soluit̄. **L**uca. in. ii. **T**unc cōditus imo. **E**ruit̄ templo multis non tactus ab annis. **R**omani census populi. **P**eripateticus qd̄ significet, & unde ueniat quere in dictione **A**ristoteles. **P**atrius & paternus quō differant. quære in dictione **uerna.** **P**ortētus, nō portētus dicimus, uide in dictione **monstruosus.** **40**

DE ABRVSIONE

Pumilio uel **pumilius**. Item **pygmeus** in dictione **Nanus** uide. **Pellio**, **onis**. latinus dicitur & **usitatus** quod **pellifex**, uide in dictione **uictor** de **u**. **Et pelliparius**, **teu**, **ledergerber**, non est uocabulum in ore doctoꝝ, sed **barbarorum**, sed **coriarius** latinum uocabulum est in hoc significato. **Hiero.** contra **Ruffinum**. Quasi si **fullo** & **coriarius** moneat pigmentarium, ut **naribus** obturatis **tabernas** suas pretereat. **Phiala** per i latinum non significat uitreum uas tamen, **teu**, **angster**, ut **plebeia** grammatistarum turba ubique proclamat. Sed ut **Iulius Pulux** auctor est, uasa queque uini, aut aque **phialae** dici possunt. unde **Martia**. Quia labor in **phiala** docti **myos anne myronis**, et **luuena**. **Saty. v.** **phialas** aurea uasa uocat dicens. **Virro** tenet **phialas** tibi non committitur aurum, hoc est aurea uasa. Sic etiam **Pomponius iuriscōsultus**. ff. de auro & argē. Cedant igitur gemae **phialis** uel **lancibus** inclusae auro, **argentoue**. **Præcise** indoctum uulgus accipit pro totaliter, ut ita loquar, uel omnimoda similitudine, ut tu **præcise** scribis ut ego, **teu**, **gleich**. Sed **præcise** significat **imperfecte** & **incomplete**, & **resecatum**, a **præcindendo**, quod optime **Cice**. ostendit. n. de natu. deo. di. Sed id **præcise** dicitur, ut si quis dicat **Atheniensium** **rempu. cōsilio** regi, de sit illud **areopagi**, sic cum dicimus **prouidētia** mundum administrari, deesse arbitror deorum. **Paropsis** **παροψις** legendum est in euangelio **passionis** **Christi**, non **parapsis**, **idis**. & significat **opsionorum** **repositorium**. **Martia**. Cum portat gaudens ancilla **paropside** **rubra** **Halecē**. **Patria** quid sit notum est, cuiusque **natale** solium. **Patriare** autem & **repatriare** sunt uocabula rustica, & non digna doctis uiris. **Similiter** **patriota** & **cōpatriota** **barbara** uocabula sunt, sed **uernaculus** uel **gentilis**, uide in dictione **uerna**, & in dictione **gentilis**. **Paracletus** dicendum est per e longam in penultima syllaba, non **paraclytus** in penultima breui, sicut proferunt indocti. Et signi. **paracletus** hortator uel consolator. Itaque **pollicetur** **Iesus** discipulis suis **missurum** se **paracletum** spiritum, hoc est **adhortatorem** siue **deprecatorē**, hoc est **aduocatū**, ut uulgus interpretatur, siue etiam **consolatorē**. Idem quod confirmat **Hiero.** in prologo **comētariorum** in **iohelē** dicens. **παράκλησις**, id est **cōsolatio**. **Paraclytus** uero significat **infamem** & **malū**, quod in christum est **impiū** dicere. Nam **παρά** **para**, in hac **cōpositione** preter uel **diminutionē** & **κλυτός**, id est **fama**, sed **paracletus** descendit a uerbo **παρακαλέω**, quod & **rogo** significat & **honor** apud **priscos** apud **iuniores** uero **græcos** etiam **pro** **cōsolator** reperitur, ab hoc autem uerbo **παρακλήτωρ** **paracletor** descendit & **paracletus**, & qui in foro ac **iudiciis** a nostris **deprecatores** uocant, hi apud **græcos** nominant **παρακλητορες**, de quibus rebus plenius legas in **epi. Philel.** Et apud **Ioannē** **Craftonū**. **Paraganus** in dictione **gentilis** uide. **Pruiatim** aduerbialiter dicendum est, uel **pruiato**, non **pruiate** quod non reperit. **Processiones** **sacerdotum** &c. non bene, uide in dictione **supplico**. **Pituita** latine dicitur quod **phlegma** **græce** uel est **morbis** ex **catarrho** **pueniens**, de qua **Valla** sic dicit. Ego **puto** **pituitam** latine idem esse quod **Catarrhus** **græce**, hoc est quod **emlibet** **humorem** **redundantē**, quod ex ore, **naribusque** **fluit**, uel etiam si non **flueret**, etiam non **redunderet**, quod intelligit **Cice**. lib. pri. **Tuscu**. cum inquit. Nam **sanguinē**, **bilem**,

pituitam, ossa, nervos, uenas, omnē deniq; membrorū, & tōtius corporis figurā. Pomū generale nomen est omnīū fructuū, qui ex arboribus esui apud proueniūt. Item & malū nomē generale est si credimus **Macrobi.** in. iij. **Satur.** qui sic inquit. Sunt de agricultura scriptores qui nuces & mala sic diuidunt, ut nuces dicant omne pomū quod foris duro tegat, & intus habet quod esui est. Malū uero quod foris habeat qd esui est, & durū intus inclusat. Paruificare quo interdū sacri canones utunt, uerbū est fordidiū. **Pre**rogatiua dicitur laīne, quæ a barbaris præeinentia dicitur. **Prægnans** laīne dicitur, impregnans, impregnata barbāre & nō laīne, ut **Hiero.** sup. **Esai** am dicit. De babiloniis qui paruulis nō pepercerint, & suis eos iaculis uulnerarint, nec prægnantibus sint miserti. **Ulpia**, ff. de his qui no. infa. notatur quæ per calumniā uentris nomīne in possessionē missa est dū se asseuerat prægnantē. **Et Paulus** eodē. cū non prægnans esset, uel ex aliō cōcepisset, & **sæpe**. ff. de libe. agno. At in re manifesta nō opus est plura allegare. **Parçetia** cū ex diphthongo in secunda syllaba cōponitur ex para præpositiōe, quod iuxta significat, & **οἶκος** quod est domus, & dicitur incolatus & peregrinatio ut dicitur **Hiero.** ubi scī. domus cōtiguę sunt. At parochus & parochia etiā bene dicuntur, ut alibi notaui. **Propinare** est prægustato uīno leuiter poculū alteri offerre. **Sed** iam utunt, ut propinare sit cibū, potūq; extra ordinariū uoluptatis gratia cum amicis sumere, quod uulgo cōpotare & cōbibere dicimus. **Indocū** autē hoc uocant zechare gothico uocabulo, male ergo nostri dicunt ubi propinatur bonū uīnū, i. uenditur. Item propinā uocant condonationē uel aliquod munus, cum **PRO**pinā sit locus publicus iuxta thermas & balnea publica, ubi post lauacriū a fame & siti reficimur, quis **V**a la dixerit propina non dicit, sed popina & popinare. **Poeta** nō a poio. is. ire, uel boo. are, deriuatur, ut **indocū** dicunt, sed a uerbo græco ποιέω, quod est facio deducit, unde poeta laīne ualet factor. **Poetria** uero penul. breui nō est ip̄m poema uel poesis, sed mulier poeseos perita & edocta, unde **Terentianus** dicitur hæc eadem præclara poetria **Sappho**, licet **Acron** ij. sermo. **Horatii** dixerit hanc potriæ insaniā leuiore noīe appello, more uulgi locutus. **Præcordialis** & præcordialissimus, & cordialis ego nō legi, nisi apud barbaros. **Præbenda** ne. ge. in plurali legi apud idoneos scriptores nō præbendas scēmi. ge. ut nostri dicunt. **Liui.** lib. iij. scđi belli punicī. prodeundū igit in cōtionē **Fuluius** p̄tori esse. iudicādāsq; populo publicas necessitates, exhortandosq; qui redempturis auxiliissent patrimonia, ut reip. ex qua creuissent tēpus accomodarent, conducerentq; ex lege præbenda quæ ad exercitiū **Hispaniæ** opus essent ff. de testibus l. inuiri. præbenda non præbendā legendū cenſeo. **Aul. Gel.** li. xv. loquēs de **Ventidio** **Basso**, post eū adoleuisset uitā sibi ægere quæsisse, eūmq; sordide inuenisse cōparandis mulis & uehiculis magistratibus qui prouinciās sortiti forēt præbenda publice cōduxisse. **Erant** em̄ copiarīi quibus erat præceptū, ut præbenda, hoc est sal & ligna legatis publice missis præberent, hic poteris uidere q̄ sint præbenda, & qd proprie significet. **Predicare**, est ut ita dicā, p̄clamare & publice

10

10

10

40

dicere, uel exollere, teu. vsschrien vnd vberheben mit vuorten. Et ut dicitur
Donatus in Eunuchis, predicamus ut res sunt, laudamus, id est extollimus.
 Vel predicamus uoce, laudamus argumētis, unde **Cice. de Ora. lib. ij. Sem.**
 per is sui qui de te oratore sic predicarem. **Plancius ad Cice.** Te predicatorē
 meorū meritorū esse uolui. **Cic. pro Aulo Licinio Archia.** Ipsi illi philoso
 phi in his libellis quos de cōtemnenda gloria scripserunt, in eo ipso in quo
 prædicationē, nobilitatēq; despiciunt p̄dicari de se ac noīari uolunt. Et **Plu
 ni. Cecilius Pomeio Saturnino**, hi uero qui benefacta sua uerbis adornant
 non ideo prædicare, quia fecerint, sed ut predicarēt fecisse creduntur. Et **La
 10 cian. prophetæ unū deū prædicant, unū loquūtur.** Et inde uenit prædicatio
 quæ est proclamatio. Prædicare etiā (licet raro dicatur) in malū efferre & di
 uulgare, ut **Auso. ad Gratianū Cæsarem**, superiora contingā, diues. **Seneca.**
 nec tamē consul arguetur rectius q̄ prædicabitur nō eruditisse indolem
Neronis, sed amasse seuitiā, nostri uulgo minus proprie accipiūt prædicar
 re, ut significet facere sermonē ad populū **Christianū**, quæ concio uocatur
 ut in ea dictione uidimus, cum dicat **Philelp. in epi.** quā uos uulgo appella
 tis prædicationē est homilia & collocutio quædā rerum, præceptorūq; di
 uinorum ad populū. Sermo igitur ille significatur homilia græca dictione,
 ut suo loco uidimus, non prædicatio. Prædicatio em̄ & laus utrunq; unū si
 20 gnificat, ut dicit **Hierony. in epi.** Item cōcionatores uocantur, hi qui apud
 nostros prædicatores dicuntur, ut in dictione concio uidebimus, dicit em̄
Sipontinus pontifex homo impenſe, ut mea fert opinio, doctus, concionā
 tes quos uulgo prædicatores dicerent. **Parisi** pluralis numeri tantū, uel
 parrhisi, ut apud non pœnitendos nuper quosdā neotericos reperi scribis
 tur, significat & ciuitatē & ciues, oppidanolq; sicut **Delphi** pro oppido &
 oppidanis ponitur, similiter **Leōtini, Rubi, Gabii, Turi, Arpi, Argi, Puteo
 li, Philippi, Hirpini** & multa alia, male igitur quidā dicunt ex **Parisiis**, sed
 ex parrhisiis, ut **Iulius Cæsar in Leuteciā Parrhisiorum** scripsit, de quibus
 rebus uide cōmentarium nostrū in **Caro. episto.** Persona, ut **Caius Bals
 30 sus** scriptū reliquit teste **Gellio**, a personando dicitur uulgo schem, quā uul
 gares laruā uocant. Nam caput (inquit ille) & os cooperimento personę te
 ctū undiq; unaq; tantū uocis emittendæ uia peruiūt, quoniā nō uaga neq;
 diffusa est in unū tantūmodo exitū, collectā coactā uocem & magis claros
 canorosq; sonitus facit. Et sic histriones in scæna personas accipiūt, cum aut
 seruū agūt, aut ancillā, aut matronā, aut lenonē, aut parasitū, & mille huius
 modi. **Sueto. de Nerone**, Cantauit tragœdias personatus heroū, deorūq;
 & a **Seneca episto. lx.** dicitur personata felicitas. i. umbrata, & quę similitu
 dinē habeat felicitatis. Et p̄sona i hoīe significat qualitātē, qua alius ab alio
 differt, uel in aīo, uel in corpore, uel in extra positus. **Plini. iunior.** Plurimū
 40 interest quid esse tribunatū putes personā tibi imponas. Caue aut ut perso
 nā p̄p hoīe accipias, barbari em̄ sic loquūtur. Tres personæ fuerunt in do
 mo nostra, uel quot personas habuissū in prandio, cum deberēt dicere tres
 hoīes, uel quot hoīes, ut testis est **Valla.** Ita nec personaliter dices, nam ubi

hodie dicitur personaliter citare docti dicunt uadari. Pythagoreus penult
 tima producit contra uulgi consuetudinem Persius, Meonides quintus pa
 uone ex pythagoreo. Differunt autē pythagorei, pythagoristae, pythagoris
 ci. Pythagorici em sunt pythagorae discipuli. Pythagorei pythagoreoru dis
 scipuli. Pythagoristae uero dicuntur illi qui uitam pythagorae sequuntur,
 haec differentia apud graecos seruat, ut dicit Georgi. Merula. Peiorare
 & meliorare uerba sunt quibus nemo latinus uitur, de receptis loquor.
 Perorationē quidam cumulū, alii conclusionem uocant, in qua rerū repe
 titio summatim fit, quae graece dicitur anacephaleosis. latine dici potest, ut Au
 gustinus interpretatur recapitulatio, at recapitulare quo uitur Hierony. in
 translatione epistolae Pauli ad Ephesios, & recapitulatio quo Augusti. ut
 tur, sunt uerba triuui, & de quotidianae sermocinatiois fece assumpta. Pe
 dica nō signifi. digitū pedis, teu. zhee ut indocti dicunt, sed uincula pedū, sicut
 manicāe uincula manūū. Virgi. Et gruibus pedicas & retia ponere cer
 uis. Praestio sum, uel secundū poetas p̄sto adsum, nec alteri uerbo adiūgis
 tur, & qd significet docet te Vallēsis, qui etiā inter caetera dicit p̄sto sum in
 ultima significatiōe accipi solet. p̄ eo qd nūc dicimus cōpareo, ut ad hanc
 horā p̄sto sis. i. cōpareas. At Laurēū q̄ nūc dicimus cōpareas, nō est oīno
 sine auctore. Iulius Frontinus li. i. Inde qui nō ex causa culpae uidebant ac
 cersiti cōparuerūt, & Lactan. li. v. ca. iij. Cū Domitianus eū punire uellet re
 pente in iudicio nō cōparuit. Et Sene. in prol. decla. Sed saepe qd querēd nō
 cōparuit, aliud agēti p̄sto fuit. Plau. in amphy. & memor sum & diligēs, ut
 q̄ imperes cōpareant. Idē in Aulu. qui mō nūc q̄ cōparebas, nūc cum cōpar
 res peris. Promotiōes nostrī dicūt qd elegantiores uocant cōmendatiōes
 nec tū primū sine auctore. Plī. in epi. ad Cornutiū, postea promotus ad am
 plissimas pcuratiōes nulla occasione corruptus. Sene. epi. ci. ex tenui prin
 cipio se ipse pmouerat. Claudi. Exp̄brare soles ne q̄s promoueris alte. Ves
 getius li. ij. de re milita. ut ex prima cohorte ad gradū quempiā promotus.
 Et Apu. q̄ nihil etiā tūc in suos amores caeteris artibus promoueret, hic tū
 promouere aliud significat quā apud nostros. Pando facit in supino pas
 sum nō pansum, ut testatur Serui. in aenei. & Gel. lib. xiiij. ca. xv. Et ut idem
 Gel. tradit expassum nō expansum, & manibus passis nō p̄sis. Itē uelis pas
 sis, nō pansis quod significat diducis atq; distentis, haec ille. Plau. in milite
 glorioso, dispansis manibus patibulū cū habebis, pro dispassis dixit. Inde in
 Tertulliano. Oppansum uelū perperā legit, pro oppasso, & expansos ungu
 le sodiat, pro expassos, qd si archetypus haberetur nō dubito quin expassos
 & oppassum legeret. At indocti oia cōtaminant sua barbarie. Prouisor,
 oris. pro eo qui p̄uideat magistrū in scholis, uel aliū quempiā in alio, nūc q̄
 potui inuenire apud idoneos latinos sed talis latine & eleganter dicit uel ui
 carius uel adiutor, quo uitū Quintili. li. ij. dicēs, sed magis per adiutores dos
 cent oratores, q̄ nō uidentē tēpora suffectura &c. quos graeci hypodidasca
 los uocāt, ὑποδιδασκαλοσ. Praefinus medi breui color est quē uulgo
 uiridē uocāt, nec tū sine auctore, uiridi em colore uitur Gel. lib. ij. ca. xxvi.

Item **Oui**. Et niger a uiridi turtur amatur aue. Iuena. Saty. ij. Pereunt euf
tus uiridis quo colligo panni. Et **Pli**. in episto. & alij. Punire & multare
dicimus latine. Penare & penalizare barbare & gothice, sed differunt mul
ta & multa sine e, ut & docti scribunt & poena, ut tradit **Vlpia**. ff. de uerb.
signi. **POENA** nomen generale est & omnium delictorum coertio. **MVL**ta spe
cialis peccati, cuius animaduersio hodie pecuniaria est, at multare etiam dici
mus quo ad uitam. **Lactan**. lib. ij. c. iij. qui eam sententiam exceperat, morte mul
ctatus est. & **Florus** lib. i. suspectum regie dominationis presentem morte multa
uit. & **Solinus**, & uelut fateat reatum, poenitentiam suam morte multauit. Et **Cice**
ro lib. i. tuscu. dicit morte multatum. **Plau**. in **Amphy**. dicit, nunquid causam
dicis, quin te hoc multem matrimonio, & alij etiam, de multa plura leges
apud **Gel**. lib. iij. in prolo. & **Varrone** de lingua latina ad **Cice**. **Profapia**.
Quintilia. in viij. lib. uerbum ait esse nimis obliteratum, quo tamen utitur **Sues**
to. **Apu**. & **Iustinus**. quod ego memini, & ipse idem **Quintilia**. & dicit pro
genies, & ut dicit **Marcellus** longitudo generis, dicta a profupando, aut po
terpendo. Quia cum latina dictio sit, ut ex deriuatione cognoscitur, penultia
ma breuis est contra uulgi pronunciationem, quia uocalis ante uocalis in his
res, ego solum apud capitolinum legi. **Peri hermenias** $\omega\epsilon\pi\iota\ \epsilon\pi\eta\mu\epsilon\tau\iota\alpha$ liber est
10 **Aristotelis** in dialectica de interpretatione componitur a peri quod est de
& hermenias genitiuo, id est interpretatione, greci enim carent ablatiuo, dicitur
dum est liber peri hermenias penultia. longa etiam graeco accentu, quoniam per u
diphthongon in penul. scribitur, non peri ermeniarum, ut indocti faciunt. licet
decadum non decadarum Possibile impossibile quodam respuunt tanquam non latine
na, quibus ego non plane assentior (audiui autem a quodam docto **Quintilia**
nunc primum usurpasse haec ipsa) **Oratores** tamen rarissime ea habuisse in usu ad
mitto. Nam oratores dicunt potest fieri, pro possibili, non potest fieri, pro
impossibile, eadem tamen uocabula praeter alios idoneos rerum ecclesiasticarum
scriptores eloquentissimos & a nobis **Christianus Cice**. appellatus ille me
30 **us Lactan**. in usu habet, dicit enim lib. i. ca. viij. dubitet ergo aliquis an quicquam
difficile, aut impossibile sit deo qui tanta excogitauit. **Iustinus** lib. ij. ut **Her**
culi rex quasi impossibile imperauerit. **Macro**. lib. v. satur. quia cum haec tria
ex aequo impossibilia putentur. & **Vege**. de re militi. saepe utitur. At ut uerum
fatear apud eloquentissimos nunquam legi. **Prætorium** significat tabernaculum du
cis, quod alio nomine, ut docet **Quinti**. li. viij. de perspicuitate dicitur augusta
le, ueteres enim omnem magistratum cui pareret exercitus praetorem appellauerunt
ut scribit **Asco**. unde porta praetoria in castris nominatur. Et nauis praetoria
& praefectus praetorio. **Iusti**. lib. ij. Et sexcenti uiri castra quingentorum millium
irrupunt, statimque regis praetorium petunt. Item praetorium dicitur edificium magni
40 ficum in rusticis praedijs, & urbanae uillae, ut docet **Palladius** iurifcon. de ser
ui praedi. ait licere altius tollere & officere praetorio uicini. Principalior
principalis principalissimus non sunt teresa, & satis latina uocabula, si crea
dimus **Georgio Merulae** in **Galeottum** ita dicenti. Nam apud quem princi

paliorem & principalis legis, nisi forsitan Germaniæ & Pannoniæ gentis
 familiarē uocē Romanā putasti, ex quibus dubitari forsitan posset an prin-
 cipalis latine dicat, & satis terse, sed latine dicitur. **Pli.** in. xij. principalia ergo
 in illa thus & myrrha. **Quintilia.** in. xi. Est igitur tropos sermo a naturali et
 principali significatione translatus. **Lactan.** potest esse deus principalis qui
 alijs ortū suū debet. & **Gel.** in. ij. Et in. xij. **Vlpiā.** ff. de iniur. & famo. l. i. Et alijs
 iurisperiti. & **Tertulia.** At hætenus apud **Cice.** nondū inueni. **Princeps**
 item est generis cōmunis. **Principissa** autē latinū non est, sed barbarū & got-
 thicū, in fœminino præter ceteros posuit **Corne.** **Taci.** lib. xij. præmiū ho-
 nestæ operæ assequi q̄: corrūpere cubicula principū fœminarū. **Nonne** & 10
Augu. in sua grāmatica dicit esse generis cōmunis. Et **Hieroñ.** lib. iij. **Regū.**
 ut alibi dixi a principe principi or. aris. uerbū formatur. i. dominor & prin-
 cipē ago, qd uix elegans uerbū existimo, sicut nec principior. aris. quod in
 coho & incipio significat. **Physis** primā syllaba cum y græco dicitur la-
 tine natura, & omnia eius cōposita cum y græco scribi debent, ut physica,
 physiologia, & physicus (teste **Cice.** de natu. deor.) i. naturalis. Et physiol-
 gia (eodem teste). i. naturæ ratio. **Physonomia** autē ad uerbū dicitur naturæ
 regula, & teste **Gellio** id nomen signi. mores naturæq; hominū coniectiōe
 quadā de oris & uultus ingenio, deq; totius corporis habitu sciscitari. **Nos**
 ta autē q; **physis** primā corripit. **Vnde Alexander** nequā, uel ut alijs dicunt 10
Marti. coquus. **Corripit** natura **physim** cursuq; rotatu, sup hoc dicit **Paul-**
lus Pompilius. **Martialis** coquus productā breuiat hoc uersu p̄dicto in dis-
 tione **physis.** & ut idem dicit, sed hunc tu lega coquis. **At bone Pōpili** etiā
physis apud alios corripit, unde **Sibylla**, ut allegat eam **Lactā.** meus lib. iij.
 ea. xij. αὐτὸς ἐμὲ φύσιν πάντων γενεῶν βίό τοιο. Et græcū **distichon** nes-
 seio cuius, sed tamē egregiū & catholicū, εἰὼν πάντα φέρει πολυχῶς χρὸ
 σοῖ δὲν ἀμείβειν ὄνομα καὶ μορφήν καὶ φύσιν ἰδέε τὴν γιν quod sic interpreta-
 tur. **Aeuū** omnia rapit & furtiuū tēpus mutat noia & faciē, & naturā, &
 fortunā. & **Prudētius** cōtra **Symachū.** **Ne** uos o miseri **physicorū** dogmata
 fallat. Et **Phocylides** in suo nuthetico μὴ παρὰ βίον ἕνασ φύσιν εἰς κῆρπον 10
 ἕθεσμον. **Inuenio** etiā corripit in aureis carminibus **Pythagoræ.** & apud **Gre-**
go riū naziazenū in græcis carminibus. **Quattuor** per duplex t scriben-
 dum est, ut uolūt, & triū syllabarū est. **Virg.** x. aeni. **Quattuor** hic iuuenes
 tot idē quos educat **Vphens,** nostri autē male dicūt quattuor duabus syl-
 labis. **Aldus** uult simplici t in prosa & regulariter scribēdū q; quater p̄bet.
Quæstores a quærēda pecunia publica, maleficijsq; indagandis quæsto-
 res dicti. **Horū** autē triplex est genus, & qui publico arario & sumptibus
 publicis p̄erant, reuto. seckelmeister oder silberkämmerer, & hos uulgi & in-
 docti camerarios, camer lengos, bursatores, uel imbursatores dicunt. **Sunt**
 & quæstores qui maleficijs, claudisq; iudicijjs p̄esunt, qui & quæstores par- 40
 ricidij dicebātur. uide **Pompō.** ff. de ori iuris. & quia ut diximus de capite
 cuius **Romani** iniussu populi **Romani** non erat permillum lege cōsulibus
 ius dicere, p̄pterea quæstores cōstituebant a populo, qui capitalibus rebus
 o iij.

præsent, hi appellatur quæstores parricidij, hodie autē dicunt uulgo ma-
 leficioſū iudices, teu. blurichter, & dicti sunt quæstores teste Varrone de lin-
 gua latina lib. pri. a quæredo, qui congrerent publicas pecunias & maleſi-
 cia, ergo dicēdi sunt merito quæſtores, qui iam a uulgo & ſiſcales episcopo-
 rum & Cæſaris dicuntur, cum ſiſcalis ſit res pertinens ad ſiſcū. unde Paulus
 iuris cōſul. ff. de publi. & ueſti. & c. dicit mercatores qui de fundis ſiſcalibus
 mercari cōſueuerūt. i. pertinētibus ad ſiſcū. Item & Suetio. Tranq. de Domi-
 tiano. ſiſcales calūnias magna calūniātū poena repreſſit, ſerebaturq; uox
 Princeps qui debatores non caſtigat irritat. unde ſiſcus eſt pecunia publica
 unde & dicit Aſconius Pedianus ſuper ſecundū Verrinarū, ſiſci ſiſcinæ ſiſ-
 ſcæ ſparte ſunt uenſilia ad maioris ſummæ pecunias capiendas. ſiſcus
 tamē proprie ad principē pertinet. AERariū uero ad rempu. Tertij autem
 quæſtores cōſulibus in bello addebanť ad curā prædæ, & ſpoliorū in pub-
 licū referendorū, ſicut urbani damnatorū bona in publicū referebāt, tertij
 in bello ꝑcipui habebanť, & uice aliqñ fungentes imperatoria in exercitu,
 uulgares apud Italos uocant tales ſeneſchalcos, quos apud nos credo ma-
 ſchalcos dictione ſane barbara. Quindena uocabulum eſt idiorarū, ut
 Valla dicit, ſic nec decena uel quadrātana dicimus latine. **QVOMO**
DO reſpondendū ſit per aduerbia interrogātibus. Cum interrogo, legiſ-
 ſti ne, reſpōdes optime, legi uel etiā. unde Plini. iunior in epi. ad Corne. Ta.
 Sruedes inquā, reſpōdit, etiā. **Vbi** eſt, Mediolani & c. plures autē cum inter-
 rogātur ſcripſiſti, reſpōdent imo pueriliter, imo enim quod per duplex nō
 ſcribendū eſt, & per latinū i aduerbiū eſt eligendi non affirmādi, ut uolunt
 ſed ut uideť, Immo etiā eſt affirmādi. Cice. ad Herēniū lib. iij. in exoratiōe
 quę ſermocinatō dicitur, ita dicēs. Tum mulier. immo quidē iſte rogat &
 ſupplicat. & lib. i. Tuſcu. M. ergo dicis eſſe eos. A. immo, quia nō ſunt & c.
 nec etiā reſpondeas ſic, more barbarorū. Sic em̄ potius ſimilitudinis eſt ad-
 uerbiū q̄ reſpondendi. Similiter ſcdm artē non bene reſpondetur ita, cum
 etiā ſit ſimilitudinis, tamē cū reſponderis ita, non facies ſine auctoritate. **Nā**
Simo apud Terentiū dicentū Dauo mihi ne, reſpōdit ita. **Itē** nec bñ reſpō-
 debis utiq; ſi credimus Laurēti. **Val.** qui dicit utiq; non ita ſolet ad reſpon-
 ſionem adhiberi. Quidā & aliquis Laurētio teſte, ſic differunt, q; quidā
 certū hominē ſignificat, ut quidā uult mihi cōmodato dare Albertum ma-
 gnūm in phyſicis, ibi ſcio ac nominare poſſum quis ille eſt. Aliq; uero &
 quiſpiā incertū hominē designāt, ut aliquis pulſat fores, cū nō poſſum no-
 minare quis ſit, ubi aduertendū eſt, q; noſtri male reſpōdet cum ab eis pul-
 ſantibus aliquādo ſanuā quæſitū fuerit, quis eſt ille, reſpōdet, aliquis, quidā
 em̄ deberet reſpōdere. Hoc cōprobat illud Plauti. **Aedes** aliquid, nolo her-
 cle aliqd, certū q̄ aliquid maleuolo. **Illud** etiā ſciamus improprie dici quo
 quidā utuntur, eſt quid mirū, eſt quid pulchrū, dicendū em̄ eſt quiddā mi-
 rurū, quiddā pulchrū. Nam quid pro aliquid accipitur, non pro quiddam
Ruſticus dicitur ruris cultor, aliquādo tamē eſt propriū nomē, ut epiſto-
 la ſancti Auguſtini ad Ruſticū. Et Catullus ad Ruſticū, pro ut eſt propriū

nomē, ubi quidā differētiē causa scribunt Rusticus per y grēcū ignorantiaē suae testes. Cum nulla nisi græca dictio per y grēcū scribenda sit, qualis Rusticus non est, ubi quidā alij mltō indolēiores dicūt. Rusticus pro ut est nomen propriū media longa, ad differētiā appellatiui nominis rusticus. Cur non faciunt etiā inter scēlix, Clemens, beatus magnus, & cetera multa differētiā: cum illa sint qñq; propria, qñq; appellatiua, q; autem Rusticus propriū media breui, ut debet enuncietur, auctoritas Catulli suffragat dicētis, **A**ten rustice semilauta crura, quilibet ibi carminis mediocriter expertus intelligit in hoc phalæcio rustice facere dactylū. Recens id est nouus. Inde recens uinū. i. nouū, barbari autē dicūt recens socius, id est fortis & audax. **E**t recentiores scriptores, quos dicunt imperitiū nouiores. Cuius contrariū est uetus & uetustū, ut uetus uinū, non antiquū uel senex. **S**ene. epist. lxxiij. quō in uino nimis ueteri ipsa nos amaritudo delectat. **M**iero. in epist. ad Augustu. Bibat uinū uetus cum suauitate & nostra musta contēnat. **R**eligio iuxta Gellii a relinquendo dicit, sicut cerimonix a carento, hinc ueniūt religiosi dies, & sunt hi qui tristi omine infames impeditiq; sunt, in quibus & res diuinas facere, & rem quampiā nouā exordiri temperandū est, hi & dies atri dicuntur, & a neotericoteris his qui canonistæ dicuntur, appellantur ægyptiaci, a prouincia huius rei obseruatrice, quos (ut tradit idem Gell. in lib. ca. ix.) multitudo imperitorum prauē & perperā nefastos appellat. hæc ille. Quo in errore (si error est) uersat Suetio in uita Tyberij. Diē quoq; natalis eius Agrippinæ. Inurus inter nefastos referendū suauit. **E**t Plin. de uiris illustri. dicens. Dies q̄ id factū est inter nefastos relatus. **E**t L. Florus lib. i. de bello Gallico (quē ego magno labore, nec sine laude p̄fessus sum in studio Tubingensi, Anno domini. M. cccc. xcvij.) qui sic inquit. Itaq; hunc diē nefastis Roma mādauit, quod si fere apud omnes codices quos ego potui inuenire habere fastis, ego corrigēdū duxi substituēs nefastis qd̄ multo plus tolerādū est q̄ fastis, quod nullo modo quadrat sententiæ, nisi capiamus. p̄ annalibus fastos, in quibus totius anni fit descriptio, quod tamē etiam uix quadrare pōt in hoc loco Flori. **R**eputare est cōsiderare & secū cogitare siue recogitare. **P**li. iunior Fabio Valenti. ceppi reputare quos in hoc iudicio, quos in illo socios habuerim. **I**dē Minuciano Fundano. Ita hæc quo die feceris necessaria si quotidie fecisse te reputes, inania uidentur. **Q**uinti. quoties facta reputaui, flagella mētis sonāt, ultrices uideo furias. **E**t Boeti. cum hæc mecū tacitus ipse reputarē. **A**pul. cū id mecū sæpe reputarē. Aliqñ reputare accipitur p̄ cōputare. **V**lpia. iurisconsul. **S**umptus litis tutor reputabit, & utatice se ex officio necesse habuit aliquo ire uel proficisci. **B**arbari autē accipiūt reputare pro existimare uel opinari, ut ille reputatur doctus, id est existimat. **E**t ubi latine deberēt dicere homo magnæ existimatiōis uel opinionis, teu. either do man vil uff helt vnd vuol geacht uirt, dicunt **b**arbare & non latine homo magnæ reputationis. **E**xistimatio igit & opinio, qñq; accipiunt a stiuē, ut existimatio mea, uel opinio mea. i. ita estimo, & ita habeo opinionē, qñq; passiuē, ut homo magnæ existimatiōis, uel opini

onis, id est fame & nominis quod habet de eo, sic e contrario, uir male op
 nionis uel extimationis, id est fame male quæ de eo habet. Cic. in Salustiu
 Satius est enim me me in rebus gestis florere, quam maiorum opinione nitri. Hiero
 ny. contra Pela. ut bonam opinionem ab his qui fortis sunt habeat. Et Quinti
 in. xi. insti. lib. hac Gne. Lentulum plus opinionis consecutum quam eloquentiam tra
 dit. Et Gracchus in quadam oratione dicit, ut allegat eum Au. Gelli, lib. x. ca. x.
 Verum peto a uobis non pecuniam, sed bonam existimationem, atque honorem. Est
 autem existimatio, ut tradit Calistratus Iuriscōsul. ff. de uia. cogni. dignitatis il
 lese status legibus, ac moribus comprobatus. Respondeo latinum est, Cor
 10 spondeo non, testis Valla & alij. Res si componitur cum uerbo initio uocata
 lem habente, uel aspiratum principium, d littera frequenter interponitur, ut redama
 re, non reamare, redhibere, non rehabere, redassumere, non reassumere, re
 didificare non reedificare, redintegrare non reintegrare, ut in Terentio les
 gendum est. Amantium iram amoris redintegratio est, redambulo. non reambu
 lo, redoleo, non reoleo, redigo, non reago, redarguo, non rearguo, redimo
 non reemo, & plura alia. Rubrica est terra rubra quæ alio nomine Synopsis
 dicitur, primum inuenta auctore Plinio in Ponto. Et habet penul. longam cons
 tra uulgi consuetudinem & quorundam Ieguliciorum. Persius. Excepto quod
 si mansuri rubrica notauit. Alij tamen melius legunt Persium sic, Excepto quod
 20 mansuri rubrica notauit. Ita enim apud Græcos scribitur. & presertim Athenæ
^{καυορύπιος} mansurius, ut alibi dixi in arte carminum Idem. Non secus ac oculo
 rubricam dirigat uno. Hora. in sermo. Prælia rubrica picta aut carbone ue
 lut si. Resignare nostri dicunt, uulgo vbergeben. oder vffgeben, quod ego
 nunquam legi, tamen Festus dicit resignare antiqui dicebant rescribere, ut adhuc
 subsignare dicimus, pro subscribere, & signare pro scribere dicebant antiq.
 Resignare item est quod signatum erat aperire, est enim contrarium suo simplici.
 Nam SIGNARE est signum annulo imprimere. Item resignare est reddere, quod fit
 cum in libris datorum & acceptorum, pecuniam quam acceptam signauimus, reddi
 tam demonstramus. Regrator. aris. non est latinum, sed gratias agere, uis
 30 de de g. Ripa non significat teuto. ein bach, sed est extremitas terre quam
 aluit fluiuius. Littus autem dicitur quam terram aluit mare, lacuum autem stagnorumque
 & magnarum paludum magis littus quam ripa dicitur, quia propius ad imaginem
 maris accedunt, ut sint tamen riparum aquarum currentium. Littus tamen aliquando etiam
 fluminum est. maxime apud poetas. Virgi. in. vii. qui saltus tyberine tuos, sa
 crumque numici Littus arat. Et alibi. Viridique in litore conspiciunt sus. Reus
 teste Vallensi, male pro nocens accipitur, sed reus est omnis qui iuste uel in
 fuste in parua uel magna re accusatur, iuxta id quod dicit Cice. ii. de orato.
 Reos autem appello non eos modo qui arguuntur, sed omnes quorum de re di
 40 sceptatur, et reatus quod Messala primus dixit apud Latinos & idoneos non
 significat peccatum, sed accusationem illam qua reus arguitur. unde Apu. quem solus
 in meo reatu testem innocentem citare possum. Recolo non signi. recordor
 & memini, ut literatores usurpant, sed repeto, repuro, in mente tracto. Qui
 di. Hæc tua iam recolo, quondam germana canebat. Cice. Sensimus hic nu

per falso nuncio, uero prope diē sentiemus, quæ si tecū ipse recolis, equiore animo, & maiore consolatione morieris. **Ribaldus** & **leccator**, itē **truffas** tor non sunt latina uocabula, sed barbara & gothica. **Resolutus** doctor dicitur minus latine, qui dilucidus, planusq; sit. **Simulacrū** scribitur latino l & in fine c nō aspirato, ut ego opinor, & est penul. semp. **Sōga**, quia a **simus** latū uenit, quod a producit, ut testis est **Lactian.** lib. ij. ca. xix. ut **Cice.** in pro-
 gnosticis. Et diuū simulacra peremit, fulminis ardor. **Item** lauacrū cum a la-
 tiatū ueniat etiā a in penul. producit. **Serenus** Samonicus. **At** hinc in calido
 percurres membra lauacro. **Item** etiā inuolucrū media longa est, sicut **præ-**
 cedentia, uenit em̄ ab inuolutū, tu. **STA**, locuturo mihi de noibus in sta-
 terminatis, nō possum uitare dū meā sententiā protulero, quin multos indo-
 ctos sim læsurus, dū ab eorū opinione sim alienissimus. **Nomina** em̄ in sta-
 nisi sint a græcis, apud quos in stes terminant, latina nō sunt, nec unq; aliqs
 latinorū aliquo taliū ulus est, dicimus em̄ bene **Sophista**, quia græci **sophis-**
 stes. **Et** quo **Gellius** utitur **Rhetorista**, **lanista**, quia græcus **lanistes**. **Cythari-**
 sta & **lyrista**, quia græci in stes finiunt, quibus etiā uisitatius dicamus **cythares-**
 dus **lyricus**. **Plinius**, **audisses** comœdū, uel **lectiorē**, uel **lyristen**. **Hē** bene dicit
 mus, ut est apud ecclesiasticos **Baptista**, euāgelista & quo diuus **Hiero.** utit
Solcecista, sed alia (q̄ nō ueniunt a græcis) noia in sta latina nō sunt, sed bar-
 bara & gothica, sunt autē hæc & similia. **Legista**, **iurista**, **latinista**, **nobilista**,
artista, **thomista**, **scotista**, **occanista**, **albertista**, **alphabetista**, **teutonista**, **alterista**
luthista & similia. **A** **Donato** **donatianus**, nō **donatista**, unde **Augu.** **cons-**
 tra **Cresconii** **grammaticū** lib. iij. ca. ix. q̄ aut tibi non placet deriuatio no-
 minis, ut a **Donato** **donatistæ** appellent, & censet latine regula locutionis
 potius declinandū, nō aspernor tuā admonitionē. **Verū** quære apud græs
 maticos iudices, apud quos cū maximianensibus de arte cōsigas. **Pedago-**
 gus nō **pædagogista**. **Canonista** magis tolerandū est, quia canon græcū, &
 sic græci **canonistes**. quibus apud eruditiores nō ius canonicū, sed pontificiū
 dica tur, pro **legista** em̄ dices **legisperitus**, uel **legū studiosus**, uel **leguleius** nō
iurista, nō **artista**, sed **artū professus**, uel **artū peritus**, uel si est solū **scholasti-**
 cus, **artū studiosus**, uel de **scholasticis** dicas, **legibus operatus**, uel **iuri**, uel
artibus operatus. **Sic** em̄ dicit **Quintil.** in. x. **Julius Florus** cū **Secundū** (iure
 nē sic dictum) **scholæ** ad huc operatū **tristem** uidisset, dicit **scholæ operatū**,
 quod nos dicimus **uisitare scholas**, nō **uocabulista**, sed **uocabularius**, q̄ scri-
 bit uocabula, itē nō **albertistæ** uel **Thomistæ**, sed **Alberti**, uel **Thomę** **sequa-**
 ces, uel **æmulatores**. sic de similibus. **Solēnis** per simplex l & duplex n di-
 citur, id in anno semel fit, sicut **solēne festū sancti Iōanis**. **Nam** ut **Festus** scri-
 bit, **solēnia** dicunt, quę in omnibus annis p̄stari solent, uel dicia eo q̄ soleant
 fieri quoq; anno. **Cice.** pro **Murena**. **Q̄** illa **solēnis** **comiciorū** **precatio** cō-
 sularibus auspiciis cōsecrata &c. **Cauete** igit̄ in posterū ne dicatis **solēnis**
 doctor, **solēnis** uir, qui tm̄ ualerent, doctor uel uir qui in anno semel fit. **No-**
 tateq; ueram orthographiā. **In** plurali aut̄ **solēnia**. ium. ibus. non **solēniis**,
 ergo displicet mihi ille hymnus. **Sacris** **solēniis**, deberet em̄ dici **solēnibus**,

DE ABRVSIONE

quia solēnis reperitur nusq̄, sic etiā insignia insignibus dicimus, non insignia. orum. insigniis, ut alibi notauī. **S**ororius. a. um. est nomē adiectiuū a sorore, unde **Q**uid, iij. meta. lib. dicit sororia oscula, id est casta & pudica qualia decent sorores, dicunt autē aliqui sororius est qui alicuius sororē duxit, quod ego haecenus apud idoneos nondū inueni, talem Iustinus generum etiā uocat lib. xviij. qua incensus **P**igmalion, oblitus humani iuris, auunculū, eundemq; generū suum sine respectu pietatis occidit, **S**ycheum scilicet, hunc ego generū sororium dicerem differentiae gratia, q̄ si aliquando unus, aut alter ex doctis aliter ac ego praecipio, loquitur, responde cum

10 **L** Laurentio, neq; si quando aliter penes auctores reperitur, mihi obesse debet, nō legem scribo, quasi nunquā aliter factū sit, sed quod frequentissime actitatū est praesertim a **C**icerone & aequalibus. **S**ors quandoq; teste **F**esto, significat testimoniuū, itē significat dei responsum, unde sortilegi dicitur qui sortes & responsa deorū colligunt & tractant, uel qui sub noie fidei religionis per quosdā, quas sanctorū, seu apostolorum uocant sortes, diuinae tionis scientiā profitentur, aut quarūcunq; scripturarū inspectione futura promittūt, ut habetur xxvi. q. ij. & apud **I**sidorū viij. lib. etymologiarū. Itē fors dicitur quod cuiq; accidit in fortiendo, teu. zvas einē ieglichen zu seinem tail zvirt in tailig, unde fors dicitur etiā illa prima pecunia & summa quae confertur ad societate, ut inde lucrū fiat, quod ineruditi uulgo capitale

20 nomināt, uel societatis corpus, nos autē, teuto. dicimus hauptgut, ut reliqua omnia aequo animo perderē, si fors mihi salua esset, unde consortes dicuntur eiusdem sortis. **S**acellū, ut **C.** Trebatius iurifconsul. scribit, est locus paruus deo sacratus cum ara, hoc est paruū templum, teuto. ein capel. Indo cū autē & barbari dicunt capella, cum capella nihil aliud sit quā parua capra. **S**oli. in colle. cap. i. Inter antiquissimas sane religiones sacellum colitur **A**ngerōnæ. **E**t **L**ancian. **E**oq; in loco multorū deorum sacella essent. **D**icitur autē sacellū nō a sacra & cella, ut **T**rebatius existimauit, sed est diminutiū a sacro, & simplex uerbū, ut affirmat **G**elli. lib. vi. ca. xij. **S**ed redeo ad

30 barbaros, dicunt capellā ideo uocari paruū templum, eo q̄ olim caprinis pellibus tegerentur haec templa, eo q̄ contra fulmina ualere. **O** stolidā & cōmenticiā rationē, quis em̄ legit caprarū pelles esse ad fulmina abigenda idoneas: q̄ & si esset uerū, nulla tamen res q̄ ego sciā, ab eius tegmine & operimento nomē sortita est. **C**onstat autē pelles uituli marini (quos graeci phocas appellant) aduersus fulmina remedio esse, ut **P**li. est testis li. ij. na. li. **Q**uapropter diuus **A**ugu. eos semper & ubiq; ferre secū solebat, quoniā tonitrua & fulgura maxime expauescebat. **I**tem sacellanus em̄ caplon, nō capellanus, ut opici dicitur. **S**acrariū est proprie locus in tēplo, in quo sacra reponūtur, ut dicit **S**eruius, quod barbare nostri uocāt sacrificiā cum latinū

40 nō sit, unde & **V**lpia. iurifcon. ff. de rerū diuisione & qualitate dicit. **I**llud notandū est, aliud esse sacru locū, aliud sacrariū. **L**ocus sacer est locus consecratus. **S**acrariū est locus in quo sacra reponūt. **S**ic etiā **D**ONariū teste **S**eruiō in xij. est locus ubi oblata reponunt. **S**icut **L**ECtisternia loca ubi hoies in

templo sedere consueuerūt, uulgo sedes chori nūc dicūtur, q̄uis nostra le-
 cūsternia antiq̄uis nō quadrēt, possunt tamē nūc ita nuncupari. **Sacristia**
 latinū nō est, ut supra dixi. **Solœcismus** in secūda syllaba per ce diphthō-
 gon, est nomē quattuor nō quinq; syllabarū. **Iuue.** in vi. **Saty.** Verba solœc-
 ismū liceat fecisse marito. **Et Martia.** Sæpe solœcismū mēcula nostra facit.
Est autē solœcismus, ut **Alinius Capito** definit, impar & cōueniēs cōpositus
 ra partiū orationis, de solœcismo lege plura in **Aul. Gel.** li. v. ca. xx. **Serius**
 us nō seriosus latine dicimus, teut. ernsthaft, ut **Valla** testis est in **Antoniū**
Raudēsem, dicimus igit̄ res seria nō seriosa. **Frōtinus** in strategematis, diuus
Augustus Vespasianus **Iudæos** Saturni die, quo nephas eis est quicq; serię
 rei agere, adortus superauit, unde & **Lactan.** li. ij. di. insitu. ca. iij. Verū hi q
 faciunt seriā ferem facere opinantur. **Et Plini.** iuni. ad **Mesium Maxi.** Quid
 hunc putamus domi facere, qui in tanta re tam serio tempore tam scurrili-
 ter laudat. **Serio** etiā aduerbiū non seriose dicimus. **Lactan.** lib. pri. Cum ui-
 deat homines ea serio facere. **Sartor**, teuto. ein schneider, non sartor, ut
 dicit **Perottus.** **Sarcio** em̄ idem est quod in integrū facio, unde **sartores** dī-
 ctū, qui uestes faciunt, hoc est suum, & **sarte**, id est integre. Nam **sartor** sine c
 a **sarriendo** dēducitur. **Sarrire** enim ueteres purgare dicebant. unde **SAR-**
culum instrumentū rusticū quo terra purgatur, teuto. sərb. **Et sarmenta** uir-
 gulæ uitium superuacuae abscissæ. **Plau.** **Sartor**, sartorq; scelerū, & messor
 optime. **Hæc Nicolaus Perottus.** Non tamē sic sentit **Marcellus** qui dicit,
sartores dicti nō solū a **sarciendo**, uerū etiā a **serendo**, utrobicq; enim **sar-**
tor sine c scribitur, & **sarcinator** idem quod **sartor**, uel melius & elegantius
 est uocabulū. **Lucillius**, **sarcinatorē** esse summū suere centonē optime. unde
 & **Caius** iurisconsul. ff. nauaræ caubo. stabu. l. naua dicit. **Ham** & **fullo**
 & **sarcinator** non pro custodia, sed pro opera mercedē accipiunt. et **Paulus**
 ff. de furtis. **fullo** uel **sarcinator** qui poliēda uel **sarcienda** uestimenta accep-
 perit &c. **Sutor** autē est artifex calciorū. **Sensualitas** uocabulū nō elegā-
 tium scriptorū, sed philosophorū. **Schola** uel **scholæ** pluralis nu. per ch
 aspiratū scribi debet, & dicitur teste **Pompeio** ex græco σχολάζω, id est ua-
 co as are. a uacatione q̄ cæteris rebus omissis uacare liberalibus studijs pu-
 eri debent. **Faciunt** quidā differentiā inter **scholā** & **scholas**, uanā & ridiculā
 legent em̄ apud **Vale.** **Maxi.** **Ausonius** poetā. **Quintilia.** & **Lactā.** **scholā**, &
 apud **Pōpeiū**, & alios **scholas**, p eodē accipi, ut puta **literarū ludo.** **Hinc** etiā
schola triuialis dicit̄, quā barbari uocant particularē, hoc est nō uniuersale
 studiū. **Et triuialis sciētia** ea q̄ tradit̄ in triujs, qualis est **literarū ipsarū** doctri-
 na, a triujs nāq; triuialis dicit̄, nō ut quidā indocti putant, quod tres artes
 contineat, **Grāmaticā**, **Dialecticā**, **Rheticā.** Item nec **Quadruiualis** sciēns
 tia bene dicitur, nemo enim ex doctis unq; sic locutus est. **Cur** non dicit̄ o
 barbare & indocte, sciētia trifluuialis & quadrifluuialis, uel trilinearis, qua
 drilinearis. **Dic** mihi differentiā: **Et** sic ego contra quendā sacerdotem **litera-**
torem scripsi. **Q** autem dicit̄ quadruiuales disciplinæ, o q̄ barbare, q̄ got-
 thice, q̄ uandalice, tu **mathematicā**, **quadruiualē** uocas, quasi sit adeo uilis

DE ABySIONE

uel cōmunis, ut in locis publicis passim, & ubi uix multæ concurrūt doce
 atur, certe omne pondus ei detrahis &c. Inde etiam uenit a schola **SCHOL**
ASTICUS, & dicitur is qui frequētat, schuler, non ut indocti tradūt is qui p̄sit
 pueris. Nam & ille ludimagister, uel triualis magister dicit, id quod (omit
 tam poetas & oratores) **August.** suis exemplis probans lib. vi. confes. dicit.
Cum medio die **Alipidius** cogitaret in foro quod recitaturus erat, sicut ex
 erceri scholasticus solent. Idem paulopost. Ecce adolescens quidā ex numero
 scholasticorū &c. **Vnde & Fortunatianus** in sua dialectica. Nam cū schola
 10 **SCHOLARIS** autē si inuenit significat res pertinentes ad scholas, allucinatur
Græcista dicēs. Ecclesiariū p̄positus sit siue scholaris. At pios iuuenes admo
 nuerim si qui lecturi sint **Quintilia.** legant in. ij. lib. in capite de officio disci
 pulorū ita. In ipsos deniq; cœtus scholarū læti & alacres conuenient. **Vbi**
 mendosi libri habent scholaritū, de quo ita dicit **Raphael.** Scholaritū i uoca
 li erasa legatur, ne turbæ barbare loquentiū astipulari uideatur **Quintilia**
 neq; enim scholaris inuenit apud quemq; latine loquentē, q̄uis imperite
 nunc omnes q̄ti studijs uacāt uulgo scholares appellētur, sed latine elegan
 terq; loquētes eos **Scholasticos** iuuenes, adolescentulosq; appellant. **Ego** so
 lum apud **Martianū Capellā** legi scholaribus, pro rebus tamē pertinenti
 20 bus ad scholas, ut **Martia. Capel.** in. ij. quæ si sub scholaribus inchoamentis
 tis in senatū cœlitū ducis, decursæ peritiæ gratiā deformabis. **Ruffinus.** lib.
 ix. ecclesiastica histo. quādo pueris scholaris meditatio de **Pilato** & ip̄a ha
 beri contumeliæ nostræ gratiā iussa est. At tamē alio in loco apud **Capellā**
 scholaritū mendose legi, pro scholasticorū. **Stuba** uel **stupa** non est las
 tintū, sed ut quidā scripsit pro eo possumus dicere. **Cōclauē**, qui est locus ad
 cœnādū, aptus, uel **Cœnaculū**, ut **Hiero.** in **Hieremīa.** ca. xij. edificabo mihi
 domū latā & cœnacula speciosa, qui apperit sibi fenestras, & facit laqueas
 30 rīa cedrina. At **Beroal.** in hoc mihi placet qui dicit. **Hypocausta** græco uo
 cabulo sunt uaporadis cubiculis, balneisq; preparata, quæ igne hinc effuso
 uaporant. unde latine **Vaporaria** dici possunt. **Plini.** in epist. **Applicitiū** est
 cubiculo hypocaustū perexiguit, quod angusta fenestra suppositū calorē,
 ut ratio exigat aut effundit, aut retinet. **Ambro.** in **Hexa** De hyeme forsā
 quæris, q̄ nulla tibi hypocausta anhelantibus ignibus uaporētur, sed ha
 bes solis calorē qui tibi orbē terrarū temperet, & hyberno te defendat a frī
 gore. **Hodie** hypocaustis utuntur **Germani** & incolæ rigentis plagæ, qui
 etiā apud nos conficiūt **Hypocausta**, ipsi stufas uocant, id est ad uaporādas
 diætas & cubicula in quibus degūt, ut dicit **Beroal.** q̄uis hypocaustū plus
 dicatur apud **Cice.** quod nos balneū. **Cicero** balneariū uocat. At **tricliniū**,
 40 **conclauē**, **Cœnaculū**, diæta accipiūtur apud ueteres pro loco in quo cœna
 mus, inde nos nostras stubas (ut ita loquar) bene possum⁹ ita appellare, q̄a
 in his cœnamus, & si uis magis significāter designare et describere, dices ua
 poratū tricliniū, uaporatū cœnaculū. Et monachi nescientes cœnaculū (ita
 enim uocari debet) suū latine nominare, refectoriū barbare uocant, sic etiā

refectuariū pro eo qui præest in refectorio apponēdis edulijis. Sed ut ad **C**eronē dicā. Hypocausta possunt etiā dici balnearia, distinguunt tamē etiā a balneis nostris, ut alibi ex iuriscōsulto probaui, ut tunc nihil aliud possit esse, quā quæ apud nos stuba. **S**olariū accipitur pro horologio, & loco in quo horæ ad solē conspiciūtur. **I**tem solariū appellat iuriscōsultū præsertim **V**lpia. lib. ij. titu. ne quid in publico fiat. uectigal quod pro solo pendit & ex eo solariū dicitur, ubi quidā malūt dicere salariū, quod esset uectigal a sale. **I**ndocū pastū dicunt pro salario. primū plus probo. **S**alaria etiā uocātur plana tecta, quæ alio noīe mœniana appellant, a græcis domata dicta.

Suplico quid significet notū est, & si credimus **P**riscia. non tm̄ datiuū, sed accusatiuū etiā exigit, quo tamē uerbo raro usus est **C**ice. **S**uplicatiōes autē sæpe. **S**unt autē etiā supplicationes, quas uulgo indocti iam processiones uocant. **A**t ut uerū fatear, nuncq̄ inueni apud aliquē cōstrui cū accusatiuo, est autē non simpliciter orare, sed suppliciter & humilime, & est fere afflictorū, exulū, miserorū, & id genus hominū. **F**requēter autē ad deos referitur. **D**ice. ij. de natu. deo. **N**am ut ego illis supplicarē loquēs de dñs, & **P**linius iunior, dñs supplicemus. **P**lini. in prolo. natu. histo. **V**erū & dñs laetorustici, multaq̄ gentes supplicant. **E**t **L**actan. lib. pri. ca. vij. **N**am cum interrogaretur quomō sibi supplicari uellet. **A**pulei. **N**ulli deo ad hoc æui supplicauit. **M**ihi autē in primis displicet, q̄ nostrates nihil rogant apud quos cūq̄, nisi uerbo supplico, quod plus dñs adhibetur, uel est miserorū & afflictorū, ut exempla modo declarāt. **S**yllogismus cum y græco & duplici ill scribit̄ & est argumētationis species, a σὺν ἑνὶ & λογὶ ζουμα logizome, quod est ratiocinor. **M**ale igitur quidā sic uersificatus est. **E**st syllogismorū pariter cōnectere nodos, quia prima ex positione longa est, secunda breuis, quia per o micron scribit̄. **E**rrauit & **S**idonius **A**pollinaris cum dicit. **Q**uæ uel **A**ristoteles partitus mēbra loquēdi. **A**rgumētosis dat retia syllogismis, secūda enim ut diximus breuis non longa est. **S**ynodus cum y scribitur & significat cōuentus, a σὺν. i. con. ὁδὸς uia. **S**piritualis a spiritus nō spiritalis dicendū est (q̄uis utrūq̄ inueniat apud impressores, & mlti malint spiritalis. a quarta enim declinatiōe deriuatiua seruāt u, ut fructuosus, non fructosus, saltuarius, actuarius & usualis. **M**anualis, censualis, casualis &c. **E**t significat spiritalis ad spiritū pertinēs. **O**sci & plebeia grāmatarū cohors male dicit homines spirituales, teuto. geistlich leut, sed ecclesiastici uel clerici melius, quia homines spirituales dicerētur tantū spiritū non corpus habētes. **I**ta etiā dicendū res uel bona ecclesiastica nō spiritalia, ordo ecclesiasticus non spiritalis. **S**eparatim aduerbialiter dicendū est non separate. **S**eruator seruatoris, apud idoneos nuncq̄ legi (sed bene seruus uel famulus), quod ego non esse syncerū & satis latinū uocabulū existimo, tam & si in sacris canonibus, cum in alijs locis, tum de præbendis capi. **V**enerabilis inuenies. **M**ihi astipulatur **M**ancinellus de modo erandi dicēs. **C**auē seruator dicas, ut uulgo afolet. **C**liens enim latinū est, & in hoc propriū. **S**ingularis non cōparatur, sicut nec unus, nemo enim dicit unus unior unillis

DE AVVSIONE

mus, sic nemo (intelligo de receptis) dicit singularis singularior singularissimi, quod non est latinum, male ergo indocti singularissimo socio scribunt.

- Similis quando ad morum & uirtutum, uel scientiarum imitationem refertur, genitiuo iungitur, ut Pyrrhus non fuit similis Achillis, uel filius Ciceronis non fuit similis patris, quando uero refertur ad formam iungitur datiuo, ut Henricus non fuit similis patri uel fratri, hoc est quo ad formam corporis, non tamen semper obseruatur, ut Plinius Cornelie Hispanice, At medes dicit similo non dicimus, sed similis est sane dixerunt ueteres. Simulare uero dicimus per u, hoc etiam Cicerone de re publica quasi alius assimulare rem publicam. Et Virgilius. Formam assimilata Camerti, ac pace Diomedis, dicimus etiam assimilare & simulare, nisi forsitan pro u ponatur, ut similo pro simulo. Martialis. Cum sint crura tibi similent quae cornua Luanae. & Ouidi. pri. tristis. Grandia si paruis assimilare licet, & Lanctanti. Musica cyrrheis assimilanda modis, nisi per u etiam scribantur, Suffragia dicit Valla sunt (ut ita dicam) uoces quae dicebantur in comiciis, in tabella uel scribebantur, quibus suam quisque declararet uoluntatem de aliquo eligendo in magistratu uel in aliis, nostri barbare dicunt cum sit aliquis eligendus dicentes, dabo tibi uocem meam, uel uotum, sed bene suffragium dicere debent. At Portius Latro dicit contra Catilinam. Nullas uocum, aut suffragiorum corruptelas fuisse praetergressum, unde Petronius. Ad sonitum, strepitumque lucri suffragia uendunt. Hinc factum est ut suffragium pro auxilio proprie in dictis. Et sic caue (ut dicit Marti. Philel.) ne dicas. Lacedaemones suffragia miserunt Atheniensibus. Est enim dicendum auxilium, quous dicat Valla in factis etiam reperiri, quod ego nondum legi. Successiue non est uocabulum oratorum sed dialecticorum, Seuerus quasi sequens uerum, teuto. streng, sicut iudices sunt, non autem seuerus significat crudelis, ut nostri fabulantur, dicentes, seuerum animal, seuerus leo, errant enim maxime. Seuerus aliquando, id est tristis, Virgilius. Annemque seuerum. Seuerus ernst haestig, opponitur enim laeto. Quintili. in viij. Concitate dicere an moderate laete an seuerere. Simplex proprie dicitur purus & sine astutiis, unde hoies simplices dicuntur puri, aperti, nihil tectum, nihil simulatum habentes, teuto. mensch on hinder list vnd betriegerei, unde Augu. li. ij. confessio. Ignorantia quoque ipsa atque stultitia simplicitatis, & innocentiae noie tegitur, quia simpliciis deo non reperitur quicquam. Inde simplicitas est illa puritas sine simulatone, & uirtus illius simplicis hoies, unde & Augusti. ad Paulinum. Legi enim litteras tuas fluentes lac & mel, proferentes simplicitate cordis tui. Plin. iunior. Quo nihil uerius, nihil simplicius, nihil candidius noui. Et Iuena. Saty. vi. Si tibi simplicitas uxoriam deditis uni. Est animus. In hoc autem loco quos runda commentariorum expositioni non assentior, ut in alio dicam opere. Nostri autem improprie accipiunt simplicem pro ignorante, & nihil sciente, cum possit esse doctissimus, & simplicitas uirtus sit. Audiamus Martiale. Vita quae facit bes

atiorē. lucūdiſſime, hęc ſunt. **Martial.** Res nō parta labore, ſed reliſta. Nō in
 grati ſager, focus perennis, **Prudens** ſimplicitas, pares amici. hic dicit **pru-**
 dens ſimplicitas. **Ouidi.** i. de arte. Tunc aperit mentes æuo rariffima noſtro
Simplicitas, artes excutiente deo. Inde uenit aduerbiū ſimpliciter, i. pure &
 ſynceriter, ut **Cornel.** Tacitus de optimo genere oratorum. **Simpliciter**, &
 ingenue iudiciū animi ſui detexit. **Simplici** autem opponitur duplex, qui
 pro fallaci et aſtuto ponitur. **Mora.** in car. Aut curſus duplicis p mare **Vlyſ-**
 ſei. **Symphonia** latini penul. breuē ponūt. **Mora.** in arte poetica. **Ut gra-**
 tes inter mēſas ſymphonia diſcors. Et ut tradit **Hiero.** ad **Damaſū**, **Sympho-**
 nia exprimitur cōſonantia in latino, & cōcors cōcētus, & nō eſt mulicum
 inſtrumentū, ut idem dicit **Subſellia** ſacerdotū uocant, teu. die kor ſtuol,
 uide in dictione chorus. **Syntaxis** cum, y græco in principio dicit cōſtru-
 ctio. indocti autē & gothici dicūt diaſintherica, quæ dictio nunq̄ lecta eſt
 apud idoneos. **Sigillū** latine dicit, ſignetū barbare. **Sariffophori**, latine
 dicunt haſtarij, teuto. lanſknecht, uel doryphori, ſed ut **Serui.** in. viij. enei. di-
 cit, pila proprie eſt haſta **Romana**, ut **Gefa** gallorū, **Sariſſæ** Macedonū. **Ges-**
 ſas uocant aliq̄ quas nos hellebardas uocamus. **Sibylla** in ſecūda ſyllaba
 tū y græco & nō in prima, non eſt ppriū nomē unius mulieris, ſed oēs ſce-
 minæ uates **Sibyllæ** ſunt nūcupatæ a ueteribus, a deorū cōſilijs denūciadis
 orōis em deos nō teoioſ & conſiliū nō **Βουλις** ſed **Βιλλυ** appellabāt, æolico
 ſermonis genere. Itaq̄ **Sibyllā** dictā eſſe quaſi teo **Βιλλυ**. **Fuerunt** autē decē
 numero. hæc **Lactā.** terſiſſimus & emunctiſſimus ſcriptor. in. i. lib. inſti. ſua
 rum. ca. vi. ubi plura alia de **Sibyllis** inuenies. Et **Varro** decē numero fuiſ-
 ſe prodidit. **Martia.** tamē **Capella** non decē, ſed duas tātūmodo fuiſſe dicit
 lib. ij. philologiæ ſuæ. **Saga**, teuto, vnhold oder hexa. uide in dictione py-
 thonyſæ. **SCHISma**, uide in dictione modernus. **Satan** lingua hebræa
 dicitur aduerſarius, ſeu contrarius, græce dicitur diabolus. de quibus ita re-
 fert **Hierony.** lib. ij. ſuper **Ephesios**, diabolus **Διάβολος** græcum uerbum
 eſt, quod latine dicitur criminator, lingua uero hebræa ſatan appellatur, ad-
 uerſarius, ſeu contrarius, & ab apoſtolo **Belial**, hoc eſt abſq̄ iugo, q̄ de col-
 lo ſuo dei abiecerit ſeruitutem, quem **Aquila** apoſtatā tranſtulit. Eſt igitur
 ἀποſτάτις **APoſtata**, qui a fide **Chriſti** reſellit, hoc eſt de collo dei ſeruitu-
 tem abiecit, inde apoſtatix. ut **Hiero.** uitur in **Ezechiele**, & apoſtaſia quo-
 idem uitur, & apoſtatate quo **Cyprianus**, & alij eccleſiaſtici utuntur.
Stabulū non ſignificat tm̄ receptaculū equorum & iumentorū, ut uul-
 go putatur, ſed etiam accipitur pro caupona & hoſpitio. Inde ſtabularij.
Apule, quod primū ingreſſiū fuerit ſtabulū prandio participabo. **Juriſcoſi-**
 ſultus titulo pro ſocio. **Viatice** meritoriorum & ſtabulorum ait recte im-
 puraturū ſi quis ex ſocijs iter fecerit, ego tamē alibi melius dixi. **Symbo-**
 la. (ut dicit **Ruffinus**) latine dicūtur ſigna uel indicia, quę in bellis diſtin-
 unuſquiſq̄ dux ſuis militibus tradit. **At** ita tradit diuus **Hiero.** in epiſt. ad
Damaſum. **Symbolū** enim græce & indicium dici poteſt, & collatio. i. quod
 plures in unū conſerūt. **Id** enim fecerūt apoſtoli his ſermonibus in unum
 p iij

conferendo unusquisq; quod sensit, hæc ille. Inde dicitur symbolū apostolorū, hoc est collatio dictōrū apostolorū &c. Sunt igitur symbola collationes, & pecunia coepulonū in unū collata ad cibaria coemēda, ut Teren. in And. symbolū dedit, hoc ē suā portionē, teut. sein zech. Vel symbolū dedit, i. signū, ut annulū, uel aliquid tale quouisc; pecuniā conferret, sicut etiā in patria nostra usitatū est. Inde eleganter ab Aul. Gel. a symbolos dicitur quī symbolū nō dedit, & sine collatione accessit ad comelationē. Inde canonice decretis. dist. xliiij. proditū est. Non oportere clericos celebrare cōiuitia ex symbolis quæ uulgo comelalia dicuntur. **S**YMPOSIUM autē cōiuiū latine interpretatur, & apud indos & barbaros zecha, unde Hiero. sup. **E**saia pro uino **A**quila συμπόσιον symposion. i. cōiuiū est interpretatus, qd apud græcos ἀπό τοῦ συμπίου apotou sympotou, apud nos a cōiuitu rectius appellat. Inde symposiarches, uel symposiarcha princeps, & principalis, uel rector cōiuiū. **S**tipendiū a stipe dicit, quod per stipes. i. modica æra colligat. Inde stipendiarii nuncupantur qui stipendiū, hoc est tributū pēdebant. **I**ustinus lib. xi. de **A**lexandro. **E**t reges stipendiarios cōspectioris ingenii ad cōmilitiū secū traxit. **E**t **C**æsar in. i. lib. de bello galli. **H**eluetii locū eligerēt, quē ex omni gallia opportunissimū iudicassent, reliquisq; ciuitates stipēdiarias haberēt, qui alio noīe **V**e. vigales nuncupant, quare uulgo sermidocitū alucinatur, existimans stipēdiarios dici milites, qui stipendiū accipiūt, cū tales proprio uocabulo mercenarii, seu ærarii milites dicant, quos suo uocabulo stipēdiarios uocat **V**egetius (at nō etiā in hoc satis recipi existimo) quos etiā aliqui stipēdiatos nūcupant, quod an bene, uiderint ipsi ego em apud ueteres nunq; legi. **S**upplices libelli sunt quos uulgo indocitum **S**upplicationes appellat. de quibus **M**artialis. **T**urca turcæ, sine aspiratione est gens illa **M**ahometica populo **C**hristiano inimicissima, & est generis cōmunis. **C**auē ne dicas turcus, non em sic loquuntur docti, & uetustatis cultores. **A**udiamus quid dicat, uir doctissimus **G**eorgius merula **A**lexandrinus contra **P**hilel. ita scribens. **F**ranciscus **P**hilelphus linguæ nō minus licentis q; ineruditæ in quadā epistola ad **B**ernardū **I**ustinianū me taxat acerbis, qui ad uos scribēs **T**urcas nō turcos appellarim, nimis petulans, ne dicam temerarius est **P**hilelphus, nisi magis per longā ætatem delirat, uerbū damnat quo prisca geographi utuntur, credo quia semper fuerat raræ lectiōnis, & indiligentis, apud quē fere nullā ueteris doctrinæ obseruationē inuenies. **L**egat noster censor **P**omponium **M**elam, qui proxime ditam ponit, nec ratio declinationis aduersatur, ut em **S**cytha, **G**eta, **D**almaria, & id genus desinentiæ multa, sic **T**urca declinabitur, nos ueterū auctoritate nixi, prisca appellationes gentibus, & populis damus. **A**th hic importunæ lectiōnis magister, noua nomina & uoces barbaras scribere non uertetur, hæc ille. **T**urcas in super ponit non turcos **P**lini. lib. vi. natu. histo. circa **M**æotim paludē, alii (q; nō probo) dicūt turcos alios esse q; turcas. **E**ustathius em teste **H**ermolao barbaro, aliā originē eorū cōmemorat. **P**ost scythas

inquit eos qui mari cronio uicini Caspiū accolunt, Vnni sunt, quos Simo-
 catus historiarū conditor a persis uocari turcos existimat ad orientē uernū
 spectantes. Thunnos Plinius eos uocat libro vi cap. xvij. Adde q̄ plures
 nomināt hos teucros, quod aperte damnat Aeneas Syluius in quadā oraz-
 tione dicēs. Absit gentem turpissimā turcarū, scilicet nominari teucros, cū
 teucris sint troiani, a quibus Troiani & Romani originē trahunt, ad quod
 alludit Valla. Nā in ea Asia (inquit) quæ est tertia pars orbis terrarū, regio
 quædā est, eodē nomine q̄ Turciam nunc uocant, non autē, ut quidā teucris
 am. Adde hic etiā obiter me apud idoneos reperire MAHumet non Ma-
 chomet, ut uulgo scriptū reperio, nihil tamen certū afferre possum. Tra-
 pezitæ græce, latino uocabulo argentarii uocantur, quos uulgus campso-
 res uocat, nec cambium bonū uocabulum, sed argentaria. & trapezitæ nō
 sunt illi minutuli (ut ita loquar) campsores qui pecunias solum permutāt,
 sed qui multorum acceptas pecunias custodiunt, cum opus fuerit redditur-
 ri. Minuti autē illi a nostris nummularii uel mensarii, a græcis Collyustæ uo-
 cantur, teuro. vuesser. Titulus dicitur a tuendo & tutando, q̄ sua cuiq̄
 gesta, operaq̄ & tituli tueantur. Grammatistæ quos bacchantes uocamus dis-
 cunt & blaterant mera deliramenta. Titulus dicitur a titan græce quod est
 sol latine, quia sicut sol illuminat totum orbem, ita titulus totum librum.
 Tu sine eos somnari & delirare, sequere id quod ex uariis præstantum
 uirorum libris colligi datur. Vnde & Festus Pompeius dicit. Tituli milites
 appellantur, quasi tutuli, q̄ patriam tuerentur, unde & Titi prænomen ori-
 tum est, & Martialis. Vnum de titulo tollere iota potes, hic manifeste pote-
 ris intelligere titulus quasi tutulus dici. Totaliter ego nunquam legi
 apud probatos auctores. Tigla est piscis quem uulgo barbonem uo-
 cant, ut dicit Perottus. Beroaldus autē mulos pisces uulgus uernacula lin-
 gua barbones uocat, nanq̄ auctore Plinio barba gemina insigniuntur in
 feriori labro. Tentigo est pruritus libidinis quo uirilia extenduntur,
 Virgilius. Turpe quidem dictū, sed si tentigine rumpar. Nostri male utuntur
 hoc uocabulo. Tormenta sunt instrumenta bellica ad diruenda
 oppida, euertendaq̄ urbes, sic dictaq̄ tela torqueant, hoc est gyro celeri sa-
 xa rotent, iaciant, & emittant. Cice. viij. Antonianarum. Quid ille faceret in-
 ducias ante consules oculosq̄ legatorum tormentis Mutinam uerberauit.
 Et Seneca naturalium quæstionum libro secūdo. Nubium intra se compress-
 farum angustiae medium spiritum emittunt & hoc ipso inflammāt, ac tor-
 menti modo eiciunt. Theodorus uide de d in compositis a doros.
 Trusile, quod nostri accipiunt pro quodam genere gladii, teuro. cū
 degen, ego nunquā legi, nec puto esse latinum. Trussa & trussare uer-
 bum quibus nostri utuntur, nanq̄ legi apud latinos. Textus pro ex-
 plari dicit Georgius Merula nemo nisi indoctus. & plane barbarus dicit.
 Et in alio loco dicit idē Georgius. Nam dic quæso quis ueterū, aut dicit te-
 xtus, aut scripsit, Franciscus Philelphus in epist. quadā ad Saxolum Brandē
 sana scripsit textus, quod si bene, ipse uiderit, textū autē inuenimus in neutro

DE ABBVSIONE

Quintilia. in. ix. institui. Illud textū dicendi, id est cōpositio. Item cōtextus dicitur. Idem in. xi. Non interrūpendus est contextus. Ita etiā accipit Hieron. super episto. ad Titū. diligenter attende textū & ordinē lectiōnis. ut etiā lib. iij. super episto. ad Ephesios. Videtur huc usq; nihil extra propositū & cōsequentia textūq; ordinis intulisse. **T**essera uulgo uuirffel, quæ alio nomine quadrantalia dicuntur, græce uero cubi. Nam sex habet latera, & septem habet puncta, ut cūq; steterit ea oppositio. **T**alus uero qui græce dicitur astragulus non significat uuirffel, ut apud nos habetur. **N**ā habet quatuor tantū latera, & pro uario iactu uaria puncta dat. **A**t tessera etiā dicitur

10 **T**oties & quoties scribit debent, non quotiens uel totiens, ut tradit Priscia. Sic enim dicit **C**aper grāmaticus, sine n scribenda sunt millies, centies, decies, quoties, toties, pari enim ratione, sicut nemo dicit milliēns. uel decies & sic de similibus, ita nec quotiens, totiens, nostræ huic opinioni suffragat **B**eda presbyter de ratione metrica. **A**ngelus **P**olicia. **H**ic animaduerte nō latine dicitur, millesies, sicut mos est indoctorū, sed millies. Item dicendū nouis uies a nouem, non nonies. Nec item dicimus, unies, binies, trinies, quadries sed semel, bis, ter, quater. **T**estamentū uetus & nouū, ab idoneis & elegantibus scriptoribus dicitur. Instrumentū uetus uel nouū quo utitur **H**ieron. **T**ertulia. & alij. Idem tamē etiā uocāt testamentū, & quare dicatur testamentum, reddit rationē **L**actan. lib. iij. ca. xx. dicens. **M**oyles, & idem ipsi prophetæ legem quæ **J**udæis data erat, testamentū uocant, quia nisi testator mortuus fuerit, nec confirmari testamentū potest, nec sciri quid in eo scriptū sit, quia clausum & obsignatum est. **T**hymelicus θυμολικός dicitur histrio, scribitur th aspirato & y græco, male autē de conse. dist. v. c. non ministrōs scribitur, ubi est temelici. cum scribere deberet thymelici. **M**ELICUS autē dicitur omnis poeta musicus & lyricus. **V**exillū uel signū, teuto. baner. In de signifer qui signum fert, ut imperij signifer est dux noster **V**uirtenbergēsis **V**alricus. **C**auē ne dicas panneriū, quoniā latinū non est. **V**terus dicitur fert ab aluo. **M**uus nancq; est per quā defluūt sordes. **V**terus autē in quo mulieres concipiunt, qui & loci a doctoribus disertis appellant. **C**ato de rusticis. **S**i mulier locos fouebit. **V**arro ait sic, loci muliebres, in quibus nascendi initia consistunt. **A**b imperito autē uulgo matrix uocatur, ut dicit **R**aphael regius, cum matrix sit foemina foetus gratia cōparata. **C**olum. de columbis loquens. **I**dem de gallinis, primū quā secretissima cubilia eligūt ne incubātes matrices ab alijs auibus inquietentur, nam & octies anno pullos educat, si bona est matrix. & **C**olumel. alibi. **S**int ergo matrices robusti corporis, quadratæ, pecciorosæ magnis capitibus. **E**mbria etiā imperiti medicī empriones uocant. hæc **R**aphael regius. **V**terus igitur uulgo ber muoter significat. **E**mbria vngboren l'ind. **M**atrix ein zucht muoter. In arboribus etiā dicitur matrix medulla. **V**acatio uel imunitas uulgo exemptio dicitur. **V**acatio studij uel studiorū signifi. libertatē, & ut ita dicam, cessatio nem a studijs, quā uulgo barbari & non latini dicunt uacantiā, habemus

(dicētes) iam uacātiās, non ita loquūtur docti, sed ut praecepit **Iustinus** in. xi. **Macedonibus** imunitatem cunctarū res: p̄ter militiā uacationē dedit. Idē dicit in. i. lib. unde & **Franciscus Philel. epi. lib. i. ad Andream Constantinopolitanū theologū.** Verū cum per studiū uacationē dabitur, ibo in urbē **Romam.** Idem lib. iij. epif. ad **Albertū Zancariū.** Cui cum respondissem non esse me per id tēporis **Mediolanū,** sed **Bononiā** potius repetiturū, & ad proximās deinde uacationes studiū iterū **Mediolanū.** **Vulua** idem quod loci uel uterus, de quibus superius, id est locus uētris & receptaculū, in q̄ mulieres concipiunt, & in quo partus consistit, teuto. die stat in lyb da die burt in lyt. Sed differunt uulua & uterus, q̄a uterus uel quod idem est **Locus** sunt tantū in muliere. **Vulua** autē in alijs animalibus. Quā differentiā ostendit **Plini. lib. xi. ca. xxxvij. dicens,** **Fœminis** eadem omnia pręter uescā & intus utriculus. unde dicitur uterus quod alio nomine locos appellat, hoc in reliquis animalibus **Vulua.** improprie loqueretur **Hiero. in lob cū dicit,** quas re. eduxisti me de uulua matris meae, sed illa differentia non oino obseruat, cum **Cornelius Celsus** scribat. **Si** infans in uulua decessit quo facilius enjcia tur. **Inter** uterū autē uentrē, & aliuū differentia ponit **Seruius** in pri. æneido. **UTERUS** est mulierū. **ALVUS** est quo diffliūt sordes. **Salu.** Simulans aliuū purgare. **VENETUS** uero qui uidetur. **Vulua** autē non significat membrū illud mulieris genitale, sed **Cunnus** per duplex n. unde **Martia** in Gallā meretricē. **Accessi** quoties ad opus mixtisq; mouemur **Anguinibus** cūnus nō tacet ipsa tacet. **Dij** facerēt ut tu loquereris, & ipse taceret. **Offendor** cunni garrulitate tui. **Sed** proh dolor rustici sacerdotes nihil nouerūt de hac re corrupte populo, ut in pluribus alijs, ita in hac dictione sacras literas interpretates, credētes non ad se pertinere id qd in primis scire deberēt. **Sed** trāse at iste error cum ceteris multis, dūmodo **Dij** placeat alios inducere mores **Cōtra** quos ineruditos & nihil discētes sacerdotes acerbissime loquitur. **S. Hiero. in episto. ad Marcellā.** **Cōtra** eosdē idem **Hiero. in epi. ad Vigilantiū** ita scribit. **Nō** eiusdē hoīs est aureos nūmos & scripturas pbare, degustare uīna, & pphetas & apostolos intelligere. **Vitulus** nō solū dicit ex bobus genitus, teuto. ein kelblin, sed etiā ex cæteris quadrupedibus maioribus, ut uitulus equi fulhin. qui proprie uocatur **Equuleus.** **Plini. de elephātis lib. viij. natu. histo. ca. i. Atq;** ita salutato sydere in syluas reuerti uitulorū fatigatos prae se ferentes. **Et** idem lib. ix. ca. vi. de balenis piscibus. **Irrumpūt** ergo in secreta, ac uitulos earū, & fetas uel etiā in annū gravidas lacerant morfu. **Victualia** non latine & syncere dicimus, ut dicit **Hermolaus barbarus,** vide in dictione **Cōmeatus,** quo tamē quidā usi sunt, præsertim iuriscōsul tus, ff. pro socio. l. si fratres. §. si quis. **Vitulus** marinus a græcis **Phocæ** dicuntur, est piscis siue potius belua maris corio & pilis tecta, parit in terra pecudū more, canum modo coheret, & parit nunq̄ geminis plures, de quibus rebus lecte **Plini. in. ix. de uitulo marino.** **Vngues** & ungulae differunt uide contra **Carolū** de salutationibus. **Verna** dicitur seruus uel serua ex ancilla nostra in ædibus nostris nata. unde **Vernaculus** a ū. **Et** uerna

DE ABRVSIONE

eulū appellamus quicquid in domo & in patria nostra natū est; ut uernaculus meus, id est ciuis & cōterraneus meus, teuto, lantzman, oder mitbutger, non lantzemānus meus, ut indocti dicunt. Item uernaculā linguā dicimus cōmunem & uulgarē, Hieron. Ita illi a parua ætate uernacula sui sermonis uocabula paucissimis sensibus imbiberent, quā imperiti & indocti maternā linguā uocant, uel maternū idioma, uel sermonē, posset tamē tolerari si diceremus patria lingua, uel patrius sermo. Plini. in epi. lib. iij. ad Antoniu suū. Ac potius ut Lucretius ait egestate patrij sermonis. Et Cice. de finibus honorū lib. i. Cur in grauissimis rebus nō delectet eos patrius sermo. Patrius enim (ut Caper grāmaticus tradit) a patria. Paternus a pater descendit. Etā idioma quod in prima & secunda syllaba per i latinū, nō ideoma, ut indocti scribunt uenit ab idiora, qui significat illiteratū & indoctū & plebeium, significat igitur idioma inficitā & (ut ita dicā) plebeitatē, & capitur pro proprietate locutionis. Victor oris dicitur ille qui uasa uinaria reliquit, si patq; teuto. ein binder, qui & a doctis Dolearius etiā dicitur. Sic etiā PELliones sunt qui uestes pelliceas & alia ex pellibus opera faciunt, teuto. kursner. Doleator autē & pellifex, quæ in usu tantū sunt nostris, uix usitata sunt tam crebro apud idoneos præsertim pellifex. Vigilia beatae uirginis, uel uigilia Laurentij, uel Thomæ apostoli quare dicitur, uide de finidictione festū. Vnicuiq; habet accentū in penultima, nō antepenultima.

Virgo uirginis a uiridiorē ætate dicta, scdm Priscia. est generis fœ. im, ego autē dico esse generis cōmunis, non solū auctoritate Hierony. sultus, qui in plogo super Ioannē dicit, ut uirgo uirginē seruaret, sed etiā Prisciano multo doctioris Nonij Marcelli, qui dicit uirgines non solū fœminæ dicuntur uerum etiā pueri inuestes. Nam & quicūq; ex ephebis excefferant Deuirginiari dicebatur, undē & errant (si credimus Vallæ in Raudensem) qui dicunt qd cælibatus sit in uiris, quod uirginitas in fœmellis, cum cælebs dicatur, non qui ducat castā uitā, sed qui non sit maritus & si sit impudicissimus. In de Cælibatus dicitur non matrimoniū, plures q; in cælibatu sunt impudici q; in matrimonio. Hic etiā nota matres (teste Seruio uirgines nō nunq; appellari) hinc Virgi. de pasiphae loquens ait. Ah uirgo in fœlix quæ te de mentia cepit. & Terē. in ecyra. Nam uitiū est oblatū uirgini olim ab ne'cio quo improbo. Vinū meracū & dilutū, uide in dictione merum. Vacatio, ut superius dixi latinū est, non uacantiæ, unde Paulus iurifconsul. de uerbo. signi. munus dicitur altero modo onus, quod cum remittatur uacationem militiæ munerisq; præstat. Et Cice. de leg. Nullā tibi a causis uacationem dari uideo. Et Lactā. cū haberet magistratus officio uacationē. Ut in plurimū, aduerbiū barbarū est. Validus a ualere, quod significat posse, est firmus, potēs, robustus. Valētes dicimus uel sanos, uel robustos, ut Lucilius Sary. li. i. Quē neq; lucanis oriūdi mōtibus tauri. Ducere p. relo ualidis ceruibus posset. Semidocti autē literatores accipiūt ualidū & ualentē p. erudito & docto, ut ualet magistrū dicētes, hoc est potest magistrū, qd est hęc sentētia: Item est ualidus doctor, quod ualet, est robustus doctor. Validus

em̄ & ualens maxime ad corpus & corporis dispositionem referuntur, sed quid loquar de triuialibus grammatistis: nup quidā poēta germanus in sua comœdia nominauit quendā nobilē ualidū, teuto. fest, quod epithetū rusticis est plus accōmodatū, & non potest attribui nobilitatis decori.

Vu in nulla dictione latina poni debet, quia non est litera. Vendelinus non vuendelinus, Vulgus non zvlgus, Lodouicus non ludzvicus, Guilhelmus non vuilhelmus. Item **V**olfgangus non vuolfgangus, non uualbertus, sed **V**albertus. Sed Francigenæ pponunt g, ut **G**ualterus, **G**uilhelmus, **G**uendelinus, & sic ipsi diceret **G**uolfgangus, quod purū teutonicū est. **T**ubinga non tuuvinga, dico a utē in latinis dictionibus, de uernacula lingua nihil mihi curæ est, nec eius ego pceptor sum. **H**ic etiā nota **VVL**gus esse gene. masc. & neutri. Et cum est neu. gene. caret plurali numero, cū vero mal. ge. habet uulgi. **C**ice. ij. de natu. deorū. num de patre eorū Satur no negari potest, quem uulgi maxime colunt. **V**icē in accusatiuo & uicē in ablatiuo tm̄ habet, ut ego gero uicem tuā, quod nostri uulgo dicunt, uolo te prouidere, uel uolo locū tuū subire. Inde uenit **V**ICARIUS qui uicem alterius gerit, sicut uicarius ecclesie qui non est uerus pastor, sed alium prouidet, ut more nostro loquar. Et uicarij scholasticorū, uel scholastici uicarij, quos uulgo & non satis latine prouisores nominamus. **D**icimus etiā uolo tibi p̄stare uicariā operā, uicariā mortē accipit. **Q**uintili. in decla. mortem quā unus pro alio subit, quod nostri dicunt uolo te prouidere, teu. ich. uuil dich. uer. uesen. **V**icem etiā aliquādo significat incomodū aut poenā **H**ora. i. carmi. uicesq; superbæ te maneant, aliquādo periculū. **D**ecius **B**rutus ad **C**ice. **N**unc uero cum sibi cum tyronibus egēssimis ualde & meā & uestrā uicem timeā necesse est, id est periculū. Et **V**irg. in. iij. nec tela, nec ulla **V**itauisse uices. **C**auendū autē est diligēter teste **P**erot. ne dicas uti barbari consueuerūt, hac una uicē tantū uolo tibi morē gerere, sed dicas nunc tantū nec una uicē tantū, sed semel tm̄, nec duabus uel tribus uicibus &c. sed bis, ter, quater, uel secūdo, tertio &c. **N**ec dicas, da mihi ueniā pro hac uicē tm̄, sed dicas nunc tm̄, **N**ec itē quot uicibus, sed quoties, nec multis uicibus sed plerūq; sæpe, sæpe nūero. **N**ec dicas, ueniā ad te alia uicē, sed alias. **N**ec prima, secūda, tertia uicē, sed primo, secūdo tertio. **A**t uicē uersa lego apud iurisconsult. ff. de libe. cau. l. i. **B**ene inquit, uersa em̄ uicē dicemus libere parētum etiā inuitorū candē facultatē dare. & apud **S**ene. in **H**ercule **E**theo. **S**ic deprehenfum fulmen & uersa uicē. Et **M**amertinus ad **I**ulianū. **I**llud uero cuius miraculi est neminē ullū in tanto rerū paratu sensisse dispēdiū, in oīa pecuniā ab imperatore depromi, & quoddā uersa uicē prouincijs p̄di tributū. Et **H**iero. si est translator lib. iij. **R**egū. ca. ix. **O**fferebat quoq; **S**alomō tribus uicibus per singulos ānos holocausta &c. **A** uespere uenit uespertinus, sicut a matuta matutinus, **M**irror autē uehementer cur **V**alla dixerit, et ut alij utuntur uespertinus, quasi uespertinus non satis latine uel usitate diceretur, cum parens linguæ latine **C**icero eo usus fuerit, dicit em̄. ij. de natu. deorū. **T**ū uespertinis tēporibus delitescēdo, tum matutinis, rursus si apes

DE ABBVSIONE

riēdo immutat & **Corne**. **Celsus**. li. ij. **Nā** uere meridianis tēporibus calor
 nocturnis atq; matutinis, simulq; etiā uesp̄tinis frigus est. Et **Plini**. lib. v. na
 tu. histo. ca. xxi. Et p̄posterī eorū uesp̄tini cantus & c. uideat igitur **Valla** qui
 uiri eo usi fuerint. **V**rinare non est urinā facere, ut indocti & nō latini pu
 tant, sed significat in aquā imergi, & natādo emergere. **Pli**. in xij. **Ea** est cau
 sa quare sub aqua diu ranæ & phoce urinētur. **Hinc** urinatores dicuntur q
 merces e mari extrahūt, leuantq; nauigij gratia iactatas. **V**nguentū non
 est. ut uulgus existimat tenax illa cōpositio quæ medicamēta dicunt, q̄ chi
 rurgi utunt ad uulnera sanāda, sed cōmixtio diuerforū odorū, addito oleo
 aut balsamo, aut alio ad unguēda corpora, delitiantq; atq; luxuriæ gratia
 inuenta. **Hic** obiter nota **Chirurgū** dici manualē, ut ita dicā medicū, teut.
 vundartzet. & scribit per ch aspiratū & i latinū, cuius ars chirurgica dicit.
Vnguentarios nostri uocat unguētorū uēditores, qui a græcis **Myropo**
 læ dicunt penul. longa, & myropolion tabernā unguentariā. **MED**icamē
 tarius autē dicit confector medicamētorū, uulgo nostri apothecarium uo
 cant. **Illud** autē etiā alibi dixi, quo utitur uulnerarij medici ad cicatrices si
 ue uulnera, ulceraq; & morbos sanandos, non dicit unguentū, sed limimē
 tum apud **Celsum** a lino, uel ceratū. quod ultimū ex sicciioribus rebus cō
 stat, & igni appositū mollescit, postea applicatū corpori durefcit, ac p̄tinus
 hæret, alibi uix tam luculēter & bene exposui. **V**iatricū latine, græce epho
 dion dicitur, hoc est q̄ uix causa paratū est, nostri uulgo uocant sumptuas
 liā, uel barbarissime ceralia. **V**iatricari antiquū uerbū, est uiatricū parare.
VILLA latine dicitur, uillagiū barbare, nec uillare pro parua uilla legitur
 teuto. vuciler. **V**entrale est tegimentū uentris. **H**UMerale est tegimentū
 humeris, & **L**UMBale est lumborū. **P**ECtorale quod pectus tegit, qd̄ græ
 ce thorax dicit, siue sit laneum, siue ferreū. **B**RAchiale brachiorū. **F**rontale
 frōtis, **T**ibiale tibiariū in cruribus. **I**nde humerale uel uentrale pōt dici, qd̄
 barbari & solæcistę uocant uambasiū, uel lumbasiū. **P**aulus iurisconsul.
 si tibiale uel humerale miles alienauit, castigari uerberibus debet, at lumba
 le, ut dixi est tegimētū lumborū, quod ad hoc uestimēti genus nostrorū nō
 quadrat, audio autē a doctis hanc nostrā uestē uentrale. s. dici latine abolla,
 & græce diploida. **E**st em̄ **A**BOLla duplici pāno cōfecta uestis, quæ græce
 διπλοῖσ dicit, de qua dictione. s. abolla sit mentio apud **M**artia. sæpe & **H**
 uena. in. iij. **S**aty. & apud **S**erui. illud **V**irgilij enarrantē. **E**t duplicem exhu
 meris reiecit amictū. & apud **H**ora. **C**ontra quem duplici panno patientia
 uellat. **T**IBlale autē significat uernacula nostra lingua, hosen, quod indocti
 caligas uocant. **C**ALiga em̄ est genus calciamētū unde diuus **H**iero. in epi.
 ad uirginē quandā. **C**aliga quoq; ambulantis nigella ac nitēs stridore ad se
 fuuenes uocat, ubi manifeste de calceis puellę loquit. & **S**extus **A**ureli⁹. **C**a
 ligula fuit filius **G**ermanici, & q̄a natus in exercitu fuerat, cognomētū cal
 ceamētū militaris. s. caligę. **C**aligula sortitus est, a caliga calceamēto militari
CALigatus miles dicit eo q̄ caligas clauis suffigebat, quas uero nūc uulgo
 caligas uocat nō fuerūt apud ueteres, nā crure tenus tū fuerunt induiti. **D**e

militibus caligatis dicit iuriskon. ff. de custo. reo. ubi Accursius caligatos exponit pro infirmis & obscuris ineptissime. **V**nus nō cōparat, ergo unū tūssimus quo qdā utunt nō est latinū. **V**ltimū supinū nuncq̄ cōstruūt cū uerbis importantibus motū de loco, ut dicit **V**alla, sed bene ultima supina cōstruunt cū noibus adiectiuis, ut facit dictū, iucūdus aspectu, horribile uisus. **I**nuenit tū ultimū supinū regi a uerbo sed rarissime, qd uix semel atq̄ iterum inuenit. **M. Ca.** de re rusti. primus cubitu surgat, postremus cubitū eat et **Sta.** in. i. achilleidos. **Q**uē tūc uenatu rediturū in limine primo opies &c.

DE COLORIBVS VARIIS.

Si hic uel in cæteris his nostris cōmentarijs aliqñ errauro, quæso obtestor q̄o germani scholastici nolite me caninis dentibus inseq̄, aut de amico uestro triūphare, cū hæc oia nostra in uestrā utilitatē scribant, q̄ si duces haberē nostri operis, multo melius, ueriusq̄ scripsissem, & ut ad institutū accedam, uideo nostros plurimū errare in colorū noibus, unde quantū potui ex **A. Gellio**, cæterisq̄ scriptoribus idoneis quedā de coloribus excerpsi, in quibus si errauro, corrigite p̄cor, nō obtrectate. **S**unt aut̄ hæc ex **Gellio**. li. ij. nocti. **F**uluus em̄ & flauus & rubidus & phœniceus, & rutilus & luteus et spadix appellatiōes sunt ruffi coloris, aut acuetis eū quasi incēdētes, aut cū colorī uiridi miscētes, aut nigro infuscātes, aut uirēti sensim albo illuminantes. **N**ā phœniceus quē græci φοινικῶν dicūt noster est & rutilus & spadix phœnicei συνώμυα. i. cognata qui factus græce noster est, exuberantiā splendorq̄ significabat ruboris. **F**uluus autē color est de ruffo & uiridi mixtus in alijs plus ruffi habēs, unde fulua est aq̄la & iaspis, fuluū est aurū & arena fulua, & leo fuluus est. **F**lauus cōtra uidet̄ ex uiridi & ruffo, & albo concretus, sic comæ dicunt̄ flauę. **P**acuuus aquā flauā dixit. **R**ubidus autē & ruffus atrore nigroreq̄ multo mixtus, mea opinione, teu. braun. **L**Vteus contra ruffus color est diluitor, gant̄ rot. hæc ex **Gellio**. **V**iridis item color plurimis uocabul̄ dicit̄ **C**esius, ceruleus, glaucus, & prasinus. **C**eruleus tamē græco uocabulo cyaneus sub uiridis est & subniger. **H**iacynthinus uel melius iāthinus color quē uulgo cœlestinū uocat̄, ion em̄ græce uiola est latine, & anthos flos. **H**iacynthus, ut dicit̄ **H**iero, sup̄ **E**zechiele, est lapis q̄ cœli habet similitudinē, quod si bñ, & hiacynthinus bene dicit̄ cœlestis. **N**iger autē color alijs noibus dicit̄ pullus & fuscus. **F**uscus tñ color recedit paulū a nigro, est em̄ color inter albū & nigrū, teu. braun. **O**uidi. Si nigra fusca uocet̄, & est color niger lugentiū, qui græce anthracinus dicit̄, a carbone qui an thrax dicit̄. **M**Vstellinus color dicit̄ liuidus & lentiginosus, et talis fit in uetibus q̄ sanguineis guttis insperſæ sunt. **I**nde enim lentiginose sūt & maculosæ. **V**ENetus color mediū tenet inter albū & nigrū. i. fumeus, quē ut ego sentio nostri barbare dicunt̄ griseū, & latine fuscus etiā dicit̄. **E**undē colorē apud **I**talos iā berythinū dici audio, ut nup̄ mihi dixerūt in **I**nsbruck quidā exules **M**ediolanēses. **R**AUus autē color niger est mixtus cū fuluo ut **A**cron non pessimus **H**oratiij interpret, est auctor, talis est luporū, ut **H**oratius in carminibus. **A**ut ab agro raua decurrens lupa lauino,

DE ABEVSIONE

AD MAGNIFICVM ET GENEROSVM FRANCISCVM

comitem de Zollern adolescentem & nobilissimū & doctissimū
Epigrāma Henrici Bebelij Iustingensis Iucui.

- Tu quid de Zollern insignia nomina gestas
Sueuorum specimen o generose comes.
Francisce immensum uolitat tua fama per orbem
Sub teneris annis, mollibus atq; genis.
10 Quid sudorificum cum docto helicone Solonem
Et sapias quicquid flaua Minerua docet.
Vsq; adeo ut nulli diceris iure secundus
Sit comes, aut quisquis nobilitate uiget.
Qualis eris post hac, o quanta laude parentes
Lustrabisq; tuos uel genus omne tuum.
Quamuis sit genitor toto notissimus orbe
Viribus, eloquio, martigenaq; manu.
Atq; tuus presul, quo nil sapientius usquam
Iustius aut melius Phœbus in orbe uidet.
20 Quid referam patruos, & uitæ nomina gentis
Laudibus insignes, militiaq; graues.
Quos omnes uinces, modo det tibi Iuppiter annos.
Et fuerint uitæ stamina longa tuæ.
Hæc tua me uirtus pepulit tibi mittere nostras
Diuitias, uersus castaliosq; modos.
Nouero si te non caperata fronte minuta
Nostra hæc tractantem, post modo plura dabo.

AD EVNDEM FRANCISCVM COMITEM DE

Zollern generosissimū, epistola Henrici Bebelij.

- Si uest a ueteribus memoriæ proditū comes generose, eos etiam quos
nuncq; uiderimus propter eorū admirabiles uirtutes amare soleamus, ius
30 stillime ab me factū arbitror, si tibi nobilissimo simul & doctissimo adoles
centi adhuc non nisi fama cognito meas rudes & inconditas ofellas & pri
mitias militare sum aggressus, q; ea te fama comitetur, ut supra ætatē sapi
as, nec quisq; equaliū tuorū nisi longo interuallo tibi secundus dari possit,
ingenio, eloquio, cultissimaq; eruditione, quadā igitur admiratione & ob
seruatiā tui ductus uolui chartaceo aliquo, pyriocq; munere te mihi deme
reri, sperans in hoc facturū me tibi rem gratissimā. Scripsi igit quosdā pau
cas annotatiunculas in Māmetractū siue māmetreptū, cuius auctor mihi
ignotus est, & sub tui nominis uexillo in lucem edere placuit, ut tuū clientē
40 a garrula illorū mussitatione defensares, qui nihil unq; nisi protritū & cōs
culcatū legerūt, & dum bona imitari non queūt, quod solū facere possunt
quos tamen omnes non assis faciā, nec unq; manu conferta in ius traham,
quā nostra non legant, nō em tarentinos, cōsentinos & siculos uolo, ut Lu

cilius esse lectores mearū rerū, sed Romanos & plane Latinos, qui laborant
 tū nouere sudorē, uel lassīs manū porrigere, uel errantibus iter ostendere, q̄
 si qui futuri sunt qui me partim arrogante, partim temerariū dicāt, q̄ ego
 adhuc adolescens uelim emendare, uel mutare ea q̄ iam multis seculis ab
 eruditissimis & indoctis cōsono ore, uel prolata sunt, uel scripta, uel inter
 pretata, quodq̄ iā diu usurper ac teneat fere ubiq̄ Romana ecclesia, p̄tinus
 respōdebo uerbis illis q̄bus se quondā diuus Hiero. aduersū suos detractor
 res tuebatur, ad Marcellā sic scribens. Ad me perlatū est quosdā homuncu
 los mihi studiosē detrahēre, cur aduersus auctoritatē ueterū & totius mun
 di opinionē aliqua in sacris literis emendare tentauerim, quos ego cū poss
 sem meo iure contēnere, aliō quippe lyra superflue canit, tū ne nos super
 bic (ut facere solent) arguant, ita respōsum habeāt, nō adeo hebetis fuisse me
 cordis & tam crasse rusticitatis, quā illi solā pro sanctitate habent, piscatorū
 se discipulos asserētes, quasi iccirco sancti sint si nihil scierint, ut aliqd de do
 minicis uerbis, aut corrigendū putauerim, aut nō diuinitus inspiratū, sed la
 tinorū codicū uitiositate q̄ ex diuersitate librorū omnīū cōprobatur, ad gr̄c
 cam originē unde & ipsi translātū nō denegāt uoluisse reuocare, q̄bus si dī
 splicet fontis unda purissimi, cœnosos ritulos bibant, ita & ego faciā, quā
 cūq̄ uel a p̄sumptoribus, ut ita loquar, imperitis emēdata peruersius, uel a
 librariis dormitantibus, uel a uitiosis expositoribus, aut corrupta sunt, aut
 mutata corrigā nō reprehendā, corrigēda em̄ sunt peccata nō rephendēda,
 nec detrahūt qui uerū dicit, ut idē Hiero. testis est. Cū igit̄ nup̄ tumultuata
 & breui lectione plustrassem Māmetractū, plurāq̄ offendissem, uel male in
 terpretata, uel male & puerse scripta quo ad orthographiā, uel male enūciata
 quo ad profodiā, uolui hic parua hęc ānotamēta subiicere, ne diuinorū elo
 quiorū tractatores huic nimis addicti, in multos errores p̄cipitarētur, essent
 q̄ doctis ridiculo &c. Nō aut̄ tibi psuadeas, ut rumusculos uulgo aucupa
 ri studuerim me scripsisse hęc, sed ut sueuigenis scholasticis, q̄bus ego in pri
 mis bñ faueo, & merito, ad politiora studia adipiscēda aliqd adiuuenti cō
 ferrē. Te aut̄ generosissime comēs Frācisce huic opi patronū adhibui, & iu
 dice, ut ab oībus detractoribus & blateronibus tueris tibi deditissimū. Va
 le & me ama, Ex Tubinga xvi. Kalendas Maias. Anno. M. CCCC.

SEQVUNTUR ANNOTATIONES ET EMENDATIO
 nes Henrici Bebelii in Māmetractū, siue Māmotreptum.

MAMmetractus. Exenia. i. dona de longe missa, ab e & xenos quod
 est peregrinū, & dicii hoc exeniū. Ecclesiastici. ij. **BEBelius.** Xenia dicens
 dū est nō exenia, ut ubiq̄ apud gr̄cos leges, & in penulti. lib. **Martialis** po
 etæ, ubi multa de xenis dicit. **Atem** & **Victruuius** lib. vi. de architectura. **Di**
 cuntur aut̄ xenia munera hospitalia. **Xenos** hospes, xenicon hospitū latī
 ne dicitur. **MAMmetra.** Agyos ab a quod est sine & geos quod est ter
 ra, id est sanctus, sine terrenorū amōre. In hymno. **Conditor** alme syderū.
BEBe. Agios cū i simplici scribit̄, & ualet latīne sanctus, & gr̄ci hagio

ANNOTATIONES

aspirat, sicut & hagnes nō aut dicitur ab a & geos, quod est terra, sicut dicit
Mametractus, sed per se nomē est & simplex. **G**e em quod græce terrā signi-
 ficat scribitur cum e longa, hagnos cum i & eodē breui, dignū hic etiā duxi
 interpretari studiosis illa græca uerba quæ canūtur in sacro ieiuniorū tem-
 pore. Sic scribantur, ἀγίος ὁ θεός, ἀγίος ἰσχυρός, ἀγίος ἀθάνατος ἐλεῖσον
 ἡμᾶς, hoc est, hagnos ho theos, hagnos ischyros hagnos athanatos eleison
 imas, ho aspirari debet & est tantū articulus **A**gios, id sanctus, ho tantū ar-
 ticulus est, theos. i. deus, inde **T**HEOLOGUS per th aspiratū dicitur, quasi lo-
 quens de deo. **I**Schyros ultima acuta legendū est, & scribitur cū i latino in
 10 principio & cum y græco in medio, & ch aspirato, & latine dicitur fortis uel
 grauis. **A**THanatos legatur accentu cadente super antepenultimā, scribat-
 urq; in principio cum th aspirato, & in fine t exili, & dicitur latine immor-
 talis, ab a id est sine, & thanatos mors, quasi sine morte. **E**leison, id est misere-
 re, imas. i. nos, & eleison debet esse quattuor syllabarū accentu cadente sup-
 ante penultimā, & est impatiuus a uerbo græco ἐλεῖω, quod est misereor.
MAMme. Biothanatus penultima producta, id est bis mortuus, a bis &
 thanatos, quod est mortale, in legenda Geruasii & Prothasii. **B**EBe. Bio-
 thanatus Βιοθάνατος, id est per uiolentiā mortuus, & dicitur nō a bis, sed a
 20 bia, quod est uiolētia, & thanatos mors. Inde biothanata mors, id est mors
 uiolenta, & penultima nō acuitur, sed antepenultima, sicut etiā athanatos,
 ut supra diximus. Dicuntur biothanati uiri, uel biothanatæ mulieres quæ p-
 uim, & uiolentiā mortem obierūt. **M**AMme. Profelicus uel profelitus
 penultima correpta, dicitur aduena & incircumcisus, a pros quod est ad, &
 elico, quod est uenio, in prologo bibliorū. **B**EBe. Profelytus προσήλυ-
 τος dicimus in penuli cū y græco, & postea t exili, nō aut profelicus per e
 ut hic dicit, & ualet latine aduena uel peregrinus, nō aut dicitur ab ad & eli-
 co, ut indocte tradit, sed potius nomē græcū per se, uel uenit a uerbo græco
 προσελύτω, id est aduenio. At nō multū dubito quicqd hic reperitur in
 hoc Mametracto cuius auctor mihi est ignotus hoc idem reperiri apud **C**a-
 30 tholiconē. **H**ugutio. **P**apiā. Græcisā, Isidorū, qui oēs multas tenebras infu-
 derūt in linguā latinā, suis ineptis expositionibus, & interpretationibus, nec
 hoc mirū, floruerūt em illis temporibus qñ lingua latina oīno contaminata
 fuit per influxionē Gothorū & Vandalorū, græci aut sermonis nulla erat
 cura nedū peritiā, sed multa sunt uocabula græca in sacris bibliis, un̄ facile
 potuerūt decipi, quoniā nulla est litera latina noui testamēti, ut dicit **L**aurē-
 tius, intellige latine edita primo, quod nō intelligens **A**nto. **M**anci, magno
 errore lapsus est. **N**am cū de erroribus **V**allæ dissertaret posuit hūc errorē,
 ut **L**aurētius uellet, nullā esse latinā & elegantē orationē in nouo instrumē-
 to, qd fuit a sententiā **V**allæ alienissimū, **V**alla em̄ inter cætera dicit, sed tan-
 40 tūmodo ecclesiastici p̄sertim imitati græcos auctores, unde interpretatur, post
 addit, nulla est em̄ litera latina noui testamēti nisi per translationē **H**iero. &
Aliorū. **N**am quicqd est in nouo testamēto græce scriptū est, nō latine, sicut
Paulus epistolas græce scripsit, similiter euāgelistæ, præter unicā epistolam

ad hebræos quam Paulus hebraice scripsit si modo eiusdem auctor est.

MAM. Lampas, adis, uel hæc lampada, dē, lucerna est de uitro. **In** prolo

go bibliæ. **BEBE.** Lampas, adis, uel ados in genitiuo latine ualet fax teste

Plinio, uel ut dicit **Raphael regius**, generale est uocabulū omniū eorū quæ

accensa lucent, lampada autē lampadæ in prima declinatione nūq̄ inueni

apud quenc̄, sed lampadion græce quæ est parua lampas, nam est diminu

tiuū græcum lampas, in prologo bibliæ. **MAM.** Vulgares autē magum

appellant sapientē, a magnitudine scientiæ. **BEBE.** Non uulgares, sed sa

pientes hoc dicunt, sed uulgares magum pro malefico accipiunt, ut superi

us diximus in hymno. **H**ostis herodes, sed non dicitur a magnitudine scien

tiæ, quoniā persicum est uocabulū, non latinum. **L**egitur in prologo Iob,

q̄ si cui uideatur incredulū metra scilicet esse apud hebræos, & in morē nos

stri **Flacci**, **Gracci**; **Pindari** &c. peruersè legitur gracci, tu legas græci non

gracci, prius em̄ dixit nostri flacci. i. **H**oratii latini, nostri em̄ quod dicit uult

intelligere latinū, gracci; **Pindari**. **P**indarus em̄ græcus fuit & optimus lyri

corū, sed **H**ora, apud latinos primus lyrica scripsit, nec graccus esse pōt pro

priū nomē, nam nemo poetarū græcorū graccus unq̄ dictus fuit. **G**racchi

autē **R**omani ciues fuerūt clarissimi oratores, nō poetae nedū lyrici, legit itē

in prologo bibliorū ad **Titu** **L**iuuū lacteo eloquentiæ fōte manantē, ubi falso

manentē impressum ferme est in oibus exemplaribus. **MAM.** Iosephus

media correpta in prologo bibliæ. **BEBE.** Iosephus mediā producit, un

iuuencus poeta. **V**igetur monitus **M**ariā puerūq̄ **I**osephus, testis est etiam

Prisca, qui dicit. **N**omina barbara acutū in fine accentū detinētia, more las

tino declinata, accentū ipsum acutū retinent, & penultimā producant sylla

bā, ut ab **A**dām adamus, a **I**oseph Iosephus, ab **A**brahām abrahamus.

MAM. Hæc baselica, cæ. penultima correpta dicitur domus regis, a base

leos quod est rex uel imperator, in prologo bibliæ. **BEBE.** Basilica per i

nō baselica proprie significat locū in quo negotiatiōes, & cōsilia, & iudicia

exercebantur, dicta basilica quasi regia, nā & publicus & regius locus erat,

in quo & aliqñ cōuiuia maxima, saltatiōes & ludi fiebāt. **N**ā & βασιλειον

regē latine sonat. **A**pod ecclesiasticos autē basilicæ dicunt facella numinibus

cōsecrata. **I**nde basilicani dicunt custodes basilicæ apud **A**ugu. & **O**rosiū

quos uulgo **C**ōpanatores uocat. **MAM.** **M**oyse a moy qd̄ est aqua, &

les qd̄ est assumptio, in prologo bibliæ. **BEBE.** **V**arua est hæc interpretatio & ni

hil ualens, hebraica est hæc dictio, & ita interpretatur a diuo **H**iero. in hebrai

cis noibus. **M**oyse uel moses dicitur attractans, uel palpās, aut sumptus ex aq̄

sive assumptio, & in hymno. **I**nuētōr rutili plura de hoc noie dixi. **MAM.**

Adāmātinus penul. pro. **I**n prologo bibliæ. **BEBE.** **A**dāmātinus penul.

corre. **P**ropercius. **C**olchis flagrantē adamātina sub iuga tauros. **H**ora. i.

carmi. **Q**uis martē tunica tectum adamantina. **MAM.** **E**pithome huius

epithomes penulti. produ. dicitur abbreviatio, ab epi quod est sup, & tho

mos qd̄ est sectio uel diuisio, in prologo bibliæ. **BEBE.** **E**pithome επιτομη

uel epitoma t exili scribitur & corripit penultimam, quia per o micron,

ANNOTATIONES

- id est o paruū & breue scribitur. Et latine interpretatur breuiarium uel abbreuiatio. Et dicitur a thome quod est sectio uel incisio. Tomon em̄ gr̄ci appellant particulas librorū abscissas. **MAM.** Hoc epithalamiū ab epi quod est supra, & thalamus quod est camera. **BEbe.** Epithalamion dicitur carmen nuptiale, & sacer hymnus qui in sponsalijs uiri & uxoris canebatur, Et licet nō reprehendā Māmetracti interpretationē, tamē in hoc male dicit thalamus quod est camera, aliud enim thalamus per th aspiratum, aliud camera. **THA**lamus est cōiugis utriusq; cubiculū, **CAM**era autē est testudo & lacunar, parsq; superior cubiculi, non totū cubiculū. **MAM.**
- 10 **Hec** energiā penul. produ. dicitur interior operatio siue labor, ab en. quod est in, & erge quod est operatio siue labor, in prologo bibliæ. **BEbe.** uerum est ἐνεργεια energiā penul. producit, quia per ei diphthogon scribitur penultima tamē acuitur, sed potius dicitur ab ἐνεργεια gr̄co uerbo, quod est ago & operor. Tullius lib. pri. academicarū quæstionū ita interpretatur energiā gr̄ce latine dicitur perspicuitatē aut euidentiā. Et Quintili. li. viij. insitit. orato. eodē quali modo. Eschines etiā nomē clarissimi oratoris media est produ. non correpta, ut dicit Māmetractus. **MAM** apocryphus dicitur ab apo quod est de, & cryphos secretū, in prologo bibliæ. **BEBE.**
- 10 **Apocryphus** ἀποκρυφος cum y gr̄co in penulū. dici potest absconditus uel abditus, & cōponitur ab apo præpositione quæ rem exaggerat, & κρυπτω. i. abscondo, uñ opa dicuntur apocrypha, hoc est abscondita uel dubia & nō recepta. **MAM.** Hic herem^{us} media correpta est desertū, in prologo bibliæ **BEbe.** Hæc eremus ἐρημος dicimus sine aspiratiōe & media produ. ut diximus. in hymno. Inuentor rutili &c. Inde ἐρημίτης eremita. **MAM.** Hic & hæc geometra trax. dicitur mensurator terræ, & hic geometer tri. & utriusq; scdm usum cōmunem produ. penul. & potest dici componi a ge, quod est terra, & metior iris. quod producit primā, & non a metros, quod est mensura quod primam corripit. unde uersus. **Grām**aticus rhetor, geometer, pictor, aliptes in prologo bibliæ. **BEbe.** Geometria dicitur quasi geas, id est terræ, & metros mensura, quasi mensuratio terræ. Inde geometra dicitur mensurator terræ, non autē dicitur a metior iris. &c. penul. enim non producit ut hic dicit, sed corri. unde sic legi debet carmen Iuue. **Saty.** iij. **Crām**aticus rhetor geometra pictor aliptes, non geometres uel geometer, geometra em̄ prima & secunda syllaba non possunt breuiari, cum prima per ei diphthogon scribatur, secūda cum o longo, multa igitur incōueniētia sequerentur. legas igitur geometra penulti. breui non longa, sed q; hic allegat usum, intelligit abusionem & corruptelā imperitorū. **MAM.** hæc arismetica ab ares, quod est uirtus, & rithmos quod est numerus, antiqui dicebant arismetica penul. semper corripit. **BEBE.** Arithmetica dicendū est nō arismetica. Et dicitur ab arithmos. i. numerus, quia est sciētia de numeratione, nō autem dicitur arismetica ab ares. i. uirtus. **ARE**te em̄ uirtus dicitur nō ares. **ARES** autē areos mars dicitur. Inde areopagus, quasi areos, hoc est martis pagus, id est uilla, ut dicit Hieron. in interpretationibus hebraicis, non autē

ab ares quod est uirtus sicut interpretatur Māmetrectus in alio loco.

MAM. Hic cento onis, est punctus siue punctatio. **Virgili** cento est cōsilatio facta de uersibus **Virgili**, sicut etiā **Homeri** centones.

BEBE. Cento fit ex diuersorū colorū pannis uel lanis in unū condensatis. Et **Aufonius** poeta argutissimus in suo centone ita dicit. Cento quid sit ipse absoluam, uarijs de locis, sensibusq; diuersis quædā carminis structura solidatur in unum uersum ut coeant, aut cesi duo, aut unus & sequēs cū medio, nam duos iunctim locare ineptū est &c. Inde **Virgili** centones &c. Et tātū de prologō bibliorū, nunc sequuntur sine ordine & alia uocabula.

MAMME. **Barrabas** media correpta p duplex r & simplex b.

BEBE. Contrario modo scribitur simplici r & duplici b, & media pdu. unde **Seduli** tūc coluere bahal, tūc elegere **Barabbā**. Nam ut dicit **Hiero.** in hebraicis nominibus syrum est uocabulū, & ualet tantū quantū apud nos filius patris, & ex bar quod illos est filius, & abba pater.

MAM. Mutuo uult dantem, sed mutuo accipientē. **BEBE.** Mutuo & mutuo idē significant, ut dicit **Priscia**, lib. viij. de significatiōe uerborū &c.

hoc uerū esse probat **Sene.** episto. lxxxij. dicens, quanto hilarior est qui soluit, q̄ qui mutuauit, id est mutuū accepit. **MA.** Lictores sunt qui damnatos scdm legem occidebat, uel ad mandatū iudicis puniebāt, & dicit lictor quasi legis ictor, & in alio loco lictor etiā dicit leccator a lingo. **Ezechielis**

xxxix. **BEBE.** Lictor nō dicit legis ictor, sed a ligado, ut dicit **Valgius** rufus, & **A. Gel.** lib. xi. ca. ij. lictores igitur ministri sunt magistratū, quod cū

magistrarus populi romani uirgis quempiā uerberare iussissent, crura eius & manus ligari uinciriq; a uiatore, hoc est lictore solita sint, hos uulgus in

doctū apud nos precones uocat. Sed **Tyro tullius.** **M.** **Ciceronis** libertus lictorem uel a lino uel litio dictū scripsit. litio enim transuerso quod linū appellatur, qui magistratibus inquit præministrabāt, cincti erant. **Plutarchus**

ut græcus a græco uerbo deriuari cōtendit, sed hæc iam dicta nō displicēt quod autē **Mamme.** addit, lictor dicitur leccator, non est latinus sed sarma

ta & barbarus. **Nemo** enim unq̄ latinus dixit leccator, nec **ruffianus**.

MAM. Prætor oris, media correpta est præpositus cū iratis.

BEBE. Prætoris, pducit, nō corripit mediā. **luue.** Sat. i. Nobiscū da prætori, da deinde tribuno, Et idem in. viij. **Nec** dubitāt celsi prætores uendere

ludis. Et prætores dicti sunt omnes qui p̄sunt exercitui, ut dicit **Alconius** pedianus, & sic dicti q̄ præirent & anteirent iure in exercitu, ut dicit **Varro**.

MA. Hæc zizania, orū, plu. nu. pe. cor. sed zizania. æ. sc̄. pe. producit, unde uersus. Sint zizania, sed plura zizania dicas. **BE.** Hæc zizania sc̄. ge.

& hoc zizaniū neu. ge. singularis etiā nu. declinari pōt. **Hiero.** **Zizaniū** m̄

xtum est tritico, sed pe. breuis est utrobq; nec uera est stultissima illa differe

rentia quātitatis syllabarū. **MAM.** Inedia, i. penuria, & **Iob.** xv. ij. Inedia, id est paupertas. **BEBE.** Video apud plærosq; nostros inediā accipi pro

paupertate, sed male. Inedia em̄ nihil aliud est q̄ abstinentia cibi, unde siue quis diues fuerit, siue pauper, dum abstinerit a cibo, inediā dicitur pati.

ANNOTATIONES

Hiero. in epist. ad Marcellā de laudibus Asellæ, ieiuniū pro ludo habuit, inediā p̄ refectiōe. Et idē de uita monachorū. Bidui triduiq; inediā sustinētēs. Vnde **Pli.** na. histo. lib. xi. scribit, q̄ inediā ante diē septimū nō est homī letalis. Idem auctor est plerōsq; durasse ultra undecimū diē. Et **Alber. ma-** gnus lib. de animalibus. vii. sceminā fuisse quæ sine cibo dies interdū. xx. interdū. xxx. durabat. Virū quoq; melācholicū idē se vidisse testat, qui inediā, hoc est cibi abstinentiā septem uixerit septimanas alternis tm̄ diebus gustum aquæ limpide exorbentem. & præterea nihil.

MAM. Annona media producta esca & alimonia. **Esdrae.** vii.

10 **BEBE.** Annona ab anno deducitur, sed non est simpliciter esca, ut hic dicitur, sed annona dicitur prouentus frugum unius anni.

MA. Licostratos a licos quod est lapis, & stratos quod est uariatio.

BEBE. Lithostrotos λιθόστρωτος in penul. nō cū a sed o lōgo scribit, & enūciari debet. scribit em̄ p̄ ω mega, hoc est o lōgū, sed iuxta græcū accentū cū græca maneat dictio antepenul. acute pronunciāda, sicut etiā energia et parasitus, & dicii pauimētū lapidibus stratū. Et componitur a lithos quod est lapis, & strotos. i. stratos, ne dicas licostratos, ut barbari faciunt.

MAM. Apocalypsis dī ab apo qd̄ ē re, & calipsis. i. uelatio. In apocalypsis.

20 **BEBE.** ἀποκάλυψις Apocalypsis in penultima cū y græco scribit, & cōponit ab ἀπό quod est re, & κάλυπτω quod est uelo, operio uel tēgo, non calypsis. Inde apocalypsis dicii reuelatio, & liber reuelationū, & habet accentum in antepenultima.

MAM. Poderis media correpta, & dicitur a pos podos qd̄ est pes.

BEBE. Poderis ποδῆρις media longa est, non breuis, ut licet intueri in græcis literis, per nem̄ quod in e longū conuertitur apud latinos scribitur, & est uestis, teste **Hiero.** ad **Fabiolā** talaris, hoc est usq; ad pedes pertingens quia utuntur sacerdotes pro camisia in diuinis ut barbare loquar. Est enim camisia barbarū nomē & uulgare, ut in eodē loco **Hiero.** dicit.

30 **MAM.** Miseror. aris deponēs est & transitiuū, & ad deū pertinet, sed miseror. eris. ad hominē spectat cum datiuo. In hymno iam notis.

BEBE. Seruii. i. ænei. idem est miseror & misereor. sed alterū. i. miseror regit accusatiuū. **Virgi.** miserata dolores. Alterū misereor genitiuum. Nota hic dixisse **Seruiū**, misereor regit gtm̄, & græce etiā dtm̄, sed non nisi raro. Quæ autē regat gtm̄ plurima sunt exēpla. **Dido** **Virgiliana** in. iij. Misereor fororis Et **Plau.** in capti. Nemini misereri certū est, & plura alia. Sic multo absurdior est differētia inter illa duo uerba quā dat **Mame.** Nam quotiē diē legimus. Misereor mei deus, ubi misereri est non ad hominē, sed ad deū.

40 **Item** miseror non est tm̄ ad deū, sed ad homines. **Virgi.** in. vi. ænei. Nec minus **Aeneas** casu percussus iniquo, Persequit lachrymas, est et miseratus eū tem. **Festus** tm̄ illā ponit differētiā inter miseror & misereor, ut miserē qui conuērat aliena incōmoda, misereat autē a misereor qui miserū subleuet, sed **Nonius** aliā, sed hæc differētia confunditur apud idoneos.

MAM. Parapsis a par & abscida, quasi paribus abscidis. i. lateribus.

BEBE. O quā friuola & inepta interpretatio, primo dicendū est *παροψία* paropsis non parapsis, Et cōponit a para. i. ad & opson. i. cibus teste Dionysio Nestore, Macinello & Georgio merula. Et est proprie paropsis iuris genus auctoris Polluce & Eustathio, quanq̄ etiā sicut & in euāgelio, pro repositoio opsoniorū apud idoneos tam græcos q̄ latinos legat.

Mam. parasitus. i. leccatoribus, a para qd̄ est iuxta & situs ueter, in legenda Agnetis. **BEBE.** Leccator non est latinū. At parasitus, *παρσίτης* dicitur qui mensas diuitum sequit̄, cibiq̄ gratia omnia laudat, toleratq̄. Et dicitur a para. i. ad & siton cibus, sitos uero frumētū est nō uenter, ut ille dicit fuit aut̄ hoc nomē primū in honore, utpote q̄ sacro ministro additus eēt. 10

Mamme. Pluraliter hæc anaglysa. orū. dicitur supereminētes picturæ penul. semper producta, ab ana quod est super, & glysen quod est sculpsere. Item anaglysa dicuntur uasa superius sculpta. iij. Regū. vi.

Bebe. Anaglyphon uel apud nos anaglyphū in singulari dicitur, & anaglypha in plurali, scribitur cum y græco in penultima, & ph, non f, ut uulgo putatur. Et anaglypha nihil aliud significat nisi superius sculpta, ab ana quod desuper indicat, & γλύφα, id est sculpo, non glysen, ut hic dicit.

Mam. Mausoleo penul. produ. i. sepulchro. n. g. in prologo sup̄ Abdia.

Bebe. Hæc est frigidiuscula expositio, unde em̄ est q̄ mausoleū dicit̄ sepulchrū, id qd̄ in primis necesse erat dicere, q̄uis p̄ciosa tātū & sumptuosa, quale fuit Mausoli regis, sepulchra dicant̄ mausolea. Cōsule igit̄ præter cæteros diuū Hiero. qui graphice rem explicat cōtra Louinianū lib. pri. ca. xxv. vij. Arthemisia quoq̄ uxor Mausoli insignis pudicitiaē fuisse perhibetur, quæ cum esset regina Carie, & nobilitū poetarū atq̄ historicorū laudibus prædicet̄, in hoc uel maxime effertur, q̄ defunctū maritum sic semper amauit, ut uiuū, & miræ magnitudinis, ac pulchritudinis extruxit sepulchrū in tantū ut usq̄ hodie omnia sepulchra preciosa ex noie eius Mausolea nuncupentur. unde & Prop. dicit. Et mausolei diues fortuna sepulchri. 20

Mamme. Hic tragelaphus penul. correpta est, hircoceru^s a tracos quod est hircus, & laphus, id est ceruus. Deutero. xliij. 30

Bebe. Tragelaphus *τραγέλαφος* accentu acuto in antepenul. nō est hircoceruus, sed aīal hircō & ceruo silē, uel ut Pli. dicit in. viij. na. histo. species est cerui, barba tū & armorū uillo ab alijs distās, nec alibi q̄ iuxta Phasim amnē nascens, Et est cōpositū ex tragos. i. hircus, & elaphos. i. ceruus.

Ma. In lechito media producta, hic lechitus t̄. est uas amplū de aurichalco. iij. Regū. xvij. **Bebe.** Λεκυθος lecythus scribit̄ cum e exili y græco & th aspirato. Et est ge. fœmi. nō mas. testis est Aristophanes in Pluto & Ioannes Crastonus, & Cicerō lib. vi. episto. ad Atticū. Nosti illas lecythos & cetera. Itē lecythus corripit mediā nō p̄ducit, ut tradit hic noster & Alexander Gallus, testis est Homerus odisseę lib. viij. ut allegat Crastonus & alij. Lecythus aut̄. græce uas oleariū latine dicitur, non uas de aurichalco, diuus Cyprianus lecython interpretatus est capsacē. Apulei. lib. ij. floridorū Ampullam oleariā appellat, quam græce dicimus lecython. 40

ANNOTATIONES

MAM. Apoforeta penultima producta uasa a ferendo poma, uel aliud dicta, ab ap quod est a, & fero fers. In legenda **Vitalis & Agricolæ.**

BEB. Apophoreta per ph non fin antepenultima usurpauit. **Sue. Tran-** quillus, pro muneribus quæ ab imperatore ciuibus remittebantur. **Sunt** igitur apophoreta non uasa, ut hic dicit, sed munera saturnalia, & proprie illa quæ pro xeniis remittunt, qualia hodie a nostris die na tiuitatis christi. unde & **Martialis** nouissimū librum apophoreta inscripsit. dicuntur autem apophoreta non ab apo & fero, sed ab ἀποφέρειν, quod est referre.

MAM. Sabbatū dicitur tota septimana dies septimus, & quilibet dies septimane, **Matth. xxij.** **BEB.** Sabbatū ut dicit **Lactan. lib. viij. ca. xiiij.** in lingua hebræorū a numero nomen accepit, & est dies septimus, nam eorū lingua, ut aiunt, saba septem significat. **Hoc** idem uult **Iustinus lib. xxxvi.** q scribit **Moysem** ab ægypto cum suis pulsum sacra ægyptiorū furto abstrulisse, itaq; **Damascena** antiqua patria repetita mōtē **Sineū** occupasse, i quo septem dierū ieiunio per deserta **Arabia** cum populo suo fatigatus, cū tandem uenisset, septimū dierū more gentis sabbatū appellatū, in omne xuiū ieiunio sacrauit. **Alii** dicunt sabbatū hebraice latine requiem interpretari, eo q; deus requieuisset in eo ab omnibus operibus suis.

MAM. Perichelidas penul, correpta ornamento brachiorū a parte posteriori pendēs, unde dicit a peri quod est circū, & chelis brachiū, uel a chelon quod est curuū uel crūs siue brachium, hæc perichelis. idis. antiqui scribebant periscelida. **Esai. iij.** **BEBE.** Latini & eruditi dicunt periscelis περισκελις, indocti autē & barbari perichelis uel perichelida. **da.** & nō est ornamentū brachiorū ut hic dicit, sed crurū. **Audi** nostrū **Miero. ad Fabiolam.** **Periscele.** græce a nostris sceminalia uel braccæ usq; ad genus pertingentes dicuntur. **Sic** etiā **Porphyrio** non pessimus grāmaticus, dicit periscelis ornamentū est pedis circa crura. unde **Hora. in episto. ad Sæciam.** **Nora** res fert meretricis acumina sæpe catellam. **Sæpe** periscelidem, nec componitur a chelis, id est brachium, sed ab scelos, id est crūs.

MA. Scenophegia penul. cor. festū tabernaculorū, a scenos uel scenon quod est umbra, & sagin quod est comedere, quia comedebant sub salicibus. **Ioānis. xij.** **BE.** σκηνοσκηνία scenophegia dicunt græci, latini aspiratiōnem adderūt, & dicūt scenophegia, & est neu. gene. Est & illa celebritas hebreorū quā sub tentorijs in solitudine celebrarūt, liberati per **Mosen** de seruitute ægyptiaca. **Dicitur** itaq; a σκηνος quod est habitatio & tabernaculū & σκηνυμι græco uerbo quod est figo uel conglutinō, quasi celebritas illa qua figebant sua tentoria & tabernacula.

MAM. Paranympus. i. nuptiarū procurator siue custos sponsæ, a para quod est iuxta, & nympa quod est aqua qua sæpe sponsa utitur.

BEB. Paranympus cū γ græco in penul. est ille qui ab ecclesiasticis uiris pronubus dicitur, a ueteribus autē auspex. **Nam** quia antiqui pro nuptijs celebrandis auspiciū capere solebāt, qui præerat huic rei pro parte uiris, paranympus, a prisicis auspex dicebāt, ut **Lucanus in. ij.** **Cōtenta** est au-

Ipice Bruto. Et ut auspex pro parte uiri, sic & pronuba pro parte mulieris
 adhibebatur. Ita q; cum apud christianos auspicia minime captentur, adhi-
 bentur sacerdotibus, qui & pronubi iam uocantur, dicitur autem paranymus
 phus a para & nymphe, qd est sponsa. **MAM.** deliramenta dicit. **MAM.**
 Hic arabo, onis, dicitur pignus, ab arabo quod est pignus græce & produ-
 cit mediã in reãtis & penultimã in obliquis. **V**nde uersus. Pars arabo uer-
 nit precii dũ res bona uenit. **Genesis.** xxxviij. **BE.** Nestor Dyonisius p̄cis
 pit scrib̄ i arrhabo per ultimũ r aspiratũ, unde **V**arro de lingua latina arrha-
 bo sic dicta, ut reliquũ reddatur, nõ est aut̄ idem arrhabo & pignus ut hic
 dicit, sed diuus Hiero. sup̄ epist. ad Ephe. hanc ponit differẽdã. Arrhabo fut-
 turæ emprioni quali quoddã testimoniũ & obligamentũ datur. Pignus ue-
 ro pro mutua pecunia opponi, nõnulli arra dicunt. Arrhabo aut̄ nõ pro-
 ducit mediã, sed in obliquis penult. & in uernacula nostra dicitur handlon
 v ueinkaufl. **MAM.** Stadium a stando, est o staua pars milliarij. ñ, macha-
 beo. xij. **BE.** Be. στάδιον stadiũ nõ dicitur a stando, græcũ em̄ uocabulũ est
 quod iuxta Seruiũ nõ patitur latinã etymologiã, latine curriculum transferẽ.
 Est etiã locus in quo equi hoies ue currunt & certant athletæ, dictum ἀπό-
 τῆσ̄ στάδιος, hoc est a statione, q; Hercules eo spacio uno spiritu confecto cõ-
 stitisset. Inde stadiodromi dicti sunt, q in stadio cursu certant, uel stadiodros-
 mos locus est cursus illius & exercitationis. **MAM.** Apocrisarii. i legari
 & secretarii. Apocrisarius est thesaurarius legatus, secretarius, cancellarius,
 in legenda Martini pape. **BE.** Apocrisarius cũ i latino in tertiã syllaba
 dici potest a nobis responsalis, nam proficiscitur ab ἀποκρίνομαι, quod est
 respondeo, & apocrisis responsum significat. Potest igitur dici legatus a res-
 pondẽdo, nõ aut̄ potest dici secretarius uel auricularius, ut hic dicit. **N**ã
 erysis ut significat absconditũ, scribitur per y græcũ non latinum ut hic, nec
 item potest dici thesaurarius, quasi descenderet a chryfos quod est aurũ, q; a
 tunc sic esset scribẽdũ apocrisarii per ch aspiratũ & y græcũ. **E**t ut aliqũ
 finiã, dicit **Lauren.** Valla in Antoniũ **R**auden. Apocrisarius nõ aliter apud
 græcos est nitidũ uocabulũ, q; apud nos ambasiatores, quod nemo nisi bar-
 barus dixit. **MAM.** Cataclysmus a cata quod est uniuersale, uel a per &
 clysmã qd est pars, quasi omnes partes. **Ecclesiastici.** xxxix. **BE.** O quã
 futilis & puerilis interpretatio κατακλυσμός Cataclysmus cũ y græco in
 penul. latine dicitur diluuiũ & inundatio, a cata & clysmos, quod est lotio
 & inundatio, uel κλύω græco uerbo. i. alluo inundo demergo. **MAM.**
Rumphæa mediã correpta. i. gladius siue spata. **BE.** Be. ῥόμφαια rhoms
 phea scribẽdũ est in penul. cũ æ diphthongo, quapropter nõ corripit sed
 producit mediã, Flaccus præter naturã diphthongi illã corripit, cum ait li.
 vi. argonau. **A**equaq; nec ferro breuior nec rhomphea ligno. **E**t scribitur
 in principio cũ rh aspirato. **MAM.** Praxinus mediã producta, nam bras-
 xin græce dicit uiride latine. **BE.** Be. Prasinus per s scribẽdũ est nõ per x
 ut hic, & est mediã breuis nõ producta, unde **M**artialis. De nostra prasi sine
 thesis empta toga. **MAM.** Cynomia penul. correpta id est musca canina

10

10

10

40

ANNOTATIONES

Psalmo lxxvij. **BE**be. scribendum est *κυνόμυια* **Cynomyia** in ante penul- cum y & penultima cum i latino, ut uideri licet inuenti græcum & dicitur latine musca canina, sed ut dicit **Hiero.** in epistola ad **Suniam** & **Fretelam** in psalmo non debet legi **Cynomyia**, i. musca canina, ut latini interpretati sunt, sed iuxta hebraicam intelligentiam per diphthongon debet oi, ut sit cœnomia, id est omne genus mulcarum. **MAM.** Altilium id est auis um nutritarum in domo quasi altilium, ut sunt caupones & auce.

BEbe. Altilia non significant tantū aues saginatas, sed quæcunq; anima- lia que saginant, uel in domo uel in uillis, uel uiuariis, id pulchre tradit **An- 10 toni. Manc.** in tribus uersibus. Altile opulentum signat uel pingue ab alen- do, Altilia appellant animalia quæ sed alūtur. Altilis ut piscis uel auis quas drupes aper, urfus. Adde q̄ auca latinum non est, sed anser comprehendit utrunq; sexū, ut probauimus in cōmentariis de abusione. Adde q̄ **Augu.** in sua grāmatica anser epycœnū tradit, ut cōprehendat utrunq; sexum sub uno genere. **MAM.** Polictores penul. produ. dicunt humatores, siue se- pultores cadauerū, a pol quod est pluralitas, & lictor quod est apparitor.

BEbe. Nihil potest ineptius tradi q̄ illud falsum & puerile interpretamē- tum dicendū est enim Polinctor per n non pollictor, Polinctores sunt qui morientium cadauera curabant, & ungebant, non illi qui sepeliebant, dicū- 20 tur autē Polinctores ut uult **Fulgentius Placiades** quasi pollutorum uncto- res, id est cadauerum curatores, Vel uenit a Pollincerē uerbo quod est cur- rare ungreq; cadauera. **Plautus.** sicut pollinctor dixit qui eum pollinxerat unde pollinctum funus dictum, a pollinctoribus unctum, non autem dici- tur a pol, & lictor, quo nihil potest ineptius tradi. **Sandapilarii** autem dicū- tur sepultores cadauerum, portatoresq; sandapilarum. Sandapila enim est feretrum mortuorum, quo cadauera, plebeiōrum portabantur. Item. **Ve-** spillones quasi pro eodem accipi possunt.

	Theodorus		Dorotheus
	Thessalonica		Origenes
30	Mamme	Sidon sidonis	Precox p̄cocus penul.
	tractus.	Heliodorus	Cillicinus produ.
		Character	Hiacinthinus
		Luter.	Podagra

BEBE. Congelli hic quædam nomina studens breuitati, quæ hinc inde sparsim & suo loco dicit **Mamme** esse uel producta, uel correpta in penul- tima secundum q̄ hic signantur. At sic habetote lectores, ut omnia ea quæ hic producit corripiantur, & primo de his quæ male corripuit. **Nā** primo **Theodorus** & **Heliodorus** & omnia composita a dorō græco quod est do- num, & scribitur per o longū producent do. **Vnde** **luuena. Saty. vi. Tor-** 40 **foris** tantum damno rapit **Heliodorus.** **Martia. Pierios** uatis **Theodori** flā- ma penates, **Sidonis** producit, **Virg. Memini** sidona uenire. alibi melius di- xi de hac re quia ponitur ad placitum; **Character,** eris, cum ch aspirato in principio in obliquis producit penul. quia per n hoc est e lōgum scribitur.

Eodem modo luter. **Podagra** ex natura mediā syllabā breuē habet. **Maxti**.
Litigat & **podagra**. **Diodorus** flacce laborat **Thessalonica** ciuitas produ-
 cit, non corripit penul. unde **Clau**. **Thessalonica** tuos sensu dolor hæret in
 alto. **Dorotheus** & alia cōposita a theus corripiunt penulti. ut **Dorothea**,
Timotheus, unde **Fortunatus** episcop⁹. **Et cū** **Timotheo** uiuere cura meo
Origenes penul. breui legas, sicut omnia cōposita a genos, quod apud nos
 genus designat ut **Diogenes**, **Antigenes**, **Hermigenes**. **Præcox** præcocius pe-
 nul. breui. unde **Calphurn**. æglo. ij. **In** sita præcocius surripere persica pru-
 nis. **Hiacynthinus** penulti. breuis est. unde **Persius**. **Hic** aliquis cui circa hu-
 meros hiacynthina lena, alij legunt ianthina & melius, nihilominus cum
 eiusdem formæ noibus corri. litē cilicinus pen. bre. ut in multis locis uideri
 datur. **Mamme**. **Stuprū** est uiolatio uirginis. **Bebe**. **Stuprū** etiā ad alia
 se extendit. unde **Modestinus**. ff. ad le. lu. de adul. & situ. **Stuprū** in uidua uel
 uirgine, uel puero cōmittitur. **Dicitur** item **stuprū** in mulieribus, ut **Cice**.
 lib. ij. de fini. bono. stuprata per uim **Lucretia** a regis filio. & **Quintili**. in de
 clama. uxor marito dixit appellatam se se de stupro a priuigno.

MAM. **Citropes** idis. est uas habens pedes inferius, a citra & pes pedis,
 quasi citra superiorē partem habens pedes, & corripit mediam.

Bebe. χυτρός δειο chytropedes cum ch aspirato & y græco scribitur,
 & sunt ollæ cum pedibus, a chytreus que est olla, & pus. i. pes, & penulti.
 corripit & c. nō credas autē me reprehendere auctorē in orthographiā, cum
 forsā ipse bñ scripserit, admonēdos tñ lectores ne cū uulgo errēt duxi.

MA. **Mic** **Miarcha** est nomen philosophi qui forte cathedrā habebat au-
 team, uel quia sapiētia docebat quæ auro pretiosior est, in throno sedebat
 aureo, qui potabat discipulos de fonte **Tantali**, id est de sapiētia seculari, q̄
 dicitur fons **Tatali** a **Tatalo** philosopho. **BEBE**. Ecce quāta somnia & ab
 omni historica ueritate discrepantia. **Ego** autē & si iā apud me **Philostratū** uir-
 hæc mutuata sunt habeā, nihil aliud tñ dicam q̄ q̄ **Beroaldus** luculēter. de
 hac re rescripsit, cuius hæc sunt uerba. **Plæric** q̄ oēs eccliasicę literaturæ stu-
 diosi anxie & sitiēter uestigare solēt qd significet illud **Hiero**. uulgatissimū
 quod liminarē paginā instrumētū ueteris introeūtibus statim obuiū sit. **Ve**
larchā in throno sedentē aureo, & de **Tatali** fonte potantē audiret docentē
 nugatoria sunt nimirū q̄ cōmentatoribus referunt, nos ut pro uirili parte
 inuaremus studia studiosorū, ad eundē fontē accessimus, ex quo **Hierony**.
 hausit. **Philostrati** em̄ penetralia ingressi, explicationē inuenimus huiuscę
 modi inuolucris latissimā, quæ talis est. **Apud** **Indos** sapiētes sunt **Brachma**
 næ nūcupati, quorū princeps **Iarcas** noīabat, eo tpe quo **Apollonius** **Tya**
 neus discēdi uisendiq̄ studio ad illos se cōtulerat, quē antecedentē cæteri q̄
 erāt duo de uiginti apprehēsa manu salutauerūt. **Iarcas** autē noīatim salu-
 tauit, qui in excelso sedebat throno, quē ex ære fabricatū aureæ statuæ cō-
 plusculę exornabāt, **Infra** **Iarcā** sedebāt omnes in sellis humilioribus, mox
 post philosophicā sermoeinauōnē ostēdit **Iarcas** **Apollonio** statuam **Tan-**
tali subscriptiōe notatā q̄ tuor cubitorū lōgitudinis, quæ similis propināti

phialam porrigebat, in quā humor distillat incorruptibilis potionis phiala
 lam mensura nunq̄ excedentis, ex hoc Tantalī poculo bibere solebant indi
 ci philosophi, anteq̄ somno indulgerent, & ita larcas potandi principiū fe
 cit, ex phiala bibens, quæ largiter cunctos satiauit, iugē humorē fundēs, nō
 secus ac si ex fonte scaturiret, bibit una cū philosophis Apollonius. Est autē
 amicitiaē firmandæ causa huiusmodi cōpotatio apud Indos inuenta, qui mī
 nistrū eius faciunt pollicitoremq̄ Tantalū, propterea q̄ hic amicissimus
 mansueuissimusq̄ erga hoīes habitus est, Post hāc ex phiala potionē humi
 sternūt corpora in lectis herbatiscis, hæc ex tertio Philostrati. Iam perspicuū
 10 est cur dixerit Hieronymus Apolloniū peruenisse ad Bachmanas, ut audis
 ret Iarcā illum principē philosophorū in throno sedentē, aereo quidē sed q̄
 aureis stauis exornaretur, potantēq̄ de Tantalī sōte, hoc est de phiala quā
 propinabat Tantalī simulacrū. **MAM.** De mensa solis dicitur q̄ quidā
 emittit iactum retis a piscatore, qui traxit mensam aureā, & post multā con
 trouersiam adiudicata est deo Soli. Vel dicitur mensa solis locus ubi doce
 batur astrologia, & tradebant eā propter numeros necessarios & figuras
 protrahendas utebantur littore sabuloso, dicebatur autē solis quia ipse erat
 deus sapientiaē. **BEBe.** Idem Beroaldus rē nobis luculenter tradit dicens.
 Herodotus in iij. historiarū auctor est, fuisse in æthiopia pratū omniū quas
 20 drupedū carne refertū, quā per noctē magistratus illic ponere festinabāt, &
 ubi illuxisset, cui libet licebat illud accedere epulatū. Indigenæ existimabāt
 copiā epularū diuinitus suppeditari, & hanc solis mensam nuncupauerūt,
 ad quā inspiciendā olim Cambyses misit legatos in æthiopiā. **Solinus** nū
 cupat græco uocabulo heliotrapezā, hoc est solis mensam, helios em̄ græce
 sol, & trapeza mēsa noīatur. De hac ita scribit Pomponius Mela. est locus
 in æthiopia paratis semp̄ epulis refertus, & quia ut libet uesci uescientibus li
 cet heliotrapezā appellant, & passim apposita sunt, quia affirmant innasci
 subinde diuinitus. **MAM.** Astronomia, astrologia, geometria & philo
 sophia pro. pe. Et alibi Zacharias, Malachias, Esaias & Heremias, dicunt pe.
 30 pro. Et alibi, Caluarīa est sup̄ius os capitis humani sup̄ciliis iminens, hæc cal
 uaria pe. cor. Versus. Barbaricis græcisq̄ simul longabit̄ ia. Et breuis in nīs
 ut cōtrouersia dicas. Et alibi. Itē quædā usualia latine acuit̄ penul. cū sit bre
 uis, ut Lōbardia, sclauonia, hungaria, romania, tartaria, rhetoria, cæcellaria,
 primiria, lectoria, barbaria, scholaria, infirmaria, forestaria, hospitalaria &
 prioria, in q̄bus uidemur p̄ Græcismū imitari græca q̄ productū, ut Comæ
 dia, tragedia, elegia, abbatia, theologia. platea, maria &c. **BE.** Astronomia
 astrologia, Geometria & phia cor. pe. sicut cōtra uersum dictū pleraq̄ in ia
 nisi forsan p̄ diphthongum q̄ scribant, ut ἐπιφάνεια ironia, ἐυφροσύνη Eusebia,
 40 λατρεία latria, ἐπιφάνεια epiphania, tunc em̄ p̄ducitur, licet eusebia & epi
 phania quo ad accentū in ante penul. acuat̄, hoc tñ uerū est. Astronomia
 astrologia, phia, sophia & similia tā & si corripāt penul. scdm̄ græcū tñ ac
 centū penul. acuiūmus, græcis autē dictionibus si maneāt græca, suus est accē
 tus tribuendus, ut dicit Martia. scilicet Capella, & sic nō est idē longari syllabā

& acui. Sicut in noīe lithostrotus pe. pro. & acuttur añpenul. Sic etiam ene
 thymema, apostema, problema, peripsema, diastema, systema, quæ omnia
 acuiunt antepenul. cū penul. longa sit, quare Sidonius male corripuit penul
 tinā in systema & diastema. Itē enogia & alia p̄ multa antepenul. acuiūt, cū
 penul. longa sit. **Q** si Lucretius uel alius penul. phia produxit, coactus est
 propter carmē, alioqui eīm nō potuit poni in carmīe, sed uere corripit: sicut
 eius primitiuū sophia, qđ & ego & multi alii interdū produxerūt, sed non
 uereor me emendare, si qđ prioribus scriptis deliquerim. Nam frustra plus
 opere studio impenderei, ut ait Quinti. nisi liceret meliora prioribus inue
 nire. At reliqua, qđ dicit Zacharias, Malachias, Esaias, & Hieremias penult. 10
 pro. erat, nā corripitū, hebraice eīm dictiōes ad græcū idioma traductę, uo
 calē breuiat plerūq; ante uocalē. Aufon. in p̄catione matutina. Helias & so
 lido cū corpore p̄uius Enoch. Iuuēcus. Zacharias uicibus cui templū cura
 tueri. Pruden. Hic bonus Ezechias meruit ter quinq; p̄ ānos, sed quo ad or
 thographiā ita scribitur, ut Pōtanus præcipit. Hesaias nō Isaias, Ezechias nō
 Ezechias, Ezeziel nō Ezechiel, Ioacin nō Ioachim. Elias sine aspiratiōe inue
 nio, qđ aut uersus ille mentiat Barbaricę simul lōgabitur ia, auditū est su
 perius, & cōtrariū probatū. Nūc ad ultimū. Dicit quēdā uſualia latina acui
 penul. cū sit breuis, ut Lombardia, scclauonia, ungaria, romania, tartaria, q̄
 oia quantitate & accentu corripit debēt. Sunt aut noua uocabula nō tū im 20
 probāda, regiones eīm pro populorū uariatione mutant, earūq; noīa, quæ
 eīm gallia cisalpina ante, nūc longobardia a lōgobardis sueuis & germanis
 qui illā inuaserūt noīatur, de qbus apud Cornelīū tacitū sit mentio. Portē
 tū aut mihi uisum est & ridiculū, dū aliqui lingobardiā dicere malint, uti
 Ponticus quidā dicit & Calepinus quasi lingones, germaniæ & bardi gal
 liarū sint simul mixti. Lingones eīm nō germaniæ, sed Galliæ celticę esse po
 pulos nemo ignorat, p̄pterea tēpore eo quo longobardorū nomē in Italia
 est auditū, Bardorū, hoc est cantorū nomen in Gallia obsoletū fuisse credo
 sed qđ plura: oēs eruditi recētores lōgobardos esse testātur germanos, oēs 30
 dico qui res gestas posteritati cōmendarūt. Immo & ipsum nomē liquido
 ondit. Schlauiā aut uel iuxta uſum nostrū schlaunia, ul' iuxta gręcos schla
 uenia est regio quā cū Dalmatæ tum etiā Illyrii & Liburni inhabitauerūt,
 nec satis possum pbare Georgi. merulā, qui nimis excādescerit in Galeo
 tū his uerbis inuehitur, uelim a Galeoto doceri, qua figura, quæ uel auctori
 tate fretus scclauos dixerit, cū hiice populi maris adriaticę accolæ p̄ littoris
 positiōe, Liburni tum Illyrii, atq; Dalmatæ a p̄scis historicis appellent, sed
 dic mihi Merula cur cū Schlaui uel schlauieni, ut græci dicunt, illā terrā oc
 cupauerint, nō possim dicere schlauiā, uel more nostro schlaunia: cum no
 uis rebus etiam noua uocabula nō iniuria, ut doctissimis placuit possimus 40
 imponere, ita dicit Seneca. Noua genū nomina extinētis noībus prioris
 bus oriuntur, nonne Hungaria quę olim Pannonia dicebatur, oēs eruditi
 nominat: at apud antiquos inauditū fuit nomen hungaria, nōne Franciā
 cum scriptores neotericoteri dicūt: & ipse diuus Hiero. acceptauit. At nes
 r iij

ANNOTATIONES

- mo etiā ex historicis uel cosmographis antiquis uel audiuit, uel ad posteros transmisit. **S**axonia apud ueteres ignota, nunc ab oībus dicitur etiā ab ipso **C**laudiano, nōne olim **F**luentia nūc florentia dicunt oēs: nōne olim **F**aliskia nūc **B**ononia, olim **T**icinū nunc **P**apia, nōne **S**arraceni nunc turcæ angustissimis olim finibus clausi, nūc toti **A**siæ, **A**fricæq; & magnæ parti **E**uropæ nomē suū inposuerunt, nōne **B**urgundiones germani magnæ parti **G**alliæ etiā apud idoneos nomē suū indiderunt: nōne **L**othoringia nomē suū a **L**othario nostrate auspicatur: nōne **R**omania unde nescio **E**piri nomē deleuit: non tamē feliciter, quia a paucis sic noiari audio, hæc itaq; **10** **E**piros olim molossia item **C**haonia, & postremo etiā albania noiata est. Et sic in regionibus quæ a nouis populis fuerint occupatæ, nomina uariari nemo dubitat, nec quicquid istis nouis noibus uti prohibetur, secus in aliis rebus quæ sua & antiqua habent uocabula. **Q**uod si nomina regionū transmutata, ut parum esset, commemorare uellē, integro libro opus esset, & quoniam apud antiquos nomina regionū citra latinæ linguæ iniuriā immutata sunt, ita nūc fieri potest, præsertim mutatis incolis. **T**artaria est regio illa quæ antiquitus **S**ythia dicta uel pars scythiæ & olim tartaria dicta. **R**hetoria autem græcū est & nō latinū, sic em apud græcos scribitur *ῥητορεία*. i. rhetoria, & producit penul. **C**ancellaria uti nō admitto, ita nō reiciio penitus. **P**rimitia autem lectoria, scholaria, **20** infirmaria, forestaria & prioria latina omnino non iudico, quod si essent, nec accentu, nec quātitate in penultima acuerēt nec producerētur. **B**arbaria autem regio barbarorū penultimā corripit. **O**ui. li. iij. tristū. **I**nter inhumanæ nomina barbariæ. **E**t **H**ora. in epi. **G**ræcia barbariæ lento collisa duello, dicitur etiā quidā male futoria, sartoria penul, pducta cū latine dicerēt futrina, sartarina, p officina futoris & sartoris. **P**ræterea nō dicitur infirmaria, sed ualitudinariū, ut supius cōtra **G**ræcismū inuenies, nō hospitalaria itē sed **N**O **S**Ocomia dices languentiū domicilia, ut in cōmētariis diximus. **F**orestaria autem dicit uocabulū inauditū apud doctos. **H**abēt autem germani principes quidā famulos, quorū unica est cura tutari feras & siluestria animalia, ut sunt cerui, capreoli, lepores, & similia, quos nos dicimus, teu. forstmaister, & imperita **30** uoce uulgo forestarios, & est gallicū. **N**am lingua gallica foresta dicitur sylua. **I**nde forestaria dictionē esse formatā cōiicio. **H**ic autem apud latinos ferarū uel ferarū custodes, uel nemorarij, aut saltuarij, quod nemora & saltus custodiant (quorū etiā officij est) dici possunt, aut apud græcos **T**H*Eriophylaces, nemophylacesq; *θηρ* em & *θηριον* bestia siue fera dicitur, siue *θηρα*. i. uenatio, *φυλαξ* phylax. i. custos, quasi feras & uenationis custos. **I**tē **N**E*M*ophylax a *νέμος*, uel *ἀπὸ τοῦ νέμος*. i. nemoris custos, custodire em debēt nemora & saltus, ne serg a rusticis cōficiantur, syluaq; incidat. **I**nde theriophilaciū est ferarū custodia. **N**emophylaciū nemoris tutela. **Q**uod & si nō habeam in **40** hoc auctores, ipseque finxerim, nemo tamen prohibebit nouis rebus noua etiā uocabula præsertim ex græcis mutuata, dū nō incongrue possimus imponere. **S**ALtuarios autem aliter accipi uideo, ut saltuarij pastores, quod in saltibus custos dicitur pecus, uel ut iurisconsulti diffiniūt, quod fructuū seruandorū gratia parati*

sunt, & qui finiu custodiendoru causa, a nris, teu. feldschutzẽ dici possunt, a
 græcis dicitur χωροφύλαξ. i. agroru & prædioru custos, qui hic saluarius di
 citur. Et sicut modo diximus **THE**riophilaciũ, hoc est custodia & tutelam
 feraru ita a **V**arrone dicitur theriotrophio penul. pro. sic em scribitur apud
 græcos θηριοτροφου penul. cũ diphthongo, & est locus in quo feræ inclus
 læ pascuntur, a θηρ. i. fera, & τροφειον. i. educatio, a nobis, teu. tiergart, dicitur
 tur a latinis uiuariu & leporariu, ut **G**elli dicit, l. ij. ca. xx. & nos in nomine
 paradisu in hymnis. Sic etiã ἰχθυοτροφου **ICH**thyotrophion dicitur pisci
 na uel pisciu uiuariu, teuto. ein fisch sarch oder behalter, ἀπὸ τοῦ ἰχθύος
 .i. piscis & trophiũ. i. educatio, & περισερῶν. i. columbarum & mansio co
 lumbaru. **ORN**ithon uel etiã ornithotrophion est auarium & locus ubi
 aues pascuntur, ab auibus & gallinis, quas græci ὀρνιθας appellat. Ita apud
Varrone inuenies etiã ornithoboscion. i. pasturam auiu. Et chenoboscio
 on anserum pasturã & educationẽ, & **NE**Sotrophion. i. anatum auarium
 & pasturã. Item ab animalibus reru rusticaru scriptores mäsiones nominis
 tant, ut **HAE**dilia hædorũ stabula. **CAP**riua caprarũ. Ita ouilia ouiu, equi
 lia, porcilia & his similia, ab aialibus quæ in illis cõtiuentur. Dixerũt etiã
FOEnilia in qbus fenũ seruatur, teu. heu scheur. Addit postremo **M**ame.
 hospitalaria, prioria, & alia superius cõmemorata, imitari græca q̄ produ
 cunt, ut comœdia, tragœdia, elegia, abbatia, theologia & maria. Primũ tra
 gœdia, comœdia, theologia, et maria, oino corripit penul. licet acuant eã.
 Sicut & ἀγωνία agonía in qua dictione tñ multi alucinant, **O**ui. li. i. fastor.
 Et prius antiquus dicebat agonía sermo. **ELE**gia, pducit, qa per ei diphtho
 gon scribit, & interdũ etiã elegeia utroq; modo, testes sunt idonei poetæ de
 primo **M**artialis. Detineat cultis aut elegia comis. **S**tat. lib. i. syluarũ. **Q**uas
 inter multũ petulans elegia propinquat. De secũdo. **O**ui. lib. i. de remedio.
Blanda pharetratos elegeia cãtet amores, & alibi. **F**lebilis indignos elegeia
 solue capillos. **P**latea penul. est indifferens. **A**bbatia uocabulũ est non sane
 probũ & receptum apud doctiores. **M**Am. **N**ecessitudo. nis, dicitur amici
 tia, quia nectit. i. coniungit amicos. **BEBE**. **N**ecessitudo accipitur mō pro
 necessitate, mō pro cõiunctione sanguinis uel amoris, & dicitur a ne & cessa
 tio. q̄ nulla inter eos cessatio uel reparatio fit, uel q̄ necessaria inter eos ofi
 cicia conferatur. **M**Am. **H**ic & hæc brachmana media correpta est popu
 lus quidam. **BEBE**. **B**rachmanæ media produ. sunt, ut superius audiuit
 mus. gymnosophistæ & philosophi apud Indos. **M**Am **A**lbaní media
 correpta sunt populi. **BEBE**. **P**roducit mediã, sed qui sunt populis non
 enim sufficit dicere sunt populi, ut hic & sæpe alias dicitis. **A**lbania autem
 regio est in oriẽte, a calore populi sic uocata. **H**æc sub oriente sub mare **C**a
 spium surgens, per oram oceani septentrionalis usq; ad mæotidas paludes
 per deserta ostenditur, quoru canes maximæ ferocitatis prædicantur.
MAmme. **M**allageræ sunt populi. **BEBE**. **N**on satis facis lectori. **M**assæ
 getæ penul. cor. nobiles sunt populi **S**cythiæ asiaticæ, hi cũ p deserta discur
 runt, sanguinẽ equoru suoru potat, de qbus **L**uca. in. iij. **L**õgaq; **S**armatici
 r uij

ANNOTATIONES

soluēs ieiunia belli, Massagetes quo fugit equo uolucresq; Geloni, & Clau dia. in Ruffinū. Et qui cornipedes in pocula uulnerat atrox. Massagetes.

- MAM.** Fullo est qui parat pānos & excandidat. **BEBE.** Fullo a fouē dis aqua calida uestibus dicitur est, teu. serber. Sunt eim fullones, ut **Vlpia.** iurisconsultus diffinit, qui curāda, poliēdaq; uestimēta accipiunt, quorum ars fullonia appellatur. **Mamme.** Auscultare dicit, quasi aures sono cul care, uel quasi auribus sono celare, nec debet scribi per au, sed per simplex a in prima syllaba. **BEBE.** Quid sit auscultare notū est, sed siue ab auris, siue ab audio descendat, auscultare, non ascultare scribi debet. **MAM.**
- 10 Hæc similia leæ, est farina albissima. Idem hæc ptyfana media producta, est ordeū siccātū pilo tunsūm decorticatū. **Macro.** Cum ptyfana succū porri sorbere iuuabit, media poni pōt idifferēter, sed maior est auctoritas q; corripiatur. Idem hæc Poleota, i. grana noua, & alibi. **Polēta.** i. farina subtilis, uel cibus inde factus, uel genus leguminis. **BEBE.** Similia uel quod idem est similago, flos est seu delitiæ farinæ triticeæ. **Pli.** na. hisio. li. xvij. ca. x. Si milago ex tritico sit laudatissima, quæ & poilē dici potest meo iudicio. unde idē **Pli.** eodē lib. ex **Africa** iustū est e modijs redire semodios & pollinis sextarios quinq; ita em appellat in tritico quod florē in siligine. Et quoniā sit mētio de siligine & tritico. **Fui** nuper quæsitus a quodam ludi magistro
- 10 **Hallensi,** quæ esset differētia inter far, siliginē & triticū, quæ uulgarissima dicunt a **Plinio** frumentorū genera, nec ut uerū fatear, potui reddere differētia cū auctoritate, nisi fortasse uocabulariorū quorūdā uulgariū, quibus nulla fides potest adhiberi, tandē recurrendū duxi ad **Pliniū** totius latinis maxima ex parte conseruatorē, & apud illū lib. xvij. inueni far dici qd **Adoreū** ueteres appellauerē. & eodē lib. ca. xxx. dicit idem, far quia difficulter excutitur, cōuenit cū palea sua condi, & stipula tm̄ & arstis liberat, & ca. vij. & far in uaginulis suis seruāt ad fatus, atq; nō torrent. Inde a sarre farina dicit, q̄quis & aliorū sit frumentorū, far itaq; apud nos dicit fesen oder speltz, uulgo ab indoctis spelta dicit, unde **Hiero.** super **Ezechielē** significare uult far esse quod gentili **Italiæ.** pānoniæq; sermone spica, speltaq; dicit.
- 30 **Siligo** apud nos et lingua nōstra dicit rockē, de quo **Plini.** lib. xvij. ca. vij. omniū satorū fructus, aut spicis cōtinet, ut tritici, ordei, muniturq; uallo aristarū, quadruplici. Idem. siligo nunq; maturescit pariter nec ulla segetū minus dilationē patit propter teneritatē, sed minus q; cætera frumēta periclitatur, quoniā semp̄ rectā habet spicā, nec rorē continet, qui rubiginē faciat. idem si a siligine lautissimus panis, pistrinarūq; opera laudatissima, & siliginus panis etiā a **Seneca** maxime cōmēdat, ut dixi in noibus artificū. **Triticum** autē uernacula nōstra uocant dicimus, ut ego & **Leonhardus** noster clemens existimamus, & ex **Plinio** etiā plura allegare possem. **Polyta** autē neutri uel scemi. gene. pluribus modis fit, ut dicit **Plini.** lib. xvij. ca. vij. **Græci** perfusum aqua hordeū siccāt nocte una ac postera die frigūt, de inde molis frangūt, alijs modis docet **Plinius** fieri lib. & ca. eodē. **Ptyfana** autē non tm̄ hordei est. **Nam** ut **Plini.** dicit. **Itali** quidē maxime oryza gau

dent, ex qua pifana faciunt, quā reliqui mortales ex hordeo, declarat etiā
ORIZAM (quę uulgo apud nos rizum dicit, & in uernacula nostra ris) his
 uerbis. **ORIZÆ** quidē folia carnofa, porro fimilia fed latiora, altitudo cubis
 talis, flos purpureus, radix gēmx rotunditatis. Et ut addit **Turanius**, **OLYRÆ**
 & **ORYZAM** eandē esse existimat, aliqui putāt q̄ robus genus frumētī apud
Columel. idē sit quod oriza. Inde pifanariū uas est in quo coquitur uel tū
 dicitur pifana, corripit autē penul. pifana. unde **Horati.** lib. ij. sermo. Sat. ij.
Quid cesses agedū sume hoc pifanariū oryze. **Q.** ille **Macrobiū** allegat, in
 iuriā facit ei, q̄ hoc carmen quod ipse allegat, nec uidit ut reor, nec legit.

MAM. Catecuminus, id est fide instructus et nō dū baptizatus. **Idē Neo** 10
phitus, id est nouus in fide, a neos nouū, & phitos fides. Idem cathecizat. id
 est instruit penul, pducta a cathesis quod est doctrina, siue locus doctrinæ.
 uersus. **Septē** consumat reprehendit, siue refutat, Instruit, informat, docet, im̄
 buit hæc cathecizat. **Idem.** **Alophilus.** i. alienigena quasi aliena amans.

BEBE. Catecuminus dicitur instructus, seu audiēs, siue sit baptizatus, siue
 nōn. **Catechiso** autē non catechizo, nam & græci κατηχέω dicitur, est instruo,
 doceo, erudio. unde **Paulus.** Cōmunicet autē is qui catechizat ei qui se ca
 techizat, super quibus uerbis dicit **Valla** in **Rauden.** **Catechizare** est quis
 dem docere, sed non solūmodo illū qui baptizatus est, ut patet ex **Paulo.** 20
Catechizo uero habitare facio significat. **NEO** phytus uero penul. corre. est
 nouellus uel noua planta, **νέος** em̄ nouius uel noua, & **φυτὸν** planta, quasi
 nouella, sed nō fides, ut ille loquit. **Alophilus** autē (sic em̄ apud græcos scri
 bitur, ἀλλόφυλος) dicitur alienigena, & cōponit ex ἄλλο, quod est aliud,
 & **φύλον** quod est genus uel natio, non autē a φίλος qui est amicus, ut ille
 uidetur uelle, producit autē penul. contra **Prudentiū**, **Petrū** de riga, & meā
 olim traditiōnē, quia circūflexus ibi est, ut alibi docui. **Mamme.** **Hic** ue
 redus media producta equus uehens, id est trahens rhedā, dicitur etiā **ueres**
 dus scdm̄ quosdā auriga. Inde ueredarius ad ueredū pertinens. **Adem.** **Emis**
 sarij. i. cursores regū uel aliorū diuitū, qui sunt apti ad emittendū, & frequē
 ter emittunt ad negocia ferēda equorū. **BEBE.** **VER**edus dicitur equus 30
 uelocissimi cursus, quo uli sunt antiqui in uenatiōe. **Martia.** **Parcius** utaris
 moneo rapiente ueredo. **Inde** ueredarij sunt qui equis perniciosibus utētes ci
 tissime literas perferunt, quos **Itali** caballarios uocant, & nos postbotten.
EMISsarij uero sunt qui ante exercitū mittuntur, uel ad explorandū, uel ad
 præliū lacessendū, & qui dominū circūstant, ut pressio sint ad emittendum,
 sed & alia eius significata sunt quæ alibi dicentur. **MAM.** **Anachoritæ** pe
 nul. produ. sunt eremitæ, quasi cor agentes ieiunjs, uel ab ana quod est sur
 sum, & chorus, quasi chorū cœlestē inhabitās. **BEBE.** **Anachorita** signifi
 cat eremitā, & græcū est. **Nam** græce ἀναχωρία est secedo, & in solitudinē
 uado, & ἀναχώρησις anachoreasis est secessus et eremus, sed etymologia **Mā** 40
 me. nihil ualet. **MAM.** **Apagelis** in impatiuo apagite. i. quiesce & & q̄
 scite. **BEBE.** **Apagelis** penul. corre. significat remoue si uis, & abduc cor
 micū uerbū & græcū familiarit̄ corripicū. **Apu.** **Apagelis** iā cruetos deos.

ANNOTATIONES

MAM. Harena aspiratur, ab herco scdm Papiā, ab areo. es. scdm Hugu-
BEBE. Arena, ut Pontanus tradit caret aspiratione. Fit em̄ ab areo uer-
 bo. Nam epitheton ei est ob ariditate bibula, caret em̄ om̄i humore & suc-
 co. unde & plurimum aquæ ebibit. **MAMme.** Crepundias, id est cunas
 uel uoces, quas infantes emittunt. **BEBELI.** Crepundia dicuntur pri-
 ma munuscula quæ dantur pueris, & puerilia ornamenta, quibus in tene-
 ra ætate delectantur. **MAMME.** Theatrū est palatium. **BEBE.** Thea-
 trum *θέατρον* Calliodorus uisoriū interpretat, significat em̄ spectaculū, & a
 Cypriano speculatoriū nominat. **MAM.** Thermas. id est loca calida, q̄li
 suphas, uel sunt loca unctōnis, a thermon. **BEBE.** Thermae a latinis ap-
 pellantur loca quæ calentibus aquis, aut ipso sine aquis fornice igne calefa-
 cto lauandi, sudandiq; usibus deputata sunt. **MAM.** Hæc torques p stre-
 pa, hic torques est ornamentū colli. **BEBE.** Torques est circulus aureus
 flexibilis & obtortus, & est colli ornamentū, pro quo significato (nam pro
 alio non legi) est ge. mas. & sc̄e. Ita em̄ diuus Hiero. in cōmētarijs super *Eze-
 chielē* dicit. Sed quia a quodā nihil sciēte, & omnia pollicente reprehensus
 sum, cur torquē sc̄eminino genere trāstulerim, breuiter adnotabo, q̄ Cicero
 in Mario. Torquē genere sc̄eminino. **T. Liui.** masculino dixerit. Dicitur
 & torques ut nouū est, & torquis. **Proper.** Torquis ab incisa decidit unca
 gula. hic torques stare non potest. **MAM.** Panarethos, id est ecclesiasti-
 cum, a pan quod est torū, & ares quod est uirtus, & thesis positio, id est con-
 rentiuus omniū uirtuū. **BEBE.** Panarethus penul. corre. dicit continēs
 omnes uirtutes, a *πᾶν*, id est torū & *ἀρετή* uirtus. **Martialis** (*Arguto* madi-
 dus pollice panarethus. **MAM.** Pastophoriū. i. thalamus, & alibi Pasto-
 phoria, id est mansiuncula circa templū. **BEBE.** Pastophoriū dicitur sacer-
 dotes sacro sanctū. Inde Pastophoriū. i. domiciliū pastophoror. i. sacerdotū
 At alij pro thalamo nuptiali accipiunt. **MAM.** Buccina proprie est tu-
 ba bellū denunciās. Tuba, uero praeliū indicat. **BEBE.** Audiamus *Hie-
 ronymū* in cōmētarijs *Osee* dicentē. Buccina pastoralis est, & cornu recur-
 uo efficitur. Tuba uero de gre efficitur, uel argento, qua in bellis & solenni-
 tatibus concrepabāt. Et ut alij tradūt. Tuba directa est, & est peditū. Lituus
 uero incuruus est, & equitū. **MAM.** Abba hebraicū, Pater græcū & lati-
 num. **BEBE.** Altius rem attingam. Abbas hebræo syroq; sermone Pa-
 ter dicitur, teste *Hiero.* qui lib. ij. super episto. ad Galatas ita inquit. Cum au-
 tem abbas pater hebræo, syroq; sermone dicatur, & dominus noster in euā-
 gelio præcipiat. Nullū patrem uocandū nisi deū, nescio qua licentiā in mo-
 nasterijs uel uocamus alios hoc noie, uel uocari nos acquiescamus. At idē
Hiero. Abbatisa in sc̄eminino ge. formauit, in regula monialium, si titulus
 non mentitur auctorē ita dicens. ut extra cœnobij limites litera qualiscūq;
 nō exeat, nisi abbatisæ & sororū accesserint uota. Talis apud ethnicos &
 præscos *Virgo* maxima dicebatur. ut *Sueto.* in *Domiciano* dixit *Corneliā*
uirginē Maximā absolutā olim, & nostri dicūt *Abbatia* uix bene. Et ut *Ge-
 orgius Valla* tradit. Abbas in genitiuo facit abbæ, quod barbare (ut ipse dī-
 xit) abbatīs hodie a multis dicitur, quod nulla ratione dici potest, idq; etiā

fieri codices cōmonent cū dicitur, abba pater, abba em̄ est uocatiuus a nominatiuo abbas, & genitiuo abbæ. In artis enim genitiuū sola latina faciunt a nominibus deriuata, ut a pio pietas; a probō probitas &c. At abbas, quoniam dignitatē uel professionē significantia fere cōmunis sunt ge. apud grecos quidem, ut archos & tyrannos, & philosophos, ita apud latinos hic & hæc princeps; hic & hæc antistes; q̄; uis legatur antistita, ita ergo etiā hic & hæc abbas. hec ille. **MAM.** Onocrotulus, est auis gerens faciē afininā. Idē hec grifes, grifis dicitur etiā grifus, alibi grifale uel grifes. Idem hic halyetus dicitur falco auis prædæ auida, & multū animosa, scdm̄ alios dicitur auis paruula capiens alias minutas aues. Secundū alios uidet̄ q̄ sit nifus, siue accipiter, uel smeriolus. Idem hæc strutio. onis, uel potius hic. corpus habet animalis. pennas ut auis, & habet duos pedes & rostrū, sicut auis. Idem cizgnus a canēdo est dictus. **BEBE.** Onocrotalus apud nos, teu, elps, dicitur auis tōta alba, de qua Plinius lib. x. ca. xlviij. olorū similitudinē onocrotali habent, nec distare existimantur omnino, nisi faucibus ipsis inesser alterius ueri genus. **GRYpes** uero (sic em̄ scribit̄ apud grecos γρυπες inuenio nō grifalē, nec grifō, nec grifus nec grifes. **Haliætus** (sic em̄ scribit̄ apud grecos ἁλιαιτός) uel scdm̄ alios haliæctus est aquilæ species, uel aquila marina, de qua Plinius in. x. ca. iij. Super est haliæctus clarissima oculorū acie librās ex alto sese, uisq; in mari pisce præceps in mare ruens, & discussis pectore aquis rapiens &c. **STRV**thus uero uel struthio a grecis, a nobis dicit̄ passer marinus, & a Plinio in. x. Struthio camelus pro eodem, qui ut idem dicit̄, altitudinē equitis insidentis equo excedit, celeritate uincit, ad hoc demū datis pennis, ut currentem adiuuet, cætero nō sunt, ut idem dicit̄ struthio cameli uolucres, nec a terra tolluntur ungulæ his ceruinis similes &c. **Concoquendi** sine delectu deuorata mira naturā, horū pennis solēt hodie quidam exornare capita. Scribunt autem greci σπυθόο struthos, uel σπυθίον struthion ubi nos strutio scribimus male. Dicimus insuper hic struthio; nō hæc, ut te grammatice docet. **Cycnus** uero (sic em̄ scribit̄ apud grecos κύκνω non dicitur a canendo, cum grecū sit quod latinā etymologiā non patitur, uq; in multis locis dixi, latine dicitur olor auis omnino cādida. **Qui di.** Sic ubi fata uacant udis proiectus in herbis. **Ad uada meandri** concinit̄ albus olor. **Et alibi.** Dulcīa defecta modulāt carmina lingua. **Cantator cycnus** funeris ipse sui. **De quo** Plini. olorū morte narratur flebilis cantus falsus, ut arbitror aliquot experimentis mutua carne uescūt̄ inter se, alij hos lor aspirāt, atq; etiā grecū esse uolunt, ut dicatur quasi ὄλος ὄκατος, id est totus candidus, quod etiā non inepte uidetur dici. **Hæc** sunt quæ pro utilitate nostratū scholasticorū in mediū adduxi. **Potui** autem multa addere, sed non est opus, præsertim in his quæ uel mediocriter doctis nota sunt, uel lim̄ autē optime scholasticē te legere non hūc Mammetractū, qui pauca uel bene narrat, uel sufficienter declarat. cum uenia sit dictū auctoris, quisquis tum demum fuerit, nec Catholiconem. **Papiam,** Hugutionem, **Græcistam.** **Petrum heliæ,** **Brachilogum** & similes, sed **Varronem,** **Nonium Marcellū**

ANNOTATIONES

Festū, Gelliū, Macrobiū, & inter recentiores Cornucopię, Calepinū, Nestorem, Lunianū, & alios, qui te ueras terminorū significationes, deriuationes, & similia docebunt. Vale & quæ synceriter & candide dicta sunt, in optatam partem accipias, iterū Vale.

CASTIGATIO COMMENTARIORVM DE ABRVSIONE

linguæ latinę cū correptione multorū locorū Hen. Bebe. Iustingen.

Tuā in me animi synceritatē, amicitiaq; non fucatā, & ingenuā admonitionis libertatē perlibenter amplector, multūq; probō, dū non adulanter sed ex animi sententiā loqueris, ut autē ad admonitiōes tuas descendā, scribis esse quosdā q̄ cōmentarijs nostris plerisq; in locis insidienti, maxime ppter immolestiā, q̄ Isidorū fontē errorū dixerim, quē constat fuisse hominē non ineruditū. At ego primū ueniā postulare non uerebō, si hic uel alibi citra modestiā boni, & eruditi uiri iudicio sum locutus, beneficio adolescentiæ (ante sextū nāq; et uigesimali aū cōmētaria p̄fecimus, atq; publicauimus) q̄ calore quodā & impetu calescētis sanguinis nō nihil temere interdū, perperāq; trutinat, unde ego multa emisi atq; edidi, q̄ mō accuratius magisq; caute examinarē, nec me pudet hoc p̄fiteri publice exēplo Augustini, Ciceronis & aliorū. nam Quintilia. ait. Frustra plus operæ studio impenderē, nisi liceret meliora primis inuenire, Præterea quo ad Isidorū, aliā multo iustiorē excusationis causam accipito, quia id ip̄m dicit Nestor Diony. q̄ inter cætera Hugutionē, Catholiconē, & alios filios suos errores maxime ex Isidoro accepisse p̄fitei, & Valla li. ij. elegantiarū inquit. Donato, Seruio, Prisciano ego tantum tribuo, ut post eos quicūq; aliquid de latinitate scripserunt balbuire uideatur, quorū primus est Isidorus indoctorū arrogantissimus, qui cum nihil sciat oīa præcipit, possem tibi maiore recentiorū partē recēdere, qui eundē ut tenuē, indoctorūq; grāmaticastrū nominat, eiusq; etymologiā maiore ex parte dānāt, quare iustissime mihi ueniā dari existimo, si ego adolescens illos sim imitatus, quorū uerba Apollinis & Sibyllæ responsa credebā, nec etiā eorū iudiciū censeo damnandū. Isidorūq; male in etymologia sensibile creberrime inuenio. At quicquid citra modestiā dictū inueniā, ad quā maxime me multorū recentiorū professorū auctoritas pellexit sequenti editione retractabo. Cæterū si Isidorū, aut aliū quempiā alicubi, aut in eloquētia, aut in etymologia, aut alia in re male sensisse ostēdo, nō ideo quæ bene dixit respuo, aut dāno. Nōne & Aristoteles quorūdā philosophorū errores notat & persequit: quorū doctrinā maxime mirat & sequitur, nōne Platonē in multis reprehendit, q̄ ab uniuersa tñ posteritate diuinitatis noiē decorat. Ego multos laudo & sequor qui multis erroribus nō carent. Bene dicta em accipio, cætera contēno, q̄ si Isidori etymologiā multis in locis improbo, non tamē eius eruditionē & doctrinā alia in redāno, aut non sum opere ueneror. q̄ autem tu subiūgis de Laurētio Valla, dicat illiterati quicquid uelint, nō uiuit, nec uixit intra. D. ccc. annos etiā iudicio eruditiſsimorū, cui lingua latina plus debeat q̄ Vallæ, unus em homo ille nobis uideri debet, qui suo auspicio et ingenij acrimonia linguā latinā iam

prope ad interitū redactā, extinctāq; resuscitauerit, in pristināq; fere dignitate restituerit, totius latinitatis inter recentiores princeps & ante signatus. Attamē non nego interdū etiā & non adeo in paucis errasse illū, nec mirū Nam ut **Colu.** dicit lib. xiiij. rerū rusti. etiā quicūq; sunt habitū mortalium sapientissimi multa scisse dicuntur nō omnia. Sed si cōsiderabitur usus nō abusus scriptorū, multo minus peccauit. Tantā autē gloriā eruditōis & eloquentiæ tamq; celebre nomen hodie consecutus est, ut bona pars recentiorū professorū iam cōtāter imodiceq; gloriēt, dum uix unū aut alterū errorē apud illū, uel aliquādo abufum scriptorū inuenerit, non erubescētes meritis illū de lingua latina patronū satyrica mordacitate inuadere clamātes, nunc fœde errasse, nūc temere allucinātū esse, nunc cecutiētibus oculis deuisasse, nūc meras nugas effuisse, plusq; in uno alteroue errore gloriātes, quā **Valla** in tota fere latinitatis instauratiōe, quorū si cōmētationes. uel affamias, aliquā & nugas legeris, luculētissime perspicias **Vallē** laborib; esse ditatas, & tāq; hirundinis nidū cōpilatas, q; si cū modestia facerēt, essent in primis laudandi, ne p̄ illū & alios errare cōtingat. Cæterū ridiculū est, si quispiā literator uno errore cōperto, ita hostiliter in illius detractionē incurset, ut apud rerū imperitos indelebilē illi ignominia inurat, cum alioqui & ad alia profusū sit ignarus, susq; cōtra **Mineruā** tendat. Admones insuper non semp̄ etiā apud idoneos scriptores obseruatū iri, quod ego in epistolis scribēdis præcipi, ut nostrū. s. nomē præponēdū sit eius ad quē scribimus. Admonitōi tuę libētē acquiesco. Nam & ego ipse (si tēporū uetustate uerba non sunt trāsposita) non apud unū modo eundēq; illustrē inueni, sed apud plures etiā non adeo nobiles scriptores, id tamē quod præcepi magis est antiquorū illius scriū & eruditōrū obseruatiōe receptū, sed non adeo, ut nō aliqui cōtrariū fecisse inueniāt. **Q;** affers argumētū de glossa **Decreti**, apud me nihil p̄bat præterq; eū q; latinitas non est a iure canonico uel petēda, uel probanda, aspice hodie omnia pontificū diplomata, & oīno contrariū inuenies, præterea. **C.** de sum. trini. & fide catho. l. gloriosissimo dicit **Accursius** in glossa. nota q; papa premitit imperatorē in episto. quod hodie non faceret. Insuper **Adrianus.** iij. pontifex maximus in episto. ad **Federicū** primū imperatorē uoluit ubiq; præponi dicēs, quapropter dilecte in dño fili sup̄ prudentia tua non mediocriter admiramur, q; beato **Petro** & sanctæ **Romane** ecclesiæ illi cōmissē non quantū deberes reuerentiā exhibere uideris, in literis em̄ ad nos missis nomē tuū nostro p̄ponis, in quo insolentię ne dicā arrogantē notā incurris. Cui **Federicus** imperator ille augustissimus, gloriosusq; uictor & triūphator, in hūc modū respōdit. **Cum Romano** pontifici scribimus, iure & antique nomē nostrū uestro p̄ponimus, & ad iusticię normā eidē nobis scribenti cōcedimus. Reuoluite annales, & si lectū neglexistis quod asserimus illic inueni, provideat itaq; paternitas uestra ne dum talia mouet, offendiculū ponat illis qui uelut ad imbrē serotinū ori uestro aures suas arrigere festināt, non em̄ possumus non respōdere auditis, cū superbiæ detestabilē bestia usq; ad sedē **Petri** reptasse uidemus, nōne & **Austri**

19

30

30

40

CASTIGATIO

nianus eodē modo scribit. **C.** titulo q̄ supra pontifici Romano. **V**ictor Iu-
 stinianus **P**ius sc̄elix inclytus ac triūphator semp̄ **A**ugustus, Ioāni sanctissi-
 mo almæ urbis **R**omæ archiepiscopo & patriarchæ. Et sicut **C**icero & eru-
 ditissimi quicq; huic morē quem ego dixi insecuti sunt, sic & græci pariter
 ita scripserūt. unde **A**nacharlis scythæ philosophi epistola ad **A**mmone-
 gem sic incipit. **A**nacharlis **A**mmoni salutē. Et **A**ristotelis ad **A**lexand̄: ma-
 gnū ἀρυσοτέλιος βασιλεὶ ἀλέξανδρῳ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ. Sed ut reuertatur unde
 sum digressus, dabitur mihi uenia, si dixi, non aliter reperiri apud idoneos
 non solū quia **G**ermaniæ quidā celebriores poetæ (ut scis) ita præceperunt
 10 uerum etiā præceptū atq; auctoritas **N**icolai **P**erotti, **A**ntonij **M**ancinelli
 ita me sentire induxit, apud quos quicquid ego reperi, legē dicendi irrefra-
 gabilē putauī, nec quencq; ab illis sine piaculo dissentire posse credebā, nūc
 autē quoniā hic & alibi sæpe sum deceptus per alios, nec par̄ famigeratos
 quos sum secutus, qui aliquod uocabulū minus latinū dixerūt, quod post
 modū apud idoneos inueni, coepi nūc cautior fieri, meoq; iudicio etiā uti,
 & quid cui sit præferendū magistra lectione & auctorum scriptis cōiungere
 non reformido. itaq; cum mille sint & plures in cōmētarijs nostris chalcōs
 graphorū errores, ipseq; non semel errauerim sepe deceptus ex traditōe do-
 20 tissimorū, faciā eadē imprimi cum maiori accuratioriq; diligētia, cū mul-
 tius additūtibus, multoq; equiori trutina atq; pensatōe, non em nego quin
 potius ingenue fateor me sedula lectiōe adhibita multo cautius accuratius
 atq; correctius postmodū hæc eadem ædere q̄ fuerint ante hac precipitata,
 quod cū hac tempestate fieri nequeat, ostendā pauca emendāda & diligen-
 tius interpretāda, quæ tumultuaria tantū lectione annotauī, plura insuper
 si inueniēto addere, & emēdare non neglecturus. Hæc autē emendanda uel
 addēda emendādis in transcurso offendi. **M**ilitas bene dixi apud uete-
 res non inueniri pro submissionē animi, sed cū apud omnes ecclesiasticos,
 & eodē primarios ita semp̄ inueniat, nec apud ueteres signatū, propriūq;
 illius uirtutis hætenus nouerim uocabulū, non oīno posthac linguæ latinæ
 30 pro hac significatione cōmercio interdicens existimo. **M**anuetus em̄ uise
 pprie dicitur qui humilis in uulgata significatione, teu. demuetig, q̄uis ita uide-
 antur accipere ecclesiastici in psalmo. **S**uscipiēs māuetos dñs, humiliat autē
 peccatores in terra. & **C**assiodorus in explanatione eiusdē. **M**anueti suscipi-
 piuntur in cœlū, superbi deiciunt in terrā, alibi autē idem in ppria signifi-
 catione māuetos appellamus manu cōsuetos. i. patiētes & mites. & **F**estus
Pomp. māuetus neq; misericordia mœstus, neq; crudelitate ferus, sed mō
 destia tēperatus, & sic pprie accipit. Et licet **V**alla, **B**eroaldus, **P**olitianus,
Hermola. barba. **G**eorgius **M**eru. & alij q̄ plurimi multa uocabula apud
 ecclesiasticos tm̄ inuēta, non admittāt in penū romani eloqui, quippe ab
 40 illis eruditionē, non linguæ puritatē quæritates, attamen ego ut alias dixi,
 quicqd apud illos quos dixi reperero, non dānandū oīno censeo, non em̄
 intra tam arcta septa linguā latinā existimabo posthac cōcludendā, ut non
 detur auctoritas uiris eruditissimis nō ita recētibus, & quos ante gouhorū

influxionē floruisse cōstat, nō nihil locupletare latinitatē in tāta p̄sertim s̄
 dei nostre institutæ nouitate, ritibusq; ante inauditis, cū dicat **Priscia**. Si au
 ctoribus obstitisset timēditas, ut nullis alijs uocabulis uterent̄, ip̄a natura &
 significatiōe rerū exigētē, quā q̄bus, s̄. fortasse maiores nostri sunt usi, perpe
 tuis latinitas angustijs dānata fuisse. Recētibus autē nō mō barbaris q̄bus p̄
 ceteris minime licet, uerū Romanis etiā nūq; licebit fingere noua uocabu
 la, citra analogiā, uel gr̄cā deriuatiōnē. at ut ait **Quintil.** in. viij. deriuare fle
 etere, cōiungere, q̄d natis postea cōcessum est q̄n des̄nt liceret alioq; ut **Plor**
tius ait nō licet gr̄matico se uerborū auctorē facere. Dixi legal̄ nemo scri
 b̄t in suis epl̄is, at bene legalis a lege dici p̄t, a quo legalitas format̄, ut le 10
 galis sciētia, nō t̄n facile inuenies in titulis & inscriptōibus exterioribus epi
 stolarū se solo, ut legali uiro, nec legalis homo, hoc est urbanus & ciuilis sa
 cile apud idoneos inuenies. Illustris princeps, illustris poeta, uel orator dici
 mus, nemo autē facile diceret illustris agricola uel rusticus. Inuincibilis in
 fuerit est in titulis. Inuictus autē & iuictissimus crebro est in usu ad princ̄i
 pes. **Virtuositas**, moralitas, amicitas, defectuositas nondū legi apud il
 lustres. **Vitiositas** t̄n **Cice.** li. iij. tuscu. ut̄. Dixi insup̄ intēdere p̄ uelle & in
 animo esse, nō esse in usu doctorū, ponit̄ t̄n a **Quintili.** intētio p̄ mente, uel
 q̄d dirigit̄ in mēte ad aliqd. dicit̄ em̄ ille in. vi. Animū ab intētiōne rerū fre
 quēter auertit. & alibi, cōsiderari debet q̄ primā quæstionē facit intētio sim 20
 plex. **MEDI**ate illo uel illo, ut nostri dicūt bene, dixi nō facile inueniri ap̄
 illustres, nec ego (ut addā) mediare inueni. At mediator & mediatrix, q̄bus
 ego sum interdū usus apud eruditissimos eccl̄iasticos lego, q̄ a mediare des
 cendunt. Et media dixit **Cice.** Medietates autē uix audebat dicere. Sicut nec
 specterū & speciebus, de q̄bus ita dicit in topicis in diuisiōe forme, quas gr̄
 ci ideas uocāt. Nostri si q̄ forte hæc tractāt species appellāt, non pessime id
 quidē, sed inutiliter ad imitādos casus in dicēdo, nolim enim ne si latine q̄
 dem dici posset, species & speciebus dicere, uocabulo autē medietas usus
 est. **Firmicus** in. ij. Dulcor durū mihi nomē uisum. **Plini.** linguæ latinæ ma
 gnā ex parte conseruator habet, dicimus autē dulcor, dulcitas, dulcituudo & 30
 dulcedo, cui postremo pauca s̄ilia p̄ter pinguedo apud elegatiōres inueni
 es, ita em̄ dicit **Geor. Valla.** A uerbis neutris in eo faciētibus formant̄ noīa
 in or, ut a cādeo cādor, ab albo albor, nō albedo. ait em̄ **Noni⁹** **Marcel.** de
 doctorū indagine albitudinē p̄ albore dixisse ueteres, nō dixit ut hodie ru
 stice loquētes m̄tū albedine. hec ille. & albor **Hiero.** in **Leui.** dixit. Q. si sur
 sum fuerint in alborē cōuersa. sacerdos eū mūdū esse decerneret. Ita pallor,
 ita nigror (**Cice.** pri. de diu. **No.** t̄isq; nymborū obegeat nigror) non palle
 do, nigrēdo, a palleo & nigreo, a tepeo tepor, a rubeo rubor, non rubedo,
 ab aceo acor, torpeo torpor. **Priscia.** autem in. iij. facit a credo & torpedo,
 sed nullū exēplū affert, nec credo posse afferre saltē ex illustribus, nisi **Cor** 40
nelium. **Ta.** illustrē historicū qui ita dicit lib. xix. de **Vitellio.** Tāta torpedo
 inuaserat animū, ut si principē eū fuisse cæteri non meminissent, ipse obliu
 sceret̄ &c. unde nō oīno dānādū est. **Gel.** autē in. xij. acritudo etiā & acris

CASTIGATIO

tas ponit. Item in. xvij. ponit mulcedinē a mulceo, a uiro uiror, a macēo
 macor, a caleo calor, a ranceo rancor, quod ego aliqñ auctoritate Vallę de
 ceptus dānauī, nam præter alios & maxime ecclesiasticos, eo uti Palladius
 lib. i. de rebus rusti. receptacula semp̄ sint mūda ne nouos sapores ueteri rā
 core corrūpant, a liqueo liquor, a stupeo stupor, a putreo putror, putredo
 autē inuenitur sicut alia nōnulla apud ecclesiasticos, uix alibi. Amorosus,
 dolorosus, & capitosus uti nondū legi, ita nec dānabo, præsertim capitosus,
 si enim cerebrosus dicimus uti præter cæteros. Plau in mustellaria. Aliud
 uix repudiare possumus, indefinēter quod quidā damnāt. Varro uti. li. ij.
 rerū rusti. **A** primo, i. principio bene dici, testis est Plau. in mustellaria dicēs
 hercle qui multo improbiores sunt qui a primo credidi. Artificialit̄ Quin
 tiliā. in usu habet lib. ij. insti. Artificialit̄ Sene. lib. v. de beneficijs. Scripsi &
 bene quidē serias tm̄ dici dies festos a feriēdis uictimis, nec bene dici prima
 feria, secūda, tertia, & præter rationē alibi traditā ferie, ut dicit Gel. in. xvij.
 nunq̄ singulariter dicunt &c. At legenti mihi nup̄ psal. inueni non inepte
 oīno etiā a sanctis patribus usurpatū esse prima feria, secūda, tertia &c. Di
 cit enim Petrus Longobardus in cōpilatiōe expositionis eorundē. Prima
 sabbati dicitur prima dies post sabbatū. Hebræi nāq̄ p̄pter dignitatē sab
 bati, omnes alios dies appellant noīe sabbati dicētes, primā sabbati, secūda
 sabbati, et sic deinceps. Sic gētiles appellabant noībus planetarū dicētes diē
 lunæ, diē martis &c. Christiani uero omēs dies appellāt serias, q̄ omnibus
 diebus a seruilī opere. i. peccato cessare debemus. Attamē ut alibi dixi usur
 patio & si necessaria fere, uiolēta tamē. Cōplacere & displicere dicimus, cō
 placētia & displicētia non inueni. p̄sertim in uulgata apud nos significati
 one, ut cōplacētia sit obsequiū, nec cōplacēo pro obsequor credo inueni
 ri, nec placētia a placeo dicitur. Displicētia tamē legi apud Apule. Aequalit̄
 significat planus. ut æqualis cāpus. Item equalis. i. similis. Item equalis. i. co
 ætaneus, uel ut nostri loquunt̄ contēporaneus, quod uix apud eruditos in
 uenies. Corpus opacū dixi philosophorū esse & bene, nam apud oratores
 & latinos uix inuenies. Opacū. i. non translucidū, attamē opacū. i. umbros
 sum, cui Cice. contrariū dat Apricū. i. soli expositū, elegās est dictio. Memi
 nens hodie nō est in usu, & si Plautus eo sit usus. unde Mancī. In Plauto me
 minens legi tamē effuge lector. Vitur & Sidonius ad Hesperū inueniens.
 Siscq̄ oppido meminēs q̄ olim martia hortētia. &c. At nō nihil in elocutio
 ne affectatiōis & obsoletarū uocularū incusatur. Item nihili pēdere, chari
 pendere & quo Plautus utitur plurimi pēdere dicunt, at nullipendere uix
 inuenies nisi in epistolis Caroli. Falco qui apud nos dicit̄ non est, de genere
 aquilarū sed accipitrū. a Plinio autē falcones, quoniā nouū nomē est. Chis
 luones sunt appellatī, Vocabula autē ex Alberto recepta noua sunt, nō
 apud ueteres quantū ego memini lecta, p̄sertim non omnia. Mamser dicit̄
 de scorto natus, at hoc uocabulū non nisi apud ecclesiasticos inueni, & hes
 braicū nomē est, & ubiq̄ per m̄ scribit̄. Pelicanus dicit̄ Paulus Pompilius
 corripī in penul. alij contrariū, quibus ego magis assentior, quia accētū est

cū flexo apud græcos in penult. scribitur *πελευκῶος*. Pharaō pharaonis
 o producti, quia apud græcos per *ω* id est o longū scribitur. Dixi item *Ze-*
bedæi penultimā esse correptā uti *Iuencus* corripuit, at postea apud græ-
 cos per *æ* diphthongū scriptū legi, quare *Iuencus*, *Prudentius*, *Sedulius*, &
Arator & alii nōnulli Christiani poetæ nō per omnia sequendi sunt in quā-
 titate syllabarū, in dictionibus maxime hebræis & græcis, nam confundūt
 interdū quantitates, & maxime *Sedulius*. Cautior autē cæteris meo iudicio
Iuencus hispanus, alioqui poetice & eleganter scribūt. *Proœmiari* latine
 dicimus, & modificare, melius tamē modificari. *Plasmare crebrū* apud ec-
 clesiasticos est quod ex græco formarunt. *Dogmatizō* uerbū oīno inuentū 10
 est, & si a græco etiā formari possit, dicunt em̄ græci *δογματισμομαι* dogma-
 tizome. *Affectus* solo se pro quadā uolūtate & desiderio uiderur nōnunq̄
 accipi, q̄suis afficior tibi, id est compatior tibi uel bene uolo tibi, negent eru-
 diti bene dici. *Sotular* nō esse latinū alibi dixi, sicut *Prælatas* pro noīe digni-
 tatis noue dici, sic *Guardianus* ueniēs a guardia q̄ est custodia, & est uerna-
 culū italicū uel Gallicū potius. *BAL* lista non est idē quod *Bombarda*, teu-
 buchs. *Bombarda* em̄ nouū est nomē & inuentū germanorum, cuius usus
 ante ducetos ānos nō fuit, nec dāno uocabulū *Bombarda* nec *Bombarda*
rius, qm̄ nouis rebus noua uocabula sunt imponēda, & noīa rebus, nō res
 noībus seruire debēt. *Ballistas* uero priscæ dixere trabē ualidā, ita libratā, ut 20
 cū pars densior pōderibus attrahta, descenderet eleuata pceritas suā funicu-
 lis q̄s haberet alligatas funda saxū maximī ponderis alligatū longē emittes-
 ret. *Dromades* & *dromadarii* ab *Hiero.* dicunt, in uita em̄ *Malchi* dicit. *Vi-*
dimusq̄ camelos q̄s ob nimīā uelocitatē *dromadarios* uocāt. *Q.* *Valla* dī-
 xit discretus etiā actiue accipi pro eo q̄ qualitates personarū, ac rerū momē-
 ta discernit, ab oībus fere deridetur plesioribus recentioribus, cū nullū affe-
 rat exēplū, nec quisq̄ meminerit se legisse, dico nec me legisse, nisi forsan *Se-*
 neca in ea significatione acceperit, q̄suis contrariū dici possit, dū in lib. v. de
 beneficiis inquit. *Socrates* derisor oīm maxime potentiū, maluit illi discre- 30
 te, uel artificiose, uel mansuete negare q̄ cōtumaciter ac supbe. *Ducare* pro
 eo qd̄ est ducatū regere, & esse ducē, dixi esse barbarū, at tandē inueni q̄ hoc
 uerbū *Varronis* esse dicerent, dū inquit, ab eo q̄ sit ducare qui est dux aut
 ductor, qui ita inducit, ut doceat, ego uero in meo *Varrone* non habeo du-
 care, sed ducere, iudicēt doctiores. Dixi *Euripides* penult. produci apud *Si-*
doniū, sed *Au. Cel. xiiii. ca. ij.* corripit, cui plus tribuo dicēs. *Nulla* gr̄ate tua
Euripides monimēta peribūt. *Gentilē* pro conterraneo, ut scripsi prius uix
 credo inueniri apud idoneos. *Valor*, oris, a ualeo, les. latine dicitur & apud
Pliniū reperitur. *Valetudo* per e scribi debet lōgū. *Inpræsentiarū* qua dicit
 one *Hiero.* & recentiores passim utūtur. *Itē* *Iureconsultus* nō latine dici p̄ci- 40
 pit *Georgius Valla*, sed inpræsentia & *Iuriscōsultus*. *Sulpitius Verulanus*
 sup *Lucanū* dicit. *Instaurare* latine dicit ab instar. *Restaurare* barbare, q̄a si-
 cur restar nō dicit, ita nec restaurare. *At* ego si exēplaria nō sunt mēdosa, les-
 gi apud *Vipianū. ff. ad. l. iulīa, de adul. l. si maritus, & apud Iustinū li. ij. ubi*

CASTIGATIO

nūc in noua correptione instaurare legit. Itē apud **Lactantiū** li. viij. **Et Iuliu**
 firmicū lib. viij. matheos. **Et Liui** lib. v. primę decadis. **Omniū** primū ut
 erat diligentissimus religionū cultor, quæ ad deos immortales pertinebant
 retulit, & senatus cōsul. facit, sana omnia, quod ea hostis possedisset restau
 rarentur, terminarentur, expiarentur &c. **Dicunt** autē alii restaurare uenit
 non a restar, sed a re & stauero, qđ hodie nō est in usu, nec ego audiui etiam
 apud ueteres allegari, quapropter aliud (nisi tales auctores uterētur hac dis
 ctione) magis probarem. **STABULARIUS**, ut dicit **Caius** iurifconsultus, est q
 mercedem accipit, ut tecum iumenta stabulari permittat. **Stabularius** etiā
 10 qui procurat stabulū. **Stabulor** autē aris, significat habitare, ut **Gel.** in vi. **Res**
gulus acre prælium fecit aduersus serpentē in illis locis stabulantem. **ACCIS**
 penser alatus non inuenitur apud latinos. **Licentia** in malū fere semper acci
 cipitur, aliquando tñ præter quā apud ecclesiasticos ponitur pro libertate.
Sall. ac quocūq; modo componendi belli licentiā ipsis pmittit, & **Au. Gel.**
 uir acerrimę in studio literarū licentiā **M. tullius**. **Organū** non solū instrumē
 mentū est quod chordas habet, sed ut dicit **Augu.** sup psalterio, **Organum**
 est nomē generale omniū uasorū musicorū, licet usu dicatur organū quod
 inflatis folliibus sonat, in qua significatione etiā **Hiero** accipit, uel organum
 potius est qđlibet instrumentū, ut organū uisus, uel organū scientiarū est lo
 20 gica. **Prostitulū** nō solū est ipsa meretrix, ut **Valla** dicit. **Sed** apud **Hiero.**
 ipsum lupanar etiā. dicit em̄ in **Ezechiele**. **Edificasti** tibi lupanar, & fecisti tibi
 bi prostitulū in cunctis plateis, & iterū. **Destruant** lupanar tuū, & demolie
 tur prostitulū. **PROFICIAT** tibi etiā non sine auctore dicitur **Gel.** lib. xiiij. ca.
 vi. quæ cū statim properās reddere ἀναίστην .i. proficiat tibi in quā doctissimi
 me uirorū &c. ubi cōtra nostrū usum expono liber (nā de quodā libro lo
 qui) proficiat tibi. .i. sit utilis & usui tibi nō mihi, qā nullius utilitatis est do
 ctus, propterea auctoritate illa nō probabit bene dici a uulgo proficiat tibi.
 Scripsi parricida simplici r scribi debere & ita inueni, alii tñ dicunt siue a pa
 30 tre dicat siue a pari semper r duplicari, qđ & ego facile admitto, **Dicimus** la
 tine rhetorica cę, uel rhetorica rhetoricorū. Itē physica, æ. œconomica, æ. ethi
 ca, æ. uel physica physicorū, œconomicorū, ethicorū. **Sed** grāmatica, logica
 dialēctica, philosophia, uix p̄ter ponūtur, æneis & neidis æneidos & neida in
 aet̄ō singulari nō plurali, nō tñ græca carēt plurali, quinimo & neida & neido
 rū etiā plurali dicimus. **Hoc** cōfirmat **Nonius Marcell.** egregius in primis
 grāmaticus qui aliqñ ait primo æneidorū, in̄. & neidorū, & auctores idonei
 pro libris singulari num. utunt̄ p partibus uero librorū psali, ut bucolicā
 georgicā, æneida pro ipso libro, at primo georgicorū, primo bucolicorū
 si ita etiā allegat, uel primo æneidorū pro ipsa parte, hoc est p prima parte
 & libro bucolicæ uel æneidos. **PYTHAGORIS** dici solēt qui uita Pytagore
 40 sequitur. **PRAETORIŪ** nō repugno dici posse domū prætoris ubi ipse prætor
 ius dicit, sicut de **Pilato** legit, ingressus **Pilatus** in prætoriiū, non autē legi un
 qđ prætoriiū esse senatorū curiā, & lego in sacris literis paretia uti apud **Au**
gu. lib. xiiij. de ciui. dei, & **PAROCHIA** apud **Hiero.** contra **Vigiliū**, inde for

mant parochianū, parochus (unde parochia deriuat) dicitur esse præbitor, *παροχῶ* em̄ dicitur præbeo, huius officiū erat magistratibus præbenda cōducere. Initiare pro incipere utitur Sallustius in oratione Catilinæ cōtra Ciceronē, & sublimare utit̄ Ennius. Propalare apud launos inuenies. Carissus tradit cambio habere campsi in p̄tō, usitatū tamē esse uerbū præsertim in cōmuni significatiōe nō existimo, nec ego legi nisi apud Apuleiū qui dicit an ipse mutuaris opas, an cū uicinis tuis cambias. Apud antiquos uero ut dicūt cambire accipiebat̄ pro pugnare, & iter inchoare flectereq; a q̄ cambis psare. i. iter flectere, uñ Ennius dicit campsatā leucatē. At ego nō multū legi Nō bene dicit̄ quot uicibus uel una uice &c. Dixi in cōmentariis ex Peroto, at uersa uice inueni apud iuriscō. ff. de libera. cau. l. i. uersa em̄ uice (inqt) dicemus liberi parentū etiā inuitorū eandē facultatē dare, & Seneca tragicus in Hercule ortheo, sit dephensum fulmē uersa uice &c. Vltimū supinū etiā cōstruitur cū uerbis importantibus motū de loco. M. Caro de re rusti. primus cubitu surgat, postremus cubitū eat. Statius in pri. Achil. Quē tum uenatu rediturū in limine primo Opperiens. Hęc sunt q̄ in transcurso & cursim cōmentaria pellegendo, uel emendauit, uel addendo ornaui; emens daturus etiam alia si inuenero. Vale.

OPVS CVLA SEQVENTIA BEBELII

De magistratibus Romanorum. De sacerdotibus Romanorum. 20
De artificum & negociatorum nominibus. De uera interpreta
tiōe priorum nominum. Et inibi contra quosdam concionatores
res fabulosos. De uero modo loquendi & scribendi ad Volfgangum
fratrem. De aspiratione Necchari fluminis, & de pagis Sueo
rum. Excerpta quædam ex spicilegio. De libris eius compos
sitis & nondum æditis, atq; de æmulis suis. De nominibus morbo
rum, eorumq; significatione. Apologia pro commentariis. Amico
rum & auditorum testimonia. Castigatio eorundem, additioq; &
retractio quorundam locorum.

HEXASTICON VOLFGANGI BEBELII PHIL

Philosophiæ magistri in cōmentaria fratris sui.

Inuide quid laceras doctū monimenta poetæ
I procul ad stygios barbare inepte lacus.
Lauriger hic scripsit studiosis, atq; iuuentæ
Discere conanti uerba latina loqui.
Ergo quæ gliscis sermonē texere purum
Huc Germana cohors deprecor ito frequens.

PRO COMMENTARIIS BEBELIANIS CARMEN VOLFGANGI

Richardi Gyllingenſis ad Volfgangū Bebeliū. 40
Bebeliomastix rictum compelle caninum.
Ne uatirapido dente nocere queas.
Nunc opus in lucem lima foelice politum.
Mergitur, & Zephyris uela ferenda dedit.

Ille dies nitido pueris signanda lapillo est

Vatis **Bebeli** qua documenta uident.

Ille dies adimet bacchantū scripta furentum.

Barbariemq; rudem deuorat illa dies.

Naufraga **Romani** fuerat sermonis honestas

Dum monachus **Gallus** uela latina regit.

Sueuigenum splendor **Bebelius** ecce poeta

Transulit ad ueterem **Romula** uerba phrasim.

GVOLFANGI BEBELI AD GVOLF

10

gangum **Richardum** tetraſtichon.

Accepi ſtudioſe tuum **Guolfgange** poema

Quo præceptorem tollis ad aſtra tuum.

Hinc ſi digna datur referendi occaſio grates

Impigrum ad quouis deuoueo obſequium.

AD REVERENDVM IN CHRISTO PATREM GEORGIVM

pifcatoris abbatem ad duplices aquas uulgo **Zuifulda**. **Henri**
cus **Bebelius** luſtingenſis poeta laureatus

20

Quotienſcūq; recordor pater reuerende, recordor autē ſæpius tuam &
beneuolentiā & humanitatem, & beneficentiā in me meūq; amicū, iſdēq;
mecū nullis iniuriatū **Leonhartū** **Clementē**, toties exopto mihi iuſtā offerri
materiā, quo pro uirili portione tuis in me meritis liberaliſſime reſpondeā
q; tamen ſi mihi perſpectū ſit, alios conſueuiſſe ſuos benefactores redonare
auro atq; argēto, alios gēmis lapilliſq; preciſiſ, nō nullos prædijs, uillis, cæ
terisq; id genus poſſeſſionibus, quę uulgo præclara habent, ego uero (quo
niām hoc repenſationis genus fortuna mihi denegauit, teq; in id ſaſtigium
collocauit, ut meſ muneribus nō habeas opus ad animi mei gratitudinē
declarandā, longe nobiliori uita incedā, non em̄ auro aut argēto donabo,
rebus mobilibus fluxis, & ad quālibet fortunæ iniquitatē non ſine poſſeſ
ſoris dolore abeuntibus, non itē cætera omnia quę ſordidiſ ingenijs uidē
tur eximia, ſed nominis claritatē, ſi quid modo mea carmina poſſunt, atq;
30 immortalitatē retribuā, tuasq; uirtutes quę maximæ ſunt, atq; immortales
cunctis ſeculis, atq; nationibus quos modo **Romana** lingua, atq; ſides
illuſtrat inſinuabo, & quoniā in præſentia epiſtolaris anguſtia non patit lon
gius euagari, pauca quedā hic obiter de te prædicare non erubecā, præter
alias, ſ. uirtutes, tantā in te ſitā eſſe prudentiā, tantā in monaſterio tibi com
miſſo uigilantiā, tantā pietatē, cultūq; diuini, ut totius ædis tuę labantem
ruināq; indies minitantē molem ita inſtauraueris, ita nouis ſubinde ædifici
cis exornaueris, puſtus itē ære alieno nō ſolū ad inopiā redactos, uerū etiā
40 ſupatos ita æpificaueris, ita deniq; duplicaueris, ul' poti⁹ triplicaueris mo
naſticā poſtremo diſciplinā, canonicāq; ſcī **Bñdīcti** inſtitutionē iā oli poſt
habitā, diſſolutā & negleſtā ita reformaueris, ita ad priſtinā regulā, atq; ob
ſeruationē redegeris, ut alter & ſecūdus fundator & conditor, inſtitutorq;
appellari merearis iure meritiſſimo. q; ſi urbes antiquitus ſuis cōditoribus

diuinos honores decreuerūt. atq; cōsecrarunt immortalitati, quoniā maio-
ra dare non poterant, nonne ut transeamus uanū gentiliū errorem, tm̄ tibi
debet fraternalis tuus cōuentus, quantū quæq; respu. suo conditori, quātū
cliens patrono, quantū filiū patri, & ut paucis multa dicā, tantū tibi sem p
debebit, quo cuiq; debere maiora fingi non possit a quoq;. Sed dum mihi
alias diffusus sit institutū de hac re disputare, receptui canā. Nunc autē p as
ter reuerende accipias libellū nomini tuo nuncupatim dedicatū munuscu-
lum meū, non eo animo, ut uelim te in his scholasticis, atq; elementarijs lu-
dicris tempus perdere, sed ut iunioribus fratribus, quos optime institutos
esse cupis, q̄ maxime consulatur. **Vale & me cōmendatū habe.**

IDEM HENRICVS BEBELVS AD VENERABILĒ
um sacræq; religiōi deditissimorū patrū monasterij **Z uisuldē**
sis cōuētū p literatorū studio, atq; bibliothecę eorū cōmēdatōe.

Vos ego fœlices nunquam dixisse uerebor

Noscere si uultis gaudia uestra patres.

Quos neq; diuitiæ uexant, nec tristis egestas.

Nec fallax mundus, nec fora dura reos.

Si modo displiceat sopor, atq; ignobilis oci

Segnities, monachis insidiosa nimis.

Segnities hominis cunctos effœminat actus.

Emollit uires, ingeniumq; rapit.

Hæc labor in studio uegerat, confirmat, & auget.

Atq; saluiferas ambulat ille uias.

Nanq; ad temperiem reuocans, hic nubila mentis

Mitigat, hic curas caniferaq; fugat.

Hoc artes Satanae, & tentatio scœda fugatur.

Omnia segnities uberiora dabit.

Et quos hec eadem peperit morbos, studiosus

Vitat, & in senium proferet ille dies.

Nlum semper honos nitidis comitabit alis.

Gloria, fama, decus, qui studiosus erit.

At moritur ueluti pecudes, inglorius, atq;

Flebilis en nulli desidiosus homo.

Inde patres mihi dilecti simul & uenerandi

Sit labor in studio nocte, dieq; frequens.

Dummodo palladijs sit uestra referta libellis

Et plena omnigenis bibliotheca sophis.

Sue Palæmonias curet quis discere chartas.

Inueniet doctos grāmaticæ canonas.

Seu colere altiloqui lepidas Demosthenis artes,

Ac Ciceronis opes hæc tibi theca dabit.

Sicut ibi mellissimum carmen, dulcissq; poetæ

Sunt cordi inuenies quæ placuisse solent.

DIGNITATES

- Iuris & æquarum numerosa uolumina legum
 Et ueterum inuenies scita sacrandæ patrum.
 Romulidum historias, Iudæas, extera gesta,
 Annalesq; tuos gens Alemanna leges.
 Si tibi philosophi placeant, academia florens
 Cecrope posthabito, huc migrat amica boni.
 Ingenium huc torrens, atq; admirabile doctis
 Migrat Aristotelis, Democritiq; sales.
 Zenonas rigidos, famiæq; silentia sectæ
 10 Socraticos mores discere abunde potes.
 In primis hagiographiæ decet inuigilasse
 Tedia quæ pulsat, datq; salutis opem.
 Alter discursat per uicos, atq; plateas,
 In triuijs tractet garrula uerba loquax.
 Alter rixetur raucus de stercore equorum,
 Et uerbis superet uulgus anile aliis.
 Verbofas alius leges in pectore uerset,
 Atq; citando reos iurgia inepta serat.
 Splendidior toga sit, multo sudoreq; natos
 20 Nutriat, in somnis pallidiorq; croco
 Cum sacris uester sermo doctoribus esto
 Qui uigiles curas, somnia dira negant.
 Hereticos contra dulce est audire tonantem
 Hieronymum, flagrans eloquiumq; senis.
 Tecum Augustinus cæli sublimia tractet,
 Explicet eloquijs sensa profunda sacri.
 Et grauis Ambrosius diuino rore madescens
 Ad populū erudiat de pietate loqui.
 Gregoriusq; pius doctor morumq; magister
 30 Instruat, ad cœlum qua uia tuta datur.
 Atq; alios centum fidei tractato magistros
 Quos neq; connumero, nec numerasse queo.
 Præ rostris igitur, triuijsq; loquælibus, atq;
 Alloquio populi bibliotheca iuuet.
 Quæ neq; dat rixas, nec uel clamoribus aures
 Obtudit, haud quæstus irrequieta petit.
 Omnia sunt ibi tuta quidem, iucunda, quieta,
 Sollicitusq; timor cedat & ira procul.
 O demum fratres quos Zuifuldense fouebat
 40 Cœnobiū ualeāt, Bebeliusq; diu.
 Ad abbatem eiusdem monasterij Tetraſtichon
 Q, modo doctorum solatia bibliothecam
 Struxisti, auctorum doctis uarijsq; refertam

Codicibus, semper te abbas uenerande **Georgi**
Doctorum cœtus, laudabit, amabit, honorat.

Imperatores in principio erant qui exercitui præerant, & singuli aliqua re foeliciter gesta, a senatu hoc nomine sunt honestati et appellati. **Ci**ero autem docet imperatorē a senatu appellari solitū fuisse, si quis mille aut duomilia externorū hostiū occidisset. **Appianus** vero de bellis civilibus scribens, ait nomen imperatoris uendicari solere ab his prætoribus qui in maximis belli operibus uersati sunt cum laude, nunc autē inquit sub quibus decem millia in bello cecidissent, hac appellatione dignos haberi audio, præterea ductores exercitū, & præfecti copiarū militariū uocant a scriptoribus imperatores. Nunc uero latine & significanter & uere imperator dicitur, qui rerū potitur, uniuersamq; rempu. administrat, ut enim imperium **Roma**, ab omnibus eleganter dicitur, & quasi magnificentius q̄ regnū Romanorū, ita imperator iure dicitur qui summū dominiū in repub. Romana habet, nec curo q̄ **Leonhartus Iulianus**, uenetus aliter sentiat, arguēs barbariem Germanorū, q̄ imperatorē supremę potestatis nomē existimemus in apologia enim nostra iniuriā nobis Germanis ab illo iniustā, & illatā, gloriose ut spero uindicauit, testimonio tam gentiliū q̄ Christianorū, tam iurisperconsultorum q̄ historiographorū non paucorum, ut breuī uidebitur.

SENatores Romulus centū numero elegit, quos ob honorē patres, ob ætatem senatores appellauit, hoc tangit **Ouidius**, v. fast. Nec nisi post annos paruit, tunc curia seros. Nomē & ætatis mite senatus habet, iura dabat populo senior, finitaq; certis Legibus est ætas unde perat honos. Qui uero ex his primoribus centū patribus geniti sunt, **Patricij** nūcupati sunt, apud Græcos uero imperatores omnino maior erat dignitas, non ex successione debita, sed quę solebat a principe cōcedi. **Suidas** patritios esse tradit cōmunis reipu. patres, qui in suprema dignitate senatorij consilij esse cēsentur. **Senatores** autē triplicis ordinis fuerunt, **Patricij**, **pedarij**, **conscripti**. De patricijs dictū est. **CON**scripti senatores hi sunt, qui regū, consulū, cēsorū ue decreto in senatū lecti sunt. **Accursius** autē in primis rudis grāmaticus dicit in glossa. **C**, de emēda **Iusti**. **Co**. **¶** Patres cōscripti iō dicunt, quia noia scripta erāt in diademate capitis eorū in literis aureis ut recognoscerēt ab alijs hoibus, qd ineptius, aut falsius dici pōt: q̄s unq̄ audiuit senatores diademate **Roma** ornari: **Sed** ut **Festus** ait. **Cō**scripti dicebant q̄ ex equestri ordine patribus ascribebant, ut numerus senatorū explerēt. **Pedarij** uero, ut dicit **Festus**, uarijs rōnibus appellati sunt, alij uero q̄ hi nō haberēt sententię dictiōnē in senatu, sed in aliorū sentētijs pedibus irēt dictos **pedarios** putāt. **Alij** q̄ eēt pleriq; q̄ magistratus curules adepti, sella curuli i senatū ueherent, q̄ uo pedibus iter facerēt **pedarij** noīabant. **Ma** autē **Varro** eq̄tes q̄sdā esse ait, quibus amplioribus mgratibus functis nōdū tñ, ut senatoribus lectis eēt ius dicēdi in senatu sentētię, cū tñ i senatū uenire liceret, sed quas sentētijs prius cept dixerat in eas descēdebāt. **Consularis** potestas summa erat post extos reges, & annua tantū, ne nimia diuturnitate in superbiam & licentiā

DIGNITATES

prolaberetur. Et duo semper erant cōsules, ut unus alterū si male sentiret de repu. castigaret, & dicti sunt consules, ut ait **Pompo**, iuriscōsul. ff. de origi. iuris. q̄ plurimū reipu. consuleret, ut diuus **Miero**. ait super secūda uisione **Esaiæ**. principes quōndā **Romani** cōsules appellati sunt, uel a cōsulendo cī uibus, uel a regēdo cuncta cōsilio, & nos habemus in ecclesia senatū nostrū cētū presbyterorū. Proconsules autē dicebātur qui loco cōsulū in puīncias cū imperio mittebātur, eorūq; uice sungebant q̄ diu in puīncia eēt.

Tribunus celerū scdm locū a regibus tenebat, teste **Pōpo**. iuriscōsulō & p̄gerat militibus & emendationi militiæ. dicti sunt celeres a celeritate, q̄ celeriter occurreret, si quādo eorū opera respu. indigeret, uel a **Celere** quosdam interfectore **Remi**, qui primus his ordinibus p̄fectus fuit. **Celeres** antiqui dixerunt quos nūc equites dicimus, & dicunt tribuni a tribu, de quibus **Miero**. quo supra dicens, **Cēturiones** uocātur qui cētū p̄sunt militibus, & chiliarchi qui mille, quos **Tribunos** appellamus, ab eo q̄ p̄sint tribui unde & **Decanos** dicimus qui decē p̄sunt hoibus, uel tribuni secundū **Pōpo**. iuriscōsulū dicunt, q̄ tunc in tres partes ppl̄s erat diuisus, & ex singulis singuli creabātur, uel qui tribuū suffragio creabant. **Tribuni** militū erant qui parē cum cōsulibus habebāt in castris potestātē, & patroni exercitus, opponēbāturq; impatori pro militibus hi forsan mareschalci hodie dicuntur. **Dicitur** autē tribunus cohortis quē fere mille militibus constabat, & legatus legionis. **Non** autē dicimus **Cēturio** cohortis, sed ex cohorte. **At** tribunus cohortis. **Nec** tribunus legionis, sed legatus. **Nec** legatus exercitus, sed imperator. **Legatus** autē dicitur legionis, & tribunus cohortis. quia totū illi p̄æst, ut impator exercitū. **Tribunorū** autē officīū erat, ut **Marcellus** de re militari scribit, in castris milites cōtinere, & ad exercitacionē producere, uigiliās circuire, rei frumētarię p̄æsse, querelas cōmilitonū audire, ualitudinarios inspīcere. **Et** horū duo erant genera, alij **Ruffili** ac postea **Rutuli** uocati, qui in exercitu creabant a cōsule, non a populo, alij comitiati q̄ **Rome** in comitijs designabant. **Sunt** & tribuni erarij ab eo dicti, q̄ his tributa erat pecunia quā militibus distribuerēt. **Tribuni** plebis erant defensores plebis, ne uis aliqua, aut fraus in plebe inferet, ut æquitas in ciuitate & maior libertas esset, hos **græci** demarchos uocant, & hi ut ego arbitror hodie apud **germanos** in imp̄ialibus ciuitatibus pro letario & illiterato uocabulo scabini dicunt, quos alij p̄tores urbanos uocari uolūt, q̄bus. ego nō subscribo. **Fuit** autē tāta tribunorū plebis potestas, ut dicitur **Venestella**, ut q̄cqd decreuisset senatus, ita demū ratū haberet si tribuni approbauissent.

Dū **Qemuri** (penul. corre. sicut etiā triuiri, duuiri, & similia) creabant omnibus urbis magistratibus per annū sublatis legū condendarū & iudiciorum ferendorū gratia, & decē numero constituti sunt senatusconsulto, & **populi** cōsensu, & p̄æ ceteris magistratibus officia pene omnia obibāt, hī a **græcis** ciuitatibus leges petiuerunt, & tabulis eburneis, seu ut alij uolunt æneis, p̄scripserūt. **Inde** leges. xij. tabularū dicti. **Decēuiri** etiā successu rēporis cōstituti sunt **Romæ**, teste **Pompo**. q̄ hastæ p̄essent, & litibus iudicandis

Habeant autē alii etiā legatos, ut dicit **V**enestella, ob rerū gerendarū multitudinē qui nō propria, sed mādata iurisdicōne utebant. **P**RÆtores in troducti sunt ita, ut **P**ompo. iuriconsul. ff. de origine iuris narrat, cū consules auocarētur bellis finitimis, neq; esset qui in ciuitate ius reddere posset, factum est ut **P**rætor quoq; crearet, qui urbanus appellatus est, eo q; in urbe ius redderet. Post aliquot deinde annos nō sufficiente eo **P**ræto, q; multa turba etiā peregrinorū in ciuitatē ueniret, creatus est & alius **P**rætor qui peregrinus est appellatus, ab eo q; plerūq; inter peregrinos ius diceret, ut **L**isui. lib. v. scribit, primus p̄tor ex patribus qui ius in urbe diceret creatus est, penes quē magistratū ois publici, priuatiq; iuris potestas esset, & ut nouū ius cōdere & uetera abrogare posset, idq; ob magistratus honorē ius honorariū appellatū est. Ab initio autē p̄tor ois magistratus appellabat, cui pareret exercitus. Dicitur autē p̄tor ut præsit, ut **L**iuus uidetur uelle, uel secūdū **V**arronē a præcūdo, quali prætor, q; præret iure & exercitu. Erant itē prætores puinciales, qui puincis ius dicerēt qui totidē fuerunt, q̄t puincie in deditiōnē Romanorū uenerant. **D**ICTator magistratus erat sūmæ potestatis & extra ordinarius, nec nisi sex menses durauerat, sic dicitur, q; eius dictio parendū esset, uel eius dictio audientes oēs essent, qui antiquus magister populi dicitur, ut testis est **P**ōponius iuriconsul. **C**icero, **V**arro, **S**eneca.

MAGister equitū dictatori proximus equitibus regendis præfectus erat. **P**RÆfecti p̄torio tales fuerūt apud **C**æsares, quales apud reges tribunicelē, aut apud dictatores magistri equitū, hoc cōfirmat **A**urelius iuriscō. ff. de offi. præ. l. prima inquit. Ad uicē magistri equitū p̄fectos p̄torio antiquus institutos esse a quibusdā scriptoribus traditū est. **N**ā cū apud ueteres dictatoribus ad tēpus sūma potestas crederet, & magistrōs equitū sibi eligerēt, q; associari principali curæ militiæ gratia secundā post eos potestātē gererent, regimētis reipū. ad impatores p̄petuo translatis, ad similitudinē magistrorū equitū præfecti p̄torio a principibus electi sunt. **D**ata est eis plenior licētia ad disciplinæ publicæ emendationē, hoc idē tradit **V**enestella a q; hic accepit. **S**unt autē hodie apud principes marscalci, q; olim magistri equitū dicti sunt. **C**ENSores dicuntē teste **V**arrone ad quorū censurā i. arbitriū censeretur populus, hi igitur censui habendo, lustris cōdendis, moribus deniq; & disciplinæ Romanæ p̄fecti erant. **Q**UESTores qui ærario p̄fecti erāt & sumptibus publicis, a quærēdo, & ut **P**ompo. iuriconsul. ait, q; inquirēdæ, & cōseruandę pecunię causa creati erāt. quæstores urbani erant, qui nūc uulgo magistri computorū dicuntur, qui & præfecti ratiociniorū dici possunt, quæstores militares & qui cū consulibus & p̄toribus mittebantur ad bellū pro administrāda re pecuniaria, hodie thesaurarii dicuntur. Erāt & quæstores parricidii qui capitalibus rebus p̄erant, & hi a quæstoribus dicebantur, qui postea **T**riūuiri capitales nūcupati sunt, de quæstoribus plura in cōmentariis lingue latinę dixi. **I**NTERrex erat q; donec respub. rege aut cōsule carebat, uices regis uel cōsulis gerebat. Inde interregnū uenit. **L**EGati erāt etiā qui ducibus dabatur exercitus a senatu, nō solū adiutores, sed custodes, &

DIGNITATES

an iaduerfores rerū a ducibus gestarū, ita ut nihil ipsis ignaris a duce gerere
 tur, quos hodie ut dicūt campi prouisofores uulguſ Italoꝝ uocat. **PR**Ae
 ſes prouinciæ ut dicūt **U**lpia. eſt iſ qui maius in puincia imperiū habet om
 nibus poſt principē, aliqñ etiā dicitur auxiliator & deſenſor. **A**Ediles di
 cti ſunt ab eo q̄ ædes ſacras & priuatas procurent, & a ſolio eburneo qui
 bus inſidebāt **C**urules dicebantur. **A**ediliū officiū erat ludos & ſpectacula
 exhibere, & ut dicūt **F**enella cloacis publicis, & aquæ ductibus, cæteriſq̄
 10 ædilitiſ publicis p̄poſiti erant, deniq̄ quicquid rerū uitioſarū pro ſyncero,
 fractū pro integro uſq̄ ueniſſet, ædilitio edicto redhiberi ſolet. Inde græce
 ædilis dicitur ἀγορανόμος q̄ foro rerū uenaliū, cui regulā præſcribit p̄po
 ſitus ſit. **Pl**au. in capti, hunc fecerunt ſibi ætholi agoranomū. Inde apud **R**o
 ma. a **C**æſare creati ſunt ædiles cereales, & a **C**erere nomiati ſunt, ut ſcribit
Pompo, hiſ cura rerū uendendarū ne qua fraus fieret, & menſurarū cōmiſ
 ſa erat. **T**Triumuiꝝ triplices fuerūt **C**apitales, **M**enſarii, **N**octurni, de ca
 20 pitalibus ſic habet **P**ompo. ff. de origine iuris. **T**riumuiꝝ capitales cōſtituti
 ſunt qui carceris cuſtodia haberent, & cū animaduerti oporteret, eorū in
 teruentu fieret. **T**riumuiꝝ menſarii, ſiue monetales erant, quorū diligentia
 & cura nomiſmata auro argētoq̄ fabricarētur, de quibus **L**iuuſ dicit **T**ri
 umuiꝝ mēſarii creati ſunt, hiq̄ nūmulariſ & monete om̄is generis & for
 30 mæ cuſoribus præerant. **D**e triumuiꝝ nocturnis qui publicis præerant in
 cendiſ meminit **C**orneliuſ **T**acituſ, **T**riumuiꝝ nocturni q̄ ad incēdium
 in ſacra uia ortū tarde uenerāt, a tribuno plebis die dicta damnati, quos p̄
 ſtea præfectoſ uigilum dictoſ oſtendit **P**ompo. iuriſconſul. inquit em. **P**ræ
 fectuſ uigilum cognoscit de incendiariſ, & effraCTORIBUS & ſuiſ receptato
 ribus, & ut inquit **P**auluſ de officio præfecti uigilū. **A**puđ uetuloſ incē
 diſ arcendiſ triūuiꝝ præerant, qui ex eo q̄ excubias agebāt nocturni ſunt
 dicti. **A**ugu. aut̄ in grāmatica ſua faciens unā partem orationis dicit. præfes
 ctuſ uigilibus, præfectuſ fundiſ, p̄fectuſ annonæ. **E**ſt aut̄ **P**RÆfectuſ an
 30 nonæ qui in caritate annonę frumentū undiq̄, ut dicūt **F**enella coemerat
 & ſi quiſ ultra p̄prios uſuſ poſſideret, in mediū ponere iuſſit, aduehi undiq̄
 q̄ & adiectū iuſto precio uenire frumentū curabat. **P**ræfectuſ autē fundiſ
 qui fundiſ & agriſ p̄erat, & nunc in pagis noſtriſ ſueuiciſ eligūtur triumui
 ri, uel quatuoruiꝝ, uel quinquiꝝ, pro ut magnuſ, uſ paruſ eſt paguſ, qui
 gerunt curā de pecore paſcendo, de paſcuſ, de tutadiſ frugibus, & damniſ
 agrorū præcauediſ, & ſiſtibiſ. **S**cribit **P**oſponiuſ de origine iuriſ, de quat
 tuor uiꝝ qui curā uiarū agerent, & alii de duumuiꝝ quibus **T**ulluſ hoſti
 liuſ poteſtatē fecit iudicandi de capite. **M**. **O**ratii qui ſoluſ ex trigeminis bel
 40 lo **A**lbano remanſerat, & reuſ accerſituſ, quod extra p̄rtam **C**apenam ſo
 rorem interſecerat. **P**RÆfectuſ urbiſ qui cuſtodiatæ urbiſ, & iuri dicens
 do præpoſituſ erat, quotieſ reipub. cauſa magiſtratuſ abeſſent, & ut **D**io
 nyſiuſ **H**alicarnaſe uſ ait, **R**omuluſ primū elegit unū qui urbanis negociiſ
 præſellet. **L**ongo poſt tempore tantū ſibi urbiſ præfectura uendicauit im
 peratorū temporibus, ut crimina omnium in urbe cognosceret, & demum

cum imperatores abessent, præfectus uelut alter Cæsar, & imperator imperabat, de rebus omnibus quæ ad Cæsarē pertinebant, censebat. Sunt itē singulorū ordinum in militia aliquādo præfecti creati, ut præfecti alarū, præfecti cohortū, & præfecti legionis uicē habebant legati absentis quibus parebāt, Tribuni, Hastati, Pilani, Centuriones, & totus deniq; exercitus. **PRAE**fecti itē castrorū, quorū cura erat positio ualli, fossæ, tentoria, tabernacula, tormēta bellica &c. **PRO**curatori Cæsaris oīs res familiaris principis cōmissa erat, etiā quicquid is ægisset ratū erat apud Cæsam, hic a recentioribus leguleis comes rerum priuatarum Cæsaris dicitur.

DE SACERDOTIIS ROMANORVM.

10

PONtifex maximus cæteris pontificibus præerat, nec poterat nisi unus esse qui templo Vestæ & custodiæ palladii erat præpositus, cui deniq; omnia sacra publica, priuataq; subiecta fuerunt. Et pontifices **Q.** Mutius Scauola a posse & facere appellatos esse dicere solebat, sed ea denominatio a Marco Varrone, haud satis probari uidetur. Nam & a ponte & facio pontifices appellatos putat, eo q̄ ab his pons sublitius factus, & sæpe restitutus esse perhibeatur, ante pontem autem sublitium ab Anco Martio factum principes sacerdotum a Numa Pompilio sunt appellati. **REX** sacrorum alio nomine sacrificulus pontifici maximo subiciebatur, cum enim a regibus quædam sacra instituta essent, a solisq; regibus obiri consueta fuerint, ne omnis religio extincta uideretur, creabatur rex sacrorum, sed ne regiam dignitatem regis appellatione usurparet, pontifici maximo subiciebatur.

20

FOEderales (quorum pater patratus princeps erat) sacerdotes dicebantur qui faciendis præerant foederibus. Inde enim dicti teste Fænestella, a Varrone autem a fide & faciendo, a Pomponio a ferendo dicti, ubi de foederibus conuenerat admitti consueuit pater patratus adstrandum enim, id est faciendum iuramentum admittebatur, eos instituisse dicitur Numa, cum indicendum esset bellum Fidenatibus. **CAD**uocatores autē pacis erant legati, dicti a Caduceo quem manu gestabant.

Salii sacerdotes fuerunt Martis, a saltando dicti, eo q̄ in portandis ancylibus quotannis uersicoloribus tunicis ornati, per urbem saltarent & tripudiarent, hos Numa xij. instituit. Tullus autem hostilius duplicauit numerum. **G**alli fuerunt sacerdotes matris deorū, quæ & Ops dicitur, & Cybele, Rhea, Berecinthia. Et sacerdotes illi castrati erāt, & dicti a Gallo uel phrygiæ flumine, cuius aquā potātes in insaniam uertunt. At Hero. in cōmentariis ueteris instrumēti aliter sentiēs dicit, hi sunt quos hodie Romæ matri nō deorū, sed demoniorū seruiētes gallos uocāt, eo q̄ de hac gente Romani truncatos libidine in honorē Martis quæ Eunuchū dea meretrix fecerat sacerdotes illius mancipauerūt, propterea autē gallorū gentis homines effœminantur, ut qui urbem Romā ceperant, hac feriānt ignominia. Inde archigallus qui gallorū sacerdotū est princeps, & ut Firmicus Mater. dicit si a Venere luna defluens in nocturna genitura feratur, minuta luminibus Saturnum, aut steriles, aut eunuchos, aut archigallos, aut hermas

40

DE NOMINIBVS ARTIFICVM

phrōditos faciet. **Flamen** dialis fuit sacerdos Iouis. dictus autem flamen ut **Varro** ait, quod in latio capite uel tao erat, & italo caput lanæ præcinctum habebat, a quo flamen appellabatur. **Dialis** autē a diuo ue, quod est iuuans deus. **Ceteri** flamines eius qui præsidēt numini decorantur titulis, ut flamē. **Martialis** a Marte. **Quirinalis** a Quirino **Romulo**. **Vulcanalis** a Vulcano.

Virgines uestitales fuerūt sacerdotes **Vestæ** quales hodie moniales sunt.

Collegiū augurū erat ordo hominū prudentiū qui prodigijs publicis perar, & primū tres augures fuerāt a tribus tribubus, sic instituit **Romulus** teste **Dionysio Halicarnaseo**, inde quattuor creati. **Tandē** plæbe per tribus nos id petente quinq; plebei augures quattuor patricijs adiuncti fuerunt, & sic numerus nouē augurū mansit. **Potitij** & **pinarij** fuerūt duæ familie hospites **Herculis** in Italia, & tandem eius sacrorū sacerdotes instituti. de quibus **Virg.** in. viij. ænei. plura. **Luperci** sacerdotes erāt **Panis**, licet siue **Fauni** aut **Syluani**, nudi sacrificantes. **Epulones** fuerūt sacerdotes quod ludorū epulare sacrificiū faciebant, & primū fuerūt tres, post quinq; tandem septē. **Duūuiri** a **Tarquiniō** superbo instituti erāt, qui soli libros si byllinos inspicerēt, postea creati sunt. x. & tādē. xv. & dicti sunt quindecim uiri quibus aliquādo cura fuit cōmissa corrigendorū factorum. **Fratres aruales** numero. xij. qui sacra publica fecerunt. ppter ea ut arua ferāt fruges a serendo igiū & aruis. ut **Varro** scribit **Fratres aruales** dicti.

DE NOMINIBVS ARTIFICVM ET NEGOCIATORVM

Opifex generaliter dicitur qui opere manū suarū uitā sustentat, & opera manibus facit sicut et operarius. **Opificē** aliquādo deū uocamus, id est operatore omnium rerū. **Aliquādo** opifices coquos & lautiorū artiū sectatores uocamus. **Cice.** pro **L. Flacco**. **Opifices** & **tabernarios**, atq; illā omnē secē ciuitatū quid est negocij cōcitare. **Idem**. **Omnes** autē opifices in turpi sunt exercitio, **Inde** opificiū est opus opificis. unde elegantissimus inter christiani nos scriptor **Lactantius** suū opus de opificio dei inscripsit. **Inde** etiā opificina quo uocabulo **Plautus** in milite uitit, uideit eē taberna opificis. **Differūt** autē officina & taberna. **Officina** græce ἐργαστήριον dicitur, generalitē ubi opera fiunt, ut officina cæla: oris, fuloris, flatoris, futoris, sartoris, statuarij & cæterorū. **Taberna** uero ubi opera ipsa, cæteræq; merces uendunt, ut taberna uinariā, lanaria, olearia, panaria, ubi uinū, lana, oleū, panis uenditur. **Tabernā purpurariā** **Paulus**. ff. de leg. iij. dicit. quæ est ubi purpura uenditur. **Et purpurariā** etiā teste **Beda** presbytero in cōmentarijs actuū apostolorū, dicitur purpuræ uenditrix, quæ græce porphyriopolis uocatur. **CAV** pona uel copona est taberna cauponis. **Tabernæ** item appellatione, ut tradit **Vlpia**, iurisconsul. ff. de uerbo. signi. declaratur omne utile ad habitandū ædificiū, a tabulis quibus claudit uel cooperit. **Inde** tabernarius qui in taberna uēditat, & maxime qui uinū uendit. **Cice.** sed dici non potest quō hic omnia faceant, nisi ego cum tabernarijs & equarijs pugnarē. **AQVA** rius qui uendit aquas. **Vlpia**. tamē iurisconsul. ff. de fun. instru. & instru. leg. **Aquariū** accipit pro eo qui inuehit aquā, & pcurat in domū, ita dicens. l.

quæsitū est. **H**ostiarīi autē inquit, uel topiarī, diætariī, aquarii domui tm̄ de
 seruiētes continebunt. **S**unt autē diætariī ministri diætæ. **D**IÆta ut alibi
 dixi est cœnaculū & locus ubi cenat, qui & triclinariī dicuntur. **A**RChitri
 clinus autē præfectus est tricliniī. **H**OSIariī autē qui claudūt & obseruant
 hostia & ianuas, teuto. torvuart. **T**opiarīi qui topiaria faciūt, & ars topiaz
 ria, ut alibi dicam. **F**ABer nomen generale est sicut fabrica, officina, ut fa
 ber lignarius, teuto. zimmerman. **F**aber tignarius faciens tigna. **E**st autē **T**I
 gnus, uel tignū in neu. ge. trabs qua uarie disposita domus extruit, & pro
 prie cui tectū superponitur, sed faber tignarius, ut dicit **C**aius iuriscōsul,
 dicitur non solū is qui tigna dolat, sed etiā qui lignea solaria, hoc est q̄ tra
 bes, cæteraq; ad tabulata domus utilia & omnis qui ædificat intelligitur. 10
Faber cæmētarius qui cæmenta facit, teuto. mortelmacher, & generaliter p̄
 fabro murario accipitur. **F**aber carpentariū qui carpenta facit, uel genera
 tim faber lignarius, ut **H**iero. ait. **C**arpētarius faber facit scānū. **F**aber plaus
 strarius qui plaustra facit, teuto. vuagner. **F**aber machinariū uel mechanū
 eus qui machinas facit, & est opifex eorū operū quæ ingenio simul & ma
 nibus fiunt, qui græce etiā μηχανοποιός mechonopiū dicitur. **M**AChina
 rius item alius dicit ab **A**fricano iuriscōsul. ff. de le. ij. & uidetur esse qui
 machinas trahit, uelut **A**ccursius ait, qui portat necessaria machinæ, quæ in
 fundo fiebat. **A**rchitectus. ut **Plau.** in milite dicit, uel architector, ut idē aucto
 r est in mustella. dicens in persona **T**ranionis serui, dare uult uxore filio
 quātū potest ad eā rem facere, uult nouū gynæciū. **N**am sibi laudasse ait ar
 chitectorē nescio quē &c. **E**st igitur **A**RChitector uel architectus faber prī
 cipalis, uel qui præest structuris ædificiorū, ab ἀρχός .i. princeps & τέτων
 id est faber, & non a tectū tectū, ut nostri dicunt. **I**nde architectari uerbū des
 ponens quo uerbo **C**ice. utitur de fini. bono. & malo. li. ij. **C**ornelius tm̄ nez
 pos teste **P**risca. in. vii. ponit in passiuā significatiōe, ut sit generis cōmunis
 & architectura ip̄m opus. & sic **V**ictruuus **P**ollio ad **A**ugustū de architec
 tura perscripsit. & quoniā **Plau.** dixit **G**YNæciū uel gynæceū scias hoc eē
 nomen græcū, & significare locū in quo habitāt solæ mulieres, teu. ein fro
 30
 uen zimmer, & produ. penul. sic em̄ apud græcos scribitur γυναικείον ἀν
 δρῶν **A**NDron uero andronos ἀνδρῶνος uel ἀνδρῶνιτιο ἀνδρῶνιτιδος
 andronitis andronitidis est locus ubi uiri tm̄ uersant, & is locus in arcibus
 nostrorū nobiliū dicitur, teuto. die ritter stub, a gynæceo uenit gynæcearius
 qui facit gynæcea uti quidā **J**onathes fuisse dicit ab **I**osepho in. vii. ubi legi
 gynæcearius arte perperā. **F**aber materiarius dicit qui ligna parat & sub
 ministrat operi faciūdo. **Plau.** in milite. **S**i non nos materiarius remorat fa
 ber ad opus. **E**t fabricā materiariā primus inuenit **D**ædalus, ut **Plini.** in. vii.
 auctor est. **F**aber ferrariū qui ferrū fabricat, teu. ein schmid. **E**t faber gra
 40
 rius qui æs. faber plūbarius qui ex plūbo aliquid facit. faber cultrarius uel
 cultrifex qui cultella facit. **P**VLtrarius dicitur item qui uictimā cultro uis
 citimat &c. μηχανοποιός **M**ACheropiū dicit qui machæras facit, teuto.
 schyuert, macher, oder messer schmid, quem latine cultrariū uel gladiariū

DE NOMINIBVS ARTIFICVM

fabrū dicere possumus. **F**aber stannarius qui tractat stannū, sic fulfores stant, teuto. kantengiesser. **F**aber argētarius qui argentū fabricat. **A**urarius faber uel aurifex quo **P**lautus & alii utūtur qui aurū fabricat, goldschmid. **I**nde aurificina. i. officina aurificis. **A**rgentarius alias significat, ut alibi dixi, qui uulgo campfor dicitur uel menlarius. **F**aber argentariarius, teuto kupfer schmid. **A**rgentariū em. ut ex **P**linio haberi potest, lib. xxxiij. cap. xvij. idem est quod nos uulgo cuprū dicimus, aliqui tamē cuprū latinū esse uolunt per **P**alladiū li. ij. rerū rustū. q. dicit cuprini clauī, sed alii cyprini legūt.

INAurator qui ab aliquibus aurarius dicitur, est qui deaurare solet, teu. vber gulder, & sicut dicimus inaurare uel deaurare, ita inargentare, teu. vber silbern. dicit em **F**lorenti. ff. de suppel. leg. Inargentati lectū. **F**aber aurichalcarius qui aurichalcū fabricat, **B**RACtearius dici potest, teu. goldschlager, sicut laminarius, teu. spengler, cum lamina generale sit omnium metallorū.

CHAlcomistæ item sunt qui uulgo alchimistæ dicuntur χαλκός chalcos em æs dicitur, & μεταίω miæno, id est fædo, corrūpo & uitio. **I**nde chalcomia ars ipsa est uel deceptio. **F**ateor autē hic multa me fingere uocabula q̄ ipse nunq̄ legi, attamē intra analogiā sinxi, & ad similitudinē aliorū, ut em dicitur mus faber ferrarius, lignarius, ita ego dixi cultrarius, argentarius, argentariarius, plumbarius, stannarius & in similibus. **N**on enim uidetur mihi ulla posse dari differentia, cur unū dicendū sit & non alterū, & q̄ si hoc quia autoritas deficit esset ratio quæ ut **Q**uintiliano uisum est ex historicis, oratoribus, & poetis est petenda. **T**ueor ego me ex analogiā & deriuatiōe quæ nouationē uocabulorū admittunt, ut alibi dixi ex **F**ortunatiano & aliis. **S**i enim dicimus bractearius, cur non & laminarius: at primum dixit **H**elius **S**partianus in **A**lexandro **S**euro ita dicens. Bracteariorū uiriariorū, pellionū, claustrariorū, argentariorū, aurificū, ceterarūq; artū uectigal pulcherimum instituit. **L**ampridius uero de eodē, uectigal pulcherrimū instituit braccariorū, linteonū & pallionū, ubi palliones sunt palliorū confectores, sicut braccarii braccarū uestiū factores, sed ut alia uocabula etiā ponā.

VIRiarii sunt qui ultra faciunt, teuto. glaser. **C**LAustrarii sunt q̄ claustra & seras faciūt, teu. schlosser, qui & serarii dici possunt, sed **S**ERriarii sunt qui seras faciūt, teu. segenmacher oder segen schmid. **P**elliones sunt qui pelles parāt, teu. kursner. **P**lau. in **M**enechmis, quasi suppellex pellionis palus palo proximus est, quos **F**irmicus **M**aternus etiā pellarios uocitat, uulgo pelliparios inepte. **M**ONetarii uel monetales fabri, uel q̄ **F**irmicus uir numismarii, sunt censores monetarum, mintzmeister oder schlaher. **F**abri calcararii qui calcaria faciunt, teu. sporer. **L**ORicarii, uel ferramentarii q̄ loricas faciunt, teu. kyrris schmid. **L**oricatos autē latino uocabulo **L**iuus uocat caraphractus græce, et politores loricarū harnasch seger, sicut **I**ulius **F**irminus uocat politores p̄ciosarū gemarū, sic nos loricarū, spatay, gladior.

Faber ahenarius qui facit ahenā, teu. kesser, quē proletarius sermo & uulgus caldeatorē & calderificem uocat. **F**ALcarius qui facit falces, q̄ diuersæ sunt, ut alibi diximus, & inuenies, ff. de fun. instru. **S**unt item, falcarii qui

falcibus utuntur. **ORG**anarii sunt qui organa faciunt. Quæ dicantur organa diximus in cōmentariis de abusione. Iulius Firmicus. Si luna Mercurio defluens plena luminibus ferat ad **Venerē** organarios faciet. **F**aber uascularius qui uascula facit. Inde argētarius uascularius, id est qui argētea uascula fabricat, de quo fit mētio. ff. de acti. & obliga. l. finali. **A**VRifodi na ubi aurū foditur. **F**odina ferraria, plumbaria, stannaria, argentaria, argētaria, æraria, salinaria, ubi foditur ferrū, plumbū, stannū, argētū, argentarium, æs, sal &c. **S**CVlptores seu ut **Diomedes** uult scalptores, sunt qui cedendo imagines aliquas faciūt, & proprie in marmore & aliis lapidibus teuto. bildhauer. Statuarius a græcis ἀγαλατοποιός qui statuas fingit, seu qui imagines fundit, & statuæ istæ maxime sunt æneæ, eboreæ, lapideæ &c. **C**AElatores qui uasa argentea & similia sculpunt. **E**NCaustę q adhibito igni aliquid pingunt. Encaustū latine inustū dicitur, uulgus male pro atramento accipit. **F**LAtores dicūtur qui æs signant, quasi flando, hoc est calefaciendo æs signetur. **F**VLcrarii sunt qui spondas & fulcra lectorum fabricātur, & turbines pueriles & rhombos muliebres quibus si la agglomerantur. **D**OLiarii qui faciunt dolia. **F**IGuli haffner, qui a recentioribus lutifiguli dicunt græce plastæ dicūtur. Hiero. dicit plastes quē nos fictorē & figulū possumus dicere. Inde siglina officina figuli. unde **L**azbienus iurifconsul. ff. de fun. instru. quædam cum in fundo siglinas haberet opera sigulorū maiore parte anni ad opus rusticū utebatur. Figlinas autē uel sigulinas **Chorebus** atheniēsis inuenit, ut dicit **Plini**. & opera ipsa apud **Pliniū** siglina & fictilia dicūt, & siglina etiā ars sigulorū dicit. **Pli**. li. xxxv. siglinarū opera imbricibus tabulis tegulisq; ad balneas māmatīs, uel ad tecta coctilibus laterculis fundamentisq; aut quæ rota fiunt. **T**ECtores facientes tecta, teuto. decker. **C**ARbonarii qui coquūt carbones koler. **C**ALcarii facientes calcem kalgbrenner. **C**ato de re rusti. calcarius ligna conficit ad fornacem. Inde fornax calcaria ubi calx concoquit, & calcata ædificia dicuntur calce cōtecta, quæ loricationē & tectoriū appellāt. **L**ATERarii qui laterem coquunt, teuto. ziegler. **F**ornacarii dicuntur qui faciunt fornaces. **L**APidicidæ non lapicidæ, qui cedunt lapides, steinmetz, qui græce λατόμοι latomi dicūtur, & lapidicina non lapicina, græce λατομία latomia, uel λιθοτομία lithotomia steingruob. Inde etiā λιθόγλυφος lithoglyphus id est lapidū sculptor, & λιθίασις lithiasis, id est morbus calcularis, teuto. der stein, λιθόσπασσις id est lapidibus stratus, sicut uicus fuit hierosolymis & λιθοτόμος lithotomus, id est lapidū incisor, uulnerarius medicus. **L**apidarij autē quo uocabulo utit **Firmicus** uident esse qui ex terra lapides effodiunt. **T**ORnarii uel tornatores, teu. treier, qui aliquid tornant. **S**TRatarius dicit qui strata equo facit, teuto. sader, hic uulgo sellator perperā dicitur, sed melius græce ἐπιπρωποποιός ephippiopœus, uel potius ephippiopius dicitur ἐπιπρωποῦν **E**PHippiū em græce, latine stratū equorū dicitur, **Cæsar** in iij. belli gallici. **N**eq; eorū moribus turpius aut inerti⁹ habet q̄ ephippiis uti, & ut **Plini**. in. viij. tradit, frenos & strata equorū. **P**eletronijs inuenit.

10

20

30

40

ET NEGOCIATORVM

Fornicator apud **Paulū**. ff. de fun. instru. est minister fornicis in balneo calefactandi, qui a nobis calefactor dicitur. **Mallē** ego dicere fornacator a fornace quod plus quadrat q̄ fornix, sicut etiā. ff. ad legē qui. fornacarius non fornicarius legendū cenſeo, qui tunc est seruus piſtriniarius uel piſtor. **FORnicarii** autē de quibus fit mentio. ff. de usuris. l. cum quidā. sunt opiffices, & propolæ, & inſitores qui tabernas a fiſco conducūt sub fornicibus. ut ibi merces ſuas uenales habeāt. **SULphurarii** dicunt qui sulphur conſuunt uel fodiunt, ſchvuelmacher. Inde fornax sulphuraria, ubi sulphur concoquitur, de qua facit mentionē **Vlpia**. ff. de pœnis. **FVNariarius** uel restio latine, græce σχοινοπλόκος schœnoplocus qui funes facit, teu. seiler. Inde etiā σχοινοβάτις. **SCHœnobates**, dicitur latine funiambululus q̄ in fune ambulat, teuto. der uff dem seil gat. luue. iij. lary. **Quēuis** hominē secū attulit ad nos, **Grāmaticus**, rhetor, geometra, piſtor, aliptes, **Augur**, ſchœnobates, medicus, magus, omnia nouit. **Putearius** dicitur fossor puteorū teuto. brunnen graber. **FOSsarii** uel fossores qui fossas faciunt, diuus autem **Hiero**. fossarios dicit esse clericos uel in clericis gradū fossariorū ordinem, qui in similitudine **Tobix** sancti sepelire mortuos admonent, ut exhibentes uisibiliū rerū curā ad inuisibiliū sustinēt, & resurrectionē carnis credentes in domino, totū quod faciunt deo se præstare non mortuis cognoscunt. Sed ut artifices plures simul interpretari possim, sumā ex **Aulularia** **Plauti** poetæ festiuissimi, in illa enim plures artifices annumerat **Megadorus**, quibus uxor dotata & quæ multā dotē ad uirū attulit, utitur ad ornatum, pompā & superbiam suā seruiētibus, earūq; impia superbiam & sumptus intolerabiles detestans ait, nunc quoq; inuenias, plus plaustrorū in sedibus uideas q̄ ruri, quādo ad uillam ueneris, sed hoc etiā pulchrū est, præ quam ubi sumptus petunt, stat fullo phrygio, aurifex, lanarius, caupones, patagarii, indusiarii, flāmarii, uiolarii, carinarii aut manulearii, aut mirobrecharii propolē, linteones, calceolarii, sedentarii, sutates, diabathrarii, solearii adſtāt molochinarii, petunt fullones, sarcinatores petunt, stropharii adſtāt, adſtāt semizonarii. iam hosce absolutos censeas, cedunt, petunt, tercenī cum stant philacista in atriiis, textores, limbularii articularii ducunt, datur æs, iam hosce absolutos censeas cum incedunt infectores, crocotarii, aut aliqua mala crux semper est quæ petat. **Fullo** igitur quis sit prius diximus. **PHRYgiæ** ones teut. seidenficker, sunt qui acu auro intexūt, a phrygibus dicti qui ut ait **Plini**. redordiendi & texendi auri, & argenti rationē inuenerūt, hi etiā barbaritarij dicuntur, quia uestes barbaricos intexunt. **PHRYgia** autē uetus est acu taliter texta, ut dicit **Nonius marcellus**. **LANarius** est q̄ lanas curat, uel carminat uel pectinat. **PAT**agarii sunt qui aureas chlamydes conficiunt, uel dicūtur a patagio uestimento quod ad summā tunicā assui solet. **INDusiarii** uel intusiarii q̄ intusia faciāt, hemd macher. **FLAM** mearii qui flāmea conficiūt. Est autē flāmeū tegmē quo matronæ capita tegunt. **VIOL**arii sunt qui colore uolarū uestes inficiūt, & **VIolaria** uestes uiolacei coloris. **CAR**inarii alii a carinis nauū ducta similitudine

dictos uolunt, alii purgatores lanarū, dum lanā carere sit apud Varronem
 purgare a spurciis. Manulearii sunt qui manicas tunicis a pponēbant,
 manuleata em̄ tunica de qua alibi Plautus mentionem facit, est quā Prisci
 Manicatā appellat, habentē manicas longiores, quibus uti romæ indecorū
 erat ut Gel. affirmat. Myrobrecharii sunt unguentarii & unguentorum
 confectores ad capillos irrorandos μόνυν em̄ latine unguentum dicitur, &
 ῥέχων .i. irrogo. Inde etiā MYROPOLAE unguentorū uenditores, quos latini
 unguentarios uocant, ut post dicā. Inde Myropoliū quo noīe Plau. in Epi.
 utitur, locus est ubi unguenta uenduntur quæ latine Taberna unguētaria
 dicit, quia ut dixi μύρον unguentū dicitur, & πωλέω .i. uēdo, & produ po
 quia cū ω scribit, sicut & πωπολα & cætera id genus, si igi uenus in deies
 ctis locis & pigris fuerit inuēta, faciet hospites popinarios, tabernarios, mys
 ropolas, ut dicit Iulius Firmicus in. iij. matheseos. PROPOLAE dicuntur nego
 ciatores qui merces minoris præmūt, ut post pluris uendāt, teu, furkaufler,
 πρὸ em̄ .i. ante, & πωλέω .i. uendo. LINTEONES sunt linteorū uēditores, uel
 contextores. leinīz ueber, est em̄ linteū pannus lineus, a quo linteolū. CAL
 ceolarii sunt calceorū confectores a calceis dicti. Calcei etiā sunt aliorū anīs
 maliū, ut ferrei calcei equi. Inde calceare mulos apud Suetoniū legitur. SE
 dentarii qui opus suū sedendo conficiūt, uel sedendo operā suā locāt, inde
 Sedentaria opera, & sedētarius labor. Sedentarii etiā Sellularii dicūt. Liui.
 in viij. Quin opificū quoq; uulgus & sellulariū minime militiæ idoneū ge
 nus exciti dicūt. SVTATES aut sunt futores a suendo dicti. SVTOR aut, ut
 Varro uult uō a suendo dicit, sed a Surrina q̄ est taberna futoriū, sicut medi
 cus a medicina, nō a medendo. Surrina insuper etiā ars est futoris. Plini. in
 vij. ca. lvi. fulloniā artem Nitias Megarensis inuenit, surrinā Boetius, nō ins
 telligas hic Boetiū seuerinatē Roma. nam Plinio multo iunior est. Sunt igi
 tur proprie futores qui calceos & crepidas suūt. DIABATHRARIi sunt secun
 dū aliquos ascensoriū, nam batho ascendo significat, secundū alios sunt dia
 bathrariū confectores. Est aut diabadhra genus solearū græcanicarū, ut Festus
 Pōpeius dicit. SOLEARIi sunt solearū confectores, sockel oder pantoffelma
 cher. Soleati aut sunt soleis induti, & soleæ teste Gellio dicunt oīa ferme id
 genus calceamēta quibus plantarū calces tegunt. Solea græce crepida, ut cre
 pidarii crepidarū confectores. MOLOCHINARIi uel molocinarii sunt moloci
 næ confectores, a molaciæ dictæ, ut inquit Nonius, uel ut idē testis est coloris
 molochini infectores. Molochinus em̄ color est floris lilis maluæ, ad purā
 purā uergēs, & dicit molochinus quasi malachinus μαλαχιν malache em̄
 græce, latine malua dicitur. SARCINATOR est uestiū confector qui & sarcinor
 dicit, sed plus placet, & elegantius uidei sarcinator, Nam eo noīe p̄ter cæter
 ros utitur Plautus Itē Lucilius & Vlpia. ff. de institu. actio. l. quicūq; dicens
 item fullonū & sarcinatorū p̄positus, & alibi. hē Caius. ff. nauæ caupones
 & c. Paul. ff. de furtis, & Sarcinare est confluere, & cōsarcinare est sarcinas col
 ligere. SARCINATRIX item mulier quæ acu uictū querit, ab eo dicta q̄ sar
 ciat pannos. STROPHIARIi sunt confectores strophiorū. Est aut strophium

DE NOMINIBVS ARTIFICVM

fascia pectoralis, quæ tumorē cohibet papillarū, alii a stropho dixerunt spī
 ficiat nobis hæc dixisse. **SEM**izonarii sunt qui parua tintinalia conficiūt
 & crotalia quæ ueluti mediū tympani formam habent. **PHY**lacisq̄ sunt
 carceris custodes uel obseruatores, & qui aliquid obseruant, φυλαξι enim
 custodia est, & carcer. & alibi **Plautus** phylacam carcerē uocat. **TEX**tores
 a texendo dicūtur, quorū opus textura, & officina textrina quod & textris
 nū dicit, uti **Cice**, dicit in **Verrē**. **Textrina** etiā dicitur ars texendi apud **Pli**.
 in xi. **Textrix** & **textricula** mulier quæ textit. Inde etiā barbaricarij textores
 dicūtur artifices linteq̄ uestis, quæ ex auro & coloratis filis effigies animalū
 & aliarū rerū exprimūtur. **LIM**bularii dicūtur sarctores lymborum.
LYMbus autē, ut **Seruius** placet, est fascia uestiū extremitatū. **Virgī**. **Sidoni**
 am picto uestem circumdata lymbo. **Nonius** lymbū dicit uestimentū muli
 ebre, quæ purpurā in imo habet. **ARC**ularii sunt confectores arcarū quæ
 ab arcendo dicūtur, quia clausq̄ a se fures arceant. Est autē arca & uestiū & li
 brorū & similiū. **Insectores** crocotarii sunt qui insciunt crocū, quæ est uest
 is a colore scilicet croceo dicta. Nam crocū siue crocua indumentū a cro
 ceo nomē sumpsit, hæc ex **Plauti Aulularia** excerpti. **SEG**mentarii autē
 dicūtur qui uestes ex auro laborant, ut **Iuuenalis**. **Segmentatis** dormisser par
 uula cunis, sunt item segmina fasciolæ quæ in ordine uestis extrema parte
 affutæ iunctæq̄ ornamento sunt indumentis muliebribus. **Segmentū** item
 est ornamentū gutturis quod monile noiatur. **RIC**arius uel **ricularius** q̄
 ricas & ricas facit, teut. schleiermacher, nam ricas & ricas uelū genus &
 palliola uocātur, quo mulieres capita tegunt. **Ricula** etiā pro sudario poni
 tur. **RET**icularius dicitur qui reticula conficit, haubenstricker, nam retis
 culū dicit apud nos haub, quod instar retis factū sit. **COR**onarius q̄ coro
 nas & ferta facit, græce **stephanoplocos** dicit. **VET**eramētarius dicit qui
 ueteres calceos reficit. **INT**erpolatores sunt q̄ antiquas uestes renouant,
 ut eas facilius uendant, & mulier interpolatrix. **COR**iarii sunt coriorū
 confectores, teuto. ledergerber. **ALV**tarii autē etiam sunt coriarii, id est
 pellium & coriorum concinnatores, attamen tenuiorū pellium, uernaculū
 la nostra, zveißgerber. **Coriarii** autē crassiorū pellium, apud nos lederger
 ber. **CAL**igarii sunt qui faciunt caligas, cuius meminit **Firmicus** in
 matheseos dicens, si per noctē in vi. loco horoscopi fuerint inuenti **Mercuri**
 rius & **Iuppiter** reddunt negōciorū interpretes, & piscatores, aut augures
 & sculptores, aut fullones, aut coriorum confectores, aut caligarios, aut pis
 scatores, aut lanarios, aut his similes. **PAN**nicularios uocant qui pānos
 conficiunt, uel etiam pannarios. **OC**reatii sunt qui ocreas faciunt, stifel
 macher. **OC**reati uero qui sunt ocreis induti. **POL**ymitarii sunt qui
 faciunt uestes polymitas penultima correpta, id est uarii coloris & liciorū,
 nam πολυ, id est multum, & λιτος, id est filum uel licium. **Polymita** per
 40 nam penultima correpta est uestis uarii coloris, cuius etiam sit mentio in ueteri in
 strumento, & **Hieronymus** polymitariū & plumarium pro eodem accipit
 Inde opus polymitarium & plumarium. **SER**icarii sunt sarctores serici.

Est autem sericum unum altero multo plus nobilitatum, dicimus enim hodie sericum, seu purpuram uillosam, teuto. samat, audio etiam dici purpuram damascenam, damast, credo a Damasco urbe. **VNDV**lata item uestis quæ fit ex hircorū & caprarum pilis, potius quā lanis. **Q** ad similitudinem undarum picta sit, teutonice schamlot, quæ & Cymatilis dicitur (ut apud Plautū & Ouidium) a fluctu aquarū. Dicitur & undo. onis, quo utitur Plautus, & diuus Hieronymus. dicimus & uulgo symballatō. **MAR**suparius, crumenarius, locularius dici possunt qui uel uendunt, uel faciunt marsupia, crumenas loculos. **SEL**larius qui sellas facit, teuto. fesselmacher. Sella enim quasi seda a sedendo dicitur. **VI**etor qui uasa uinaria religat, teutonice binder. **V**iere enim, ut Nonius inquit uincire est; & inflectere. **V**ietus mollis est flaccidusq; & flexibilis corpore. **V**itilia aut sunt quæcunq; sic lenta sunt ut commode flectantur, cuiusmodi sunt uimina. **ZON**arii sunt qui zonas faciunt, teuto. girtler. Cice. pro L. Flacco. Id sunt zontes, & zonarii cōclamarūt. Inde pariter dicere possumus baltearios & cingularios qui baltheos & cingula faciunt. Plautus in trinūmo. zonarios sectores uocat qui sonas, crumenas, & similia furantur occulte secādo, quos aristophanos, balātiotomos. i crumenisecas uocat. **CH**artarius, siue græco uocabulo papyropius, papyri, & chartarū confector, quæuis nō idem sint charta & papyrus, teut. papirmacher. Et membranarius pergamemacher. **LI**narius qui lini artē exercet, græce λινοπλόκισ dicitur. **LI**ntearius qui lintea uendit, sicut uestiarius qui uestes, unde **V**lpia. ff. de instito. actio. l. qui cūq;. Sed etiā eos institores dicendos placuit, quibus uestiarii uel lintearii dāt uestē circumferendā, & distrahendā, quos uulgo circitores appellamus, hi qui circitores sint, habes, nec idem est circitor & circulator, quis em sit **C**irculator Paulus declarat. ff. extra. or. criminibus dicens, qui serpētēs circumferunt & proponūt, si cui ob eorū metū damnū datum est, pro modo admissi actio dabitur. Sūt & circultores qui gladios simulāt se deuorare, & similia id genus iocularia exercēt, teutonice gauckler. **C**irculatrix aut mulier est quæ urbes circuit, & saltando alioque ludicri genere quæstū facit. Et quoniā de institore mentionem fecimus. **I**nstitor est (ut ait **V**lpia. ff. de insti. actio.) appellatus ex eo quod negotio gerēdo instat, nec multū facit tabernæ sit ppositus, aut cuilibet alij negociatōi. **V**estiariū aut, ut redeamus ad priora, locus est in quō uestes, uel seruanē, uel uendunt, aliquñ tñ uestiariū accipitur p ipso uestitu, sicut calceariū p ipso calceo, ut iurisconsul. **V**lpia. doct. ff. de alimētis & ciba. lega. dicēs. diariis uel cibariis relictis, neq; habitatiōnē, neq; uestiariū, neq; calceariū debere palā est. **I**nde uenit negociatio factoria & lintearia, de quibus habet. ff. de tribu. actio. & negociatio sericaria & saccaria, aliter saccarius accipitur apud **V**lpia. ff. de cōtrahenda emptōe. pro eo qui saccū baiulat dicens. si quid ex sacco saccarii cecidisset. **S**accarius etiam est qui facit uel uendit saccos. **I**nde saccaria negociatio. **V**eterinarius dicitur qui ueterinorū curā gerit, & ueterina ducit, & ut aliis locet domi, p quæstu nutrit. Sunt autē ueterina aialia ad uehēdū idonea & q̄ ali

DE NOMINIBVS ARTIFICVM

quid uehere possunt, quasi uenterina, q̄ ad uentrē onus religatū gerāt. Inde
 & ueterinarij medici q̄ ueterina curāt, reu, sichartzet. Hi a grecis κτηνιατροί
 cteniatrī dicunt, nam κτήνος ctenos græce iumentū dicit, quos nostrī etiā
 mulo medicos uocant, unde Firmicus Maternus in .ij. matheleos, cētauro
 oriente qui natus fuerit, aut auriga erit, aut equorū nutritor, aut mulome
 dicus, aut equinarius, ubi Beroaldus mendā sustulit, & equitarius substitū
 tuit. **E**quitū em̄ significat gregē equorū. Et equitarius, i. equitū magister,
 qui & equiso & armētarius nominat. Et quem Maternus mulomedicum
 dixit, uulgo etiā apud nos marschalcus dicit, & est minor, ut more nostro
 10 loquar, marschalcus, qui stabula equorū & equos curat apud principes, nā
 maiores marschalcī apud principes sunt magistri equitū, & maximæ potes
 tatis apud principes. **L**anius uel lanio lanionis uti etiā iuriscōsulti utū
 tur. ff. de fun. infru. dicitur qui carnes ex pecoribus facit, dictus a lanēdis
 pecoribus, cuius officina & macellū, & laniena dicitur. **P**lau. in Epidi. per
 omnē urbē quam sum defessus quærere, per medicinas tonstrinas in gym
 nasio, atq; foro per myropolia, & lanienas circūq; argētaria rogītado lum
 raucus factus, ibi medicina est officina medici, qualis hodie apotheca dicit
 quæ a diuo Hiero. in cōmentariis ueteris instrumētī taberna medicorū cō
 20 gruetūssime dicitur, hic enim dicit, & in hoc doctos arbitrant, si in tabernis
 medicorū de cunctorū operibus detrahant. **T**aberna medicorū est ubi uē
 duntur ea quæ ad medicinā ualent, & ut redeā ad Plautū. **T**ONstrina est
 officina tonsoris, & argentaria officina argentarij. **A**ROMatarius uel aros
 matopola penul. produ. & odorarius latine dicit uenditor aromatū. Sunt
 autē aromata latine odorama & taberna aromataria quæ hodie specia
 ria dicitur, a speciebus uenalibus, sic em̄ uulgo aromata uocant, non tamē
 sine auctoritatē sic appellat aromata species scilicet Hieronymus, Sidonius
 iuriscōsultus &c. **P**IGmentarius dicit confector pigmentorū uel uendi
 tor. Sunt autē pigmenta unguenta quibus puellæ ad uenustandā faciē utū
 30 tur, & aliquādo cōfectiones ex diuersis speciebus suauēs & odoriferæ. Hie
 rony. cōposuit & oleū ad sanctificationis unguentū, & thymiamata de aro
 matibus mundissimis opere pigmētarij. Firmicus. iij. mathe. **S**i Luna a Ve
 nere defluens minuta lumine ad Mercuriū feratur, aut oratores aut plastas
 aut sculptores faciet, aut pigmētarios, aut colorū reptores, aut pharmacop
 polas, aut popinarios. φαρμακοπώλης. **P**HAmacopola penul. produ.
 dicitur qui pharmaca, hoc est uenena & medicinas uendit, qualis a nostris
 apothecarius uulgo appellatur φαρμακοποιός pharmacopœus uero qui
 pharmaca conficit. φάρμακον. **P**harmacū autē est medicina & uenenū
 in bonūq; et malū accipitur, φαρμάκος pharmacus insuper latine ueneficus
 dicit, sed ueneficus apud nos significat & illū qui incantationibus & ceter
 40 ris malis artibus uti, & qui etiā uenena facit. **L**actan. lib. v. insti. **V**eniūt gla
 diatores, latrones, fures, uenefici, & precantur nihil aliud q̄ ut scelera im
 pune cōmittāt. Inde Plautus triuenefica dixit, pro excellens uenefica, & ue
 nenarius qui parat uel cōficit uel uendit uenenū. Hiero. super Hieremia. li.

in cōmentariorū, homicidas inquit & sacrilegos, & uenenarios punire nō
 est effusio sanguinis sed legū ministeriū. **V**NGentarii sunt cōlectores uel
 uēditores unguētōrū. Sen. li. iij. natu. quest. ungetarios **L**acedæmonii expu-
 lere, & pperere sinibus suis cedere iusserūt, quia oleū disperderent. **E**t nota q
Serui. in ix. ænei. dicit, sane nec ungo nec ungetū u recepit excepto uno no-
 mine ut unguen, unde est, & pingues unguine ceras, ego tñ reperio unguē
 tū & ungentū crebrius primū, quare ego u'um secutus sum. **V**inarius
 est uini uēditor, qui græce οἶνοπώλιος œnopola dicit pen. pro. & uinaria
 taberna οἶνοπωλείον etiā pcnul. pro. œnopoliū, **P**lau. in asina. **C**ætera quæ
 uolumus uti, græca mercamur fide, cum a pistore panē petimus, uinū ex
 œnopolio. **E**t ut tangā festiuissimi & facundissimi poetæ puerbiū. **M**ercari
 græca fide est numerare pecuniā pro re emptā. **G**ræci em̄ tam leues fuerūt,
 & modicæ fidei, ut nemo cuiq̄ consideret aut crederet in re certa, hoc est in
 emptiōe nisi data pecunia. **D**e græcorū leuitate pulcherrima tradit eloquē
 tiæ pater in oratione p **L. Flacco** & ad cæsarē, quod q̄a diuus **Hierō.** bra.
 cteato diō allegat, fumā eius uerba dū in cōmentariis noui instrumētū sup
Paulū ad Galatas ita scribit. **V**na quæq̄ puincia suas habet pprietas. **C**re-
 tentes semp mendaces, malas bestias, uētres pigros, uere ab **Epimenide** poe-
 ta dictos **Apostolus** cōprobat, qui & isensatos Galatas uocat. **V**anos **Mau-**
ros, & feroces **Dalmatas,** latinus pulfat historicus, timidos phrygas oēs po-
 etæ lacerant. **A**thenis expeditiora nasci ingenia philosophi gloriantur. **G**ræ-
 eos leues, & apud **Cæsarē** suggillat **Tullius** dicens. aut leuiū græcorū, aut
 immaniū barbarorū. **E**t pro **Flacco.** ingenita inquit leuitas & erudita uani-
 tas. **I**psū **Israel** graui corde & dura ceruice omēs scripturæ arguūt, hæc ille
Vinarius etiā dicit q̄ est bibulus & uinosus, q̄ dicit apd̄ græcos οἶνός τις **V**i-
pia. ff. de edi. edicti. l. ob q̄ uitia. **I**tē aleatorē iquit & uinarios nō cōtineri edi-
 cto q̄sdā respōdisse **Pōpo.** ait, quēadmodū, nec gulosus, nec ipostores, aut
 mendaces, aut litigiosos. **V**INitor est aut custos uini, ut **Virg.** in ægl. x. **A**ut
 custos gregis, aut maturę uinitor uue. **A**ut uinitor est cultor uini & uinearū
 quē uineatorē uulgo uocant. **S**icut **A**RBORator apud **Columellā** arborū
 plantator & purator, qui & frondator dicitur, & **F**OENifactor apud eundē
 qui fecat & metit foenū, qui a **Plinio** fenifex dicitur, a **Columella** insup &
Varrone de re rustica scenifecia dicitur, & scenifeciū ipsa messis, ut ita dicā
 foeni, teu. heu uet. **V**arro de re ru. lib. i. nec prio āno rigari, nec pasci, añ scdā
 scenifecia, nec herbæ uellant, obtritūq̄ hebetent. **F**OENile locus in q̄ foenū
 feruat. **P**er itē nec fenifactor, nec scenifex, nec foenifecia, sed foenifeca dicit **Sa-**
uli. **F**oenifecæ crasso uitiant unguine pultes. **S**ed ut redeā uinariū. a. um
 etiā significat quicquid ad uinū pertinet, ut taberna uinaria ubi uinum
 uenditur, quam **V**lpia. iurifconsul. ff. de fundo instrueto, tabernam caupo-
 niam uocat, & uas uinariū in quo uinum, uel tenetur, uel uenditur, & cel-
 la uinaria quæ & apotheca dicitur, ut alibi tradidimus, & horreum uina-
 riū, ut tradit **Sceutola** iurifconsul. ff. de fundo instrueto, & instru. le. dicens.
 leem horreū uinariū cum uino & uasis, & instrumēto, & insitiorib⁹, quos
 u ij

DE NOMINIBVS ARTIFICVM

secū habere consueuerat quæsitū est &c. **MEL**larius & melliturgus, ut dicit Varro est qui mellis opus exercet uti pater meus. **OLEA**rius qui oleū facit uel uendit. **Columella** lib.ulti. rerū rusti. peritissimi olearii uix patiuntur ad unam lucernā opus fieri. **Plau.** in capti. Omnes compactorē agant, quasi in uelabro olearii. **FRV**mentarius significat qui uendit frumenta uel abundat. **Plautinus** leno in pseudu. principio. Hedillū tecum ago, quæ amica es frumentariis, quibus cunctis montes maximi acerui frumenti sunt domi fac sis, sit delatū huc mihi frumentū. **CVPE**dinariū dicuntur qui esculeta & poculenta uendunt. Nam cupes a cupedia, & cupedula dicebatur antiquitus lautiores cibi. **Et** cuppæ uasa sunt uinaria prægrandia. **Inde** forum cupedinariū ubi uendunt illa, a cupiditate, uel quia ibi fuerit domus Numerii Equitii cupedinis equitis Romani, ut dicit Varro lib. re. rusti. Fuerunt & alia fora, ut inuenies in Fenestella siue alio qui libellū suū eo nomine de magistratibus Roma. imprimere curauit, ut forum boariū & piscatorium, holitoriū &c. ubi boues, pecora, pisces, & holus uenditur. **Et** forum frumentariū, siliginariū, auenariū, panariū, calceariū, & alia similia, a rerum quæ ibi uenduntur nominibus cognominata. **Et** **FORUM** dicitur græce ἐμποριον penulti. breui emporiū, ἐμποροσ emporus mercator. **LACT**arii qui cibos ex lacte conficiunt & uendunt, **Helius** Spartianus in **Heliogabolo**, dulciarios & lactarios tales habuit, ut quæcunq; coqui de diuersis eduliis exhibuissent, uel structores, uel pomarii illi modo de dulcibus, modo de lactariis exhiberēt. **DVL**ciarii sunt pistores qui dulcia & mellita edulia coquunt. **LACT**aria sunt quæ uulgus lactūcinia appellat, qua dictione quidā ecclesiastici utitur. **Corne.** **Cel.** lactaria uocat. **PO**Marii qui poma uendunt. **HOL**itor qui holera uendit, uel qui hortū exercet, qui etiā uocabulo minus elegant, ut uolūt Hortulanus dicitur, quo **Apul. Macro.** & **Firmicus** Mater. utunt. **Græce** aut̄ λαχανοπώλιος lachanopola pe pro. dicitur, uenditor holerū, & λαχανοπώλιον lachanopoliū pe. pro. forū holitoriū & locus ubi holera uendunt, λάχανον lachanū em̄ cōprehendit om̄e genus holerum.

30 **HER**barii qui herbas legunt & uendunt, uel qui uim herbarū nouerunt, & ex his medicamēta cōponunt, uñ pli. li. xxviiij. ca. viij. Nāq; & hoc uitio laboraebus tantū indiciarūt. **ACE**tarii possunt dici qui cōficiunt acetaria. **Acetaria** aut̄ **Plinius** accipere uideat̄ pro eo genere cibi quē nos uulgo silatū nominamus, qui ex herbis uiuentibus, nec nō aceto oleoq; guttatim instillato fit, & concinnat. **Sicut** & **RAP**uncularii qui rapūculos uendunt. **Sunt** aut̄ rapunculi a rapo radicis exiguæ, qui comedit̄ in acetariis, teu. rapuntzel. **Tabernarii**, caupones, popinariū sunt institutores tabernæ, cauponæ, popinæ. **Pis**tores, piniores, panifici sunt qui panes cōficiunt. **Inde** panariū carnariū apud **40** **Plautū**, & granariū apud iuriconsultos ubi reconditur panis, caro & grana frumentorū, uel saccus in quē reponimus panes, carnes, frumēta. **Mol**itores qui molūt. **PIS**trinarii qui pistrinū procurant, teu. piffier. **Pisc**ator cauptor pisciū. **PISC**arius qui uedit pisces. **Et** piscaria locus ubi pisces uendunt.

quæ græce ἰχθυόπολιον ichthyopolium penul. produ. **HAMOTæ** uel hamiotæ qui hamis piscantur & pisces capiunt, & **Hamarii** qui hamos conficiunt **CETarii** qui maiores pisces capiunt. **BALISTarii** sunt artifices balistarum. **Tor**tores balistarum dicuntur a **Marcellino** qui ex balistis tela contorquent & eiaculantur. **LIBrarius** a libra, qui partiendis pensis proficitur, teu. **zvag**maister. Inde libraria locus ubi res librantur. **Hæc** sunt quæ raptim & propter collegimus, adiuturi & in posterum linguam latinam apud **Germanos** pro uirili portione si dabitur facultas & ocium. **Vale** candide lector.

DE FALSA ETYMOLOGIA PROPRIORVM NOMINVM

conficta per auctorem legendæ aureæ, siue historiæ **Longobardicæ**.
Cum nuper animi recreandi gratia legissem **Baptistæ Mantuani** prologum in secundam parthenicen, inueni illum uehementer damnasse etymologiam nominis **Catharina**, confictam ab auctore legendæ aureæ, seu historiæ longobardicæ dicentem. **Catharina** non uniuersorum ruina sicut ille fabulatus est, interpretatur, sed uel a καθαρός quod est purus, uel καθαρίσω purifico, uel a καθαίρω .i. fluo, uel a καθά & ριάξ quod est riuus uox illa defleuitur & ut idem inquit, fuit uir ille, & auctor illius legendæ meo iudicio pius quidem sed nequaquam satis literatus, pius inquam quod diuina cõgesserit, illiteratus uero, quoniam græcis uocabulis latinam, latinis græcã, hebraicis mixtam, nulli ueram, omnibus confusam, obliquam, contrariam, falsamque dederit interpretationem, atque ita sanctorum nomina dum illustrare putat, sua delusus, uel ignorantia, uel impudenti temeritate reddit obscuriora, & nisi putaret peccasse per imperitiã, putari posset de impietate condennandus, utpote qui sacrosanctam **Christi** religionem recte interpretationis inuersione uoluerit cauillari, & nominum perturbatione sanctis illudere, hæc ille. **Quæ** cum legissem cepi legere eandem historiam longobardicam, & inueni uerissimam quæ dixit **Baptista**, ideo nonnulla hic nomina subieci, falso ab illo interpretata, ut prudens lector omnino respuat hanc unam & falsam propriorum nominum etymologiam. **Nam** ut dicit **Seruius** & **Charisius** & ego alibi, **Græca** uocabula non patiuntur latinam etymologiam, nec item græcam latinam, nec insuper utriusque hebraica, multo minus barbara. **Nec** credendum a barbaris græca uel latina suis liberis nomina esse imposita, & ut de barbaris primum dicam. **BERNardus** interpretatur ab illo a ber. i. puteus uel fons & nardus quæ est herba humilis, calidæ naturæ, & odorifera. **Et LEONardus** quasi odor populi, a leos quod est populus, & nardus, uel **Leonardus**, quasi legens ardua, sed false & inepte. **Nam** germanica sunt uocabula. **Et Leonhartus** apud nos nihil aliud est quam latine leonis robur, uel sithenos græce, quia a græcis dici potest **Leosithenos** uel leocrates, quo nomine apud græcos quidam sculptor insignis dictus est. **Bernhartus** autem ursi robur, sicut etiam **Eberhartus** suis uel uerris robur. **Et** quoniam ut alibi dixi germani antiquitus græcis literis usi fuerunt quæ illi **Demosthenē**. i. populi robur dixerunt nos **Volkart** uel **volkardum** appellauimus, quod idem est. **Quæ** illi **Leocrates** nos **Leonhartum** &c. apud latinos autem nomina imposita maxima ex parte nihil significant, & omnino ad placitum sunt posita. **Dicit** enim **Herodianus**

DE FALSA ETHIMOLOGIA

grāmaticus Latinus, ut aliquis euentus daret nomini occasionē, ante nonum
 uel octauū annū nō fuit nomē, ut Romulo & Remo a ruma. i. māma, cōs
 uenientius uisum est. **VIR**gilius a laurea uirga, alias placito noīa impone
 bantur, ut idem dicit **Plutarchus**, & **Aristoteles** dicit noīa primē impositio
 nis esse ad placitū, q̄ si uirgilius a laurea uirga dicat, uti hic doctūssimus grā
 maticus testat, non persuadebit mihi **Politianus** **Vergiliū** potius q̄ **Virgī**
 liū dici debere. Nā **Virgilius** non **Vergilius** erit, nec uetustatis si quē assert
 iā desuetū, atq; abolitū usum præ uera deriuatiōe, atq; nostro usu imitan
 dum existimo, pergit **Herodianus** apud grecos a uotis sceminarū noīa im
 10 ponebant, quibus effectus aliquñ cōtrarius fuit, ut **Ambrosius**. i. immortalis.
 qui decimo periit anno, p̄ximus eo noīe **Athenis**, & **Musa** medicus cui co
 gnomēto fuit, & **Antonius Musa** Augusti medicus, ambo alieni a musis,
 nōne idem dicit **Diodorus** siculus **Herculē** argiui qm̄ Iunonis opera glo
 riam adeptus esset, cū antea **Alceus** uocaret, **Herculē** dixere, reliquis a mas
 tribus imponunt noīa. **Huic** soli uirtus nomē dedit. Oino igit diuinatores
 essent q̄ ita noīa imponerēt, ut uita noibus respōderet, quod noster auctor
 p̄tendere uidet, sed lōgissime fallit. Nam quod ait **Philippus** dicit os lamp
 dis, uel os manuū, bene dixit, scdm̄ hebraicā interpretationem **Hieronymi**,
 q̄uis & hæc ipsa uiolenta sit, ut græca dictio hebraicā etymologiā admitt
 20 rat, & ut **Hiero.** probe notauit. **Auræ** autē legendæ auctor non cōtentus
 bene, & cum diuo **Hiero.** dixisse, uoluit græcæ linguæ, ut existimo peritiā,
 uel potius suā ignorantia dum eius græcitatōē (ut ita loquar) ne **Homes**
 rus quidē intelligeret ostentare, superaddens, uel a philos quod est amor et
 yper, qd̄ est sup̄ quasi amator sup̄norū, habuit profecto **Philippus** scdm̄ il
 lum diuinantes parentes, qui filio tam uerū nomē indiderūt, cur **Philppus**
 rex Macedonū eodē noīe uocatus, & multis seculis ante illū natus, nō etiā
 amauit superna, homo bellicosus & regni cupiditate flagrantissimus, qua
 re ut uera proferā. **Philippus** φιλίππος est grecū, & ualet bellator uel bel
 licosus. Q̄ si **Philippus** rex fuisset oino imbellis, nihilominus illud nomē
 30 erat ei inditū, quoniā ut dixit **Herodianus**, & **Diodorus** siculus apud græ
 cos, a sceminis imponebātur noīa liberis, pergit **Legenda aurea.** **GEOR**
 gius dicit a geos quod est terra, & orge quod est colere quasi colens terrā,
 id est carnē suā, uel a gerir quod est sacri, & gior arena, fuit em̄ arena. i. pō
 derosus morū grauitate. Tu dic **Georgius** græcæ, dicitur latine agricultor,
 ceteras ineptias quas dixit uitato, addit legēda. **MACH**arius a macha qd̄
 est ingeniū, & ares uirtus, uel a macha quod est p̄cussio, & rio magister, uel
Macharius. i. beatus, nulla harū interpretatio me iudice ualet. Nec em̄ inue
 nio **Macha** ingeniū significare, nec percussionē, nec ares uirtus est, sed arete
 & p̄s ares autē mars latine dicit, ut in dictione **Areopagita** dixi. Ego autē di
 40 co **Macarius** μακάριος per c & significat, ut ille tetigit beatus, sed nūq̄ cōtē
 tus est bene dixisse, nisi etiā ineptias singat. **Macharius** autē si dicitur melius a
 μάχη, id ē pugna ueniet. Sicut **Callimachus**, **Antimachus**, **Lisimachus**. Idē
MARcellus dicitus est quasi arcens malū, uel quasi maria percellens, tu dic

Marcellus nomē est Romanū simplex, & Marcellorū fuisse Romę familiā
 clarissimā, nec quisq̄ hanc doctus somniosam, & uanā etymologiā excōs-
 gitauit. Idem **ANT**onius dicitur ab ana quod sursum, & tenens quasi
 superna tenens, & mundana despiciens. **O** q̄ multū dissentit hæc interpre-
 ratio a moribus Antoniorū Romanorū ciuiū. Fuit autē Antoniorū familia
 perq̄ uetusta, & ab Antone Herculis filio cognomē accepisse traditur, non
 ab ana &c. Idem. **ST**Ephanus græce latine dicitur corona, in hoc bene di-
 xit, sed non est cōtentus nisi addat meras nugas, & addit uel Stephanus, q̄
 si strenue fans, quod est falsum, apud hebræos autē licet sit uiolentū sic inter-
 pretatur, Stephanus norma nostra, seu iudicans, nos autē speculator noster 10
 Idem. **SE**Bastianus dicitur est a sequēs & beatitudo, & asy quod est ciui-
 tas, & ana quod est sursum, quasi sequēs beatitudinē supernæ ciuitatis, uel
 Sebastianus interpretat̄, quasi circuēs. **O** sancte deus q̄ inepte miscet ille grę-
 cam & latinā linguā, q̄ inepte uni uerbo dat gręcā & latinā etymologiam
 simul, & pene omnibus, multis hebraicā, gręcā & latinā, bene dicit lectm
 hebraicos Sebastianus dicitur uallatus, uel circuēs domini, sed hoc uiolens
 tum est, *σεβαστο* sebastos enim græco sermone significatur adorabilis, ho-
 norabilis & augustus, unde mihi Sebastianus uidetur descēdere, & sic quę
 prius turris Stratonis uel Samaria ciuitas in Iudæa dicta fuit, ab Herode
 postmodū rege iudeorū in honorem Cæsaris Augusti *σεβαστε* *σεβαστ*, id 20
 est augusta dicebat̄. Idem. **VIN**centius quasi uitiū incendens, quasi uin-
 cens incendia uel uictoriā tenēs. Tu lector breuibus dicas. **V**incētius a uin-
 cendo uenit, q̄ quis apud latinos nomina imposta maxima ex parte nihil si-
 gnificant. Idem. **SIL**uester dicitur a silę quod est lux, & terra, quasi lux terre
 Tu dic. Siluester, siue propriū, siue substantiuum a silua descendit. Idem.
REMigius dicitur a remi, quod est pascens, & geos, quod est terra, quasi
 pascens terrenos doctrina, uel dicitur a remi quod est pastor, & gion quod
 est luctatio. Tu uana esse hæc persuadeas tibi. Remigius a remigio uel remig-
 gio descendere uidetur, non aliunde. Idem. **AND**reas interpretatur des-
 corus uel respondens, uel uirilīs, ab andor quod est uir, uel dicit̄ Andreas, 30
 quasi anthropos, i. homo, ab ana quod est sursum & thropos quod est con-
 uersio, quasi sursum ad cœlestia cōuersus, o quātę ineptiæ. Andreas, ut inqt
Hiero. in interpretatione hebraicorū nominū, dicitur decus in statione, uel re-
 spondens pabulo, sed hoc uiolentū. Melius autē est, ut scdm gręcā etymo-
 logiam ab *άνδρος* a uiro uirilīs appelletur, & penul. breuiat Andreas cō-
 tra morē uulgi. Sed inter Andreas & anthropos nulla est deriuationis con-
 gruitas, nec ipse bñ interpretatus est antropos. Idē. **NIC**olaus d̄r a nicos qd
 est uictoria, & laos quod est populus, quasi uictoria populi, in hoc bene di-
 xit, sed ut idē pergit a nicos quod est uictoria, & laus quasi uictoriosa laus. 40
 hic ineptit, & gręcū & latinū simul cōmiscet, ut sepe alias. Nicolaus autem
 secundū primā intentionē bene dicitur, hebræi uero ita interpretat̄ur **Ni**-
 colaus, id est effluens uel effusio, stultus ecclesię languentis, uel stultitia lan-
 guoris ecclesię, sed hoc uiolentū est. Idem. **GR**Egorius dicitur a grex &

DE FALSA ETHIMOLOGIA

gore quod est p̄dicare. unde Gregorius quasi gregis p̄dicator, uel quasi
 egregorius, ab egregius & gore quasi egregius p̄dicator uel uigilans. O
 sancte deus ego nescio ubi quæra q̄ gore significat p̄dicatorē, credo q̄
 hunc gr̄citantē nullus gr̄cus intelligeret, & ut uerā interptationem dicā
 γρηγόριος Gregorius gr̄ce significat uigilantiū latine. Idem. **AMBROSI**
 us dicitur ab ambra quæ est species ualde redolēs, uel ab ambra & syos q̄d
 est deus, uel ab ambor quod est pater luminis, & syos quod est paruulus,
 & μ. ἑρσός Ambrosius, ut uera dicā, est diuinus, & immortalis. Idem. **VITA**
 lis. i. uiuēs talis. Tu uitalis a uita dicas, sicut a morte mortalis. Idem. **PAN**
 cratius dicit a pan quod est totū, & gratus & citius, quasi totus cito gratus.
 10 O de formē interptationē. Pancratius descendit a Pancratio athletarū ludi
 genere. **Q** ω̄ν omne significat, & κρατος cratos robur, in quo robur &
 totius corporis firmitudo p̄cipua ibi ostēdebat. Inde chrysalus seruus Plau
 tinus in bacchide inq̄t. Pancratice atq; athleticē, alii pancratiū dicere uolūt
 a pancratio herba. Idem. **EUSEBIUS** ab eu quod est bonū & sebe eloquē
 tia uel statio uel sonat bonus cultus. Tu dic εὐσέβιος Eusebius gr̄ce. i. pius
 & religiosus latine. Idē. **DONATUS**, q̄si a deo datus. Tu dic Donatus a do
 nare. **ADEODATUS** nomē p̄ se est p̄p̄riū, quo noīe aliq̄ pontifices & filius
 Augustini appellatus fuit. Idē. **LAVRENTIUS** dicit laurēā tenēs, dic tu (nā
 20 pluribus nō est opus) Laurētius a lauro uenire. Idē. **IPPOLYTUS** dicit ab
 yper q̄d est sup, & lithos lapis, quasi supra lapidē. i. christū fundatus, uel ab
 in & polis ciuitas, uel ualde politus. unde quæso excerpit iste scriptor tam
 pueriles interptatiōes: Hippolytus sic em̄ scribit, dicit quasi eqs discerp̄tus
 ἀπὸ τοῦ ἵππου. i. equo, & λύω. i. dissoluo uel discerpo. Primus autē quātū
 ego scio hoc noīe dictus fuit Thesei & Hippolytē Amazonis filius. Idem.
TIMOTHEUS dicit timorē tenens, uel a timā & theos quod est deus, quasi
 timor dei. Dic tu Timotheus pe. cor. nihil aliud ualeat in gr̄co q̄ latine ho
 nor dei τιμή. i. honor, et θεός deus, fuerūt autē mlti uiri hoc noīe apud Athe
 30 nieneses nuncupati, unus p̄sertim qui ἐτυχεῖς. i. fortunatus impator habeba
 tur, alter in arte tibiariū clarissimus. Timotheus autē apud hebraicos ita a di
 uo Hiero. interptatur beneficus uel beneficiū seu beneficiēs, aut beneficētia
 est. Idē. **CORNELIUS**. i. intelligēs circūcisionē, & in hoc bene scdm̄ hebr̄
 os, qui dicūt teste Hiero. Cornelius. i. intelligēs circūcisionē, uel intelligētia
 circūcisionis, sed inepte addit uel a cornu & leos, quod est populus, quasi
 fortitudo populi. Nā latinū est non gr̄cū nomen. Idem. Eufemia ab eu
 id est bonū & semia q̄si bona s̄mina. Ego credo euphemia p̄ ph dici, & si
 gnificare bonā famā. Eu em̄ bonū ualeat, & φημι fama. Sicut etiā πολυφ
 40 μος polyphemus. i. multę famæ & illustris. Idē. Hieronymus dicit a gera
 q̄d est sanctus, & nemus, quasi sacre nemus, uel norma lex, q̄si sacra lex. Tu
 ita interptare, sacrum nomen uel sacra lex, ex ἱερός & νόμος, sed o mutat in y,
 ubi noster auctor suas etymologias nisi somniauerit accipiat, non possum
 augurari. Idē. **ALEXIUS** dicitur ab a quod est ualde, & lexis quod est ser
 mo, quasi ualde in uerbo dei robustus. Ego autem hoc nomen descendere
 credo a gr̄co uocabulo ἀλεξέω quod auxiliō significat. unde Alexius,

id est adiutor & auxiliator. Idem. **PRA**xedis dicta quasi uiridis, a prasin, quod est uiride, qui uiruit flore uirginitatis. Parētes impositores huius nominis uerunt profecto. **A**polline uel prophetia plenū, dum tale nomē uirgini indiderunt, qđ si græcū est nomen, potius uenit ἀπό τῆς πράξιος praxios, id est ab actu et officio, q̄ a prasin, quod nihil cōmune habet cum praxi. Idem. **A**pollinaris dicitur a pollens, & ares quod est uirtus, quasi pollens uirtutibus, uel dicitur ab **A**pollo quod interpretatur mirabiliter, uel ab a, id est sine, & polluo. **O** miram hominis doctrinam, hic exponit unū nomen latine, & græce bis permixtum, & hebraice, sed ut uno uerbo dicā, **A**pollinaris sicut & **A**pollonia uirgo, ab **A**polline descendit. **A**pollo 10 autem græcum nomen uenit secundū **P**latonē ab ἀπάλλειν τῆς ἐκτίνασθαι id est a iactu radiorum, uel ab a quod negat & πολλοί, quod multos significat, quod solus ipse luceat, secundū hebræos ita interpretatur **A**pollo id est mirabilis aut admirandus. idem. **S**ixtus dicitur a fios, quod est deus, & status quasi diuinus status. **E**go uero dico. **S**ixtus a sistendo uenit, aut cum alij xystus scribunt significatur bellicosus, & hastatus ζυσόν xystū em græce hastam, & iaculum latine significat. Inde ζυσικοί. **X**yfici qui hastis ludent uel pugnant. Idem. **A**ugustinus propter excellentiam dignitatis, ab augusto uel augeo, & astin ciuitas, & ana sursum, quasi agens ciuitatem supernam, sed propter excellentiam dignitatis, quia sicut **A**ugustus imperator cunctos reges excelebat, sic ille omnes doctores. **Q**uid multis opus est bone pater. **A**ugustinus ab augusto dicitur, & sic dictus anteq̄ doctor orthodoxæ fidei esset, uel potius christianus. unde autem **A**ugustus ueniat, dixi in cōmentariis. **B**artholomeus & **M**athæus bene interpretatus est ille, ut **H**ieronymus in hebraicis quæstionibus, sed in fine semper addit id quod & incongruū, & ineptum est. Idem. **L**ucas dicitur ipse confurgens, uel ipse eleuans, & bene secundū **H**ieronymū, sed cum dicit uel a luce, hoc non quadrat, cum syrus fuerit. Idem. **W**Das dicitur confites uel gloriosus, & bene secundū **H**ierony. sed falso addit, uel quasi iubilū dans. Idem. **C**lemens dicitur a cleos quod est gloria & mens quasi gloriosa 30 mens. **T**u dic latinū esse nomē, hebræi autem licet uiolentum sit. **C**lemens id est ecclesiastes uel concionator. Idem. **T**homas interpretat abyssus uel geminus, unde & græce didymus appellatur, bene dicit cum **H**ierony. sed falso addit, uel dicit **T**homas. id est diuisio uel sectio, uel **T**homas quasi totus means, quia nec latinum, nec græcū est uocabulū, **D**IDYmus autem græce, dicitur geminus latine, sed non incredulus, ut quidā barbari interpretantur. Idem. **I**ulianus quasi iubilus, & ana quod est sursum. Inde iulianus quasi iubilanus, quia cum iubilo petiit superna, uel a iulius, id est incipiens, & anus. **N**am dei seruitio fuit senex longanimitate, sed incipiens sui recitatione. **O** qđ deformiter & pueriliter cespitat ille homo hinc inde in somniis, nec profecto hoc nomen **I**uliano imperatori apostatæ cōuenire potest, qui non superna, ut credibile est, sed inferos petiuit, & ingressus est **P**lutonis habenas &c. **I**ulianus igitur a iulio dicit. **I**VLius autē ab iulo 40

DE FALSA ET HIMOLOGIA

qui prima lanugine barbæ dicî, ut ait Seruius in pri. ænei. descendit *ἰουδαῖος*

Iulus enim græce lanugo & prima barba dicitur. Iulius apud hebræos incipiens, uel principîum interpretat, & ut aliquâdo receptui cana (nam non possum omnia delirameta hic cõprehendere) non credo unum nomen omis sum fuisse, quod non semel sit male interpretatus, taceo meras fabulas, et uulgigugalia, de uita & origine Iudæ Iscariotis, non Scariotis, quem uolunt esse germanum, & in Forheim urbe Germaniæ natum, cum iudæus fuerit, uti testis est diuus Hiero. dicens in cõmentarijs super Mattheum. Iudas Iscariotes, uel a uico in quo ortus est, uel ex tribu Isachor uocabulum sumpsit, ut quodam uaticinio in condensatione sui natus sit. Isachar enim interpretatur merces, ut significet precium proditoris. hæc ille. Nec Pilatus, nec Iudas germani quonia Iudas hebraicum nomen, et Pilatus uix nomen usitatum unquam nostris maioribus quorum nomina magna ex parte conquisiui, sed Pontius uidetur esse ex poto. Et de uita & de morte Pilati multum errat, quæ refert in uita Mattheæ, quas aniles fabulas adeo magis detestor, quod plures inueniant qui has referendo, & populis predicando non solum inducunt homines ad earum fidem. uerum etiam in his demorantes, ea quæ uera sunt, & in salutem animarum dici possunt, omittunt. Sunt enim plures & presertim aliqui monachi, qui dum conscionantur ad imperitam plebem, ut Phaleratis & ampullosis uerbis populum demulceant, ut famam eruditionis, & disertitudinis consequantur, et ut culinam suam, uel fratrum lautius instruant, uel potissimum dum euangelij tanquam consuetis, atque rebus quotidianis pudet esse contentos, non uerentur excogitare nunc somnia, nunc reuelationes (ut ipsi aiunt) sanctorum patrum, quibus in christum nedum sanctos falsa, & mendacia aliquando comminiscunt, dum non credunt satis placere se, nisi exotica aliquid, atque peregrina in medium afferant, ut plebs postmodo gloriabunda faceret se audiuisse a domino Sixto, uel fratre Iohannutio, quæ antea nunquam audierit a quocumque, & ut paulum digrediar. Ego omnem ferme hæresim quam dicunt, existimo inde maxime exorta, ut homines superbi, & magnæ opinionis freti eruditione, & fama anhelauerint aliquid dicere, & persuadere nouum & inauditum, quo cunctis seculis & nationibus suam famam insinuent, sed ut redeam, cum dominus Sixtulus uel frater Lolhardus in nigra barba sic famam suam illustrauit, ne existimationem suam in posterum extenuet. aut plebem in laudem suam tepidiorum reddat, non dubitat dies atque noctes somniare, & signum componere, quo semper clarior se reddat, et magis admirandum, tandem eo usque progreditur ut fabulis quæ ipsi exempla uocant totos dies consumat, quas ipse pro sua existimatione magnificanda satis admirabiles iamprimum excogitauit, & diutius in eloquentia, uolubilitateque linguæ, & rerum uulgarum gestarum, diurnali recitatione hæret, sit ut nihil, uel parum de sacris literis, proferat, parum dicat quod sit animæ salutarium. Nec reformido illa eorum exempla fabulas nuncupare, quæ, si non sunt, illorum doctorum scripta, quorum sancta Romana ecclesia annumerat inter canonica, quonia ut uult Hiero. quod absque certo auctore uel ratione dicitur, eadem facultate continetur, qua profertur. Sunt autem hæc uerba Hiero. non de celebratione pasche braceata & pulcherrima. Sed hoc nimis doleo.

quia multa quæ in diuinis libris saluberrime præcepta sunt, minus curantur & tam multis p̄sumptionibus sic plena sunt omnia, ut grauius corripatur qui per octauas suas terrâ nudo pede tetigerit, q̄ qui mentē uolentia sepe liuerit, omnia itaq; talia quæ neq; sanctarū scripturarū auctoritatibus continentur, neq; consuetudine uniuersę ecclesię roborata sunt, sed diuersorū motibus innumerabiliter uariantur, ita ut uix aut oīno inueniri possint cau-
 se quas in eis instituēdis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur sine dubio rescēda existimo, q̄ quis em̄ neq; hoc inueniri possit, quo modo contra fidē sunt, ipsam tamē religionē (quā paucissimis & manifestissimis celebrati-
 onum sacramētis misericordia dei liberā esse uoluit) seruilibus oneribus p̄-
 munt, ut tollerabilior sit conditio iudæorū, qui etiā tēpus liberalitatis non agnouerint. **Hęc ille.** At nec etiā exempla oīno dānanda censeo, modo ne sint crebra, aut ea quę si credant, discordent ab euangelicis doctrinis, aut de-
 finiant ea quę sacris literis non sunt expressa. **Nemo** igit̄ mihi persuadēbit **Veronicā** uenisse **Romā** ad **Vespasianū** imperatorē. & illū sudario libera-
 se a uespis, quæ intra nares eius nidificasse dicuntur. **Inde;** **Vespasianū** esse nuncupatū, & ob miracula & passionē **Christi** cuius beneficio sanatus eēt, & factū christianū, & expeditionem suscepisse **Judaicā**. **Primū** nāq; constat **Vespasianū** nunq; factū **Christianū**, ethnicūq; esse mortuū & idololatrā.
VESPASIANUS insuper dictus est a familia materna, non a uespis, nec ante expeditionē fuit imperator, sed dux bellī a **Nerone** fuit missus cōtra iudę-
 os, & in iudaica obsidione tum demū **Romę** **Augustus** est acclamatus, nec expeditio illa assumpta per **Neronē** **Christianis** infestissimū, ullam **Christi** causam p̄tenderat, sed longe aliā ut **Iosephus**, **Egesippus** & multi alij luculē-
 ter tradunt, ordinatione tamen diuina, & in ultionē dominici sanguinis sic factū esse nemo dubitet, sed manifestarijs mendacijs uelle astruere, aut illuz-
 strare fidē nostrā, & diuina miracula cū euangelica historia, atq; ueritate pos-
 sis firmissime, insania est, & eo peius q̄ per te qui talia mādaueris literis, rur-
 alia sacerdotia & simplices presbyteri præ passione & euangelis, quia illa
 magis miranda uidentur populo concionari gaudeāt, alii ut flos temporis
 & liber qui intitulat̄ passionale, dicunt **TIBERIŪ** a uitio lepre curatū a suda-
 rio **Veronicę**, quod etiā falsum est, de lepra em̄ **Tiberij** nemo unq; sanus
 & idoneus scripsit, & ut redeā ad priores illos quos dixi, nouitatis & famę
 propagandę studio, omisis saluberrimis euangelici mysterijs & canonico-
 rum scriptorū doctrinis, sepe non minus falsa q̄ inepta dicere, & quos post
 modum indoctiores sacerdotes sequunt̄ auctores, illi ipsi cū in uitis sancto-
 rum, tum maxime in passione **Christi** iactanter effundunt meditationes, ap-
 paritiones, reuelationes, & rei gestę serię, quæ non solū non continent̄ in
 euangelis, uerum etiā aliquādo discordāt ab eis dē, adducētes ex **Nicodemō**
 & alijs multis meditationes, & testimonia minus ab ecclesia probata.
Et ut primū de sanctis dicā. **Allud** mihi ridendū uidet̄, q̄ concionatores isti cu-
 iuscūq; sancti festū celebrāt, concionādo clamant̄ fuisse illū super oēs alios
 sanctos uirtutibus, & uitę sanctūmonia, uel singulari sanctūtatis priuilegiō

10

10

10

40

DE FALSA ET HIMOLOGIA

dotatū persuadēt, postq̄ ad aliū uenerint sanctū, itidē faciūt, semp̄ præsente
 super omnes alios extollendo. **T**aceo de laudibus, quas aliquādo p̄ter fidē
 tutelaribus sanctis quos patronos uocāt, sacerdots in dedicatiōibus ascri-
 bunt. **V**bi omnis modus laudationis excedit, omnisq̄ ingenii uis quasi q̄
 dam torrēs effundit, adeo ut ea q̄ incerta sunt, & uix uera, & ubi fides deli-
 derat, impediāt etiā quæ uere de illis dici possunt, aut quis risum cōtinebit
 dū quidā fratres sui ordinis auctores, et primates postergatis uirginibus, cō-
 fessoribus, martyribus, apostol̄ & euāgelistis, patriarchis atq̄ p̄phetis, adeo
 alte conant̄ locare, ut adhuc solū quærāt ubi eos reponāt in cōlestibus, ali-
 10
 quī dicitū a **C**hristo magnū patrē psuadere uolūt, ali-
 quī suo doct̄ori Paulum apparuisse apostolū atq̄ dixisse, suas illū ep̄stolas melius oībus alijs doct̄o-
 ribus esse interpretatū, q̄ nisi cogar nunc̄ credā, nec propterea fidē **C**hristianā
 nam læsam existimo, istas em̄ meditationes & apparitiones ab ecclesia nō
 approbatas, non facile credo, sed quo ad p̄ssionē **C**hristi simplices illi ho-
 mines nō sequunt̄ sanctissimū doct̄orē **H**ieronymū, qui ad **P**aulā & **E**usto-
 chiū scribens ait. **Q**uid plura dicā, omnia saluatoris gesta, & beatæ **M**ariæ
 obsequia, nec non actus uitæ ex euāgelio didicistis, & nunc quid superest,
 ut ab aliquo doct̄orū requiratis. **Q**uid alibi dicit sup̄ **M**athæū. **N**ōne per
 20
 sp̄cie u ostendi ait quattuor tm̄ debere euāgelia suscipi, & oēs apocryphorū
 nenas mortuis magis hæreticis q̄ ecclesiasticis uiuis canēdas, nesciētes etiā
 inter apocrypha euāgelia **T**hadæi, **T**homæ, **B**arnabæ, **B**artholomei, **A**n-
 dreæ &c. numerari a **G**elasio papa di. xv. c. sancta **R**o. eccle. quid item **C**ro-
 matius & **H**eliodorus ep̄scopi de apocryphis senserint, nō obscure expli-
 cuerunt in epi. ad **H**iero. dicētes. **Q**uā reginæ **M**ariæ uirginis, simul & natū
 uitatē, atq̄ infantia dñi nostri **I**esu **C**hristi, in apocryphis inuenimus libris,
 in quibus multa cōtraria nostræ fidei cōsiderātes, scripta recusanda credi-
 mus uniuersa, ne per occasionē **C**hristi læticia **A**ntichristo traderemur, &
 paulo post, hæreticos aut̄ uti apocryphis his qui ut doctrinā malā institues-
 30
 rent, bonā **C**hristi natiuitatē suo mēdacio miscuerūt, ut post dulcedinē uitæ
 tæ, mortis amaritudinē occultarēt. **V**idete insuper oēs cōcionatores q̄ cau-
 te, q̄ prudēt̄ loquūt̄ **H**iero. de his q̄ sacris literis nō cōtinētur, q̄bus nec ue-
 rissimilia diffinit, nec quicq̄ affirmat, quod iure possit negari, ante cū de ali-
 sumptione beatæ uirginis ad **P**aulā & **E**ustochiū scriberet, ait. **N**ihil aliud
 experiri potest, p̄ certo, nisi q̄ hodierna die gloriosa migravit a corpore,
 monstrat̄ eius sepulchrū in uallis **I**osaphat medio, sed nūc uacū esse mau-
 soleū cernentibus ostenditur. hæc iccirco dixi, quia multi nostrorū dubitat̄
 utrū assumpta fuerit simul cū corpore, an abierit relicto corpore, quō autē
 uel quo tēpore, aut a q̄bus p̄sonis sanctissimū corpus eius inde ablatū fue-
 rit, uel ubi translātū, ut ne resurrexerit, nescit, q̄uis nōnulli astruere uelint
 40
 eā iam resuscitatā, quod & de beato **J**oāne euangelista plurimi alleuerant,
 uerūtāmē quid horū, uerius censeat̄ ambigimus, melius tamē deo totū cui
 nihil impossibile est cōmittimus, quā ut aliquid temere diffinire uelimus,
 auctoritate nostra, quod non probemus &c. **P**lura insuper dicit notatu di

gnissima, in quibus cautissime loquitur, nostri autem nonnulli magnificiunt apud
 crypta predicantes, & per ueris astruētes, epistolā Abagari Toparcæ regis ad
 Iesum & Iesu christi ad Abagarū, cum cōfiteri nihil unquam literis mandalē sal
 uatorē nostrū, fabulant itē de legenda, ut dicunt Brandonis, de purgatorio
 Patricij, de lepra Cōstantini magni, quā (quod ego scīā) nullus unquam scriptor
 aut historicus, nec græcus, nec latinus, nec ethnicus, nec Christianus, nisi quā
 dā barbara palea euomuit, de lacu Pilati apud heluetios. Itē de rana quam
 pepisse dicunt Neronē impatorē, unde lateranēsis basilica dicat, quod lateat ibi
 rana, cū a lateranorū nobilissimorū olim Roma, ciuiū ædibus, in quibus ex
 tructa est nomē acceperit. Fabulant itē de colloquio Sibyllæ cū Augusto, &
 quō eadē Sibylla noluerit ire per lignū, quod postea crux est facta dñicæ passiois
 circumferri & liber impissus cuius titulus est gesta Romanorū, cū applicationi
 bus moralisatis mysticis, quod nihil est fabulosius & ineptius. Et ego noui unū
 quod suæ cōcioni testimoniū adhibuit ex gestis Theodorici, quæ nostri ducem
 Veronēsem uocitāt, cū merū sit cōmētiū, sicut oēs aliæ cōtiones uernaculæ de
 gigantibus, de Fasoldo, Miltebrādo, de duce Ernesto, & de alijs. Nā Theodo
 ricus ille rex fuit gotthorū, & quod egerit in Italia nō est obscurū, quā Cassio
 dorus eius cæcellarius & alij multi, eius atque gotthorū gesta scripserūt, nec per
 ueritate recitant a prudētibus. uerū germanica est poesis, quod principes ad res
 fortiter gerēdas illorū exēplis cohortet, uti plura dixi in orōne habita, in pri
 cipio cōmētariorū Cæsaris, quod iam publice profiteor. Vale cādide lector.

CLARISSIMO VIRO ATQUE DISERTISSIMO PETRO

Iacobi Arlunensi p̄posito Backnāgeni canonico Stutzgardiano,
 oratori atque iuriscōsulto ducalique senatori, Henricus Bebe S. d.

Nolebā iam diu Petre doctiorū & disertorū doctissime, atque disertissime
 reuocare te ad elementarias quæstiones, grāmaticorūque aniles rixas, quæ ius
 dicem & auspiciē grauioribus in rebus magisque serijs cōstitui, sed cum te in
 alijs rebus patronū mihi delegerim, atque patrocinii tuū sim pollicitus non
 uulgare, indignū duxi oīno præterire te in latinis studio, atque tractatiōe,
 in qua principatū sermonis elegantia, atque latini eloquiū uenustate, ut facile
 tenes inter germanos, ita & cum italīs certare poteris gloriose, qua re te pa
 tronum constituo, contra illos qui mihi laboranti pro reformatione ueræ
 & castæ latinis contrarie summopere student, dum moleste ferunt re
 hendī sermonē, & uerba barbara quibus ipsi frequēter utuntur. Ego autē
 nō reformido publicā lectiōne mea, cui iam ad nouem annos præfui dam
 nare barbara, docere ea quæ elegantia sunt, & apud illustres scriptores re
 periuntur, ad eaq; adolecentes cohortari summopere, et (dij) bene uortant
 longiorēque foelicitent processum) multū profeci, habeo sequaces, passim au
 ditur sermo latinior & tersior in publicis, priuatique orationibus apud Tu
 bingenſes nostros, bonique id mihi acceptū referunt, primūque predicare cōsue
 uerunt, qui barbariē ex nostro gymnasio infestis signis aliqua ex parte des
 turbauerim, pro uirilique portione id studere conarique non desinā, quorum
 me delectat existimatio. Sunt eōtrario plures in Germania barbari & rus

DE FALSA ETHIMOLOGIA

des, & quibus sermo elegans oīno exitialis uideatur, isti non cessant fingere, somnare & machinari oīa quo deprimant studiosos illius eiusdēq; usum, p̄suasionibus quibusdā, quasi decretis ne latius serpat reprimūt alienissimi ab instituto sanctorū quodā patrū & monachorū in Germania & p̄teritū Benedictinorū (tam & si hodie longe & horū sequaces ab huiusmodi institutione & uita abierint) q̄ nisi cultos & terribilimos linguæ latinę auctores coluissent, sūmoq; in honore habuissent nō haberemus Quintilianū alterū Romanæ linguę lumē, nō Asconii Pedianū grauē Ciceronianarū orationū interptē, lre et alios q̄ nō nisi in Germania iā pridē inuēti sunt, sed redeo ad barbaros q̄rū si rudis opinio, anilesq; fabulæ atq; fatuę p̄suasiones exau dirētur non dubiū quin publicis cōstitutionibus terrioris locutionis obseruatio, atq; studiū tota Germania eliminaret, sed bene ē, q̄ maleuolētia barbarorū nō habet nōn successum quantū cōnatū. Sunt autē insup̄ plures qui nihil antiquius dicūt, q̄ sūmo studio suffragiis decretis, atq; salariis annis, ut aliqñ Germania exuto ueteris barbariæ squalore uindictet se in collegiū, atq; albū uerę latinitatē, ut una cū imperio literas Romanis eripiat, & multū profectū est, ut in oibus gymnasiis uidere licet. Sunt em̄ iam p̄fessores in germania nō pauci, qui quātū effecerint, sintq; effecturi p̄ excolēda lingua latina nō est opus multa p̄batione, dū eorū opera iam publicata, luculentū sime testētur. Sed barbari indigne ferentes suos sermones generatim tantū carpi, nō dubitant meis cōmentariis in angulis, tacitaq; musitatione insidiari, q̄bus quanq; leuibus argumētis audies in apologia, illis ego te opponere cupio, q̄uis tacitū eruditionis tuæ iudiciū pertimesco, magisq; fauentem q̄ barbaros illos detrahentes metuo, æmulatio em̄ illis detrahit fidē, & nō tam iudices q̄ accusatores uocādi sunt, ut dicit Hiero. Tu autē ut es uir integerrimus & iudex, plus in ueri fidem q̄ fauorē iuratus nequaq; personarū sed rerū promissententiā, at ego nihilo horū deterritus, effero cōmentaria de abusione, illorūq; apologiā nominatim tibi dedico, quā si indignā, atq; ineptā iudicaueris, uulcano cōmittam, si pbaueris, flocci sum facturus oēs imperitorū tabernas, uanasq; eorū uituperationes. Reliquū est quod te iudicare uelim, sententiāq; tuā proferre, scripsi ante aliquot annos nullū gersmanū ad nostra usq; tempora repertū, qui prisca eloquentiā sermonēq; ex omni parte purū expresserit, hoc molestie quidā ferunt, q̄ germaniā nigro, quasi stigmate notauerim. Ego autē ita scripsi, & si ita tibi uidebit, nunq; me poenitebit nō q̄ non sim germanicæ laudis cupidissimus, pro cuius amplitudine & gloria plus laboro q̄ pro propria, sed aliter nisi mentiri uelim qd est alienū a moribus meis, dicere nō possum, nam ut dicā id quod uerū est lingua latina dū floruit cū imperio, nec culta fuit apud Germanos, nec cura nostris oīno latine loqui fuit, græca potius literatura utentibus ut existis manus, sed dum sensim cū imperio linguę nitor laberetur, & barbarie desprauaret, fidesq; catholica in terra nostra susciperetur, atq; sancti Benedicti ordo undiq; uisericicia Christi signa per barbariē circumferret, latinūq; eloquiū in p̄cio haberi cepisset, necio profectō an germani etiā Romanis, unis

uerſæq; Italiae cedere debuiffent, nō ſolū q̄ eorū monumēta teſtētur pro tē
 porū cōditione latiniffima, ſed etiā cum pleriq; auctores latinæ linguę pre
 ſtantiffimi, cū in tota Italia periiffent temporū & hominū incuria apud ger
 manos ſolos ſint reperi. Nam præter alios de quibus ego nihil ſcio, q̄ Quin
 tiliã, & Alconius Pedianus interpres Ciceronis politus & uetuffus legant,
 nō niſi germani conſeruarūt, & idē monachi q̄s Poggius florētinus apud
 ſanctū Gallū inuenit. Idem apud eoſdē ſe inueniſſe teſtatur Ciceronis orati
 ones, Silium Italicū, Columellā, Noniū Marcellū, Lucretiū partē. Et quod
 legitur M. Celiū Apiciū & Pomponiū, Porphyrio Oratiū interpres, ger
 manis acceptum referri debet, ut dicit Platyna. Q̄, Silius Italicus legitur, q̄ 10
 Plautus linguę latinę delicię, germanis acceptū referri debet, quos ipſe Phi
 lelphus in Germania inueniſſe affirmat, nup̄ quattuor primi libri Corne
 lii Taciti & quidā libellus Senecę in germania ſunt reperi, nō tamē nec Ita
 li, nec germani illo tēpore poſt inclinationē ſcilicet imperii ſermone apud
 Priſcos uſitato, atq; incorrupto utebātur, nec unq̄ credo nos fuiſſe locutos
 latine, dū adhuc integre Romani loquebātur, iccirco ſi tuo iudicio mihi ſuf
 fragaberis nūq̄ aliter dicam. Vale & me cōmendatum habe.

APOLOGIA HENRICI BEBELII pro ſuis cōmentariis de abuſi
 one linguę latinę. **MONITOR. BEBELIVS.**

MO. Quis eſt iſte qui nup̄ de abuſione linguę latinę pro germanis cō
 mentaria edidit: **BE.** Ego ſum. **MO.** ni, tu ne: **BE.** ego. **MO.** p̄fectio quantū ui
 dere uideo homo es, ut eloquar quod ſentio, qui capta ſupra ætate adoles
 ſcentiæ & uires audacia, magnā tibi arrogas doctrinę, atq; eruditionis glo
 riā. **BE.** Cur ita: **MO.** Totius linguę latinę adminiſtrationē, & iure quodā
 poteſtatis cenſurā tibi uēdicatſti. **BE.** Loquere paulo modeſtius, nō intēperā
 ter utor parua noſtra & exili eruditione, hoc tñ quod eſt in me doctrinę, in
 cōmunē oīm ſtudioſorū utilitatē ſoleo depromere, ac nota ſunt quę ſcripſi
 mus, & multis expoſita, ſi male egimus, patiemur facile emēdari, quā obrē
 tū deſine adeo petulanter homini obtrectare, qui nulla arrogantia aut offē
 tatione, ſed pia admonitione germanā iuuentutē quantū poteſt a barbari
 co ſtridore, corruptaq; barbarorū ſermōcinatiōe cupit auocare. **MO.** Cur
 nō dicā te arrogantē & glorioſum, qui ut tuo conſuleres nomini atq; ſamę
 nō dubitas in illuſtres etiā auctores tam uiuos q̄ mortuos, diſtrictō mucro
 ne ſeuire, atq; fulminare. **BE.** ubi in nr̄is lucubrationibus legiſti: **MO.** nōne
 in Gręciſmū Eberhardi, in Ioannē de Garlandria, Caroli epiſas, Alexandrū
 Gallū, Catholiconē, Māmetractū, & ſimiles ſatis amarulenter es inuectus:
BE. in illuſtribus auctoriſibus nihil quicq; quod ego ſciā, acerbibus carpiſi nec
 auſim emēdare, ſed ut uideo hi ſunt quos dixiſti apud te illuſtres ſcripto
 res. **MO.** Sunt proſe cō, & quorū ductu, auſpicioq; germania noſtra in om
 ni doctrinarū genere nō mediocriter floruit, ita quoq; loqui ex his didici
 mus, ut cōſuetudo illa iā diu inueterata, p̄ ueriffima ſermonis regula ſit me
 rito acceptāda. **BE.** q̄ ſit illa imperitorū conſuetudo, & q̄ efficax, copioſe in
 cōmentariis tradidimus, un̄ hīc plura dicere de illa ſuperſedeo. **At** nil nouū 40

APOLOGIA

facio q̄ illorū taxo errores, qui iam pridē cōmuni oīm in Italia eruditorū
 consensu ex albo scriptorū sunt deleti, & explosi, quos nemo unq̄ nisi in
 sima grāmatistarū classe debuit locare. Attamē falso me arguis q̄ adeo intē
 peranter gestā aut confodere uiuos, aut cū laruis (ut dicitur) luctari, nō em̄
 repræhendit qui uerū dicit, quod etiā amicissimis p̄ponendū est, & ego nō
 mores, aut uitā illorum carpsi, sed ad quod me institutū opus traxit, illorū
 in lingua latina errores, & barbaras uoces eradicandas esse putauī. In quo
 plus temporū illorū iniquitatem, q̄ illos in culpa esse existimo. Suis enim
 10 temporibus dum lingua latina corrupta erat docti fuerunt, optimeq; scrip
 sērūt, adeo ut tersa latinitas plus temporibus q̄ ipsi defuisse uideatur, uti
 de Actio & Pacuio Quintili in x. refert. nunc aut̄ felicissimo nescio quo
 sydere lingua latina, & tersa, & natua in germaniā, cæterasq; nationes ser
 pit, quæ nihil cōmune habet cum barbaris, & eius corruptoribus, quorū
 etiā hospitium summopere declinat, quam nisi repellere uelimus, adulteris
 nam linguā exterminare pro uiribus cogemur. At si plurimæ es lectionis
 homo, scis laudari a Plinio Atriu clementē q̄ is insectaretur uitia nō homi
 nes, nec castigaret errantes sed emēdaret, quod & ego ipse facio. MO. acer
 be inueheris interdū in Carolū & Pontiu. BE. Tantū in uitiis sermonis nō
 moribus & uita, ut sum prefatus, si nimis tamē acerbe & uehementius sim
 20 interdū locutus, mereatur ueniā, cum ardor quidā insitus, & impetus iuuē
 tutis uix freno cohibēdus (in tenera em̄ ætate scripsimus) tum illorū obscū
 ritas, quis em̄ est qui, quis aut Pontius aut Carolus fuerit, sciuit unq̄, aut
 scire curauit: quorū nec cognomē nec patriā scitur. Præterea si paulo acrius
 seducāt barbaris & uerbis & præceptis suis magistrī rhetorices anteq̄ disci
 puli rhetorū, uerū & iam alios q̄ plurimos suis deliramētis dedoceant, atq;
 in merā ignorantia demergant, sanctaq; & uenerabilē rhetoricē, atq; latinā
 eloquentiā suis ineptiis, & falsis p̄ceptis contaminent, atq; deforment, ut̄ in
 primis impiū, nisi p̄ imperitiā peccarent iure arguerent. Hinc si interdū illis
 30 insulto, dāno & insector, habere me puto indignatiōis & insectatiōis iustissi
 mæ materiā. MO. Si uis Bebeli audire ueritatē multæ sunt p̄fecto delicate
 aures q̄s tua cōmētaria offenderunt. BE. quare? MO. dicā, nā inficias ibit ne
 mo qn̄ nra tēpestate Germania habeat in omni eruditōis materia doctissi
 mos, q̄ cū sint in magna hominū existimatione, & multa habeāt in usu q̄ti
 diano uocabula a te explosa, existimāt suā auctoritatē, & existimationē la
 besatū iri, dū barbari sermonis arguunt. BE. dolerē equidē si quēq; ex his
 offenderē, sed nō puto tales esse q̄ generalē de uitiis disputationē in suā refe
 rant contumeliā, dum em̄ mihi irascerenī, suā indicarēt cōscientiā, multoq;
 peius de se q̄ de me iudicarēt. At uideo plurimos iam esse nosfrates quorū
 40 in ore nihil est nisi plane Romanū, & ueteris eloquentiæ splēdore illustratū
 qui non secus ac ego detestant̄ indoctū, & barbarū sermonē. Cæterū illos
 intus & in cute noui, qui paulū progressi ultra prima elemēta, suā ætatem
 cōtriuērūt in Alexandro Gallo, Petroq; hispano, aut si longius euagati fue

rint, in sermōibus Discipuli sup̄p̄dia fecerunt, q̄bus nihil limatū & elegans placere p̄t, & q̄d fosū possunt, q̄quid ingenio alleq̄ nequeūt, p̄fricat a frōte uellicat & detestant, periles uulpecule (ut est in fabellis) q̄ dum asini testiculos (casuris em̄ similes uidebant) iam dudū frustra esset secuta, o q̄ nigri sunt inquit, nunq̄ illos esse potuissē. **MO.** Male facis q̄ etiā cum multis laboribus cōcites tibi multorū inuidiā, dū a cōmuni hominū sermone abhorres, q̄nimo illū p̄rsus abijcis, atq̄ in exiliū pellere satagis. **BE.** Quicq̄ adulterare uidei linguā latinā, p̄ uirili portioe segregare p̄curo. At satis admirari nō possum, uel potius cōturbari, q̄ inde sim inuidiā reportaturus, unde sūmā beniuolentiā, magnalq̄ gratias cōseq̄ sperabam, q̄ si aliter eueniret, malo t̄n ab uno erudito uelut Antimachus a Platone cōmēdari, q̄ a cētum indoctis, quid em̄ hoies de cōpitis rumigerulū omniū litū depectores atq̄ nugar̄ seminarū p̄ impitorū circulos, & epicurea symposia de me sentiant, manū non uerterim, quorū iudicia Epicurus crepibus uētris assimilanda duxit, qui cū ipse se inertiae & somno dederint, nō t̄n q̄ p̄clara sunt discere nolunt, sed ceteros etiā q̄ id studii habēt, nunq̄ desinūt reprehendere, demorficare, & manibus, pedibusq̄ explodere. **MO.** Miserū t̄n est multos habere, æmulos. **BE.** Immo miserrimū e contrario scriptori q̄ caret æmulis & detractoribus, miserrimus em̄ est dicit Seneca cui nemo inuidet. **MO.** Ni, unde hoc intelligā. **BE.** Scio em̄ illā omniū scriptorū (a cōditis etiā literarū monumētis) cōmunē sortē, illoꝝ p̄cipue quorū camœna, & scriptio sit nō oīno expolita, plebeia, atq̄ inerudita, ut nemo eorū omniū maledicētia inuidorū, atq̄ obtreptione caruerit, hoc expertus est Virgilius, Homerusq̄ poetarū principes, atq̄ antesignani, hoc Demosthenes gr̄corū omniū eloquētissimus, hoc Cice, q̄ in arce eloquētiæ Romanæ stetit, rex oratorū, & linguæ latinæ illustrator, & oēs deniq̄ illi q̄ aliquā in literis celebritatē sunt unq̄ cōsecuti, huius rei unico carmine causam reddit. Ouidi, Sūma petit liuor, persant altissima uentū. Inuidia enim uel potius inuidētia, est illa egritudo animi q̄ ab aliquo p̄pter res alterius secūdas, itemq̄ eruditiōnē, ceteraq̄ expetenda qua ipse caret, suscipitur, unde aut a minori, aut infeliciori aut indoctiore, aut ceteris id genus hominibus in superiores profiscunt. **Nā** ut Plau, in cap. dicit, est miserorū, ut male uolētes sint, atq̄ inuideāt bonis. Plebeis autē & miseris hoibus, & q̄ nō sunt famigerati nemo inuidet. **Ad** q̄d pulcherrime alludit dictū Fœderici secūdi magnificētissimi impatorū. **Nā** dū de odio in se p̄uissis scriberet ad cardinales addit, reuera imperialis sc̄licitas papali semper impugnat inuidia, unde Symonides interrogatus, cur non inuidos haberet, respondit quia nihil feliciter gessi. hec ille. **Hinc** miserrimū est scriptori abesse ab omni emulatiōe, quonia adeo p̄titiā sit profanataq̄ doctrinā, ut nihil omnino depromat, in quo taxādo aliquis ullā laudē sperare possit. **Nouerint** igitur uniuersi quicūq̄ cogitationes suas literis mandare instituit, cunctorū se linguis maledicorū cōfodiē dū pr̄bere, etiā si elegātissime id fecerint. **At** proderit s̄pe & multū liuor, & emulatio, quonia excitat nos cautosq̄ reddit, et q̄quid nobis uel criminis

APOLOGIA

uel erroris, uel ignorantiae est ab aduersarijs inuistū, conamur totis uiribus purgare, emendare, & frequētissimo studio repērare, atq; abolere, q̄re elegāter dicit Seneca multū sibi adiciere uirtutē lacessitā. Nec nos inepte hoc disticho. **L**ima uelut ferrū sic aduersarius urgēs. **N**os acuit uirtus, languit hoste carens. **M**O. non possum reuera tibi hac in re assentiri. **T**u tamen multo plures es habiturus aduersarios, q̄ maior scriptorū pars. **B**Ebe. Cur ego? **M**O. quoniam quidē nemo unq̄ sine plurimorū inuidia, id quod multis infedit, & pro regula sermonis in usu est imutare facile potest. **T**u autē cōmunem hominū sermonē multis in locis carpis, & tanq̄ barbarū, & indocum elimiāre studes, in quo multos offendis. **N**am quid, aliud **L**aura. **V**alla cōsecutus est apud posteros (dū in omēs scriptorū plutes genuinū infigit, intenditq; censoriā uirgulā) q̄ famosum illud epigramā.

Nunc postq; manes defunctus **V**alla petiuit
Non audet **P**luto uerba latina loqui.
Iuppiter hunc cœli dignatus parte fuisset.
Censorem linguæ sed timet ipse suæ.

BEBE. Si legisset quisquis auctor est horū carminū sexti elegantiarum. **L**aurantianarū libri proœmiū, nunq; hominē doctissimū, & de lingua latina inter omnes neotericos meritisimū, tam procaciter incessisset, quo
 10 & ego me iure meritisimo defendere possum, non q̄ in me quicq; sit **V**allae eruditioni proximū ne dum comparandū, ille nāq; in fastigio eruditionis sedet, nos in imo cliuo sudamus, ille classicus scriptor plus ueteribus q̄ recētioribus comparādus, nos proletarij, uel uix inter studiosorū ordines referēdi. **A**ttamē sicut ipse apud Italos primus exotici, forensesq; & uulgarem sermonē cōmercio quodā gothorū, uandalorū, logobardorū, hunorumq; & aliorū corruptū & inquinatū defecauit, atq; in pristinū statū restituit, sic nos apud **G**ermanos latinū interdū cum uernacula cōmixtū, & peregrinarū uocū mixtura magna ex parte adulteratū, ea qua potuimus
 20 diligentia repurgare, & in antiquā faciē instaurare sumus aggressi, & istis primitijs si foelicē habebunt euentū, grādiora maturioraq; superstruere nō grauibimur. **S**ed q̄ me prae cæteris inuidiā subiturū prædicas optime narrasti, & id antea mihi perspectū erat, eo tamē animo semper fui, ut **C**icero dixit, ut inuidiā uirtute partā non inuidiā sed gloriā putarē. præterea q̄ nunc dura sunt, & grauius ferūtur a nostris in suis erroribus iam inueteratis, ab adolescentioribus cultam, & illustrē latinā summo opere amplectantibus multo fauore excipient, quorū etiā contra uetulos illos literatores, inuidosq; in angulis cōtra limatissima quæq; scripta baubantes (ut isto uerbo
 30 utar) canes, patrociniū, nec id quidē obscurū, aut uulgare polliceor mihi cōstantissime. **M**O. proculdubio magnā iamdiu ludi magistrorū indignationem in te cōmouisti dum eorū institutiones pro nihilo ducis, fatuasq; et plus dedocere q̄ docere asseueras. **B**EBE. non omnium (scio em plures hodie esse in germania apprime eruditos) sed eorū tantūmodo qui senio cōsecuti, tersioresq; literas nunq; edocui, multis annis curiosas nimium ne dicam

inutiles atq; detestādas partiū orationis definitiones, limitationes (ut dicūt) atq; profundas Donatū glossas cōgessere atq; docuerunt, magnifq; & barbaris Alexandri galli cōmentarijs purā, utilissimāq; grāmaticā dehonestarūt corruperuntq; nobilia adolescentiū ingenia, quorū tamē error eo est tollerabilior, & maiori uenia dignādu, quoniā ut a suis maioribus, & olim p̄ceptoribus acceperunt, ita tradere suis discipulis solent, nec aliā uiam nouerunt. **MO.** nescio quid tibi tandē placeat, si Donatus & Alexander optima puerorū rudimenta fastidiō sunt, uellem scire quæ tibi puerorū institutio optima uideat̄. **BE.** si candidus & sine liuore petis scire, dicam. Est apud me frater **Vuolfgangus Bebelius.** xiiij. annos natus, is Donatū nouit & didicit sine ullis glossis, definitionūq; limitationibus, sufficiētis, argumētis, modis significandi fluxus & fieri, habitus & quietis, proprietatibuscq; rerum (ut illi dicunt) & ceteris deliramētis, quæ ad grāmatices officiū non spectant, nulla sit quæstio, quid subiectū, quid propria passio sit in Donato, uel in grāmatica, aut cui parti philosophiæ subordinet̄, ut faciunt nostri, q̄ lingua, & uniuersa excedunt non modo puerile ingeniū, sed totius grāmaticæ captū & officiū. **Lege Priscianū, Donatū, Seruiū, Diomedē, Caprū** principes grāmaticorū, & alios non admodū paucos, & nihil tale in cūctis eorum operibus inuenies, sed tu elemētarius literator, ea doces quæ a nemine nisi forsan a plebeia, & oīno explodenda grāmaticarū cohorte didicisti. **O** curiosam puerorū neglectiōē. **O** impiā & dediscendā magistrī doctrinā, quis unq; præclarus, aut eruditus ex istis ineptijs euasit: nā & **Remigij** infimi & uulgatissimi omniū grāmaticæ definitiones, & regulæ nō modo p̄supponunt, ut dicitur a nostris profodiā, p̄sertim de coniugatione uerborū uerū etiā non uno in loco dialecticā industriā. **MO.** An sufficiat solus Donatus: **BE.** Donato coniungit̄ grāmatica, nō Alexandri, sed **Perotti, uel Sulpitij, uel Aldi Manutiij** de literis latinis optime meritū, uel **Mancinelli, & in primis Henrichmanni & Brassicani,** lectioq; poetarū, oratorū, & historiographorū. **MO.** est ne hæc fraterna tua institutio: **BE.** est. **MO.** etiā ludj magistrī, de quibus dixisti solent interpretari **Virgiliū.** **BE.** bene quidē, si didicerunt. **MO.** & si in scholis nuncq; audiuerint, aut ullo p̄ceptore sint usi, per tēnaci tamē studio & frequētī diligentia nō nihil sunt cōsecuti. **BE.** Quid sint studijs suis cōsecuti nō possum ipse scire, Attamē ut lib. iij. **Ciceronis** de na. deorū. **Epicurus** se nullū habuisse magistrū gloriatus, nō iniuria carpitur. ita profecto perniciosius nihil est doctrina illius, qui tumultuaria tm̄ lectiōne, p̄posteraq; diligentia est prius imperitorū magister q̄ doctorū discipulus, qui cum poetica a limine tm̄ salutauerit, nec penetralia unq; sit ingressus, reconditā uatū sciētā ignorat, hinc captiuos sensus in suā expositionē uictoris iure transponit, mentēq; poetæ, & uerbo pro libito & opinione rudis ingenij interpretatur, unde prauis pueri erroribus inficiuntur, quibus maior ætas uix carebit. **MO.** redeamus unde sumus digressi, cum de institutiōne puerili non sit nobis instituta oratio. Tu præ ceteris q̄ sunt in germania professores uideris curiosior de lingua latina, atq; hanc nimis anxie obseru

APOLOGIA

ware quod ipse damnare soleo. Quis enim ut Seneca testatur nimis accurate loquitur, nisi qui uult putide loqui. **BE**be. modo ad sint latina uocabula (pro quibus sum curiosus paululū ne descēdentur per barbariem) non nimis accurate aut loquor, aut doceo loqui, sed uerba apud eruditos usitata & cōmunia mihi placēt, q̄ si interdū (ut nuper quidā mihi obiecit) uerbū ab usu cōmuni remotius assumo, dum tamē latinū sit, & ab illustri auctore aliquo mutuātū, semelq; positū, detur mihi uenia, dum id non sit crebris & affectatū, & potius in hoc inciderim, q̄ q; de industria sit quæsitū. **MO**.
 10
 es reuera plus iusto curiosior, q̄ etiā Hiero. Augustinū reliquosq; sacri eloqui principes, & ut græco uocabulo utar spirarchos, Macrobiū, item Apuleiū, Solinū & Vegetiū parū elegāter interdū locutos existimas. **BE**. nūq̄ ausim ego proprio iudicio exterminare aliquod uerbū, aut interdicare latinæ linguæ cōmercio, quo sit usus ullus scriptor iā dictus, nisi ante me uel **V**alla uel alius taxasset, & tanq; minus elegans condēnasset, uerū sic iudico ut quicquid apud Apuleiū & reliquos quos dixi inueniāt, ut barbarū, & exoticū oīno cēseri non debeat, sic interdū grāmāticæ & nō oratorie, hoc est exculte oīno & elegāter locutos fuisse contenderim, sic etiā uocabula quibus est usus **L**actan. omniū ecclesiasticorū latinissimus, **T**ertulianus, **C**yprianus, **H**iero. **A**ugustinus, **A**mbrosius, & pauci admodum alii scriptores sacri non explodenda oīno tanq; barbara, nec omnia, ut elegantia, atq; oratoria recipiēda esse existimamus, quonia docti fuerūt suo tēpore, doctosq; legerunt, neq; etiā sine auctoritate oīno scripsisse creduntur, præsertim cū ante gothorū in Italiā aduentū, uel linguæ potius per illos corruptæ tēpus hunorūq; & aliorū qui latinitatē penitus prophanarūt, floruerūt, sintq; habiti eloquētes. **T**ribuemus igitur aliquid & tēporibus illis, & tēporū illorū eruditis, qui sermonis consuetudinē quandā uident non obscure facere potuisse, nisi aliquādo necessitate, ut postea dicam, coacti, ex sordidiore uulgi usu uerba assumpsissent, aliā nāq; fuisse uulgi, aliā eruditorū orationē, atq; sermonē tēpore illorū luculenter expressisse uidetur super **E**zechielē **H**ierony. dum inter cetera dicit. **M**os sar uel gentili Italiæ, pannoniq; sermone spicam, speltāq; dicimus, und sæpe triuali sermone, & magis eo tēpore uisitatū uocabulis, ut quidā dixit, q̄ receptis ufos esse crediderim, quippe qui plus euangelicis mysterijs, & expositionibus q̄ disertis rhetorū uerbis, & politis declinationibus studuerint. **P**ræterea cum tot sint in fide **C**hristiana noui ritus, sacrificia, preces atq; ceremoniæ, coacti sunt doctissimi etiā & disertissimi (cum omnia prisca latinitati ex paupertate linguæ illius & nouitate rerū conformare non possent) nimis licenter transsumere aliquādo uerba, uel cum uulgo (cum signate & pure non possent) loqui, quod igitur in frequēti usu habent hi deificare, mortificare, castificare, propitiare, dignificare, certificare quæ duo **V**alla reprehendit, **A**ngustiare, confortare, apostatare, malignare, clarificare, & alia multa credo rarissime ufos esse prisca oratores, qui elegantissime sunt locuti, sunt tamē grāmātica, & quibus nō nullis etiā poetæ utuntur, quare interdica latina præsertim omnino

non sunt. Quis enim intra analogiā fingere noua uocabula prohibeatur. unde ego minus bene anticipare uerbū tanq̄ barbarū explosi, quo usus est Apuleius & Virgilius in rosa. Aestiferū suadēs anticipare diem. Itē clarifico, penitus grāmaticū dixi ex Valla, quo Virg. de fortuna est usus. Nec q̄s clarificat perpetuo fouet. Credo tñ plus esse grāmatica q̄ oratoria, tam & si nefas sit aliquod uocabulū censerī minus latinū, quo uel semel. Virgilius sit usus, nisi fortassis carmē mentiat̄ auctorē, sed quo uix utunt̄ oratores. Itē assimilare dixi nō esse tersum, testis est Diomedes grāmaticus q̄ dicit, similo non dicimus, sed similis est. Inde nec assimilo quo tñ Oui. uit. lib. i. trist. Grandia si paruis assimilare licet, Plau. in amphi. sed ita assimilauit se quasi amphitrio fiet. & Lactan. de phœnice. Musica Cyrrheis assimilāda modis, ideo nō bene Diomedes & ego diximus, nisi forsā aliq̄ assimilō nō assimi- lo dicere uelint, ut legēdū sit ibi assimilō. Martia. Cū sint crura tibi similit̄ q̄ cornua lunę. Explosi & Victualia dictionē ex auctoritate Hermolai Bar- bari, quod inuenit apud Iuriscōsul. ff. p. focio. l. si fratres. §. si quis. Iuriscōsul- torū autē oratiōes & uerba non Iustiniani, ut libēt̄ admitto, & latina iudi- co, ita p. uarietate rerū nō ubiq̄ oratoria, & oīno tersa existimo, p̄sertim cū multis seculis Ciceronis ætatē qui hodie extant, cōsequant̄, & ut ad ecclesia- sticos redeā. Vocāt illi hoīes carnales q̄ tēporalia, & carnis pruritū sequun- tur. Spirituales autē q̄ animę salutē pcurāt & pcurare debēt. Itē seculares et mundanos q̄ a puris latinis profani uocātur, hoc est quorū negociū est in rebus tēporalibus & mūdo, nō in religione deorū. At quis precor Cice. q̄s Salustius, Linius, aut quis ex tota uetustate latinus sic dixisset: nolumus ta- men omnino illorū cōsuetudinī sermonis aduersari & cōtraire, si cui pla- ceat loquat̄ ut illi, ornatiū tñ & latiniū loqui quis phibeat, aut quis pos- tius non laudabit: sed quod dixi de theologis ueteribus, non idem tibi cō- cesserim in recentioribus nostris qui iamdiū ab omni puri sermonis obser- uatione abierunt longissime. MO. Scio & hodie esse theologos disertos. & latinos. BEbe. Sunt profecto permulti, sed cōmune dicēdi genus theologo- rum, & character est omnino protrit̄us, & triuiali moneta percussus, quip- pe qui plus in rebus q̄ uerbis, laborant.

CASTIGATIO COMMENTARIORVM.

MO. Nescio quid antea tam præclarū & amplū prædicaueris de Lau- rentio Valla, quem pluribus in locis errasse uidemus, erroresq̄ eius passim uulgati leguntur, uide Bebeli, ne & tibi aliquando contingat. BEbe. nemo unq̄ fuit a conditis literarū monumētis qui non aliquādo errauerit. Nam ut elegātissime dicit Seneca, nullū sine uenia placuit ingeniū, da mihi quē- cunq̄ uis magni nominis utrū, dicam quid illi ætas sua ignorauerit, quid in illo sciens dissimulauerit. multos enim dabo quibus uicia nō nocuerunt quosdā quibus profuerunt, dabo inquā maximæ famæ, & inter miranda propositos, quos si quis corrigit delet. Sic enim uicia uirtutibus immixta sunt, ut illas secū tractura sint. hæc ille. Quæ cum ita sint, bene dicit Cicero sibi stulticiam esse uisam, aut bene inuētis alicuius recedere, si quo in uitio

APOLOGIA

eius offenderemur, aut ad uitia quoque eius accedere, cuius aliquo bene precepto duceremur, hinc nuncque ægre sum laturus, dum humaniter & iuste scripta nostra si quo lapsus sum, corrigantur. Non enim adeo puerse me amò, ut uerbis Augustini utar, quod & alios uelim errare, ut error meus lateat, quod si uelit me quis hostiliter inuadere, & insultare mihi infestis signis, non expectet post mortem, ubi nulla defendendi facultas dabitur, nec contra laruas pugnet, sed uiuo colluctetur, ut collata acie pes pedi cohereat, & si sic inermem confecerit, uel armatum deuicerit, uictoria iactet, quæ tamen parua erit sed ut redeam, nec etiam me emendare pudebit sequentibus scriptis, si quod in prioribus quicquam errauerim, nec hoc uoueri existimari debet. Contigit enim uiris in omni doctrinarum genere splendidissimis, cum diuus Hieronymus testetur se puerilis ingenii scripta quaedam emisisse minus limata & perfecta. In libris quoque contra Martionem Septimum Tertulianum hoc idem passum esse, & Origenem quoque admirabili ingenio uirum in cantico canticorum pariter fuisse aliquando expertum, nec non & Quintilianum in xij. libro instituta ora. Sed quæ non contingat errare: cum rex oratorum Cicero dicat adolescentulo sibi inchoata quaedam & ruda excidisse. Si hoc ille (inquit Hieronymus) tam de libris ad Herennium quam de rhetoricis quos ego uel perfectissimos puto ad comparationem senilis peritiam dicere potuit, quanto magis ego libere profitebor, mihi quaedam esse edita minime perfecta & limata. At quis precor Augustini eo minor existimauerit esse gloriam & laudem, quod publicata diu a se quaedam nouis subinde editionibus & retractationibus danauerit: nemo unquam uisus plane scurra, aut alius ex imperitorum colluione, eam ob rem indoctus, inhumanus, & excors est ille censendus, qui dum unum errorem, duos uel etiam plures offenderit apud aliquem scriptorem, statim acerbe, & sine omni modestia in illum inuehitur, eiusque laboribus hostiliter insultat, & tanquam inuites damnat, cum eius alioqui eruditionem in nullo æquare possit, uirtutesque ne imaginari quidem. Et ut libere loquar, quod quodam prælagio extimesco eos mihi hostes futuros uidere uideor, qui immemores quod meis laboribus, & uigiis sint non parum adiuti in studiis, profecerintque non mediocriter, solum illud quod perperam dictum est reprehendant, atque uellicabunt, hæc tamen contrarium mihi consolatio est, quod defensores etiam non defuturos pollicear. **M**O. tales sunt, perfecto impii merito iudicandi, & ab omni humanitate prorsus alieni qui propter paucos quosdam errores non uerentur in eos garrere contumeliose, uel aperte etiam conuiciari his a quibus alioqui magna acceperunt, non credo tamen ullum eruditum tam sui oblitum, ut nisi forsitan pietatis respectu, & emendandi non reprehendendi studio in commune fragilitatis humane uitium tam temere, & diriter insultet. **B**e. Eruditum non faciunt & prudentes, sed homines satui & literatores sine arte, sine literis, sine ullo acumine & auctoritate, eruditionem sibi falso persuadentes, dum clarum sibi nomen ut credunt apud indoctam plebem culam aucupentur, latrare in illustres auctores non erubescunt, & tales sunt (ut non minus uere quam uenuste dicit Apuleius) qui meliores obrectare malint quam imitari, & quorum similitudinem desperent, eorundem affectum simultatem, scilicet uti qui suo obscuri sunt peritorum nomine innotescant, cupientes (uelut Hes-

rostratus Ephesæ Diane tēpli incensor quondā) uel cū scelere, & infamia esse nobilitatū. **MO.** ad te reuertar, ingenue quidē confiteris te esse ex numero eorū hoīm quos sæpe falli, decipi, & errare cō.ingat, quare ut est mihi persuasum, si opus illud epigrāmatū, & panegyricon ducis Eberhardi senioris gymnasiarchis Tubingētibz dedicatū, nūc esset tibi edendū, credo te decetius, & maturius rem confidurū, cū iudicio nostro reperiat̄ur quæ auctoris & ætatē, & incuriā non oblcure præ se ferant. **BEB.** optime narras. Sum em̄ maxima penit̄udine ductus, unq̄ emisse hunc libellū. At iuuenilis impetus samæ cupidus, hæc scribere adegit, ubi fateor me sæpe errasse, gratifq̄ uitio interdū grauitatē, & modestiā nō oīno obseruasse, uerū ut Paulus inquit, dū eram paruulus loquebar sicut paruulus, sapiebā sicut paruulus, cogitabā sicut paruulus. Quæ aut̄ in ætate scripserim uerissime ostentat distichon in eodē libello contentū. Bis duo lustra uidens non dū messesq̄ quartenas. Carmina cōdidimus quæ tenet iste liber. Nam & oīa alia quæ hætenus impressa uides ante xvi. annū sunt a nobis edita, præter triumphū Veneris, & pauca quædā alia quæ post scripsimus. Tempore aut̄ quo epigrāmatū, eodē uulgauī etiā cosmographiā Laurentiū Coruini quondā in gymnasio Cracouiensi p̄ceptoris nostri, quā sicut & opusculū epigrāmatū Et itē cōmentaria de abusione latinitat̄is nescio qua fortunę iniquitatē, cosmographi multis mendis cōtaminauerunt. In cosmographiā em̄ erratū in primo saphico, Corda diuorū bibit unde turba. Vbi nescio quo spiritu addidit impressor diuorūq̄. Item paulo post. Sæua dum sudās agitabat arma, ille sudus posuit. Erratū & sæpe in epistola mea, sed sæpius & sæpissime in opere ipsius Laurentiū, quæ oīa non possunt modo limari. Item in carmine Hartmānt̄ in fine. Croca polonorū, non croco legendū, kem Cynthius hic missis non his. Item obstrufos rerū latices, atq̄ abdita cœli, non legas sic, abstrufos rerū latices stellātis & abdita cœli. Fateor tñ in multis scriptoris etiā incuriam obfuisse. Sed in opusculo epigrāmatario nostro multa perperā sunt impressa, quæ om̄ia tanq̄ inculta, & non bene, ut ita dicam fermentata dimitto, p̄ter ea q̄ ad laudē illustrissimi simul & sapientissimi principis Eberhardi senioris iuuenili simplicitate deprōpsimus, q̄ paulo correctiora aliqñ uidebis. **MO.** Nōne & cōmentaria de abusione nō nihil mēdofe sunt impressa: **BE.** Mendose, plus q̄ mille mēdis tam correctorū q̄ scriptoris (quā illesgibile magna ex parte erat exēplar) culpa scatent. **MO.** q̄ sunt istæ: **BE.** quis oēs numerabit: Præterea diis uolētibus breui correctius, & cū multo seriore additionibusq̄ nō inuilibus chalcographis imprimēda dabo, at si q̄ ex incuria obrepserint, diligentiori trutinā p̄sitabo. **MOR**gatiū em̄ uulgo dicimus q̄ hodie sponsalitia largitas apud leguleos dicit̄, dos est mulieris. Donatio p̄pter nuptias est ecōtrario uiri, q̄d itē dixi nō bene dicit̄ si quēto in **U**lma, uel **V**irgilius incipit, & sic a moderandū est, qm̄ nullū sere est uerbū q̄d absolute enūciari non possit, ut cū dicā amo, in nullū hoīem amorē meum trāscēdere ostēdo. Ita similiter doceo, lego, uisito, q̄d latine dicit̄, sed raro in nra significatione accipit̄ &c. Item aliqñ regūt loco actū ablatiuū cū p̄positū

one, ut significo, peto addo, Cæsar. in vij, gallici belli, cōclamare & significa
re de fuga Romani ceperūt. Et li. v. addunt etiā de Sabini morte, & alibi de
suis priuatim rebus ab eo petere ceperūt. Ita etiā incipit, Quintilianus. Nā
nec pingere quisq̄, nec fingere cœpit a pedibus. Seneca. Ira incipit magno
impetu. Vale. MO. uale tu, & q̄ cōtra dixi æquo feras animo, nam plus tui
admonendi q̄ castigandi, aut rephendendi gratia feci. Iterū uale ex Tubin
ga in Kalendas Maias. M. D. V.

Tetrastichon **V**olfgangi Richardi Gyllingensis ad cōmētaria **B**ebeliana.

Lingua latina tibi multum debere fatetur

10

Bebeli, a rudibus cum mutilata foret.

Iam reparata suum Romana loquela nitorem,

Transiit in priscam te comitante uiam.

PRO COMMENTARIIS BEBELIANIS, VDALRICVS

ruficus bareuūnus sacerdos. Ad lectorem germanum.

Si scabram eloquio linguam formare latino

Barbarie explosa lector amice cupis.

Egregia Henrici pete commentaria nostri

Qui tibi sollicito parta labore dedit.

Multum debueris uati germane disertio

20

Si placito ipsius pectore scripta leges.

Sed quis liuidulo tentabit perdere morsu

Fortia quem diuæ Palladis arma tegunt

Laudent ergo suos græci Latiiq̄ poetas

Teuto sed hunc nostrum lector in astra ferat.

In laudes Bebelii Epigrāma Jacobi Henrichman phixæ magistri.

Bebelium nunquam cesso laudare poetam

Qui studet a nobis pellere barbariem.

Est honor hic patriæ, decus est & gloria nostra,

Iccirco rogo uos hunc colite uirum.

30

Vos germani mecum defendite uatem

A turba indocta, nam nihil illa sapit.

Contemnunt pulchra ignari, & sua sordida laudant,

Mordere & doctos, & lacerare student.

Dente theonino carpunt iam scripta disertū

Bebelii uatis, pestiferi atq̄ rudes.

Aspernantur enim stulti quæ non didicerunt,

Et quæ non noscunt, nec didicisse student.

Sed plusquam fuluum aurum stramina laudat asellus,

Barbariem plusquam dogmata stultus amat.

40

Fulmine percutias cœli tu maxime rector

Osores rabidos qui sua sola probant.

At uiuat scelix cum magna laude poeta

Bebelius noster, quem pia fata manent.

Henricus Bebelius in barbarum lumen mundi.

Barbare barbaricos corrumpo logos animose

Hinc corruptorem dicere nemo potest.

Barbare sermonem corrumpis at ipse latinum

Hinc corruptorem dicere quisq; potest.

Tu contra eloquium tersum bellator habetis

Contra ego barbaricum martia castra loco.

Hen. Bebelius Benedicto farnet Hercinigenæ iuriscōsulto & cano-
nico Stutgardiano. S. D. De opibus a se editis, atq; æmulis.

Quæ tãti facis cōmentaria nra Benedicte clarissime, tribuo id amicitia nō
uulgariq; tuæ in me beniuolentiæ, q̄ te plus iusto forsan de rebus meis sentis
re facit. Videor tñ mihi citra iactantiã rē in mediũ attulisse, nec inuultũ studi-
osis scholasticis, nec iniucudã multis, fateor tñ esse nōnullos in cãpo barbari-
rei depastos, scis quale hoim genus q̄ sacrilegiũ esse putauerũt, & expiandũ
facinus, dũ dixerim sacrificiã nō esse latinũ, & alia q̄ plura q̄ uulgo usurpãt
a nris, q̄s hoies æque laudãtes, atq; uituperãtes conteno. Quos uidere licet
esse in suis sermõibus ἀνοσιούτοι καὶ ἄγροδίατοι rudes & barbarophanes
nullũq; uerbũ nisi p̄ritũ & sordidũ, atq; ex media barbarie decussum, p̄fer-
re, nec ueteri, puerbio possunt nō odisse q̄d nō nouerũt. Adeo ut optime sc̄-
tiat Euripides dũ iuxta Platonis in Gorgia allegationẽ uerissime dicit, qua
in re clarus quisq; est ad eã p̄perat & diei partẽ illi plurimã impertit, in qua
se ip̄e exuperet, cõtra, in qua stupidior ac nihili sit inde effugit, eãq; contẽnit
hec ille. At quẽ tu unq̄ uidisti aut legisti hoim eruditũ atq; disertũ, q̄ uerũ
& purũ latinitatẽ eloquiũ unq; aut carperit, aut adolecẽtibus non sũmos
pere, persulaserit imitandũ, & frequẽti diligentia cõparandũ. Dicant igitur
æmuli nostri, uel potius latinitatẽ sacrificiã, nec ego offendar, uerũ nō sacrifi-
cã, sed sacrariũ ego dicã, & quia hoc magis uolo, nō ideo peccaui (ut ita lo-
quar) mortaliter, non ideo contra rempu. cõspirauĩ, non ideo sum parricidã
da aut patriæ proditor, sed bene meritis de patria atq; lingua latina, quia
sic latine dicitur, sed nec tales docendos suscepi, uerũ adolescentiã germanã
elegantioris sermonis studiosam, q̄ si barbaris ita placet, barbarissent ipsi,
nec nos inuidebimus, sinãt nos saltẽ p̄ germanorũ laude dicere aliq̄d, p̄ las-
tinitate, ut uel sero aliquãdo aboleat hæc ignominia qua Philel. Pontanus
Hermolaus barbarus, Mirandula, & omnes ferme Itali in germanos, bar-
bariẽq; nostrã grassantur. Et quoniã multi sunt hodie apud germanos qui
docendo & scribendo in id maxime cõnant, ut cultiori sermone nos ab illa
barbarie uindicemur, nec ego officio meo defui, q̄ cum publica professiõẽ
tum sellulariis etiã atq; nocturnis lucubrationibus iuuentutẽ Tubingẽsem
multo latiniorẽ q̄ antea fuisset reddidi, horridãq; & squalidã barbariẽ ter-
sioris sermonis obseruatiõẽ, p̄ uirili portione leuigauĩ, quod & multũ mihi
acceptũ referũt, & uerã latinitatẽ amplexari studet enixissime. Sũt insuper
etiã q̄ ea ingenii tarditate sunt, ut alieni cogant eẽ a musis, q̄ dum se despici
tũteãt cũ eo careãt quo nos gloriamur, nō dubitat aptis cõuiciis musas
y ij

incessere, atq; dissuadere adulescētibus quo ipsi oīno destituti sunt latinum
 eloquiū, atq; inde in angulis cōtra me latrāt, quos & nauicifacio ad unum
 & cōsutaui sēpissime, q̄ si nuper audiisses quendā Demosthenica lingua
 orantē, uel barbarophonias potius stridentē, erat eīm iuxta Eupolidis græci
 poetæ uersum, λάλειν ἄριστος ἀσυνατάτως λέγειν. i. Lallare uel blactes
 rare optimus, impotētissimus uel ineptissimus dicere, non potuisses cōtine
 re risum. Nā dum cōtra me, meāq; linguæ latinæ obseruationē occultis tū
 uerbis (ut mos est hypocritarū, & istorū qui intercutibus uitis scartētes, oīni
 innocētiae aduersant) diuinā illā Ciceronis suadelā, atq; suauiloq̄ntiā opta
 10 ret, adeo iuste optauit, ut ego ipse uicē eius sim miseratus, dum tāta lux mū
 di miserā grāmaticā adeo lederet, atq; multis uulneribus cōficeret (ut ita lo
 quar) nunc in pnunciatione aspera atq; hiulca, nunc in prosodia, nūc in cā
 no nibus syntaxeos. atq; barbaris oratōibus, in tātaq; doctōrū uirorū coro
 na adeo cespitaret, ut plus balbutire q̄ loqui uideret, omnibus doctis ridēs
 di materiā prēbuit, ita euenit illis qui nuncq; orationis latinæ modos, usura
 pationesq; ulla didicerūt, exercitationeq; frequētū imbiberūt, ut dum ora
 re uolūt, tumultuariis hinc inde ex opificio aliorū exercitationibus mendī
 cant uerbula, atq; orationes, sed quoniā alienū facere suū æque grande est,
 sicut Herculi clauā eripere, & nouū aliquid excogitare, & illi insup nec dis
 20 noscāt συφωνίαν τῶν συνταξιῶν μὲν τε τὴν ασυφωνίαν. i. cōsonantiā & sono
 ritatem cōstructionū, neq; dissonantiā, neq; ullū ornatae orationis cultum
 didicerint, sit ut in unū agrū diuersa semina conferat, siliginē ex illo, ex alio
 uero triticū, ex tertio auenā, hoc est ex uariis uaria colligētes, & tandē ex se
 lolliū. i. barbariē, diuersum & cōtrarium inter se dicendi genus misceat, ubi
 nec est cōtextus, nec cōsequentia rerū, nec sonoritas, nec ullū pulchræ ora
 tionis lenociniū, adeo ut audire tedeat, intelligere nō pateat, credere posires
 mo non libeat, adeo ut tandē abeant omniū risu & cachinno explosi. Nō
 speret igitur quisq; se ornate atq; diserte, uel scripturū, uel oraturū, etiā si oīs
 omniū auctorū elegantias & figuras cōpilet, si nō aliquādo sub rhetorice,
 30 uel saltē tyrocinijs militauerit, atq; oratoriā uel primis labris degustauerit,
 de his haftenus. **Q.** si queris quid mō mediter, & qui sint labores nostri in
 tra domesticos adhuc parietes detētū, breui accipe hæc a nobis cōposita, sed
 chartaceis arcis haftenus mancipata. **IN CARMINE.** Triumphū Vene
 ris sex libris heroico carmine descriptū, ubi mira & noua, & iucunda inuē
 tione mores hominū taxant, afferunt eīm ibi causæ tantorū bellorū p Ger
 mania, & alibi item causæ famis, pestilentie, morbi gallici, & similitū aduer
 sitatū, quibus iam multis annis mundus tam grauiter est uexatus. **Car**
 men heroicū de motibus bellicis nostri principis. **Tres** æglogas de eadē
 re. **Germaniæ** elegiā de intestinis seclitionibus. **Victoriā** Boemicā **Cę**
 40 **laris Maximiliani.** **ÆB**logā de æmulis poetarū. **Triumphū** Christi
 anū uel Christi cōtra inferos. **Epigrāma,** epitaphia, **Panegyricos** & alia.
IN PROSA ORATIONE.
 Apologiā in maiestātē, gloriā & amplitudinē, atq; magnificentiā **Chri**

stianorū imperatorū **Foederici** primi **Barbarossæ** cognominatū, & nepotū eius **Foederici** secūdi sueuorū, q̄s plurimi sinistris scriptis falso & mēdacier incusant, ibiq; alia de Sueuis, de laude Sueuorū, de p̄ditione ducis **Mediolani**. Itē de antiquitate, fortitudine & maiestate germanorū. De miserabili atq; nefāda decollatiōe **Cōradini** ultimi sueuorū ducis, regis **Hierusalē** & **Sisciliæ**, ibiq; de nouitatibus **Apuliæ**. De mēdaciis quorundā historicoꝝ.

Qui sint **Heluetii**, & an **Rhenus** distermine **Germaniā** a **Gallia**. **Aposlogiā** de eo q̄ imperator congruēter, & latine sit nomen illius, cui imperiū & summa rerū cōmissa est, excedatq; regiū nomen, & q̄ bene coronentur hodie reges, & imperatores **Roma**, contra **Leonharti Iustiniani** opinionē. 10

Artem carminū componendorū. **Librū** facietiarū, & **librum** adagiorū germanicorum. **Orationes** non paucas in publico auditorio, & alibi habitas. **Vale** ex **Tubinga** septimo Idus **Maias**. Anno **M. D. V.**

Multa postmodū fecit & cōponit indies partim edita, partim cōdēda. **H. B.**

HENRICVS BEBELVS IVSTINGENSIS AD FRA

trem suū **Volfgangū** **Bebeliū** in artibus liberalibus magistrū de modo bene dicendi & scribendi.

Cum uaria sint hominū ingenia, nec idem scribendi, & loquēdi mos in lingua latina, opportunū duxi frater charissime **Volfgange**, breuiter te admonere, quod orationis genus, quosq; auctores æmulari, quosq; fugere in eloquendo debeas, quōq; scribendi artificio uti debeas, in his uerbis, quoz 20
us nunc est apud diuersos diuersus, sunt em̄ plures non tam scribendo q̄ loquendo, qui nō tam **Ciceronis** sēculū q̄ recentiorū intelligo eruditorum uerba, & scripturas fastidio habēt, quibus **Tullius**, **Liuius**, & æquales nimis recētes uidentur & plani, antiquissimi **Ennii**, **Pacuii** & **Catonis** uerba ab̄ solita abolitaq; reuocātes, ac proferētes, quorūq; dum orthographiam & scribendi rationē uideris, credas eos loqui & scribere **matri Euandri**, au **matris Corūcanii**, aut apud **decemuiros** de iure **duodecim tabularum** cōmentari; tam consueta illis odio sunt, ut ex hoc uel maxime peccent, dum 30
nimis affectate (uenia dignandi si oblati non captati uterētur) **priscas** uoculas, & tempore **Ciceronis** obsoletas omnibus libris insulciare studeant, q̄ bus dum **Apuleius**, atq; æmuli **Fulgentius**, atq; **Sidonius**, adde si uis **Foelitem** **Capellā**, omnium confesso eruditorū uitio affectationis notati placeant quos imitari eruditionis, uel potius iactationis putant. Fastidio est numen eloquentiæ **Cicero**, laetæulq; eloquentiæ sors **T. Liuius**, **Cæsar**, & æqualiū adorāda loquēdi idea (ut ita loquar) **Tales** ego **κακομύητασ**, & affectatū eorum dicendi genus te æmulari non persuadebo, & quoniā nemo est qui suis rebus non aliquā prætendat, uel causam, uel auctoritatē, uolui uel bre 40
ui **schedula** ostendere cur te ab illorum dicendi filo, & scriptura absterre uelim, ostensurus rationem non **fordidā**, aut **pœnitendam**. & si multi cur ita & suo more scribant, nec noscāt, nec nocere curent. Sed ut est mos iactantiū, solū ita faciunt, quia pudet esse cōtentos cōmuni cōsuetudine loquētiū præferentes hoc unū, qui sic **Angelus Poli**. & alii nōnulli doctissimi inter

DE MODO BENE DICENDI

recentiores hodie loquuntur & scribunt, (cur & mihi non liceat ita loqui) cum quibus malo errare quam cum multis aliis bene loqui. At frater charissime, ut dicam, quod sentio, plus tibi placeat Cicero Romanae linguae pariter, diuinusque eloquentiae alumnus & artifex, plus Quinti, alterum Romanae eloquentiae luminae. **T. L.** Livi, beatissima sermonis copia admirabilis, plus Sallustius Romanae historiae princeps, plus Iulius Caesar elegantissimus scriptor, plus Plinius linguae Latinae columen, plus Quintus Cur. sacundus & elegans scriptor, plus Iustinus & Florus, & alii nonnulli, plus (ut ad hagiographos ueniam) **Lactantius**, **Cyprianus**, **Hierony.** & **Ruffi**, placeant quos imitari uolueris, quam **Ennii** us, **Cato**, **Pacuius**, **Valerius**, **Antias**, **Neuius**, **Q. Tubero** **Sepronius** **A. Scaevola**, **L. Sisenna**, **Fabius Pictor**, **Liuius Andronicus**, **Cecilius Quintus** **Quadrigrarius**, quorum fragmenta, obsoletaque uerba genusque dicendi etiam Cicero nis tempore desitum. sunt aliqui qui hodie in deliciis habent nec satis eloquentes se putant, nisi de industria **Ennii**, aut **Pacuium** suae orationes sapiant, si tunc cum moderamine hoc facerent, & aliquis in haec incidisset, non de industria captasset, multo uenia digniores essent, quod & si ut dixi docti sint, qui inter recentes ita locuti sunt, quod & ego ipse ingenue fateor, attamen uix tres sunt, aut ad summum quattuor, qui tanta affectione antiquare (ut uerbo **Plautino** utar) gestiunt, at alii quotquot sunt eruditi ad unum in Italia diuinum Ciceronis, aut aliorum quos dixi, dicendi genus effingere & imitari student, atque per uirili poruone multi haecenus emulati, magnam eruditiois, atque eloquentiae sanam sunt adepti, quod si omnes recentes loquerentur uti **Politianus**, nonne uis preferre **Politianum** **Ciceroni**: & contempto **Cicerone** uerba **Ennii** renouare: nemo ita desipit, ut id faciat uti ego existimo, nec tamen id dico ut calumniari **Politano**, aut me ex hoc ostentare uelim quod contra eruditos sentiam, quod est ab instituto meo alienissimum, ut contra uirum doctissimum, cuius non sum dignus (ut sacris literis utar) corrigam soluere calceamenti, sed cum inter omnes constet, & **Politianus** libere profiteatur se praescaes uoces usurpare, nunquam uevebor **Cicerone** & eius usitata oratione preferre **Politano**, oibusque eius aemulatoribus, quod si dixeris non **Politianum** non alium ex recentioribus, sed **Apuleium** & **Sidonium** & **Foelicem Capellam**, uel **Pulgentium** imitor, idem & de his dicam, nec incirco eos uitupo, quos scio fuisse eruditissimos, non tamen probo eorum elocutionem, quam captata uideat esse, alienaque a **Ciceronis** & equalium stilo, nec iam nisi de elocutionis genere loquor, quos alioqui maxime admiror & colo. Qui autem sint qui antiquarias uoces phibeant & repudiant, leges in commentariis nostris, & in libello cui titulus est. Qui auctores legendi sint ad comparandam eloquentiam, inuenies me loqui ex iudicio **Ciceronis**, **Quinti**, **Caesaris Iulii**, **Octauiani Augusti**, **Au. Gelli**, **Senecae**, **Fortunatianii** ipsius denique **Capellae Martiani**, qui & ipse captatae elocutionis, atque antiquariae inculcat, addo hic insuper **Cicerone** qui uerba **Catonis** non aliter excusabat, nisi quod tunc ita loquerentur homines. Addit & **M. Varro**. li. v. ad **Cicero**. de lingua Latina, **Verba** perperam dicta apud antiquos aliquos propter poetas sua etate recte dici, & quae prius recte dicta erant, postea perperam, & **Diomedes** grammaticus iniecit postera aetas manu, & uelut disciplinam praesentis seculi, ita & sermonem sa,

fidire coepit, & noua uelut parturire uerba, q̄ iuuenū ritu ipsa mō florēt & uigent, nōnē quoq; ut **Sextus Cecilius Gellianus** ait, longa aetas uerba atq; mores obliterauit. & **Sen. epi. cxliij.** Multi inquit ex alieno seculo petūt uerba, duodecim tabulas loquunt, quidā cōtra, dū nihil nisi tritū & usitatū uolūt in sordes incidūt, utrūq; diuerso genere corruptū, sed si uolueris uti antiquis uocabulis cōsilio **Quinti. in. i.** opus est, ut nō sint crebra, nec manifesta, q̄a & iam nihil est odiosius affectatione, nec utiq; ab ultimis etiā obliteratis repetita tēporibus. **Et paulo post idē.** Nam etiā si pōt uideri nihil peccare, qui uti his uerbis, q̄ summi auctores tradiderunt, multū tamen refert non solū quid dixerint, sed quid persuaserint, uides hic, & alibi legisti frater antiquarios a p̄stantissimis sere omnibus latinæ linguæ signiferis & artificibus, ac antiquarū uocularū usurpationes tam crebras in primis detestari, obicitur aut a multis. **Cicero** nō omniū latinitatē cōplexus est, non possus mus oīa **Ciceronis** uerbis exprimere, ad q̄d facile r̄ideo, non me x esse opinionis, nihil latinū esse, nisi quo **Cice.** usus sit sed si nō uelis aut poteris **Ciceroniano** uti sermone, accipe potius lactifluā **Titi Liuii** ubertatē, arripe elegantia **Columellæ**, iucunditatē **Ballustii**, sonoritatē **Lactantii**, aut **Curtii** lenitatē, uel floridū & pingue dicendi genus, latinæq; linguæ magna ex parte conseruatoris **Plinii** secundī, æmulare potius insuper **Quintilia. Tac. Suet. Senecā**, q̄ istos obliteratos auctores, atq; affectatū orationis filū **Pollitianus** sic defendit suū stilū in epistola quadā. Nō placere scribis genus scribendi meū, propterea q̄ ascitā nimis uerba & remota confect, sed præceptū **Cæsaris** (ubi ait, habe semp in memoria, atq; in pectore, ut tanq̄ scopulū, sic fugias inauditū, atq; insolens uerbū) magis fortasse illo tēpore ualuerit, q̄ latine adhuc oēs loquebant, q̄ n̄o. lure em tū argui potuit, qui parū cōtentus foret ætatis suæ uocabulis, nūc aut uulgo nescit latinus sermo, sed a magistris discit, apud q̄s certe nulla magis haberi uerba, & usitata debent & recepta, q̄ q̄ de ueteribus illis magnorū auctorū thesauris pferantur, hæc ille. **Ego** aut ambitiosam existimo iactantia uelle usurpare ea uocabula que **Ciceronis** etiā tempore fuerūt abolita, dū usitatis apud peritos, & receptos priscæ ætatis uirorū oratiōis genus, & fastidire **Ciceronē**, **Liuiū**, supraq; nominatos, est perinde me iudice, ac si quis limpidissimo fonte, & recētī aquā dimissa, palustrī se proluerit limo, atq; lutosam aquam biberet, uitium autem τὸ κακὸν ἔλεος reprobaui in alio libro, sed hic pauca alia, ut ostendam, nō incongruū putauī. **CAC** **Ozelia** igitur teste **Diomede**, est per affectationē corrupta sentētia, cum eo ipso decoretur oratio, quo illā uoluit auctor ornare, hæc sit aut tumote, aut nimio cultu, proinde **Wolfgang** frater charissime fuge uerba, & imitationē quorundā, quorū oratiōes sunt nimis expositæ, phaleratæ (ut ita loquar) floridæ, diffusæ & corruptæ, quorum molliciem & emasculatā lasciuā, fucos quoq; & calamistratos cincinnos detestatur & persequit **August.** in **Mæcenate**, **Cicero**, **Seneca**, **Quinti. in. xij.** dū inquit. **Fallūtur** em plurimi q̄ uitiosum & corruptū dicendi genus, q̄d aut

DE MODO BENE DICENDI

uerborū licentia resultat, aut puerilibus sentent iolis lasciuuit, aut immodis
 eo tumore turgescit, aut in omnibus locis bacchat, aut casuris si leuiter ex
 cuciantur floscul nitet, aut præcipitia præ sublimibus auet, aut specie liber
 tatis insanit, magis existimat populare atq; plausibile. Et Seneca, Si floridæ
 sint orationes, & nimis dulces inuanū exeunt, & sine affectu nihil amplius
 q̄ sonant. **Corne.** Faci. de claris oratoribus. Malim equidē C. Gracchi im
 petum, aut **Lucii Crassi** maturitatem, q̄ calamistros **Mecenatis**, aut tinnit
 us **Gallionis**. Ego autē frater **Vulfgange** uellem mihi datam a diis im
 mortalibus dicēdi genere plane usitato, non tamē oīno inelaborato, uti nō
 10 obscuro, ita nec nimis sordido & protrito, sequiq; cōpositionē uti nunc q̄ p
 fractā & asperā (qualem in **Domitio Afro** tradit **Quintilia**). ita nec diffusi
 dam nimis & eneruatā uti non inflatā & turgidā, ita nec nimis ieiunā &
 siccam. Ad illiusq; imitationē te cohortari nunc q̄ desinā, non autē ad illos
 qui ad ostentationem eruditionis nunc aspera & antiqua uocabula usur
 pant, nunc nimis & ad uitū usq; lasciuietes, dissolutius flores elumbemq;
 molliciē consecratur, quod facit aut instabilis & mollis animus, aut ex
 lis eruditōis tenuitas, dum solū mendicitate uiuentes, nunc duri sunt, si du
 riusculū, aut dissuidū, si uber alicuius dicēdi genus legerint, quo iure dice
 re possunt. Quo meūq; rapit tēpestas deseror hospes, ita ut nihil propriū
 20 habentes, dum legunt **Ciceronē** sunt **Ciceroniani**, dum **Apuleiū** **Apuleia**
ni, dum **Catonem** **Catoniani**, solū alieno pane utentes, & q; mendicis con
 tingere solet, siligineū triticeū, & cibariū simul iugentes, cōsulum pulmēta
 rium cōficiunt, & dum ex aliena oratione solū modo pendent, nulla sit cō
 sonantia, nulla consequentia rerū, nulla sonoritas, aut maiestas orationis.
 At ut tu frater uitare hæc possis, eruditōnē coniunge cum cōpositione,
 quem tibi iam præscripsi. Sed quo ad orthographiā, scribūt nunc quidā
 ex quorū numero præcipuos credo **Pomponiū Lætū**, & **Ange. Poli**. Ad
 sentio ubi nos assentio, Adludo ubi nos alludo. Adgredior ubi nos aggre
 dior, Adnitor ubi **Priscia**. & **Geor. Valla** annitor scribi præcipiūt, illi **Con**
 30 **lega**, nos **collega**, illi **Adrideo**, nos **arrideo**, illi **Adlido**, nos **allido**, illi **adco**
modatur, nos **accomodatur**, illi **Inrumpo**, nos **irrūpo**, illi **Adpellare**, nos
appellare, illi **Adfligere**, nos **asfligere**, illi **adculare**, nos **accusare**, & in similit
 bus. Ad **In** & **Con** in cōpositione sine mutatiōe scribētes, quod & ego ipse
 nō seruo, nec te eo modo scribere uolo, q; si **Pomponius**, & **Politianus** uir
 ri omnīū suffragio eruditissimi sic scribendū censuerint, non iccirco tu ita
 scribes, quoniā centū aliq; pariter eruditi & doctissimi uti ego præcipio scri
 bunt. At illos multi sunt qui sequūtur, non nisi singulari quadā ex ambis
 tionē, ut statim ea quæ sunt contra cōmunem usum loquēdi uel scribēdi
 statim arripiant, q̄ quis ita antiquissimi scripsisse notentur. Ego autē uolo ut
 40 scribas, **arrideo**, **collega**, **irrumpo**, **allido**, **accommodo**, **assentio**, **appello**, **annit**
or, **allido**, **asfligo**, & hanc esse uerā scribēdi rationē ita ostendā. **Quintilia**
in. i. in situ. dicit orthographiā consuetudine debere seruire, sed cōsuetudo
 est non tam recentū omnīū (præter duos uel tres) quā **Ciceronis** & æqua

illum, q̄ Quintilia. q̄ Plinij, tam Hieronymi & synchroniorū, q̄ nostrae aeta-
 tis. Q̄ consuetudo fuerit aetatis Ciceronianae, Plinij & aliorū quos nomi-
 nauit, possum ita nō obscure intelligere. Nam ita in libris eorū tam impres-
 sis q̄ uetustissima litera scriptis inuenimus, q̄ si successū tēporis uolumus a
 libraris ita esse mutatas literas, hoc non potuit fieri, nisi cōmunis eruditorū
 consensus & consuetudo confirmasset. iam si ita est, habeo consuetudinem
 bonā & sequēdā, ut prius ex Quintiliano ostendi. Q̄ si uolueris dicere ut
 scribamus adrideo, adpello &c. esse eruditorū consuetudinē, dico ego pau-
 cissimorum potius abusum, & antiquissimorū imitationem q̄ usum, quē
 nisi consensus eruditorum facit, sicut bene uiuendi bonorū consensus, ut
 inquit Quintilia. Et quoniam uulgo latinus sermo nescitur, ut dicit Politia-
 nus, sed a magistris discitur, consequens est ut consensus illorū quorū libris
 incumbimus nobis faciant consuetudinem, sed quid pluribus agam? Cū
 summi grammatici, & in summa arte, & fastigio grāmatices collocati, ita
 ut ego praecipio scribant, q̄ si recentiores uellem adducere, idem docebit te
 Georgi. Valla non inter postremos doctus, ita Torcellius & ipse bene meri-
 tus de lingua latina, ita scriptura Laurē. Vallae. Philesti Arretinorū Guaris-
 norum, Merularum, Poggii & aliorū innumerabiliū, ita demum Philippi
 Beroaldi, qui nuper in magnam studiosorū iacturā ab hac luce dicitur mi-
 grassse, cuius mors mihi, & studiosis omnibus non debet non esse tristissima
 & acerbissima, & eo acerbior, q̄ candide, & sine omni liuore multum nos
 bis profuit, illustrauitq; non parū linguam latinā, adeo ut nec sit post Val-
 lam inter recentiores omnes cui latina lingua plus debeat, sed ut redeā. Pri-
 scia, non immerito haecenus grāmaticorum princeps ab eruditis habitus
 & celebratus, nōne uti nos, sentit & praecipit: audiamus lib. ij. maioris uo-
 luminis inquit. Haec ipsa consonans d in ad praepositione, mutatur sequē-
 ti c, uel g, uel p, uel t, ut accubo, accido, aggero, applico, attingo, attinet, s̄q̄
 sequente rationabilis, ut affectus, l ut allido, r arrideo, n annuo, s assiduus
 quod alii aliter scribunt, ut ait Priscianus uenit ex errore scriptorū, cū praē-
 fertim multo mollior meo iudicio sonus sit Affari q̄ adfari, & in similibus.
 Idē Prisci. in. i. li. d transit in p, ut appono, appello. Seruius item li. i. xxi. di-
 cit adplico scdm praesentē u' um p d in prima syllaba scribi, scdm uero an-
 tiquā orthographiā quae praepositionē ultimā literā in uicinā mutabat p
 p scdm euphoniā. Inde euphonia recēs & antiquorū doctissimorū usus no-
 bis patrocinator. Seruij em tēpore iam lingua latina una cū imperio in in-
 teritū pene erat detracta, ut eius tēporis usum nihili faciā, nec hec supra di-
 cta mira, aut incōgrua uideri debent. Nam teste Papyriano lib. iij. de ortho-
 graphia, antiqui consueuerūt etiā pro ad praepositione cum d ar cum r ap-
 ponere, dicebantq; aruenas, ubi nos adueuas. Aruocatos, ubi nos aduoca-
 tos. Arfines pro affines. Aruolare pro aduolare. Arfari pro affari. Aruen-
 tores pro aduentores. & quoniam dixi de mutatione literē d, nonne idē dicit
 rarā eruditionis uir atq; πολυσορ Martia. Foelix Ca. in. iij. philologiae d
 transit in c, ut accidit, in g, ut aggero, in l, ut alligat, in p, ut apponit, in r, ut ar-

DE MODO BENE DICENDI

rīpit, in s, ut affidet, in t, ut attinet, Idem b transit in c, ut succurrit, in f, ut suffi-
 ciat, in m, ut summittit, in p, ut supponit, in s, ut sustulit. Nōne idē dicit sum-
 mæ auctoritatis, atq; uetustissimi grāmaticus Diomedes: b mutat in p, ut
 supponis. Idem d subiungit literis cōsonantibus numero septē his c, g, l, p, r
 s, t, q̄ succedunt in locū eius, ut accipe, aggrego, alligo, appeto, arripe, affide
 attēde, de in & con q̄ mutent locupletissimus est testis Priscia, in lib. ij. dū
 tractās de n dicit, in multis tamē inuenio, r sequēte n in r cōuertit, ut corruo
 corrūpo, & hoc ideo fieri credo, qui sicut dicit Priscia, li. xiiij. differo, diffūn-
 do, diffido, sin f cōuertit, euphoniæ causa, ita propter cacōphaton & asyn-
 60 phoniā uitandā nos dicere debemus arrideo, non adrideo, aggredior non
 adgredior, irruo non inruo, irrumpo, non inrūpo, sit em̄ durior, quasi qui
 dam sonus, si dicimus irrūpo & non inrūpo, & sic in similibus. Et ut Prisci-
 in. ij. lib. pergīt, pene ubicūq; con p̄positio ante dictionē ab r incipientē cō-
 ponitur idem patitur, ut corrigo, corruo, nec mirū cū apud græcos auctō-
 res artium hoc idem soleat fieri, ut *συρρέω, συρροίηνυμι, συρράωτα*, ergo rati-
 onabilius uidetur esse. In quoq; cum in q̄busdā mutat n in r, ut irrigo, irri-
 guus. In reliquis quoq; euphonia hoc exigēte seruare, & irruo & irrumpo
 dicere, cū nec in simplicibus inueniat n ante r, & sane ut dixit Priscia. n. trā-
 20 sitione r naturali quadā uocis ratione, propter celeriorē motū, labiorūq; ad
 uicinos facilius transeuntū pulsus. Idem Priscia. B quōq; sequente, uel p in
 m cōuertitur, l uero, uel m in eas cōmutatur, ut imbuo, impius, combibo,
 collido, illudo, illido, imunis. Idem in pri. n transit in l, ut unus, ullus, cate-
 na, catella & c, similiter collega, collido, illudo. Idem in. xiiij. Et sciendū q̄ cō-
 & in tunc mutant n in m, quādo b sequitur uel m uel p, tūc uero cōuertit
 eā in sequentē consonantē quādo l uel r, cōbibo, cōburo, imbuo, cōmunis,
 collido, illido, corripio, irruo, irritus, q̄uis l & r sequētibus solēt hoc seruā-
 re scribētes. Sed cū græcorū auctoritatē in omnibus pene sequi solemus, in
 hoc quoq; imitari debemus, ut *συμβουλεύω, συμμαχέω, συλλέγω, συρρέω,*
 30 *ἐμβάλλω, ἐμπίπτω, ἐρροίηνυμι, ἐμπαλέω, ἐλλείπω* & c. uides in his omni-
 bus præpositionibus *συν* & *εν* mutare n in m, b m, uel p sequētibus, l uero
 uel r in eas cōuertere n. hęc ille. & cū inter omnes cōueniat, ut scribamus cō-
 bibo non combibo, imbuo non inbuo per n quæ est causa quæso cur aliæ
 mutationes fieri non debeant: ut, si collido & non conlido & in similibus
 dicam, non uidetur enim facile ratio dīsticta cur in imbuo, impello & c. qd
 aliud uoluit Quintilianus: dum dicit, uidetur durior inter se cōgressus, ut
 de pellexit & collegit & c. q̄ q̄ melius & suauius dicamus collegit & simi-
 lia, q̄ conlegit & perlicio. Hoc idem uult Priscia, in. ij. dicit. In cōpositis ta-
 40 men quibusdā inuenio r in l cōuertit, ut intelligo & pellicio pro interlego
 & perlicio. Pelligo p perlego, de q̄bus Plautū allegat & bene, sæpe enim in
 Pseudulo. Itē & in Penulo, pellego inuenimus, & alias, & ut obiter hīc tan-
 gam id qd a multis in disputationē reuocat, legas in psalmographo. Diru-
 pisti uincula nō dirupisti. Nā ut idē Priscia, testis est, s. non terminat syllabā
 antecedentē, nisi sequēte c, m, p, & s. i. consonante & c. Scias in super apud

Latinos hodie tñ quattuor usitatas esse diphthongos au, eu, æ, œ, apud ue-
 tustissimos fuerūt lepiē, addebanī enim græca consuetudine ai, ei, œ & oēta
 ua, yi, quas q̄ttuor ultimas tu oīno uitato, nec scribas amicis, boneis, om̄
 neis, mortaleis, pro amicis, bonis, om̄es mortales uti hodie nō nulli scribūt
Nam ubi apud ueteres ei diphthongus scribebant, nos, p̄ ea i productā pos-
 nimus, nec solū nostra memoria, uerū etiā tēpore **C**iceronis desit ea dyph-
 thongus, adeo ut **N**igidius **F**igulus coetaneus **C**iceronis & iuxta **V**arro-
 nem doctissimus, eos inscitiae arguat, qui ei pro i scribunt. **V**erba eius hæc
 sunt, ut testis est **G**el. li. xxiij. **G**ræcos nō tantæ inscitiae arcesso, q̄ ou ex o &
 u scripserunt, quætæ qui ei ex e & i, illud em̄ inopia fecerunt, hoc nulla sub
 a. si. **P**riscia, quoq; in pri. ea tñ ueteres usos tradit. **E**os autē qui ai scribunt
 imitati **L**ucilij, **L**ucretij, **A**ccij & **P**acuij rudimēta, & eos quibus (ut testis
 est **Q**uintilia. in. x.) lepos & ultima manus defuit, ita deridet epigramataris
 us poeta per **C**restillū in quē scribit **C**armina nulla probas molli quē limi-
 te currunt. **S**ed quæ per salebras altaq; saxa ruunt. **A**ttontusq; legis terrai
 frugiferai. **A**ccius & quicquid **P**acuiusq; uomunt, nōne & **Q**uintili. gra-
 uissimus linguæ latinæ auctōr, has diphthongos iam suo tēpore obolitas,
 in usu habuisse uetustissimos lib. i. insti. prodidit, & **V**irgiliū amore uetusta-
 tis quibus parcissime his usum, defendit, dicit enim unde pictai uestis & aulai
Virgi. amantissimus uetustatis inseruit carminibus. **N**am ut dicit **D**iome-
 des illustris grāmaticus. **E**t barbarissimi sunt quos cū uēdica uerint sibi docti
 metaplasmos appellant, ut teucrū mirant̄ inercia corda, pro teucrorum &
Aulai in medio. uide hic in hoc ultimo exēplo barbarismū esse, nisi aucto-
 ritas **V**irgiliti defenderet, nec mirū in **V**irgilio cuiq; uideri debet. ille enim
 primus est qui incultæ uetustatis horrorē & carmē cōtra morē ueterū leui-
 gauit, qui si quid antiquitatis ex **L**ucretio, **E**nnio, & equalibus (quos solos
 habuit quos imitari apud Latinos) de industria admiserit, nō pōt a quodā
 in hoc rephendi, nec ad similia admittēda aliis auctoritatē tribuere debbit
Et ut nihil antiquitatis relinquat quorūdā affectatio nō dubitant aliq̄ nūc
 scribere **M**agnust. **M**ultust. p̄ eo q̄ magnū est, multū est & similia quæ & si
 tēpore nō modo **P**lauij. sed etiā **L**ucretij & dicebant̄ & scribebant̄, sequen-
 tibus tñ tēporibus prorsus abolita sunt, adeo ut nemo nisi antiquarius, &
 q̄ apud matre **E**nnii disertitudinē suā ostētare uult, uel scribat uel dicat. **H**ęc
 frater **V**olsange tibi scripsi, ut scias cū uaria sint hominū ingenia, & uario
 tramite hoies in literis ad famā, & nois celebritatē aspirēt, qd̄ tu potissimū
 scribēdo, & loquendo imitari debeas. **T**ibi autē soli scripsimus, sequat̄ alius
 quod sibi cōgruū uideat̄, & nemo me inuitus uel legat, uel sequatur, uel si
 me ueriora docuerit quisq; ratione uel auctōrū, quibus eruditōis opinio
 tributa est persuasionibus, ego libere in eius sententiā concedam, non enim
 me pigebit, ut utar **P**risciani uerbis, dum uiuō & hæc quæcunq; scripsero,
 uel mea diligentia, uel amicorū monitu, uel inuidorū uituperatione si ius-
 ta fuerit emendare. **V**ale frater, & me studiūq; bonarum literarum ama.
Quare **N**eccharus aspiretur. **E**x specilegio. **Q**ui sunt pagi **S**ueuorū.

DE MODO BENE DICENDI

Sum nuper interrogatus, cur **Neccharus** flumē illud **Sueuorū** quod
Tubingā nostrā præterfluit per aspirationē scripserim, respondi plus ex in-
 curia q̄ aliqua ratione, circūspiciēdo uero uaria & multa, uideor fecisse nō
 inepte, neq; male, sicut em̄ **Rhenus** aspiratur, sic & **Neccharus** meo iudicio
 ex græca cōsuetudine, **Germaniā** em̄ antiquitus græcis literis usam, hoc u^t
 maximo argumento est, q̄ **Galli** & maxime **Heluetii** germanis finitimi iⁿ
 dem utebant, ut **Cæsar** testis est lib. cōmentariorū pri. alijsq; uarijs rationib.
 bus inuenimus, & linguā nostrā in multis se græce conformare. Nam ubi
 illi dicunt *thp* nos tier. **Vbi** illi yctis, nos ut multi existimāt iltis, ut sit genus
 mustelarū domus nostras incurians, atq; ouis gallinarū insidiās. **Perottus**
 tamen aliter sentire uidetur. Item nos articulos (sicut græci) habemus, dicit
 mus enim der man, die fravu, nec lingua nostra sine articulis constat. Item
 & maxime in pprijs noībus sumplimus ex græcis noīa, ubi illi **Demosithe**
 nes, nos dicimus **Volckart**, ubi illi **Leocrates** nos **Leohart**, uel **Volckart**
 & **Leonhartus**, ubi illi πολυφημος polyphemus nos **Albrecht** uel **Alber**
 tus, ubi illi **Chryfander** nos **Māgold** uel **Mangoldus**, ubi illi θεόφιλος **The**
 philus nos gotzhold uel meingotz nomina uisitata apud **Sueuos** ueteres.
 Item illi, **Nicolaus** nos **Volcker** uel **Volckerus**, plura alia nomina ueterū
 sueuorum addam, & aliorū germanorum græcis conformia, ut ita dicam,
 ubi illi γεά græce q̄ est terra arabilis, nos geu dicimus, & sic in multis alijs.
 Et sicut **Rhenus** aspiramus nulla alia ratione q̄ teste **Aenea Siluio**, ut græ-
 cis quōdā literis uisum, & fieri ex græca consuetudine, ita pariter in **Nec**
charo dici potest, præsertim cum ex imitatione græca abūdemus in lingua
 nostrā aspiratione. Sed q̄ dixi de gea cui displiceat quæso. Inde **DVR**gea
 quasi terra arabilis iuxta durā fluuiū & **Zaber**gea quasi gea & terra arabi-
 lis iuxta **Zaberā** fluuiū in ducatu **Vuirtenburgensi**, **Brisac**gea & **brisaco**
geani. Et **AL**gea quasi alpiū gea terrā arabilis iuxta alpes, uel ab algore dis-
 cta gea, inde **Algeani** qui quondam **Vindelici** sunt dicti, & ego alibi dixi
 nunc algoios dici, sicut & **Hegoios** & **Sungaudios**, sed modo aliter sentio
 heganos dicerem uel algeanos, **brisgeanos** uel melius **brisacogeanos**, ut sit
 gea **Brisaci** oppidi. Nam **brisgea** uel melius **brisacogea** a **brisaco** dicitur,
 ut nostratibus historicis non contemnendis uidetur, quæ a nobis **brisgau**
 dia dicitur, non autem oraculi loco uolo esse habenda quæ dixi, sed ita mi
 hi uisum fuit, & ut dicā quod sentio. **PAG**us uero uisus a nobis dici uul-
 go pach, id est riuus, uel uillæ multæ iuxta riuos positi πηγῆ ἐπιπῆ latine
 fons dicit. Et ut dicit **Serui**. lib. ij. georgi. pagi ἀπὸ τῶν πηγῶν .i. a fontibus
 dicit, circa quos uillæ consueuerūt condi. unde & **PAG**ani dicti sunt quæ
 si ex uno fonte potātes, unde nō est credēdū q̄ centū tm̄ fuerint pagi sueuo-
 rū. i. uillæ, q̄ ut **Cæsar**, & multi alij testes sunt quotannis centena milia ho-
 minū in bellū mittebāt, sed pagus intelligo tractū alicuius totius fontis &
 fluuij, iuxta quē tractū pagi, hoc est fontis & fluuij, ex quo illi pagani com-
 muniter bibebāt, mille hoīes educebant, quis em̄ crederet **Sueuiā** laudissimā
Germaniæ partē centū tantū pagis, etiā si p̄ amplissimis urbibus accipias

contentā fuisse: tam & si urbibus Germania caruerit, neq̄ etiā pagos & uil-
 las habuit quales hodie, sed longe a se in inuicē distantes, iuxta aliquē fontē
 quales fere pagos dixi, hoc testat̄ Cornelius Tacit. de Germania dicens, nul-
 las germanorū populis urbes habitari satis notū est, nec pati quidē inter se
 iunctas sedes, colunt discreti, ac diuersi, ut fons, ut cāpus, ut nemus placuit
 uicos locant, non in nostrū morem cōnexis & coherētibus ædificiis, suam
 quisq̄ domū spacio circundat, siue aduersus casus ignis remediū, siue in
 scititia ædificandi. hæc ille. Non est igitur credibile mille hoies ex uno pag-
 go, hoc est uilla potuisse exire quotannis, manēibus alijs qui, ut hoc anno
 agricultura & alijs laboribus militātes alebant, ita ipsi altero anno in locū
 iam militantium succedebant, quare cum omnia quadrent, possumus ius-
 re dicere pagus dici græca significatione pro tractu alicuius fontis & flumi-
 nis eius.

Vale candidē lector.

EX PRIMO SPICILEGIO EXCERPTA.

Fuit nuper grandis disputatio in quodā monasterio an. M. D. iiii. me præ-
 sente inter illos sacerdotes iam grandiores natu, qui suos canones grāmatis
 eos in Alexādro Gallo didicerunt, utrū ne propria noīa carerent plurali,
 multis affirmantibus & ferociter, quasi contendentibus ita esse ex eorū res-
 gulis quas pueri didicissent, q̄ sint proprię qualitatis, cuius natura sit ex tra-
 ditione Remigii cuiusdā obscuri grāmatici, ut unī soli rei cōueniat. Ego in
 interrogatus affirmavi habere pluralē, prærancidas autē & setutinas grāma-
 tistarū regulas nihili faciēs, dixi id ita obseruatū apud poetas, historicos &
 oratores, quorū auctoritas mihi sit regula. Allegaui in primis Virg. in. vi.
 ænei, quē tum publice profitebar. Vis & Tarquinius reges. & Quin Deci-
 os, Drususq̄ procul &c. & Quo sessum rapitis Fabii. Et idem in. ij. Geor.
 Extulit hæc Decios, Marios, magnosq̄ Camillos. Quidi. Et multos illic he-
 etoras esse puta. & Martialis. Quære aliquē Curios semp̄ Fabiosq̄ loquen-
 tem. At ut hoc hominū genus est, nihil (quoniā poetis suus sit cōtra grāma-
 taticā dicendī modus) effeci, nisi sanctos doctores, ut uolebāt adducere.
 Ego cum in promptu exemplū non haberē, introduxi eos in bibliothecā,
 & apertis diui Hieronymi episto. mox incido in epistolā ad Paulinū de uita
 eremitica, ibi ostendi eis Hiero. dicentē, Romani duces imitētur Camil-
 los, Fabricios, Regulos, Scipiōes &c. Reperi post hoc in epi. de obitu & uita
 Paulæ ita dicentē, quarū altera Scipionū, Gracchorumq̄ progenies est.
 Idem Hiero. in epitaphio Nepotiani, præmitto maximos, Catones, Caios.
 Pisones, Brutos, Sæuolas, Merellos, Scauros, Maurios, Crassos, Marcellos,
 atq̄ Aufidos, quorū nō minor in luctu q̄ in bellis uirtus fuit. hinc collaus
 datus, & in re cunctis pene nota admirabilis, maximo, ut aiebāt capulares
 senes errore exemi, q̄ si unq̄ hoies illi imperiti legissent Priscia. in. v. me ue-
 rum dixisse nouissent. At em̄ ille q̄ propria plurali numero proferantur,
 facit euentus, q̄ euenit sæpe eodē noīe proprio duos, uel plures nūcupari,
 ut Aeneas Anchise filius, & Siluius æneas, Pyrrhus filius Achillis, & rex
 Epirotarū, Facit & partitio regnorū, ut Gallia citerior & ulterior dicit̄. Et

DE MODO BENE DICENDI

opiniones q̄ & quidā multos soles, & multas lunas esse putauerūt. **Nota** Seruiū super Donatū. Nam q̄ propria noīa pluraliter declinant sciēdū est non ab unius noīe procreatū numerū pluralē, sed multitudinē nominum hoc facere. **Recte** enim Virgi. dixit Marios & Camillos, quonīa plures fuerunt, & Diomedes grāmaticus ita declinat æneas in plurali, æneæ ænearū æneis &c. **Sed** quid opus est pluribus: in re manifesta nō producā plura exēpla, nisi unius Ciceronis qui in. iij. de nat. deo. dicit, principio loues tres numerāt hi qui theologi noīantur. **Idē** soles. ipsi q̄ multi a theologis proferruntur. **Idem**. Vulcani itē cōplures. **Idem**. Esculapiorū primus Apollinis. **Idem**. Dianæ itē plures. **Idem** etiā Apollinū antiquissimus &c. Et quonīa deueni in grāmaticas disputatiōes, nō incongruū putauī pro cōmodo fratris mei **Volsangi** alia quædā subiungere, in q̄bus plurimos sæpe lapsare uideo, tam scribēdo q̄ loquēdo, de uocatiuo. .s. secūdæ declinationis, & ablatiui tertij ordinis quorūdā nominū in q̄bus mihi, ut in alijs fauissacit grāmaticus de lingua latina bene meritus **Seruius**. Et primum de ablatiuis nominū in ens ita loquitur. i. ænei. **Dicētiōes** in ns si noīa sunt in e abltm faciunt, si participia in i & in e. **Q.** si participiū efficit nomē in e tm, ut amante uirtutis, ergo **Virgilius** affectauit nouitatē, cū deberet dicere tridēte dixit tridenti. **Si** ex appellatiuis faciētibz in i efficiūtur ppria, exeūt in e, ut liberralis. **Fœlix**, luuenalis. hæc ille. **Martia**. lib. viij. epigram. **Cū** luuenale meo q̄ me cōmittere rētas. & idē **Serui**. lib. ix. ænei. sup hoc carmē **Virgillii**. Nā de xtera tingit amni, ait **Amne**. debuit dicere, nunq̄ em in i abltm bene exeūt nisi q̄ cōis sunt ge. ut docilis, agilis, sed ideo ausus est ita ponere abltm, quia apud maiores hic & hæc amnis dicebat. **Et** idē alibi li. x. tigrī in abltō. **Virg.** scdm regulā dixit, Nā græca noīa q̄ gm̄ singularē in is mītūt, in eo tm & dtō crecūt, in actō & abltō paria sūt ntō, ut **Tigridis** tigridi, o tigris, tigrim tigrī, isis ifidis, ifidi, ifim, ifis, ifi. **Si** aliter inuenerimus abusiue dictū est, ut in **Lucano**. **Ocyor**, & cœli flāmis e tigrīde fœtā. De uocatiuo autē secūdæ declinationis loquit idē **Seruius** in. viij sup carmē **Corniger** hesperidū fluuius. **regnator** aquarū, **Adis** fluuius uocatiuus antiquus est, qui apud maiores in omni forma sifis erat noīatiuo, sed modo aliter est in secunda tm forma. **Nāq̄** si ppriū fuerit nomē, & i ante us habuerit, us pdita facit uocatiuū, ut **Terētius** terētī, nullo excepto. **Si** autē appellatiuū in e mītūt uocatiuū, ut pius pie. fluuius fluuie, excepto filius, nā fili facit, plærūq̄ tm poetē euphoniæ causa antiquitatē sequūtur. hæc ille. **Vnde** nisi rebus inanimatis uerba demus, & loqui faciamus p̄ p̄popocēia res inaiatē secūdi ordinis carēt uocatiuo. **Vnde** nō dicimus uētus uēte, calceus calcee, locus loce, iocus iocē, oculus ocule, riuus riue, hortus horte, nasus nase, titulus titule &c. nisi per p̄popocēiam, nec fluuius habet o fluuius, ut dixit **Virgi**. uel fluuie scdm **Seruiū**, nisi rōne qua dixi, populus autē habet & populus in uocatiuo, ut **Lucana**. degener o populus, uel o popule, ut apud **Ecclesiasticos** **Popule** meus. **Vbi** etiā nota regulā **Phocæ** grāmatici inquitētis. **Noīa** secūdæ declinationis q̄ cōsonāte plata in us syllabā mītunt, si quidē sunt accidētia uel deriua

ta, uocatiuū in e mittū, ut doctus docte, romanus romane. Cetera in us po-
 tius q̄ in e syllabā exeūt, sic Lucanus, degener, o populus & o popule lectū
 est, sic lucus, q̄ a ueteribus ppter asperitatē uocis minime usitata sunt, adeo
 ut raro hmoi declinationis reperiant exempla, hæc myrthus o myrthe, &
 quoniā superius allegaui ecclesiasticā scripturā, popule meus quid feci tibi
 notabis meus, p̄ mi improprie positi. Et ut Caper grāmaticus dicit non est
 dicendum mi Paula, mi animal, quia mi est generis mascu. sed mea Paula,
 meum animal &c. hæc ille. Nisi forte dicere uelimus mi interdū esse interie-
 ctionē blandiētis. Postremo nota. Omnia interrogatiua, distributiua, infini-
 tiua, relatiua uocatiuo carere. Ambo igit̄ non habet uocatiuū, quia est di-
 stributiū, sed Duo collectiū, ut dicūt grāmatici habet uocatiuū. Hæc ex
 pri. lib. specilegiōrū, quos aliquādo totos emittā uarijs uariarū rerū, & ar-
 tū miscellaneis suffarcinatos. Vale candide lector.

EPISTOLA HENRICI BEBELI IVSTINGENSIS.

poetæ ad Ioannē Streler Wlmensem iurifconsultū.

Indignū duxi uir humanissime atq; ingratiitudinis quasi uitū, si tu i no-
 stris libellis nullū haberes inter eruditos & amicos meos locū, q̄ es & eru-
 ditissimus, & eruditos ea psequeris humanitate, atq; beneuolētia, & amor-
 re, quibus nullus plus mihi facere posse uidei. Et ut de alijs taceā, tantis indi-
 es me cumulas beneficijs immortalibus, s. ut immortales tibi gratias nisi sim
 habiturus, nullo modo tibi respondere uidear, quare cum ea quę beneficio
 literarū ad posteros transmittuntur immortalia existimē, præsertim quæ
 sunt studiosis aliquā utilitatē allatura, qualia mea aliqua saltē ex parte face-
 re persuasum habeo, uolui & illis te cōmendare, ut si nomen meū ad poste-
 ros transiret, pariter & tuū transeat, sitq; clarū posteritati, te ita tractasse eru-
 ditos poetas & oratores, ut saluis illis nullā nominis tui obliuionē timere
 debeas, q̄ cum singulos pro singularibus tuis in se meritis facere non dubi-
 tem, tamē ego uel p̄senti opusculo nō omittā, facturus in posterū: si dii mihi
 sanitatē corporis, & animi sunt cōcessuri. Suscipe igitur libellū de morbo-
 rum humanorū nominibus tibi consecratū, meæq; in te non uulgaris ob-
 seruantię testimoniū clarissimū, non q̄ mihi medicinā ulla ex parte arrogē
 sed ut grāmaticus nihil alienū a professiōe existimaui, quod terminorū in-
 terpretatione indigeret, præsertim cum nec mea sponte hoc munus subiues-
 rim, sed quotidianis fere importunisq; sacerdotū, atq; monachorū efflagita-
 tionibus, coactus sum rādem quærere, quibus morbi nominibus significa-
 rentur. Scis em̄ quādo per uacationes studiorū licet me interdum inuisere,
 & salutare in patrijs montibus, sueuicisq; alpibus monachos & sacerdotes
 mihi notos, qui dum naturali quadam curiositate (utī homines uniuersi)
 de salute corporis anxii sint, medicinaq; auidissime conquirant, inueniunt
 in eorum herbarijs, alijsq; experimentorum schedulis nomina morborū
 sibi incognita, siade cum de me existimationem æquo maiorem faciunt,
 credunt me non ignorare. Apud illos, ne omnino hanc de me bene conce-
 ptam opinionē fallā, coactus sum paulo sollicitius illā inuestigare, inuectis

gata igitur quantum potui omnibus tradere constitui, ne & alii ut ego semper querere cogant, iisdemque omnibus quibus ego laboribus distringatur, nemo tamē expectet me sequi, aut Isidorū, aut eius sequacē Bartholomęū Angli cum, quoniam nomina morborū corrupte enunciata, corruptius interpretantur, nec Galeni, aut Rasis & aliorū interpretes, quos successu temporū per librariorum, & chalcographos credo esse in multis locis corruptos, nec itē uolo recētiore sequi, qui imitantes plus arabes quā gręcos (inter quos magna est interdū dissensio, quorū ego nodos, nec uelim, nec possum soluere), nō cōueniunt cum gręcis, sed ad fontē accessi, ex gręcorūque traditiōe, latinique **io** Cornelii Celsi, Plinii atque Sereni Samonici libris mutuaui. Vale & me, nostrisque, utriusque Leonhartū clementē, atque Ioannē Casellū amato, quo & carmina etiā hīc leges. Tubinge. Kal. Februa. M.CCCCCV.

VOLFGANGI BEBELI IN ELVCVRATIVN

culas fraternas ad doctorē Streler epigrāma.

Erumpunt rursus morborum uerba polita

Quę gothis ducibus delituere diu.

Hęc tibi germanus iuris celeberrime doctor

Streler Ioannes iure dicare cupit.

Qui uane haud cupidus famę, non ambitionis

Consciū elatę, hoc elucubrauit opus,

Anxia sed Latii sermonis cura labantis

Summo conatu ferre coegit opem.

Sępius in somnis ueterum uestigia lustrans

Teutonicis frater contulit auxilium.

Ne atro quis tentet faciarum condire ueneno

Verbis uel teris iungere inepta rudis.

Postremo faueas nobis, sis Nisus & alter,

Eurialosque tibi nos habuisse uelis.

Ad eundem Volfgangi Richardi epigrāma.

10 Streler Ioannes omnes uicture per annos

Postque Bebelū te monumenta colunt.

Accipe quos Latio morbos sermone togatos

Iam legit ad laudem turma latina tuam.

Ad eundem Ioannis Casellii Gyslingensis presbyteri carmen.

I liber ad Streler doctoris iam citus ædes

Morsibus inuidię quo laniere minus.

Illic inuenies numerosa uolumina, quorum

(Crede mihi) socius tutior esse potes.

40 Nec tuus ille parens metuit te ferre repulsam

Quem doctor mira dexteritate colit.

Eum te ergo excipiet tibi serinia multa patebunt

Atque ubi sacundo legerit ore prius.

Continuo ad populum te mittet forte legendum,

Sic fueris toto notus in orbe, uale.

DE MORBORVM GENERIBVS ET NOMINIBVS

ueris, ex traditione græcorum & latinorum.

DYSenteria *δυσεντερία* latine dicitur tormen, & est intestinorū exulce ratio, a *δυσ* quod malū significat, & *εντερον* qd est intestinū. teut. rot rur. Tormen uel tormines malc. gene. ut ponit Nonius a torquendo dicitur. Et ut Plini. inquit mētastrū torminibus efficacissimū. Inde torminoti & dysenterici qui patiuntur, recētiore medici accipiunt pro cruciatu uentris, si cur & Bapri. Mantua. de patientia, sed uix ita apud idoneos reperitur, sed ille ut hic, ita sæpe alias cum uulgo sentit de nominibus morborum. **SY** **N**anche *συνάγχη* græce latine angina dicitur, quæ uulgo perperā squis nantia dicitur, quod nec latinū, nec græcū puto, uerum *συνάγχεια* synantia locus est ubi duæ ualles conueniunt. Est igitur angina apostema gutturis, q̄ angat & strangulet fauces, a multitis etiā tonsillæ dicuntur. Plinius autem differentiam facere uidetur. Synanche autem dicitur a *συν* & *ἄγχω* quod nos ango dicimus, hoc etiā morbo sues infestantur. **MELAN**choliz *μελαγχολία* græce latine dicitur atra bilis. **HY**Dropisis uel *ὑδρο* hydrops melius græce a nobis aqua intercus dicitur, teuto. wasserfucht. Sere nus Samonicus. Corrupti iccoris uitio uel splenis acuto. Crescit hydrops, aut cū siccatae felle medullæ. Atq; auidæ fauces gelidū traxere liquorē, & ut dicit Firmicus Maternus lib. iij. mathe. si a Saturno defluēs luna sit minuta Iuminibus, faciet circa uentrem frigus assiduum, quod græci psychrorelis uocant, & infinitis flegmatū uitis laborātes, macros, splenicos, lipeseticos, hydropicos, flegmaticos uel dysiriacos &c. Hydrops igitur dicitur morbus, hydropisis si dicitur apud illustres nescio, nondū em̄ legi. **PAR**alysis *παραλυσις* græce dissolutio dicitur neruorū, dicitur & græce *ἡμιπληξία* Hemiplexia, hoc est semiapoplexia, cum alterā tantū corporis partē id malū inuasit dū em̄ totū corpus apoplexia dicitur, ut infra dicam, nunc utrunq; teste Celso paralysis appellatur & acuit antepenul. Inde paralyticus dicitur, hi & græco uocabulo clinici dicuntur maxime ab ecclesiasticis scriptoribus. Unde in euangelio legimus Petronellā clinicā factā, hoc est paralyticā, & in lecto des cū bentē, quod nū bene in uernacula exponūt benys, nā *κλινη* lectus dicitur latine, & qm̄ diuus Hiero. in epitaphio Fabiolæ uidei dñam facere inter paralyticū & clinicū dum inqt, quē nudū & paralyticū, & clynicū nō Fabiolæ uestimēta texerūt, uerū apud Hiero. Cypria. itēq; Pliniū non legit clinicus sed clunicus, ut sint qui morboſi sunt in clunibus atq; languētes. **CL** **V**nes aut partes posteriores significāt. **C**linicus aut medicus dicitur qui medicis camētis curat languētes, a lectis egrotantiū q̄s frequētat dicitur. Inde & clinicæ medicinæ genus. Et qm̄ de medicinę gnibus incidit mētio, nō in cōgruū mihi uidet qm̄ græci termini sūt, ea hic in mediū asserre atq; interpretari. **T**ripita igitur est medicina, quæ dā est logice, seu rōnalis, alia methodice, tertia empirice, uti Aufonius duobus carmibus cōplexus est. **T**riplex q̄q; forma me

DE MORBORVM

dēdi. Quae logos & methodos cuiq; experientia nomē. Logice uel rōnalis
 latine p̄fessores, ut inquit **Corne.** **Celsus** hęc esse necessaria proponūt, abdi
 tarū & morbos continentū causarū noticiā, deinde euidentiū, post hęc etiā
 naturalīū actionū, nouissime partiū interiorū. Inde logicus medicus qui &
 dogmaticus dicit. **EMPIRICE** uero qm̄ ἐμπειρία experientia significat inde
 nomē accepit. Inde empirici de qbus **Corne.** loquitur **Contra** hi qui se em
 piricos ab experientia noiant, euidentes quidē causas necessaria amplectunt
 obscurarū uero causarū, & naturalīū actionū quæstionē ideo superuacua
 esse contendūt, qm̄ incomphensibilis natura sit, nō posse uero cōprehendi
 10 patere ex eorū qui de his disputarūt discordia, cū de ista re neq; inter sapien
 tia p̄fessores, neq; inter ipsos medicos cōueniat, hęc ille. Tertia aut̄ species
 methodice. intermedia est, ac ueluti in cōfinio utriusq; collocata, dū sit que
 dā quasi uia q̄ contemplatrix est eorū que in morbis cōis, μέθοδος em̄ uia
 breuis dicit. Inde methodicus medicus, que perperā methoicū uocitāt. **Py**
 terea medicinā **Plini.** natu. histo. li. xxix. in tres partes diuidit, & fuisse tres se
 ctas medicorū ostēdit. Primā dicit clinicen, q̄ uictu & uenenis corporibus
 medei, de qua dictū est, alia latralepticen quæ unguētis, & empicen, uel meli
 us empiricen de qua dictū est. **Corne.** aut̄ **Celsus** ita tripartit, una est q̄ uictu
 altera q̄ medicamētis, tertia q̄ manu medei. Primā διατητικὴν .i. diæteticā
 20 alterā φαρμακευτικὴν .i. pharmaceuticen. Tertiā χειρουργικὴν .i. chirurgicā
 græci noiarunt, hęc ille. **CHirurgia** est medicina manualis. **DIÆretica** uī
 ctu medei. **PHArma**ceutice uero medicamētis. Possum itē diuidere in the
 oricen & practicē, sed nō est institutū meū nec professio, qui ut grāmaticus
 noia morborū exponere curo, pergā igitur. Græci dicūt **ART**hreticā que
 nos morbū articulare, quod ἄρθρον græci articulū uocāt. Est aut̄ morbus
 qui articulos infestat, teuto gliedfucht, nec idem est morbus articularis, & in
 græco chiragra & podagra, quod luculētissime ostendit nobis **Plini.** natu.
 histo. lib. xxui. ca. xi. dicens. Podagræ morbus rarior solebat esse, non mor
 do patrū, auorūq; memoria, unde etiā nostra peregrinus & ipse. Nā si itas
 30 lix fuisset antiquitus latinū nomē inuenisset, cum ergo latinū nomē nō ha
 beat, nō potest esse articularis, cum etiā hic arthreticus dicatur. Recentiores
 semp artheticā uocant, de quo sic **Serenus.** Si uero articulos tabes inimica p̄
 oēs Hesperit, ex sicu betas, ac melle ligabis. **Ennius** ipse pater dū pocula siccat
 iniqua. Hoc uitio tabes ferē meruisse dulores, λειχῶν masc. generis leichen
 græce dicitur, q̄ latine mentagra dicit, ut habet **Pli.** li. xxvi. ca. i. Verba eius
 sunt. Venit & facies hoim nouos oimq; æuo priore incognitos non Italiæ
 modo, uerū etiā uniuersæ prope **Europe** morbos. Grauillimū ex his lichen
 nas græco noie, latine qm̄ a mento fere oriebatur, ioculari primū lasciuia, ut
 est procax natura multorū in alienis miseris, mox & usurpat uocabulum
 40 mentagram. Tu ne dicas lichena uti alii faciunt, quod item malum, ut dicit
Nicolaus Leonicens λειχνας dicunt. **Celsus** papulas nomiat, quod idē
 græci λέτραν dicunt. Idem a **Celso** Impetiginē nuncupari tradit. Græci
 insuper επιληΐαν **EPilepsiam** nō epilentia, ut recentiores perperam faci

uni, nos morbū comitiale, siue uulgo caducū, aut ut nos **Sueui** solemus, morbū sancti **Valentini** uocamus. Quare comitalis dicat, ostēdit **Serenus** Est subitū species morbi cui nomē ab illo est. Quod fieri nobis suffragia ius-
 ta recusant, **Sæpe** etenim membris atro languore caducis **Consiliū** populū labes horrenda diremit. Dicitur hic morbus & aliis nominibus, morbus sacer. Sacrum ideo dictū uolūt, quasi execrabile, eo q̄ spūto eum solemus abominari, alii dicunt ideo, q̄ sacrā partem corporis. i. cerebrū occupat. Et ideo etiā græce **ἱερανοσος**. i. sacra passio dicitur, uel sacer morbus, morbus maior, morbus herculeus. Inde uenit **Epilepticus**, qui uulgo caducus dicit, quo uocabulo utitur **Firmicus Mater**. sæpe **ADenes** a græcis, a nris **Glā** 10
dulæ dicuntur, sunt autē glandulæ morbus fauciu, ob quandā similitudinē glandis. Solent hę glandulæ intumescere, ut hoiem graui morbo infestent, hunc morbū etiā **Tonsillas** dicūt. **Pli.** **Tonsillæ** in hoie, in sue glandulę, q̄ in ter eas uuæ noie ultimo dependet palato. **Tonsillę** græce dicuntē antiades, ut dicit **Celsus** in vii. de quibus sit etiā mentio. ff. de edi. edict. l. si quis habeat. ubi perperā antiachā legitur. & in **Celso** perperā legit antiadyades pro antiades. **LYenteria** græce, hoc est intestinorū solutio latine, **λύω** em̄ dissoluo ualet, **ἔντερον** intestinū. Est autē morbus ubi cibus nō perficitur & digeritur sed incoctus egeritur. Inde **Lyenterici** qui latine aluini dicuntē **HEPATICI** græce qui morbo hepatis laborant **Pli.** li. xxviiij. **Lactis** usus alias contrarius capiūbus doloribus, epaticis, splenicis, uertigini tussitibus, lippis &c. **Sūt** sple- 10
 nici quibus **σπλιν** splen dolet, ut obiter declarē **Plinius**, quos & splenetis cōs uocant, **lyen** autē latine dicitur, & splen græce. Inde **lyenosi**, **Hepatici** uel **hepatarii** sunt latine qui lecorosi dicuntur, qm̄ **ἥπαρ** hepar græce latine **iescur**. **Plau.** in gurgu. **Num** te igitur morbus exagitat hepaticus. **BV** bones a græcis a nobis **Iguinalia** abscessus scilicet circa **iguen** **Βουβών** em̄ **iguen** latine dicit. **Græci** dicūt **ἄλφον** nos **Vitiliginē**. Est autē **VITiligo** totius corporis uitii. **Nā** uitiliginē faciunt diuersi coloris maculæ, per oia mēbra disper-
 sę, & dicitur uitiligo a uitio, uel a uitulo, propter eius membranę candorē, qua nascit inuolutus. **Iosephus** li. vii. **Judaici** belli. **Nec** em̄ leprosis, siue uitiliginosis, & semine fluētibus quos gonoticos uocant, neq; mulieribus mēs-
 struo cruore pollutis, neq; aliis inquinatis parūcipare sacrificia pmittebāt, ubi **Iosephus** siue interpret eius, uidetur nō multū distinguere uitiliginosū, hoc est uitiliginē infectū a leproso, at perperā legitur gonoticos apud euns dē, gonorrhœos em̄ dicendū fuerat, sunt em̄ gonorrhœi semine & genitura fluentes, **γόνυ** em̄ semen humanū, & genitura dicitur. Et **πέω** i. fluo, alii etiā perperā gomorreos legunt. & qm̄ de morbis, & uitis mentio incidit, scito si signate loqui uoluerimus, non idem esse uitii & morbū corporis, quam differentia **Modestinus**. ff. de uerbo. signi. l. inter stuprū his uerbis declarat dicens. **Verū** est morbū esse temporale corporis imbecillitatē, uitium uero 10
 perpetuum corporis impedimentū, ueluti si luscus sit. **Nam** & luscus utiq; uitiosus est. **Sed** quid sit **MORbus** diffinit **Vlpi.** ff. de edi. edict. lib. i. dicens sed sciendū est morbum ita diffiniri apud **Sabinum**, esse habitum cuiusc;

DE MORBORVM

corporis contra naturā, qui usum eius ad id faciat deteriorē, causa cuius natura nobis eius corpis sanitatē dedit πνευμονία siue περιπνευμονία PNeumonia, siue peripneumonia est inflamatio pulmonis ex uariis causis, ut ex distillatione uehementi, uel suspirio, uel pleuritide proueniēs. Et dicitur & τῶ τῶν πνεύμωνος. i. a pulmone πνεύμων enim latine pulmo dicitur. Inde pneumonici & peripneumonici qui latine pulmonarii dici possunt. Et ut Firmicus dicit in. iij. mathe. Si Saturnus in domo Lunæ fuerit inuentus, si fuerit nocturna genitura, & si minuta luna luminibus ei dominū decreuerit, facit rigens non pleumonicos, sed pneumonicos legito. **Pli.** Mellis quidē natura talis est, ut putrescere corpora non sinat, faucibus, tōsillis, anginae, omnibus oris desiderijs utilissimū, arefcētiq; in febribus linguæ iam uero peripneumonici, pleureticiq; decoctū. Et a **Col.** in re. rusti. Quis pulmonaria dicitur cuius pulmo afficit, illi apostema ἀπώσμηα dicitur nos abscessum corporis. græci phthisin φθισιν nos tabem, illi spasimū σπασμόν nos neruorū rigorem, illi τετανον tetanū, nos neruorū distentionē, & quæ apud nos pustula dicitur, a græcis φλύκταινα ptyctena dicitur, Est autē **PV**stula occulte vomice species, siue tuberculū in fūmitate cutis nascens, cuius tres sunt species, ex anthemata quæ **Plinius** euruphones pituite, aliquādo papulas uocat **psyr**dracion paulo, durius est ac subalbidū & acutū. **Epnyctis** unyctis est pustula subliuida modice humescēs & plena sanguinis, in tibiis & pedibus se re noctu maxime infestans **ix**τερος **ICT**erus a græcis a nobis morbus regius dicitur, teu. gelsucht. Est em morbus cū per totū corpus bilis suffundit quæ interdū nigra, interdū flaua est. Et dicitur ab ictero aue, de qua **Pli.** li. xxx. natu. histo. ca. iij. **Auis** (inquit) icterus uocatur a colore, qua si spectetur sanari id malū tradunt, & aue mori. Hanc puto latine uocari galbulā. hęc ille. **Q.** autē alij dicunt morbū uocari ictericiā, ut inuenies apud receptos qd si aphorismi **Hippocratis** ita habeant, & aliæ recētiore translationes, nō mihi faciunt autoritatē, dum ego de fonte unde hauriūtur, & ex illustribus auctoribus me accipere profitear, qd si diuus **Hiero.** lib. xi. cōmentariorū super **Ezechiē** iure dicerē potuit suo tēpore uerba hebraica quæ in græca & latina translatione habētur esse corrupta, cur ergo nō dicā ignorantia græcæ linguæ innumera græcorū uocabula esse corrupta, per illos qui nullā oīno habuerūt illius linguæ peritiā, quoniā per mille annos non solū græca lingua, sed latina etiā peritit, nisi forsan iam intra centū annos ubi paulū reuirefcere, ac repullulare ceperūt, uerba **Hieronimi** sunt hæc. & diligentē & studiosum lectorem admonendū puto, ut sciat omnia prope uerba hebraica, & nomina quæ in græca & latina translatione sunt posita nimia uetustate corrupta, scriptorūq; uitio deprauata, & dū de inemēdatis scribunt, inemēdatorum de uerbis hebraicis facta esse sarmatica. hęc ille. **Quis** igit nō græca pariter apud latinos græcarū literarū imperitos sicut hebraica esse corrupta cōiecturaret, nec in hoc accusandus **Hippocrates**, sed librarii imperiti, qui optimos libros mēdosissime exscribere cōsueuerūt, nec uitio sitas

eo dicit, nisi in librariorum retorquenda. Multi enim optime scripserunt, sed uer-
 tusate temporum per imprudentes, & indoctos deprauata eorum scripta barbas
 ros arguunt. Sed redeamus. Ictericus dicitur qui patitur icterus, qui morbus di-
 uersis alijs nominibus appellatur. dicitur enim a **Plinio**, **Horatio**, **Varrone** & **Se-**
reno morbus regius, & quare sic dicatur reddit **Samonicus** ratione duobus
 uersibus. **Regius** est uero signatus nomine morbus. **Molliter** hic quoniam
 cella curatur in aula, aliter hic morbus a **Celso** aurigo appellatur, & homo au-
 riginosus qui patitur. **Dicitur** & arquatus, a colore celestis arcus. ut dicit **No-**
nius, qui etiam daemonicus comitabilisque dicitur, ut testis est **Acron** in poetis
 eam **Horatii**. **IMPetigo** est que uulgo uolatica dicitur, secundum alios scedatio
 cutis serpens cum pruritu, secundum alios, sicca & aspera scabies, & pminens. **Alii**
 definiunt morbum similem scabiei, squamosum corpusque dehonestantem. **Callius**
 uero foelix, ut allegat **Simon** ianuenis ita dicit. Impetiginem greci λειχίνας
 dicunt latini zernas, nascuntur ex melancholico humore, rotundo schemate
 in superficie cutis cum ingenti pruritu, dicitur & serpiginem dici, cum serpere ce-
 perit, et dicitur Impetigo, ab impetu. unde **Samonicus**. Si uero uitium est quod
 ducit ab impete nomen. **Hoc** matutina poteris cohibere salua. Impetiginis
 autem quattuor species ponit **Cornelius Celsus**, quas qui uolet apud **Celsum**
 legat, sufficiat mihi dixisse generatim de illa. **Sunt** autem qui hunc morbum
 graece psora & lichenas uocant. **Sed Plini**. differentiam facere uidetur cum dicit.
 Arida cum resina impetiginem & scabiem quam psoram & lichenas uocant sonat
 ψώρα. **PSORA** igitur morbus est quo qui laborant ulcera, siue pustulas su-
 pra modum palpare, ac scalpere, fricareque cupiunt, ut merito a ψάω .i. con-
 frico descendat. **Ab** impetigine uenit impetiginosus, quo nomine uiti **Vi-**
pia. ff. de edili. edic. **L. Pompo**. dicens. **Trebatius** ait impetiginosum morbo-
 sum non esse neque uitiosum, si eo membro ubi impetigo esset aequae recte uti
 tur. **ISCHIACI** uel ischiatici uel ισχιαδικοι. **Ischiadici** dicuntur latine coxae
 dice laborantes, non **Schiatici** ut uulgo perperam pronuntiant nec **Schiatica**. p
 ischiade dicendum ισχια ischia enim non sciatica coxendix graece, ισχίον uer-
 tebrum coxarum & coxendix. **Sed Ischia** quid sit optime declarat **Iulius Pol-**
lux de rerum uocabulis scribens ad **Comodum** imperatorem his uerbis, Ischia car-
 nosas post lumbos utrinque eminentias appellari. quae uero post haec incre-
 scunt γλουτόι hoc est nates. **Duo** illa ossa circa quae uersura sit ita distinguuntur,
 ut ut concauum illud superius κοτύλι dicatur latine acceptabulum. **Inferius**
 uero os Ischia, quod nostri coxedicem dicunt. de isto morbo loquitur & **Sam-**
onicus. Saepius occultus uicta coxendice morbus. **Perfurit** & gressus duro
 languore moratur **Populus** alba dabit medicos de cortice potus. **Et Plini**. na-
 tu. hist. lib. xxviii. ca. ij. **Dixit** **Homerus** profluuium sanguinis uulnerato foer-
 mine **Vysse** inhiuuisse carmine **Theophrastus** Ischiaticos sanari. **CAL-**
culus morbus est asperimus, & lapillus qui maxime cruciat, satis notus, et
 graece λιθιασος lithiasis dicitur, inde qui eo morbo laborant calculosi dicuntur
 & graece lithanici λιθανοι, utriusque auctor est **Plini**. **Lithotomus** uero dicitur
 medicus lapidis excidendi, ut superius dixi. **LVMbago** morbus est lū-

DE MORBORVM

borū, de qua **Pli.** lib. xxviiij. **V**enus medet & lumborū dolori oculorumq̄
 heberationi &c. de quo & **Samonicus**. Cū seuit penitus herēs iniuria lum-
 bis. Igne lapis candēs dat exultātibus undis. **DE** Stillatio morbus est quā
 do humor destillat ex capite cum nocumēto, quę gręce teste **Celso**, catasta
 gmos dicit̄, scđm nonnullos catharrus, corryza, branchus, de quibus & alibi
 dicā, destillatiōis meminit diuus **Hierony.** cōtra **Ruffinū** dicens. **N**emo em̄
 unq̄ carnē suā odit, cū regio morbo laborātes phthisi & cancro, & destil-
 lationibus mortem uitę pręferant, & sua oderint corpora. **NE**phritis
 νεφριτις est morbus, seu passio renū, gręce em̄ νεφρος latine ren dicitur. un-
 de nephritici qui morbo renū laborāt, hic morbus perperā uulgo nefrene-
 sis dicit̄. & nefrenetici &c. **VE**ternus morbus est teste **Celso** & **Probo** q̄
 æterno sopore aliquis afficitur, a **Celso** & gręcis λιθαργος lethargus & π̄-
 ρ̄ο λιθ̄ ab obliuione. **N**am ex eo morbo obliuio omnīū rerū inducitur,
 hunc morbū **Auicēna** & recētiore subetū, siue subetiā uocant. **I**nde ueter-
 nosus qui graui premit̄ somno. **D**onatus **Verō**, **Seruius** & **Pestus Pompe.**
 ueternū dixerunt esse inter cutē aquā, freti auctoritate **Catonis** qui inquit.
Veternofus cū plurimū bibit tū maxime sitit, sed & **Plau.** differētīā facere
 uidet̄, dum inquit in **Moenechmis**. **N**um laruatus, aut ceritus fac sciā, nū eū
 ueternus, aut aqua intercus tener. **V**etern⁹ interdū p̄ pigritiā, aliq̄n̄ pro nī-
 mia dormitiōne ponit̄. **LE**thargus interdū p̄ furioso ponit̄ & phrenetico
Hora. **V**t lethargicus hic cū sit pugil, & medicū urget. **V**ideturq̄ lethargus
 nō absillis phrenesi, de quo ita **Celsus** in tertio loquit̄. **A**lter quoq̄ morbus
 est aliter phrenetico cōtrarius, in illa difficilis somnus, p̄mpta ad omnē aus-
 daciā mens est, at in hoc marcor & inexpugnabilis pene dormiendi neces-
 sitas. **VE**rtigo est morbus capitis tenebrositatē inducēs. q̄ gręce σκοτωμα
 με scotoma dicit̄ qd̄ a uerbo gręco σκοτωμα deducitur, qd̄ est uertiginor̄
 non a scuto, ut **pletarij** auctores tradūt. **T**urbo etiā latine dicit̄, non autem
 scotonia cum uulgo dicas. **C**ARDiacus morbus est cordis nō q̄ passio-
 nem illā cor sustineat, sed stomachus, & periculū sit ne cor attingat. **E**t dicit̄
 ἀπὸ τοῦ καρδιακοῦ a corde uel ab ore stomachi, qd̄ cardiā etiā gręci uocāt.
Seneca. bibere & sudere uita cardiaci est. **P**ARotides sunt apostemata
 secus aures, ὠτῶν enim ad significat, & ὠτῶν aures dicuntur, teu. orenmu-
 tzel. **P**ARodontides, siue parulides sunt tubercula iuxta gingiuas, cū ca-
 ro in gingiua excreuit. **P**ORrigo quid sit describit in. xi. Cor. **C**elsus. **P**or-
 rigo aut̄ est ubi inter pilos quedā, quasi squamule surgūt. hęc quoq̄ a cute
 resoluunt̄, & interdū madēt. multo sapius siccę sunt, id euenit modo sine
 ulcere, modo exulcerato loco, huic quoq̄ modo malo odore, modo nuls-
 lo accedente fereq̄ id in capillo sit, rarius in barba, aliq̄n̄ etiā in supcilio. **E**t
 dicit̄ porrigo. ginis. penul. produ. a porrigendo. i. extendendo, crescēdo em̄
 extendit̄, & inde porriginosus qui porrigine infestat̄. **F**ANatici sunt quib-
 us fantasmata quedā, & uarię imaginū illusiones apparent, & proprie il-
 li dicuntur fanatici, ut optime ostēdit **V**lpiā. ff. de edi. edic. qui circa fana, id

est templa bacchatur & furit, & græce dicuntur *ἔνθη*, ut eos uocat Iulius Firmicus Mater. **SP**asticus uero (qua dictōe etiā Firmicus utitur) est qui pauore ac si dæmones occurrantes uideat absterritus, non potest loco consistere, alii uocant, qui maligno spiritu correptus sit dæmoniacus, quo & Firmicus utitur, & dæmoniosos inuenies in sacris litteris appellatos. **TE**nasmus uel tenesmus, de quo Celsus in. iij. Græce *τίνεσμος* est cum frequens sed irrita desidendi, deiciendique cupiditas est, cum inflammatione, ac tumore se dis mucosa, & sanguinolenta quedam egerentis. **PL**i, lib. xxviii. ca. ix. suillum lac uulissimum tenesmo. **TE**Tanos est ceruicis morbus qui rectam & immobilem ceruicem rigore neruorum intendit, & qui hunc morbum patiuntur **Tetani** 10
nici, & latine obstipi uocantur. Ex quo genere opisthotonos & emprosthotonos sunt, *οπισθοτονος* καὶ *εμπροσθοτονος*. Opisthotonici sunt qui rigore ceruicis inflexibili laborant, & caput scapulis intenditur, *οπισθεν* enim retro significat & *τενος* intentio uel rigor. Plinius libro xxvi. capitu. xiiij. in pasticis tremulis opisthotonicis almeæ radix bibitur ex aqua mulla. Sunt autem spastici, ut transeunter exponam, quibus aliquid intus conuulsum est. Emprosthotonos uero est ubi mentum pectori ex neruorum rigore annexum est *εμπροσθεν* enim ante significat, ut supra. **LE**Ntigo est macula subrufa, & interdum nigra in facie & alibi, ad lentis similitudinem, dicuntur & lenticulae, & græce hipopia. **CL**Auus genus est ulceris quod non 10
nunquam alibi, sed maxime in pedibus nascitur, doloremque si non alias, tamen ingredienti affert, & qui clauum habet morbosus est, ut dicit Vlpianus. ff. de edili. edicto. Plinius, xxvi. Clauus pedum extrahit ladanum cum castoreo uerbanaca, ex uino, quo morbo perijt Silius Italicus egregius poeta. Clauum autem oculorum, ut tradit Celsus, uocantur callosa in albo oculi tubercula. Et dicitur clauus in priori significatione uulgo callus rotunda ipse coloris albi, & dicitur clauus, quia ita pungit, ut clauus ferreus pedibus infixus. **AT**TOnitus dicitur stupidus, & secundum Seruium, cui calus uicini fulminis, & sonitus tonitruum dant stuporem. Et fit aliquando ex morbo, hoc est ex percussione quam saepe mors sequitur, hæc græce *ἀποπληξία* **AP**Ople 30
xia siue apoplexis dicitur teuto. der tropff, hic morbus dicitur etiā Syderatio, quia cum repentino quodam impetu eueniat, non causa aliqua inferis ori, sed e caelo uel quadam syderis prouenire putatur, hic dicitur etiam epilepsia, astrobolia. Inde syderati. id est sydere percussi, & syderationem passii. Inde etiā apoplecti, latine attoniti quorum uidelicet & corpus & mens suspetitum fulminis uel morbo. Scribit diuus Hiero. Valentinianum imperatorem subiti sanguinis eruptione mortuum esse, quæ græce apoplexis dicitur. Idem scribit in epitaphio Nepotiani. Et ad Præsidium de contemptu seculari, persuasum autem uulgo est eum qui repentina morte corruit, euenire id gutta sanguinis e capite in cor delata. Est etiā circa fauces malum, ut dicit Celsus in. iij. quod apud græcos aliud, atque aliud nomen habet, pro ut se extendit 40
omne in difficultate spirandi consistit, sed hæc dum modica est, neque ex toto

DE GENERIBVS

- Strangulat **DYS**pnœa δύσπνοια appellatur, cum uehementer est ut spira
 re æger sine sono, & anhelatione non possit **Asthma**. Cū accessit id quocq;
 ne nisi recta ceruice spiritus trahat ὀρθόπνοια orthopnœa. hæc ille. Sūt igit
ORTopnœici qui habent difficultatē spirandi, ut nisi recta ceruice stent: spi
 rare non possint. Est em̄ ὀρθόν rectū & πνέω id est spiro, quos Galeni inter
 pretes & medici recentiores orthonoicos corrupte enunciant, & ip̄m mor
 bum corruptius Orthonomiam. **AST**matici sunt qui cum difficultate anhe
 litum dicunt, ἀσθμα enim anhelitus anxietas dicitur, quos perperā recent
 tiores **Asmaticos** dicunt, & **Asma** morbū. **Disp**nœici qui spirandi difficul
 10 tatem patiuntur, quos perperā recentiores dysnoicos & dysponoicos uoc
 cant, & morbū disnoiam uel dysponoiam. Nāq; δύσ ἐσι μόριον κακός, καὶ
 πνέω καὶ πνοία, hoc est dys particula est male uel mali, atq; difficultatis, &
 πνέω, uel πνοή spiritus uel flatus, de orthopnœa meminit plini. li. xxvij.
 ca. xij. rhecona herba sumitur epaticis, splenicis, ischiadicis, ad renū uitia,
 suspiria, orthopnœas, arterig, scabritias sanat, uideturq; **Pli.** suspiria genera
 liter alibi accipere pro omni difficultate spirandi. Inde latine generaliter sus
 spiriosi & anhelatores accipiūtur pro illis, qui cum difficultate spirant.
- PLE**uritis pleuritidis, πλευριτις recentiores dicunt Pleuresis est morbus
 laterū satis asper, & dicit̄ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς, id est a latere, hinc pleuriticus te
 10 ste Celso, qui hunc morbū patit̄, non pleureticus. **MYR**mecie μυρμηκία
 sunt uerrucæ, siue ulcera durissima, quæ radices altius exigunt, & nascunt̄
 aut in palmes, aut in inferioribus partibus pedū, & sunt in lupini amplitu
 dine sic dictæ, quia formicæ modo pungant quas græci myrmecias uocāt.
 Græci igitur quædā genera uerrucarū μυρμηκίασ & ακροκορδωνίας appella
 rant. Sunt aut̄ acrocordones amplitudine tabæ nostratis. Verruca autē est
 tuberculū caroq; dura & callosa sine pruritu porrus uulgo dicta. Serenus
 interdū existit turpi uerruca papilla. Inde uerrucosus uerrucis plenus, &
 uerrucaria herba a latinis dicit̄ quæ uerrucā tollit. **TAB**es morbus est
 cuius **Corn.** Celsus in. iij. tres species ponit. Vna est qua corpus non alitur
 10 & naturaliter semper aliquibus decedentibus nullis uero in eorū locū sub
 euntibus, summā macies oritur, & nisi occurritur tollit, hæc a græcis ἀτρο
 φία atrophia dicitur, perperā in Celso acrophia impressum est. Inde tabidi
 & atrophii ἀτροφιοι qui atrophia laborāt, a enim particula apud græcos di
 minuit, & τροφή trophe educationē & nutrimentū significat, teu. s. uinetig
 dicitur. Altera species est quā græci cæcesian appellat, ubi malus corporis
 habitus est. Ideoq; omnia alimēta corrumpūtur, quod fit cum longo mor
 bo uitata corpora etiā si illo uacant, refectionē tamē non recipiunt. Tertiā
 species est longeq; periculosissima, quā græci phthisin nominauerūt, ut supe
 rius dixi, oritur sere a capite, inde in pulmonē desillat. hinc exulceratio acci
 40 cedit a capite pituita & frequēs tussis, & dicitur ἀπὸ τοῦ φθίνειν quod est ta
 bescere & deficere. Inde phthisici dicuntur qui isto morbo laborāt. **Pli.** lib.
 xxvij. Nam ut in achæia bubulū lac biberēt phthisici, sicut et̄ iei; & caches
 iæ, diximus in ratione herbarū. Et alibi suillum lac utilissimū tenasmo, dy

ferentia nec nō phthifis. **FISTULA** est ulcus altū angustum & callosum in corpore, siue ex uulnere sit, siue ex uitio orto, qđ ad suppurationē uenerit, cuius meminit Iurifconsul. ff. de uariis & extra ordi. cog. dicēs, medicos accipiet forsan qui alicuius patris &c. **V**tputa si auricularius, si fistulæ, si dētium. Inde auricularius medicus, & **Dentarius** qui aures & dentes curat.

PHRENITIS, siue phrenesis est morbus ledens mentem & ad insanīā furoremq; deducēs ἀπὸ τοῦ φρενός a mente & parte rationalis animę, id est de turbatio mētis, & ex cordis uitio nasci a quibusdā putat. **Serenus** uero **Sarmonicus**. Ex cerebri uitio frenesis furiosa mouet. **Amisiasq;** refert frendens amētia uires, latine deliriū dicitur. Inde phreniticus (per i in antepenultima teste **Hermolao Barbaro**) qui eo uitio laborat, qui latine delirus uel mente captus dici potest. **Sunt** in tria insanīæ genera, de quibus uide **Celsum** in tertio. **PRIapilimus** uero est cum genitales partes in suā longitudinē protendunt, & in circulū intumescunt sine appetitu **Veneris**.

SATYRIS as uel σατυρίασις est morbus qm̄ sit pulsus testiu, & uelut singultus quidā in guinis sequens inflāmatā quandā passionē seminalis receptaculi cū intentione & tentigine, qđ si nō cessauerit pulsus ille, solēt seminis receptacula intendi, uel spasmus nasci, unde celeriter moriunt hoīes. **Et** dicitur satyriasis qm̄ ea affecti faciē similem satyris habent nasum, crassa labra, aures leuigatas, ut dicit **Galenus**.

ECSTASIS ἐκστασις latine stupor, uulgo extasis dicit. **Et** ut **Augu.** in psalmorū interpretatione inquit. **Ecstasis** excellum mētis signi. qđ fit uel pauore, uel aliqua reuelatione in qua oēs sancti fuerūt, quibus arcana dei mundū istū excedētia reuelata sunt, ita ut de eorū memoria laberent in terra. **Inde** ecstatis ἐκστασις .i. attonitus & stupidus & mente captus

STRAGURIA significat difficultatē urinæ maximū cruciatū inducēs, a græco τραχυτος qđ guttā ualet, & οὐρα .i. meio uel mingo, & est cū urina guttatim fluit, & latine substillū apud **Catonē** dicitur, nec straguria qm̄ græcū a strangulādo dicit, ut aliqui uolūt. **Dicitur** & græce δυσουρία dysuria urīnæ difficultas. **Docet** autē **Hippocrates** in aphorismis in senectute stragurias dispnoas, dysurias, cacestias esse frequētes. **DYSPEPSIA** nō dispēsia, ut uulgus effert significat difficilē & egrā concoctionē, quā **Pli.** cruditatē uidet appellare, a δύσ .i. difficile, & πέψω, qđ est cōcoquo uel digero. **Et** pepsis dicit cōcoctio & digestio, & πεπτικός .i. digestiuus & cōcoctiuus. **PHTHIRIASIS** φθειρίασις morbus est qđ latine pedicularis dicit. **Nā** græce φθειρα, pedūculus dicit, & φθειρω, .i. corrūpo, de quo **Sere.** **Noxia** corporibus qđā de corpore nō. **Progeniuit** natura abrūpere somnos. **Sensibus** & monitis uigiles intēdere curas. **Sed** quis nō pauet **Pherecidis** fata tragædi, **Qui** nisi mio sudore fluens aialia tetra **Eduxit**, turpi miserū qđ morte tulerunt. **Sylla** qđ infelix tali lāguore peresus. **Corruit**, & scōdo se uidit ab agmine uinci.

LVNATICUS est qđ ab insanīa uexatur certis lunæ tēporibus, aut grauat morbo, & maxime eos uexat qđ interlunio nati sūt, quo uocabulo sepe utit **Firmicus Mater.** **De** maniacis, & lymphatis qui sunt furiosi, dicitum est in commentariis. **SCROPHULA** uel scropha dicitur esse apostema sub lin

DE MORBORVM

gua, de quo ita refert Perottus, est tumor in quo subtus cōcretæ quædā ex pure & languine, quasi glandulæ oriūtur, & a scrophis quā eo morbo afficiuntur nomē accepit. **LE**pra λέπρα & Psora ψώρα germani (ut uolūt) sunt morbi, ideo a Paulo ægynita simul describuntur in hanc sententiā. **Le**pra & psora sunt in superficie cutis asperitates cū pruritu, & resolutione ex melancholico humore ortū habentes. Sed lepra quidē cutem profundius depascitur in orbem procedens, atq; in ea quædā ueluti squamulæ resoluūtur. **Psora** uero magis in summo consistit, uariisq; modis figuratur, & furfuracea corpora abiicit. **Lepra** igitur apud Paulū est impetigo excorticatis uia apud Auicennā, sicutū impetigo nō excorticata apud eundē est, λευχίνιον apud græcos elephantia, uel elephantiasis teste Paulo ægynita, est cancer totum occupans corpus, lepra ut inquit Galenus passio solius cutis est, sed in elephantiasis nō modo cutis, sed carnes etiā, atq; ossa, ut Celsus quoq; testat præ rursus uisitantur. Illud aut, ut dicit Nicolaus Leonicensus admonendū, aliud morbi genus significari uerbo elephātiāsis in libris arabū, aliud in libris græcorū. Rasis siquidē, atq; Auicenna elephantiasim accipiūt pro morbo in quo pedes & crura super modū intumescunt. Galenus & Aegynita oēs q; græci auctores morbū uolunt, quē Auicēna & medici iuniores leprā appellant. **Elephantiasis** aut qui laborant, ut inquit Galenus carnē habent nisi grā & tuberibus plenā, qualis est cutis elephantū, nōnulli dicēt existimant ob morbi magnitudinē, qui nulli fere remedio succumbit. Et Plini differētiā inter leprā & elephantia uiderur uelle, dum dicit lib. xxviii. ca. ix. Seruī lactis quod schiston appellauere, datur comitialibus, melancholicis, paralyticis in lepris, elephantis, articularibus morbis. Et idem lib. xxvi. cap. i. diximus elephantiasin ante Pompei magni ætatē nō accidisse in Italia, & ipsam a facie sæpius incipientē in nare prima, ueluti lenticula mox inualecente per totū corpus, maculosa uariis coloribus &c. Inde leprosi elephantiaci & elephantiosi, quibus omnibus utitur Firmicus Mater. non semel. **NER**uici dicuntur neruorū dolore laborantes. **AL**Siosi dicuntur qui languore & frigore infestantur. **PI**Tuitam latini uocāt quod græci φλέγμα plegma Porphirio autē Horatianus interpres pro catharro pituitam accipit κατάρρεω, id est fluo. Inde κατάρροσ catharrus. i. fluor & destillatio. **A** pituita uenit pituitosus, quē uisitate phlegmaticū græco uocabulo uocitamus. Cice. de fato. in aliis esse pituitosos & q̄ redundātes, in aliis exiccatos, atq; aridos. **VARI** seu uarioli sunt pustulæ cum febre nascentes, pueros maxime infestantes. **GEM**ursa morbus est inter pedum digitos gemitū inducēs, de quo Plini. lib. xxvi. in prologo. **OPH**thalmia ὀφθαλμία est ægritudo oculorū, quā Celsus & alii lippitudinē appellant. Iulius aut Pollux oculorū cavitatē dixit ex corporis ægritudine. **OPH**thalmicus dicitur medicus oculorū, & monophthalmus dicitur unoculus latine. & qui tantū unū habet oculū, ὀφθαλμῶσ em ophthalmus latine oculus dicitur. **HEM**icranæa (non emigranæa, non em graneæ, sed cranos uel cranion dicitur caluarria) est morbus quo dimidia pars capitis laborat. Cephalea uero ubi totū

caput, non cephalica. **PLI.** eterocranas significat dimidiatū capitis morbum
Hydrocephalea est morbus capitis ubi humor cutem inflat. **SYN**tetexis
 est defectio animi, quæ latine defectio dicitur, quæ græce etiā *λεπθυμία* *lip*
pothymia & *lypopsychia* dicitur. Inde syntetici defecti *lipothymici* & *lipos*
psychi isto morbo laborantes, animaq; & spiritu deficientes. **GRA**uedo sis
 significat destillationē humoris ex capite, quæ teste **Celso** nares claudit, uocē
 obtundit, tussim siccā mouet, quæ græce *coryza* *κόρυζα* dicitur. **Hippocra**
tes vero destillationes omnes & grauedinē nominat *coryzas*. Aliquādo *tas*
men grauedo accipitur pro torpore & capitis grauitate somnolenta. **GRA**
uedinosi dicuntur nō solū teste **Cice.** in. iiii. *tuscu.* qui grauedine infestant, sed
 etiā qui procliuius sunt ad hunc morbū. **SAC**er ignis est morbus quē
 sancti **Antonij** ignem uocant, dicitur & *pruna* & ignis *psicus* & *carbo*, &
 a **dioscoride** uocatur *erysipelas* *ερυσιπέλας*, alii *ormicā* *miliariē* uocant.
Dicitur item *anthrax*. Magna tamen est apud arabes & medicos recentio
 res de *pruna* & igne *persico* uel *sacro* ambiguitas. Alij *prunā*, atq; *carbos*
nem non idem malū, sed diuersa existimāt, cum tamē quod ab **Auicenna**
pruna dicitur, a **Galeno** *carbo* latine uocatur, & græce *anthrax* *ἀνθραξ* alij,
 quibus idem significant græce *anthrax* quod *carbo* latine, differre tamē uo
 lunt, sed de his modis & scrupulis nihil ad me, qui ut *gramaticus* de uī uo
 cabuli tm̄ disputo. **De Carbunculo** ita loquitur **Plini.** li. xxvi. cap. pri. **Car**
būculus morbus est qui nascitur in oculis, in corpore, & plæ
 rūq; sub lingua duritia rubens, rarius modo, sed nigricans, capite alias liui
 do corpus incendens, neq; tumescens sine dolore. Et **Celsus** in. vi. solēt etiā
 carbunculi ex inflammatione nasci nōnunq; in ipis oculis, nonnunq; in pal
 pebris &c. Inde carbunculāres dicuntur a **Plinio** qui carbunculum patiū
 tur. **FVN**gus est ulcus in sede simile fungo terrestri, quem morbū recens
 tiores putāt esse sicū, sed **Ficus** uel **Sycos** uel **Sycosis** græce quod est idem,
 ut uult **Celsus** & græci, in barba & capillo est, hoc est, germina quedā cum
 ulcere rotūda cū rubore, q̄ dolor sequit. Et dicitur *ficus*, quia *fici* similitudine caro
 excrefcit. **Marisce** uero tubercula quedā cū ulcere, ex turpi cōfricatōe cir
 ca sedem nata. **HEM**orrhoids etiā est in sede, cum ora uenarū sanguinem
 fundunt, nec solū sedem uexat, sed in ora uulua; foeminarū incidere etiam
 consuevit, nec solū ille, sed duo etiā sequētes morbi. **CON**dyloma mor
 bus est qui nascit circa coronā podicis, tuberculū uidelicet sanabile, & nas
 scitur ex quadā inflammationē, luniores medici uocāt eminētes tumores, nūc
 molles, nūc duros, figura rotūda & nihil eminētes. **RAG**ades sunt fissus
 ræ in circulo ani cū sanguine erūpentes. **Vua** morbus est quē græci *stas*
phylen uocāt, & circa fauces fit, dicta quia sicut uua depēdet. **SP**asmus
 est neruorū cōtractio, q̄ nō nunq; mortē inducit. **FEB**ris a feruēdo dicta
 satis nota est, de cuius uarijs speciebus in principio tertij apud **Celsum** in
 uenies. **GAN**græna *γάγγραινα* caro est mortua ex ulcere uel inflāma
 tione & rubore albescēs, tū uero nigricās insensibilis fit, & fit maxime inter
 ungues & alas & inguina, & i senibus fere, atq; his q̄rū corp⁹ malū habit⁹ est

DE MORBORVM

- ποδᾶγρα **POD**agra est pedum dolor, ποῖς .i. pes & ἄγρᾶ atrocitas uel infirmitas. Oui. Soluere nodosam nescit medicina podagrā, uel q̄ ποδᾶ .i. pedes ἀγρέει .i. capit. χειρᾶγρα **CH**iragra manuum dolor est, χεῖρ enim manus est, & ἄγρᾶ dolor. **PIA**gedena φλεγμονή dicta ἀπὸ τοῦ φλέγειν a comedendo, exulceratio est usq̄ ad ossa celeriter depascens cū inflammatione, saniem male olentē emittens & mortē inducens, & apud **Co**lumellā est morbus quē in iumentis uermē appellant, **FV**Runculus est tuberculū acutū cum inflammatione ac dolore, in carnosissimis maxime partibus de quo **Sere**. Cum sanguis nimius puro cōmixtus atroci, Aestuat, & papulas alte sustollit acutus. **R**esina misces & saxis ordea fracta, dictus sic q̄ quasi fur noceat. **OZ**ena, ut **Cornel.** tradit est cū ulcera circa nares sunt plus resue crustæ & odorem foedum habent, cui malo uix mederi potest. **PO**lypus est humor præter naturam in naribus consistens, a similitudine polypi marini piscis cognominatus, q̄ eius carni similis sit, in hoc autē morbo caro interiora nali occupat intumescens, agitq̄ radices plurimas, q̄ tāq̄ pedes sunt. Inde polyposus qui patitur polypum, cuius meminit **Vl**piā. ff. de edī, edīcto, dicens eū esse morbosum. **I**bidem in glossa **A**ccursius professor tarius grāmaticus uanā, & falsam differentiā refert, quo ad quantitatem inter polypum piscem & morbum dicens. Polypus est piscis, polypus læsio carnis. **C**ARCinoma est cancer morbus, sit maxime in superioribus partibus circa faciem, nares, aures, labra, mammas foeminarū, & in icore, aut splene hic nascitur, color eius ruber est, curatiōibus irritatur. Cuius tres species ponit **Celsus** in v. Primū cacoethes cū ulcus quidem pressum est, sed quæ circa sunt intumescunt. Secundū sine ulcere, Tertiū quod thymiū uocant. Et cancer canceris pro morbo neu. gene. & Cancer canceri apud **Caro**nem in masculino reperitur. Ineptū ut alibi in hoc uocabulo **Græcismus**.
- VOM**icæ sunt tumores in corpore purulenti, a uomendo dicti, de quibus **Serenus**. Sunt odio quos dira uomit natura tumores. **V**omica qualis erit.
- P**TERygiū πτερυγιον secundū **Celsum** est quando recedit ab ungue caro, cum magno dolore, uideturq̄ diminutiū esse a πτερόν, id est ala, quā tunc maxime efficere uidetur caro, ab unguis discens. **P**terygium in oculis uocatur membranula quædam neruosa, quæ oriens ab angulo, nonnunq̄ ad pupillam uenit, ei quoq̄ efficit, ut dicit **Celsus** in vii. **P**terygium uero in digitis apud **Paulum** ægynitam est, cum caro excrescit partem illam contegens quæ est in ungue. **P**terygium inquit appellatur quod uitium ex paronychia fere nascitur. **H**ALOpecia morbus est in capite humano & barba ex uitio humorum, qui sit cum profusio capillorum proueniens, dicta a uulpe, quæ græce ἄλωπης dicitur, q̄ ea crebro id genus morbi patitur. **G**ENera morborū q̄ in pudibundis circa testiculos oriuntur sunt teste **Celso** in vii. medicinarū **E**nterocela q̄ dicitur cū intestina dilabunt in scrotū. **E**piplocele cum omentū in scrotū descendit, hydrocele cū in alterū ex testibus humor cōfluit, **H**as ois species ḡnali uocabulo (quā specialia apud latinos nō habent) nostri uocāt **H**ernias, a duricie pellis, q̄ sit post intestinos

rū descensum. Herniū em̄ durū & asperū lingua sabinorū dicitur. Inde her
 niolus, ut dicitur **Leuitici** xxi. **RAM** ex uero has habet species, Porocelā
 quæ est cū ex abscessu aliquo circa scrotū materia subduruit, **Sarcocelā** cū
 in ipso scroto concreuit caro, **Cirsocelā** cū uenæ intumescunt tunicis testis
 integris, uel in ipso scroto uel cū bubonocela dicitur in inguinē. **Plini**, tamē
 enterocelam dixit ramicem. Inde græce κηλικος a nostris ramicolis & herni
 osi dicuntur. Est etiā ut obiter tangam scrotū uel ut alii dicunt serotū, pellis
 quæ testiculos continet, græce εσχρον dicitur teste **Celso**. **COL**ica pas
 sio est ægritudo maximi cruciat⁹ in uentre sub cingulo in testino quod dicit⁹
 colon. Est autē colon intestinū crassius imbulatū ex quo extremēta eam ac
 cipiant formā quæ egeruntur, plurimas cellulas atq; cauernas habentes. **Seren.**
Cum colon inuisum morbi genus intima carpit. Mande galeritā uo
 lucrē quā nomine dicunt, hic morbus chordapfos etiā dici solet, & **Chor**
dios apud **Celsum** in iij. **ILE**aca passio est, morbus gracilioris intestini
 κηλεος em̄ ileos nō ilios dicimus, Inde ileos si laborant eo morbo. Ilios u
 ro dicunt q̄ iliorū dolore torquētur. Lagonoponos etiā apud græcos dicit⁹
 fliorū dolor. **Ilia** em̄ græci λαγώνας appellāt, πόνον laborē uel dolorem.
ALVini latine, græce cœliaci dicunt, qui p̄fluuiō uentris & alui labo
 rāt, κοιλία em̄ uenter latine dicit⁹. Ipsa autē uētris fluxura græce κοιλιολυσία
 cœliolysia dicit⁹. **Pantices** etiā **Festus** Pon. fluxū uētris appellat. **Panicos** ue
 ro repentinus terror & cōsternatio a græcis dicit⁹. De cœliaco autē morbo ita
Cellus in iij. disserit, in ipsius uero uentriculi porta cōsistit is qui & lōgus
 esse cōsueuit, cœliacus a græcis nomiatur, sub hoc uēter indurescit dolorq;
 eius est, alius nihil reddit, ac ne spiritū qdē trāsmitit, extremæ partes friges
 scūt, difficulter spiritus reddit. **BAL**bus est qui uitio linguæ nō bene pōt
 exprimere uerba & obscure loquit⁹. **BLE**sus uero q̄ dū pronūtiat aliquā
 uel excludit literā uel nō bene exprimit, de q̄bus fit mētio ab **Vlpi.** ff. de edī.
 edictō. **TR**aulus est cui in unoquoq; uerbo lingua multū lucatur.

OScedo ab aliis oris factor, ab aliis uitii dicit⁹ q̄ quis sæpius cogit⁹ oſcitar
 re. **GVT**turosi & strumosi dicunt q̄bus inflatur guttur, alii dicunt stru
 mā morbū esse qui alibi scrophula dicit⁹ est, alii ut **Celsus** dicunt extantia
 quedā in tergo, gibbū uero in pectore, alii gibbum in tergo. Inde gibbosus
 alii in gutture ut dixi strumā, alii dicit⁹ strumas esse q̄s **Paulus** egynita choe
 radas uocat. glādulas scilicet induratas in ceruice & in alis & in femoribus.
Muti q̄bus loquēdi usus amissus est. **Surdi** q̄ nil audiūt. **Vari** dicunt qui in
 trorsum pedes uel crura obtorta gerūt. **Vati** q̄bus pedes flectunt in partē
 exteriorē. **Valgi** autē dicunt q̄ in diuersum tēdentes furas habēt. **LOR**ipes
 dicit⁹ quasi loro, seu cōpede impeditus incedēs. **Claudus** uero q̄ passus non
 apperiat sed claudat, de q̄ in cōmentariis noui instrumēti sup **Matth.** dicit
Hiero. quō **Claudus** dicit⁹ qui uno claudicat pede, sic **Cyllus** appellat⁹ qui
 unā manū debilē habet. **MAN**cus uero q̄si manu carēs & pro debili etiā
 ponitur. **Sceua** uero dicit⁹ qui sinistra manu agilior est q̄ dextera, de q̄ **Vl**
 p̄. ff. de edī. edictō. **Sciendū** est sceuā non esse morbosum uel uitiosum, p̄

DE MORBORVM

terq̄ si imbecillitate dextræ ualidius sinistra utat, sed hūc non secuta sed m̄s
cū esse. **BR**Onci uel brochi dicitur teste Marcello qui habent os produc̄tū
& dentes p̄minentes. Inde **Plini**. utitur brochitas. raris. lib. xi. cap. xxxvij. ab
sumpta hac obseruatione senectus in equis, & cæteris ueterinis. intelligitur
dentitū brochitate, superciliorū canicie. **PL**Anci appellant qui supra mo
dū pedibus plani sunt. **S**cauri uero sunt qui extates talos habēt. **P**ansæ quo
rū pedes incurui. **CO**clites unoculi & luscī, & græce monophthalmi di
cūtur, qui uno oculo carēt. **S**trabo in diuersum uidet. **M**yopes uero nyctal
lopæes & lusciosi & luscitiosi latine dicuntur in die parum uidentes & plus

- 10 noctu. **I**urisconsulti de edi. edict. scribunt eum hominē morbosum esse qui
neq; matutino uidet, neq; uespertino, quod genus morbi græci uocāt myz
opa. **E**t idem luscationē eam esse quidā putant, ubi homies adhibito lumie
nihil uident, alii nō eluscationē uel luscationē, sed luscitio nē legunt. **M**onos
culus uix bene dicit, ut græcū & latinū cōmisceatur, quia monos græcū, &
óculus latinū. **GL**Aucoma est uititū oculorū, hoc est liuor & plumbeus
color in oculis, qd **C**ellus oculorū suffusiones appellat. **V**erba **C**elsi in vi.
nōnunq̄ aut̄ nimiiū sub hac curatiōe excisa euenit, ut oculus nō contegat, id
q; interdū etiā alia de causa fit. **G**laucophthalmos græci appellant, in q̄ si
nimiiū palpebræ deest id restituere curatio pōt. **AL**Bugo quid sit in cōs
20 mentariis de **A** dixi, sed cōtra meā opinionē etiā albū in ouo dici uolūt.

Epidemia ἐπιδημία morbus populatim uagās nō solū pestilentia, sed
quicūq;. **H**YDrophobia ὑδροφοβία morbus est q̄ morsu a canibus rabi
dis laborāt, & aquā uitant, ceu canes rabidi. **I**mperiti dicūt hydrophorbia.
Inde hydrophoni, hydrophobi & hydrophobici dicunt qui ex morsu rabi
di canis aquā extimēt. **R**HEuma uel rheumatismus dicit̄ eruptio siue flu
xus, a ῥέω quod est fluo. **P**li. li. xxvij. cap. viij. elephantī sanguis præcipue
maris fluxiones oēs quas rheumatismos uocāt sinit. **R**EDIuia morbus
est cum cutis extra unguis se soluit, quia rediuire est resoluere, græce παρ
εωνυχία. **P**lini. li. xxix. lana succida rediuias sanat ex aqua frigida. **E**t idē li.
30 xxvij. ca. viij. scobe paronychia tollitur, & dicit̄ a παρα. i. ad, & ονυξ un
guis, quasi ad unguem. **E**MPHORA morbus est oculorū, quem uulgo las
chrymā uocāt, cum descensus humoris oculos angit, & dicit̄ ab ἐπιφύειν
hoc est ab inferēdo & de aliis membris, cuius morbi sepe meminit **P**linius.

PERNIO est morbus pedū ex nimio frigore proueniens, & calcaneū in
festans, cuius diminutiū perniunculus. **V**ERmina dicitur torsiones uē
tris a uermibus. **I**nde uerminari **N**onius Marcellus ponit p uermibus tors
queri. **L**ACIDIACI sunt qui circa umbilicū calce percussi sunt. **LA**
gophthalmus dicitur in oculis cū superior palpebra nō descendit, cui uitio
contrariū est ectropiū cum inferior palpebra parū sursum attollitur, nec cū
40 superiore cōmittitur, dicit̄ a leporibus, qui apertis oculis dormire consue
uerunt λαγώς enim lepus dicitur, & ὀφθαλμός oculus. **ENC**Anthis
morbus est oculorum cum in ipsorum angulis tuberculum est quod pal
pebras parum diduci patitur. **P**tylīs græce, id spuitio latinæ, a πτύω qd

spuo significat, Inde emopysis, id est sanguinis spuitio: Inde emoptysici sanguinem spuantes, quos aliqui emoptoicos appellant.

Hæc sunt quæ tumultuaria tantum lectioe succiliuiscque temporibus de morborum noibus collegi, collecturus plura in posterum (nam supra trecenta morborum genera proter nouos asserit esse. Pli. li. xxvi. na. histo. & Augu. li. xxxij. de ciuitate dei, tot morborum sunt mala, ut nec libris medicorum cuncta comprehensa sint) si mihi sanitatem corporis & animi prestabit coeli & terre imperator Iesus Christus, qui sit gloriosus & benedictus in secula. Amen.

VNIVERSIS MEDICIS, PRÆCIPVE QVE IOANNI SALY-

ceto alias zvidmã, Bernardo Rorbach, & Othoni Rot Vlmensi physico accuratissimis, atque solertissimis. S. D. Henricus Bebelius. 10

Cum adhuc unum hætenus laborauerim commentariis meis, ut studiosis Germaniæ scholasticis ad incorruptam & priscam loquendi, normam anhelantibus, per uiribus consulerem, talentumque mihi a domino commissum non in terram foderem, sed illo usuram facerem, mutuando adolescentioribus, atque posteritati, iamque in aliquibus periculum fecissem, non dubitavi sepe presertim requisitus, & de morborum noibus aliquid (non ut medicus, cum omnis illius scientie cognitio sit a me aliena, sed ut grammaticus, cuius officium non tam morborum quam omnium aliarum rerum uocabula disquirere debet) edere, moreque priscorum orthographiam, & peculiariter apud ueteresque obseruatam significationem morborum ex graecorum & latinorum traditioe perscribere. Quare uniuersos & singulos medicos rogo, ut si qua in libello meo noia aliter quam ipsi habent in suo libro offenderint, non existiment me in eorum, aut suggillationem, aut contemptum scribere, quoniam quæ interdum a me discrepant, hæc sunt causæ uel potissime, primum quod medicis ex preceptis Galeni non multum de noibus, aut disputandum, aut curandum est. Et quod medici recentiores plus cum Arabibus quam cum graecis (inter quos sæpe est dissensio) conueniant, & ultimo, quod temporum incuria, uel iniuria potius interpretes Galeni, Rasis, & aliorum, aut fuerunt ineruditi, ut Nicolaus Leonicensis dicit, aut quod facile credi potest, successu temporum sunt per librarios & chalcograpfos deprauati, atque corrupti. Obscuro igitur iterum ut hæc mea lucubratiunculam æquissimo serate animo medici, cum uniuersi, tum uel singulari mihi obseruantia colendi Ioannes Salicetus uulgo zvidman, principis nostri Vurttembergensis physicus expertissimus, cuius duorumque eius filiorum: utriusque iuris doctorum Beati. i. senatoris ducis, Ambrosiique ordinarii legalis prudentiae lectoris apud nos non obscuram in me beniuolentiam polliceor mihi constantissime. Bernardus item Rorbach publicus medicinarum Tubingæ professor, qui uitæ sanitatisque meæ imperator summam mihi operam & diligentiam suam non minus liberaliter quam accuratissime subministravit. Postremo non tamen inter potestimos amicos habendus Otho Rot patricius & physicus Vlmensis nulli inferior, atque postponendus, quibus has meas commentationes castigandas committo, meque semper commendo. Valete. 40

AD QVAESITA GEORGHII SLOTKOPF LVDI

magistri Constantiensis Hen. Bebe. respondit.

A a iij

De fortitudine dubitas. Fortitudo ut dicit Hiero. in cōmentario epistolae ad ephesios, uirtus utiq; animi est, non corporis, ita Seneca epi. lxxxviii. Fortitudo contēptrix timendorū est, terribilia & sub iugū libertatē nostrā mittētia despicit, prouocat, frangit. Accipitur etiā licet improprie pro corporis firmitate, praesertim apud poetas. Virgi. loquens de arboribus dicit. Fortis ubi late ramos & brachia tendens. Idem de equis & brutis. Quis generosa putet nisi fortia, nempe uolucrē. Seneca in prosa oratione epist. viij. Plato ipse sese ad senectutē sic diligētia protulit, erat quidē corpus ualidum & forte fortitus. Et Iulius firmicus lib. ii. mathe. Erit autē qui sic eū habuerit fortis corpore, ualidis ossibus. Et iuriscōsul. ff. de acqui. rerū domi. l. Pōponius. uicinā uillę colonus cum robustis canibus & fortibus quos pecoris sui gratia pascebat. Quæris an **Friburgū**, **Heidelbergū**, **Norenbergū** dicendum sit, uel **Heidelberga**. **Friburga** & c. Volo ego spectatū eruditorū usum in hoc esse sequendū **Heidelberga**, **Norenberga** ab omnibus dici & scribi audio. **Friburgū** autem **Laudenburgū**, **Offenburgū** & c. in burg per um terminari, uel per ium. ut fecit **Cor**. Tacitus in **Asciburgū** oppido nō longe a rheno qd hodie a nōnullis **Oschoffenburg** esse putatur. Et ego **Tubingam** declinare soleo. meq; **Bebeliū** latīna declinatōe pro **Bebel** nominato, nec incongruū aut absurdū esse debet. Barbara uocabula citra cacos phaton latīna declinatione terminari, sicut græci pariter & latini in barbaris omnibus uocibus, atq; etiā in hebraica lingua (q̄uis sit nobilissima propriaq; declinatione & suis accentibus distincta) facere consueuerūt, unde Hiero. in episto. **Pauli ad Philemonē**. Q. **Saul** a nobis **Saulus** dicitur, non mirū est hebræa nomina ad similitudinē græcorū & Romanorū casuū declinari, ut p. **Ioseph Iosephus**, pro **Iacob Iacobus**, ita pro **saul** quoq; **Saulus** in nostra lingua, atq; sermone dicat. Et **Iosephus** lib. pri. antiquitatis iudaicæ ait. Nomina si quidē propter scripturæ decorē græci ad declinationem legendū mutauerunt, neq; enim prouinciæ nostræ est huiusmodi formis uti. Sed licet unum quidem schema & finis nominū sit unus, ultimas tamē nominū syllabas aliter declinant. **Noe** itaq; apud nos **Nochus** appellatur & **Abraā** **abraamus**. Et sic hæc forma in omni schemate custoditur. Ex quibus quidem uerbis **Iosephi** dicentis. Neq; enim prouinciæ nostrę est huiusmodi formis uti. quidā eligūt huiusmodi nomina esse indeclinabilia. **Adā** **Abraam**, **Loth**, **Ruth**, **Iacob**, **Dauid**, **Noe**, nisi transeāt in latinam declinationem, ut dicamus **Adamus**, **Abraamus**, **Dauides** **dauidis**, sicut **Fortunatus** episcopus fecit. Adde insuper q; quidā dicūt. **Friburgius**, **Heidelbergus**, **Tubingius**, alii **Friburgensis**, **Heidelbergensis**, **Tubingensis**, quod & mihi displicet, unam formam etiā usitatā obseruare decens est. **Heidelbergensis**, **Tubingensis** ab omnibus fere dici audio, & ego ita usurpo. De **Salonibus** moues mihi quæstionem. At **Nestor** errauit in quantitate nominis, & male allegauit **Lucanū**. Sic enim legendus est **Lucanus**. Et **biturix**, longiq; leues axones in armis, dicens, præterea bitures esse **burgundiones**, cū **bituriges** esset dicendū, nec **bituriges** sunt **burgundiones**. **AX** Ones autem

sunt populi Gallia, SAXones autem populi Germaniæ corripit penultia.
 Clau. Ignotumq; fretū maduerūt saxone fuso. Fuit itaq; Nestor homo erus
 ditus, sed more humano interdū lapsus est. Quæris quomodo Agnus
 ignis, regnū, cygnus, uel melius cicus, & similia pronuncientur, an mo
 re nostro angnus, ingnis, regnū &c, an ut literatura indicat. Itē an Christus
 chirotheca, chimæra per ch, aut simplici c more nostro sint pronunciana
 Itemq; monachus, & brachiū uel sine h braciū, monachus &c. Ad quod res
 spondeo. Si me consulis, primū consonantes non debere disungi, ergo sic
 syllabices, ut dicatur agnus, ignis, regnum, cygnus. Secundo dicerē omni
 no pronuncianōe congruā & respōdentē esse debere literaturę, ut obser
 uare uidimus apud multas gētes, ut monachus fortiori sono, brachiū & si
 milia. Aut quis nescit differētiā inter x & xch & inter π & φ ph, dicit
 autē Pontanus, literæ c apud nos latinos scilicet, adeo tenuis, exilisq; sonus
 est, ut ea aspirata uocaliq; iūcta uix sonet crassius q̄ apud græcos x. Tū Ci
 ce, differētiā inter c & ch quo ad sonū his uerbis declarat. Famē & macho
 nes & Chlepiones, sepulchra, choronas, lachrymas dicimus, quia per auri
 um iudiciū semper licet & c. Nonne & Gelli, lib. ij. dicit, plæraq; dictiones
 esse aspiratas, ut sonus earum esset uegetior, firmitasq; & vigor uocis, qua
 si quibusdā neruis additis intendere. Quæris Petrus est doctior illis omī
 bus, uel doctissimus illorū omnium, utrū latinus dicatur, priorem oratio
 nem, Petrus est doctior illis omnibus, latinā iudico, siue ad plures sui gene
 ris, siue alterius generis fiat cōparatio, secutus in hoc contra Vallæ p̄cepta
 auctoritatem doctissimorū uirosq; qui cōparatiuū etiā ad plura sui generis
 retulerunt in ablatiue duntaxat. Martia. Hic totus uolo rideat libellus. Et
 si nequior omnibus libellis. Plini. de marmoribus preciosissimi quidē gene
 ris lacedæmoniū uiride cunctisq; hilarius. Et Stati. in. viij. ubi Amphiaræus
 Plutonem alloquitur. Et melior sis quæso deis. Reperitur & apud Virgili.
 & Ouidiū talis constructio. Posteriorem orationē, Petrus est doctissimus
 omnium illorū, itidem latinam puto, si comparatio fiat ad plures sui generis
 uel ad omnes si plures sint gradus, & ad plures quoq; diuersorū gene
 rum distributionis particeps sentu. & Plini. xvij. ordeū frugum omnium nobis
 lissimū, cum diuersa sint genera frugū. Cice. ad Varronē, extremū malorū
 omnium esse civilis belli uictoriā, cum plura sint genera malorū. Teren. Ho
 minū homo stultissime, cum plura sint genera hominū. Plini. uelocissimū
 omnium animalium non solū marinorū delphinus, cum diuersa sint genera
 animalium &c. Sed ad argumēta. Quæris a me dialecticū opificiū, cui iā diu
 renunciaui, cuius & ipse quotidianū exercitium agis. Satis tibi responderet
 Marsilius Heidelbergensis gymnasiū auctor, atq; plantator, Nam uocabulū
 illorū in illa oratione. Persius est doctissimus omnium illorū, uel Virgilius
 est optimus poetarum, & similibus pro suis demonstratis, non collectiue ac
 cipitur, ut Marsilij regulæ tibi tradunt. Itaq; nō sit hic comparatio inter du
 os, scilicet Petrum & alios qui sint unum collectiue, sicut exercitus dicitur
 unus collectiue. Sed illi alii ad quos comparatur Petrus in doctrina, sunt

Singuli ut singuli, et non unum collectiue. Sic ibi. **Virgilius** est doctissimus
 poetarum, non supponit (ut dicitur) collectiue, seu cōiunctim, & poetæ alii
 ad quos comparatur **Virgilius**, non accipiuntur in illa oratiōe. **Virgilius**
 est doctissimus poetarū, ut sint unum cōiunctim. Dicis me sæpe, & si, cō
 iunctionē subiunctiuo adiunxisse, cum e contrario iuxta doctrinā **Vallæ**.
Et si, & quanq̄ addi debeant indicatiuo, licet & q̄uis subiunctiuo solum.
 Scias hanc differentia solū esse tenēdā in principio epistolarū, librorū, clau
 sularū, & similiū, non post orationē inceptā. **PLE**beius non plebeus di
 cendum, & si triū tantūmodo syllabarū inueniat apud poetas. **Aristoteles**
 10 scribitur, mendoseq̄ chalcographus, ut plæraçq̄ alia impressit, sic em scribit̄,
 ἐπισοτέλης. **Q** dicis quodā saluare hanc orationē, **BON**num sero, nō
 habebunt me riualem, ut alibi dixi. **Tolerantior** illa est. **Bonū** mane, mane
 enim nomē inuenit̄. **Ad** sentiat quilibet uti uelit, non multū curo, siue dica
 tur bonū sero uel aliter. **PRA**estolor producitur, q̄ arguis de epistola et
Apostolus nihil facis, hæc græca sunt, illud latinū. **AP**Vleius & nunq̄
 apulegius inuenio apud eruditos, siue nomen fuerit philosophi, siue cuius
 dam grāmatici de aspiratione scribētis. **QV**Intuplex dicendū est, sicut es
 quotuplex. **Totuplex** autē sicut & totuplus non inuenio, sicut nec quotus
 nus & totenus, nisi forsan quotenus pro quot, nec quotēnis, nec totēnis,
 10 nisi apud **Priscianū**. & nonnullos triuales. **Nec** sicut quotus dicitur, ita to
 rus prima breui inuenies, eruditi dicunt quot annos natus es, nō quotēnis.
 sicut sextuplex & in his quę t habent ante tus, ut quintus, sextus retinēt & c̄.
At decuplex per c dicendū est, quia a decē. **Labrusca** non labrusta dico.
TREdecies, quattuordecies dicendum est. **Terdecies** quod dicitur facit
 xxx. sicut quaterdecies. xl. **Tortellius** usum uulgarem sequitur in kyrielei
 son, sicut & nos cōmuniter in **Osanna** pro osianna, qui adeo uulgatus est,
 & cōmunis, ut ne **Hieronymus** quidem abolere tentauerit. **PNE**uma,
Gnothi se auton & similia pronunciantur apud nos iuxta literaturā, non
 pneusma gnotise auston, ad peculiarem enim in hoc loco græcorū accentū
 10 accedendū non esse existimo. **AU**Ctor cum c dicitur, aut author cū th
 aspirato, quod minus probo, nunq̄ autor. **Quicquid** dicat alij pulcer sine
 aspiratione scribendū esset scdm orthographiā. **C**. enim in latinis dictionis
 bus nūq̄ aspiratur, sed q̄ dicimus de pulcer & quibusdā alijs aspiratis pau
 cis admodū, usus uel potius abusus **Ciceroniani** tēporis fecit, cui uix repu
 gnari potest. **Cice**. autem sic dicit. **Quin** ipse cum scirē ita maiores locutos
 esse, ut nunq̄ nisi in uocali aspiratione uterentur, loquebar sicut pulchros
 & cethegos, triumphos & **Carthaginē**, aliquādo id sero conuicio auritū cū
 extorta mihi esset ueritas, usum loquendi populo concessi, scientiā mihi res
 seruauī, qui igitur dicit pulcer arte inicitur. **Inde** pulcellus la. lum. **Qui** pul
 40 cher cum aspiratione, auctoritate. **HOMO**, hædus, herus & similia in pri
 ori syllaba an aspere pronuncientur, quæris, hæc & similia sunt tenuiter et
 molliter efflanda, & non horride in ipsis faucibus inglomerāda, uehementi
 usq̄ in gutture obdensanda, ut nos solemus facere. **Dicis** me uti incomis

pie hoc uerbo debet, cū dico, tūc sic debet scribi. At ita inuenio etiam apud
 eruditissimos recētiōes Pōtanū, Beroaldū & alios. Sed in hoc q̄ dico tūc
 debet scribi. Fateor tūc parū p̄be poni, uerū difficile est mihi p̄sertim in offi
 cio grāmatici semp̄ declinare q̄tūdianq̄ sermocinatiōis a teneris annis imbi
 bitā cōsuetudinē, adeo em̄ tenaciter h̄grēt q̄ pueri didicim⁹. Male etiā dixi
 uulgo cū uernaculā linguā introducebā, sed uernacula lingua uel uulgari
 nō uel teutonica lingua dicēdū erat. Nā uulgo aduerbiū significat p̄sillim
 ubiq̄, & cateruatim, q̄d ibi nō quadrat. Q̄ dicis de sotular latinū eē nō
 credo, sed gallicū potius, uel aliud uulgare, at ego ip̄e nostratū usu & aucto
 ritate deceptus sum. Sotularis tū utiū Hiero. cōtra Iouinianū, dicēs. Legi⁹
 mus quōdam apud Romanos nobilē cū eū amici arguerēt, q̄re vxorē sa
 mosa & castā & diuitē repudiasset, p̄tēdisse pedē & dixisse, & hic sotularis
 quē cernitis uobis nouus & elegās uidei, sed nemo p̄ter me scit ubi me pre
 mat. Alexander tuus corrupte legi⁹ in noīe lens. Ita em̄ legi debet. **LENS** len
 dis capiti, lens lentis conuenit ori. Lens em̄ lētis nomē est leguminis satis no
 tum. Lens lendis genus pediculi est etiā notū. **EX**anclare dicit Quintili.
 in pri. esse abolitū uerbū, quo tamē Cice. uti⁹ lib. iij. academi. & lib. i. tuscu.
 Vnde ego nefas eē ducō ullū uerbū dici abolitū uel minus usitatū, quo Ci
 ce. uel semel usus est. At tpe Quintili. patricis potuit esse in usu, uerū auctori
 tate Ciceronis qlibet eo uti pōt. Profapta itē dicit esse abolitū, q̄ & ip̄e uti⁹
 Suetō. Apule. & alij. **MUR**um in modū, p̄pe modū, indies & itidē, unam
 esse dictionē existimo, q̄s em̄ nescit, p̄p̄modū duo uerba a suis significatis,
 p̄ quasi & fere in aduerbiū esse translata in unāq̄ dictionem coaluisse: aut
 quantū discrepāt indies & in diē, q̄ si numerus diuersus id efficere deberet
 quis diceret in menses, in annos, & in mensem, & in annū, tantū quantum
 illa inter se in significatiōe abesse, Quinimo in singulos annos, uel oēs an
 nos, mēse q̄ dicerem⁹. At nulli repugno, liceat cui libet libere sentire quod
 uelit. Nōne Gellius admodū facit unā partē orationis, & p̄p̄modū, sic pari
 ratione prop̄modū mirū in modū. Sicut Priscianus nimirū. Et Amianus
 poeta. Ex aduersum, ad fabre & ad probe unā partem orationis esse uoluit
PATricius per c̄scriptū inuenio, siue a patre uel a græco πατριος qui
 est paternus descēdat. Sunt autem patricij patrum, seu senatorum filij, non
 patres imperatorū, ut inepte tradit Accursius Florentinus. Quod dicis
 de accentu Abraham, si saltē probe declinabitur Abraham abrahæ, sed quo
 niam sanctis doctōribus ita declinare placuit, nos temere in illam declina
 tionem non insultabimus, quo ad accentū autem sequor ego opinionem
 tuam. Græca uero uocabula si in latinum transeunt latinum, accipiunt ac
 centum, nisi maneant græca, ut dicit Martia. Capella. lib. iij. philologiae.
 De uersibus Virgili. Et si non nihil dicere possem, sentia tamē cum a n
 tiquitate, nec quicq̄ corrigere cupio, quod tot tantorūq̄ uirorum labore
 & longo successu mansit immutatū & firmum. Auctoritas quoq̄; Virgii
 iij plusquam omnes fortutinæ grammaticorum regulæ apud me ualeat.

Quæris de ista oratione Sacer Dionysi cum socijs tuis orate pro nos

6
bis. Credo eam latinam & congruenter dici posse. Virgilius aenei. lib. pri.
Cū fratre Quirinus iura dabūt. Et in. ij. Iphitus & petias mecū diuellimur
inde, & alibi. Hāc tecū genitor cūcūis celebrabitis annis. Plau. i. merca. Cers
te & inter nos cōiurauimus, ego cū illo, & ille mecū. Penetro, siue a pes
nes, siue a penitus deriuēt, nō uideo cur sit pducendū. Simulacrū, lauacrū
dixi in penul. lōgas habere syllabas, auctoritate motus, quia id inuenerim
in carmine, & rōne deriuationis, q̄a a simulatū lauātū quod etiā dicit, quæ
longani, ueniūt. Q̄ mihi uero subiūgis consonā esse mutatā. Iccirco nō fa
cies regulā, q̄ semp̄ mutei quātitas. Possū tibi dare multa silia, in quibus
cōsona, sed nō quātitas mutata est, quæ nec Alexander, nec Nestor excepit
p̄ter alia. Nato natas primā corripit ueniēs a natū, quod primā pducit lers
uata consonante, ecōtrario Latronis o produ. similiter latrocinū mutata
consonāre, quare nisi docueris auctoritate, nihil probabis. Sed nihil postres
mum mihi obesse debet, q̄ nec Alexander, nec eius cōmētator Nestor q̄c̄q̄
excepit. Nam Alexan. imperfectissime tradit quantitates. Nec Nestor satis
perfecte. Nam ut quinquaginta alia loca p̄tereā, nōne neglexisti Nestor in
primis syllabis & in uocali a. Maceries & Vacillo produci. Pruden. Q̄ uis
materies florentes ambigat agros. Ouidi. Spes mea uacillat subūli p̄dula
silo, sed & hanc posteriorē breuē esse in prima legimus. Cacus poni indisse
rens, & magis produci neglexit, & Macero dicit poni ad placitū, cū apud
idoneos producitur semper, adeo q̄ tenues adducit ad correptionē aucto
res, ut p̄niteat me aliquādo illos fuisse secutū, atq̄ primā corripuisse, Fra
go as. are. et flagro primas corripunt. Catul. lectulq̄ assyrio fragras oliuo.
Virgi. ij. aenei. Nos pauidi trepidare metu crinemq̄ flagrantem. Item Pas
gala primā corripit. Luca. lib. ij. pharsaliae. Vt pagalea ratis peteret cū pha
sidos undas. LAGUS nomē Ptolemæi regis producitur. uide an apud Nes
torem inuenias. THALES nomen philosophi primā habet indifferentem.
Camers corripitur. Canon corripitur. Danubins producitur. Planus pro
scurra corripitur. Cappadox producitur. Apis bos producitur. Itē napus
80 & sapis fluuius producitur, & gaddir & Papinius. Achillesq̄ ponitur in
differēs. Multa sunt præterea quæ Nestor neglexit, q̄ & si homo sit doctus
& homo tamen fuit, quem falli, labi & decipi contingit, non igitur tibi per
suasum sit (ut Quintiliani uerbis utar) omnia quæ omnes auctores dicunt
utiq̄ esse perfecta. Nam & labant aliquando & oneri cedunt, & indulgent
ingeniorum suorum uoluptati, nec semper intendunt animū, nōnunq̄; sas
tigantur &c. Hæc sunt quæ tibi ualitudinariis scribo, paratus mutare
sententiā, in quacūq̄ re ueriora. certiora q̄ docueris, quæ in bonam pars
tem accipias. Vale. M. D. V.

HENRICVS BEBELVS aduersus calūniatorem suum.

40 Qui falso & lippis oculis mea scripta recenses
Gaudeo si uere, meq̄; meosq̄; canas.

Sum probus, atq̄; probis, sum rite parentibus ortus
Legitimo mater me peperitq̄; toro.

Chara fides Christi cathedra haud me pestilis unq̄

Sessorem accepit perfidiaeq̄ lues.

Q̄ mihi nobilitas desit, sum saepe profellus

Nobilitat uirius, ingeniumq̄ uiros.

Quodq̄ nouo primus surgam de sanguine laus est.

Atq̄ meum ueniat nomen in ora uirū.

Pellibus in patrijs dum iure quiescere multi

Deberent, falsa nobilitate tument.

Sed quod censorem rudis ipse cribrare minaris

Desine, cribrabo teq̄ tuasq̄ strophas.

CONTRA CALVMNIATOREM BEBELII

Coccinnius ad lectorem.

Fertur mihi quendam non parum celebritatis hominem esse apud Germanos, qui ad doctorum Germaniae uirorum inuidiam, ipsi Bebelio comparanda, auctor cuiusdam de bebelio calumniatiois esse debet, quod nullum ipse se Germanum sincere Romanumque scribentem legisse scriptis siue memorie, prodiderit, cui quidem criminis nationi cum ego Bebelium minime obnoxium esse haud obscure cognoscam, descreui nostrae inter nos iamdudum contractae familiaritatis esse, pro eius innocentiae testimonio quippiam scriptitare, citra etiam cuiuscumque iniuriam, quod autem homini calumnia Bebelio non iure impingat, quam plurima ipsius monumeta apertissime testantur, in quibus ipse scriptum relinquit, quod superioribus temporibus apud Germanos magna extiterit scriptorum penuria, propter quam res Germanorum in obscuritate uenerit, esse autem hoc tempore apud Germanos uiros complures doctos & eloquentes, per quos Germania ornari, illustrari ac debitum honorem consequi possit, nec usque in ipsius libellis scriptum inuenies, quod nullum ipse Germanum sincere, Romanumque scribentem legerit, propter hunc uel illum. Sed bene quidem scriptum leges in eo libello, cui est titulus, quod auctores sint legendi ad comparanda eloquentiam, ubi Bebelius in haec scribit uerba. Nullus apud Germanos ad nostra usque tempora repertus est, quod ego sciam, qui praesentem eloquentiam sermonemque ex omni parte purum expresserit, & paulo post. At hodie sunt apud nos multi, qui non modo multilingua eruditione, uerum etiam tersissima oratione & carmine etiam cum Italis contendere possint quam gloriosissime. Ex quibus quidem proprijs Bebelii uerbis clare constat Bebelium ab huiusmodi calumniis innocentem fore. Taceo de quibusdam alijs scriptis quae aliquando ipse editurus est, in quibus plurimorum Germaniae scriptorum singillatim laudes commemorat. Sed quod huiusmodi infamationis auctor contra Bebelium sodalium nescio quorum classem instruere, ac subornare dicat, nihil sane est ob quod istiusmodi minis Bebelius permoueatur. Non enim mihi persuadere possum, quod sodales illi si humanitate & sapientia sint praediti, tantae iniuriae patrocinijs sint allaturi, uerum si autem etiam sodalium quoque Mecharanorum classem ad istiusmodi sodalium iniuriam propulsandam, ne dicam profligandam probe instruatam, ac munitam cerneret. Vale lector felicissime.

EPIGRAMMA IACOBI HENRICHMAN Sindelfingēsis.

Si tu expurgasses oculos caligine cecos
Et perspexissis rem uitreis oculis.
Magnanimum uatem nuper non corripuisses
Tam temere, & stulte carmine uaniloquo,
Si cupias mordax cuiusuis carpere scripta,
Tu semper facias id ratione bona.
Nunquam castiges cancer recte gradientem,
Tu nisi percupias bella parare tibi.

60 **EPIGRAMMA** Wolfgangi Bebelii in calūniatorē fratris.

Viribus haud proprijs confisus Zoile doctam
Quid iactas classem qua nos cribrare minaris?
Dum fuerit nulli a nobis iniuria facta
Sed quoniam toties tanta cum classe superbis,
Est itidem classis pascit quam Neccharus amnis
Ac phœbea cohors tua quæ bene scripta cribrabit.

MICHAEL COCCINIUS alias Kochlin dictus. Tus
bingēsis. Ad studiosam iuuentutem Germanicā.

20 **P**laeriq; iam uiri docti & eloquētes passim per Germaniā uersant, q nos
stram germanicā nationē Romanę linguæ splendore ornare, ac illustrare ce
perunt. Quorū alii docēdo id efficere sunt conati, ut q publicis in gymnas
sijs, humanitatis studia proficētur, alii quidē scribendo, & posteritati inges
nij monumēta relinquēdo, alii uero tum docendo, tum posteris scripta cō
mittēdo, q cum singuli pro singularibus suis studijs, & in tempu. literariā
meritis, debita sint a nobis laude, & obseruātia psequēdi, tum uel maxime
hi qui pro re literaria, & docendo & scribendo operā suā nauarunt, e quo
rum sane numero Henricus Bebelius lustingēsis poeta laureatus, inter pri
mos meo iudicio uenit cōnumerandus. Nam docendo quid rei literarię
30 contulerit, Tubingēse gymnasiū satis superq; testatur, ad quod omniū pri
mus mansuetiores mulas, tersamq; latinitatē sanis persuasionibus inuexit.
Et in quo annos iam ferme octo publice, ac frequēti auditorio poetas, ora
tores, ac historicos legendo id cōsecutus est, ut eiusdē gymnasijs scholastici q
ante eius aduentū rigidi prorsus erāt, & foetida barbarie squalidi, iam in las
tina lingua nitidi, ac ex omi parte exculi appareāt. Et id quidē usq; adeo, ut
cum eos ad alia gymnasia migrare cōtingat, statim ex Bebeliana officina li
mati, & excusi prodisse cognoscātur, cuius doctriņæ ac institutioni, & ego
quicquid in me tersioris sermonis inesse conspicitur, ingenue acceptū fero.
40 Sed scribēdo quæ beneficia rei literarię apud germanos cōtulerit, cōmens
taria uariā quæ de latinæ linguæ emendatione edidit, & ea præsertim quæ
de abusionibus latinæ linguæ pro germanos cōtulerit, singulariter notauit
abunde declarāt, quæ si æquus rerū estimator fideliter pensitauerit, ipsum ex
omibus germanie scriptoribus de ipsa germanica iuuetute q; meritissimū

cōprobabit. Nam in his ipsis multas latine lingue uiciliginēs germanis pe-
 ne natiuas repurgauit, uarios abusus sustulit, quāobrem tu studiosa pubes
 eodem **Bebelio** duce & auctore, nisi tibi ipsi deesse uelis, fœda barbarie des-
 ferta, e germaniæq; finibus eliminata elegantia induere, ac purā latinatē
 amplecti poteris. Verū sunt adhuc nōnulli in nostra germanica natiōe mi-
 litare ac stipendia facere soliti sub **Hugutiōe**, **Petro Helia**, **Cornuto**, **Alexā-**
dro Gallo, & id genus barbariæ ducibus, iam pridē ab italīs explosis. Qui
 multa quę ipsi ignorant, aut in sermonis consuetudine non habent dānas
 re non uerētur indigne forte ferentes sese notari, ac quę perperā ipi loquū-
 tur reprehendi. Illos quoniā latine lingue ueros ac probatos scriptores non
 attigerunt, tanq̃ iuuētutis tuæ corruptores caueas. Ipsa autē **Bebelliana** cō-
 mentaria purā, sinceraq; latinatē monstrātia amplexari, pro uiribusq;
 sectari studeas, præterea idem **Bebelius** quo magis atq; magis de re litera-
 ria apud germanos mereretur, indies noua nobis opuscula tradere conat̃,
 hinc dialogos, orationes, æglogas, satyras, epigrāmata uaria, ingenio qdē
 elucubrata, multiuagaq; eruditione referta, pro cōmuni studiosorū utilita-
 te in lucē pdire curauit. Et quorū profecto diligētī lectiōe, sermonē tuū non
 emendatiōrē modo, sed & locupletiorē reddere poteris. Pro tātis itaq; mu-
 neribus tibi o studiosa iuuētus a **Bebelio** exhibitis nō ingrata appareas, sed
 eundē ut p̃ceptorē pie colas, eiusq; scripta diligētē tractes, reuerenterq; ob-
 serues. Vnde multa tibi cōmoda surgere plurimūq; honorē crescere uide-
 bis. Vale ex **Tubinga**, v. **Kal. Maii**. Anno domini. **M. D. V.**

EIVSDEM COCCINI ad pubem germanicā **Decastichon.**

Romana si optes cultaq; nitere loquela
Bebelii legito scripta diserta meſ.
 Is præcepta dedit, suadentia uerba polite
 Eloquier, fœdam ut barbariem caueas
 Impedient, nec teq; ofores & blaterones
 Damnantes, nunquam quæ didicere rudes,
 Quos si declines, & culta poemata uatis
Bebelij accipiens commoda multa feres.
 Atq; tuum nomen toto celebrabitur orbe
 Cantabit laudes terra latina tuas.

LEONHARTI CLEMENTIS **Vlmenſis** presbyteri
 in cōmentaria **Bebelliana**, **Octostichon.**

Tollere barbariem nostris qui nitere terris
 Collecta e multis per documenta libris.
 O utinam te **Bebelium** olim gothica clades
 Quo facta **Oenotriis** æuum habuisset agris.
 Credo haud serpsisset latiam iam tanta loquendi
Sartago in linguā, gente cum abacta simul.

O utinam nostræ tribuissent fata iuuentæ

Talem lingua foret iam mihi casta nimis,

HENRICI BEBELI Epistola ad Leonhartū Clementem

Vlmensem, ecclesiæ Zuifuldensis paræcianum.

Si tam pro hospitio tuo quo & crebro, & confideter utor, quā cognato poetices studio, amicitiaq; inueterata omnia tibi debeo, non uolui te præterire in cōmentariis meis, quibus iam perfectis, cum adhuc sint quæ nō parum faciant ad cultiorē sermonē comparandā, uolui appendicē adiungere, ubi quæ prius omissa sunt inuenies, quæ sibi fauorē studiosorū possunt non iniuria demereri, ponā autē non omnia quæ addi possunt, hoc enim nimis profusum librū faceret, sed cum ut scis monasteria ordinis sancti Benedicti, cū dat uacatio studiorū, hinc inde cōsueuerim adire in alpibus nostris sueuicis, an aliqd antiquitatis, p̄ excolēda Germania cōquirere possim sepe respondere coactus sum interrogationibus fratrū & monachorū, quibus ut copiosius respōdeā, ea inserēda cōmētariis putauī. Et ut primū tibi satisfaciā, quæsiisti sepe an possis dicere sum deorsum, sum supra, sum infra, ut uidelicet non tantū motū, sed & quietem significant. Ea hic leges. **Vale & me ama. Tubingē Idibus Iulijs. M. D. V.**

Et ut primū de deorsum loquar, si credimus Prisciano, nō dicemus sum deorsum. uel sursum. Ita enim dicit de aduerbīs lib. xv. Sunt quædam loci unā significationē habentia quæ ad locū, ut est horsum, istorsum, deorsum sursum, sinistrorsum, dextrorsum. Sed ad defendēdū diuū Hiero, qui dicit lib. iij. Regū. ca. viij. Domine deus israel non est similis tui, deus in cœlo de super & super terrā deorsum. Et Marci. xij. Et cum eēt Petrus in aërio deorsum uenit una ex ancillis & c. Ibi ponit Hiero. siue alius fuerit interpres deorsum sine motu, quod eius dictū defendit clarissimus grāmaticus Diomedes, qui ponit deorsum & alia similia in loco, per locū, de loco & ad locū, dicens, aduerbia recta, aut cōmunia omniū partiū, ut peregre, penitus, rursum, deorsum, sursum, passim, anguste, late. Sunt item deorsum, seorsum, secus, separatim, utrinq; aduerbia discretiua, ut idem Priscia tradit. Possumus insuper dicere sum infra, uel sum supra, uel extra. Item uado supra, infra, extra, aduenio extra, supra, infra. item transeo infra & supra, hoc testat Priscia, de aduerbīs dicens. Cōmunes significationes locorū, ut peregre sum peregre abeo, peregre aduenio, peregre transeo, similiter pone supra, intra, infra, extra, ultra, citra, quæ etiā casibus solent adiungi, grauariq; atq; ideo a quibusdā præpositiones esse putantur.

DILIGENTISSIME NOTENTVR HAE CONSTRV

ctiones ab antiquissimis grāmaticis & auctoribus collectæ.

Cum aduerbiū modo indicatiuo, modo subiunctiuo iungitur in omnibus tēporibus, ut cum dico, cum dicere. Tunc autē indicatiuo iungit, quod tēs ad tēpus quo agebā referit, ueluti cum dicā, ueni eo ipso tēpore quo des clamabo. Subiunctiuo autē tunc iungitur cum post factū aliquid perfectū significat, ueluti cum uenisset declamaui, significat enim eū prius uenisse, et

sic cepisse declamare. **S**i iungitur indicatiuo & subiunctiuo. Tunc indicatiuo quoties res facta significat, ueluti apud **Ciceronē**, sed illustratur si erumpunt omnia, nec em̄ dubitat an illustrētur, sed quia illustratur suadet, ut **mutat Catilina mentē**. Cōiunctiuo q̄n cōditionalis & incertus est sermo ueluti si facias uel faceres. Dum iungitur indicatiuo, ut dū uenio quoties uero pro eo quod est dūmodo ponit subiunctiua recipit, ut apud **Virg.** Dū conderet urbē. Dum etiā si alius profertur sermo declinationis ad illū reformatur, ueluti, petebas dum uenires facerem. **Item**, Num si præpositū fuerit, illi uerbū indicatiuū recipit subiunctiua, ueluti **Cicero**. Interrogauī nū dubitaret eo proficisci, fere em̄, ut dicit **Diomedes** p̄posito uerbo finitiuo, siue indicatiuo partī orationis subiunctiuę subiungitur species subiunctiua, ueluti, nescio quare dixerit, quare uenerit. **Nunquid** indicatiuo soli iungitur teste **Prisciano** ad quod pertinet interrogatio. **Teren.** in **Phor.** nūqd memini nisti? **Idem**, nunqd subolet? **Ne** aut̄ prohibentis teste **Serui** imperatiuo iungitur, sed ita dicit **Priscia**, de eo, ne cū dehortandū est, indicatiuo non ad iungitur sed imperatiuo, ut **Virg.** in vi. Tu ne cede malis sed contra audenti or ito. **Vel** optatiuo, ut **Teren.** in **Phor.** quod utinā ne phormioni id suade re in mentē incidisset. **Aur** subiunctiuo, ut idem in adel. ne dicā dolo. **aut** in finito, ut **Cice.** in inuecti. ne dici quidē opus est quāta diminutiōe ciuiū &c.

Ni subiunctiuo copulatur, ut **Teren.** in **And.** ni metuā patrem. **Virg.** in iii. **Ni** teneant currus. **NON** uero imperatiuo proprie adiungi non pōt, nisi in compositione, ut **noli**, aptissime aut̄ indicatiuo iungitur, uel subiunctiuo, uel optatiuo. **QU**ando proprie indicatiuo iungitur. **AN** q̄n cōstruitur cum uerbis dubitationis & inscientiæ querit subiunctiuum, ut nescio an pater meus uiuat. **Q̄n** uero construitur cū uerbis opinionis & scientiæ requirit indicatiuū, ut an malus est qui furetur. **Q̄uis** & licet recipiunt subiunctiua, ut licet uenias, quā uenires. **Virg.** **Q̄uis** elysios mirei græciā cāpos. **Q̄** quā aut̄ & si, tam & si, asciscunt sibi indicatiuū in principio maxime orationū, epistolarū librorū, alibi q̄ in principio possunt habere t̄a indicatiuū q̄ su biunctiuū. **Cor.** **Ta.** in uita **Agricolę**. **Et** quanq̄ primo statim beatissimi sęculi ortu, **Nerua** cæsar res olim dissociabiles miscuerit principatū ac libertatē. **Idem**. **Quanq̄** prospera pugna terruerit incolas. **Et** luue. **Saty.** vi. **Sed** quāq̄ in magnis opibus plumaq̄ paterna. **Et** segmētatis dormisset paruula cunis. **De** & **si** **Corn.** **Ta.** de uita **Agricolę**. **Cōiuges**, sororesq̄ & si hostilē libidinē effugiāt, noie amicorū, atq̄ hospitū polluant. **Cice.** pri. tu scula. **Illud** nunc uideō, ut deū noris, & si eius ignores & locū & factē. **Hirtius** de bello gallico **Cæsaris**. **Hunc** & si augurē prius factū quā **Italiā** attingeret in itinere audierit. **Lactan.** in princi. libri **Quanq̄** cū subiunctiuo con iuxit lib. pri. diui. institū. dicens. quanq̄ libro primo religiones deorū falsas esse monstrauerim. **DVM** modo recipit subiunctiuū, ut dūmodo uenias. **POST** q̄ si iūctim accipitur indicatiuū posci, ut est apud **Virg.** **Postquā** res **Asiæ** priamīq̄ euertere gentem **Immeritā** uisum superis. **Coniunctiuum** autem uult quando secernitur, ut postquam uisum fuisset factum est.

Anteq̄ uero contrariō in oculo iunctū requirit subiunctiū sic, ueluti an
 teq̄ ueniles, disiunctū aut̄ indicatiū uult, ut apud Virg. Ante pudor q̄ te
 uisole. **Vt** tradit Lau. **Valla** hæc sex uoculę, uelut, ueluti, uti, quasi, tanq̄, ceū
 imaginē imitationēq̄ designant, nō plane ueritatē, & requirunt coniuncti
 uū, ut irasceris tanq̄ leo. i. tanq̄ esles leo, tu spumas uelut aper. i. tanq̄ ut ue
 lit aper esles, & sic de similibus. **Hæc** aut̄ tria sicut, sicuti, ut, innuunt simili
 tudinē & indicatiū requirunt. **Q.** si hoc præceptū immutabiliter uerū est
 ego sæpe abusus sum istis dictionibus. **Et** sacræ litteræ, dum em̄ dicitur, ecce
 ego mitto uos sicut agnos inter lupos, uelut dicēdum fuit, non em̄ sic dice
 10 bat Iesus, mitto uos sicut mitto agnos inter lupos, sed mitto uos uelut agni
 essetis. **Et** sæpe alibi. **Quasi** nuncq̄ latine pro fere ponitur, ut & uti uis
 dentur conuenire generaliter cum omnibus superioribus. **Ceu** magis po
 etarū est, qua & **Plini**. & nōnulli alij utunt̄. **Aduerbia** comparatiua & su
 perlatiua quæ a præpositionibus ueniunt, ultra solitā constructionē com
 paratiui & superlatiui seruiūt etiā accusatiuo, ut **Cicero**. castra propius ur
 bem mouentur. **Cæsar** lib. viij. belli gallici. **Vercingentorix** cū ad suos redi
 isset prodicionis insimulatus est, q̄ castra propius romanos mouisset. **Et** ca
 pella **Martianus**, propior cum dō cōstruit lib. i. philo. **Hinc** luna quæ huic
 aeri propior est. **Item** proximus illū. sic **Cice**. proximus pompeii sedebā.
 20 **Et** **Salu** in lugur. proxime hispaniā **Mauri** sunt. **Item** & cum dō cōstruit.
Cice. ad **Marcel**. ut fratri tuo aut par aut proximus sim. **Salu**. proxima cars
 thagini loca. **Item** cū ablatō cum præpositione. **Sue**. **Proximū** a diis immor
 talibus. **Amplius** regit actiū & ablatiū, cum actiō, **Virg.** in. i. ene. **Noctē**
 nō amplius unā **Falle** dolo. cū ablatiuo. **Iuue**. in. vi. **Linguebat** comite an
 cilla nō amplius una. **Et** **cæsar** in. viij. belli gallici. Ita ut non aplius quattuor
 digitis ex terra emineret, & **Cic**. pro **Roscio** inquit, amplius nūmo petas.
Procul, instar præpositionū casui seruit, **Corne**. **Ta**. lā uentū procul ma
 ri quod hiberniam insulā spectat. **Q.** **Curtius**. **Vetusta** arbor haud procul
 muro ramos multa frōde uestitos uelut de industria regē tegētes obiecerat.
 30 **Plus** similiter gtm̄, actiū & ablatiū regit. cū gto ut plus uirium, plus ui
 ni &c. **Cum** actiō **Terē**. in heau. adduxit secū plus decē ancillas oneratas ue
 ste & auro. **Idē** in adel. plus quingētos colaphos infregit mihi. **Cū** ablatiuo.
Cic. ad **Plancū**. **Sed** nō plus duobus aut tribus mēsis deinde absuit a no
 stris. **Circiter** ut dicit **Nestus Fuscus** ad numerū referi, ut circiter horas decē
Circū ad locū ut circū theatrū, **Circa** tēporis est, ut circa Kalendas **Martias**.
Circiter tñ & ad tēpus & ad numerū, & ad locū referi interdū apud scripto
 res. **Et** cōstruit aliquādo cum actiō, **Cæsar** in commentariis. **Collis** (ins
 qu it) nascebatur aduersus huic, & contrarius passus circiter ducentos. **Item**
 cum genitiuo. **Idem**. flumis erat altitudo circiter pedū trium. **Et** cum abla
 40 tio. **Idem**. amissis circiter. xl. nauibus. **Idem**. diebus circiter quindecim.

CONTRA IMPRESSVRAM hymnorum meorum.

In hymno **Ambrosiano**. **Nunc** sancte nobis, flāmescat igne charitas nō
 flāma scāt, a flāma em̄, ut dicit **Diomedes** flāmesco uenit. **E** cōtrario in hym

no, somno refectis, legas lucis labascat munere. i. labās fiat, a labo. as. arc. nō
 labefcat, de quibus sæpe q̄situs sum, qm̄ hymni mei perperā sunt impressi
 in multis locis. Fui insuper nuper interrogatus de hymno. **Vt** queant laxis
 (quē aliqui ascribūt **Hieronymo**, alii ut ego olim audiui **Petrū longobardū**
 dū dicūt auctore) utrū **Liuione** an **luuione** in penul. saphico legendū sit, est
 em̄ p̄inax quorundā disputatio dū suus **Catholicon** & alii diuersa dicunt
 & cōtraria, ad hoc ego r̄ideo, q̄uis nec **liuio**, nec **luuio** usitate dicant, tutius
 tñ **luuione** legendū, siue a **lauo** siue a **luo**, qd̄ probāt **alluuiō**, **eluuio** uel **elu**
uies, **pluuio** uel **pluuies** &c. **Vt** ponat **luuio** pro **sorde**, & pro **cōpositis**, p̄ **al**
luuione & **eluuione**. **Liuiō** aut̄ si dicit̄ uenit a **liueo**. es. ere, qd̄ minus cōgru
 it sensui. Et postremo rōne carminis nō pōt stare **liuione**, q̄a prima est **lōga**,
 q̄ deberet esse **breuis** in hoc saphico, **luuioe** aut̄ primā corri. **Hymnū** **Salue**
te flores martyriū cōposuit Prudentius nō **Sedulius**, ut ego credidi. In hym
 no. **Festū** nūc celebre, in secūdo uersu lege, uictoris bene gloriā, boni em̄ ut
 ubiq; legit̄ rōne carminis non pōt stare. In hymno **Martyris Christi** de **sans**
cto Laurētio lege in primo uersu. **Cernua** uocis p̄ce iam rotūdus, nō uoce.
 In hymno de cōfessoribus. **Iste confessor**, lege in primo uersu, hoc die lætus
 meruit **superna**, nō **legas**, nec **hodie**, nec **secreta**, qm̄ **carmen** nō **patitur**.

ALIVD.

In epistola secūda ad **Corinthios** nō pseudoapostoli dicas, ut dicit **Val**
sa, sed **pseudapostoli**, ut sit una dictio. Ita enim apud grecos **ψευδο** **αποστολοι**
 nam **pseudo** (ut contra gr̄a matustas loquar) nihil est se solo, sed in cōpositiōe
 ut **pseudo** **propheta** **pseudo** **christus** &c. quia ut nos latini utimur i in cōm
 positione, ut **armiger** **primipilus** **dulciloquus**, ita **græci** utuntur o ut **disco**
phorus **protomartyr**, **Theophilus**, **Allophilus** &c. **ALIVD.**

Ultroneus, spōtaneus, erroneus, q̄uis nō legerim apud ueteres, nō tñ om
 nino dānanda existimo, qbus diuus **Hiero.** & alii ecclesiastici crebro utūt.
Hiero. li. ij. cōmentariorū in **Amos**. **Ultroneū** em̄ sacrificiū ad læticiā perti
 net qd̄ latine **epulū** possumus appellare. Idē dicit **ultroneas** **merces** **putere**.

NOTA BENE.

Quæsitus sum nuper a quodā fratre an ego paruissimus superlatiuo uti
 auderē, ut quidā posuerūt. Ad quod ego ita respōdi, q̄uis **Lucretius** **philo**
sophus & poeta dixerit paruissimus. **Vegetius** itē & **Boetius**, dicat itē **Cato**
sæpissimus, ego tñ nō facile ponerē, non q̄ ego non existimē latinū esse, qd̄
 aliquis illustis auctor posuerit, sed ad fugiendā affectationē, qua haud ullū
 aliud orationis genus scēdius est, usitatis em̄ tutius utimur, quæ autē rara
 apud auctores sunt, etiā si latina sint, fugienda tñ existimo, uel saltē non cre
 bro usurpāda, solū **Ciceronē** excipio, apud quē quicq̄ ego reperio est mi
 hi **regula sermonis**, atq; usitatū & elegans. Et ut primū de **Sallustio** loquar
 patre **historiarū**, & latinissimo, ille igitur contra aliorū usum dixit **famas** in
 plurali qd̄ ego nō rep̄bo, sed nolim multū uti. audi quæ **Seneca** de hoc di
 xerit (deridens quendā **Aruntii Salustia**, **historiicū** (quæ apud **Sallustii** **ra**
ra fuerūt, apud **Auruntii** crebra sunt & pene cōtinua, nec sine causa. **Sallus**

stius enim in illa incidebat, at **Arūtius** illa quæ rebat, **Vides** autē quid sequitur, ubi alicui uitii pro exemplo est. dixit **Sallustius** hyemantibus, **Arūti.** in i. lib. belli punicī ait, repente hyemauit tempestas, & alio loco cū dicere uellet frigidū annū fuisse, ait totus hyemauit annus, & alio loco. Inde sexaginta onerarias leues p̄ter militē & necessarias nauarū hyemātes aquilone misit, nō desinit omnibus locis hoc uerbū insulcire, quodā loco. **Sallustius** dicit equi boni famas petit. **Aruntius** nō tēperauit, quo minus primo statim libro poneret, ingētes esse famas de **Regulo**. Tandē concludit, talis est ratio omnīū qui nō casu errant, sed scientes uolentesq; hoc a magno animi malo oritur &c. in quibus quidem uerbis **Seneca** nihil aliud uult quā a licentis scriptorū cauendū esse, nec crebro usurpanda quæ rara sunt apud scriptores, hoc idem cōfirmat **Quintilia**. in pri. institū. nam etiā si potest uideri nihil peccare, qui utitur his uerbis quæ summi auctores tradiderūt, multū tamē refert non solū quid dixerint, sed etiā quid persuaserint. In decimo dicit de affectatione. accidit q; hi qui quicquid apud auctores summos repererunt, dicendi legem putant ut deteriora imitentur, id em̄ est facilius, ac si abunde similes putant si uitia magnorū consequantur, hæc ille. **Vnde** nec ego facile glōrias, tam & si **Apul.** & **Gelli.** dixerint, ut supra ostendi nec facile lucas & paces dixerim, licet his **Quidius** & **Horatius** usi sint, & hoc in soluta oratione. in carmine tñ non effugerē auctoritate & licentiā poetarū, q; multo liberiores in uerbis sunt q; oratores. **Q;** si in soluta oratione dixerim paces & lucas, nō erraui, q; **Sallustius** teste **Sergio** usus ē, sed dicā uti **Seneca** de noie famas dixit, ut modeste usurpen̄ licentiæ, nec oribus ab os fugerē in carmine, q; **Virgilius** posuit. At tñ ut supra dixi, licentiæ si nō uitādē omnino, raro tñ sunt usurpādē, ne pessimo affectatiōis uitio notemur, & illos antiquos si qd peccauerūt excusat auctoritas & uetustas, tu ex ignorātia, ut affectatione iudicaris peccare. Nam cū **Calpurnius** rhetor, ut est apud **Gel.** in x. quædā in **Graccho** emēdaret. Ita tandē hæc inq; admonui, nō ut **C. Graccho** uitio darē. **Dii** em̄ mentē meliorē mihi. **Nā** si quicq; in tā fortis faciēdiē uiro uitii uel erroris esse dici pōt, id om̄e & auctoritas eius exhaustit, & uetustas cōsumpsit, q; si hæc q; supra dixi de licentiis auctorū notent, excusabis **Laurentiū**. **Vallā** multis in locis, in qbus a recentioribus impugnat. **Nā** cū **Valla** plusq; semel prestei se loqui de usu nō abusu auctorū, illi si possunt unū auctorē contra hunc adducere, mox clamant turpiter errasse, nō consyderantes quæ modo pluribus dixi de abusu & licentiā scriptorū, non tñ ne ego quin interdū contra multorū usum loquar, quæ ego rephēndi in cōmētariis. **Q;** aliquotiens dixerit nō esse latinū contra **Antonium Raudensē**, ita em̄ in mendosis legitur libellis, sed nunc cū inuectiue eius cōtra **Antonii** emendatæ habeantur, dicit **Laurentius** aliquoties bene dici, licet raro apud **Ciceronem** reperiat, quare reuocatum esse uolo.

AD ALIUD quæsitum.

Prædecessor non credo latinū, quia nec p̄cedere dicimus, ut superflue præpositiones ita cōsuamus, hoc autē audituri q; mihi insensī sunt, qui sunt

multi, solū propter hoc, quia sūma diligētia nitor exquirere barbariē apud
 germanos, & corripo eorū barbarū sermonē, mox dicent, oh flagiciū sumū
 mū, ille nouus latinus (uti dicere solēt) redarguit uocabulū in iure canonis
 eo saepe positū, nesciētes nō solū a iure canonico nō esse petendā latinitatē,
 sed **Hiero.** etiā nō in iure canonico quod nōdū cōpositū fuit, sed in sancto
Paulo solocēsimos discussisse, dicit em lib. ij. cōmētariorū epistolæ ad Ephe
 sios. Nos quotiescūq; solocēsimos aut aliquid notamus, nō apostolū pulsa
 mus ut maleuoli criminant, sed magis apostoli assertores sumus, quod hes
 bræus ab hebreis absq; rhetorici nitore sermonis, & uerborū cōpositione,
 & eloquiū uenusta: e, nunq; ad fidē **Christi** totū mundū transducere ualuis
 set, nisi euangelisasset eū nō in sapiētia uerbi, sed in uirtute dei, sed ut reuers
 tar ad inceptū. Quō dicā latine: decessor. unde **Corne. Taci.** in uita **Agrico
 læ.** **Mutianus** nullum ad delectos agendos **Agricolā** integreq; ac strenue
 uersatū uicelime legionis tarde ad lacramētū transgressæ preposuit, ubi de
 cessor seditio se agere narrabatur.

AD ALIUD QVAESITVM.

Sto stesi, sisto stiti. ut dicit **Gell** lib. ij. ca. xiiij. præsto à sto præstitū, ut notū
 est & p̄stauī. unde **Paulus** iuriscōsul. ff. de neg. ge. l. at q. §. pe. Cōtra q; q; usu
 res quas præstauimus, uel quas ex nostra pecunia percipere potuimus quā
 in aliena negocia impendimus seruabimus negociorū gestorū iudicio. Re
 sto restiti uel restauī. **Proper.** lib. ij. elegi. **Mec** si post stygias aliquid restauer
 rit ignes. **Disto** distiti non distauī, quia cessat auctoritas quantū ego memi
 ni me legisse.

AD ALIUD QVAESITVM.

Quæris utrū uitiū & noctiū grōs plurales anoie uitis & noctis sonot
 uel c enunciare debeas. **De** noie uitiū respōdet **Apuleius** grāmaticus sono
 t ferri debere, ad differētiā nois uitiū, quod est a uitādo, hoc idē obseruari
 credo in grō noctiū ad differētiā nois noxiū inter q; in pnūciatiōe nulla eēt
 differētia. **Est** tamē hæc pulchra **Apuleij** regula. **T** sequētī luocali in sibilū
 pferri quasi sono s in latinis dūtaxat diētionibus, in pegrinis suo sono es
 ferri, ergo pronūciādo manet in græcis & alijs, ut **Antiochus**, æmathia, tia
 ria, necromātia, nā μαγεία mantia q; est diuinatio t habet, & sic de sibilibus.

AD ALIUD.

Quid sit **MET**ropolis q̄ris & metropolitanus, an a mēsurā ciuitatū ues
 niant, ut dicit **Isidorus** lib. viij. etymologiarū, & est repetitū dist. xx. ca. cles
 ros. **Dico** tibi, metropolis non dicit a mensura ciuitatū, ut supra allegauī,
 sed ex ui uocabuli est ciuitas matrīx uel mater ciuitatis uel urbis μητηρ em
 mater dicit, & polis urbs, est em mater aliāq; urbiū illius diocēsis & metro
 politanus, inde gubernator illius metropoleos apud ueteres metropolis di
 cebat urbs ex qua coloniæ deductę fuerūt, de qua sit mentio. ff. de offi. pro
 consu. nam & sic se habet & habuit metropolis ad **Coloniā**, ut mater ad si
 liam. **Metropoles** inquit **Suidas** dicūtur quęcūq; ciuitates **Colonia** deduc
 xerunt, latine matrīces dicte. **At** bone deus quæ est cōuenientia mēsuræ ci
 uitatis cum metropoli, nulla profeō directā quadratio. **Sed** dicēt aduers

sarii mei barbaræ & corruptæ linguæ amatores, nonne iterū grassat in sacras literas, sed nihil moueor illorū haubatibus, sacras em̄ literas humili filio & parū eleganti dicēdi gñe esse scriptas, & scribi debere testatur oīs literatorū coetus. **Cyprianus, Lactātius, Hiero, Augu.** nōne ille ultimus dicit, in dignū existimo, ut uerba diuini Oraculi sub regulis **Donati** restringam. **Et Hiero.** ad **Pamachiū**, ecclesiastica interpretatio etiā si habet eloquiū uenustatē dissimulare eā debet & fugere, ut nō ociosis phōrum scholis, paucisq; discipulis, sed uniuerso loquat̄ hoīm generi. **Et** adeo contēnit, ut interpretantes bībliā de græco ul' hebraico, ut significatē proprie, & fideliter ueritatē sensus exprimant, hi nō dubitat contēnere regulas & proprietatē latini sermonis & contra latinitatē loqui. **Nā** ut dimittā multas orōnes sacrarū literarū q̄s in cōmentariis nō aliter excusauī, **Hieronymū**q; earū interpretem, nisi quia imitatus sit græcos cōtra latinitatis obseruationē, nōne sanguis teste **Prisci.** in. v. ex cōmuni sensu grāmaticorū caret plurali, sed legimus in euāgelio **Ioānis**, qui nō ex sanguinibus, & in psalmo. l. libera me de sanguinibus deus **Itē** in psal. liiij. uiri sanguinū & dolosi, sup̄ hęc uerba dicit **Aug.** Expressit latinus interpret̄ uerbo minus latino proprietatē tñ ex græco, nam oēs nouimus latine nō dici sanguines, nec sanguina, sed sanguinē, tamen quia ita græcus posuit plurali numero nō sine causa, nisi quia hoc inueniunt in prima lingua hebræa. maluit potius interpret̄ minus latine aliquid dicere q̄ minus proprie, hęc ille. **Et Cassiodorus** eodē loco ita dicit sanguinibus, contra latinam quidē linguam numerus pluralis uidetur assumptus, sed quia hoc in græcis exemplaribus contēnētur, translator omnino laudandus est elegit em̄ aliquid contra artem seculariū ponere, q̄ a ueritate posita discrepare, minus ergo bene quidam irascuntur mihi, dum **Hieronymū** uirum disertissimū dixerim interdū non eleganter locutū, hic enim uides hęc ab eo, & aliis sciēter fieri, & ut fideliter transferat latinitatem sepe non curare ut supra dixi, & ego alibi bene dixi **Hieronymum** multum sui dissimilem in translatione, & minus elegantem quā in propriis & suis epistolis. **Atta** men translatio psalmorum eius non habetur, & utrum translatio noui instrumenti eius sit, dubitatur a multis, & doctissimis uiris.

AD ALIUD.

Geenna, sic enim apud græcos scribitur **γέεννα** sine aspiratione dicis accipi pro loco damnatorū, & quid proprie significet q̄ris, ad hoc tibi rñdeo ex **Hieronymo**, ille em̄ dicit in interpretatione hebraicorū nominū, est uallis gratuita. & libro sexto super **Jeremia**, dicit uallis filiorū ennon q̄ hebraice geēna dicit, subiacet siloe fontibus, & amoenitate sui quia locus irriguus est, populū prouocat ad luxuriā, quā idolorū cultus sequitur, hęc ille. **Ex** illa igitur luxuria cū sequatur idolorū cultus, sequitur & æterna damnatio,

inde transfertur ad damnationem perpetuam.

HEXASTICHON GEORGI HERMAN Cauffbeirens
 sis pro commentariis Bebelianis.
 Quem iuuat eloquiū campum peragrasse uirentem

Romani, & castè uerba latina loqui.

Huc ades & crebro docti & monumenta disertè

Vatis Bebelii pulcher ephebe legas.

Bebelii cupiens Latiam instaurare loquelam

Barbariem uanam reppulit usq; minax.

Dracones & omnes abyssi legendum in Psalmo. cxlviii.

Dracones p d media longa, nō tracones p t media breui.

AD PANTALIONEM LANCEOLVM VVIB

senburgensem. Henricus Bebelius.

Dicis tibi motā esse controuerfiā a barbaris quibusdam, qui in Psalmo
 cxlviii. tracones media breui & per t, nō dracones media lōga & p d legē-
 dum censent dicētes. Laudate dominū de terra tracones & oēs abyssi. Ego
 dico tibi oēs q̄ ita legūt somniare, alucinari & fœde errare, nulla necq; rōne
 neq; auctoritate recepta suffultos, sequunt̄ aut̄ Catholiconē q̄ ita dicit. Tra-
 co traconis meatus subterraneus. Vnde quidā. Terrarū tracones aialia di-
 co dracones, in Psalmo dicit̄ cōiter tracones penul. corre. Et idem. Et est dra-
 co tēplorū, anguis aquarū, serpēs terræ. Cui ego pariter respondeo, mirari
 me unde hæc deliramēta somniauerit, quō tam apte cōtra omniū illustriū
 doctorū expositionē, sacra scripturā corrūpere audeat, aut q̄ est ista impie-
 tas, ut tuo ingenio indulgeas alios seducere: atq; intollerabilibus erroribus
 implicare. Audiamus itaq; Aug. omniū Christianorū doctissimū, q̄ draco-
 nes legit p aialia, dicēs sup̄ isto uerbo. Dracones circa aquā uersant̄, de spelū-
 cis procedūt, ferunt̄ in aere, cōcitat̄ propter eos aer. Vnde ex istis uerbis pos-
 tes intelligere non esse uerū, q̄ Catholicon dicit dracones esse tēploz, sed
 potius aquosarū speluncarū. De abyssō idem Augu. Abyssi sunt speluncę
 aquarū latentū unde flumina, unde fontes procedunt, atq; omnis ista hu-
 mida natura aquarū simul cum mari. Et isto infimo aere abyssus uel abyss-
 si dicuntur. Vbi uiuunt dracones, & laudant deū, unde si sententiā Catholi-
 conis uera esset, tracones frustra poneretur, cum abyssi nomine omnes sub-
 terranei meatus contineantur. Audi & Calliodor: classicum Psalmorum
 interpretem eodem cum Augustino sentientem. Draco est sulcatus, quōuis
 in modum serpentis producta nimis corporea magnitudine, qui naturali
 feruore succensus, in remediū temperamenti aquosis speluncis inhabitat, q̄
 non humo repit, sed cum moueri placuerit uolitare narratur. Abyssorum
 uero considerata profunditas, uniuersos debet rationales ad laudes domi-
 ni concitare. Et respice ordinē dictionis. Quia unā substantiā de sensibilibus,
 alterā de insensibilibus posuit, ut dominus debeat omniū creaturarū uirtu-
 te laudare, hæc ille. Lēctiōi meæ suffragantur græci, qui ita legunt δρᾶς
 κόντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι. Sed q̄ Catholicon legit tracon traconis mediā
 breui, credo nec latinum, nec græcum, nec hebraicum esse, sed ab eo exco-
 gitatum. At lego apud græcos τραχών in genitiuo τραχῶνος trachon p ch
 & o longū, quia ω. i. o longū in genitiuo trachonos per lōgū o, ut supra. Et
 dicitur locus saxosus, quæ omnia sunt cōtra Catholiconē. Quis igit̄ nō sto

machetur cū ita sacras literas corrūpi cernat. Videturq; mihi eē impius pa-
rumq; fidei studiosus, q cū potest sacras literas nō uindicat ab iniuriā illite-
ratorū & eas cōtaminantiū. Solēt autē barbari dicere cum Catholicon, uel
alius similis alicuius erroris arguit, non scripsit ex se ipso, habuit aliū aucto-
rem, & quem tu forsan nescis imitatus est. Sed uides hic nō solū cōtra ethnī
corū ueruetiā sanctorū doctorū traditionē esse erratū. Vale & me ama,
nomineq; meo Valentinū elephantinū nunc duumuirū in urbe uestra, ut
audio saluū esse iubeas. Ex Tubinga.

DISPUTATIO CVM FRATRE THEOLOGO EX EPI

10 **Stola Bebelii ad Thomā Volphiū Argentinensem iuniore**
iuriconsultum, atq; præpositū Columbariensem.

Cū nuper in cōuentu, seu ut cū ipsis loquar monachis, capitulo generali
fratrū Augustinianorū post munus oratoriū ab uniueritate mihi iniūctū
quidā mecū theologus familiaris loqueretur, deuenimus tandē ad poeti-
cam, in qua me ille non reprehendendū censuit, unū tamē sibi displicere di-
xit, quoniā impie, ut uiderē faceremus nos poetę Christiani, qui cū habe-
remus stilū theologorū, sanctorū patrū & sacrā scripturā, quę iuxta patrē
Augustinū non est subiecta regulis. Donati, quę itē uenit & loquit ex ins-
titūto spiritus sancti, q; ex quilius & scdm obseruationē gentiliū & dāna-
20 torū loqui cōcupisceremus. Ad quod ego primū respondi nouā mihi uis-
deri & inusitatā theologorū dignitatē si solis illis barbare liceat loqui, mihi
uero uideri theologā inferuire debere pceptis grāmatices. Nā si latine q; s
uult philosophari & theologifare, ut ita loquar, quid stultius est q; linguā
qua uteris uelle corrūpere: et cōmittere ne intelligaris ab his apud quos lo-
queris, nemo em̄ intelliget eū qui pprietatē linguę non seruat, quā nemo
unq; sciēter, ut ego credo nō obseruauit. Priores insuper fuerunt gentiles,
græci & latini q; Christiani. Vnde illis etiā multo maiorē auctoritatē tribuē-
dam existimo, præsertim cum ex eorū tradiuione & obseruatione oīs poste-
ritas pendeat, & nū demū aliquis recte loquat, si ab illoꝝ usu & regulis nō
30 discrepet, nam insanū esse puto eū qui latinitatē cōfessus, cōsulto & de indu-
stria, nulla urgente causa, ab illis dissentit. Indoctū uero si hoc ignorantia se-
cerit, sed q; afflatu spiritus sancti theologos loqui dicis, aiebā, uti non nego
donū esse spūs sancti quicquid pro ueritate dicis, ita hæc uel alia uerba or-
nata uel inornata ab illo ingeri nescio, hoc tamē diuus Hiero. classicus scri-
ptor non uidet sentire, ad Desideriū suū scribēs. Aliud esse uatē, aliud inter-
pretem, ibi spiritū uentura p̄dicere, hic eruditionē & uerborū copiā, q; in-
telligat transferre, atq; idem inutiliter de ratione transferendī sacras literas
p̄ciperet si munere spiritus sancti id cōtingeret. Mouet me insuper qd Pau-
lus tuba euangelii se ip̄m hebraica & natia q; gr̄ca lingua expeditiorē te-
40 statur. Et idē testimonio eruditorū uirorū. Petro, Ioanne, & aliis multo dis-
sertior, elegātor, atq; eruditior est in silo, adeo ut eum sedisse ad pedes Gas-
malielis, atq; diligenter apud eundē incubuisse in sacras literas, nō etiā p̄se-
p̄fuerit, adiuueritq; eius inter apostolos eminentiā, subiunxit alter me scire

debere, si saltem aliquādo legerim **Augustinū**, **Hieron.**, **Cyprianū** & alios,
 scripturā sanctā esse simplici & ineleganti dicēdi genere & scriptā, & scribi
 debere. Dixi me non nescire, idq; plusq; uno in loco esse testatū, sed illi fans
 eti doctores, ut etiā alibi dixi in tot nouis christianorū ritibus, in tot nouis
 eorū ceremoniis fuisse coactos, ut pprie & significāter loquerent, neglexisse
 sæpe & in scribēdo & trāsferēdo culturæ latinitatē obseruatōes. Eorū tamē
 doctōrū (**Hieronimi**, s. **Augustini**, **Ambrosij**, **Leonis**, **Cypriani**, **Tertuliani**
Lactanti, & similiū) stilus est aureus, ut ita loquar & elegātissimus ad com
 parationem illorum qui nunc theologos se profitent. Illorū em̄ oratio est
 grauis, reuerenda & maiestatis plena, & simpliciter om̄ibus accessibilis, ut
 ait **Augu.** horū autē recentiorū, ut rustica & barbarica uel potius gallica &
Parrhiliensis, ut **Picus** mirandula uocat, ita nodosissimis & spinosissimis
 philosophorū & dialecticorū disciplinis implicita, ita iuolucris & enigma
 tis intricata, ut sphingos interpretatione uel **Delio** aliquo enarratore indig
 eret, qua in re sola est culpa dialectica, qua ut dicit **Hieron.** theologia opus
 non habet, illius ipsius inquā dialecticæ stilus cum sit barbarus, sicus, ieiun
 nus, protritius & distortus, atq; adeo obscurus (ut **Aristoteles** aliq; eloq̄n
 tissimus aliquādo gloriatu sit apud **Alexandrū** magnū physicā ab se editā
 tam neminē esse satis intellectu) facit, ut theologi illi qui speculatiui, ut ita
 loquar dicunt, cum sint maximi dialectici atq; philosophi, siant etiā & lo
 quantur barbare, inelegāter & obscurissime. Ad hoc ille. **Sunt** & hodie the
 ologi multi eloquētia & tersioribus literis etiā poetas puocantes, libere cō
 cedo dixi, nosco ego nōnullos, nosco item alios sūmos poetarū inimicos,
 qui cum sint barbari, & inuenisti, nihilominus cū publicas aliquādo cog
 untur habere oratiōes in corona literatorū sūmis conatibus laudicias, uer
 boses & elegantia uerborū confectatur, sed quia nulla unq; institutiōe rhe
 torica imbuti tortuosas faciūt & salebrosas, atq; incōcinnas orationes. Sed
 ut tibi ad institutū tuū respondeā pater reuerēde, sunt & theologi eloquen
 tes, hiq; plurimi. **Character** autē & stilus theologorū, ut uocāt speculatiuo
 rum, ut puta **Alberti** magni **Sueui**, **Thome**, **Scoti**, **Occam**, **Egidii** romani,
Alexandri de hales, **Holckot**, **Georgii** **Ariminensis**, & similiū est oīno pro
 tritus, & ab omni ueteris eloquētiæ umbra alienissimus, quem in eorū illi
 disputationibus & quæstionibus imitantur, sed ut intelligas dixi fauere me
 theologis, non possum probare immo satyrico remorsu **Hermolaū** **Bar**
barum alioqui doctū taxandū existimo, qui contra theologos teutonicos
 ita tāq; amarulenter ad **Ioanē Picū** inuehitur, dicens. nec enim inter aucto
 res latine linguæ numero germanos istos & teutonas, qui ne uiuentes qdē
 uiuebāt, nedū ut extintū uiuant, aut si uiuūt, uiuūt in poenā & cōtumeliā.
 appellantur em̄ uulgo fordidi, rudes, inculti, barbari. hec ille. **Ego** uero nō
 usq; quaq; quero & exigo in theologia (ubi est summa grauitas, castitas &
 ueritas) fucarū illū & lepidū sermonē nō pictorata uerba, sed rerum dicens
 darum maiestare, quæ suo decore contenta, spernit externos cincinnos &
 calamistros, hoc unum tamē me male habet, quod adeo obscure loquatur

contra ueterū theologorū morem, hi enim significāter, & simpliciter, atq;
uenuste loquuntur, quos ego cum delectatione lego, & quos utinam recē
tiores nostri theologi imitarentur. quod si facerent, non adeo obscurarent
ueritatem theologicā, suis illis minutis quæstionibus, & morosis, inextrica
cabilibusq; nodis, ut saltem ueri latini intelligerent, quod cōtra faciunt, cō
tra Hieronymū, Cyprianum & alios, nam & Augu. dicit. Modus ipse dicē
di quo sancta scriptura contextitur, quam omnibus accessibilis, quasi ami
cus familiaris sine fūco ad cor loquitur indoctorū atq; doctorum. Et adeo
apertus teste Hieron. ut non ociosis philosophorū scholis, paucisq; discipu
lis, sed uniuerso loquatur hominū generi. Ideoq; & Seneca dicit ad Lucil.
10 episto. xlix. Veritatis simplex est oratio, ideoq; illā implicari non oportet,
nec enim quicquā minus cōuenit q̄; subdola ista caliditas scilicet dialecti
corum, huius igitur totius rei causa est. q̄; recentiores theologi tam obscur
re loquuntur nimia dialectica & philosophia, Respondebat mihi theolos
gus philosophiā esse patronam uel adiutricem theologiæ & necessariam, q̄;
hæreses quæcūq; unq; emerfæ fuerint, sopitas esse constet argutiis istis dia
lecticis atq; philosophicis, & solo philosophiæ patrocinio posse defendi fide
dem christianam. Cui ego. non ita existimo pater sancte, quinimmo philo
sophiam seminarium esse credo omnis hæreticæ prauitatis. abuentiū uos
10 lo iniquitate. quis enim unq; audiuit, uel poetā uel oratorem, uel aliū præ
ter summū philosophū aliquam excitasse hæresim: quin potius quicquid
hæresis unq; fuit, ex philosophorū dogmatibus, atq; philosophiæ fontibus
emanauisse cōperimus, adeo ut salubriter ap̄tus admonuerit christi fideles
dicens. Videte ne quis uos decipiat per philosophiā, & inanē seductionem
sec̄m traditionem hominū, sed̄m elementa huius mundi, & non sec̄m
Christum, quia in ip̄o inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.
Apostoli igitur & apostolorū imitatores Hieronymus, Ambrosius, aliicq;
theologi antiqui, qui mūri & columnæ ecclesiæ prædicantur, in extirpādis
hæresibus philosophiā nō sunt usi, illius potius expugnatores fuerunt, qui
30 si sine philosophiā omnes per omnem terrarū orbem hæreses confutauer
runt, atq; damnauerunt, & uos cum uestra philosophiā non potestis, nulli
dubium, illos sine philosophiā uobis multo esse superiores, atq; magis imi
tandos. Quod cum dixissem, cōmouebatur frater ille, est enim ut scis genus
hominum difficile, & argui impatiens. Q; cum sensissem, boni consule dix
xi pater bone, hæc quæ dixi non affirmandi, sed disputandi gratiā differui,
uos insuper ipsi non negatis uestrā scripturā non esse eleganter scriptā, nec
etiam debere scribi præcipitis, q̄; dixi philosophiā esse adiutricem hereseos,
ita mihi uidetur, non dixi in uituperationē, uel theologiæ, uel philosophiæ
quoniam illis sicut aliis rebus, utimur uel ad salutem, uel ad perniciem, nā
40 ut Ouidius inquit lib. ij. tristium.

Igne quid utilius: si quis tamen urere tecta

Comparat, audaces instruit igne manus.

Eripit interdum, modo dat medicina salutem.

Quæq; iuuet monstrat, quæq; sit herba nocens.

Et cætera in ipsa epistola require.

EXCVSATIO EBZELII q̄ Iustinianū taxauit, ex epistola sua ad **Ydalicū Zaliū** iuriconsultū **Friburgensem**.

Ad Iustinianū postremo ueniā, quem optime de ciuili prudētia meritū barbaro & gothico noie deonestari egerrime dicis te ferre, fateor me plane multa quodā seruore adoleſcētis, & etatis uitio emisisse, quæ si nunc mihi essent edenda, intelligerent omnes hoies nullius me rei maiorē habere rationē q̄ modestie, nō q̄ ipse aut mea temeritate opinioneue ductus, uel false dixerim Iustinianas leges barbaro sילו scriptas, nosti em̄ optime hoc an te me sentire **Philelphū** & **Vallā**, quorū auctoritate fretus, putauī cōtra rationē esse rationē querere. **Dixerūt** & alii, quos dum in trāquillitate nō nominauī, inhumanissimū existimaui deducere in contentionē. **Ego** autē ut ex animi sentētia loquar. Credo Iustinianū principē fuisse iustissimū, & nō minus legibus serēdis & domi q̄ militie, et in armis p̄clarū, atq; cūctis seculū uenerabile, sed latinitate inculta, atq; an̄ iaudita elegātissimis legib⁹, iuriscōsultis plane dissimilimū fuisse, quorū uoluminū cassatione, atq; sup̄sitione uti tranquillitati studioq; & fragilitati mortalitū esse cōsultū saluberrime uolo, ita terq; latinitati non mediocre factā iniuriā. **Q**, autē ad barbariem Iustiniano nihil imputandū existimas, qm̄ ipse nihil scripserit, nō recipio hāc excusationē, qm̄ nisi ipse iussisset, leges nō essent, sed eo p̄side auctore, & mādatore, promulgatæ sunt, ex hoc mihi perinde habet, ac si manu sua scripserit. Immo maiori ueniā dignāus, si ipse scripserit, ita em̄ non uoluntas, sed uirū & eruditionis tenuitas accusaret, dū uero nō disertis, sed semilatinis cōmisisit uidei inde nōnullā cōtraxisse culpā, sed quæ reperiret ea tempestate. **Propterea** non eius, sed tēporū culpa & iniuria erit, q̄ em̄ eo tēpore locutus sit incorrupte repertus est nemo. Inde bonus ille princeps reipūb. Christianę solicitus & fidelis administrator nō erat accusandus, sed tēporū illorū cōmune dicendū uitiū & barbaries, quæ linguę etiā latinæ artificem & parentē **Romā** eodē squalore deturpauerat, sed utinā nostra tēpestate legulei & glossatores quos scribentes dicūt **Baldū** puto & **Bartholū**, **Cinū**, **Dinum**, **Angelū** cum **Azone**, & similes (quos acerbissime insectatur **Philelphus**) loquerentī. Iustinianarū legū latinitate, sed in peius res elapsa ē, parce uera dicēdī. **Horū** em̄ dicēdī gen⁹ adeo degenerauit, nō solū a priscis iuriscōsultis, uerum etiā a Iustiniano, ut **Domicio**, **Vlpiano**, **Paulo** & æqualibus peregrina lingua, insolitisq; uersutis uti existimaretur. **Nam** adeo mutata sunt uerba, adeo leges distractæ, per tot horum, ut cura eis loquar restrictiones, ampliaciones & limitationes, adeo etiā retorquentur, tanq̄ a uictoribus in captiuos sensus, adeo in diuersas sententias, & sibīipsis contrarias, tanq̄ coriū a futore producunt, & distrahuntur, ut nec Iustinianus suas admitteret, nec se tot stropharū auctorem esse sustineret. **Sed** nouit prudentissimus princeps quodā mentis uaticinio, peruersam mortalium ambitionem, & qui ut ingeniosi & prudentes existimarentur, aut nomē suū imor-

talitati cōsecrarent, futuros plurimos, qui (quod solius eē uoluit principis) leges & principalia oracula, p̄ suo ingenio, atq; uolūtate interpretari, restrin- gere, ampliare, sūma audacia essent conaturi, quare saluberrime, atq; uilif- sime sancitū esse uoluit. C. de uere. iu. enu. ut scis. ut nullis iuris peritis in pos- siterū liceret eis legibus cōmētarios applicare, & uerbositate codicis cōpen- diū cōfundere, quēadmodū & in antiquioribus tēporibus factū est, cū per cōtrarias interpretantiū sentētias totū ius pene conturbatū est, qui autē uocē principis cōtēpserit, falsitatis reus cōstitueret, uoluminaq; eius oīno corrū- perentur, sed phdolor hęc nō obseruant. Creuerūt glossatoꝝ cōmentaria sup̄ oēs cōstitutiōes. & contra dirā principis interminationē, nec ullus finis est sperādus, nisi sacratissimus & Christianissimus Cēsar & impator noster semp̄ Augustus Maximilianus sua incredibili prudētia, diuinisq; oraculis tot cōmētaria sup̄primat, uerbositatēq; obscurissimā, atq; nodosissimā ī cō- pendū & declarationē reducat. Vale & ꝑquo seras aio me tecū in his re- bus iocari, in quibus plus sententiā tuam prouocare studui, q̄ quicq; in glossatoꝝ acerbis dicere, qui suo more faciant, ego meo uiuā. iterū Vale Tubingæ quinto Idus Februarias. M. CCCC VI

EXCVSATIO SVPER opinione de Hieronymo & Au- gustino habita, & defensio Lactantiū ex epistola Bebelii ad Marcū fabri carthusiensē Treuerensē.

Indignaris primū q̄ Hieronymū & Augustinū uerbis aliquādo de tri- uio assumptis usos esse, dicā, sed nō irascere mihi, si tibi ueritas cōstaret, aut amica esset, si eos ipsos de se hoc testatos esse scires. Veneror ego, laudo & admiror Augustinū & Hieronymū, nō tamē adeo addictus sum eis, ut in omnibus elegantia dīctōis sectatibus imitādos existimē, adeo ut amico Socrate magis amica esse debeat ueritas. Stomacharis item q̄ Senecā Chri- stianissimū philosophū, atq; Lactantiū Christianissimū uocitē. De Seneca respondebo. neminē scio ex philosophis, qui doctrina sua p̄pius ad Chris- tianam fidē accesserit q̄ Seneca. Vnde in Catalogū Christianorū scripto- rum est a diuo Hiero. ascriptus, quare inter philosophos est mihi Christianis- sissimus, sicut inter æthiopes ē etiā albus & albusissimus, quēadmodū & Sa- lustius dicit Mare ponticū dulcius esse q̄ cætera maria, cū nullū dulce sit, philosophi insup̄ noīe intelligo ethnicū & gentile, & nō baptisatū, inter q̄s eminere & pxime accessisse ad fidē christi uisus est Seneca, q̄ autē Lactantiū christianissimū uocauerim nescio, Christianū tñ Ciceronē sæpe & merito appellauī, q̄ si dixerim christianissimū nō peccaui. Est em̄ christianissimus & de fide christiana meritissimus, q̄ in sūma christianorū p̄secutiōe uanos gentiliū errores nō tam audēter, q̄ foeliciter cōsultauit, destruxit, & dānauit sed q̄ in multis errauit, hoc nō minuit eius fidē & sanctitatē, nec est hæretic- us cēsendus, dūmodo p̄ suo ingenio credidit se pie, & religiose credere, nō em̄ adhuc determinatū fuit p̄ ecclēsiā catholicā quid credendū esset in his quibus ipse errauit, q̄ si oēs essent heretici, qui errore aliquo in fide labora- uerunt, inultos sanctos de cœlis auferres, q̄re fatuus est & indoctus calūnia

tor, qui hūc tanq̄ hæreticū dānat, quod nec Hiero. nec Aug. nec ullus san-
 ctōrū patrū fecit. Immo hominē maxime laudauerūt præter errores, q̄bus
 nō ferociter insultauerūt, sed humanissime cōpassi sunt. ut ita loquar, q̄ tu
 affers Antonii Raudensem & Ioannē Palziū monachos qui cōtra Lactā-
 tium scripserint, nihil probas, desine ineptire cum istis hoibus. Indigni em̄
 sunt ut tanto uiro calceos exuerent, & minus idonei qui hunc pro meritis
 laudare possent, sed reprehensioe dignissimi q̄ rephēdere conent̄. Attamē
 Antonii Raudensem om̄is eruditorū schola iam diu explosit, & præter cæ-
 teros Philelphus grauiteri, & breuissime. Quid Ioannes Palzius scripserit
 nescio, non credo tamē hominē mihi notū pro sua singulari prudentia, &
 bonitate in tantā descendere impudentiā, & temeritatē, ut Lactantium uitu
 peret, q̄ si fecerit, sentiet omniū eruditorū irā, & calamū in se cōmotū. Va-
 le atq; Lactantiū mecū studiosissime pro fide Christi olim pugnātē, atq; la-
 borantem uenerare, & lauda, quod & ordini & modestie tuę congruit ma-
 xime, Tubinga. M. D. VI.

IN LAUDEM LACTANTII, BEBELIVS.

Hic qui priscorum sectas Lactantius omnes
 Arguit & carpit quæ docuere sopher.

Huius ab ore fluit latialis suada loquelę
 Christicolę uocitāt quem Cicerona suum.

Par decus eloquij nec fas sperare nepotes
 Quos fouet alma fides, fouet & ante uiros.

IDEM CONTRA ANTONIUM Raudensem Monachum
 Lactantio mastiga, hoc est calūniatorē Lactantię.

Tu qui Lactanti carpis doctissima scripta
 Antoni indocto barbaricoq; stilo.

Hoc tua te nunq̄ docuit confessio, samam
 Alterius nigra commaculare nota.

Pfallere debebas Davidis amabile carmen
 Et miserere mei uox tua rauca sonet.

At si sic placuit nomen quesisse perenne
 Hæc tibi posteritas hæc monumenta dabit

Vt flauam contra tendas sus ipse Mineruam,
 Ipater elleboro & ablue sepe caput.

DE OFFICIIS ET MAGISTRATIBVS sub principi-
 bus nostris, & in ueteri instrumēto quomodo lati-
 ne uel grece noient̄, Henricus Bebelius.

Utorū olim discipulorū precibus efflagitatus sum, ut describerē
 q̄bus noibus latine nominarent̄ officia & magistratus sub princi-
 pibus nostris, uti ante fecissem de magistratibus Roma. Ego itaq;
 eorū p̄cibus condescendens, inuestigauit diligēter quō latine uel græce no-
 minarē illos qui a nobis iam barbaris noibus appellarent̄, atq; literis man-
 dans ad calcographū misi, sed pro hominū fidē literæ seu incuria, seu per-

fidia tabellariorū sunt intercepte, quo minus ad illū puenirēt, nec apud me mansit exemplar. Nunc vero rursus postulatus ab aliquibus, collegi pauca quædā quæ memoria suggerebat, nō quæ diligētia conquisserim. Sunt autē hæc. **REX**. est nomē antiquissimū principatus apud omnes fere nationes. De **Cæsare Augusto** & imperatore alibi dixi. **Dux** vero comes, baro, eques auratus, nobilis, ut sint nomina dignitatis apud ueteres inauditū fuit, hi potuerunt dici **Reguli**, sed quoniā latina sunt uocabula & magistratū sæpius mutata sint nomina, ut ostendit in apologia **Cæsaris** cōtra **Leonhartū Iustinianū**, non temere illa dānabo. **Vicarii** autē regulorū in ueteri instrumento **Subreguli** dicuntur uocabulo uix alibi usitato. **Marchio** autē & si uocabulū germanicū, a latinis tamē recentibus receptū, talis græce dicitur **demarchus**, si credimus **Georgio Vallæ**. Est autē **demarchus** ex ui nominis, populi princeps, de quo fit mentio apud **Plautū** in **gurguli**. sic ut & **comarchus** qui latine dici potest uillæ uel pagi dominus, quæ **Georgius Valla** nūc comitem uulgo dici existimat. **Lantgraffius** oīno barbarū, ut supra dixi. **Vicarii** vero latine dicuntur qui alicuius uice funguntur, ut **uicarius rectoris**, qui rectoris officio fungitur. **Vicarius Cæsaris** qui uicem **Cæsaris** agit, non autem latine dicimus locū tenens uel uice rector, uice dominus, uice præpositus, uice **Guardianus**. Nec latine dicimus, **exrex**, **exrector**, **exdecanus**, quo quidam utuntur, pro eo quod defunctus sit regia dignitate, rectoratu, decanatu, eiusque magistratus finis sit, nec item apud ueteres receptosque in eloquentia scriptores inuenimus excōsules, quales scribuntur fuisse **Boetius** & **Symachus**, **expretores**, **expraefecti**, **exsenatores**, **expatricii**, qui functi illo magistratu essent, iam quod munere uacarent. Illorū autē nominū usus inualuit tempore maxime **Augustini**, post **Calliodori**, **Sidonij**, **Apollinaris**, **Boetij**, & tum demū apud **Iustinianas** leges, quæ ut non recepta omnino existimamus apud caste loquentes, ita non omnino improbamus, aut exterminamus tantorum uirorū reuerentia moti. **Excuriatos** autē & **exterminatos** quibus utitur **Cicero** & **Varro**, duo magna luminaria linguæ latinæ, non sunt damanda, & sunt qui extra curiā, uel terminos missi sunt. **Habent** autē principes suos iudices cōsistoriales, quos barbare nominamus, ut **pōtifex summus dominos de Rotā**, qui latine dici possunt **publici iudices pōtificis**, uel **pontificalis cōsistorij**. **Cæsar** iudices & **assessores cameræ** qui sunt iudices publici imperij. **Rex Fraciæ** habet iudices parlamētij, quod uocabulū omnino barbarū ē, & latine dici possunt iudices publici regni **fraciæ**, ab **Ambrosio** cōsistoriani iudices dicuntur tales omnes. Est autem **Cōsistorij** um a consistendo dictū, locus in quo consultandi causa homines cōsistunt uocabulū non a ueteribus usitatū, sed tamen elegans quo **Ambrosius** & **Martia**. **Felix Capel** utuntur. atque etiā græci, uel pleraque alia ex latinis ad suā linguam trāstulerunt, quo utitur **Suidas** in collectaneis, atque ita scribit **ἡραλδιστοριον**. **HERaldus** uocabulū est omnino barbarū, de quo **Aeneas Silvius** in quadā epistola multa scribit, sed quæ nihil ad ueritatē facere uidentur, pro eo quod nec ab herouibus descendant heraldi, nec ullo unquam herouū ho-

nore dignati, uerū cum amplū hodie sit apud principes eorū officīū, modo latine dici possunt ſcēciales, modo caduceatores, ab indicendo bello, & pace denuncianda, modo designatores, uel ut alii malunt diſſignatores, q̄ publici principū & priuati erant, horū officīū erat uti nunc heraldorū, ut in ludis, in funeribus, & in conſeſſū magiſtratuū, atq; primorū, omnes pro dignitate meritis, & nobilitate loco ſuo diſponāt, ac ordine ſedere iubeant, talis hodie apud ſummū pontificē magiſter cerimoniarū dicitur, a diuo **Yō Miero.** in chronicis, a **Cassiodoro** in epiſtolis, & ab **Ammiano Marcellino** in hitoriis, græce **πρωτοκέρσιος** primicerius appellatur, & a græcis **πρωτοκέρσιος** protocerius, primicerius etiā eſt notarius principis & honore inter notarios primus, & non ſolū notariorū, uerū etiā aliarū dignitatum primus. **Diſſignatorum** meminit **Hora.** in epiſt. ad **Mecœnatē.** **Seneca** lib. vi. de beneficijs, & iuriſconſultū titulo. de his qui notan. in ſa. dicentes illos miniſterium non artem ludicrā exercere, ideoq; ignominioſos nō haberi. **DYNASTES** græce uocantur domini & reges. **Strabo** dicit dynaſtas reges uocari, q̄ plurimū poſſunt pollentq; & populo quo uelint aut uī aut p̄uaſione perducant, quo uocabulo uſus eſt **Cicero** & **Julius Ceſar.** Inde dyniſtia uis & principatus eſt dynaſtæ. **Ethnarcha** uel ethnarches græce dicitur præfectus gentis, qui a nobis magiſter prouinciæ uocatur, teuto. **landthoffmeiſter**, q̄ a francigenis hodie **baluius** dicitur minus latine. Eſt autē præfectus generale uocabulū ad omnes magiſtratus, qui a latinis pariter & græcis **perſico** uocabulo **στρατηγός**. id eſt ſatrapa dicit, præfecturā ipſam græci a **Perſis** ſumam uocant ſatrapia **στρατηγείαν**, & græce **στρατηγία** ſtrategiā. Strategi ſunt duces exercitus apud **Plautum** in gurgu. Sunt igitur uarij præfecti. **Præfecti** urbis quos barbære aduocatos uocant. **Præfecti** fabrorum, teuto. **vuerckmeiſter**, præfecti legionū, præfecti caſtrorū, præfecti palatii **hoffmeiſter**, præfecti piſcinarū, teuto. **ſeemeiſter**, quos noſtri lacuū magiſtros appellant. **Ammianus Marcellinus** decurionem pallatii dicit, quē nos præfectū palatii. Ita etiā dicimus præfectus uel decurio cubiculariorū, qui habet præmatum atq; præſt cubicularijs. Ita etiā præfectus uel decurio equitum qui præſt equitibus & nobilibus, qui & magiſter equitū & militiæ dici poteſt, quem noſtri barbære **marſchalcum** uocant. **Fræcigenę** **Conneſtabilem** uel magnum comeſtabulum. A decuriōe uenit decuria, hoc eſt officīū & magiſtratus decurionis, ut decuria cubiculariorū, de curia ſcribarum, decuria iudicum, & ſic de ſimilibus &c. Dicimus autem præfectus urbi uel urbis, præfectus equitibus uel equitum & ſimilia, ut dicit **Prifcia.** Erant & queſtores a pecunia publica conquirenda, hos barbære apud principes noſtros epiſcopos & abbates, modo camerarios, modo italice **camerengos**, modo ſiſcales, modo burſatores, modo reddituarios dicimus, & apud principem meum **Wuirtenbergenſem** ſcribę prouinciales dicuntur, hi queſtores aliquando tribuni & præfecti erarij ſunt appellati & a recentioribus referendarii. Sunt autem alii queſtores, de quibus ſupra ſuo loco diximus. **Eſt** queſtores candidatū fuerunt olim, de quibus ante nullā mentionē fecimus.

qui tales fuerunt (ut apud **Sueto**. habet) qui libris principibus in senatu legendis uocabantur. ut **Vlpia**. iuriscōsultus testat. ff. de officio quæstorū. **PRO**tochynei sunt apud principes præfecti canū, quos nos magistrōs uenatorū uocamus teur. legermeister τῶν πῶτος ἐμ̄ primus dicit̄, κυνηγῶσ καὶ κυνηγῆται id est uenator. **PRO**toieracarius præfectus uolucrū quæ uulgo falconarium uel magistrū falconū appellat̄ teuto. falckē meister oder den obersten falckner. ille em̄ præest uenatoribus ferentibus aut nutriētibus accipitres, p̄tos em̄ primus est, & ἰπάξ accipiter. Inde format̄ protoieracarius. **STR**atos pedarcha est curator necessariorum in exercitu & cōmeatū procurator.

10 **CAS**trophylaces sunt castrorū præfecti, sicut nemophylaces sunt nemorū custodes & p̄fecti. Item **TH**erophylaces ferarū custodes, quales hodie barbara & gallica uoce dicunt̄ a nostris forestariis, ut dixi in **lima** **M**ametracti. **IM**aginaris dicitur qui imagines impatoris portabat in expeditionibus, sicut **Scuterius** qui scutū. **V**estiaris qui principē uestit. **T**etrarcha de quo fit mentio in euāgelio **Luce** est, qui detinet partē quartā alicuius regni **TR**ierarchus qui græce trieris dicit̄, & de quo in **Daniele** mentio fit, est p̄fectus nauis triremis. **TOP**archia autē de qua dicit̄ pri. Macha. xij. est principatus loci. Sunt aduersitores apud **Plau.** in mustellaria quorū unicū erat ministeriū ire ad dominū foris prandētē, ac eū domū reducere comitariq̄.

20 Sunt & liminarchæ, hoc est liminis p̄fecti, cubiculiq̄ principis custodes. Hi & serui ad limina a quibusdā dicuntur, & atrienses & barbare ualuafores dicuntur. Apud iuriscōsultos uero. ff. de mune. & hono. liminarchæ ponuntur pro militibus q̄ imperij limitibus, atq̄ confinio p̄ficiunt, quos limitarchas dicere possumus. Et limitanei milites, hi & p̄sidiarij & stationarij & ordinarij milites dicunt̄, qui in limitibus, & in locis hostiū finitimis stationes agere solent, ad repētinas hostiū incursiōnes arcendas, agriq̄ limitanei p̄ eodē in. **C.** Iustiniani habent̄ lib. xij. alij legūt non liminarchæ sed limenarchæ, & capiunt pro iis qui locis maritimis p̄sunt unde traiectus est ad exteras nationes. **Limē** em̄ græce latine portus significat, hos alij limenophylacas quasi portuū custodes uocāt. & hi melius sentiūt, ne latina & græca cōmiscueamus. Magister scrinii apud **Sueto**. dicit̄ qui p̄fuit scrinio epistoliarum. Sic latine **Ab** epistolis uel a secretis dicit̄ qui p̄est epistolis & secretis principis scribēdis, qui uulgo secretarius & cancellarius nuncupat̄, & in ueteri sit frumento lib. ij. **Reg.** auricularius, ubi scriptū est, fecitq̄ eū **Dauid** auricularium a secreto. **Aliter** auricularius dicitur medicus qui curat aures, ut iuriscōsulti tradunt, de quo alias dixi. **A** manu siue a manibus dicunt̄ scribē q̄rum manu ad literas scribēdas principes uti solent, illi etiā amanuēses dicuntur peculiari prope uocabulo **Suetonij**, hi alias apud **Ciceronē** ad manum dicunt̄. **A** memoria serui erāt quorū officiū cōsistebat in suggerēdo principi res obeundas, & quæ essent agenda ad memoriā principis reuocādo. **A** pugione erant, qui pugionē principis gestabant. **A** libellis dicebant̄ q̄ supplicibus literis quas supplicationes appellant̄ principi deferēdis p̄gerāt. **A** cōmentariis qui cōmentarijs principis p̄gerat, de quo fit mētio lib. ij. **Reg.**

hic ab **A**sconio Pediano cōmentariensis dīctus est, sunt autē illi cōmentariē
 ses, qui in cōmentariū custodias referebāt, & uelut diariū custodiarū confis-
 ciebāt. Sic **A** studiis, qui studio principis intēdebāt, & tales erāt uiri eruditiss-
 simi poetæ & oratores, nō hoīes indocti quales hodie principibus p̄ficiunt
 plus idonei ad pecus custodiendū q̄ ad docendū principē. **A** pedibus quo-
 rū pedibus principes ad eundū utebant, hi etiā apud Martiale ad pedes dis-
 cūtur. **A** rationibus q̄ principi rationes cōficiabant. **A** batis qui præest mē-
 suris uel annonā mensuris diuidit. **A** caliculis qui præest caliculis & pocu-
 lis custodiendis. **A** punctis qui præest redditui aquariorū, ut est apud **Frōs-**
 tinū lib. ij. de aquæ ductibus. **A** uoluptatibus qui studiū habet cōquirendi
 dño nouas uoluptates, de quo apud Suetoniū in **Tiberio**. **A** responsis qui
 dat responsa noīe principis, aliter etiā accipitur. Erant & dulciarii qui cons-
 fectioes, ut ita loquar, principi præparabant. **S**tructores uero conuiuia &
 panē in frustula scindūt. **C**hironomus qui opsoniū in repositoriis secabat
 hoc est qui aues & cætera esculēta artificiose manibus diuidit. **P**rægustator
 qui prælibabat pocula & esculenta principis, ne uenenū in eis delitesceret.
Hęc sunt q̄ ex tēpore & uno die atulim⁹ de magistratibus principū, qm̄
 nō oīno q̄ prius uigilantiōri studio excogitauimus e memoria exciderūt,
 concessuri cæteris facultatem addendi, & eorum quæ male diximus emen-
 dat ionem. **V**ale bone lector

DIFFERENTIA INTER CAESAREM ET AVGV

stū & in. **C**. Iustiniāni in titulis **A**. Augustū significa-
 ri. & c. Cæsare, nō consulē, ut multi opinātur falso.

DOMINO AMBROSIO SALICETO PRAEPOSITO

& cancellario gymnasii nostri, imperialisq; consi-
 storii assessor, **H**enri. **B**ebel. **S. D.**

Q nihil mihi durū sit pro te subire p̄posite obseruādissime, credo tibi ha-
 ætenus ita exploratū fuisse, ut meā in te obseruantia, atq; studiū nō sit opus
 multis uerbis declarare. Ea de causa in posterū nō petitiōe sed mandato &
 impio utaris. In petitiōe autē **H**aringi **F**risii nō est opus mihi cōmendare ho-
 minē, qm̄ ex eo unūco mihi uir singulariter l̄atus haberi solet. qd̄ ex singu-
 lari studio rē petit a paucis aiaduersam, a nullo uero qd̄ ego scia explicatā.
Ego igit & tua & illius causa etiā cū discriminē famæ, id qd̄ sentio in mediū
 effundā, paratus ad oīa alia q̄ mādaueritis, sed si desiderio uestro non fuisse
 cero, nō uoluntatē, sed ingenii imbecillitatē accusare. Id autē a me querit qd̄
 discriminis habeat inter **A**ugustū & Cæsare apud quosdā historicos, panegy-
 ristas, atq; ip̄m etiā Iustiniānū in suo codice. **E**go qm̄ ea de re nihil ap̄d quen-
 q̄ legi, ut uolūtati uestræ obedirē, q̄stui a quodā iuriconsulto qd̄ ipse sentī-
 ret, is r̄debat. **A**n. **C**. Iustiniāni c. nō Cæsare, sed cōsulem significare. **C**ui ego
 oīno refragabar, qm̄ cōpertū habeo neminē esse in. **C**. Iustiniāni insertū, qui
 nō fuerit Cæsar, nec quēq; se consulē scripsisse a Cæsare **A**ulio absolute ut ita
 loquar, nisi enūmerādo suas res gestas magistratusq; uniuersos, p̄pterea qd̄
 nudū n omē sine impio cōsuli relinquebat post monarchiā Cæsarū, qui dū

& cui libuit consulatū dederūt & ademerūt, ad quē etiā aliqñ suos libertos
 & tonsores euererūt. Ego igit quod sentio, & qđ ex lectione historiarū ca
 pere possum, sine rituali atq; auctore promā. Illi meo iudicio, fuerūt & sunt
 habitī Cæsares & Augusti, qui S. P. Q. Ro. cōsensu & suffragio, uel interdū
 ab exercitū sunt electi in impatores, Cæsares quidē a Iulio Cæsare primo
 imperii occupatore, quasi adoptati in eā familiā q̄ imperare cōsuesset, rerū
 q; potiret. **AV** Gusti uero ab Octauiano Augusto, qui consensu populi fa
 ctus est imperator. Vnde etiā maius, amplius sanctiusq; nomē a senatu ac
 cepit. Augustus em locus, ut Pompeius testat sanctus est dictus, ab auiū ge
 10 stu uel gustu. Et Suetonius testat loca quoq; religiosa & in qbus augurato
 qđ cōsecratur augusta dici ab auctū, uel auiū gestu, gustuue. Inde Octauia
 nus nouo uocabulo dictus, qđ quasi diuinitus sit ad hunc honorē euectus,
 ois aut Augustus etiā Cæsar erat, sed nō ecōtrario. Ille aut Cæsar tantū fuit,
 qđ ex fauore & amicitia Cæsaris Augusti, aut rebus optime gestis ab Augu
 sto aut aliqñ ab exercitū obtinuit, ut in Cæsaris familiā & in consortē impe
 rii esset ascitus, & imperii futurus successor, & tū demū per mortē Augusti
 uel per cōsensum populi in imperatorē eligēdus. Aelius aut uerus primus
 ut dicit Spartianus Cæsaris tantū nomē accepit. Fuit aut hæc dr̄na Augu
 sti & Cæsaris nō dissimilis illi, qđ apud nos hodie est inter imperatorē uiuū.
 20 & Roma. regē electū, nisi qđ rex Roma. iam est rite electus, Cæsare aut non
 nisi cōsensu populi demū firmabat, ut mortuo Augusto illius nomen &
 imperiū uniuersum susciperet. Sed quare hæc ita sint, est p̄ter rationē ex me
 ro populi placito qui noīa magistratū, sicut aliarū rerū sepe mutauit, ex li
 bito & quodā tacito cōsensu, hæc ut tibi obsequer, & Haringo uiro cha
 riss, gratificarer ex tēpore exarauī, malens imperitiā meā detegere qđ uobis
 nō morē gerere, sis saluus cū Haringo, Sebastiano de Rottenhan nobili frā
 co oriētali, cæterisq; collegis tuis quibus me cōmenda, studiumq; meū pol
 licere. Ex Tubinga. x. Kal. Nouem. Anno. M. D. X.

AD eandem rem.

30 **LITERATISS. ET FACVNDISS. VIRO DO. HENRICO BE.**

Iustingensi poetę amico suo singulari Tubinge. Haringus Sinnama
 Frisius utriusq; iuris doctor, Imperialis cōsistorii assessor, S. D.

S. D. Et utriusq; hoīs sospitatē uirorū literatis, ago gratias immorta
 les, aliqñ habiturus qđ dubitationi meæ ad petitionē & scripta cōsultissimi
 uiri dñi Ambrosii præpositi respōdisti. Anteq; tñ tuæ per ipsum ad me de
 latae sunt l̄ræ, solutionē eiusmodi hesitatiōis apud Beneuenutū Imolensem
 inter legēdū in uita Philipporū reperi ubi Cæsare ab Augusto in hoc inqt
 differre. Q; is sit Cæsar qui a principe uel exercitū sit electus. Augustus ue
 40 ro quē senatus cōfirmauerat. Addit p̄terea oēm Augustū etiā Cæsare ap
 pellari, sed nō cōtra. Cuius sentētię in aliqbus tua astipulat. in aliqbus uero
 lōge ab eadē distat, tñ tuā existimo ueriorē. Certū est em Iulianū nō a sena
 tu, aut imperatore Augustū appellatū, sed existente ad huc Cōstantio in hu
 manis, atq; illo reuētē ab exercitū Augusti nomē assumpsisse, ut Pompos

ni. lætus testat. Legi etiã Gordianũ ab exercitu Imperatorẽ lectum & pluris
 mos alios. Illud qđ scribis iuriscōsultũ quendã c. in. C. Iustitiani nõ Cæsare
 sed consulẽ significare, aliquñ a nõ indoctis uiris habui. Tñ ualde mihi sicut
 & tibi ridiculũ uisum erat, qđ nusq̃ legi absolute legis cōdendę potestatẽ pe
 nes cōsules fuisse, sed Cæsares solos ante Augusti nomẽ adeptũ q̃ plurimos
 leges pmulgasse. Vnde absonũ iudico, qđ condendo legẽ eam dignitatẽ sibi
 Cæsares aut Augusti inscriberent, uelutj consulis, ratione, cuius ipsi solis
 huiusmodi facultas esset penitus interdicta, sicut in principio digestorũ titu
 lo de orig. iuris. l. ij. licet intueri. Vnde eius assertioni nõ credo, nisi historicũ
 aliquẽ authenticũ, qui hoc dicat demōstret. Tenebo itaq; tuã sententiã poe
 ta doctissime cum sis historiarũ peritissimus. Quo ad meliorem tu, ego uel
 quispiam alius inuenit. Vale diũ & me eodem quo ego te amore profes
 quere. Cupio em̃ tecum si præsentiã mea non possum, literis amicitiam cõ
 trahere. Ex Wangionũ urbe. vi Nouemb. M. D. K.

HENRICVS BEBELVS HIERONYMO EMSER GEORGII

ducis Saxoniz a secretis cõteraneo suo & Valẽtino Elephãtino

Vuifenburgensi patricio, uiroq; senatorio, S. D.

A multis sæculis uiri amicissimi agitata est quædã cõtrouersia inter grã
 matistas, sacerdotes item & sacrarũ literarũ traditores, qualis sit, debeatq;
 esse accentus & pronũciatio hebraicarũ dictionum quæ hincinde in bibliis
 sunt receptæ. Et dum hæctenus inter eos non conuenerit, nisi qđ maior pars
 non sine auctoritate credat ultimas earum acui debere. Ego tamẽ id nõ sen
 tiam & hæctenus (absit inuidia dictis) non parũ promouerim rem literariã
 latinã apud germanos, nolui & nunc meo studio, & diligentia deesse studis
 osis, atq; quid ipse senserim, uel proprio periculo nõ declarauim obscure, atq;
 uobis dicaui. Sed quæ potissimũ causa me mouerit, ut nobis inuicem igno
 tis, & tanto locorũ spacio disiunctis cõmuniter dicauerim, facile intelliget
 quicunq; secum reputauerit me eo esse in uos animo atq; studio, ut uel po
 sterioritã insinuare cupiam eam quã erga uos beneuolentiã, atq; amicitiam
 gero inconculse. Atq; ut tu Hieronymẽ apud Albim fluuiũ ueterem Sues
 uorum nostratiũ patriã, atq; Cheruscos, qui Albim olim incoluerunt di
 cente Claudiano. Albim liquere Cherusci, non contermini sueuorum finis
 bus quos nunc habemus, ut multi falso existimant. Ita tu Valentine apud
 Rheneñ, tuos meũ in rem literariã studiũ, atq; diligentia prædicetis. Valetẽ
 & Bebeliũ uestrum defendite, sed sicubi errauerit, nõ illius errori uestro pa
 trocinio, sed rei literariæ consulite. Nam & ipse etiã benemeritus censerẽ de
 bebo, si uel alios errore meo ad uere, beneq; sentiendum pellexero. Iterum
 ualete. Ex Zuifulda ultima die Maii. Anno M. D. XI.

AD EOSDEM IDEM DE amicitate Veris & Maii.

Scripsimus hæc uobis dum me piscosa Zuifulda

Continuit, uario tempore ut ante solet.

Tempore quo Maius uiridantes protulit herbas

Nomina tot florum cum uiolisq; rosas.

Quoq; comisyluæ & pomorū flore tumescunt
Quod dulces uario germine uestit agros.

Exherbantq; illos pulchre, facilesq; puellæ

Guttire tam resono sollicitante procos.

Et quo syluestres, o uulgas, amabile cuncta

Exhilaratis aues carmine perpetuo.

Et quo, quæ cunctas superas Philomela uolucres.

Corpore tam paruo, nocte dieq; canis.

Nunciat & pluuias præfago pectore tristis

Regulus, ac sepes quæq; pererrat auis,

Deniq; lætantur quo cuncta animantia terræ

O cur non semper gratia Veris ades?

DEPRONVNCIATIONE & accentu Hebraicarū dictio
num, quibus in sacris literis utimur cum
emendatione priorum dictorum.

10
20
30
40
Peruasum est multis apud germanos & præceptū immutabili lege obser
uandū, ut noīa hebraica apud latinos acuto in fine accētū proferant. Id illi
ex **Alexandro Gallo** acceperūt, qui dixit. **Omnis** barbara uox nō declinata
latine. **Accentū** super extremā seruabit acutū. **Q** si superius in noīe **Iosephus**
ex aliorū traditiōe in hoc cōsentire sim uisus, nūc autē cōtrarium affir
mo. **P**rimo q; tradāt etiā inter **Iudæos Rabi**, hoc ē magistri hebraice linguę
uerba apud illos, q; etiā declinationē nostrā respuūt accētū acuto in penul.
atq; etiā nōnunq; in antepenul. pferre debere. **Hæc** igit tradunt ex corū do
ctrina docti & sista accētū in penul. acuto, pferenda **Abel, Abisai, Bersabe,**
Engadi, Ephrata, Mathusalē, Ramatha, Phares &c. illa acui in antepenul. tra
dunt **Ionathan, Osanna, uel pouus osianna, Nabuchodonosor, Gomors**
rha, &c. **Sed** hæc siue ita sint, siue nō (ego enim illius linguę peritiā nullam
habeo) nō tñ ulimā acuemus in illis, quas dixi hebraicis dictiōibus. **Nam**
nos latini linguę hebraicę ignari & stridoris peregrini illius linguę insueti
ad matrē et fontē sermōis nostri recurrimus, hoc ē ad gręcā linguā, ex q; nō
ex hebraica declinatōes & accētus mutuamus. **Cū** **Iosephus** opinatissimus
& doctissimus hebręus (sicut & diuus **Hiero.** in expositiōe ep̄sarū **Pauli**) nō
improbauerit græcos, q; ad delectationē legentū noīa hebraica in suā des
clinationē & accentū traducere soleāt. **Si** igit licuit gręcis uariare literaturā
hebraicarū uocū, & in suā declinationē mutare, & in hoc recepti sint, a latinis
in multis, ut in noīe **Iesus, Iohannes, Saulus, Iudas, Iacobus**, atq; in aliis in
numerabilibus, cur non eos (dū in alijs oibus penē auctores habeamus, ut
puta hoīes doctissimos) & in accentibus sequamur, dū modo maneāt græ
ca: **Dū** autē latinā induūt togā, sã latine, pnūciabo. **P**ronūciado igit **Abraā,**
Adā, Iesse, Iacob, Sion, Thabor, Pharao, Seraphim, Cherubim, Bethleē, Hie
rusalem, Balaā, Dauid nō acuto accētū proferā in sine apud latinos. **Quia**
nullū nomē latinū nisi corruptū, uel differētię causa acuit ultimā. **Nō** gręce
quā illi ulimā grauāt maiorī ex parte in cōtextu oratiōis. Ita enim scribūt

ἄβραμ, ἀδάμ, σιών, ἀβωρ, ἰεσναί, ἰακώβ, βαλαάμ, ἰερουσαλὴμ, σαραφίμ,
 χερουβίμ, βυθλαίμ, δαβίδ. Sed uere loquēdi, de illis barbaris dicemus in
 certū esse illorū accentū. Si latinā assumāt declinationē mutabit̄ accentus.
 Ista autē si græca manserint, græce pronuciabīs, **H**elias, **M**aria, **E**lias, **A**b
 dias, **M**athathias, **O**zias, **Z**acharias, **M**essias, **B**arachias, **T**obias, **V**rias, **E**ze
 chias, **H**eremias, **I**osias. In his & silibus penul. acuit̄. Si autē latina esse uolue
 ris & latina declinatione inflectere, iam antepenul. acuet̄. nō penul. quę bre
 uis est, & quā sermo latinus acui nō patit̄ antepenul. longa existente. **D**e les
 sus nunc loquar. **S**unt qui apud nos ultimā acuant, propterea, q̄ uox bar
 bara & hebræa sit. Sed eorū iudiciū falsum est, q̄a hebræi non Iesus, sed les 10
 suah (sicut non Messias, sed messiah) dicunt. Iesus igitur trium syllabarum
 est & latinū, & acuitur in penul. Quod si græce pferre uolueris, dices ἰησοῦς
 Iesus ultima circūflexa. **D**ico autē triū syllabarū, p̄pterea q̄ i apud græcos
 nunq̄ consonans reperit̄. Sicut etiā dicimus Iudas ἰουδᾶς triū syllabarū, pe
 nul. tam apud græcos q̄ latinus acuta, ἰωσήφ Ioseph triū est syllabarū ultī
 ma acuta apud græcos. Sic ἰωνᾶς Ionas græce ultima circūflexa latine pe
 nul. acuta. Sic ἰωὴλ Moel latine penul. acuta, græce ultima grauata. Et sic dici
 mus græce ἰωὴλ. **M**ichael, **R**aphael, **I**srael latine punul. acuit̄, græce ultīma.
Et sic in ultima i non e ante l erit. Ita em̄ scribunt̄ μιχαὴλ, ραφαὴλ, ἰωραὴλ.
At **D**avid δαβὴλ, γαβριὴλ. **G**abriel græce ultima acuit̄, latine antepenul. 20
 quia q̄ penul. longa sit, nōdū cōpertū habeo. **P**rudētius tamē penul. in **G**a
 briel produxit, **G**abriel patris ex folio sedēq̄ rep̄te. q̄ si bene dixit̄, penul.
 acuitur pari ratione & in alijs, sed hęc & alia iudicio doctōrū cōmitto. **E**ua
 & **A**нна tam latine q̄ græce prima acuit̄. **S**ymeon græce ultima acuitur,
 latine antepenul. acuit̄. Sic em̄ scribit̄ συμειών. **S**imon uero latine & græce
 prima acuitur. sic em̄ scribitur, σίμων, in his duobus noibus ultima. pr̄ odu
 citur. **M**oses latine grīma acuitur, græce ultīma circūflectitur, & sic dicemus
Mosis μωσῆς uel **M**oyes dicimus, sic latine prima acuit̄, græce ultīma circū
 flectitur. Sic em̄ scribit̄, μωμοῖς. Inde quidā sacrarū literarū descriptores poe
 tæ errauerūt in quāritate syllabarū, dū primā in **M**oyes corripuerūt, quæ 30
 per ω longū scribitur, & secundā produxerūt. Et quoniā de accentibus no
 bis sermo est, fallunt̄ latini qui dicunt paraclitus. **I**acobus penultī. breui dū
 longa sit. Sic em̄ scribunt̄ παρακλῆτος ἰακωβος, ubi i penultī. in paraclitus
 apud nos in e longū conuertit̄. Sed græce pronuciando dicimus paraclitos
 & iacobos antepenul. acuta, sed nō latine sic pronuciādū intelligas. Est autē
 diligēt̄ omnibus studiosis obseruandū, id quod iam sæpe dixi, græca uo
 cabula dum in latinā transeunt̄ inflexionē, latinis accentibus proserēda. Si
 uero nulla, nec tēporis, nec literarū facta mutatiōe ad nos ueniūt, tūc serua
 re debere gręcū accētū. **S**ymoneis igit̄ **P**yroeis, **C**orydon, **A**rcades, **T**hesea,
Amaryllida, **T**egea, **N**emea, & silia penul. acuit̄, quibus breuis sit, & apud la 40
 tinos ante penl. acuit̄. **C**yclopas uero, arethusa, corinthos antepenul. acuit̄
 cum penul. longa sit, & apud latinos acuat̄. Qui uero dicūt heroas in ante
 penul. acui debere græce, cū latine penul. acuat̄. **I**tem **P**enelope græce, **I**tem

Aristoteles, Demosthenes acui penultimam contra nostram pronūciationem. Item Pentecoste ultimā debere acui græce cum penul. acuat. Ita descendunt se. Quis græce nunc proferamus nō heroas, sed hiroas, ἥρωας, non Penelope, sed pinelopi πινελόπη, non Aristoteles, Demosthenes, sed Aristotelis ἀριστοτέλης, Demosthenis δημοσθένης, non pentecoste, sed penticosti πεντικόστη. Fuisse tamē ueterū græcorū pronūciationē, qui κτα, ut nos e lōgum pronūciauerint. Sed cum is pronūciandi modus iam apud græcos desierit, eo usq; artē imitādā esse existimo, quosq; illustriū scriptorū auctōritas alienā cōsuetudinē non introduxerit. Sed ulterius quo ad pronūciationē

10 & scripturā aduerte, si bene uolumus pronūciare, & sequi duces & auctōres linguæ latinæ græcos, dicemus Emmaus triū syllabarū, nō emaus. Nā & græci ita scribunt ἐμμαος. Item Saul duarū, non unius syllabæ. Sic enim scribitur σαούλ diphthongo in ultima, ut unā syllabam cum prima facere non possit. Item Emmanuel duplici m ubi apud latinos penul. acuitur. Sic illi ἐμμανουήλ. A malec apud græcos scribitur sine aspiratione, sic ἐμαλλεε ultima grauata apud græcos magna ex parte in cōtextu oratiōis, ubi latine antepenul. acuius. Sic etiā Melchisedec ulti. acuitur μελχισεδεκ. Alleluia dictio est quinq; syllabarū, non quattuor, licet apud hebræos quorum dictio est dicatur esse quattuor, & tam apud græcos q̄ latinos penul. acuius sic enim scribitur apud græcos ἀλληλούια. Græci itē scribunt sabbaoth duplici b & ulti. acuta, sic σαββαώθ. Helisabet penul. acuit apud græcos & aspiratur, sic ἐλισαβητ. Verū ut me quoq; corrigā, cum hæc barbara apud græcos aliquādo in penul. aliquādo in ultima acuantur, uel grauent, maxime propter uerborū consequentiā, dicendū mihi uidei illa barbara apud græcos habere incertū accentū, & ideo propter hanc incertitudinē in cōtextu ne fiat spiritus suspensio sæpius grauari, nā & apud latinos teste Prisciano & Diomede, non habent certum accentū. Verū L auren. Valla, nec uult acui apud græcos, nec apud latinos, uerū apud latinos latino accentu proferri, eius uerba sunt. de hebræis nihil dicere habeo, nisi hoc unum me

20 mirari, cur plæraq; eorū cum uos tum græci accentu acuto in fine pronūciant, ego suadeo omnibus hebræis ubi ratio hebræa non cōstitit latinū accentū adhibere potius q̄, scdm̄ peruersam theopagitæ doctrinā, nec hebræe, nec græce, nec latine proferre. Impugnando igitur illā regulā Alexandri superius dictam dicemus barbara non acui, sed aut esse incertū accentū aut si uolumus non errare apud latinos latinū illis accentū dabimus, apud græcos etiā magna uariatio est, & quia incertus est illis accentus, ut uideatur grauamus plerūq; ad consequentiā. Quo ad declinationē autem Adā Abraā, David, Saul, Iacob, & aliorū omniū. Dicam ego ea uocabula esse indeclinabilia apud hebræos, ut testis est Iosephus, quem supra receptissimū testem citauī. Item apud græcos, qui dū declinare uolunt, faciunt Adamus, Abraamus, Iacobus, Saulus &c. Item apud latinos, nam ut dicit Prisci. lib. v. de octo partibus orationis, nomina barbara indeclinabilia non solū in am, sed in aliis quoq; terminatiōes nulla latina, uel græca declinatiōe sunt

moderanda, nisi transferantur in aliquā formā declinabilē. Latini igit non dicunt David dauidis, sed dauides dauidis si probe uolunt declinare, Non Abraā abraç, Adam adē, sed Adas adē, Abraas abraç, nisi uiolenter uelint facere declinationē inueterā, tam apud hebręos, q̄ latinos & gręcos.

CARMEN IOANNIS MYPHANTICI VVEIS

senhorensis in laudem Bebelii poetę

Si septem certant urbes de patria **Homeri**

Firmiter indigenam quaq̄ ferente suum.

Gręcia **Cecropios** celebri si laude **poetas**

Tollit & **Hesiodum**, **Callimachumq̄** colit.

Si uates iactat **latios** **Oenotria** tellus

Baptistam referens, **Virgiliumq̄** suum.

Bebelium merito bellatrix **Sueuia** laudat

Et quicquid late **teutonus** orbis habet.

Ille est **Germanam** qui fert super æthera gentem

Sueuigenas fortes, magnanimosq̄ probans.

Plurima quotidie ueterum monumenta pererrat

Affiduus studio nocte dieq̄ uacans.

Quicquid & a doctis scriptoribus undiq̄ radit

Teutonicis aptat laudibus & patrię.

Nunc ducis acta sui, nunc laudes **Maxmiliani**

Eloquio celebrat carminibusq̄ suis.

Nunc docet **historicos**, docte modo **Palladis** artes

Officio satagens sedulitate suo.

Vnde **Tubinga** uiget, totusq̄ **scholasticus** ordo

Proficit ingenuis artibus eloquii.

Regnabat **Latii** quondā sermonis egestas

Et noua crescebat undiq̄ barbaries.

Nostrates tulerat uictoria signa per urbes

Gothus & illius **Vandala** turba comes.

Et lolium lingue spargentes barbaralexim

Turbarunt falsis scripta latina tropis.

Nullus honor musis, reuerentiā nulla poetę

Mœstus erat posita flauus **Apollo** Iyra.

Nunc decus eloquii priscum **Bebelius** auctor

Rettulit, **Auloniam** restituitq̄ phrasim.

Agmine laurigero sociisq̄ iuuantibus atram

Barbariem penitus sustulit e medio.

Omne decus musis præconia summa poetę

Attulit & **Clario** gaudia læta deo.

Vix modo **Romani** germanos carmine uincunt

Roboris in tantum sacra poetę habet.

10

20

30

40

Saltibus in nostris blandissima turba sororum
Canibus & choreis exhilarata meat.
Teutona prata madent refluus heliconis ab undis
Et uirides syluas uirgo **D**iana colit.
Parua tamen superant ueteris uestigia linguæ
Quæ gothius rudibus liquerat ante scholis.
Turba sacerdotum quæ Galli numen adorat
Et nihil a Gallo nouit & esse putat.
Atq; rudes monachi qui barbara castra tuentes
Semper auent ueteri concrepitare lyra.
Et uetuli patres puerorum ludi magistri
Barbariem primo lacte bibere suam.
Iamq; suos simili tentant errore sequaces
Fallere commentis dogmatibusq; suis.
Hi sunt qui doctis maledicere uatibus audent
Et cunctis aliis quos sua uena beat.
Liuida uipereo spumant sua corda ueneno
Si cuiq; clarum nomen ab arte uenit.
Cunq; malis primum sint præceptoribus usi
Quod similis cunctos fascinat error amant.
Qantum quisq; sua præstat sublimius arte
Liuor edax tanto plus comitatur eum.
Fœlici comes inuidia est, semperq; manebit
Omnibus in rebus quotquot in orbe uigent.
Deturbant altas agitata tonitrua turres
Vastaq; terribili templa tremore petunt.
Tutior ima seges grauius quassantur aristæ
Seus hyperboreis cum furit auster aquis.
Piscibus insidias tentat piscator opimis
Auiceps dulcisonæ retia tendit aui.
Magnanimus miles cunctis ex hostibus unus
Obruitur multis pulchra puella procis.
Sic nihil excellens, nihil est laudabile tutum
Liuor edax semper prosperiora cupit.
Non sinit alterius famam consurgere spernit
Maiorem, nec uult sustinuisse parem.
Semper in illustres fertur supraq; ferendos
Non humili curat conditione uiros.
Nullus **T**ersiti male uult, nemo inuidet Iro
Ille q; indoctus, alter egenus erat.
Virgiliu m carpsit morsu mala lingua canino
Smyrnei uatis **X**oilus osor erat.
Inuidia **N**also patriis fuit exul ab oris.

Iulius inuidia cum Cicerone perit.
Cognita mors Senecæ cunctis quem serua Neronis
Ira necem fultit quam uelit ipse pati.
Quid multis hodie uix sicca morte peribunt
Si quos his similes docta Minerua fouet.
Hæc tamen in uiuos magis ingrassatur & instat
Post obitum doctos posthuma fama colit.
Non igitur mirum q̄ nondum munere functus
Vitæ Bebelius carpitur inuidia.
Nam quantum ingenio præstet uel nomine phœbi
Demonstrant uariis scripta resperfa libris.
Inuidet licet usq̄ rudes nil inde nocebunt
Cum sibi doctorum tota caterua fauet.
Laudis erit potius rabido liuore lacessi
Et criticis laus est displicuisse malis.
Vos tamen o mecum iuuenes certate parati
Cum uelit Ofor iners hunc lacerare uirum.
Vestro pro meritis doctori reddite grates
Et placito carmen dicite corde sequens.
Gaudeat & uiuat Bebelius omne per æuum
Et uiuat secum gloria fama decus.

FINIS.

Scias optime lector te obseruare debere castâ & tersam latinitatē, uocas
 bulisq̄ uti, quibus usi sunt ueteres, ut in hoc toto libro p̄scripsi, tūc cū scri-
 bis epistolas cū orare uolueris, & doctos alloqui, & multo maxime tūc cū
 aliquid prosa oratione, uel carmine uis transmittere ad posteritatē, qd̄ elo-
 quentiæ laudē mereri, atq̄ auribus, lectiōeq̄ eruditorū dignari debeat. **Ve**
rum cū uersaris in libris leguleiorū nostri tēporis, in theologia, dialectica,
medicâq̄, p̄felliōe, potes loqui cum ipsis uti fert cōsuetudo hodierna, q̄ reli-
cta ueterum elegātia, barbaris uerbis est referta. Sicut nec in totis nouis riti-
bus & cerimoniis possumus semp̄ elegāter & latine loqui de sacramentis,
de ceteris rebus ecclesiæ, in tot insup̄ nouis uersutiis, fraudibus, circūscripti-
onibus, aliis deniq̄ inuentionibus, tabelliones, scribe, notarij, p̄curatores, ad
uocati, cōmissarij, & copiste, ut cū barbaris loquar, sua instrumēta, formu-
las, actiōes, libellos, literas cōtractuū matrimonij, beneficiorū & hmōi latis-
ne & elegāter ubiq̄ formare, atq̄ instituire nō possunt, sed nec p̄pterea res
darguēdi in sua p̄felliōe, materia & cōsuetudine, q̄ mutari nō pōt, p̄pterea
q̄ plus cogunt caute q̄ cōgrue loq̄, uel scribere, quorū tñ̄ filius, ut ita dicā,
p̄terq̄ in suis literis est oino uitādus, tanq̄ barbarus. Hæc nota adolescēs
ne in talibus rebus elegātiâ fecutus, & clausulas necessarias p̄tergressus, dā
no & irrifui exponaris. Vale cādide lector, ualet em̄ in malā partē Inuis-
dus & Ofor, quē sua inuidia cōsumit, cum ipse nihil sciat uel didicerit, nisi
aliis maledicere.

APOLOGIA

APOLOGIA BEBELII CONTRA ADVERSARIUM, SV:

um atq; defensio quorundā locorū in Cōmentariis, &
quantitate syllabarū eiusdem. Additis pro-
bationibus ex Augustino, & grę-
cis quibusdam Poetis.

Et sua riferunt tempora Meoniden.

ΖΩΤΗΡΙΑΝ ΕΞ ΕΧΘΡΩΝ ΨΑΛΩΝ

Vniuersis Germaniæ literatis, & posteritati.
Salutem dicit Henri. Bebelius.

10

20

30

40

Riusq; ad aduersarii accusationes rñdeam, tecū cōmentabor o pos-
steritas. uniuersaq; Germanię literatorū cōcio. In multis hæcenus
(absit dictis liuor, sicut & ostētatio abest procul) exercuimus inge-
niū, & multa iā nobis opuscula sunt defudata, ut passim uidere licet, & bre-
uī plura uidebūtur (deo fauente) a nobis, aliqua poetice, aliqua historice, nō
nulla philosophice cōposita, ut nemo equus & bon⁹ iudex mihi iure igna-
uīā possit impingere, sed quæcūq; scripsi siue in latinæ linguę tētanda apud
Germanos instauracione, siue in historiis, aut utroq; scribendī genere, pro-
sa oratione, & carmine, quantū præstiterim, uestrū erit iudiciū, uos de me
iudicabitis, bene male ne egerim atq; scripserim. quocūq; aut animo acces-
perius, animus professio meus cupiuit bene facere Germaniæ, & bene insi-
tuere adolēscētīā in re literaria. Vos itaq; iudicabitis de ingenio meo & eru-
ditiōe, nec mihi laudibusue meis credetis, nec aduersarioꝝ i me iaculis mor-
uebimini, rerū nō personarū meritis iudicaturi. Proinde nō parū falli uidē-
tur, qui aduersarios suos cauillationibus & calūniis, furo uel mordacitate
cōuincere student, sine em felle, & extra omnē inuidiæ suspitionē, posteritas
de utroq; sententiā feret. qd cōtingit M. Catoni uiro clarissimo, cuius glorię
(ut auctor est Liuius) neq; pfuit quisq; laudādo, nec uituperādo nocuit, cū
utrūq; sūmis præditi fecerint ingenii, Cicero & Cæsar. Vnde nō minus ele-
gāter q̄ uere dicit diuus Hieronymus in cōmētariis ueteris instrumētī. Dñ
uiuimus, & in uale fragili cōtinemur, uident amicosq; pdesse studia, & nocere
æmulatorū obprobria. Postq; aut reuersa fuerit terra in terrā suā, & tā nos
q̄ scribimus q̄ eos qui de nobis iudicāt pallida mors subtraxerit, & alia ue-
nerit generatio, primisq; cadētibus foliis, uirēs silua succreuerit, tūc sine nō
minū dignitate, sola iudicant ingenia, nec cōsiderat qui lecturus est, siue ille
episcopus siue sit laicus, imperator & dñs, miles & seruus, aut purpura & se-
rico, aut uilissimo pāno faceat nō honorū diuersitate, sed operū merito iur-
dicabit hæc ille. Quæ cū ita sint, & ego nullius rei plusq; modestiæ rationē
habere cupiā, etiā taxatus & rephensus, id quod naturalis iuris bñficio con-
ceditur, & quod optime & iusta ratione possem, nō retaxabo aut remorde-
bo, sed refero omnia ad librā, & iudiciū posteritatis, literis & rerū meritis,

nō cōiūctis decertaturus, tamen si lis sit de paupere regno, & in qua succum-
 bere nō ducere turpe. **An** em̄ minor sit fama Prisciani & Serui doctissimo
 rum, ut mea fert opinio, apud latinos grammaticorum q̄ multa ignoras
 uerint, in q̄ multis errauerint, recentiores q̄ eos in multis taxauerint. **Q**
 si omnium sapiētū & eruditorū a cōdito curbe oīs fors fuerit, ut mlt̄a, nō oīa
 scisse dicāt, ut Columel, pdidit, quid mirū si ego errauero interdū, q̄ in or-
 dines literatorū nō nisi longissimo interuallo, si saltē mereor, cōnumerari
 debeo. **Quibus** aut̄ aduersarijs minus bñ scripsisse uideor, scribāt ipsi tātū
 quātū ego, p̄sa orōne, & carmine, in historijs & alijs rebus, & nō dubito,
 eos mecū sibi suorū laborū cōmiserationē, errorūq̄ ueniā petituros, aut si
 prexerint mihi cōtraire, ego eos tot uitiorū reos & obnoxios faciā, ad mi-
 nus q̄t ipsi me meorū. **Aut** q̄ fronte nō ignoscēt illi mihi q̄cūq̄ fuerint, si in
 multis carmibus interdū errauero, cū auctore **Horatio**, subscribete etiā **Hie**
 ro. operi lōgo fas sit obrepere somnū, cū ipsi in uno, alteroue disticho, aut
 tetrasticho Priscianū legere interdū cognoscant. **Sed** hortor uos o oīm ars-
 tium, p̄fessores, ut si quicq̄ durius statueritis uel dicere, uel scribere in poe-
 tas, memineritis prius uestræ imbecillitatis, humanæq̄ fragilitatis. **Q**, si &
 uos nō oīa noueritis q̄ titulus uesler p̄ferre uideatur, ut eo clemētius aliorū
 fragilitatis cōmiserascatis. **Ridiculū** em̄ est in primis & iniquissimū, ut in poe-
 tis sūmā consumationē exigatis, si uos ipsi uestris titulis & p̄fessionibus eru-
 ditione minime respōdeatis. **Irascor** autē illi, nescio cui, qui me insimulasse
 dicitur q̄ dissuaserim studiosis literas græcas, id em̄ nemo p̄bus & bonus
 de me dicere pōt, quas studiose colo, colāq̄ in futurū, quoniā linguæ latine
 in primis utiles iudicauī semp. **In** q̄bus & si, ut uerū fatear, sim tenuissime
 doctus, et uix primis rudimētis imbutus, multū tamē profui cum illis uere
 obseruationi latinitat̄is. **Hoc** tamē palā sum professus sepius, mihi nō prof-
 bari eos, qui ad imperitos, uel pueros scribētes tam crebro ad ostētationē,
 non ad declarationē inserunt latinis literis, & maxime carminibus, & eis-
 dem paucis græcū eloquiū, græcalq̄ orationes. **Mihi** suffragat̄ & auctōrita-
 tem tribuit, **Cicero** pri. offi. **Vt** em̄ (inquit) sermone eo uti debemus qui no-
 tus est nobis, ne, ut quidā græca uerba inculcātes, iure optime irrideamur.
Idem lib. pri. **Tuscula**. **Dicā** si potero latine, scis em̄ me græce loqui in lati-
 no sermone non plus solere q̄ in græco latine. **Et** **Iuena**. **Satyr**. vi. loq̄ns
 de mulieribus. **Nam** quid rancidius q̄ q̄ se nō putat ulla **Formosam**, nisi
 quæ de tusca græcula facta est. **De** **Sulmonensi** mera **Cecropis**, omnia græ-
 ce. **Cū** sit turpe magis nostris nescire latine. **Raro** em̄ **Virgiliū**, **Ouidiū**, **Ho**
 ratium, ceterosq̄ poetas paucis exceptis, uerba græca (nisi ad nos traducta)
 usurpasse uideo, **Contra** græculos uero, qui ita græcantur **Paulus** suardus
 raliter loquitur. **Nec** leuitatem illā, inquit, silentio inuoluere possum, nepe
 haud inuenies decem, ut ita dicam, uerba græce scripta in omnibus libris
Cicerōis, **Salustii**, **Liuii**, **Virgiliij**, **Ouidij**, cōplurimūq̄ aliorū, tam græca q̄ la-
 tina callentiū, isti uero græculi, ut sunt stulti & omnium uanissimi, nullas cō-
 dere literas, q̄bus græcū uersiculū quem solū uel audierint, uel exscripser

APOLOGIA

rini, non insererent. In de auctore **Porphirione** grāmatico. **Horatius** taxat & castigat eos, qui **Luciliū** ex hoc mirabant, q̄ inseruerit uerba græca carmini, cū id facere quisq̄ possit (p̄sertim nostra tēpestate in tāta puerbiorū, opusculorūq̄ græcorū copia) sicut **Pitholeon** rhodius qui h̄mōi epigrammata effusiuit magisq̄ scripsit. Et em̄ infirmitatis putat esse orationē latinā uerbis græcis fulcire. Addit **Porphirio**. **O** seri studiorū q̄ putatis difficile esse q̄d **Rhodio** **Pitholeōti** cōtigit, hic aut̄ perq̄ ridicularius admisit græca latinis. **Acron** nō dissistit. Dicit (in q̄) **Pitholeon** epigrammata ridicule scripsit se, in q̄bus græca uerba mixta erāt cū latinis. **Verba** **Horatii** sūt de **Lucilio**.

- 10 **At** magnum fecit q̄ uerbis græca latinis
 Miscuit, o seri studiorum, quid ne putetis
Difficile & mirum, **Rhodio** quod **Pitholeonti**
Contigit: at sermo lingua concinnus utraq̄
 Suauior, ut **Chio** nota si commixta **Phalerni** est.
 Cum uersus facias, te ipsum percunctor, an & cum
Dura tibi peragenda rei sit causa **Petilli**
Scilicet oblitus patriæq̄ patrisq̄ latini
Cum pedius causas exudar publicola, atq̄
Coruinus, patriis intermiscere petita

- 30 **Verba** foris malis **Canusini** more bilinguis
Atq̄ ego cum græcos facerem natus mare citra
Versiculos, uetuit me tali uoce **Quirinus**.

Fieri tamē potest, ut amicus amico epistolā scribens, eisdē literis imbuto & earundē rerū, sæpeq̄ occultarū cōscio, uariis ex causis græca, barbaraq̄ inferens, nō iure reprehendat. Et ut publice añ multos ānos ostēdi, nunq̄, placuit mihi sūmorū auctoritate uirorū, antiquariū & affectatus sermo, nouandiq̄ studiū, ut non secus ac pedagogus **Ennii** cū nutrice **Euandri** sorore **Ennii**, uel **Pacuuii** ancilla cōfabulari uideamur cū pueris, quod & hodie sentio, & multi pariter in literis cōsumatissimi, nouādi studiū, affectatio

30 nemq̄ in **Apuleio** sūmope detestant, & maxime inter mltos **Valla**, instauratā latinitatis auctor, q̄ cōtra **Raudēsem** scribit. **Quid** dicā de **Apuleio** in eo p̄sertim ope cuius nomē est de **Asino** aureo, cuius sermonē si quis imitetur, nō tam auree loqui q̄ nō nihil rudere uideat. **Ego** autē de hoīe mitius agendū existimo, eruditionēq̄ in eo sūmopere amplexandā, solā affectationem, nouandiq̄ studiū damnandū, sicut & **Salustius** maximus, elegātissimūsq̄ historicus & pater historiarū, taxatur a multis & maximis scriptoribus, atq̄ reprehenditur, non laudatur, ut quidā uolunt, ob nouādi studiū, antiquarumq̄ uocum amorem, id quod & epigramma hoc ostendit.

- Et uerba antiqui multum furate **Cathonis**
Crispe Iugurtinæ conditor historię.

40 **Læneus** Pompei libertus, ob id eū **Priscorū** **Cathonis**q̄ uerborū inersū ditillimū furē appellat. **Apud** **Gelli**. **Sene**. & alios tali uitio notat. **Sed** ut in sūtuū meū p̄sequar. **huitus** nunc res grāmaticas resumō, quibus iam diū

renunciaui, nisi q̄ interdū ex rerū scriptoribus obiter inueniō ea q̄bus cōfirmem q̄ prius scripsi, aut emendē ea quæ diu ante minus pensilate examinavi, quod genus emendatiōis nec me penitet, nec pudet, garrīat, ut lubet illiterati illi suis uersibus, q̄bus p̄ter mordacē & ieruditā loquacitatē, nihil est reliquū. Quædā etiā nuper addidi cōmētarijs nostris, coactus discipulorum quorundā p̄cibus, quæ succisuius horis, non peculiari studio cōposui. Et cū cōstet rerū experiētia, accedente ad hoc doctissimorū uirorū, & eorūdem plurimorū in Germania testimonio, me cōmentariis meis multū p̄fecisse i Germanis scholis, meoq̄ Marte. plures fuisse nūc aliquot annos adiutos in studio suo, nō fuisset opus me cuiuslibet rephensionē aduertere, p̄fertim cum me tacente uniuersa me posteritas scdm̄ ueritatē sit iudicatura me & aduersarios, ut supra dixi. Neq̄ me pudeat quædā ignorasse, aliosq̄ plus me uidisse in grāmaticis legibus, ut puta in triuialibus scholis, nugisq̄ illis scholasticis diutius uersatos, tamē cū uideā me rephēsū ab his, a quibus meo iudicio minime decuit, quippe de q̄bus optime meritus sum, & qui cū ueritate nunq̄ dicere possunt samā eorū a me carptā aut lesam, & illos nō solū cōtra traditionē cōmētariorū nostrorū sensisse (quod mihi non displiceret, cuiq̄ em̄ liberū est, ut cōsulat rei literarię, p̄ suo ingenio sentire) sed dānasse cū quadā rephensiōe, & discrimine existimatiōis meę, quod mihi tolerabile non uidebat, qm̄ Christianis (ut inquit Hiero.) nō occasio derogandi captāda sit, sed utilitas emendatiōis req̄reda. Q̄ si pie me & humaniter admonuissent errorū meorū, atq̄ etiā publice correxissent, tā p̄cul ab est ut illis irascerer, ut gratias etiā haberē. scio em̄ me, & oēs illos qui unq̄ scripserunt aliq̄n̄ errasse, idq̄ sum de me sæpe testatus publice, in cōmentarijs, beneuolentēq̄ correctionē tam publicis q̄ priuatis ep̄istolis ab omnibus fere literatis (saltē mihi notis) exposulauī, sed cū mordaci rephensiōe id egerint, uidebūt me non esse oīno literarū inopē, aut defensiōis sine detractione, p̄pterea q̄ detrahere eūā imperiti sciāt, ut dicit Hiero. & noster amicus. Est genus ignauū alterius quod carpit honorē. Vt igit̄ propositum aggrediar, scripsit nuper quidā magister grāmaticā, in qua latis cōcitate q̄dam locos cōmētariorū meorū taxauit, & adeo apte, ut oēs intelligant ibi meā esse traditionē rephēsā, & hoc ego credēs, & existimās, duxi mihi necessario defensionē instituedā aduersus eius taxationē. Vt igit̄ literati uideant an iure id fecerit, ponā eius uerba, & postea respōdebo p̄ uiribus.

MAGISTER

Nostrī compositores hymnorū rythmis q̄ pedibus maluerūt incedere. de Ambrosio, Gregorio, & sanctis doctoribus loquor, in quibus carmē exactius quęrentes, turpissima effutunt, quid Prudentius, Sedulius & ceteri nouerint non me fugit, in rhythmo preter numerū syllabarū, qui pedes desmetiuntur, falli uidētur ridicule. Ars est componendi rhythmos, quam insertasse, nisi prophanos in concinnandis cantilentis usurpare plusq̄ poetarum studiosos animaduertērem.

BEBELVS

APOLOGIA

Ante decennium collegi omnes fere hymnos, qui apud nos in sacris officiiis canuntur, illosque in carmen redegi & publicavi, sed quonia nullus alius hac tenus fecit, quod ego sciam, credo in hoc me taxari, quia scripsi Ambrosium carmine lambico lusisse, cum multis uideant rhythmum non pedibus incedere. De Gregorio autem nihil certi scio, & prius sum testatus his uerbis. Gregorius item dicit composuisse aliquos hymnos, uidelicet. Nocte surgentes. Primo dierum omnium. Lucis creator optime. Haec mihi retulit quidam, cuius nomen tamen obticeo, quonia nusquam alibi, uel a quoquam alio certior fieri potui de ea re, & quod postremi hymni non dissimiliter fluunt Ambrosianis. In his itaque uerbis comprobauit mihi incertum esse, an Gregorius aliquem hymnum composuerit sed si composuit (quod non facile credo) sunt bona carmina, praesertim hymni quos modo nominauit, sed quos ego potius Ambrosio ascriberem, praeter Saphiricum. Nocte surgentes, cuius auctorem augurari non possum. Et quonia uideor reprehensus, quod exactum carmen Ambrosii dixerim, cogor & illud probare, praesertim cum pius sit in primis & Christianus, tam sanctissimum uirum ab iniuria uindicare. Dico igitur Ambrosium exactissimum carmen, & cultissimos hymnos scripsisse. Id testatur etiam Baptista Mantuanus, qui non solum exactum carmen iudicare, sed & componere nouit, qui ita narrat in Apologia poetices. Ambrosium Mediolanensem archiepiscopum, & Bedam presbyterum taceo, quorum alter pulcherrimos & pindaricam officinam redolentes hymnos, Odasque uenustissimas, alter de componendis uersibus libellum conscripsit, quod si huic fidem adhibere nolueris, sume testimonium illius ipsius Bedae, cuius paulo ante memini, qui ita dicit de arte metrica. Metrum lambicum Tetrametrum recipit lambicum locis omnibus. Spondeum locis tantum imparibus, quo scriptus est hymnus Sedulij. A solis ortus cardine, sed & Ambrosiani hoc maxime currunt. Deus creator omnium. Iam surgit hora tertia. Splendor paternae gloriae. Aeternae rerum conditor, & caeteri per plures, in quibus pulcherrime & decore est compositus hymnus beatorum martyrum, cuius loca imparia spondeum, iam bene tenent paria, cuius principium est. Aeterna christi munera, & martyrum uictorias, laudes ferentes debitas, letis canamus uocibus. Recipit hoc metrum aliquoties, ut scripsit Mallius Theodorus, etiam Tribraehum locis omnibus praeter nouissimum. Dactylum, & Anapestum locis tantum imparibus. Haec Beda. Et Victorinus grammaticus, Poetica inquit licentia magis in lambicis uersibus est permessa & celebris, ut si usque Ambrosius licenter esset locutus, haberet iustam excusationem, & cum uideatur Ambrosius carminis similitudine omnes fere hymnos composuisse, qui in horis canonicis canuntur, assumamus tantum illos quos Beda testatur esse Ambrosii, & uideamus, an non exactum carmen, legitimumque pedes in eis reperiant.

Hymnus Ambrosii de martyribus.

<p>40</p> <p>Aeterna Christi munera Et martyrum uictorias Laudes canentes debitas</p>	<p>Letis canamus uocibus. Terrore uicto saeculi Poenisque pretis corporis.</p>
--	---

Mortis sacre compendio
 Vitam beatam possident.
 Traduntur igni martyres
 Et bestiarum dentibus
 Armata sequit unguibus
 Tortoris infanti manus
 Nudata pendent uiscera

Sanguis sacratus funditur
 Sed permanent immobiles
 Vitæ perennis gratia
 Te nunc redemptor quæsumus
 Ut martyrū consercio
 Iungas precantes seruos
 In sempiterna secula.

Sequitur alius hymnus.

Deus creator omnium
 Poliq; rector uestiens
 Diem decore lumine
 Noctē soporis gratia Alij hñt so:
 Artus solutos ut ges (pore grē
 Reddat laboris usui
 Mentesc; lassas alleuet
 Luctusc; soluat anxios.
 Grates peracto iam die
 Et noctis exortu preces

Voti reos ut adiuues
 Hymnū canentes soluimus
 Te cordis ima concinant
 Te uox canora concrepet
 Te diligat castius amor
 Te mens adoret sobria.
 Ut cum profunda clauerit
 Diem caligo noctium
 Fides tenebras nesciat
 Et nox fideli luceat &:

10.

Hunc hymnū laudet Augustinus multū, dicit em̄ hos esse ueridicos uer
 sus Ambrosii lib. ix. cōfessio. lib. vero. xi. cōfessi. dicit. Deus creator omnīū,
 iste uersus octo syllabarū breuius & lōgis alternat syllabis, quattuor itaq;
 breues. Prima, tertia, quinta, septima simple sunt ad quatuor lōgas. secūdā, quā
 rta, sexta, octauā. Idē lib. vii. musicę. ca. i. uocat hos iambicos uersus. Et ca.
 xvij. eiusdē libri, dicit hūc pdictū hymnū. Versum esse gratissimū. Et Cassi
 odo. sup psalterio dicit hūc hymnū. Veni redēptor gētū. carmē Ambrosii

20

Videatur & alii hymni omnibus obuui, qui Ambrosiani sunt & uide
 bunt pueri, qui saltē scansionem carminū nouerūt, optima in illis, atq; exa
 ctissima esse carmina, legitimeq; pedes pro carminis iambici proprietate
 inueniri, ut merito ego turpissima non effutiuerim, sed ipsi falli cernantur
 qui cōtra loquūtur. Adde q; rhythmus (sic em̄ scribit r & t aspiratis) etiam
 pedes habeat, omneq; metrū etiā esse rhythmū, & non cōtra, nec significet
 id qd literatores uolūt, nā & Aristoteles in poetica dicit, metra rhythmor;
 esse portione non est ambigūū. In hoc autē a metro differt, teste Diomede
 grāmatico, q; tēporū ac syllabarū, pedūq; cōgruētia in infinitū multiplicet
 ac profluat, metrū uero certis pedibus, & certo terminat modo. Idem tra
 dit Quintilia. Nem Marciānus foelix Capella. Idem Cicero. Idem Augusti
 nus. Sed quis credidisset q; quid esset rhythmus tu ignorasses?

30

MAGISTER

Sunt qui se de hoim qualitate, uel cōditōe statū dici nūq; legisse palā cō
 fitetur, nec absurde, quoniā uera quidē loquunt, sed ignauis suę testē inuo
 cant oēm lectorē, miror audaciā impudētē. Marcū Ciceronē audiāt in orō
 ne p Sextio. Ego de oī statu P. Sextii. de gñe uitę, de natura, de morib; &c.

40

EBELIVS

Ita scripsi ego. Primū nunq̄ legi apud idoneos, statū dici conditionē, uel
 40 qualitatē esse hominis, ut nostri dicūt, iste est in statu secolari uel spiritali
 uel in statu clericali, sed ordo dicitur apud latinos, hæc sunt uerba mea, q̄ si
 magister doctissime atq̄ philosophe oīm nauissime, uoluisses bene intellis
 gere sine calumnia interpretariq̄, nō me rephendisses. locutus sum em̄ palā
 de ea qualitate uel conditiōe. (sunt em̄ multæ qualitates) qua nostri Germa
 ni utunt, ut & exemplū prodit, quod ego hodie p̄fiteor me non legisse. Ve
 rū om̄ia exempla quæ in lucē profers, nihil contra me faciūt, dū ego de ea
 qualitate loquar, quā Germani intelligunt in cōmuni apud eos acceptione
 status, alioquī quis tam rudis est, qui statū nō crebro inueniat apud scripro
 res pro qualitate & conditione, p̄sertim si uel titulū audiuerit noiari apud
 iurisconsultos de statu hoīm. Et cum triplex fuerit ordo Romæ. senatorius.
 equestris. plebeius. Dic mihi philosophe unice, ubi legisti. stat⁹ plebeius uel
 senatorius uel equestris: ego em̄ nō memini me legisse, nec tu aliquod exē
 plū affers, quod nisi attuleris, iustissime argueris me rephendisse falso. Sed
 20 o q̄ inhumaniter magister & philosophe impeccabilis, ademis mihi omne
 fragilitatis humanę beneficiū. Si em̄ nō om̄ia nouero, aut nō recordor etiā
 eorū omniū q̄ legi, debeo ne ideo dici ignauus: quis em̄ unq̄ fuit qui hoc
 de se cū dignitate præstare potuerit: nisi forsā tu & diis geniti. O dñe philo
 30 sophe possem ne te iure remordere: possem forte, sed cura modestiæ & reli
 gio gymnasii (ut scis) me retrahunt. cōtentus aut̄ ero, om̄es literatos olim le
 cturos, q̄ falso sim rephensus, spero insuper ueturos discipulos meos, quos
 plurimos habeo doctissimos, & uaria generis & scientiarū nobilitate con
 spicuos, qui p̄ceptoris honorē nō sinent pessundari semper. ego em̄ cōscien
 tia sola cōtētus, nō curabo post hac qd de me scribāt aut sentiāt, q̄ uel odio
 mei, uel studio propagadę fame, cōtra quosq̄ literatos scribere & latrare nō
 uerent. id em̄ me docet grauissimus auctor Fabius. Persequi (inqt) qd quis
 q̄ unq̄ uel cōtēptissimorū hoīm dixerit, aut nimic̄ miserię, aut inanis iactantię
 30 cētib⁹, q̄ recte uel prauē scriplerimus, adamussim posteritas sit diiudicatura.

MAGISTER.

Ioannes uerius trisyllabū q̄ tetrasyllabū est, ad explicandū hebraisimū.
 Cōsimiliter dixerim de super benedictio nomine Iesus duarū syllabarū, &
 Iacobus trium, græcos tamen in carmine latini poetæ emulantur quando
 q̄, nec ubiq̄, ut in Hierusalem, Ioseph. Iudæus.

BEBELIUS.

Quonia i apud græcos semp uocalis est, & latini receperūt Ioānes & Ies
 40 sus a græcis nō hebrais, qm̄ apud hebræos lōge aliter scribunt, uidētur mi
 hi iā græca nō iudaica, aut quis grāmaticorū, uel scriptorū unq̄ uocabula
 quæcūq̄ apud nos ad hebraisimū explicandū traducere, nō ad gręcū uel la
 tinū accentū docuit. Ecce inuētus est tandē nouus propheta, nouissimusq̄
 grāmaticus, qui solus post tot secula uenit, nouūq̄ in lingua latina morē
 pronūtiandi introducit, ex stridore & horrore hebraicę linguę, qd nemo a

cōditis et inuentis literis attētauit, sed q̄ sc̄eliciter, iudicabū̄ docti. Sed ne ce-
 teros sua laude priuē, hui⁹ rei tu nō es auctor, uerū iacobus Faber Stapulē
 sis, a quo melius instituendus eras, si hāc rē defendere uolebas. sed profectio
 si legisses Iosephū, dīceres uocabula hebr̄ea a gr̄æcis propter scripture deco-
 rē, ad suā declinationē, & exinde ad suū accētū inflexisse. Verba Iosephi ex
 li, primo antiquitatis iudaicæ sunt hęc. Nomina siquidē p̄pter scripture deco-
 rē, gr̄æci ad declinationē legentū mutauerūt. Noe itaq; apud nos nochus
 appellatus, & Abraam Abrahamus. & sic hęc forma in omni schemate cus-
 toditur. Legisses uel saltē Hieronymū sup̄ Paulū ad Philemonē. Q; Saul,
 inquit, a nobis Saulus dicit̄, nō mirū est hebr̄ea noīa ad similitudinē Gr̄eco
 rū & Romanorū casuū declinari, ut sicut, p̄ Ioseph Iosephus pro Iacob Iaco-
 bus, ita p̄ Saul quoq; Saulus in n̄ra lingua atq; sermōe dicat̄. Ego itaq; dixi
 et scripsi, Ioānes s̄ister & Iacobus esse tetrasyllaba, & bñ. ita em̄ ante me scrip-
 s̄it Iouianus Pōtanus, uir poeta & orator tam gr̄æcis q̄ latinis lris doctissī-
 mus, & clarissimū Italicū lumē. Verba eius sunt in li. de aspiratiōe. Iosephus,
 Ioānes, Ioacin in q̄bus i uocalis est nō cōsonans, apud gr̄æcos aspiratiōe ca-
 rēt. s̄ister Iesus esse trisyllabū testat̄ Philelphus. nec sine rōne. Q; si istis aus-
 ctioribus nō es cōtentus, audi primū de Iesus noīe Iuueniū, gr̄æce latineq; af-
 fatim eruditum, ut tu scribis, qui sæpe trisyllabum facit.

Vtq; illi dextram tetigit saluator Iesus.

Aedes inde Petri sanctus penetrabat Iesus.

Interea in puppi somnum carpebat Iesus.

Inde domum repedit terrarum lumen Iesus.

Quem miserans animō, uerbis compellat Iesus.

Nazara cui sc̄elix patria est, & nomen Iesus.

Illum ubi tendentem longe respexit Iesus.

Talia dicenti mox talia reddit Iesus.

Et tunc peccantum largus miserator Iesus.

Hos cum discipulis simul accipiebat Iesus.

Haud mora confurgens graditur saluator Iesus.

Progreditur templo terrarum lumen Iesus.

Crebrius instanti tum talia fatur Iesus.

Talibus ad Petrum uerbis respondit Iesus.

Et crucis ad p̄nam uinctum concedit Iesum.

Ecce uix medio clarus se ostendit Iesus.

Talia Pilati uerbis excepit Iesus.

Respondere nihil trucibus dignatur Iesus.

Consuluit p̄ses populum quid uellet Iesu.

Tunc sic discipulos clarus compellat Iesus.

In regione Chanaan ubi mitis mater Iesu.

Inde Galileam repetit saluator Iesus.

Discipuli legum sed tunc completor Iesus.

Nazara su plebes, cui talia reddit Iesus.

Quæ Mariæ uox missa deo præcepit Iesus.

Ecce simul paruum gremio gestabat Iesum.

Et sancto flatu corpus perfudit Iesu

Tunc sic instantem dictis reiecit Iesus.

Nec facile aliter apud eum inuenies. Ioannes uero quæ noscens carnis maiestatem, decorum & iocunditatem non legat quattuor syllabarum in his casibus eiusdem Iuueni.

Dixit Ioannes cui talia reddit Iesus.

Vnus Ioannis querebat discipulorum.

10 Iustus Ioannes cæci de carceris umbris.

Maior Ioannis nostri qui uiribus esset.

Iustus Ioannes populos qui flumine lauit.

Tanta ut Ioannes uirtutis dona teneret.

Metródorus ut allegat Pius Bononiensis. αυτον. ιωαννην ο γερον ο τε δεξατο θεσμος. Gregorius Naziazenus. φωνος ιωαννην. εριχηρα. προδρομων. εχρου. Et sæpe alias.

Iacobus tetrasyllabum est, & Iacob trium. Vnde Claudianus.

Nelacres uersus dux Iacobe meos. Iuuenius.

Hunc Iacob etenim puteum cum prole bibebat. Idem

20 Illic fundus erat Iacob de nomine pollens.

Paulinus.

Sim profugus mundo tanquam benedictus Iacobi.

Gregorius Naziazenus.

ματθαῖος. θαμας. τε και. ελφαιον. ιδωβος. Et sæpe alias.

Vides igitur quæ grecos in carmine crebro non quandoque, ut tu ais, latini emulatur, præsertim in dictionibus quas accepimus a grecis. Quæ si poetæ latini aliqui Iesus duarum syllabarum, Ioannes uero trium posuerunt, id non debet mihi obesse, uel tibi patrocinari. Nam latini per synecphonesim uel synæresim in faciendo cōsonantem interdum tam græca uocabula quam hebraica posuerunt in carmine, ut in nomine Iulius, Iulus, Iason &c. sed raro fit & non crebro & ubique, ut faciunt doctiores in iam dictis nominibus Ioannes, Iacobus, Iesus, ut in sit uocalis fere semper. Et ut intelligas luculentissimè latinis in illis dictionibus non hebraismum sed grecos imitari, aduerte Priscianum dixisse in prologo, latinis in omnibus grecorum uestigia liberalibus consuetos artibus, sed nec bene dicta tantum, uerum etiam errores esse imitatos. Aduerte item Diomedem grammaticum dicentem. Cum ab omni sermone græco loquela latina pendere uideatur, quædam inueniuntur, uel licentia ab antiquis uel proprietate lingue latine dicta præter consuetudinem grecorum, quæ idiomata appellantur, quibus uerbis bene moderaberis id quod Valla dixit. quæ ut lubet nunc respicis, nunc auctorem sumis. Quæ si errassem etiam, uti non feci honestissimus tamen error esset, cum ueteres nostri (ut Priscianus auctor est) in erroribus etiam grecos æquiparantes, maximam laudem sint consecuti, tu autem si hebraismum sequi uolueris, quod ut inauditum ita absurdissimum est,

cur est q̄ in i litera tantū illum sequeris. & nō in declinatione, & uera termi-
 natione atq; accentu, quē nobis definire debeas, ne græcū simul & hebræū
 nesciremus. pari em̄ & maiori ratione sic dices nō Hieremias, **Melias**, Iesus
 &c. sed ut hebræi dicuntur pronūciare, ieremihu, isahu, iesuah, aut quæ cau-
 sa diuersitatis, aut quæ dulcedo in sola i litera cōsonante, non in tota uocā-
 bulorū terminatione & pronūciatione: sed græcos in his om̄ibus sequi, &
 deficere in sola i litera, quæ sit ratio nemo augurabitur facile. Nemo itē scri-
 psit, aut cogitauit unq̄, præter hūc philosophū unicū. **Vel** si in talibus noī-
 bus i est cōsonans apud hebræos, cur nō doces totā pronūciationē & accen-
 tū illorū noīm: ne in eodē nomine sequamur græcos hic, istic hebræos, & il-
 lic latinos ut fieret in uno uoie Iosephus si uerū esset quod dicis. **Cum** igi-
 eōmūnis pronūciatio profert Iacobus, Iosephus, habetur accētus in antepen-
 ultima nō nisi imitatioe græca, cū iuxta latinos ex arte in penultima habe-
 re debeat, ex quo lōga est naturaliter ita *ιακωβος ιωσηπος* uel *ιωσηπος*, ita
 in noībus **Mellias**, **Helias**, **Zacharias**, & similibus more græcorū uulgo pen-
 ultima acūimus pronūciando, quæ breuis est, & apud latinos ante penul-
 tima acūi debeat, & tu probaturus Iosephus o longū nō nisi ex græcis, sed
 non hebraismo uel latinitate, confirmas, quicquid hebraismus tuus faciat,
 cōcinnior & uenustior est, maiestatisq; plenior pronūciatio more græcorū
 i uocalē pronūciando q̄ consonantē, aut quæ cōuenientia hebraismi cum
 latinis, cū ille Iacob, nos Iacob, & Iacobus dicamus, uti in similibus ubi ter-
 minationē & declinationē græcorū non hebræorū sequimur. **Vulgus** etiā
 accentū græcorū seruat, docti uero latina facta dum fuerint, nostrū accen-
 tum illis concedunt. **Q**, aut̄ latini uulgo in his dictionibus iam dictis i con-
 sonantē non uocalē pronūciant, & aliquādo minus idonei etiā in carmine
 per hoc nihil probatur, quoniā pronūciādo Iambus, Iason, Iulius &c. ubi
 i uere uocalis est semp, pari modo pronūciat faciendo i consonantē ex con-
 suetudine latinitatis, adeo ut in Iosephus, Ioannes, Iacobus i habere uelis cō-
 sonantē, debebis pari ratione de om̄ibus græcis facere, quæ pariter cum il-
 lis uulgo pronūciat, licet usu nō arte, & hæc græca accentu, & declinatione
 facta sunt. **Nonne** & usus ille uulgi in noīe Hieronymus, Hyacinthus, Hie-
 rarchia, Hierosolyma, Hierico & similibus i cōsonantem facit quod fieri nō
 posse etiā præter græcos docet Priscianus, ut post dicā. **Sed** ut intelligas
 totum claudicare quod dicis, scias latinos poetas in græcis uocabulis inter-
 dum i uocalem in consonantem per synecphonesim uel synæresim con-
 uertisse. In latinis uero uocabulis i consonantem rarissime per diæresim in
 uocalem commutasse. **Dico** enim rarissime, nescio enim an legerim unq̄
 (non enim omnium quæ legi memoriam habere possum) in nominibus
 Iuppiter, Iuno, Ianua, Iuuo & similibus i positā loco uocalis, quīs apud po-
 etas omnes hæc uocabula sint usitatissima, adeo ut in Iacobus, Ioannes, Ie-
 sus & similibus nisi i uocalis esset, & more græcorum pronūciarentur,
 poete inter Christianos receptissimi, non tam crebro i uocalem posuiss-
 sent. in iam dictis nominibus, quoniam latini illa diæresi abstinent. **Ad**

dis postremo latinos nō æmulari græcos ubiq; sicut in Hierusalē, Ioseph, Iu-
 dæus ubi uis i semp haberi cōsonantē, sed erras, si em legisses diligēter Iuue-
 cū uirū doctū, inuenisses nō semel i in Ioseph esse uocalē, nōne ita dicit. *Æ-*
 gypitū cū matre simul transportat Ioseph. & alibi. Nonne hic est soboles fa-
 bri cui nomē Ioseph. & alibi. Hic ab Arimathia nomen gestabat Ioseph. Et
 Gregorius Nazīāzen⁹. κητέροσ εκ. Βροτέροσ βέοσ & μ Βροτοσ εκ μέν Ιωσήφ.
 De Iudas & Iudeus, & si nō occurrat exemplū, par tñ ratio est cū cæteris, de
 quibus iā multa dixi. Nūc aut licet apud latinos nō inuenim, inueni tamē
 10 apud græcos Gregorius Nazīāzenus. Ιουδασ τε. σιμων. τε και. ου πατοσ
 & λλοσ. Ιουδασ. Et sepe alias. Sed quō precor potes dicere in Hierusalē i esse
 cōsonantē nō uocalē, cū aspiret apud græcos, sicut & tu aspirasti: sed q; i aspi-
 rata cōsonans esse nō possit, declarant latini grāmatici. Legere debebas Prī-
 scianū tuū, q; in primo de lris dicit. Nunq; aut pōt ante i loco positā conso-
 nātis aspiratio inueniri, sicut nec ante u cōsonantē, unde hiulcus trissyllabū
 est, nulla em cōsonās ante se aspirationē recipit. hæc ille. Q; si inuenim us ta-
 le i aspiratū loco cōsonantis carmine positū, dicemus esse sineresim uel synt-
 zesim uiolentā quorundā usu, nulla arte defendendā. Adde in Ioānes falso
 o fuisse a Sidonio correptū. & in hymno sancti Ioannis Baptiste, quia ω Ιω-
 20 gū est, nō em Sidonius facit mihi auctoritatē, qui & sæpe alias in quātitate
 errauit, ut post dicā, Cōmentator quoq; illius ipius, Ioānes Baptista pius, di-
 cite eū in noie Ioānes errasse, nec satis ad poetici examē fecisse. Quippe (ut in-
 quit) scribētibus ita græcis Ιωαννης. Postremo paucis uerbis declarabo qd
 hæcenus pluribus dixi. Apostoli & euāgelistæ scribentes græce, tā & si fue-
 rint hebræi, tñ nullū hebraismū exprimere uolebāt, scribebātq; ut græci, Ie-
 sus, Ioānes, Iacob, Iacobus, & filia, tā quo ad declinationē, q; accentū, & or-
 thographiā in noie Iesus, & Ioānes sine aspiratione, & ita nos accepimus ad
 latinā linguā, cōformauimusq; in his ueluti & in aliis fere oibus ipsis græ-
 cis, alioq; nō (sicut & euāgeliste, ceteriq; doctores græci) Iesus, Ioānes, Iacobus
 & c. diceremus, si hebraismū obseruaremus (quē nemo unq; ueterū & rece-
 30 ptorū obseruandū esse tradidit) sed Iesuah. (in qua dictione aliqñ erraui ex
 aliorū traditione, quia ego nescio lras hebræas, sed cito me emēdaui. Verū
 redargutus ab iis q; uix tres lras hebræas norūt) Ioannan, Iacob, uel Iaacof,
 ut hebræi scribere & pnunciare affirmant, ppter ea si græci demptis quibus
 dā lris uocabula illa hebræa ad suas literas declinationē & accentū trāstule-
 rūt, & nos eos sumus in hoc imitati, nō literas & prononciationē hebræorū
 q; crederet, aut psuaderet nobis, cæteris oibus mutatis, in sola i hebraismū
 mansisse: q; unq; receptus auctor docuit. Hoc em dicere uidei mihi absur-
 ditas, & quidē maxima. Ecclīastici poetæ (de Iuueco & receptis loquor) græ-
 40 cos imitant, mecūq; sentiūt. Recentes itē Italię pfflores oīm doctissimi tam
 græce q; latine, tā pceptis q; exemplis mihi suffragant, suffragat & in noie
 Iesus clarissimus nrę tēpestatis theologus, Iacobus perez de Valētia Christo
 politanus episcopus, & pmulti alii theologię pfflores. & ex causa (ut refert
 Philadelphus in quadam epistola) q; representaret uim diuinæ trinitatis Iesus

nomen trissyllabum.

MAGISTER.

Mirari satis nequeo quorundā impudentiā, q̄ cū aliorū iniuria barbariē p̄cipiunt, uiro græce latineq; affatim erudito luuēco, defamatiſſimus impingū barbariſmus, dū uersiculus docti sacerdotis falso recitat. **Nā** feret luuencū si scribat. **V**rgetur monitus **M**ariam, puerūq; **I**osephus, cum sit o longa natura in noīe Iosephus. quod uidere potest, qui nō falso poetam in medium producet, & græca suffragatur literatura. ΙΩΣΗΦΟΣ.

BEBELIUS.

O q̄ gloriose triumphat mgr̄ & phūs doctiſſimus, tanq̄ **H**ierosolymas terrāq; sanctā a saracenis uindicauerit, **C**hrianiſq; resituerit, dū carmē unū **I**uenci falso, ut ipe putat, nec ego ualde repugno, allegatū inuenit in cōmē tariis meis. **S**ilē etiā ipsi obicere possem, uerū ad defensionē meā nō inuecti uas scribere calamū inſitui, sed audi p̄ bone, q̄ o in Iosephus, pducā, testatū sum tā in cōmētariis q̄ in quātitatibus syllabarū, sed q̄ carmē legi inuer se (si ita est) nō mea est culpa, sed doctioris **S**ulpitii **V**erulani, hoīs in utraq; lingua doctiſſimi, q̄ ita allegat in suo quātitatū libello, ut notū est. **E**o autē tē pore facile assentiebar **S**ulpitio, q̄ luuēcus mihi tūc nec uisus erat, quē credā cum uulgo errasse, & **P**etro **R**iga q̄ dixit. **I**nde refert Iosephus q̄ mirā gerēs **E**leazar. p̄sertim cū aliud eiusdē carmē allegatū legerim, ubi ω corripuit. **C**armē tale est. **P**ost fratres geminos **I**acobū, **I**oannēq; marinis, ibi em̄ in **I**acobus & **I**oānes ita licēter locutus est, ut nisi in aliis op̄ie scriberet, non haberet magnus & defamatiſſimus error si ω in Iosephus corripuisset. **M**ul to autē defamatio error meo iudicio est, q̄ tu **A**mbrosiū nō in uno carmie sed in totis hymnis nō scripsisse carmia dixeris, uerū in eruditā uerborū con sonantiā, quā līratores rhythmū uocandū putāt cū elegātissima carmia sint & habeant ab oibus līratis. **S**ed q̄le portentū est, ut in his hebraicis noībus clamites & uocifereris hebraiſmū esse imitādū nō græciſmū, & nūc Ioseph^o o longū, pbaturus facis ex græciſmo, quō es tibi tā cōtrarius, forsan hebrai habet etiā ω o longū, sed nunq; audiui. **N**oli igit̄ id, pbare qd improbas. 10

MAGISTER.

Barbara si de eisdē precipere uellē, producunt, ut **M**ichael, **D**aniel, **I**srael corripit inuenit in uersu qui canitur. **I**srael es tu rex, **D**auidis & inclyta proles. **T**estis **S**idonius ad **F**auftū. **I**srael aut **S**amuel crinitus diceret **A**nnæ, in quibus penultima sit natura longa, q̄ n̄ habent apud græcos, de quo plus ra disseruimus supra. **N**on est em̄ cōsensus ubiq; latinorū & græcorū in li tera n̄. **I**dem, de barbaris nō p̄cipimus, **C**ū sit turpe magis nostris nescire lati ne. **I**dē, **P**haraon peregrinū nri legūtur produxisse penultimā. **I**dē, **B**arbara latinā declinationē nesciūt nisi flexibilia fiāt terminatiōe, nec accentu latino regulantur barbara. **I**dem **B**arbara si latinā ingrediuntur declinationē, accē cum retinent quē antea tenuerunt, ut **I**osephus, **I**acobus, **A**damus. 40

BEBELIUS.

Miror dñe philosophe cur ubi ipsi tam suis cōtrarius, de barbaris em̄ nihil

APOLOGIA

uis precipere, ut præfers, & tñ hic, & alibi crebro facis. Legat libellus tuus, & multa anxiaz cura te sollicitasse de barbaris dictionibus inuenitur, primum dicis pharaõ a in penultima pducì a nris, uerũ solus Arator (in quã titate minime auctoritatis) qd ego scia, produxit, receptiores corripuit. **Gregorius Naziazenus** ορεχο φαραω. κακομητιν. αναιδιαις ερροδιωκτας. Et sepe alias. **Prudentius**. Adiecit foris positos Pharaonis iniqui. & sepe alias. **Claudianus**. Mergant uolucres ceu pharaonis equi. Scripsi aut in comentariis huc uersum ita legi debere. Israel tu rex **Dauidis** & inclita ples, omittendo es, ne carme alioqui elegas uitaret, & snia etiã cofunderetur, uel potius abruperetur. hoc magister ille doctissimus, ut stomachũ digerat, suaq; erus diuisionem ostendet, reprobatur, atq; **Sidonii Apollinaris** testimonio. Israel es tu rex &c. recte legendũ cõtendit. ego uero abiiciendũ esse es affirmo, ne pter sententiã duplex uitũ incurramus. quia tã ratione literaturæ & gramaticorũ pceptis q̃ auctoritate, cõstat tam penultimã q̃ ultimã esse longã. **Priscianus** em barbara in el produci tradit, scribunt in lup per u quæ semp in e lõgã apud nos uertit, quibus oibus accedit auctoritas poetarũ. **Valerius Flaccus**. li. vi. argonauticorũ. Hic & odoratas flagranti crine **Michael**. **Fortunatus**. Israeliticos iussit ad esse uiros. **Idẽ**. Israel reliquos floreat ante uiros. **Prudentius**. Israel rabiẽ ponti post terga minacis. **Sedulius**. Qui regit Israel neq; prius dormiet unq;. **Idẽ**. Sed domus Israel qa nec dũ noie gẽtes. **Prudentius**. **Gabriel** patris ex folio sedeq; repente. **Adiutus** igitã tã auctoritate q̃ rone literaturæ & pceptis gramaticorũ, nihil curo si **Sidonius** & quidã alii **Christiani** corripuerint, pducẽda, euitandũ em est qd perrarũ est, ut ait **Terentianus**, nec est notãdus unq; in tot milibus. **Sidonius** itaq; & q cũ eo Israel corripuerũt, duplex uitũ comiserũt, duas lõgas breuiãdo, nisi excusãdi ueniãt synecphonesi. Est em συνεφωνησις q̃ & συνιζις synizesis dicit, cũ duæ uocales nulla interueniẽte cõsonante, pro una accipiunt, & lõga & breuis pro lõga ponit. Est & spẽs synecphoneos apud græcos, ubi duæ longe p una ponunt, sed talẽ speciem dic mihi ubi unq; legeris apud receptos latinos: ego em nõ memini me legisse. Sũt aut aliq; ex chriãnis poetis maxia usi licẽtia, interdũ in græcis, peregrinisq; dictõibus. q̃ si etiã illustris poeta u breuiauerit, sicut **Catullus** fecit in noie crepida, & illũ imitat⁹ **Persius**, nos dicemus ex auctoritate, sine regula esse locutos. Inueniũt em nõ uno in loco usurpatũ placitũ auctores latini diphthõgos græcas corripuisse, & cõtra regulã ausos, sed nos illa pie excusare, & nõ pcepta dare ad licẽtias usurpãdas debemus. **Sidonius** aut nõ est tãtæ auctoritatis, ut ad eius imitationẽ ipse Israel duas ultimas lõgas uolẽter corripia, q̃ legẽdus est tot⁹, auctore **Hermolao** barbaro. pbãdus nõ rotus. Nã uitia q̃ seculi uident esse, nõ hois, ignoscẽda sunt, nõ serẽda. Errauit em & sepe alias, ut in noie **Ioannes**, ut supra testatã **Hermolao** & **Ioãnes Baptista** pius **Sidonius** interpres. Errauit & ibi (si bene ita legi) **Quicquid** **Nythagoras**, **Democritus**, **Heracleus** q; cũ ηρακλειτος penultima diphthõgo lõga sit. Errauit item in **Ctesiphonta**, **phonsco**, **diasstema**, **philostetes**, **niabatheca**, **syllogifmus**, **scyrius**, **mathesis**, **euphemia**, **lyris**

fles & aliis, ut nō sit tutū eū in oibus seq. **H**æc admonēda dixi in Sidonio & quibusdā christianis, exēplo **V**alerii, pbi, q in institutis artū enūeratis syllabis, q apud **V**irgiliū iā natura breues sunt, pducte, nūc ecōtrario ubi **T**ōge inueniunt corripī. tandē subdit. **I**deo hæc intelligēda esse arbitror, ut eas veri possint. **V**irg. em ppter opis magnitudinē, & auctoritatē sui, q multū tum ualet, nō sine necessitate metrica, naturā syllabarū cōuertit diuerso genere. **Q**uibus quidē uerbis **V**irgi. in multis nō arte, sed maiestate & auctoritate defendi intelligit, quod recētoribus cōcedit minime.

MAGISTER

Patriota ex græcis, non barbaris deriuatur.

BEBELVS

Ego scripsi in cōmētarijs meis patriare, repatriare, patriota cōpatriota, uocabula eē barbara, qd hodie dico. nemo em ex illustribus, & receptis latinis his usus est, q ego scīā, q et si apud græcos bñ dicat patriota, latini tñ qui pater patria, et alia susceperūt, hoc (quātū ego memini) refugerūt. Inde et hodie tāq barbarū respuo. **N**ec sequit, hoc est uocabulū græcum, ergo nō est barbarū, nō em bñ ita rationamur, qm qcūq respuit lingua latina, et ueri auctores, ea nos barbara uocamus, nō q ex barbaris ad nos ueniāt, barbarismus em teste **D**io. sit in latina dictiōe barbaralexis in pegrinis, sed dicitur mus aliqd uocabulū barbarū. i. rusticū & indignū tersa latinitate. **R**epete saltē qd **G**ellius dicit. q autē (inq) nūc barbarez quē loqui dicimus, id uitū fermonis nō barbarū esse sed rusticū, et cū eo uitio loquētes, rustice loqui dicitābāt **P**ublius **N**igidius in cōmētarijs grāmaticis. **R**usticus sit sermo, inquit, si aspices perperā. hæc ille. **Q**uod ideo nūc dico, ne ad ostentationē, ut uidear plurimæ lectionis, grāmaticos introducā, mihi nuncq lectos, qa **N**igidii figuli opera propria nuncq uidi aut legi, nec itē lulii **C**æsarī analogiæ grāmaticæq; **P**linii libros, nec **D**idymū, nec **C**ornutū, nec **P**alemonē, nec **A**stiagen, nec **T**heonistū, nec **C**hyrographos & **A**rchetypos **C**iceronis, **V**irgilij, & epistolarū **A**ugusti. **V**idi tamē pauca quēdā **V**alerij **P**robij, **C**harisijq; grāmaticorū fragmēta, quos qui uiderūt (ut transeūte tangā cōmentariorū meorū defensionē, quoniā ad aliorū reprehensionē non descendam) auctor ab auctoritate, teste **S**eruiō, ueniēs p e, nō author ul autor ab auctor scribere cōsueuerūt, ut etiā publicus eruditorū cōsensus in scribēdo consentit, contra paucorū curiositatem, consentit etiā mihi **A**puleius grāmaticus, & ueterum monumenta lapidum, ut testat **M**arinus **S**codrensis.

MAGISTER

Nunc ad exēplū conuertor quod p omnibus unū cōmendauerim tibi adolescens & repetēs iterū atq; iterū moneo p̄cipuū habere uelis, ut plures legas scriptores, ex qbus & materiā copiac dicēdi & quātitatē colliges syllabarū, plusq; ex omni grāmaticorū regula, nā rancidē sunt p̄ceptio nes quæ profitentur **π**αυεπιστημων. id est totum quod desyderare possis multa quidē pollicētur, sed pauca præstant, ut inqt **L**upus in **E**sopo. **P**lura

APOLOGIA

scripta memoria tenuisse, carminū sylvā edidicisse, id ipsum q̄ optime tibi ad cudendos ancillatur uersiculos, si regulis p̄sertim illis quæ dicūt ante b̄ corripis a, uoles inherere, necesse fuerit ut sandi, scribēdīq; copiam ex angustissimis canonicorū grāmaticorū decerpas, negligēris autē turpiter. **Vnde Ausonius.** *Fœlix inquit grāmaticus non est, sed qui fœlix est (subiūgit) idē p̄stantissimus poeta, is demū excessit grāmaticos canonas.* **Itali cōpendio p̄ babilis, uel hoc ip̄m attendētes q̄ in scriptoribus diutius q̄ p̄ceptionibus sudasse, nos perinde, ut Phryges sero sapiamus, rē oēm examullim regulis quærimus, quæ cum breuissimē sint, non possunt omnia colligere.**

BEBELIVS

- 10 In libello quantitatū mearū scripsi ad lectorē ita, nō credo quenq; ante me exactius & p̄fectius tradidisse artē illā, sed nō adeo, ut oīa comprehendērim, neq; em̄ ql̄q; satis certas regulas oibus uocabulis tradere pōt, hic tibi & cuiq; dabiū ex diligēti poetarū & gr̄corū lectiōe addere & augere regulas. Ex q̄bus quidē uerbis nemo me cū ueritate carpere pōt, me p̄fessum eē totū qd̄ desiderare posses tradere, nec credo quēq; tam grandia de se fuisse pollicitū unq; ut tu somnias, sed siue tibi placeat, siue nō, ego hodie prioribus quātitatibus plus q̄ .cc. noīa gr̄ca apud latinos usitata addidisse gloriōr, p̄ discentiū utilitate, sed q̄ tu p̄rancisas p̄ceptiones uocas, te ip̄m tuo cōfiscis gladio, quia & tu grāmaticā scribis. **Valerius em̄, phus non quātitates, sed regulas grāmaticas p̄rancisas atq; sæcutinas uocitauit. Sed crede mihi quēadmodū tibi displicēt quātitates meæ, ita & mihi grāmatica tua.**
- 20 **Testimonio insup̄ tuo te dānas dicēs ex Ausonio, Fœlix grāmaticus non est, sed q̄ fœlix est is demū excessit grāmaticos canonas, q̄ si uis cōpēdio & breuiter scribendū esse de quātitate syllabarū, scribe tu & breuiter alias grāmaticę partes, alioqui in quo me, meiq; similes reprehendis in eo ip̄e es reprehendendus, sed q̄ turpe sit alium damnare, in quo ipse damnabilis sis, sapiētū p̄scripta docēt, & tu cū sis phūs optime calles. Sed inquis. Itali breuissimē scripserūt de quātitate, sed hī etiā breuissimē de tota grāmatica scripserunt.** **Vide Pompo. Lētū uirū eruditissimū, Guarinū Veronensem, Georgiū Trapezontīū, Cantalicū & alios c̄pto cōpendio grāmaticas suis pueris absoluerint, & sicut aliq; breuē scripserūt apud Italos quātitates, ita qui tam satis copiose, existimētes sterile cōpēdiū, p̄uētoribus lectoribus nihil ad integrā sciētā cōferre. Tales fuerūt quos ego scio, Pylades, Nestor, Dionysius, Sulpitiū Verulanus. Et q̄ omī eruditissime de ea re scripsit Pōpilius Paulus, uiri etiā apud Italos mlti noīs et celebritatis, q̄s ego secut⁹ multa eis adiunxi, ut nō frustra post tot uiros, operā meā in scribēda ea re locauerim. Dicis autē frustra scripta memoria tenuisse, carminū sylvā edidicisse, id ip̄m q̄ optime ad cudēdos uersus ancillari, quod uerū esse ipse cōfirmo.**
- 40 **q̄ si oīa scripta, & uersus oēs poetarū habere possemus in memoria, quod tu forsan, ego nō possum, nō opus esset grāmatica tota, nedū quātitatibus, quēadmodū etiā Aug. de do. Christi. refert, neq; ip̄a arte grāmatica q̄ discit locutionū integritas, indigere pueros, si eis in hōies q̄ integre loquerentur**

crescere daret & uiuere. Ita quibus oēs auctores & poetarū carmina sunt cog-
 gnita, illi nō habēt opus rācidis grāmaticorū regulā, sed nō p̄pterea quia tu
 gallinæ filius albe, oim poetarū scripta tenes memoria, ideo & ceteri tenēt,
 q̄ cū nō teneāt, optime cōsulit eis, si paruo compedio ponamus dictiōes, si
 nō oēs q̄d est impossibile, uerū multas (nā em̄ p̄cepta auctore Colu. nō cō-
 sumare sciētā, sed adiuuare p̄mittūt) unde uersibus cōdendis reddant habi-
 les. Adde quātitates syllabarū esse utiles, & necessarias oibus q̄ uolunt eē la-
 tini, nec em̄ oēs possumus, aut uolumus esse poetæ. pauci em̄ sunt p̄ totam
 Germaniā q̄ poetis operā dent, a ut maiore partē poetarū legerint, multi
 nullos legerūt, aliis p̄fessionibus additi, nihilominus si uolūt haberi latini
 & latine loq̄, opus est ut habeant unde se iuuare possint in p̄sodia, nec talia
 p̄cepta sunt i illis quātitatibus, ut opus sit cuiq̄ in illis sudare, qm̄ nullo stu-
 dio ibi opus est, sed tm̄ ut q̄rat & q̄rere possit, est em̄ materia oibus obuia,
 & intelligibilis, ut i illā tāto stomacho inuehi nō oportuisset, sed letor multos
 esse doctissimos hodie in Germania, q̄ optime pensitare p̄nt q̄ p̄be & iuste
 in utilissimos aliorū labores rapiaris, cū parū absuerit qn̄ artē rhythmarū,
 ut scribis, tuæ grāmaticæ insertasses, q̄ rusticis q̄ literatis magis sunt cognis-
 ti. Nec refert insuper q̄ non singulas dictiōes cōplecti possumus, nā nec ul-
 lum uocabulariū est unq̄ factū q̄d oēs suæ linguæ dictiōes cōprehēderet,
 nec sua laude carēt **Varro**, **Nonius Marcellus**, **Festus Pōpeius**, **Nicolaus**,
Perottus, **Calepinus**, **Laurētius Valla**, & aliq̄, q̄a nō oia uocabula latia, q̄d
 fere impossibile est, suis libris sunt cōplexi, & ut intelligat ab oibus illū con-
 tra meas quātitates scripsisse, ostendit iam infra, a me unico dissentiedo. eius
 uerba sunt.

MAGISTER

Nam si dixerim ante b corripis a, mox obiiciet mihi anomalā, dicetq̄
 labicū habere a lōgū ante b. **Martia**. in. i. **Labicana** leui cespite uelat humus
De hinc alius, **Vir**. Forſan auctoritate munitus citabit hoc hemistichiō. **Et**
picti scuta labici. **Et** si dicā uerba in abilis, p̄duci, obiiciet alius illud **Virg**:
Nāq̄ habilē de more hūeris suspēderat arcū, **Cōsist** de dācis si corripī dixer-
 rim anteriore syllabā, q̄ & correpta, p̄ductaq̄ reperit, nec uideo cur aspira-
 tionē recipiat, sic & gracito primā, p̄ducit. **Ouidi**. **Hinc** gracitat improbus
 anser. & **Macer** primā corripit. receptissimus auctor in perihēgesi. **hē** a an-
 te d corripit. **Adā**. **Sedulius**. **Nam** qui deflemus in **Adam**. **Fragrās** produ-
 cit. **Virg**. **Redolentq̄** thymo fragrantia mella.

BEBELVS

Conatus est bonus ille pat̄ & scholiarcha quātitates meas uellicare, sed
 sinistris id auibis aggressus est, primū tm̄ cōcedo q̄ labicū pbauit, p̄duci &
 corripī, ex regulis ȳo meis tm̄ corripī uidei, sed illud nō est mihi dedecori,
 nemo em̄ omnia regulis cōprehēdere pōr, ut testatus sum in opis principio
 sufficit maiore partē fuisse cōprehēsam. **De** habilis nō me taxat, sed impres-
 sorē. Ita em̄ ego scripsi uerbalia in abilis, p̄ducūt, ut fabilis, p̄ter stabilis & ha-
 bilis. **Vbi** imp̄sum est falso labilis. **Et** q̄ ita sit ostēdit superior exceptio, ut la-
 bilis tāq̄ prima lōga excipiat a regula generali, scripsi itē aliquoties flagro

APOLOGIA

frago corripī, ubi semp̄ substitutū fuit, p̄ corrip. p̄ducūt (scio tñ ex qua pharetra, p̄terea q̄ inueniant, p̄ducī rōne mutē & ligde, q̄d illi nesciētes in magno errore illa p̄ducī, cōtra meā sententiā uulgauerūt. De **Dacis** aut̄ uis deamus q̄ bñ doceat, dum sine differētia tam significatiōis q̄ terminatiōis dicat mō corripī, mō p̄ducī. **Dacis** em̄ si a dacus uenit nō corripit, si a daca uel dacha nō p̄ducit. Differūt em̄ dacus & dacha uel daca, significatiōe & uoce. alii sunt em̄ daci, alii dacē id quod docti nouerūt. Nā igit̄ dicēdū fuit. **Dacus** p̄ducit. **Marti**. Grāde iugū domita dacus ceruice recepit. **Staius** **Si** gna tulit cū prima truces amētia dacus. **Hora**. **Marsæ** cohortis dacus & ultimi. **Daca** uero siue ut uult **Gellius** **Bernhardinus** marmita dacha cū h. **Et** ita dacha reperit apud **Q. Curtiū** in. iiii. li. hist. **Alexātri** cū aspiratiōe in oī bus quos ego uidi exēplaribus, siue ut antiquū **Serui** cōmentariū p̄dit da ha tñ corripit. **Virgi**. **Indomitq̄** dacæ & pontē indignatus araxes. **Luca**. **Et** uetitos errare dicas in mœnia ducat. **Sillius**. **Cursu** signa tulit cui puia bac̄tra dacēq̄. **Seneca**. **Cui** sparso agitāt dachas. **Prudētius**. **Deniq̄** **Romas** nus, **Daca**, **sarmata**, **Vuandalus**, **Hunus**, **Taliter** dicere de re ipsa, est docere sed loqui de dacis indifferēter, est dedocere. **Pergis**. **Et** macero primā corripit, recepiſſimus auctōr in perihgesi. **Ego** uero dico uerbū macero p̄ducī tñ cōtra primitiuū, ut **Aldus** etiā **Ro**. tradidit de literis optime meritis. **Oui**. **Maceror** interdū q̄ sim tibi causa dolēdi. **Germanicus** **Cæsar**, unum hoc maceror & doleo tibi deesse. **Teren**. **Horatius**. **Quā** lētis penitus marcerer ignibus. **Lucretius**. **Macerat** inuidia añ oculos illū esse potētē. **Calphurnius**. **Te** potiar **Crocale** qua nūc ego maceror una. **Virgi**. **Sin** confesus amor noto te macerat igni. hic uides recepiſſimos & illustres poetas p̄ducere nō corripere macero. **Sed** dū diu quæſiſſem q̄s esset ille recepiſſimus auctōr, inueni tandē esse **Priscianū**, qm̄ nemo **Dionysium** nisi ille carmine trāstulit q̄ ego sciā (q̄uis & alii **Faniū** **Remniū** dicāt interptē. quisquis aut̄ fuerit cōfudit nō semel quātitates syllabarū) p̄inde hoc factū nō mediocriter mouit mihi risum, dū **Priscianus** uere nō dicēdus auctōr p̄ponat tātis poetæ maiestatis luminibus, uel quis unq̄ dixit **Priscianū** nō grāmaticū sed poetā uel poetice auctōrē, addo recepiſſimū. **Dixi** aut̄ uere & pprie addo nam etiā **Priscia**, haētenus meo iudicio, fuerit nō iniuria habitus inter grāmaticos princeps. grāmatici tñ ut **Fabius** & illustres scriptores tradunt, auctoritatē solēt nō a seipsis sed a poetis, oratoribus, & rerum scriptoribus sumere, nō licet etiā grāmatico (ut **Plotius** inq̄) se auctōrē uerborū facere, si qdē alienis uerbis illū glossulas facere p̄fessio cogit. **Proinde** dicit optime **Lancilotus**, multos tardidiscētia quadā **Priscianū**. **Seruiū**, **Donatū**, p̄ auctōribus haberi, & q̄ uerū sit p̄bat hoc, q̄ qcq̄d dixerit **Priscianus**, **Serui**. **Donatus**, **Diome**. **Nonius** & oēs alii, ubi carēt exemplo, nec recepti scriptoris auctoritas interuenerit, iterū atq̄ iterū explodunt, ut licet uidere quotidie apud recētiōres. **Possem** multis alijs rōnibus p̄bare grāmaticos nō habendos esse auctōres, nisi hęc sufficerēt. nā & ego ipse interdū a **Prisciano** discendo, adiutus maioribus rōnibus, & saniori auctoritate (q̄uis magnificiam

hominē p̄sertim in accentu quarundā dictionū, quod quidā sacrilegiū pu-
tantes, manifestariis barbarissimis me oīa cōtaminare tā falso erudant, q̄ fal-
so sunt eruditi, sed patientia mea audaces, lōgiusq; p̄gressuri tandē, uel sero
p̄cenas dabūt. Adā insup̄ exēplo Sedulij, p̄ducit, quare nō & Prudentiū al-
legat q̄ s̄epe hoc facit. Sed utroq; doctior Ausonius corripit, q̄d silere non
debit, si saltē bene docuisse uolebat. Addit postremo fragrās, p̄ducit. Vir-
hoc est docere frigide, fragro primā corripit naturaliter. Catullus, Ledusq;
assirio fragrans oliuo, sed q; p̄duci possit, nouerūt qui tm̄ Alexandri Galli
regulas legerūt, quia muta cū liquida natura breuē quāctūq; p̄ducere p̄t,
adeo ut non sit opus Virgiliū in re oibus manifesta, adducere sed debebat. 10
dicere fragro corri. aliud per se notū est. Electrū semp̄ p̄ducit apud Latinos.
Virgī. em̄ sic legi debet, quod fieri ferro. liquidoue p̄t electro. Et alibi. Co-
ralio fragili & mouit lachrymoso electro. De hac re ita loquit̄ Marinus be-
cichemus scodrensis, Em̄dationē nostrā in Virgilio dānari, quod fieri fer-
ro liquidoue potest electro (licet Pollitianus ei subscribat) non lugemus sed
ridemus, sunt em̄ italogreci quidā, qui ubi tres literas didicerūt, existimant
se homeros, & Demosthenes, italiāq; oēm cum suis literis contēnūt, stultis
simū hominū genus, sed stultiores sunt qui illis bladiunt, assentant, applau-
dunt nō dissimiles barbaris illis, qui puerū ex Athenis reuertētē, edocētūq;
tria dūtaxat literarū noīa cōtra p̄torē gr̄cū concionantē ponētes. ubi eū 20
p̄st gr̄cā p̄toris cōcionē alta uoce clamantē. A. B. r. audierunt, p̄tore do-
ctiorē iudicarūt, magnocq; plausu domū reducerūt, quid aiunt electrū ha-
bere primā syllabā cōmunē, quoniā per ε p̄silon a gr̄cis scribit̄. At ego q̄
hodie prima gr̄corū elemēta ediscere laboro, nō per ε sed p̄ scriptā eam
dictionē in principio apud omnes auctores inuenio. Calpurnius etiam ita
semper obseruasse affirmat. Et Nicolaus Leonicensus qui totus est aticus,
& hic publico stipēdio gr̄cæ, p̄siter addit, corruptos esse oēs codices, in qui-
bus p̄ ε scribit̄, scribiq; debere, put apud Homerū & alios poetas est uidere
p̄ η. Hæc Marinus in collestaneis uariarū obseruationū. Ego, duo, scio, po-
nuntur ad placitū, etiā si Aldus contrarium dixerit, ut noui, & tu illinc es 30
expiscatus. Aduerbia in o a datiuīs producunt non habent indifferentē
nisi paucissima ut regulam non faciunt, sed exceptionem. In dictione ali-
quis me iudice pueros docet quomodo dolum cōmittant cōtra uerbi pro-
prietatem.

MAGISTER

Nam quicunq; multas p̄æceptiones reliquerūt, p̄æceptores potius q̄
effectores artium exiterunt, aut ipsius artis operum, Non enim parum in-
ter operam differit & opus, uelut inter os & ossam.

BEBELIUS

Cicero & multi alii, in literis consumatissimi, fuerunt tam p̄æceptores 40
q̄ artifices optimi p̄æceptionū, multi ecōtrario tātū p̄cepta dant, nec p̄ci-
piēda cū dignitate opibus cōseq̄ possunt, sed debebas hoc quoq; addidisse
esse multos etiā q̄ nec p̄cepta idonea dare possint, & multo minus effectores

operū, artū & p̄ceptorū repiant, & sic cōplebit totū argumētū tuū cōtra me uel potius te. Scribis item cōtra quendā Antoniū grāmaticū, in accētū Adā, Abraā, Dauid &c. in quibus & ego nō nihil peccaui. Verū quia cōtra Antoniū scribis, ego nihil curauī respōdere, latius disputaturus de hac re in alio libro, ubi ostendā me nō nihil errasse, sicut & alios nōn illos, ita em hō sum exēplo ueterū, ut nō pudeat me qdā ignorasse, nec pigeat emēdare ea q̄ p̄perā diuulgauī, deus em nō sum sed hō, erroribus q̄tidie expositus.

EPILOGVS

Sis cōtētus hac breui defensiōe mea, philosophē oīm doctīssimē. Nā mīnima q̄q; cōfēctari nolui, sed nec scripta tua nūc trutinare in aīo est, indigna existimās q̄ me a melioribus & utilioribus studiis auocarēt, sed si p̄xeris uirgula Aristarchi tā impiose uti, ego partes meas nō negligā. Et qd ad me attinet, grāmaticorū ineptias posthabui iādiu, qd cōprobabūt q̄ uidebunt p̄ter cætera, meā defensionē, p̄ poetica atq; poetarū gloria & amplitudine declamationē itē cōtrouerfiāq; sciētiae & ignoratiæ mīto plura in historiis de uariis nostrī t̄pis motibus, atq; postremo opus i primis laboriosum, hoc est. **Rempu. meā** Beuindanā, q̄ nūc in manibus est, ubi tā phōrū q̄ iuriss cōsultorū, & oīs generis scriptorū ingenia mihi ducātū p̄bebūt. **Q.** si post cōtra me scribere istitues, cogar me defendere, sed noli tāto rācore uti, illisq; mordacibus uerbis, hoc est, impudētē errauit, ignauitā suā ostēdit, portenta & turpissimā effutit, fallit̄ ridicule, & silibus. sunt em meo iudicio uerba detractoria, piarū aurū lēstua, & in primis indigna bonis uiris & literatis, q̄ uirtutibus eruditūdecq; nō more rabularū, aut canū, inter se cōuittis digla diari solēt, detrahere em possunt, & solēt pessimi q̄q;. **Nōne** tu q̄q; scripsisti. **Est** pecus ignauū alterius qd carpit honorē. **Q.** si p̄seueraueris in p̄posito & ueteri instituto tuo, cogar, p̄fecto grauiorē iniuriā grauius & durius p̄se qui. **Vale** ex **Tubinga** pridie kalendas **Iulias. Anno. M. D. VII.**
H. Bebelius. M. Pruc. Eremophilo.

S. D. Q. tibi haecenus nihil respōdi, feci id cōsulto quidem, propterea q̄ pueriliter nimīū uidearis mihi sentire de hebraeis nominibus ad nos trās latis, quorū dubiū apud me moues. Quis enim negat aut negauit unq; hebraea linguā esse sanctissimā, propriisq; regulis, atq; accentibus ditatā & con cedo etiā nobilissimā. quid hoc ad propositū: non enim propterea sequit̄ q̄ translata in alienā linguā non mutet accentū atq; declinationem: nunq; em aut diuus Hieronymus, aut. lxx. interp̄tes, aut alius hebraei eloquiū doct̄or, tradidit aliū esse accentū & declinationē hebreorū nominū, nisi illius linguae ad quam transfulerunt. **Nomina** siquidem illa hebraica dicit Iosephus libro primo antiquita. græci propter scripturæ decorem ad declinationem legendum mutauerūt. Idem dicit Hieronymus super Paulum ad Philemonem, quæ si legeris, inuenies illam transmutationem esse bonam & tolerabilem. Immo fatuum est, ut cum declinationem alicuius uocabulī in alienam linguā mutauerimus, ut ulterius de natiuo accentu quæramus dum taliter græca cognata latinis mutata, mutant etiā accentū, testis **Dio.**

medes, Marti, Capella, et cæteri illustres grāmatici, ut nō bene dicas nullū
 literarū cenforē hoc ferre, cū non ferant modo, sed & præcipiant. Quæ insu-
 per absurditas, aut demētia, ut quis græce loquēs aut latine, nōn hæc & oīa
 alia uocabula, siue punica, siue syra, siue alemānica, aut quis alia barbara, p-
 priis sug linguæ q̄ loq̄tur declinatiōe, & accētibus pferat. Aut quis Græcus
 uel latinus nostrū uernaculū accentū & declinatiōē proferre sciat, etiā si a
 nobis insiturai. Aut quis germanus concionando plebi ineruditæ, uocas-
 bula uel græca græce, uel latīna latine, uel hebraica hebraice, pnunciaret, si
 uellet intelligi, aut nō potius ad nostrū accentū atq; sonū formare, atq; re-
 torqueret: quælibet em lingua suis utū accentibus, & quæcūq; ad se trāstu-
 lerit uocabula iisdē accentibus moderabit, sed quid in his rebus tātū tēpor-
 is cōsumo & attramētū, plura uidebis aliq̄n publicata p calchographos.
 Tu ut lubet, sentias, iam Vale. Ex Tubinga. kalēdis Nouēbris. anno. xij.

De Pædotriba.

I. H. Bebelius Salutem.

Vis sit uere pædotriba, de quo noīe sit nūc cōtrouerſia apud nos
 queris. Ut rem paucis absoluā, pædotriba est, ut dicit Perottus, lu-
 di literarij præceptor. Verū eius prima & uera significatio est, teste
 Platone, cuius meminit sæpe in Gorgia, ut sit exercitator, & doctōr puero-
 rum in exercitio corporis in palestra, atq; gymnasio. Et hos esse non repro-
 bos, aut malos ita probat. Nōnulli uero (inquit) hæc peruertētes, robore ar-
 teq; abutunt, sed nō ppterea qui docuerūt. s. pædotribæ improbi sunt ius-
 dicandi. Pædotribā ibidē uocat Plato magistrū gymnasiū, & profiteri artē
 gymnasticā & palestricā. Nō dissimilia tradit Aristoteles in. viij. Politicorū
 & Plutarchus. Propterea & si pædotriba fuerit exercitator corporū, omniū
 tamē cōsensu doctōrū, gymnasiū & palestra refertur tā ad corpus q̄ ad ani-
 mam, ut palestra literaria & gymnasiū dicat ab omnibus doctis pro loco
 studiorū, & etiā apud ueteres. Testis est Victruuius Pollio ad Augustum
 Cæsarem de architectura scribens. Aristippus (inquit) philosophus Socrati-
 cus, naufragio cū eiectus ad Rhodiensium littus animaduertisset geometri-
 ca schemata descripta, exclamasse ad comites ita dicit. Bene speremus, homi-
 num em uestigia uidemus, statimq; in oppidū Rhodum cōtendit, & recta
 gymnasiū deuenit, ibiq; de philosophia disputās, muneribus ē donatus &c.
 Ibi Aristippus in gymnasio de philosophia disputauit, nō de exercitio cor-
 poris. Iure igit meritiſſimo pædotriba dicit ludī literarij magister, sicut di-
 cit Perottus & alij. Sed q̄ in malū accipiat pro puerorū tritorē, ego nōdū
 legi, nec ipsi talia dicētes auctore probant. Dicit autē pædotriba a pæs pæs-
 dos puer & tribe triβi id est exercitiū, & non a tribo triβω tero uel frico,
 quod nihil habet meo iudicio cōmune cum pædotriba, nec tribas tribadis
 sed diatriba bene. Vnde Aul. Geilius, lib. xix. no. 8. atticarū. Quidā diatribas
 & diatribas inscripserunt. i. exercitatiōes & studia, diatriba autē unde est

nisi a tribe, & sicut p̄dotriba non inuenit, quod ego sciã, sic etiã pedagogi, quod quidã in Suetonio accipiunt pro stupro, prostitutione q̄ ingenuo, quod reprobatur pulcherrime Hermolaus Barbarus, & proagogiũ dici & legi docet.

De p̄dotriba doctissime differit uir tam gr̄æcẽ q̄ latine doctissimus Michael Humelbergius Rauenspurgẽsis, cuius hæc est epistola.

10 Mi. Humelb. Rauenspur. H. B. po. suo. salutem dicit.

περι παιδοτριβου puerorũ exercitatore tecũ sentio uir charissime, tam etsi p̄dotribes in corporis maxime exercitio puerorũ p̄ceptor sit, ars em̄ ipsa in corporis exercitiis pueros exercens παιδοτριβικὴ dicit̄ & gymnasticas species est, trãsserit tamẽ ἰ παιδοτριβικὴ καὶ παιδοτριβικὴ ad literariũ ludũ & exercitiũ, unde Aristoteles adulescentes ipsos gymnastice ad bonã scilicet corporis qualitã, & iustã habitudinẽ, & p̄dotribicã, i. literarũ ludũ, ad animi eruditinẽ & perfectionẽ intellectus, bonãq; operũ executionem tradendos docet, etiã gymnasia ip̄a exercitiũ loca, quæ tria apud Athenienses fuerũt, Lyceon, Academia, Cynosarges, ab exercitio corporis ad animorũ exercitiũ postea traducta nemo nõ nouit, & academia (quæ ab Academo heroe, ut Stephanus περὶ πόλεων meminit, noĩata est) philosophorũ schola dicta, quicq; Platonis instituto in Academia sermones habere soliti erant, ex loci uocabulo nomẽ habuerũt Academici, Lyceon autẽ Aristotelem stragiritẽ cum peripatericis suis in ambulãdo disputantibus literariũ palestricũ habuit. Apud Cynosarges (Suda asertore) pueri nothi, qui nec a patre, nec a matre ius ciuitatis habebãt exercebant &c. Vale. παιδοτριβικὸν puerorũ pedagogus, ut Erasmus transtulit, utitur dictione Lucianus in Misanthropo, ut idem testatur.

30 Præclaro ac disertio uiro Henrico Bebelio Iustingensi poetæ laureato, humanarum literarum professori Tubingæ, amico suo charissimo Michael Coccinius Tubingensis. S. P. D.

2 Ceppi a quodã presbytero Ernesto qui nuper hac trãsit te operũ tuorũ editiõẽ, plurimorũ incurrisse reprehensiones, ac istic esse nonnullos famẽ, & uitẽ tuã insidiantes, quod sane p̄ eo ac debeo, ægre molesteq; fero. Verũ meminisse debes Henrice amicissime, neminẽ unq; tã absolũtũ, tamq; consumatũ in aliqua p̄fessione extitisse, quin inimicorũ reprehensionibus, taxationibus, dãnationibus obnoxius fuerit. Quod qdẽ pluribus clarissimorũ uirorũ exemplis, luculenter ostendi potest. Homerus gr̄æcorũ poeta sapiẽtissimus, qui & antiquitatis parens, & diuinarum

inuentionū fons, & origo perhibet, aduersarios nactus est, qui ipm labentē
 ueneriq; cedentē & dormitantē appellarint. Ad hæc & mille annis post obi-
 tum, aduersus eū infurrexit **Zoilus**, qui scripta cōtra **Iliadē** & **Odissēā** com-
 parata publicare & homeromastix uocari nitebat. **Pythagorā** autē & **Em-
 pedocelē**, ac **Democritū**, per quos profecerat **Epicurus** lacerasse conuictisq;
 inceslisse tradit. **Idem** & **Platonē** spreuisse, & **Aristotelē** contumeliosissime
 vexasse, & **Vritamū** hominē in dicendi nitore tantū, ut ob diuinā eius elo-
 quentiā **Aristoteles** **Theophrastū** nuncupauerit, foeminā & meretriculam
 quidē appellasse ferit. **Fuit** & **Zeno** ipse maledicus, qui **Chrysiptū** **Chrysiptū**
 pam muliebri uocitauerit uocabulo, nec modo qui tūm erat **Appollodo-
 rum** & cæteros coetaneos suos conuictis & maledictis prosequeretur, im-
 mo & **Socratē** **Apollinis** oraculo sapientissimū iudicatū cōtūeliosius scur-
 ram articum dicebat. & ipse præterea **Aristoteles** neminē ex antiquis & su-
 perioribus philosophis obmiserat, quē non taxauerit, aut redarguerit, qui
 nec **Platonē** p̄ceptorē per quē p̄fecerat, pepercerit. Sed apud latinos **Virgī-
 lius** qui **Iuuenalis** & aliorū iudicio, pares **Homero** fert gressus, aduersarios
 habuit, qui ipm non tamq̄ imitatorē, uerumetā tamq̄ defloratorē, & uer-
 terem, compilatorē, publiciq; furē in simularunt. hæc eadem passus est
Terentius comicorū summus. **Cicero** item qui etsi in arce eloquentiæ ste-
 terit, tamē **Asini** **Galli**, **Calui**, **largii** **Licini** morsus euitare nō potuit. **Et** ipse
Titus **Liuius** lacteo eloquentiæ fonte manās inimicos repperit, qui ipm uer-
 bosum negligentiq; carpsērunt & patauinatē inesse dixerūt, quid pluris
 his rem ago? cum animaduertamus **Augustinū**, **Ruffinū**, **Hieronimū** &
 plerosq; alios uiros sanctissimos & ecclesię **Christiane** primarios mutua in-
 ter se contentione conflictasse, & alterū alterius reprehendisse scripta, & cre-
 bro id inter theologos usu uenit, sanctū **Thomā** aquinatē **Scotus** reprehē-
 dit. **Scorum** uero **Guilhelmus** **Ockam**, & id etiā inter iuriconsultos frequē-
 tissimum est. **Baldum** namq; & **Bartolum** legum interpretēs primos & an-
 tesignanos carpunt & taxant recentiores, ita summam uideri licet neminē
 nem tam felicitis industrię unq; fuisse, in quocūq; studiōrū genere uersatus
 fuerit, cuius opus in aduersariorum reprehensionibus non incurrerit, qua de
 re suauissime **Henrice** tibi consulo, cū hætenus plæraq; publicaueris ope-
 ra, quæ pro germanorum scholasticorū utilitate elaborasti, ut tu in iis con-
 tentus sis doctissimorū uirorum iudicio & cōmendatione, nec cures quid
 pusilli isti & minutuli de te iudicent, seu potius mussinēt, nec cum quocūq;
 prouocatore in certamen seu pugnam condescendas. Sed si tibi occurrat
 prouocator, in primis consideres ipsius prouocantis uires, si impar is uiris
 tibi uideatur, indignum existimato cum quo congregiare. **Vides** enim
 ut magni illi canes, quos molossos uocant, minorū latratus non curēt, ma-
 gnanimi præterea est, aliquorum iniurias contemnerē. **Tiberius** **Cæsar**, ut
Suetonius refert, patienter ferebat **Carmina** cōtra se edita, questionē quoq;
 de eorundē auctoribus ceptā inhibendo, nec ipse **Augustus** libellos famo-
 sos cōtra se publicatos magnopere uindicare conabatur. **Non** uero ego milios

qui Vienneſe carmina cōtra **Conradū Celtē** ſcriptare ac publicare ſtude-
 bant, ſed **Celtis** illorū iniurias magno animo ferebat, quos nō dignos pu-
 tabat quibus litem moueret, nec item ignorabat plerofq; alienę laudis ob-
 tractatione iter ad famā querere. At **Celtis** nunc fama per uniuerſam **Ger-**
maniā celebris eſt, quę uero aduerſariorū nomina fuerint, ne tertię quidem
 domui uicinię eorundē ſatis explorata ſunt. Sed q̄ audio iſtic quofdā tibi
 ſtruere neſcio quas inſidias, qua in re tibi conſulo, ut q̄ maturiſſime cauere
 ſtudeas, quod ſi nulla alia ratione uitare poteris, ſaltē ſpontaneō exilio et
 abſitione. Nā uirtus etiā alibi in precio eſt. Nec penituit me ab iſta uniuers-
 itate diſceſſiſſe, exemplo clariffimorū uirorū tam gręcorū q̄ Romanorū
 quorū optimi quicq; & de patria meritiſſimi, aut patriā exilio mutarūt, aut
 ſanguine proprio inimicorū in ſe odiū faciarūt. De quibus apud **Valeriū**
 lib. v. abunde, dego autē ego in pſentiarū **Mutinę** apud **Vitū de Furſt** gu-
 bernatorē, cancellarij ſungens munere. Vbi p̄ter lucę officij mei, alioquin
 honeſto ſtipendio ab imperatore **Maximiliano** ſum donatus. Vale ex **Mu-**
tina **Pridie** kalēdas Ianuarii. Anno domini. **D. D. XI.**

10 **Michaeli Coccinio** **Tubingēſi**, philoſopho, atq; nūc **Muting**
 apud gubernatoreſ eiusdem, magnificū equitē auratū
 atq; iuriſconſultū, **Vitū de Furſt** ſueuū, cancella-
 rio, **Henricus Bebelius** **Salutē** dicit.

30 Habeo oſores multos, habeo æmuſos hūc & aliū, ſed nihil moueor eo-
 rum latratibus, latrēt, inuideāt, detrahāt, ut lubet, ego uirtuti ſtudeo, beneq;
 facere & reipū. literarię p̄ uiribus cōſulere nō ceſſo. Ipli carminibus, proſa
 oratione, in hitoriarū cognitiōe, in omni deniq; ſcribēdi genere me ſupent
 & poſtea cōtēnant. Sed qd faciūt ſua inuidia, niſi ut indies diſcā, doctior ſiā
 mediterq; ea q̄ mihi immortalitatē peperille, & poſteritatē demereri poſſunt.
 Inuidiā eim uirtute partā, non inuidiā, ſed gloriā putabo, ut dixit **Cice.** con-
 tra **Catilinā**. Q̄ ſi dixerint illi ipſi inimici de me. Nō eſt bonus poeta; non
 40 eſt bonus rhetor, nō bonus grāmaticus, nō bonus hitoricus &c. oſtēdant
 ipſi ſe tales eſſe, declarāt, p̄ſa & carmine, & poſtea iudiciū eruditorū dabit il-
 lis ſuffragiū, ſi ita meruerint, Verū ignobile eſt & fatuū alios uelle mordes
 re in aliqua p̄ſſione, ſi nō omnia ſciuerint, cum tu nihil tale de te poſſis p̄ſ-
 ſi are cū dignitate, ut mos eſt multorū in **Germania** literatorū, ut cū tria uel
 quattuor. addo ſi uolunt uiginti uel triginta uocabula apud alios p̄perā in-
 tellecā offenderint, ut illos carpāt, taxēt, atq; tanq; in curru triūphali capti-
 uos ducant, nō ſecus ac ſi **Hieroſolymas**, terrāq; ſancā a ſaracenis uindicas-
 40 rint. Quorū ſi diſputatiōes audiueris, dices illis ſolā mordacitatē eſſe, p̄ ſeu-
 ro & armis. Sed qd dicā de ſmulis meis: ego imbecillitatis et ignorię meę
 cōſcius, nunq; putauī me doctū, uerū ad id credendū nūc impellor aduer-
 ſariorū ſtudiis, q̄ magnā in me oppugnādo & taxādo, ut uidetur, queritāt.

gloriā. nemo em̄ facile in alterū scribit, ut nō ei eloquētię uel eruditōis pal-
 mā p̄ripere conetur, ut uerissimū sit q̄d uulgo dici solet, si habueris famam
 si doctrinā, habebis & inimicos necesse est. nec quisq; unq; inuentus tā scelis-
 citer doctus, qui aduersariorū euitaret morsus. quæ nisi esset cōmunis fors
 oīm scriptorū, miserabile uideret in primis & dolēdū, q̄ multi profecerint
 studio & laboribus meis. & illud in quo bñ dixerim, ipsiq; ex me didicerūt
 silentio p̄tereant (hoies ingratiissimi) ut per quē p̄fecerunt, rephendant, uerū
 ubi male dixerim, errauerimq; oibus tabernis & schedulis proclamēt atq;
 decantēt, sed pulcrū est & regiū bene facere & male audire. hoc em̄ mihi ar-
 rogare possum, ut si in pluribus errauerim, me esse ueniā dignissimū, q̄ pri-
 mus ego, quod scīa, publice barbaricē exterminare ap̄d germanos, edito su-
 per hoc libro, tētarim. q̄ si fortuna conatibus meis minime respōderit, nec
 uituperādus uenio, nec laude carebo, qm̄ aliis materiā & exemplū p̄bui,
 ut diligentī studio, maioriq; eruditione, ipsi ad nitorē elegātioris sermo-
 nis, atq; Germaniā a barbarie, asserendā animēt strenue. Sed ut ad te ueniā
 Coccini nup̄ ex Italia es me adhortatus, & nūc uiua uoce etiā facis, ut non
 cuiuslibet literatoris rephensionibus respondeā. scias tibi obseq̄ nūc nō esse
 mihi placitū, nō p̄pterea q̄ nō sapiēter & amice sualeris, qui spectata fide
 integritateq; eruditione quoq; singulari nulli mortaliū cedis, uerū eam ob
 causam quia meo iudicio, iniuria & sine causa taxatus sum ab eo de q̄ cre-
 debā ob plurimas causas me esse meritissimū. Cæterū scias me æquo anio
 laturū, nec remordendi calamū sumpturū, si qui sint, qui (etiā ditati meis la-
 boribus) studio promouēdæ rei literariæ adducti, cōtra me measc; traditio-
 nes sint scripturi, siue iure id faciant, siue iniuria, nec itē in certamē cum illis
 p̄grediar, qui cū sint adolescētiōres, quodā tñ iuuenili ardore multā sibi sci-
 entiā arrogant, ut fiant famatiores, mea scripta taxant. sinam em̄ illos mo-
 re suo inēptire, donec doctiores eruditioresq; facti accedēte ad hoc annorū
 maturitate ad cor penitentiāq; redeant, tunc em̄ ipsi cū quietē optarent, cog-
 gūtū & iuniorū perpeti similes iniurias, atq; eo tempore, licet seras, iustas
 tamē poenas sunt daturi lesis & rephensis. In re em̄ līaria sient dissensiones
 diuersaq; studia usq; in cōsumationē sēculi. erunt em̄ qui mihi, qui alteri fa-
 ueant suffragenturq; ceteri emulationis studio cōtra sentient. nihilominus
 quæ recte scripta sunt a me & aliis, cessante inuidiā, posteritas sine honore
 celebrabit. Nec itē facile in illos scribā qui studio famæ querendæ, singu-
 lariue malitiā & odio mei ducti, mihi scriptis suis insultabunt, ut non nul-
 lum scio. In hoc enim maiorē celebritatē queram, ut eos tanquā indignos
 respuam, & amicos inimicosq; iuxta paruipendam, exemplo leonis, cuius
 ira dedignatur minutiores seras, nec dignas iudicat, in quas squire debeat.
 sic ego illos ignobiles dimittam dum indignissimi habeantur mea respon-
 sione. Hoc tamen rogo omnes doctos & literatos, ut quo melius consula-
 tur reipublicæ literariæ, me corrigant in quibus errauī, scriptaq; mea pie
 & humaniter emendent. plures enim uno melius uident, sed memores huius
 manæ fragilitatis, id sine liuore faciant. Vale Coccini.

DEFENSIO ET RECRIMINATIO HEN. BEBELII CONTRA

Ioannem Corunnū Carnutensem Gallum. Ad Iacobum Henrichmannū iuriconsultū, a familia & consiliis Episcopi Augusteā. nunc Dillingę agentē.

Humanissimo & eloquentissimo uiro. **H. B. Poetę laure. fra-**
tri suo dilectissimo. **Ia. Hainrichman. S. P. D.**

Amice & frater amatissime, ex eo qui has meas tibi reddidit literas
10 accepi te eadē qua semper, fortuna & cōditiōe uiuere. Ego **Aulicus**
sum & **Consiliarius** episcopi **Augustēsis**, eidē & omnibus **Aulicis**
gratissimus, superioribus diebus fui in **Insprug**, inueni ibi quosdam bonasque
literarum studiosos, qui mihi de te loquenti, cuiusdam inuidissimi hoīs **Co-**
runni **Cōmentaria** in **Baptistam Mantua**, ostenderunt, in quo impudentis,
bestia te ultra quę scurrā decuisset, lacessiuit, ut in charta hac introclusa uide
bis, poteris itaq; arma capessere, & in aciem eū monstro illo descendere, nisi
hominis maledicentię, patientia uincere uolueris. Ego propter indignatio-
nem atq; negotia mea, plura in **Cōmentariis** legere nequiuī, claudendo au-
tem librum in eius sine uidi eum hoc modo cludentem. Quod nobis do-
20 net **Christus** qui est trinus & unus. Credo ego beluam contra christianam
religiōē conclusisse. Tu tuos cōsule theologos, an **Christus** trinus & unus
dici possit, ceterū uolo ad me, quomodo ualeas & quid agas, diligenter per-
scribas. Vale ex **Dillinga**. iij. Kalen. **Novemb. Anno. XIII.**

Ioannes Corunnus Carnutenſis in **Cōmentariis** suis super **Baptista**
Mantua, de potentatu christiano, inuehitur contra **Henri-**
cum **Bebelium**, uerbis sequentiū.

Non possum ferre arrogantia cuiusdā ignauissimi germani **Bebelii**, qui
cum omnia ignoret de omnibus tradere documenta conatur. **Is** inquit, &
ex **Merula Alex.** si non mentiatur turcus non dicendū sed **Turca**. **O** ridicu-
30 lū caput. **O** hominē insulsum, & quē rite profecto **Balbu** nō **Bebelium** uo-
cauerim, quinimo & qui opus suū (si operis nomen dignū) per pulchre de
abusione linguę latinę titulo donauit, abutitur eū qui eum sequitur, fuit er-
go hic bonus uir **Balbus** nō **Bebelius**, ut statim de aliis apparebit. Porro cō-
tenderim ego nec sine aūthore tamē turcos non **Turcas** dicendū pro gente
illa **Mahumetica**. mihi astipulatur **Fran. Phil. Her. Barbarus**, aūthor nos-
ter **Osa uus Cleophilus** inquit. **Graia** pharetra mœnia rucus habet. **For-**
tius, **M. Ant. Sabell**, **Rapsodiarum** enneados ix. lib. ij. inquit. **Omnium** gen-
tium consensu hi quorū opes, hodie tam late pollent turci nominantur, non
40 turci, licet quidā inepti non intelligentes ipsum uelle dicere ceu asserunt ali-
qui mutatū nomen, ceu gentem esse diuersam ab his quos protulit **Pom.**
Mela. reposuerint, **Turcę** nominantur & non **Turci**. Sed nemo est tam ex-
cors qui nesciat legendum ut predixi, aut ipsum sibi ipsi milies contradice-
re. Alio qui cur nomen mutatum dixisset. Item error est apud eundē in **En**

meados x. libro xxx. quū Pliniū citat. Nam Ruxolianos habet pro aut To
xolanos aut Troxolanos. Nā ita eos uocauit Plinius in iij. capite xij. Au
thor est mihi Her. Barbarus loco p̄dicto super Pliniū. adde hūc ipsum Her
molaū dixisse turcos a turcis quos nominat Pom. Mela. secundū quosdā
neq; solus meminit de illis Mela. ut putauit ibidē Sabellicus, sed etiam Pl
nius ut idē notauit ex antiquioribus manu scriptis codicibus. Sanius ergo
turcus q̄ turca dicendū autoritate r̄atorū uirorū. Scio tñ uiros doctos tur
cas dicētes ut est Ioui. Pon. & quidā alii, ut apparet in suis poematis. Sed mo
ueor q̄ p̄fatus Balb⁹ uix bonū uerbū dixit. nā textus nō esset latinū, p̄ poe
si, q̄d fallum est, author Nonius Marcell. ubi de poesi. Item Potentatus ut p̄
dixi scientificus quo utit Phil. ep̄larum septimo. Itē nigredo. quo Theodos
10
rus doctus sup̄ Aristo. Itē causo. as. quo beatus Hiero. nisi eius codex mens
dax. sili nullatenus, q̄ etiā doctus Gages, & retroactis tēporibus quo Ang.
Politia. & huiusmōi. Respiscat ergo bonus ille senex cōdat retractationes
nec eū pudeat quod nō puduit Augustinū. Sed de turcis satis dicta sunt.

Recriminatio. Hen. Bebelii contra Ioannē Corunnū Carnu
tensem. Ad Iacobum Hainrichmannum.

Cōmentatoriū Ioānis Corunni Carnutensis sup̄ Baptista de potentatu
christiano, in quo ille me petulātissime & falso, iniquissimēq; lacerat, nunq̄
uidi, alioq̄ uidisses me homini puerissimo (quīs hactenus semp̄ abstineri
a uerborū imōestia) respōdisse p̄ meritis, q̄ & si multo honestius esset p̄ ni
hilo ducere hoīs fatui & insani calūnias, & ego ad id essem aiatus maxime.
quippe ex cuius scriptis liquet hoiem esse nō ex liatorū cohōre & albo. ue
rū, Ratiariū aliquē, aut carbonariū, aut dentariū aliquē medicū circūfora
neūq; pharmacopolā, aut aliū ex uilissima uulgi fece p̄gressum q̄ cū Bacu
larius uel potius baculatus fuerit in prima parte Alexandri, tōrdio tardioris
ingenii, bonas lras religt, atq; sui ordis desertor & apostata factus, nūc quos
q; lratos lacerat, atq; p̄sequit. Nemo em̄ sine causa & reip. lriarē usura facili
us in alios & doctissimos quidē scribit, nisi impitissimi quicq; hoc antiquit⁹
cognitū & exploratū est, & cuius rei reddit rationē cū diuus Hiero. qui dic
10
cit. Impitia cōsidentia. eruditio & timorē creat, tū Plinius Iunior ex Thucy
dide. recta ingenia inq̄, debilitat uerecundia, puerfa cōfirmat audacia, impe
ritia em̄ sine dāno est, & cupit celebrari. q̄ cū suo ingenio fieri nō possit, cus
pit cū ifamia noiari. ut ap̄d sui siles uideat docta, si cōtra doctos scripserit, ue
rū cū sit Gallus, & idē ex ultima Gallia Carnutēsis, cōtra me garriat, ne uide
rer illū timere p̄pter eius eruditōnē, si silētio transire illius ineptias atq; rus
ditates, & maxime ne per illū bonis literis iniuria fieret. uolo ostendere sus
diosis adolescētibus, ne aut facile contra alios scribant, & quibus scriptoris
bus auctoritas tribuatur, ut ex illius ineptis & delirantibus cognoscant, &
cū ille ipse coruus cornutus monstrū omnīū monstruosissimum. concludat
40
suum librum in hec uerba. Quod nobis donet Christus qui est trinus &
unus, quærerem libētē ab eo de qua fide esset, nisi ex Gallia titulus indicā
ret, regione sane christiana, quæ cum eum nutrierit, peccauit homo rudis,

per ignorantia. Ideo baculandū illū Alexandristam prius nates eius uirgis
 proscindentes, & caput sine cerebro baculis contudentes, remittamut ad
 scholas triuiales, ut post ueterem artem discat primā Alexandri sui partem
 in qua iam pridē in Baculariū, ut uolūt aliq̄ opiniones doctorū creatus
 est, scribit em̄ delirus ille baculandus cōtra omniū, ut ego credo, theologoꝝ
 rum placita, **Christū** trinū & unū, Non hoc inuenit in **Augustino**, non in
 diuo **Hieronymo**, **Ambrosio**, **Gregorio**, **Chrystostomo**, non in **Paulo**, sed
 forsan in sermōibus discipulū, uel **Dormi** secure, uel **Vade** mecū, sed credē
 dum est pie, q̄ in glossa **Donati** inuenit, quæ propositio nisi dialecticorū
 10 elenchis spinosisq̄ sophistarū diuerticulis fucū induat, uiolenterq̄ & capti
 uo sensu longe quæsito redimet, suspectā omnino in fide esse existimo, ego
 tamen haud idoneus harū rerū disputator ad scholā theologorū remitto il
 la sensurus &c. cum ueritatis assertoribus, sed putās se sapiētē, stultus factus
 est, iuxta **Pauli Tarsensis Elogiū**, & lumē quod in se esse existimabat, tene
 bræ sunt sed indignus est cornuus cornutus, de quo plura uerba fiāt. Nunc
 uideamus in quo carpsit me bacularius ille septem partiū **Donati** (Inter
 iectionem enim non didicit) & triū partiū **Alexandri** Baculandus, homo
 blasphemus, & maledicus, qui cōtra me garrit petulanter & maledice sine
 literis, sine ratione, sine fronte, sine respectu humanitatis, & sine religiōe, q̄
 10 pe qui lædit hominē christianū, in existimatione & fama, de se nunq̄ male
 meritū, & nunq̄ uisum, sed bene est. Vbi em̄ me carpit infantissimus est, in
 ep̄to ineptior, & stulto stultior. Nescio autē unde uelanus **Gallus** (**Cybe
 les** enim sacerdos, ut uidere licet ex **Gallo Phrygiæ** flumie aliq̄ haussit suā
 sapientiā) Nescio in quā unde tanto impetu ferat cōtra me, nisi quia scripsi
 Imperatorē **Germanū** iure dīci christianissimū, non regem **Franciæ**, quod
 hodie sentio, & q̄ alia quedā amore ueritatis scripsi in defensionē **Germa
 nię**, & **Cæsaris Maximilianī** cōtra **Francigenas**, sed sinistris auibus cum tā
 ta imperitia me inuasit, ut liquido scriptis declarabo. Inter cætera igitur
 30 carpit me q̄ scripserim in **Cōmentariis** meis scientificis non reperiri apud
 idoneos maxime in titulis inscriptionū, & q̄ bene dicatur, cōtestatur id in
 ueniri apud **Franci. Philephū** in epistolarū libro. vii. Ecce qualem aucto
 ritatem affert **Philephī**, qui & si uir doctus & disertus fuerit, nullā tamen
 omnino auctoritatē ad linguā latinā probandā habet, nisi eatenus quates
 nus uocabulis utatur, quibus usi sunt ueteres, hoc idem ipse testatur, cū em̄
 contra candidū **Decembrē**, auctores esse negasset latinæ linguæ. **Franciscū**
Petrarcam, **Antonīū Lusitū**, **Colutiū** salutatū dicit. Vtinā uoluisset candi
 dus illorū illustriū uiroꝝ benedicta, ut errata imitari. Petro uero **Marię**
Cardinali ita scribit. Nā quantū ad latinitatem attinet, doctoribus est utē
 dum, & eruditis, & eloquētibus quorū oratio nihil aliud oleat præter **Ce
 sare** & **Ciceronē**, atq̄ horū similes, qui per idem tēporis habiti sunt diser
 40 tissimi. Scire igitur debebat Baculandus **Alexandrista Philephū** sibi ipsi
 nullā posse dare auctoritatem sermonis, nec ulli ex recentibus nisi quantū
 probauerit auctoritate ueterum, q̄ si quid unq̄ legisset in illustribus aucto

ribus. Docuisset eum id Augustinus christianæ doctrinæ antesignanus libro. ij. de doctri. christia. qui inquit. **I**ntegritas locutionis est latinæ cōsuetudinis observatio loquentiū ueterū auctoritate firmata, deplorata enim latinitate, & penitus extinguita, nisi quantū in libris inuenimus, quis auctoritatem a Barbaris etiam Italis (qui & hodie sunt barbari, & barbaro sermone corruptoq; loquuntur) sumeret, nisi quantū ipsi ex libris illustriū auctorum depromplerint, in quibus solis probatio sermonis permansit. **N**emo igit unq; dixit (sed omnes recentiores contra scribunt) nouitijs scriptoribus fidē esse adhibendā in eloquentiā & uerbis latinis, immo nec **P**risciano, nec **D**io medi, nec alijs grāmaticis, licet non adeo recētibus, nisi quantū probauerint auctoritate antiquorū. **P**hilelphus igit ut mihi uidetur, homo doctus fuit, sed dum (contra **G**aleotum **M**artium **N**arniensem **A**lberto **P**arrhisio scribens) uoluit defendere suos errores, in multos alios incurrit, & dū paucos defendere uult, in multos & eosdē peiores incidit. **C**arpsit postea me q; dixerim nigredo non esse latinū, & probat esse latinū ex **T**heodoro **G**aza sup̄ **A**ristotele. **I**tē nullatenus ex eodē **G**aza bene dici probat, cui r̄deo **G**azam non esse auctorem latini sermonis, q̄uis concedā esse doctissimū. **S**ed quis unq; audiuit, aut græcos idoneos esse auctores in lingua latina: aut quis græcos serat latinum aliquem se græci sermonis facere, aut opificem, aut auctorem. **R**etroactis autem tēporibus probat bene dici auctoritate **A**ngeli **P**olitiani, quem pariter in doctrina cōmēdo, auctorem sermonis latini non habeo, si adduceres aliquem idoneū ex antiquis scriptorē, tunc cogerer tibi concedere. **S**ed nihil adducis quod contra me militet. **I**tē scripsi in **C**ōmētarijs meis causo. as. are. non esse latinū & elegans uocabulum. **I**n hoc me ipse carpit, dicens beatū **H**ieronynū eo esse uisum, nisi **C**odex eius mendax. sed respondeo **B**uboni funestissimo **C**odex **H**ieronymi non est mendax, sed tu es mendax, qui mendacium **H**ieronymi codicibus ascribis, sed multi sunt tituli operū qui mentiuntur **H**ieronymū auctorem (cum non sit) non mendacē codicem ipsius. **C**eterū hoc uerbo nunq; usus est **H**ieronimus, nec in eius ip̄ius operibus inuenisti, sed legisti domine **B**acchularie in glossa **D**onati, uel in cōmētarijs tuis super impedimentis **A**lexāndri in carmine, **Q**uæq; legent pueri pro nugis **M**aximiani, quanq; quid sibi uoluerit ibi **A**lexāder, & q̄s fuerit **M**aximianus, minus scias q̄ alinus aliq; clitelarius, q; tamen beatus **H**ieroñ. nunq; satis a quoquam laudatus omnīū doctorū iudicio sit & habeatur uir doctissimus atq; disertissimus, nec ego quicq; aut tanq; receptū omnino habēā, aut temere & penitus dānem quo ille usus fuerit, quantū tamen eius tēpora a culta & prisca latinitate recesserint nouerunt, qui sciunt linguā latinā, una cum imperio ad inclinationem uenisse, & sub **T**heodosio **A**rchadioq; sub quorū imperio ipse mortuus est. uti imperiū ita **R**omanam linguam ad perniciem, atq; pene ad interitū fuisse redacta, atq; per externas septentrionis nationes omnino fere fuisse profanata, sed quid loquar huic coruo, qui nihil bonarū literarū intelligit. pergit cornutus coruus (ita enim nō **C**orūnus **C**arnutiensis nominis

nandus uenit) sed moueor (inquit) q̄ præfatus Balbus, uix bonū latinū dixit
 xit textus pro poesi, quod falsum est, uel textus non esset latinū pro poesi,
 quod falsum est. **A**uthor Nonius Marcellus. Cui respōdeo, quid moueris
 cornute tanq̄ tibi uindicandę linguę latinę, & asserendę ab iniuria sit cu
 ra cōmissa, qui melior es pecoris custodiendi Magister q̄ literarum iudex,
 quiq̄ melius litem baculo inter armēta dirimere potes, q̄ ullam latini elo
 quii censuram assumere. In summa, q̄ scripsi textus non inueniri pro exem
 plari. Dixi, ex **G**eorgio Merula, nec tu contrariū probasti, allegas autē **N**o
 nium Marcellum satis illustrem grāmaticū, grāmatici tamen (ut **Q**uintilia
 nus tradit) auctoritatē uerborū solent non a seipsis, sed a poetis, oratoribus
 & historicis sumere, non licet em̄ grāmatico, ut alibi dixi, auctore **P**lorio se
 auctore uerborū facere, sed quem alleget uel allegare posset, adducere pos
 tes neminē, **O** inspidissime aselle. De turca nunc loquor quod primū est
 quod taxasti in hæc uerba. **I**s **B**ebelius scilicet inquit ex **M**erula **A**lexan. si
 non mentiatur, **T**urcus non dicendum, sed **T**urca. **D**omine Bacularie uel
 potius omnibus uirgis, scuticis, contis & fustibus baculande, cur mentiar?
 liber est per chalcographos ubiq̄ in multa milia exemplariū transcriptus
 & publicatus, sed tu mentiris te scire aliquid, cum etiā ea quę omnibus
 fere sint cōmunia, non legeris, sed sinas me esse auctorem. **D**icendū est **T**ur
 ca, non **T**urcus. **T**estis est non solū **P**omponius **M**ela, ut dixit **M**erula, sed
 etiam **P**linius, ut notaui in **C**ōmentariis, si dixeris alios esse **T**urcos alios
 turcas, proba, sed non probabis, sed notū est **T**urcas eē populos iuxta ma
 re euxinū ex supra dictis in **S**cythia **A**siatica. **V**nde progressos esse scimus
 illos **T**urcas qui nunc tam late dominant, quę igitur stulticia usurpare si
 citiam uocem & insolitā: cum ex illustribus scriptoribus discas uoce lati
 na, & usitata dicere **T**urca, nō turcus, q̄ si dixeris græcos in hoc sequor, di
 co tibi latinos in latinitate sequēdos. cæterū etiā nō inuenies apud græcos
Turcus, neq̄ apud **S**trabonem, neq̄ **P**tolomeū, neq̄ **D**ionysiu, neq̄ alios
Cosmographos, q̄ si **S**imocat⁹ dixerit **V**mos a **P**ersis uocari **T**urcos, nos
 sequemur latinū **P**liniū, qui eos uocat lib. vi. natū, historię nō **T**urcos, sed
Thūnos, nunc si es persa, & uis **P**ersice loqui. **O** galle barbarissime, non la
 tine, dicas **T**urcus. **P**linius autem latinus non dixit turcus, sed thūnus, thū
 nus autē & **T**urca eodem **P**linio p. diuersis gentibus ponente, non sunt ea
 dem gens. **I**nde tu es totus **H**uschelinus (ut uocem barbarā usurpē p. hoīe
 illiterato) quoniam & tu **P**ersice uis loqui, dum hebetis ingenii culpa latinę
 linguę fastidio tenearis, cum **P**linio & **P**ōponio, louianus **P**ontanus, **R**as
 phael **V**olateranus, **P**etrus crinitus, & maior, saniorq̄ pars **I**talorū profes
 sorum dicūt **T**urca, non **T**urcus. **T**u adducis tuos auctores **P**hilephum
 & **C**leophilum quendā, qui tecum in hoc persice, non latine loquūtur, ad
 ducis & testem **A**ntoniū **S**abellīcū hominē satis doctū, qui dixerit hæsitā
 & non intelligis, & quem nunc improbas, nūc testem adducis, & quē nūc
 facis tibi auctore, poulopost errasse, p̄bas, tantę auctoritatis gallus **A**lexā
 drista, & maiestatu, ut pro libito tuo nunc sit receptus auctor. nunc repro

bus, & erroris mancipiū. ecce qualis & quantus legifer, in cuius scrinio pe-
 ctoris leges linguæ latinæ, & scriptorū receptio reconditæ sunt. Credo te al-
 terum esse Iustinianū, sed delirū & Analphabetariū. Adducis & tibi testē
 Hermolaū barbarum, quem non intelligis, eius uerba sunt li. vi. Plinij ca.
 vij. Thussagetæ Turcæq; uastas solitudines occupāt, alūtur uenādo, hinc
 orti iudicant, qui ætate nostra latissime imperitant. Turci uulgo dicti ignas
 uia quidē nostra magni. Sed post Macedonas & Romanos sine dubio pos-
 tentissimi. Eustathius aliam originem eorū cōmemorat post Scytas inquit
 eos qui mari cronio uicini Caspium accolūt, Vni sunt, quos Simocas
 tus historiarum cōditor a Persis uocari Turcos existimat ad orientem uer-
 num spectantes, thunnos eos Plinius uocat. Quibus omnibus ut conclu-
 dam, ostēdisti te nihil neq; scire, neq; legisse. Resipisce ergo fanaticæ galle (ue-
 re puer, qui me senem uocas, cum in adolescentia scripserim cōmentaria)
 & palinodiam aliquādo recine, sed tuas laudes non recipio, calumnias ut
 deliri hominis cōtemno. Vale & sape post hac, Ex Tubinga kalendis Ias-
 nuarii Anno domini. M. D. XVI.

ARGentinæ Mense Februario.

M. D. XVI

SABI ET SVIS.

H. Bebelius Iustingensis Poeta Laureatus.

30

30

40

The first part of the book is devoted to a general history of the
 country, and is divided into three parts, the first of which
 contains a description of the country, the second a description
 of the people, and the third a description of the government.
 The second part of the book is devoted to a description of the
 principal cities, and is divided into three parts, the first of
 which contains a description of the city of London, the second
 a description of the city of Paris, and the third a description
 of the city of Rome. The third part of the book is devoted
 to a description of the principal rivers, and is divided into
 three parts, the first of which contains a description of the
 river of the Nile, the second a description of the river of
 the Danube, and the third a description of the river of the
 Rhine. The fourth part of the book is devoted to a
 description of the principal mountains, and is divided into
 three parts, the first of which contains a description of the
 mountain of Mount Atlas, the second a description of the
 mountain of Mount Caucasus, and the third a description
 of the mountain of Mount Olympus. The fifth part of the
 book is devoted to a description of the principal islands,
 and is divided into three parts, the first of which contains
 a description of the island of Great Britain, the second a
 description of the island of France, and the third a
 description of the island of Sicily. The sixth part of the
 book is devoted to a description of the principal seas,
 and is divided into three parts, the first of which contains
 a description of the sea of the Mediterranean, the second
 a description of the sea of the Atlantic, and the third a
 description of the sea of the Indian Ocean. The seventh
 part of the book is devoted to a description of the
 principal winds, and is divided into three parts, the first
 of which contains a description of the wind of the North
 East, the second a description of the wind of the South
 West, and the third a description of the wind of the
 West Wind. The eighth part of the book is devoted to
 a description of the principal stars, and is divided into
 three parts, the first of which contains a description of
 the star of the North Pole, the second a description of
 the star of the South Pole, and the third a description
 of the star of the Equator. The ninth part of the book
 is devoted to a description of the principal planets,
 and is divided into three parts, the first of which
 contains a description of the planet of Jupiter, the
 second a description of the planet of Saturn, and the
 third a description of the planet of Mars. The tenth
 part of the book is devoted to a description of the
 principal comets, and is divided into three parts, the
 first of which contains a description of the comet of
 the year 1680, the second a description of the comet
 of the year 1743, and the third a description of the
 comet of the year 1770. The eleventh part of the
 book is devoted to a description of the principal
 eclipses, and is divided into three parts, the first of
 which contains a description of the eclipse of the
 sun of the year 1764, the second a description of
 the eclipse of the sun of the year 1784, and the third
 a description of the eclipse of the sun of the year
 1806. The twelfth part of the book is devoted to
 a description of the principal earthquakes, and is
 divided into three parts, the first of which contains
 a description of the earthquake of the year 1755,
 the second a description of the earthquake of the
 year 1792, and the third a description of the
 earthquake of the year 1811. The thirteenth part
 of the book is devoted to a description of the
 principal volcanoes, and is divided into three parts,
 the first of which contains a description of the
 volcano of Mount Vesuvius, the second a description
 of the volcano of Mount St. Helens, and the third
 a description of the volcano of Mount Fuji. The
 fourteenth part of the book is devoted to a
 description of the principal meteors, and is divided
 into three parts, the first of which contains a
 description of the meteor of the year 1798, the
 second a description of the meteor of the year
 1803, and the third a description of the meteor
 of the year 1833. The fifteenth part of the
 book is devoted to a description of the principal
 auroras, and is divided into three parts, the first
 of which contains a description of the aurora of
 the year 1719, the second a description of the
 aurora of the year 1791, and the third a
 description of the aurora of the year 1859. The
 sixteenth part of the book is devoted to a
 description of the principal magnetic storms,
 and is divided into three parts, the first of which
 contains a description of the magnetic storm of
 the year 1839, the second a description of the
 magnetic storm of the year 1859, and the third
 a description of the magnetic storm of the year
 1889. The seventeenth part of the book is
 devoted to a description of the principal
 magnetic variations, and is divided into three
 parts, the first of which contains a description
 of the magnetic variation of the year 1791,
 the second a description of the magnetic
 variation of the year 1840, and the third a
 description of the magnetic variation of the
 year 1892. The eighteenth part of the book
 is devoted to a description of the principal
 magnetic anomalies, and is divided into three
 parts, the first of which contains a description
 of the magnetic anomaly of the year 1791,
 the second a description of the magnetic
 anomaly of the year 1840, and the third a
 description of the magnetic anomaly of the
 year 1892. The nineteenth part of the book
 is devoted to a description of the principal
 magnetic disturbances, and is divided into three
 parts, the first of which contains a description
 of the magnetic disturbance of the year 1791,
 the second a description of the magnetic
 disturbance of the year 1840, and the third
 a description of the magnetic disturbance of
 the year 1892. The twentieth part of the
 book is devoted to a description of the
 principal magnetic storms, and is divided into
 three parts, the first of which contains a
 description of the magnetic storm of the year
 1791, the second a description of the magnetic
 storm of the year 1840, and the third a
 description of the magnetic storm of the year
 1892.

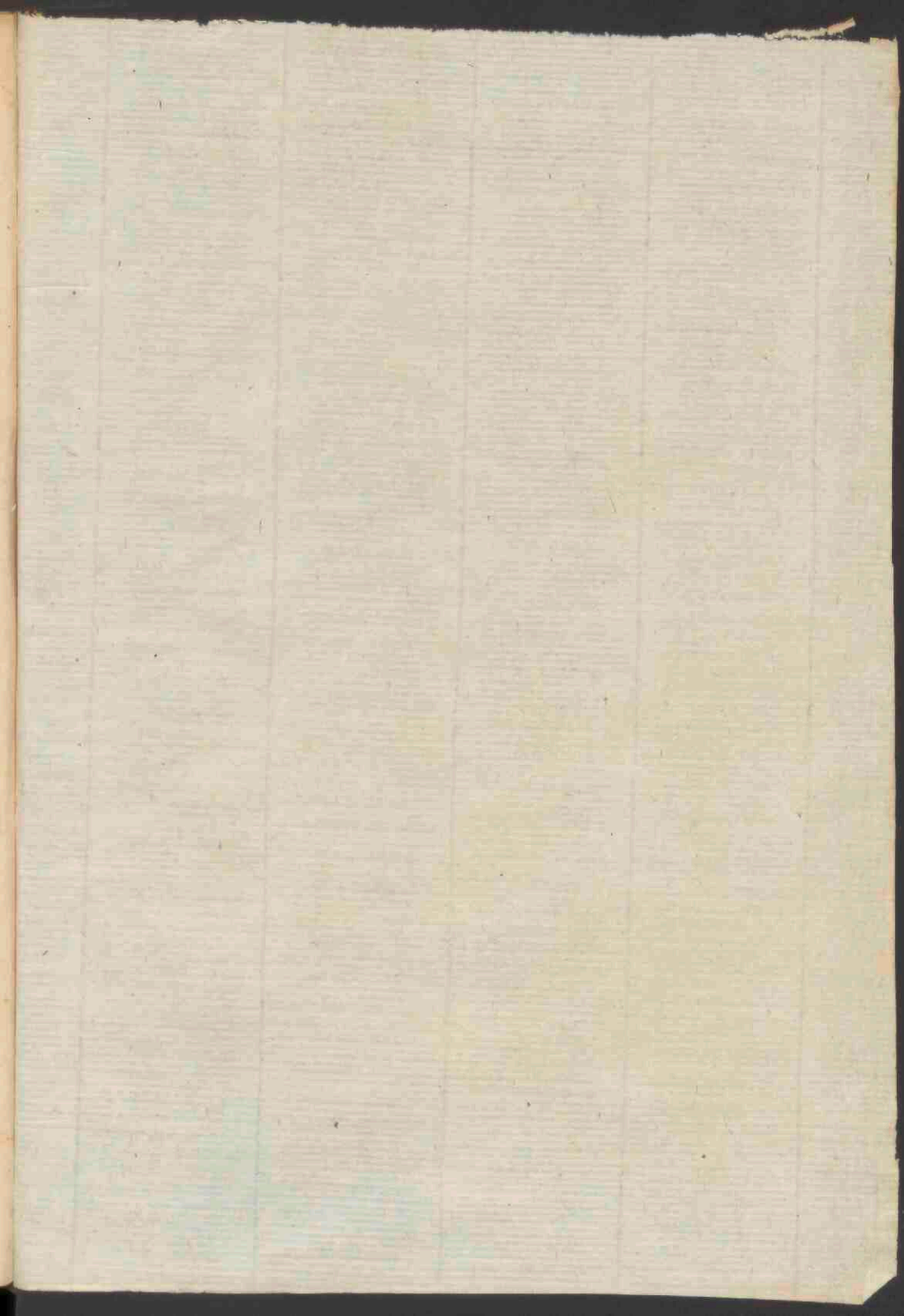
ALPHABETICAL INDEX

INDEX

INDEX

ALPHABETICAL INDEX

OCN 902598525

deze strook niet verwijderen

X94 86

signatuur:

Universiteits
Bibliotheek
Utrecht

Bebelius
Commentaria in epistolarum
...1

RIJSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

2405 549 7

